

KARINTHY FRIGYES ÖSSZEGYŰJTÖTT MŰVEI

KARINTHY FRIGYES
GÖRBE TÜKÖR

KARCOLATOK, HUMORESZKEK

SZERKESZTETTE ÉS A SZÖVEGET GONDOZTA
UNGVÁRI TAMÁS

TARTALOM

Együgyű lexikon

Optimisták

A KÁLYHA MINDENKIHEZ MELEG
NA VÉGRE EGY EGÉSZEN KÖNNYŰ KIS FUTÓ
VISZONYT FOGOK KÖTNI
A SZERELEM AZ ÉLET ILLATOS VIRÁGA, MELY
MINT EGY KIFESLETT BIMBÓ
BUXBAUMNE, A FA
A TANULSÁG
MÁJUS

Görbe tükör

TUDOMÁNY

SPORT ÉS TESTÉSZET
A LIPÓTVÁROS TÖRTÉNETE
OFEN-BUDA TÖRTÉNETE
A KÖZLEKEDÉS

BÖLCSESZET

EGY EMBER, AKINEK ABSZOLÚTE SEMMI
ÉRZÉKE A SZIMBOLIZMUSHOZ
NEM TUDOM, DE NEKEM A FELESÉGEM
GYANÚS...
A FÉRJ ÍROGAT
FŐ A DISZKRÉCIO
AZ IDEGORVOSNÁL
A CIPŐPERTLI
FELKELÉS
JOHNSON-JEFFRIES BOKSZ-MÉRKŐZÉS
LEVÉL TISZTELT CUGSZFÜREREMHEZ
A GAZDAG EMBER
BECSÜLETBÍRÓSÁG

TÖRTÉNELEM

A RIPIORTER
A SZŰRKÉK HEGEDŐSE
HERAKLESZ TIZENHARMADIK HŐSTETTE
BLÉRIOT PESTRE JÖN
SHAW, A CÁPA

Budapesti emlék

BUDAPESTI EMLÉK

»BUDAPESTI EMLÉK«
CUKROK
ISKOLATÁRSÁK
ORVOST HÍVATOK
PÁRBAJAIM PESTEN
A NŐ, AKI GÓGICSÉL
A KUTYA MEGY A MAGA ÚTJÁN
BEJUTNI
HÓNAPOS SZOBA
Ő AD NEKEM TÉMÁT
LERAJZOLNAK

RÉSZVÉT

HAZAMEGYEK DOLGOZNI
VISZEK EGY KÖNYVET
TÁRSASJÁTÉKOK
ÚJ ÉLET
TRÉFA VOLT!

MESÉSKÖNYV

HALANDZSA
A DIADALMAS HALANDZSA
JÁTÉKOK
VASÁRNAP DÉLUTÁN
STANCI NÉNI, FRÉDI ÉS A MÁRKI
AZ ŐSEMBER
FUTURIZMUS
OKKULTIZMUS
IMPRESSZIONIZMUS
BESZÉLGETÉS SÁNDOR BÁCSIVAL

KÉPESKÖNYV

GASPARECZ
MARISKA ÉS KAROLY BÁCSI
MESE AZ ELTÉVEDT VILLAMOSRÓL
TESTI SZÉPSÉG
FEHÉR EMBER FEKETÉBE CSOBÁLKOZIK
AZ KÖNYVNYOMÓ, AZ KIRÁLY, AZ
POÉTA, VAGYIS UJSÁGH-ÍRÓ
DIPLOMÁCIA I
DIPLOMÁCIA II
DIPLOMÁCIA III
TAVASZI DIVATLEVÉL
ALLEGÓRIA AZ ÍRÓRÓL

Grimasz

EMBEREK

A SAJÁT ANYÁM NEM ISMER MEG
CSOPORTOSULÁS
A FELELŐS EMBER
ZENESZERZŐK
GYULA BÁCSI
LÁTOGATÁS A MŰVÉSZNŐNÉL
EMBERISMERET
AZ IGÉNYTELEN EMBER
FOGYÓKÚRA
HOGY VAN?
IDEGES ÚR ELALSZIK
SAKKOZÓK
VANNAK KELLEMES EMBEREK
GŐGICSE
A GAZDAG EMBER SÍR

DOLGOK

KI A VÉRENGZŐ BESTIA?
DICKENS, MÉLY KEDÉLY
AZ Ő ASZTALA
BÁTORSÁG, FIATAL BARÁTOM
NÉPEK ÖRÖME

SOK A HALLGATÓ
TANULMÁNYOZOM A LELKET
HETEN VAGYUNK URAM, HETEN
SZÓRAKOZOTTSÁG
MINT EGYSZERŰ RIKKANCS KEZDTE
VISSZAKÉREM AZ ISKOLAPÉNZT
MEGSZÓLAL A TELEFON

EMBERFÖLÖTTI DOLGOK

CSEVEGÉS AZ ŰRBEN
A BOSSZÚS TUDOMÁNY
MOKAN
„VILÁGEGYETEM” KAUCSUKSAROK
AUTÓTAXI
FÖLDRAJZÓRA 2852-BEN
MARS-LAKÓK A FÖLDÖN
LEVÉL A SZEDŐHÖZ

Beszéljünk másról

LEGENDA A KÖLTŐRŐL
AZ EMBERISÉG VÁROSA
A HÓEMBER ÉS A KÁLYHA
A MAJOM, A KISOROSZLÁN, A KISMALAC MEG
A KISKUTYA
SZABADALMI IRODA
AMERIKAI PÁRBAJ
KERTÉSZ KETTŐ VAGY REMÉNYTELEN
SZERELMEM RÖVID TÖRTÉNETE
IDEGES ÚR ELKÍSÉRI A BARÁTJÁT
LEVÉL AZ ŰRÖN ÁT
FELTÁMADÁS
A FINOM ÉS JÓ MODORÚ EMBER
ÖRVENDETES FEJLŐDÉS VAGY NAGY DOLOG A
TECHNIKA ROHAMOS HALADÁSA
NYOMOZÁS
AZ ÚJSÁGÍRÓ ÉS A MUNKANÉLKÜLIEK
A FELESÉGESEM SZIGORLATOZIK
BELEBESZÉLNEK
KARÁCSONYI SZÁM
TANÚ VAGYOK
PÉLDABESZÉD AZ IGAZ ÉS A HAMIS FORINTRÓL
RÁJÖTTEM VALAMIRE
ÉN ÉS A BANK
ÉNEKELNI TANULOK
NAGYBETEG A CIPŐM
VALLOMÁSOK
A MAGYAR PÉNZHIÁNY OKNYOMOZÓ
TÖRTÉNETE
HIÚSÁG
BESZÉLGETÉS-MINTA
HÁZIÚR FINOM EMBER
ZÖLD BARACKOK
KÉT NŐ BESZÉLGET
AZ UTCASEPRŐ
A FEJETLEN EMBER

Ó nyájas olvasó!

NYÁJAS OLVASÓ

KEDVES HAJNALKA KISASSZONY!
VICCELNEK VELEM
A JELEN PILLANATA

ASSZONY ÉS GYEREK

POLIGÁMIA
FELTŰZVE, GIRLANDDAL
A VÉDTELEN NŐ
AZ ASSZONY ÉS AZ IGAZSÁG
A MEGRÖGZÍTETT HŰSÉG
OLYAN GYEREK, MINT MÁS
JÁTÉKOKAT VESZEK

TÁRGYAK

TÖLTŐTOLL
IDEGES ÚR ÖNGYILKOS
KORÁNKELÉS
UTOLSÓ SZAVAM A HALÁSZLEGENDÁRÓL
BESZÉLGETÉS A SÖTÉT BEN
ZSEBEIM

DALIÁS IDŐK

VIZSGÁZOM A VILÁGHÁBORÚBÓL
RÉZPITYKÉK
ŐNAGYSÁGA 1916-BAN
HŐSÖK
A FÜRDŐSZOBA AJTAJA
ÚJ GENÉZIS
KÖNNYFAKASZTÓ GRÁNÁT
OLASZORSZÁG HADAT ÜZEN
KIMENŐ
D'ANNUNZIO ÉS A NÉP
HAJÓNEVEK
A HÁBORÚ VÉGE

Aki utoljára nevet

LEVÉL A FRONTRA
A CONFLIS
FÉLELEM ÉS REMÉNY
JÓTÉKONYSÁG
TÖRTÉNELEM
SZÍNESZET
A PÉNZ SZIGETÉN
NYOMOZÁS
KIK CSÓKOLÓZNAK TÖBBET?
MÁSODIK LIPÓT
PROTEKCIÓ
FELVÁGOTT
A KÜLVILÁG
A CSODAPÓK
SCHERMANN
ÚJ EZERKORONÁS
A MEZŐ

Együgyű lexikon

Magyar Enciklopédia

KÁRTYÁS, KÁRTYÁSOK (vö. *kártya*)

Többnyire férfiegyedek; majdnem kizárólag csapatostul fordulnak elő, gyakran kettes csoportban. Igen ritkán találhatók egyedül. Működésük jellege nem állás- vagy hivatásszerű, valami a foglalkozás és életcél között - nem kötött, de állandó. Többnyire nyilvános épületek magán-szobáiban tartózkodnak, de vannak fajták, melyek külön helyiségeket építenek maguknak. Működésük közben itt szemlélhetők; felismerhetők: a kezükben tartott lapok által (lásd: *kártya*) - nem szabad összetéveszteni őket a környezetükben gyakran található parazitákkal, az ún. kibicekkel, melyek külsőleg, összehasonulás (lásd: *mimikri*) alapján néha feltűnően hasonlítanak az eredeti K.-okhoz. A kibicnek két keze és hat lába van: alsó teste szükségesül nyúlványban van kiképezve, mellyel a földhöz rögzíti magát. Arcát kivéve, egész teste bőrrel van borítva, mint az eredeti K.-nak, a *mimikri* alapján gyakran még ál-erszénye is van. Csontjaiból enyvet főznek, húsa némely K. szerint ízletes. A K.-ok (vö. *kannibál*) ugyanis gyakran velük táplálkoznak, némely ütés után „elpechelt, elpechelt!” hangot adva, a K. a mellette ülő kibic orrába vagy fülébe harap.

A figyelmes és elfogulatlan szemlélő első pillanatra kétféle K.-t különböztet meg: az egyik gyorsan és hevesen dolgozik, a másik meggondoltabb modorban. Előbbi kifejezésben nagyon hasonlít egy olyan emberi archoz, mely örömet fejez ki. Ezt maguk között nyerőnek vagy máz-lisnak nevezik: ez társait grimaszokkal és taglejtésekkel ingerli (vö. *káröröm*).

A K.-ok nyelve még nagyon fejletlen: főneveik egyáltalában nincsenek, melléknéveiket csak a második személyre alkalmazva tudják használni, alsó- és középfokot nem ismernek. Érzelmeket indulatszavakban adják egymás tudtára. Igeragozásuk nincs. Helyhatározókat csak annyiban használnak, amennyiben azok a második személy testrészét jelölik meg, pl. „a nyakadon törjön ki a rosseb” - időhatározót nem használnak, vagyis mindegy, hogy mikor törjön ki (lásd: *törések*).

A K.-ok nem túlságosan bigottak, morális nézeteikben a szélső radikalizmus hívei. Foglalkoznak a tudományokkal is: fizikából főleg az ütés és emelés teóriájával - legjobban a vegytant szeretik, sűrűn foglalkoznak az elemekkel, gyakran kétszer egymás után mondják ki, így: „elemelem”. Az orvostudományok közt a gyökeres sebészetet kedvelik, bármiről legyen szó, a kóros szerv eltávolítását sürgetik, „kivágni, kivágni!” kiáltással (vö. *őszinteség*). Nagyon érdekli őket, mi lehet a szemben levő kezében (vö. *röntgenológia*).

Egyebekben lásd a mellékelt ábrát, melyen A-val jelöltük a K. fejét, B-vel a kibic lábát, C-vel a kibic hasát, D-vel a K. lábát, melynek lenyomata a C-vel jelölt hason látható, mint D.

KATONA, KATONASÁG (vö. *militarizmus, miles, milimári*)

A Mannlicher fegyvernek egyik alkatrésze, mely arra szolgál, hogy a fegyver ravaszát (züngel) a kellő percben meghúzza, miáltal a fegyver elsül. E célra három húsos, ujjszerű képződmény szolgál, mely a fegyver ravaszára rásimul, és arra nyomást gyakorol. A K.-t az állam állíttatja elő háziiparszerűleg, megfelelő és hozzáértő iparosok, az ún. anyák által, melyeknek ipara az állam felügyelete alatt állandó üzemben van. A K.-t előállító üzem teljesítményére vonatkozólag először Deák Ferenc tett javaslatot, melynek értelmében az állami anyák évenként, szigorúbban háromnegyed évenként egy K.-t tartoznak szállítani; a legújabb követelmények szerint ezt a teljesítményt az állam fokozni kívánja (vö. létszámemelés). Tervbe vették egy pályázat hirdetését, mely vagy nagyobb teljesítményű anyák előállítására, vagy az anyatermelő intézmények fokozottabb kihasználására vonatkozzék.

Az anyák által előállított K. nyers állapotban az állam céljainak meg nem felelő és még használhatatlan alkatrészeket is foglal magában. Ilyenek például: étvágy, szomjúság, fáradtság, élénkség, életkedv, gondolatok, tervek, önbizalom stb. - csupa olyan alkatrész, mely a gyors és tökéletlen gyártás velejárója, s az előbb említett cél, a Mannlicher fegyver ravaszának elsütésére részint nem alkalmasak, részint pedig azt egyenesen hátráltatják. E célból a huszonegyedik éves korában teljesen elkészült, nyers K. az állami gyárakba kerül, ahol az úgynevezett kiképzés (vö. kőolaj-finomító, vashámor) következik. Először a K. támasztó készülékeit (vö. lábak) próbálják ki, ami úgy történik, hogy a K.-t egyik lábára állítják, s néhány napig ebben a helyzetben hagyják, arra való tekintettel, hogy a legújabb típusú Mannlicher fegyvereket így is lehet tartani. Ezután a lábak mozgatása következik, miközben a K.-készülék hátára egy borjút tesznek, nehogy a készülék hátrafelé eldőljön. Tekintve, hogy a K. nyers állapotban az időjárás viszontagságaival szemben - tapasztalás szerint - bizonyos érzékenységet árul el, eleinte szövethuzatokkal látják el, mely a császár régebbi ruháiból készül, amiket ő már nem hord. A készüléken eleinte bizonyos ideges rángásokat és mozdulatokat lehet szemlélni (vö. büszkeség), melynek oka katonai tudósok szerint a készülék tökéletlenül működő felső, golyószerű képződményében van, s onnan származik, hogy ez a képződmény nagyon örül neki, hogy ő olyan szövethuzatban van, mely a császár ruháiból készült. Ezt a zavaró mellékmozgást később a készülék huzamos dörzsölése által meg lehet szüntetni (vö. fegyelem).

Részint a K.-készülék ez idő szerinti tökéletlensége, részint előállításának elégtelen gyorsasága, részint az előállított anyag elégtelensége arra indította a katonai intézőséget, hogy a K.-t előállító iparosok (anyák) munkatervezetére vonatkozólag újabb pályázatot hirdessen. A főbb pontokat ezekben foglalta össze:

1. Kíváncsít olyan K., mely a borjút már nyers állapotban is magán viselje. E célból az anyák nyersborjúval táplálандók.
2. Az új típusú Mannlicher fegyver ravaszának elsütésére három ujj is elegendő: az eddigi K. típus öt ujjal teljesen felesleges.
3. Az eddigi K.-készülék nyers állapotban felső, golyóforma képződményében valami kocsonyaszerű anyagot tartalmaz, melyre az új típusú Mannlicher fegyvereknél semmi szükség nincsen, s melynek rendeltetését s mikénti használatát a katonai tudósok úgyis elfelejtették már. Ez a golyó, mint úrtartalom, alkalmas lövegek (muníció) hordására - figyelmeztetnek az anyák, hogy ezt a golyót üresen hagyják.
4. A földgolyó, mint olyan, besorozandó K.-nak: újabb kutatások szerint ugyanis nemcsak egy, hanem több borjút is elbír a hátán.

OLVASÓ (lásd: olvasás, vö. természeti tünetemények)

Sajátságos, a természettudósok tanúsága szerint csak igen ritkán megfigyelhető jelenség, melynek okát a terápia sikertelenül keresi. Külalakja egészen olyan, mint az embereknek és a többi íróknak: táplálkozik és lélegzik. Tartózkodási helye bizonytalan. Állítólag és régi könyvek szerint, a negyvenes években még csapatostul szemlélhető volt az irodalmi életben. Két fő válfaját különböztetik meg az asztrológusok: a közönséges olvasót és az ún. nyájas olvasót; mindkét kifejezés kiveszőben van.

Jellemző és kardinális tulajdonsága az a jelleg, melyből nevét is nyeri. A könyvek és tárcák és tudományos művek és versek írásának fordított (reciprok) műveletét végzi - ezt a különös jelenséget laikusoknak alig lehet megmagyarázni. Ez a sajátságos, korcs faj nem írja a verset és novellát, mint a normális ember, hanem a mások által már megírt verset, respektíve novellát kezébe veszi, és egy sajátságos, csak általa ismert kulcs, az ún. olvasás által annak tartalmát tudomásul veszi. Ez a sajátságos művelet, régi kutatások szerint, azelőtt nagyon közismert volt; sokak szerint még a normális emberek és a többi írók is ismerték. E tünetény magyarázata, úgy látszik, abban keresendő, hogy a novella vagy vers betűinek, amiket mi leírunk, van valami értelme vagy jelentősége, amit az olvasó fel tud fogni, és meg tud érteni. Erre mutat lexikonunk egy kiküldött tudósának leírása, aki személyesen látott egy példányt e kivesző fajból, s működés közben is megfigyelte.

„Az olvasó - írja ez a tudósunk - külsőleg (mint említettük is) alig különböztethető meg a normális novella- vagy versírótól. Emberi ruhákban jár, nyugodt és határozott magatartása van. Az a példány, amelyiket én szabadon láttam, szőke volt, és fiatalnak látszott. A kezébe kerülő novellás vagy verskötetet megszagolta, de nem dobta el, és nem is tette bele a kosárba. Kést vett elő, és oldalt többször belemetszett a papírba. Az olvasó ezt a műveletet felvágásnak nevezi, e művelet által eléri, hogy a könyv lapjai szétváljanak, mert mániákus és különös terveihez csak így válik alkalmassá a könyv. Ezután maga elé tette a könyvet, és szemeit mereven rászégezte az egyik lapra. Behatóbb megfigyelés után kiderült, hogy fejét igen lassan balról jobbra mozgatja, és tekintetével követi ezt az irányt. Úgy látszik, a betűknek és egyéb jeleknek ránézve valami dekoratív jelentősége van; a fejmozgatás egyébiránt hasonlít ahhoz, amit írás közben szoktunk végezni. Bizonyos idő múlva megfogta a papírlap egyik szélét, és átfordította két ujja közt a másik oldalra, fejét kissé felemelte, és a processzus újrakezdődött. Ezeket az érthetetlen mozgásokat egészen addig végezte, míg a könyv végére nem ért. Egészen nyugodtan viselkedett, az etetőt nem harapta meg. Hangja nem volt.”

Az olvasót nem szabad összetévesztenünk az ún. előfizetővel, melyhez látszatra gyakran hasonlít (lásd: mimikri). Állatkertünkben még nincsen belőle példány.

IDEGESSÉG, IDEGES EMBER

Az emberek egy sajátságos fajtája, melyet mint mérőkészüléket (lásd: szeizmográf) alkalmaznak a legújabb időben. Egy sajátságos állapot teszi alkalmassá erre a szerepre, mely abban van, hogy az ideges ember érzékszervei felfogják azokat a legfinomabb benyomásokat is, melyekkel szemben normális ember immunis; így például, ha éjjel tizenkét órakor három társzékér végigdübörög az Andrassy úton, ahol az ideges ember lakik, és róla néhány ittas ember apró kis bombákat dobál bele az ablakba, közben a „Wacht am Rhein”-t énekli tenorban: az ideges ember képes ezt észrevenni, sőt felébredni rá, s arcizmainak sajátságos

mozdulataival jelezni az idegvezetékekre gyakorolt hatást. De észrevesz és megfigyel kisebb mozdulatváltozásokat is; ha az I. E. például íróasztalánál ül, és az utcafecskendő közeg, mint normális ember, nem veszi észre, hogy a fecskendő nyílását egyenesen beleirányította a nyitott ablakba, s a vízszaggárral az íróasztalnál ülő szeizmográfot hasba lötte: az I. E. erre a finom kilengésre is reagál, s kezeinek heves csapkodásával jelzi a kilengést, sőt vannak most már oly túl bonyolult készülékek is, melyek egyenesen a rendőrségre szaladnak lábbal, s ott élénk száj- és nyelvmozgatással figyelmeztetik a normális embereket, hogy mi történt. Vannak olyanok is, melyek akkor kezdenek el csöngetni, ha a levesbe pókok vagy más bogarak mászkálnak; némelyik még döglötten is észreveszi az ételeknek ezeket az ingredienciáit (értve, hogy a bogarak döglöttek, nem az I. E.). Más készülékek ismét a telefontól jönnek mozgásba: alig harminc csöngetés után, s csekély félóra múlva már a lábak függőleges dobogtatásával (vö. toporzék) jelzik, hogy a telefonos kisasszony még mindig nem felelt. Ismét mások éles hangokat adnak, ha a villamos rálép a lábukra, vagy a pincér úgy gyújt rá a szivarukra, hogy az egyik szemüket kiperzseli. Ismét mások még arra az apró változásra is érzékenyek, ha este hazamenve, a szekrényben, melyből hálóinget akarnak kivesni, hálóing helyett azt az urat találják, akiről a feleségük mindig beszélni szokott, hogy milyen kedves, jó modorú ember, csak éppen nem szereti a nőket.

Vannak orvosok, akik az I. E. állapotát, az idegességet beteges tünetnek fogják fel, és gyógykezelést is lehetőséget tartanak. E kezelések közt utóbbi időben különösen három divatos.

1. *A szanatórium* vagy hidegvíz, mely abból áll, hogy az I. E. szemébe, fülébe vagy más oly testrészeibe, melyek külső hatásokra reagálnak, addig öntenek hideg vizet, míg megunja. A gyógykezelés másrészt abból is áll, hogy az I. E. elől elzárják azokat a hatásokat, amelyek irritálják. Ha valakinek például sérti a szemét, hogy a papája akarja elvenni azt a leányt, akit ő kért meg: ezt úgy gyógyítják, hogy a papáját és azt a leányt elzárják a kis földgolyó felületére, míg a beteget egy egész, nagy magáncellában szabadon eresztik.

2. *Freudizmus* vagy *lélekanalízis*, érdekes lélektani találmány, melyen Freud Zsigmond dr. bécsi professzor dolgozott harminc évig, harminc év múlva arra a szenzációs eredményre jutva, hogy ha valaki azt álmodja, hogy májas hurkát eszik, az azt jelenti, hogy szeretne májas hurkát enni. A tan szerint az embernek alsó tudata és felső tudata van, esze nincs. Ennek belátása állítólag gyógyítja az idegességet.

3. Az idegek mint kórokok beszüntetése az ideggócpontra (agy) extirpálása útján. Műtéti beavatkozást igényel, az operációt revolver nevű fegyverrel végzi önmagán a beteg. Minden idegességet megszüntet.

ÉLELMISZER, ÉLELMISZEREK

Feloszlanak két főcsoportra, úgymint:

a) közönséges élelmiszerek, ide tartoznak: 1. vaj, 2. kenyér, 3. gipsz, 4. víz, 5. még víz, 6. még víz;

b) összetett élelmiszerek, ide tartoznak: 1. és 2. vajas kenyér.

Az élelmezést már a régi görögöknél találjuk. Pontos adataink arra nézve, vajon az ókorban milyen ételeket használtak az emberek, nincsenek, néhány antik maradványra hivatkozhatunk csak, melyek az erzsébetvárosi cukrászdákban és egyéb múzeumokban még ma is találhatók. Tortaszelet alakú, szilárd tárgyak ezek, amelyekben régi ujjlenyomatok észlelhetők. Összetételük eddig még ismeretlen.

A középkor néhány új étellel ajándékozta meg az emberiséget. Ekkor találják és találják fel a pörköltet, melyhez Drake Ferenc Amerikából behozza a krumplit, de később, mert időközben a pörkölt odaég: ezért bepanaszolják, a pörkölt és a pörköltet elveszti, és fizeti a pörköltiséget.

Fontos szerepe van az ételmezésnek a harmincéves háborúban, mikor is a katonák nagy része áttér a vegetáriánus életmódra, és a fűbe harap. Ekkor töltik meg a hurkákat és kolbászokat is, melyeknek egy részét sikerült már eladni.

Az egyes élelmiszerek:

1. *Kenyér*. Likacsos, szivacshoz hasonló massa, kéreggel körülvéve és lestemplizve. Beléből cipókat, kérgéből cipőket készítenek. Ha megszáradt, összemorzsolják, és „liszt” néven hozzák forgalomba. Használják hashajtónak, festéknek, labdacsoknak (ebben a formában asztali játékszer készítenek belőle), bőrét kicserzik, beleit húrnak használják, csontját megőrlik.

2. *Tej*. Folyékony, átlátszó anyag, színtelen és szagtalan. Használják mosásra, főzésre, malomhajtásra. Gipszsel keverve isszák is.

3. *Vaj*. Készül zsírból, zsigerből, avból. Fagyott állapotban kenyeret kennek rá. Enyvnek nem lehet jól használni.

4. *Sajt*. Friss állapotban a vaj neve. Fajtái: a) ementáli, ebbe lyukakat vájnak ki a kukacok részére; b) liptói túró, más néven gitt, ablaküvegek betapasztására alkalmas.

5. *Disznóhús*. Fajtái: a) virsli, vendéglők és konflisállomások közelében terem, érett állapotban debreceninek nevezik, ezt fiatalon levágják, nem hagyják megnőni.

6. *Emberhús*. A Fidzsi-szigeteken kedvelt delikatesz. Nálunk, olcsóságánál fogva, nem eszik.

Az ételmezés többféle úton történik, eredeti módja a szájon keresztül a gyomorba történő áthelyezés, gyakoribb azonban nálunk a fordított módszer. Ez utóbbi folyamat gyors és biztos elérésére a következő intézmények szolgálnak:

1. *Kávéház*. Tágas helyiség, melyben írók eszik egymást.

2. *Vendéglő*, másképp: fantáziagyakorló iskola; asztalokkal kirakott bolthelyiség, ahol kis képzelőerejű költők és írók körben ülve fejleszthetik fantáziájukat. Ez úgy történik, hogy az ember rendel valamit, és arról aztán, amit kapott, megpróbálja elképzelni, hogy az az, amit kért. Eleinte kicsit nehezen megy, de később még nehezebben. Fő ételek: főzelék feltéttel, mégpedig azzal a feltéttel, hogy igazán főzelék. Marhahús; óvatosan kell enni, nehogy az esetleg benn maradt nyereg- és szerszámtörmeléseket lenyelje az ember. Pörkölt; ennek két fajtája van: a közönséges pörkölt és a rendesen átfőtt pörkölt; utóbbi csak a legritkább esetekben észlelhető; legutoljára a Drechsler vendéglő égése alkalmával találtak néhány példányt a kiégett romok között; állítólag meg lehetett enni.

A vendéglők tisztaságáról a közegészségügyi és tisztasági bizottságok gondoskodnak. Minden vendégnek ki kell nyalnia a tányérját, hogy a következő vendég rendesen kapja kézhez. A tányérok piszkosságáról szóló mendemonda (lásd: Legendák) onnan származik, hogy kezdők mindig összetévesztik az ételeket a tányér fenekén heverő piszokkal.

KÉPZŐMŰVÉSZET, *festészet stb. (vö. műkezek, műlábak, gyomorszűkülés)*

A szédelgésnek és más kisebb minősítésű csalásoknak egy sajátos fajta, melyet bizonyos, erre predisponált emberek üznek, akiket rendőri néven művészeknek jelölünk. Például ha egy ilyen hajlamú egyén lát egy hegyet, ami mögött, mondjuk, másik két hegy van, elől egy folyó és más ilyen dolgok: az effajta egyénben, ki orvosi szempontból a fent említett bűnözésre terhelten hajlamos, az a hajlam támad, hogy ő is csinál egy ilyet, anélkül hogy valaki észrevenné, s azt megpróbálja úgy értékesíteni, mintha eredeti volna. Miután földből és más anyagokból természetesen nem tudná utána csinálni: a M. óvatosan körülnéz ilyenkor, hogy nem látja-e senki, ezután elkezd a hamisítási műveletet. E célra egy darab üres vászonra egy darabon olyan színű festéket ken rá, amilyen a hegynek a színe, miáltal az esetleges vevő azt hiszi, hogy a festék alatt igazi hegy van. E bűnözésen kívül rendesen még ún. optikai csalást is elkövet, amennyiben különböző vonásokkal eléri, hogy a vászon bizonyos dolgok távolabb látszanak, mint hová a M. festette őket; azért, ha valamit venni akarunk, ajánlatos, hogy ujjunkkal is meggyőződjünk róla, nemcsak közönséges hamisítvánnyal (festmény, kép) van-e dolgunk, mely szemünk megtévesztésére irányul. Ha ujjunk beleütközik olyan tárgyba, amiről azt hittük, hogy messzebb van: ez nyilvánvalóan azt jelenti, hogy vászon van alatta, s mi optikai csalás áldozatai vagyunk. Az optikai csalást a rendőrség még nem bünteti, az utóbbi időben különben mindig ritkább lesz, amiben nagy szerepe van Rippl-Rónai rendőrdetektívnek, ki álruhába bújva belopózott a M.-ek bűntanyáira, s ott leleplezte üzelveiket. Az ő vasenergiájának köszönhetőek azok a legújabb rendeletek és szabványok, melyek a hamisított természet (tolvajnyelven: kép, festmény) készítését korlátozzák. Ő látta be először ezeknek az üzelmeknek, főleg az optikai csalásnak, természetehamisításnak veszélyes mivoltát, és szigorú utasításai alapján lehetetlenné tette, hogy tapasztalatlan embereket megkárosítsanak. Az ő rendelete szerint, aki bármily célból, akár időtöltés, akár játék ürügye alatt, természetet fest, köteles ennek játék jellegét valamivel jelezni, nehogy az eredeti természettel összetéveszthető s mint ilyen, helyett kiadható legyen. Ez a jelzés történhetik bárhol és bármi módon; ha például embert fest valaki, hat ujjal és két fejjel köteles éreztetni, hogy nem hamisítás és félrevezetés volt a célja, és semmiképpen sem akarja, hogy a festett ember úgy nézzen ki, mint egy eredeti, és azzal összetéveszthető legyen. Vonatkozik ez az ún. arckép című hamisítványra is. Oldalt, az utánzat egyik sarkába az utánzó neve odaillesztendő, megkülönböztetésül az eredeti természettől, melynek sarkában nem szerepel a szerző neve.

A régebbi hamisítványok nagy részét már elkobozták, s mint bűnjeleket a rendőrség Képzőművészeti Múzeum című raktárában halmozták fel.

A képzőművészet c. szédelgés egy másik primitívebb fajta az ún. szobrászat, mely úgy jön létre, hogy a M. oly vastagon fest le valamit vagy valakit, hogy le lehet kaparni a vászonról, és így külön alkalmazni. Az ellenőrzés itt már sokkal könnyebb: a szobrot az eredetivel nehezebb összetéveszteni. Legújabb törvényeink ezt a szédelgést még azzal is megnehezítették, hogy részint szobrot csak arról engednek készíteni, aki már meghalt, s így az eredetivel való összehasonlítás körülményesebb, tekintve hogy ritkábban találkozunk vele az ember, részint pedig a szobrokat magyar szobrászokkal készítették.

HÁZASSÁG (lásd: *elmekórtan, bűnügyi perrendtartás, nehéz légzés*)

1. Kölcsönös szerződés férfi és nő között, melyben kölcsönösen megállapodnak, hogy a szerződés napjától kezdve nem mondják el egymásnak, hogy kivel van viszonyuk. Aki e szerződést megszegi, akár azáltal, hogy megmondja a másiknak, miszerint ezzel és ezzel viszonya van, akár azáltal, hogy valami más módon tudtára adja, vagy nem ügyel eléggé arra, hogy a másik ne tudja meg: házasságtörést követ el, amit a B. T. K. egy sajátságos fenyítéssel torol meg: az ún. emberáldozattal. A házasságtörésen rajtakapott nőt a férj maga bünteti meg. Mihelyt a nőt rajtakapja, botot ragad, és keresztüldöfi vele a csábítót, a díványt és a kulcslyukat, amin keresztül tanúja volt a házasságtörésnek. Ez a büntetés, mint látjuk, azon az ősi és természetes jogszokáson alapszik, hogy például, ha engem valaki egy sétatálcával megüt, akkor, ugyebár, fogom a sétatálcát, és jól megverem. Vagy ugyebár, ha nekem a hasamon van egy daganat, akkor levágom a hasamat a daganatról, mire aztán a daganat szégyellheti magát, nincs, amin fájjon. Vagy ugyebár, ha a fogam fáj, akkor kihúzom a szájamat a fogamból. Vagy ugyebár, ha valaki kilopja az aranyórámat, és beviszi a zálogházba, akkor jól összepofozom a zálogházat, lepofozom a kéményeit, és beverem az ablakait, és kihívom párbajra, és agyonlövöm és leszúrom. Ez a jogszokás nagyon régi és nagyon igazságos; a családi élet keretén belül egészen ősi formájában még ma is tapasztalhatjuk; ha például a kisfiú torkoskodik, és lop egy szilvát, akkor a mamája megfogja a kezét, és e szavakkal: „Te komisz, ezzel torkoskodtál? Mi?” megveri a kezét büntetésből. Vagy ha az ujjával a kisfiú az orrát piszkálja, akkor a mamája megfogja az ujját, és e szavakkal: „Te komisz, ezzel piszkáltad az orrod? Mi?” megveri az ujját büntetésből. Éppen így jár el, eléggé nem csodálható jogérzéssel, a megcsalt férj, mikor a felesége megcsalja, megfogja a szeretőjét, és e szavakkal: „Te komisz, ezzel csaltál meg, mi?” leszúrja a szeretőt, büntetésből.

Ez eljárás abszolút jogosultságát és igazságtevő jelentőségét a büntetőtörvény is elismeri, utólagos jóváhagyással tüntetve ki a férj által végrehajtott halálos ítéletet. Kiváló jogászok éppen most dolgoznak egy törvénytervezeten, mely ezt a jelenleg kissé hosszadalmas eljárást megrövidítendő, azon alapulnék, hogy a mostani eljárást megfordítva, annak gyorsabb lebonyolításáról gondoskodjék. Az új házassági törvény értelmében ugyanis a törvényszék először is felmenti a férjet, auf alle Fälle, ezután a férj, kezében a törvényszék felmentő ítéletével, mely egyben mint végrehajtandó felhatalmazvány, fegyverviselési engedély, rendőrségi bizonyítvány, katonai igazolólevél, villamosszabadjegy és félárú moziutalvány szerepel, nyugodtan hazamegy, és a katonaság esetleges közbelépését igénybe véve, végrehajtja a kivégzést a szeretőn - ezek után a feleség elköveti a házasságtörést, és a törvényes eljárás be van fejezve.

2. Általánosságban kétféle házasságot különböztetünk meg, úm. az egyszerű házasságot és a vegyes házasságot. Ez utóbbit úgy kell érteni, hogy egy férfi és egy nő házasodik össze. Ilyen házasságokban a házasságtörés is vegyes, amennyiben az asszony vegyes elemekkel csalja meg a férjét. A házasságot eljegyzés előzi meg, mikor is a vőlegény gyűrűt nyújt át, melynek szimbolikus jelentősége az, hogy így görbüljek meg, mint ez a gyűrű. Házasságban élők egyik jellemző betegsége a gyerek nevű kiütés, mely a bőr felületén jelentkezik bizonyos időben, és nehezen távolítható el. Ragályos betegség, melyet a házastársak (a betegség ideje alatt: lázastársak) egymástól kapnak el.

NEVETÉS, *nevetség, nevetségesség, humor (vö. Humor és Magyar, őslenda)*

Sajátságos állapot, melyet a humor vagy nevetségesség idézhet elő. Bergson elmélete szerint a humor úgy jön létre, hogy a mechanikusan történő dolgokat megfordítjuk, s úgy tekintjük őket, mintha nem volnának megfordítva. Szemléltetőleg: ha például valaki felöltözve véletlenül beleül egy kádba, szórakozottságból, abban a hitben, hogy a karszékbe ült bele, és most valaki megfordítja a zuhanycsapot, és az illető úgy tekinti, mintha nem volna megfordítva, tehát tovább ül a kádban: ez esetben a humor (nedvesség) szemlélhetővé válik, és az illetőt benedvesíti. Ez az állapot másokban a hasizomnak sajátságos rángatózását idézheti elő, mely egészen a szájig, a szájon keresztül egészen a fülekig terjedhet, s kórbonctanilag megállapítható. Ezt nevezzük nevetésnek. A nevetés nagyon gyakori tünet, s mivel a hasizom mozgása az emésztésre is igen jó hatással lehet, sokan mesterségesen s közvetve idézik elő. Ez állapot előidézésével ezzel foglalkozó egyének, az ún. humoristák vannak megbízva, akik a dolgokat főkapitányi engedéllyel megfordíthatják, anélkül hogy ezért bárki kihágási feljelentést tehetne ellenük. Ezek fordították meg például a Deák-szobrot vagy a Bazilikát, melyet ha az ember a Váci körútról úgy tekint, mintha nem volna megfordítva, nevetséges érzést idézhet elő, mert mégis meg van fordítva, akár úgy tekinti Bergson, akár nem, és úgy néz ki, mintha haragban volna a Váci körúttal.

A humorista egy másik eszköze például a túlzás, vagyis az, hogy többet mond, mint ahogy valóságban van (vö. főpincér), például ha egy liter pesti tejben van egy fél liter víz, akkor a humorista azt mondja, hogy a pesti tej csupa víz. Vagy például, ha a pesti tejben van egy svábbogár, a humorista azt mondja, hogy a pesti tejben van egy krokodilus. Az említett hasizommozgást így is fel lehet idézni, ami ebben az esetben azért is előnyös, mert a hasizommozgatás által az ember kihányhatja a fent említett tejet.

Más eszköze a humoristának az ötlet vagy szójáték, ami úgy történik, hogy az ember ötlet helyett azt mondja: cotlett vagy hatlet. Utóbbi időben nem divatos, mert sokan hamisan játsszák.

A nevetés előidézésének egy másik módja, hogy az ember úgy csinál, mintha valami baja volna, és a többiek azt hiszik, hogy nekik az a bajuk nincsen meg, ami szintén fokozhatja az emésztést. E célra szolgálnak az ún. vígjátékok, melyekben egyik színész azt játssza, hogy a másik színészt megcsalja egy harmadik színésszel, amin a néző nevet, mert nem tudja, hogy közben otthon őt csalják meg egy negyedik színésszel. Ezt nevezik kárörömnél, ami annyit tesz, hogy kár örülni.

Greguss szerint a humort, vagyis nevetségességet könnyek között kell keresni, más szóval a humor: mosoly könnyek között. Ezt úgy kell érteni, hogy például valahol sírnak, és az ember közéjük áll és mosolyog. Ezzel igen szép eredményeket lehet elérni az említett emésztésfokozás terén, s amennyit Budapesten sírnak, az ember egészen a megpukkadásig mosolyoghat, és a hasát foghatja mosolygásában. Nagyon vigyázni kell azonban, hogy ne olyanok közé álljunk, akik szintén azért jöttek oda, hogy közöttünk jól kimosolyogják magukat.

Más filozófusok szerint a nevetségességet a fenséges mellett lehet találni, egy lépésnyire. Nagyon egyszerűen meg lehet találni: az ember elmegy a fenségeshez, és megáll előtte egy lépésnyire, erre egészen odamegy, megfordul, és egyet lép megint visszafelé: mire csak egy lépés választja el a fenségestől.

A legújabb hasonszenvi orvostudomány felfedezése szerint legjobban az nevet, aki legutoljára nevet. Ebből a szempontból tehát a legegészségesebb emberek azok, akik, miután az egész társaság nagyot nevetett egy viccen, egy fél óra múlva ők is elnevetik magukat, mert csak akkor jut eszükbe a viccnek az értelme. Az utoljára való nevetés ilyenformán egyik legnagyobb ambíciója az embereknek.

ASSZONY, asszonyság, Asszony-Szállás, Aknasuhatag

Már a régi görögök ismerték. A hitrege szerint egy Ádám nevű arab fedezte fel, eltérően a középkori legendáktól, mely felfedezését Schwarcz Bertholdnak tulajdonítja. Később ismét elvesztették, erre mutat a „Cherchez la femme”, magyarul „Keressetek az asszonyon” mondás, mely hosszú ideig serkentette a természettudósok kutató ösztönét. Egy időben már úgy volt, hogy megtalálták: Archimédész nevű görög tudós egy kádban fedezte fel, de úgy látszik, nem tudott vele megegyezésre jutni, mert kiugrott a kádból, és „Heuréka, Heuréka”, magyarul „Na, jól van, elveszlek” kiáltással kiszaladt utána az utcára, de úgy látszik, már nem érte utol. Később ugyanez a tudós a földön kívül egy pontban akarta összesűríteni; folyamodványt nyújtott be a görög sóhivatalhoz, hogy adjanak neki egy ilyen pontot, és kimozdítja a földet sarkaiból. A sóhivatalból azt írták neki, hogy az nem kunszt, mozdítson ki egy kalapskatulyát a tavaszi áruházból, amire Archimédész már nem mert vállalkozni, nem is kapott pontot, hat a banknak.

A „Keress az asszonyt” ezután még sokáig kísértett, mindenfelé keresték, könyvekben, a levegőben, a föld alatt, telefonáltak a lakására is, de nem találták otthon. Végre is Ibsen norvég kutató bukkant rá egy párizsi divatáru-kereskedésben: éppen két blúzra alkudott, és le akart alkudni öt frankot. Ama kérdésre, hogy hol volt olyan sokáig, kiderült, hogy egész nap valami Casanova nevű fiatalemberrel sétált Versailles-ban, este a cukrászdába mentek, és most váltak el éppen. Nagyon csodálkozott, hogy nem találtak rá. Két rendőr azonnal bevitte a Főirodalomba, és megkérdezték tőle, mit akar. Kijelentette, hogy szeretne lefeküdni. Ételeket adtak neki, amiket azonnal megevett; ezután néhány könyvet nyújtottak át, ezeket az ölébe vette, és simogatni kezdte a fedelüket, és meg akarta csókolni a sarkukat. Ama kérdésre, hogy mi volna a legjobb, odanyilatkozott, hogy az volna a legjobb, ha ő minél jobban érezné magát, és ebben őt valaki támogatná. Megkérdezték tőle, miért tudna élni, mire azt felelte, hogy ő csak úgy tud élni, ha valaki megcsókolja. Ama kérdésre, hogy közben, mialatt megcsókolják, miből akar élni, azt felelte, hogy hát azért ő kap kosztot és kvártélyt, amiért megcsókolják. Ama kérdésre, hogy szeretne-e mákos rétest enni, azt felelte, hogy nagyon szeretne mákos rétest enni. Erre vettek neki mákos rétest, amit gyorsan és nagy étvággyal megevett, rögtön utána azonban a mákos rétes árát is kérte, és nagyon csodálkozott, hogy azt nem adják neki, mert azt már a boltosnak adták. Hiszen, úgymond, nem a boltos ette meg a mákos rétest, hanem ő ette meg, tehát neki jár a mákos rétesnek az ára is. Ezután megkérdezték tőle, hogy kire haragszik nagyon, mire azt felelte, hogy Newtonra haragszik nagyon, mert az direkt az ő bosszantására elrendelte, hogy a bolygók központjában valami Nap nevű dolog legyen, aminek semmi értelme, és hogy a testek a földre essenek. Ama kérdésre, hogy mit lehetne ez ellen tenni, kijelentette, hogy agyonlövi azt a Newtont. Ama kérdésre, hogy honnan vesz revolvert, azt felelte, hogy majd kér attól a Newtontól három forintot. Ama kérdésre, hogy kihez megy hozzá feleségül, azt felelte, hogy csak olyanhoz megy, aki meg tud halni érte, és ezt előbb be is bizonyítja. Ama kérdésre, hogy mennyi kétszer kettő, azt felelte, hogy nem baj, de adjanak neki egy félselyem grenadin belépőt, hófaltival és betéttel.

Ezek után az összeült esküdtszék hosszas tanácskozás után megállapította, hogy a nő rejtély. Megfejtése a jövő számban. A megfejtők között egy ingyenszobát sorsolunk ki a Schwartzerszanatóriumban.

RUHA, ruházat, ráruházás, felruházás, boróka

A rendőrség által követelt hivatalos borítékok egy fajtája, mely az emberek mint pornografikus ipartermékek megjelölésére szolgál. A rendőrségi orvosok nyomozására kiderült ugyanis, hogy nyers állapotban az emberek a pornografikus jelleg határozott ismérveit mutatják, s ezzel beleütköznek a törvénybe, s az ifjúság erkölcsét megrontják. Az ide vonatkozó törvényszakasz értelmében azért az embereket el kellett volna kobozni, de a rendőrség méltányosságból megengedte, hogy az emberek, pornografikus jellegük hangsúlyozásával, mégis forgalomba kerülhessenek; a R. nevű boríték azonban jelzi, hogy ebben a minőségben felügyelet alatt állanak.

Másik, fontos szerepe a R.-nak az a lehetőség, hogy az emberek megkülönböztessék egymást; amennyiben a férfiak és nők R.-ja bizonyos eltéréseket mutat - a férfiak R.-ja a női R.-tól, a női R.-k pedig a J. É.-től (lásd: józan ész) mutatnak eltérést. Különösen a nőknél nagy jelentősége van ennek, akik egymás közt is megkülönböztetik magukat - azért mindegyik másféle R.-t vesz fel, mint a többiek, miután azonban ez a többieknek is eszébe jut, ők is másféle ruhát vesznek fel, mire ismét egyformán néznek ki. Ezt a folytonosan ismétlődő jelenséget nevezzük divatnak - ha járványosan lép fel, nagy közgazdasági károkat okozhat. Szerencsére, mint értesülünk, a divat nevű metódust most végleg abba akarják hagyni; Párizsból jelentik, hogy a most készülő lesz az utolsó, amit az egyes ruhadarabokon „utolsó divat” felírással jegyeznek. Ezzel a divat meg is szűnik.

Harmadik szerepe a R.-nek az időjárás változásai ellen való védekezés. Régebben, Darwin közvetítése mellett, az ember a „Természet” egyenruha-szállító és temetkezési vállalattal állott összeköttetésben, mely vállalat magára vette az ember hidegség és eső ellen való védelmét, s egyforma szőrmeruhákat szállított. Később azonban sikkasztások derültek ki, s az emberek értelmi lénné válva, szakítottak ezzel a rendszerrel, s így most már csak a katonák hordanak egyenruhát.

A „Természet” vállalat, mely így jelentékeny üzletfelét veszítette el, még ma sem akar végleg belenyugodni a változhatatlanba, s szövetmintáit még mindig egyre küldözgeti az ember nyakára és fejére, dacára, hogy az ember a kényelmetlen és szükségtelen küldeményeket naponta „borotva” (lásd „Nem fogadtatik el”, postai jelzés) felírással visszaküldözgeti. XIII. Lajos francia király volt az első, aki erélyesen tiltakozott az erőszakoskodás ellen, midőn „Az állam én vagyok” kijelentéssel hangsúlyozta, hogy azonosítja magát az állával, és nem tűri, hogy annak felruházásába mások beleavatkozzanak.

A hideg és meleg ellen való védekezésnek módja a mai ruházkodás mellett kissé komplikáltabb, és közvetett úton bonyolódik le. Ez úgy történik, hogy nyáron például a nők felvesznek egy csipkeruhát, mire a férfiakban elhűl a vér, hogy honnan fogják ezt kifizetni. Télen ellenben a nők egy akkora kalapot vesznek fel, hogy a férfiak belemelegszenek, míg kifizetik. Erre csődöt mondanak, és a következő nyáron a nők elhidegülnek irántuk, és hozzámennek egy másik férfihoz, aki azonban már mással van, és így a következő télre jól befűt nekik. Ily módon a ruházkodás felváltva és közvetve mindig biztosítja a férfiak és nők meleg és hideg ellen való védekezését.

A ruha mint jövedelmi forrás igen nagy szerepet játszik életünkben. (Lásd: „Nem a ruha teszi az embert, hanem az ember teszi a ruhát zálogházba” - közmondás.)

ZENE, zeneszerzés, zenészek

Sajátságos, de igen gyakran előforduló lelki betegség, mely abból áll, hogy némely embernél beszéd közben a tüdőből kitóduló levegő megmozgatja a torokban lévő csökevényes szalagot (hangszalag), mely szerv az embernek abból a korából maradt vissza atavisztikusan, amikor még nem tudott beszélni. Ez mellékhangot ad és a szavaknak bizonyos hangsúlyt, abban a mértékben, amint több vagy kevesebb levegője van a páciensnek. E beteges állapot szemlélete igen nagy hatással van azokra, akik tanúi lehetnek - olyankor, mikor a betegség még nem túlságosan fejlett, és a mellékhangok lassan jelentkeznek csak, a hallgatót egészen könnyekig szomoríthatja az a gondolat, hogy milyen kár az illetőért, még meg lehetne menteni (szomorú zene) -, ebben az állapotban a szenvedő beteg ugyanis maga is tudja még, hogy milyen rettentő állapotban van, hogy nem tud értelmesen beszélni, hanem hol magasabban ejti ki a szavakat, mint ahogy rendesen kellene, hol alacsonyabban, és ez a szomorúsága esetleg részvétet kelthet környezetében. A betegség fejlettebb stádiumában a páciensnek fent említett melankóliája eltűnik, lelki zavarában nem veszi észre többé, hogy gondolatainak közlése merőben helytelen és abnormális, s beteges mániájában azt hiszi, hogy az az értelmes beszéd, s még forszírozza, és mindenféle fordulatokkal növeli az eredeti hangzavart. Ebben az állapotban a hallgatóra már komikus hatást gyakorol, mert az már igazán nevetséges, hogy valaki például ezt a gondolatot, hogy „ujj a ligetben nagyszerű”, úgy fejezze ki, hogy az „új”-t még rendesen mondja, a „jé”-t azonban már női hangon, és a további szótagokban is, hol a gyermekek fejletlen hangját, hol a madarak értelmetlen rikácsolását, hol öregemberek mély hangját alkalmazza a saját hangja helyett.

Ennyire fejlett stádiumában tehát, mint láttuk, ez a betegség már a lelki kórtünetek kategóriájába tartozik, s az elmebetegségekkel kapcsolatban gyógykezelik. Az ilyen lelki beteget „Opera” nevű tébolydákban helyezik el, hol különböző szerekekkel, ún. hangszerekekkel próbálják őket gyógyítani. E szerekek alkalmazására bizonyos készülékek szolgálnak, melyeknek az a hivatása, hogy a beteg hibásan kiejtett szavait egyensúlyozza, és a normális hangzástól való különbözeteket pótolja. Úgy kell ezt tekintenünk, mint pl. a szemüveget, mely a közellátást vagy távollátást szabályozza a lencsék segítségével. Az „Operá”-ban a betegeket összeeresztik, hogy egymás példáján okulva, leszokjanak végzetes hibájukról, de rendesen eredménytelenül.

E betegségekkel több szakavatott orvos foglalkozott, s az egyes rohamok lefolyását pontosan, percről percre feljegyezték. Ezeket a feljegyzéseket „kották”-nak vagy „zeneművek”-nek nevezik. A normális beszéd szótagjai fölé jegyzett pontokkal és vonalakkal jelzik ezek a leírások azokat a pillanatokat, amikor a beteg a normális kiejtéstől eltért, és helyette másféle kiejtést használt. A roham lefolyását e leírások segítségével rekonstruálni lehet, visszaidézni. Ezt a visszaidézést mulattató szórakozásnak tekintik sokan, és a fent említett készülékek segítségével gyakorolják. Ide tartoznak:

1. *Zongora*. Háromlábú asztal, fehér és fekete fogakkal. Nem harap. Két kézzel verik, de ezt a verést nem kell komolyan venni; ennek hangsúlyozására magát a műveletet „játék”-nak, „játszás”-nak nevezik, nehogy valaki az illetőt feljelenesse. Játsszani mindenkinek szabad.
2. *Hegedű*. Üres doboz, melyre négy, marhabélből csavart spárga van kifeszítve; de csak tökéletlenül adja vissza ennek az állatnak a hangját.
3. *Trombita, síp*. A politikai meggyőződésnek precízebb kifejezése, más néven: véderőjavaslathoz hozzászóló és objektív okokat előadó szerkezetek.

VEKKER, ébresztőóra, ébreny (vö. fülbetegségek, álmatlanság, süketfajd)

A ragadozók egy ismeretes fajtája, mely áldozatát nagyon sajátságos módon, a füleken keresztül ejti meg. Óvatlan percben (vö. pókok), rendszeren, mikor az áldozat alszik, hirtelen veti rá magát, és akkorát ordít a fülébe, hogy a szerencsétlen alvó feje megreped, mire a V. kiszívja vérét, és felfalja. Nagyon ritkán támad; tapasztalatlanok nyugvó állapotban éppen ezért veszélytelennek tartják, és mindenféle módon ingerlik: járatják, mint a kisgyermeket, beszélnek hozzá, felhúzzák (vö. heccelni, ingerelni), és támadásokra betanítják. Igen csekély intelligenciája van: kosarat nem tud vinni, se két lábon állni; számolni nagyon nehezen, órákig tartó fejtörés után. Csekély fokú értelmének egyik feltűnő jele, hogy saját gazdáját nem ismeri meg: rendszeren összetéveszti azt az embert, aki lefekszik, azzal, aki felkel, s ha például a lefekvő ember betanította, hogy reggel, mire nagy nehezen összeszámolt nyolc órát, ordítson, akkor ő csakugyan ordít, és nagyon csodálkozik, ha ezért az a másik ember, aki felébredt, úgy vágja pofon, hogy leszédül. Rosszindulatú emberek ismerve ezt a fogyatékoságát, esténként gyakran felheccelik, mielőtt lefeküsznek, hogy bosszantsák azt az embert, aki reggel az ő ágyukban fog feküdni, és nem tud az egész dologról semmit; a szelídített V. ilyenkor hűségesen számol, és megtévesztve attól a külső és jelentéktelen hasonlatosságtól, ami a két ember arca közt fennáll, reggel ráordít áldozatára.

A V. ellen való védekezésnek elmélete nagyon csekély, gyakorlata ellenben igen széles körű. Az eddig összegyűjtött módszerek közül néhány alább következik:

1. A támadó V.-t, ha szemben találjuk, egy jól irányzott lövéssel leteríthetjük. Ha még akkor is lélegzik, bele lehet fojtani a lavórba.
2. A támadás percében dobjuk hirtelen a fejére a dunyhát, és üljünk rá. Hangszigetelőkről (azbeszt, kolofónium) jó előre gondoskodni.
3. A támadás percében ne a V.-t dugjuk a paplan alá, hanem a saját fülünket, és üljünk rá.
4. A dunyhára ne üljünk rá, hanem dugjuk mindjárt a fülünkbe.
5. A V.-t magát dugjuk a fülünkbe, utána két réteg (4-5 cm szélességű) vatta következik, tetejére hideg borogatás. Ha így se szűnik meg, Hoffman-cseppeket és sósborszeszt lehet alkalmazni.
6. Fecskendezzünk erős sósavas oldatot a V. belsejébe, mely a belső alkatrészeket felmarja.

A V.-rel nem tanácsos birkózni: azok a könnyen hevülő és hirtelen természetű emberek, akik a támadó V.-re egyszerűen rárohannak, és a földön, szőnyegen, majd az ágy alatt hempergözve vad csatakiáltások kíséretében fojtogatják a V. torkát, és ádáz kétségbeeséssel gyömöszölik és bokszojják, és fejüket a V. szájába verik, hogy elhallgattassák: nagyon meggondolatlanul fecsérelik erejüket. Inkább hátulról, óvatosan közeledjünk feléje, és hirtelen csapjunk le rá.

Egy fantasztikus, új elmélet szerint (l. Marinetti, futuristák) a V. ellen való védekezésnek egyik módja volna felugrani az ágyból és elszaladni. Állítólag a V. áldozatát nem üldözi. Ezt az elméletet még nem próbálták ki.

BAKK, *bakarat, bakkozók*

Különálló szekta vagy hitfelekezet, mely Schopenhauer „A Szabad Bakarat”-ról szóló művére támaszkodva, fő céljául és törekvésül az ifjúság lankadó akaraterejének és tettvágyának serkentését tűzte ki. A tettvágy felkeltése szertartásszerű összejöveteleken történik, hol a bakarat-gyöngye ifjúságot egy kerek, zöld asztal köré ültetik, melynek közepén egy komoly és megbízható férfiú (bankár) helyezkedik el. Rövid ima után a bankár azonnal hozzálat az akaratneveléshez - erélyes és szuggesztív hangon figyelmezteti az ifjúságot a tett és cselekvés egyedül üdvözítő voltára, folytonosan ismételt: „tessék tenni, tessék tenni” kiáltással, mindenkinek eszébe juttatva komoly hivatását és kötelességét. Utána még meg is kérdezi, mintegy sürgetően s a léháb elemek lelkiismeret-furdalásának felkeltésére: mindenki tett? (vagyis: mindenki cselekedett-e, elvégezte-e kötelességét önmagával, családjával, hitvallásával szemben?); ezek után a hitsorsosok által az asztalra helyezett bánatpénzeket szertartásos mozdulattal besöpri a bankár, önmagával és családjával szemben való kötelességeinek támogatására.

A szekta tagjainak különböző babonás szimbólumai és szertartásai vannak. Az egyiptomiak „szent ibisz vagy szent imbisz”-ének mintájára „szent kibisz”-ekben bíznak; különös lények ezek, melyeknek megjelenése s a hitsorsos állandó figyelése intézi az emberek jó vagy balszerencsáját. A kilences számnak babonás és ellenállhatatlan erőt tulajdonítanak; az a hitük, hogy ez a szám képes mindenkit és mindent megverni, éppen azért „sláger”-nek nevezik, a német „schlagen” igéből. Babonásan tisztelik, és félnek tőle: aki kezében egy kilences számmal védekezik, ahhoz nem mernek hozzányúlni, az illetőt ekkor, úgy látszik, isteni hatalommal felruházott lénynak tekintik, és körülrajongva őt, minden pénzüket és értéktárgyukat átadják neki.

Éppen ezért a kilences számnak elérése e szekta tagjainak felsőbb ambíciója és becsvágya. Mihelyt a szekta két tagja összekeverül, elkeseredett versengés indul meg közöttük, hogy valamelyikük ezt a számot elérje; a szekta egy őshagyománya szerint az ember fejlődési folyamatának legelső korszakában is, még mint bentlakó, azért ragaszkodik a kilenc hónapos felmondáshoz, mert ez a szám a bakkban legtöbbet jelent. A szekta két tagja mindenféle módon kísérletezik, melyik áll közelebb a kilenceshez; vannak fanatikusok, akik gombjaikat számolják és hasonlítják össze. Mások az utcán a villamoskocsik számjegyeivel próbálkoznak; megállapodnak, hogy a legközelebbi villamos nekem számít, az azután következő neked. Naiv szenvedélyükben összeadják a házakat, az ablakokat, hogy mennyi jön ki. Mások ismét éjjel az utcán direkte összevesznek emberekkel, aztán kiszámítják, melyikük kapott több pofont. Aki kilencet kapott, nyert. Mások kettesben bűntényeket követnek el, hogy kiderüljön, melyik kap több évet. Aki kilencet kap, nyert. Ezen az alapon nyert például a budapesti rendőrség: amennyiben kilenc embert vert agyon. A B. különösen előkelő köreinkben terjedt el az utóbbi időben; mostanában egy új szertartással bővült: az olyan ember, aki minden pénzét kénytelen volt átadni egy másiknak, mert annak a kártyán kilenc piros pontja volt, míg neki csak nyolc piros pontja volt: a kilencedik piros pontot egy e célra szolgáló csővel felírja a halántékára. Ezt nevezik en carte-nak; ez az egyetlen eset, hogy nem kell fizetnie.

KÖZMONDÁS

Rövidre fogott tanácsok és életbölcsességek, melyek szimbolikusan vagy átvitt értelemben fejeznek ki egy tapasztalatokon alapuló igazságot, melyet kellő magyarázattal és értelmezéssel körülményekre és helyzetekre hasznosan alkalmazhatunk. Vigyáznunk kell azonban, hogy helyesen alkalmazzuk őket, és ne tévesszük össze a körülményeket, amelyekre alkalmaztuk. Néhány példát magyarázattal alább közlünk:

1. Aki másnak vermet ás, maga esik bele.

Aki másnak valami kellemetlenséget csinál, neki van belőle baja. Például ha valakiről bebizonyítom, hogy azt a sok pénzt, ami van neki, sikkasztotta, és neki ezzel kellemetlenséget csinálok, nekem van belőle bajom, mert akkor ő nem ad nekem abból a pénzből. Fordítva viszont: aki magának vermet ás, más esik bele, például ha én elcsábítok egy leányt, más veszi el feleségül.

2. Amelyik kutya ugat, nem harap.

Megnyugtató tapasztalat, mely szerint bátran lehet közeledni az ugató kutyához. Kezdőket azonban figyelmeztetünk, hogy a kutyák nem tudják ezt a közmondást. Megfordítva: amelyik kutya harap, nem ugat - ez még nincs bebizonyítva, lehet, hogy ugat, csak nem hallani, mert tele van a szája.

3. Kaparj, kurta, neked is lesz.

Például ha valakinek valami bőrbetegsége van, és azt egy másik ember kaparja, neki is lesz.

4. Eső után köpönyeg.

Egészségügyi szabály, mert eső után rendszeren hűvösebb a levegő, és így ajánlatos übertegert húzni.

5. Vér nem válik vízzé.

A legújabb orvosi tudomány által megdöntött tapasztalat (lásd: vízibetegségek).

6. Kutyából nem lesz szalonna.

Legfeljebb disznózsír.

7. Minden órának leszakaszd virágát.

„Virág” alatt átvitt értelemben fiatal leányokat és nőket kell érteni. Megfordítva zsebmeteszők részére alkalmazható: minden virágnak (leány, nő) leszakaszd óráját (zsebóráját).

8. Sötétben minden tehen fekete.

Rendkívüli jelentőségű ipari felfedezés, melynek segítségével nagy mennyiségű fekete lakkot és festéket meg lehet takarítani azok részére, akik ragaszkodnak hozzá, hogy a tehenek feketék legyenek, nem szőkék.

9. Öreg ember, nem vén ember.

Sajátságos patológiai kísérlet, melynek segítségével be lehet bizonyítani, hogy öreg embereknek elméje már teljesen el van gyöngülve, amennyiben nem veszik észre, hogy „öreg” és „vén” ugyanazt jelenti. Fiatal ember ugyanis nem ugrana be ilyen marhaságnak, hogy „fiatal ember nem ifjú ember”.

10. Más kárán tanul az okos.

Például ha valaki franciául tanul, az az apjának a kára, mert neki kell fizetni a tanárt.

11. Égre követ ne dobj, mert fejedre esik.

Például ha valaki elmegy egy épülő ház alatt, ráesik az a kő, amit más az égre dobott. Helyesebb tehát a követ magasból a földre dobni, akkor más fejére esik.

12. Addig nyújtózkodj, amíg a takaród ér.

Egészségügyi tanács, ami főleg azoknak kellemetlen, akiknek nagyon hosszú takarójuk van; ezeknek néha kétméternyre ki kell nyújtózkodni.

13. Ki korán kel, aranyat lel.

Viszont aki aranyat lelt, későn fekszik, és másnap már nem tud korán felkelni. Leghelyesebb le se feküdni, akkor mindenkit megelőz az ember.

14. Ki kevéssel be nem éri, az a sokat nem érdemli.

S így érdemtelenül kapja meg.

15. Mindenki a maga szerencsájének kovácsa.

Kivéve Kovács Gyulát.

16. Lassan járj, tovább érsz.

Az érettségiző fiatalemberre fordítva áll: lassan érik, tehát tovább jár.

17. Minden látszat csal.

De minden csaló látszik.

18. Nem mind arany, ami fénylik.

Lehet kedvező körülmények közt gyémánt is.

19. A türelem rózsát terem.

Egyebet nem.

PÉNZ, pénzkérdés, pénzügy (vö. politika, meggyőződés, elvont eszme)

A beszélőgépek egy primitív, de nagyon gyakori fajtája, melyet ebben a minőségben a társadalomtudomány élesen és határozottan szembehelyez több, tökéletlenül működő, szerves hangkozókkal: így pl. a kutyával; ez utóbbit a törvény megfelelő szakasza ugatásra kötelezi. A kettő között áll az ember; ennek szerepét a társadalomtudomány nem határozta meg szabatosan a fent említett törvényszakaszban; hivatását, úgy látszik, abban látja, hogy a pénz és a kutya között tolmácsként szerepeljen. A P. megszerzése éppen ezért ambícióját képezi néhány embernek - mindenfélét adnak érte, csak hogy birtokba vehessék: kenyeret, ételeket és egyéb tárgyakat, amiből élnek. Természetesen minél több kenyere és élelmicikke van valakinek, annál több pénzt kap érte; viszont minél több pénze van, annál több kenyeret adott más érte. A társadalom igazságérzéke éppen azért kivételes kárpótlással jutalmazza azokat az önfeláldozó és lelkes gyűjtőket, akik már igen sok pénzt gyűjtöttek, s így minden kenyerüket odaadták; ezeknek a pénzt, bizonyos összegben túl, ingyen adják; ezt az intézkedést kamatlábnak nevezik.

Ezeket az embereket gaz-dag-oknak nevezik, azokról a daganatokról, melyek testükön képződnek: rossz szokásuk ugyanis, hogy a P.-t bőrük alá rejtik el. A többi embert, ellentétben a gazdagokkal, szeg-ény-eknek jelöljük, azokról a szegekről, melyekre felakaszthatják magukat. Ez utóbbiaknak megvan az az előnyük, hogy ellátásukról a közismert, legjobb szakács, M. Ehchaïque gondoskodik, a vízzel való szab. főzőmetódus nagynevű feltalálója. Minden munka alól fel vannak mentve - régi közjogi alaptétel mondja ki, hogy „szegény ember sorsát boldog Isten bírja”, ami igen kitűnő intézkedés, mert a szegény ember ugyan nem bírja. „Szegénynek” szokták nevezni azt is, akinek nincs lelke, e közmondás alapján „szegény az ördög, mert nincs neki lelke”, mert ha volna neki lelke, eladhatná, és kint volna a vízből.

Természetrajzi szempontból vizsgálva, a pénz több formában jelentkezik. Jelentkezhetik szilárd és légnemű halmazállapotban; ez utóbbi formájában költők állítják elő. Jelentkezhetik kereken és négyszögletesen, összegyűrve, kivasalva, vastagon vagy vékonyan, jelentkezhetik társas együttesben és sporadikusan, jelentkezhetik amorf alakban és hosszúkásan vagy ferdén vagy görcsbe összehúzódva, mindegy, csak jelentkezzen már, a pofája istenit! Színe többnyire sárga. Szaga állítólag nincs, parfümöt még nem csináltak belőle. Hangja mezzoszoprán. Anyaga lehet arany, ezüst vagy papír; aranyak rendesen csendesebb, ezt bizonyítja a „Hallgatni Arany, beszélni Petőfi” közmondás, és az a körülmény, hogy azok az operaházi tagok, akikről az igazgatóság kijelenti, hogy „aranybánya van a torkukban”, rendesen nem tudnak énekelni, ami természetes is: nem lehet énekelni, ha az embernek tele van a torka. A pénz kétivarú fejlődés útján szaporodik; ezt bizonyítja a közmondás: „Apád, anyád ide jöjjen.”

Ide tartoznak még:

Pénzverde, az a hely, ahol a pénzt verik el (kocsmá, kártya, asszony).

Pénzkérdés, mikor az egyik ember azt kérdezi a másiktól: nincs egy koronád holnapig?

Pénzfelelet, nincs.

Kölcsön, a szentimentális búcsúzkodásnak sajátos fajtája, mikor egyik ember pénzt nyújt át a másiknak, annak emlékére, hogy utoljára találkoznak.

TUDOMÁNY, tudás, tudákos, tudákolni, tudálni, tarhonya

Összessége és leírása azoknak az eredményeknek, amelyek az ember egy régebbi korszakából származó, atavisztikus csökevénye mint lelki betegség, az úgynevezett „ismeretvágy” lefolyása révén létrejönnek. A majomkorszakból való fejlődése után megmaradt némely emberben a majmoknak az a sajátosága, hogy a kezébe került tárgyakat felbontja apró részekre, miáltal a tárgyakat többé nem lehet használni. Ezt a folyamatot analízisnek nevezzük. Az analízálás (szétbontás) tárgya igen sokféleképpen jelentkezik az embereknél. Egyik ember a növényeket bontja fel vagy a kisebb állatokat, ez a kevésbé veszedelmes fajta, mások azonban emberi gyomrokat és házasságokat is felbontanak. Bevallott célja a tudománynak: az igazság keresése és a természet megismerése, azonkívül felismerése a dolgok célszerűségének. Hosszas kutatás után rájöttek ugyanis az emberek, hogy a fül hallásra, a szem látásra, a láb pedig járásra szolgál; most még csak azt kellene eldönteni, hogy az egész ember mire szolgál. Ennek eldöntésére való a bölcsészet, mely azon gondolkodik, hogy min gondolkodik, és hogy gondolkodik-e, vagy csak azt gondolja, hogy gondolkodik. A feltett kérdés eldöntésével várni kell, míg erre rájött.

A tudomány állítólagos végcélja az, hogy az emberiség általa egészen boldog legyen végre. Ennek elérésére történik a fent említett természetmegismerés és analízis, mert ugyebár, milyen boldogság az, ha az ember nem vizet iszik, hanem két rész hidrogént és egy rész oxigént,

amitől meg lehet dögölni. Ahhoz a boldogsághoz pedig, hogy nejem önagyságát megcsókolhatom, mennyire hozzájárul, ugyebár, ama tudat, hogy a belei közben úgy néznek ki, mint egy véres hernyó, amire ráhágott az ember véletlenül. Az igazság felismerése még más, válogatott boldogságot ígér az emberi képzelődésnek, például nem engedi elfelejteni, hogy mindenki meghal a végén, tehát az illető is meghal a végén, s végre arra az értékes eredményre jut, hogy eszerint tehát nem érdemes úgy berendezkedni, mintha az ember sokáig élne, s tehát az igazságot megismerni se érdemes.

Az emberi boldogság elérésére szolgálnak a következő tudományok:

Fizika. Foglalkozik mindazokkal a tünetekkel, melyek a tárgyak külső megjelenésével járnak. Foglalkozik a tárgyak súlyával; a tárgyak súlyának eldöntése igen fontos ugyanis, ha meg akarjuk tudni, mekkora darab vassal lehet agyonütni valakit. Foglalkozik a tárgyak melegségével, és rájött, hogy mekkora hő kell egy Krupp-féle ágyú elsütéséhez, hogy egyszerre háromszáz embert lőjön agyon.

Kémia. Foglalkozik a testek összetételével, és rájött, hogy milyen anyagokat kell összetenni, hogy felrobbanjon az ember hasában. Foglalkozik a villamosság előállításához szükséges anyagokkal, és rájött, hogy mekkora árammal lehet Amerikában agyoncsapni egy embert, akit a ménkű elfelejtett agyoncsapni.

Orvostudomány. Foglalkozik az ember belső összetételével, és rájött, hogy hogyan kell összevarrni egy szétvágott katonát ahhoz, hogy még egyszer szét lehessen vágni. Foglalkozik a betegségekkel, és rájött, hogyan lehet még egy ideig életben tartani a beteg testet, hogy minél tovább betegeskedjék szegény.

Történelem. Foglalkozik az emberiség múltjával, és rájött, hogy még mindig maradt egypár ember, aki nem esett el Lipcsében. Foglalkozik a politikával, és rájött, hogy mennyi pénzt lehet megtakarítani egy katona árán.

Mennyiségtan. Foglalkozik a számokkal és a vonalakkal, és rájött, hogy milyen magas ívben kell eldobni a bombákat, hogy annak a fejére essék, akit kiszámított.

Nyelvtan. Foglalkozik a nyelv törvényeivel, és rájött, hogyan kell szépen megszövegezni egy halálos ítéletet.

Bölcsészet. Foglalkozik az emberi boldogulás lehetőségével általában, és rájött, hogy az ember akkor a legboldogabb, ha meghalt.

TÖRVÉNY, törvényszék, törni

Egyike azoknak az úgynevezett „papa-mama” játékoknak, melyet a kis embergyermek kedvelnek, s szívesen játszanak olyankor, mikor szülőik (lásd: Természeti Erők, Eugenétika, Ősmajom) nincsenek otthon, vagy el vannak foglalva a pincében vagy a padláson. Ilyenkor a gyerekek az egész Föld-szoba, sőt az Atlanti- és Csendes-fürdőszoba is meg minden. Majomtermészeténél fogva a gyermek tudvalevőleg mindig a felnőtteket utánozza, főleg pedig szüleit, kikkel leggyakrabban van alkalma érintkezni. A kisgyermek tehát ilyenkor azonnal elkezdik játszani a papa-mama játékot, ami úgy történik, hogy néhányat kineveznek papának és mamának, és ezek most úgy viselkednek, mint az eredeti Szülők (lásd: Földrengés, Kolera, Árvíz). Ezt a játékot roppant komolyan mímelik aztán, ami látványnak igen mulatságos. Mindent úgy csinálnak, mint a felnőttek (lásd: Villamosság, Hő, Fény), az eredeti, Természeti Törvények nevű székek mintájára kis játék székeket csinálnak (lásd: büntetőjog), és játék Papa és Mama nagy komolyan beleül ezekbe a székekbe. Most aztán kezdetét veszi a játék,

amelynek igen sok mulatságos részlete van és sok kedves fordulata. Hát először is, a Természeti Törvények mintájára csinálnak úgynevezett Emberi (játék) Törvényeket, kerekecske-gombocska. Például az igazi papának arra a rendelkezésére, hogy a kis hal ne ehessen meg a nagy halat, hanem a nagy hal egye meg a kicsit, miáltal a nagy hal még nagyobb lesz, a kis hal pedig egészen kicsi, vagyis eltűnik - szóval ennek a mintájára az embergyerek Papa (lásd: Törvényhozó hatalom) nagy komolyan kijelenti, hogy az erősebb gyerek nem verheti meg a gyöngébb gyereket, mert azt ő megveri, miután most ő a papa. Az embergyermek egészen beleéli magát ebbe a játékba. Az erősebb gyerek csakugyan nem nyúl hozzá a gyengébb gyerekekhez, de ha mégis hozzányúl, akkor az úgynevezett „Esküdtszék” nevű köröcskejáték indul meg. Az idősebb gyerek bújócskát, a Papa-Mama-gyerek elfogócskát játszik. „Kerekecske gombocska, hova szaladt a nyulacska?” - kiabálják a Papa-Mama-párt felei, és szaladnak a Gyerek-párt felei után. Mikor az erősebb fiút, aki a gyengébb fiút megverte, megfogták, kezdődik a Büntetés-játék: úgy, ahogy szüleiktől (lásd: Felbomlás, Szervesek átalakulása, Halál) látták a gyermekek. A játékot mindenféle tréfás egyedem-begyedem előzi meg, annak megállapítására, vajon az elfogott fiú bűnös-e. Miután ezt nem tudják kisütni, a gyerekészre valló, bájos és kedves naivsággal (lásd: Gyermekszáj) egyenesen magától az elfogott fiútól kérdezik meg. Ha azt mondja: igen, akkor rámennek, és csihi-puhi, jól megverik, és beteszik a kamrába, kuckóba. Persze az elfogott fiú nem bolond igennel felelni. Erre aztán az „Add tovább” játék alapján folytatódik az egész, a Papa-Mama-pártban egymástól kérdik a gyerekek: „bűnös?”, és amelyik utoljára mondja: „igen”, az nyert. A legügyesebb ilyen játékost jogtudósoknak vagy moralistáknak nevezik - ez rendesen már idősebb fiú, szép, fehér szakállal, ez is csak kétféleképpen felelhet a kérdésre, hogy „bűnös-e” (igen- vagy nemmel), de neki jobban hiszik el. Ez ugyanúgy megy, mint mikor felnőtt és érett emberek nem tudnak határozni, és akkor a gombjukon számolnak: „igen-nem, igen-nem”, és az utolsó gombra határozottan rámondják, „igen!” vagy „nem!”, mintha az a gomb bizonyítaná, hogy mi jobb. Mikor ez kész van: „börtönbe búj, búj, zöld ág, zöld levelecske” jön, és a verekedő fiút kuckóba bezárják, ahol persze bögni kezd, mert sokáig bent tartják, a többi gyerek pedig a „társadalmi rend” nevezetű főzőcskét játssza a nagyok mintájára, Rendőrség (lásd: Gégesorvadás, Csontszú), Végrehajtó Hatalom (lásd: Szervi betegségek) nevű fiúkat állítva fel a Papa-Mama-pártból. Míg azután a nagy lármára haza nem jönnek a szülők a pincéből vagy a padlásról, ahol éppen földrengést, égszakadást hasítottak, és fagyot aszaltak, és meghallva a bögést, kinyitják a kuckót, megkérdezik az erős fiútól: „Na, megcsináltad, te komisz, a verekedési leckét, amit neked feladtam?”, mire az bögve mondja: „nem lehetett, mert ezek itt Papát-Mamát játszottak, és becsuktak büntetésből” - mire az igazi szülők mérgesen fülön fogják az egész nevetlen bandát, és bedugják a föld alá, ahol nem csinálhatnak rendetlenséget.

IRODALOM, irodalomtörténet, író, írósvaj, ementáli sajt

Gyűjteménye azoknak a panaszkönyveknek és felfolyamodásoknak, melyeket tájékozatlan emberek, akik körülményeikkel elégedetlenek, s a fennálló viszonyokkal sincsenek megelégedve, általánosságban feljegyeznek és összeírnak, nem ismervén az illető hatóságok (minisztérium, vasútigazgatóság, sóhivatal) illető szakosztályát, ahová panaszait és véleményüket be kellene nyújtani - esetleg benyújtották, de a hatóságok visszautasították azokat. Az ilyen elégedetlen ember (író) a nagyközönség elé terjeszti aztán véleményét, remélve, hogy valaki megszánja, és segít rajta. Sokféléről szoktak panaszkodni ezek az emberek, betegségeikről, pénz bajaikról - gyakran oly dolgokról is, melyekkel a hivatalok nem foglalkoznak, így pl. arról, hogy némely ember nem kapja meg, amit akar, vagy másvalaki elveszi neki, amije

van, vagy hogy meg kell halni, vagy hogy télen nagyon hideg van. Panaszaikat példákkal is illusztrálják, melyeket sajnos nem lehet ellenőrizni, s így a sóhivatalnál kevés beccsel bírnak.

Többféle formában jelentkeznek, ezek közül nevezetesebbek:

1. *Költészet*. Rendesen igen fiatal, részben gyakorlatlan emberek dolgozata, akik elkezdnek mondani valamit, de a következő sorban, amit leírtak, egyszerre egy olyan szó jön, ami úgy végződik, mint az előző sorban egy szó - erre megijednek, hogy mi ez, és elfelejtik, amit mondani akartak, és újrakezdi a sort előlről. Ezt a zavaros írást elmeorvosok versnek és rímnek nevezik - a magyar nyelv szerencsére olyan rímsegény, hogy még az apagyilkos rímnek is meg szoktak bocsátani, vagyis rímnek kell elfogadni ezt, hogy: apa és gyilkos. Az ilyen fiatal emberek rendesen pénzvágóak, és szeretnének meggazdagodni, s miután tudják, hogy napjainkban a felfedezők és feltalálók keresik a legtöbbet, verseikben többnyire ilyesmivel foglalkoznak, de igen csekély eredménnyel rendszerint. Az ilyen, költőnek nevezett felfedezők fedezték fel például, hogy ha a nap lemegy, akkor sötét lesz (nem lehetett értékesíteni). Egyik, hosszas kutatás után, rájött, hogy egy megfelelő fiatal leány bélrendszere felső nyílásának (száj) saját bélrendszerünk felső nyílásával (száj) való érintése kellemes érzetek felkeltésére alkalmas lehet bizonyos körülmények között. Mint később kiderült, nem lehetett szabadalmaztatni, már előbb felfedezték.

2. *Regény*. Érettebb írók panaszainak kifejezési módja. A panasz kétféleképp történhetik, az író vagy azt írja meg, hogyan szeretné, ha lenne neki a dolga (romantikus regény) - ebben leírja, hogy mennyivel jobban menne neki például egy szép kastélyban, ahol szép nők volnának, és mind hozzámennének feleségül - vagy azt írja meg, hogy igazán hogy van (naturalisztikus regény), amelyből kiderül, hogy mennyi baja volt neki mindig, és hogy ilyenkor milyen csúnyákat gondolt. Ez utóbbit objektív regénynek is nevezik.

3. *Dráma*. A gazdagabb író panaszainak tolmácsolására ügynököket, ún. színészeket fogad fel, akik hangosan elmondják a bajokat. A Dr. megírása úgy történik, hogy az ember beállít a színpadra néhány alakot, ezután kimegy a nézőtérre, és megkérdezi a közönséget, hogy melyik tetszik neki a legjobban. A közönség megmondja, hogy neki A tetszik legjobban, erre az író visszamegy a színpadra, és megbeszéli a művészekkel, hogy A üssön agyon mindenkit, mire A agyonüt mindenkit. Ezért lehet pénzt kapni.

Alfajai.

a) *Tragédia*. Foglalkozik a férjjel, akit a felesége megcsal, mire dühében agyonlővi a feleségét vagy saját magát, vagy csak a feleségét és a csábítót, vagy a csábítót és saját magát, vagy a csábítót, vagy a csábítót és a feleségét és saját magát, vagy a csábítót és saját magát magát. (Vö. permutatio, matematikai melléktud.)

b) *Vígjáték*. Foglalkozik ugyanazzal a férjjel, akit a felesége megcsal, mire ő is megcsalja a feleségét.

c) *Bohózat*. Foglalkozik ugyanazzal a férjjel, akit a felesége megcsal, mire egy kuplét énekel.

4. *Kritika*. Némely veszekedő természetű ember, akinek különben semmi baja sincs, a fent említett panaszok felfolyamodását ellenőrizve, oly színben tünteti fel magát, mintha ő el tudná intézni, de ezeknek (kritikusok) nem szabad felülni, mert rosszindulatú és csúfolódó emberek, és gyakran ingerlik a szenvedő írókat; ha például valakinek egy golyó van a hasában, és ezt egy V. (vers) panaszfolyamodásban leírja („Golyó van a hasamban” címmel), egy ilyen Kr. képes rámondani, hogy ez szép, szóval az, hogy nekem a hasamban golyó van, az tetszik neki (vö. káröröm).

5. *Irodalomtörténet* (vö. statisztikai tudományok: „Éhenhaltak” rovata).

SZÍNHÁZ, színművészet (vö. betegséylezés, vitustánc)

A csödületnek, másként ember-összeverödésnek (tömeg, tömítés, összeszaladás; vö. „Jézus Mária, negyven töt összeszaladt, mennyi vót?”, népdal) egy sajátos fajtája és alakulata; nagy részben és lényegben hasonlatos azokhoz a katasztrófákhoz, melyek nyilvános helyeken, utcákon, tereken történvén, az arra járók között bizonyos kollektív szenzációt alkalmasak keltetni (vö. tömegszuggesztió). E különleges csödületnek oka az ún. színész, a női betegségek egy ismert válfajában (hisztéria, vitustánc) szenvedő női egyed, ki is betegségének bizonyos korszakában, erős és ellenállhatatlan izgalmak következtében, hangosan kiabálni és céltalan, de heves taglejtések kíséretében gyors helyváltoztatással (lásd: ugrálás, heje-huja, toporzék) mozogni kezd. Ebben az állapotban a színész közveszélyes jellegű, s jogi és közbiztonsági értelemben a környezettől való, négy fal általi elzárást s különválasztást igényel. Bizonyos üzletág emberei (színigazgató, rendező), ama látszólagos céllal, hogy ezt a közbiztonsági műveletet magukra vállalják, üzletileg felhasználják ezt az állapotot, amennyiben a közbiztonsági követelményeket korlátozva, nem négy, hanem csak három fallal zárják el az akut színészt, úgyhogy a negyedik fal hiányozván, a f. e. csödület mégis összeverödhetik, s bizonyos ellenérték fejében tanulmányozhatja a betegség lefolyását. Mialatt a színész szaladgál és kiabál, gyorsan három falat tesznek köréje; előre súgó címen egy embert alkalmaznak, aki megakadályozza, hogy a színész elöl kifuthasson. Ez az egészségügyi mutató egy erre alkalmas egyén, az ún. drámaíró közreműködésével történik, ki is a színész artikulátlanságát a zoológiából ismert, nemi vágyakat kifejező ordítózásait szavakkal helyettesíti be, s e szavaknak értelmet s jelentőséget tulajdonít. Evégből a színészt dresszírozzák és preparálják, ami úgy történik, hogy például ha a szenvedő színész ezt ordítja: „au! vau! adjatok egy férrfit!”, ezt a drámaíró így fejezi ki például: „Igen, Aurél, asszonynak érzem magam”, vagy „Az Élet, a nagy Élet hív engem, György”, vagy „Távoli borzongások rebtentik meg lelkemet, én téged nem tudlak szeretni, férjem; Oktáv e szív”, vagy egyéb kifejezésekkel. E szavakat azután rászoktatják a nyers színészre, és eredeti hangjai helyébe begyakoroltatják vele. Az eredeti hangok kihozására a színház férfiakat is alkalmaz, akik időnként megjelennek a három fal közt (színpad), s ingerlik a már előre felheccelt színészt. Rendes körülmények között az üres fal előtt összeverödött csödület, az ún. közönség maga szeretné ezt a szerepet játszani, s ezért igen dühös lesz a színészekre, mely harag bizonyos fokán a közönség egyedei egyik tenyerüket felemelik. A drámaíró ebben a pillanatban egy darab vászonnal (függöny) hirtelen elzárja a hiányzó falat, mire a közönség felemelt egyik tenyerével dühösen belevág a másik tenyerébe, abban a hitben, hogy az a színésznek a pofája. Ezt nevezik műnyelven tapsnak.

Ha egy színházban véletlenül két színész kerül össze, akkor megindul az ún. intrika című társasjáték, melyet a színész orvosai, az ún. kritikusok rendeznek. Ez a játék a színpad mögött folyik le, sajátos táncfigurák kíséretében. A két színészt egymás háta mögé állítják, hogy mind a kettő a másik háta mögött legyen. Elöl, szemben a színészekkel, áll az igazgató vagy a rendező. A játék úgy történik, hogy egyik színész a másik háta mögött elkezd beszélni. Elmondja, hány szeretője volt a másiknak, és hogy mit mondott az igazgató úrról tegnap, a próba után. Ezután, adott jelre, hirtelen megfordulnak, és nyakon verik egymást. Az igazgató erre odakap az egyikhez, és megfogja, míg a másik, a tehetetlenség törvényénél fogva, kiröpül a színházból. Ennek a gyorsuló mozgásnak a törvényeit Newton alapján egy színházi tudós megállapította, eszerint minden színész annyit veszít súlyából, mint amennyit az általa kiszorított másik színész nyom.

Optimisták

A KÁLYHA MINDENKIHEZ MELEG

Azelőtt tudniillik mindig fáztam. Tízéves koromig az anyám egy kád hideg vízben tartott, attól való félelmében, hogy beszáradok neki. Később itatóspapírba csavarva odaadott apámnak, aki növénygyűjtő volt, lepréselt, és beletett a herbáriumba, ilyen cédulával: „Egzotikus, északi növény, közönséges néven: poéta.” A herbáriumban pókokat és pirított árnyékot ettem, paprikás penészgombóccal. Közben több verskötetem jelent meg, és egy filozófiai értekezésem az érzelmi életről.

De tudniillik a kezeim mindig össze voltak gémberevedve, és a szájamon mindig párafelhőt fújtam ki, és az egész arcom kék volt. Akik hozzám nyúltak, utána mindig kezükre leheltek. Megkérdeztem egy orvost, aki hosszasan megmagyarázta, hogy az úgynevezett „fázás” című betegségben szenvedek, mely onnan magyarázható, hogy hőfokom igen alacsonnyá hanyatlott a penész-evéstől.

Ekkor történt, hogy egyszer egyedül maradtam.

Abban az időben nagyon el voltam keseredve, mert rájöttem, hogy a ruhám nem irántam való vonzódásból és ragaszkodásból maradt meg rajtam, hanem azért, mert begomboltam elől, és így nem tud lecsúszni. Ha le tudna csúszni, biztosan lecsúszna, és én végleg megfagynék meztelenül. Ez a megismerés igen rossz hatással volt rám, és Schopenhauer álnév alatt hosszabb értekezést írtam „A halálról és az élet semmiségéről” címen.

Egyedülmaradásom egy szobában történt, ahol egy cserép krizantém állt az asztalon. A szoba egyik sarka felől különös hullámok jöttek felém, és a mellényem alá bújtak. Odamentem, és egy barna négyszögűt láttam ott, két tüzes szemmel, amik nevettek. Bemutatkoztam, ő nem felelt, de a két tüzes nyíláson láttam, hogy Kályhának hívják. Leültem mellé, és felolvastam neki „Végtelen vágy” című, pályadíjat nyert költeményem.

Egy idő múlva láttam, hogy a két tüzes nyílás elborul; egyidejűleg olyan kellemes zsibbadás fogott el, hogy egy percre szinte azt hittem, levehetnem a mellényemet. Elbámultam, és ránéztem a Kályhára: rájöttem, hogy ő küldi felém a hullámokat, melyekről könyvekben olvastam, hogy Melegnek hívják őket. Ismeretlen, mámoros érzés fogott el, és rajongva szóltam a Kályhához:

- Hát megértetted a versemet?

Újabb és heves hőhullám áradt felém, és én felujjongtam a boldogságtól.

- Megértett engem, és meleg hozzám - mondtam. És sírtam.

Másnap eljöttem Hozzá megint: ugyanazon a helyen találtam, hű volt hozzám, várt rám. De a tüzes karikák halványak voltak, és én azt mondtam magamban: „Ő fázik, mert a lelkemet akarja.” És „Az én lelkem” című verskötetemet beledobtam a tüzes karikákba; a szemek felvillantak, és vörös forróság áradt.

Átöleltem a Kályha lábait, és szóltam magamban: „Most legyen csöndesség. Megtaláltam a Meleget, és az én lelkem nem végzett hiábavaló munkát. Ő meg állt egy helyben, várt rám, és megértett. És meleg volt hozzám.”

A szemek ismét elborultak: felsírtam a kintől, és benyúltam a koponyámba, egy marék agyvelőt dobtam a karikák közé. A kályha sírt, és kitüzesedett. Fejemet derekához szorítottam, és csaknem megfúltam ezen az éjszakán. Borzalmas volt és végtelen. Csudálatosan és emberfölöttien szép volt rajta a két szem, a kockák, a kémény és a repedés az egyik oldalon.

Elhatároztam, hogy „A csoda megtörtént” című verseskötetet adok ki, az első vers így kezdődött: „A kéményed, ez az egész világ - a repedésed, mint egy kis virág”. Madách Imre álnéven a következő költeményt adtam ki:

„Ó spórhert, ha te meg tudnál érteni,
Ha volna lelked oly rokon velem -”

Azonkívül Goethe álnéven is megjelent tőlem:

„Das ewig spórhertliche
Zieht uns hinan...”

Végre „A spórhert metafizikai lényege” címen nagy értekezést terveztem, de nem jutottam a megalkotásig.

Verseskötetemet nagy siker követte. Kritikusaim kifejtették, hogy Kályha alatt a világrejtély szimbólumát értem, és hogy a „virág” és „világ” rím meglepő metafizikai döbbenete egy új ismeretlen szenzációnak. Kétszáz év múlva szobrot kaptam.

Boldogan és dobogó szívvel siettem a Kályhához, hogy beledobjam a kritikákat. Legnagyobb megdöbbenésemre egy idősebb barátomat találtam mellette, aki átölelve tartotta a Kályhát, és kicsit szuszogott.

- Mi ez? - kérdeztem.

- Mi volna? - csodálkozott barátom. - Fázik a hasam, és az orvosom mondta, hogy melegítsem föl. Ez egy nagyon jó kályha, jól fűt, és nincs szaga. Csak te valami parfümöt vagy mit kentél rá.

Megálltam, és néztem őket.

- No és? - kérdeztem aztán.

- Mi az, hogy no és? Mindjárt felmelegszik a hasam.

- Felmelegszik a hasad? Hát tehozzád is meleg a Kályha? - kérdeztem, és visszatettem szemeimet, amik ijedtükben kiugrottak.

- A kályha mindenkire meleg - mondta idősebb barátom.

Felordítottam, és tört rántva, bele akartam döfni a Kályhába. De barátom kivette a kezemből, hazavitt és lefektetett. Öt napig feküdtem, azután letörtem szakállamról a jégcsapokat, és megírtam életem legnagyobb művét, mely így hangzott: „A kályha mindenkire meleg.”

A mű egy szemlében jelent meg, és rettenetes felháborodást és derűtséget keltett. Háromszáz előfizető visszaküldte a lapot, azzal a megjegyzéssel, hogy ilyen aljas disznóságot, hogy a kályha mindenkire meleg, mégse lehet írni. A konzervatív lapok hosszú cikkeket közöltek, hogy ezek a modernnek már egészen megőrültek, ők maguk se értik, amit leírnak; mert mi értelme van annak, hogy a kályha mindenkire meleg? A koszorús akadémiai műfordító kuriózumból lefordította németre, és otthon elszavalta a gyerekeinek. De a gyerekek nem tudtak nevetni, és azt mondták a papájuknak, hogy ők értik, mert a kályha csakugyan mindenkire meleg. Erre behoztak engem ide a bolondok házába.

NA VÉGRE EGY EGÉSZEN KÖNNYŰ KIS FUTÓ VISZONYT FOGOK KÖTNI

Egy életművész naplójából

Nov. 4.

...ja igaz, azonkívül ma a kávéházban egy szép kövér nő volt hozzám nagyon jóindulatú, na tessék, milyen szerencsém van. Olyan jó, érzéki bestia lehet, hosszú körmei vannak, amiket belesüllyesztett a tenyerembe, és barna szemekkel epedőn rám nézett. Na végre egy egészen könnyű kis futó viszonyt fogok kötni. Holnap. Nnna.

Dec. 9.

Ez a Berta - így hívják - igazán érdekes egy nő: direkte egy füzetes rémregényből van kivágva, valami effajta címmel: „A szép vámpír, vagy a női démon”. Démonikus allűrjei vannak egyszóval: - vonagló ajkak, elfehérülő száj, ökölbe szorult kezek - nekem!!! Nekem jönnek démonizmussal!!! Nagyon jó. Persze, játszom a „behálózott” férfit. Egyébiránt pedig: holnapután, csütörtökön, délután háromkor. Nnna.

Jan. 20.

...másrészt ezzel a Bertával is bosszant. Már megint nem jöhetett a férje miatt, fene egye meg, rosszul éreztem magam, hogy várni kellett, fene egye meg. De elég kedves levelet írt, kár, hogy most egy hétig nem láthatom, már egészen megszoktam a kis bestiát: szinte-szinte hiányzik. Fene egye meg. Nnna. Majd a jövő héten. Ez a szoba azt hiszem alkalmas lesz, veszek esetleg egy terítőt a szolonra, mit meg nem tesz az ember egy ilyen kedves kis futó viszonyért.

Márc. 30.

Nevetséges, hogy Berta ilyesmiért megharagudjék, hiszen nagyon jól tudhatja, hogy nem úgy értettem... Azért nem jött volna el, amit tegnap este mondtam? Egész nap ezen töröm most a fejem, nem szeretném, ha ennek a kedves, könnyű viszonynak ilyen csacsiság miatt vége szakadna. Ejnye, ejnye. Egy ernyős lámpát veszek - nna, nevetséges, majd holnap csevegek a kis csacsival, bánni kell tudni a nőekkel, azért van esze egy vidám férfinak, aki mulatni akar. Nnna. Csak egy kicsit a fejem fáj a sok lélegzéstől.

Ápr. 6.

Dolgozni kellene már valamit... olyan furcsa is vagyok, ez a levegőváltás elbutít... Ja igaz, ezzel a Bertával valószínűleg szakítani fogok, nagyon sok baj van, drága Bertuskám, egy ilyen magamfajta könnyed viveur és nőcsábász végre is nem kukoricázhat annyit, hogy így meg úgy, szeretsz, nem szeretsz - meg háromórás magyarázatások, igazán, de igazán szeretlek, de nem így, hanem úgy -, és csak azzal a feltétellel -, nnnna, kedves Berta, magának nagyon szép szeme van, de meg kell tanulnia, drágám, hogy én határozott természet vagyok, s azt mondom: vagy, vagy -, és nincsenek sírások és bőgések, mert azok rám nem hatnak, hanem tessék biztosan tudni, akar vagy nem akar. Nnna.

Jún. 11.

Furcsa. Hát nem akar, jól van, nagyszerű... de hát mért mondja akkor, hogy tulajdonképpen akar, csak tulajdonképpen mégse akar. Ezt nem egészen értem. Futó dolog ugyan, tudom, de mégse egészen értem, és részint a mellem is nagyon fáj már, de hát ezt mégiscsak meg kellene valahogyan érteni. Ő ugyan azt mondja, hogy ha érteném, akkor akarna, de részint a nővel is bánni kell tudni, részint pedig, ha már így benne vagyok... Kicsit fáradt vagyok, fene egye meg, egész éjjel sétáltam a Duna-parton, fene egye meg, tudniillik egyre azon töröm a fejem, hogy hiszen éles eszű ember vagyok... nnna, fene egye meg.

Jún. 30.

Ezt még végigjátszom, fene egye most már: mégiscsak megugratom ezt a Bertát, bár hiszen múltó jellegű az ilyesmi, nem volna érdemes. Most direkte kíváncsi vagyok, az öngyilkos-jelöltet adom neki elő, ez már csak hatni fog egy ilyen ostoba, neuraszténiás, hisztériás nőre. Nem azért, de most már direkt a fejembe vettem, hogy nagyon megugratom, és magamba habarítom szegénykét, de úgy kell neki. Mert igazán, szinte azt mondhatnám, oktanul nyújtja a dolgot. Hiszen nem bosszankodom, csak lehet, hogy ideges vagyok. Mit ért az alatt, hogy: „szeretném magát, ha nem szeretném.” Én nagyon ideges vagyok, mit csináljak ezzel? Na, holnap véget vetek ennek a dolognak, mondok: vagy-vagy. Direkt elmegyek este.

Júl. 1.

Vagy inkább nem megyek el.

Júl. 8.

Nevetséges, és nagyon jól tudom, mit jelent mindez. Hiszen én is olvastam Strindberget és Schopenhauert és Weinigert, ez egy nimfománikus eset, pont, nagyon érdekes eset, ha az ember ilyen hidegen és kívülről tudja nézni. Tudniillik csak az a kellemetlen, hogy én neki meg akarom magyarázni, hogy én nem magyarázhatom meg, hogy mit értek az alatt, amit magyaráztam, mert ő csak egy nő, én egy logikus férfi vagyok - de nincs alkalmam elmagyarázni, és azért fájnak a zsigereim.

Júl. 30.

Inkább nem magyarázom meg, mutatni kell, hogy nem olyan fontos nekem, hiszen futó jellegű.

Ugyan, nevetséges. Szórakozni fogok. Mással foglalkozom, majd akkor rájön, mit jelentettem neki és eljön... Bá-bánni ke-kell tu-tudni a nő... nő... nőhökkk... kel. Fene egye meg, nem fog a toll. De fáj az agyvelőm.

Okt. 26.

Folyton verem az agyvelőmet itt egy falba, van egy nagyon jó fal, de nem nagyon használ. Csak ezt a futó viszonyt akarom még... Most már a fejembe vettem, hogy mégis odajön, nem ide... és én nagyon ravaszul fogom ezt csinálni... hanem nagyon lüktet az agyvelőm a mellemben.

Okt. 27.

Nagyszerű, milyen érdekes három éjjel volt ez, figyelem magam direkt... na, ma csak eljön, most már biztos. Hát tegnap meg tegnapelőtt tudniillik biztosan azért nem jöhetett, mert, amint írta múltkor, éppen azzal, hogy eljön, mutatja, mennyire nem akar eljönni. Furcsa játékot csinállok most mindig tüdővel: szemem, meg orron keresztül sípolok és a szememen keresztül ízé... hihi, pfuj. Már annyira gyakorlott vagyok, hihihi órákon keresztül tudom csinálni egyfolytába. Ma el fog jönni, ha nem jönne mégse, arra is kieszelttem valami nagyszerűt: ebből a vasbögréből három vasbuborékot szippantok, fölszippantom a fejembe: halántékhoz a vasbögrét és bumm, attól eláll a sípolás, szóval egész bátran jöhet aztán: nincs sípolás, nincs baj. Jó, ha az ember ilyen eszes és hideg viveur.

Okt. 29.

Nagyszerű ezzel a vasbögrével, roppant szeretem a vasbögrét. Mama kérem, tessék nekem vasbögréből önteni kávét vashabbal. Vörös vashab, az nagyon jó. Bumm-bumm-játékot is akarok játszani: - nem rossz, én csak tudom, hogy kell megfőzni egy hisztérikát. Hisztérika-játék, az meg így megy: az ember száját bekeni mésszel egészen fehérre, és vonaglik a szájjal, és szemekkel kifordul. Vagyis én csak azt akartam tulajdonképpen bebizonyítani, hogy hazudik, ezért volt minden. Még nem iszom, előbb bebizonyítom, hogy hazudik. Kérek vasbögrét.

Okt. 32.

Persze, a hazugság belement a mellbe, az ellen most vasport kell szedni, vasbögréből. A magyarázat is mellre ment, tudniillik azt mégis meg kell magyarázni, hogy az hazugság, hogy egy nő megcsalja az embert, csak hogy mutassa, hogy mennyire szereti, és hogy éppen azért szereti, mert nem akar, és hogy abban a percben egyszerre megdermedhet az embernek minden érzése, és hogy akkor tudná szeretni az embert, ha biztos volna benne, hogy az ember nem azért szereti, mert ő szeretné, hogy szeresse szerettetni magát. Tudniillik itt egy logikai tévedés van, és ezt úgy kell helyesen megmagyarázni egy nőnek, hogy az ember folyton így csináljon: o-á!... o-á!... o-á!... bögréből.

Okt. 49.

Ilyen lakásdrágaságban persze ekkora szűk szobát kap az ember, ha kiitta a vasbuborékot. Még jó, hogy nem akarok nagyon mozgolódni, részint kifolyt az agyvelőm, és félek, hogy lecsurog a szalonkabátra, ha mozgok. Valami tisztának azért nem mondhatnám ezt a szobát, folyton kukacok mászkálnak az orromon, disznóság, hogy így kapja az ember. Na, most csak eljön ez a Berta, azt hiszem, most egészen hidegen és hűvösen meg tudnám értetni vele, hogy végre is ez egy futó viszony volt alapjában részemről, és mért is süllyesztette a körmét a tenyerembe, azonkívül még egy aforizmát is csináltam, aszongya: „vannak nők, akikért meg kell halni egy életművésznek, hogy az ember megkapja őket!” Ezt még szeretném elmondani Bertának.

Okt. 982.

Hát persze. Ma végre rájöttem, mit értett az alatt az a Berta, hogy belesüllyesztette a körmét a tenyerembe. Itt szembe lakik elseje óta egy úr, az meséli, hogy neki is belesüllyesztette, és nem értett alatta semmit. Persze, hiszen ez a Berta nem szeretett engem, most már értem. Ilyen ravasz egy ember vagyok, örömben akkorát vigyorogtam, hogy lepattant az a vékony húsréteg is, ami még a fejem volt. Most ezentúl mindig vigyorogni fogok örömben, hogy végre mégis értem ezt a Bertát. Meee...!

A SZERELEM AZ ÉLET ILLATOS VIRÁGA, MELY MINT EGY KIFESLETT BIMBÓ

Máj. 1.

Azt hiszem, az én szomorú és reménytelen életembe ragyogó sugár szökött be. Ma egy nővel ismerkedtem meg - mély, rejtelmes szemek, csodálatos száj, valami valószerűtlen termet. Azt hiszem, szerelmes vagyok.

Máj. 5.

Sokat sétálok most kint a ligetben, ülök a fűbe, virágot szedek, és szívom az illatokat. Egy különös és meglepő dolgot gondoltam, azt gondoltam, hogy a nő, az egy olyan, mint egy virág. Hogy van az, hogy ezt önök még nem vették észre? A szerelem az élet illatos virága, mely mint egy kifeslett bimbó.

Jún. 1.

Beszéltem vele. Szeret, szeret! Mámoros vagyok és örült, ő olyan, mint egy virág - a kezét csókoltam meg, és a kezének olyan szaga volt, esküszöm, olyan szaga volt, mint egy gyöngyvirágnak. Egy harmatos, illatos gyöngyvirágot szeretek.

Jún. 30.

Én szeretem őt, illatos, mámoros szerelemmel: az ég oly kék, a madarak csicseregnek: ó, gyönyörű az élet. És ő is szeret, szeret, szeret! ó, szerelem! ó, virágok!

Júl. 4.

Megcsókoltam. A száját csókoltam meg: azt hittem, elmúlok és meghalok, és gyönyörbe fúlok azonnal: olyan érzésem volt, mintha egy virágot törnék szét - ő olyan illatos és rettenetes. Nem is értem, durva és földies kezeimmel, hogy merek hozzányúlni ehhez a túlfinomult lélekhez. Ez tegnap történt, ma ismét láttam őt, egy idősebb tisztos férfival ment, mint később hallottam tőle, idősebb barátja, kit sokra becsül. Én is becsülöm a derék, komoly férfiút. Az élet csodálatosan szép.

Júl. 29.

Az ő közelsége mindent átszellemültté és virágszerűvé tesz. Még engem is, a boldog és mámoros embert, kit ez a harmatos jelenség szeret, szeret, szeret. Ma észrevettem, hogy mellemen valóságos kis bimbók pattantak ki: olyanok, mint egy gyöngyvirágnak vagy egy rózsának a bimbója.

Aug. 1.

A homlokomon is pattannak bimbók.

Aug. 11.

Ma egy kicsit szédültem: a bimbók mindig nagyobbak lesznek.

Aug. 23.

Nem tudok jól írni, reszketnek a kezeim.

Szept. 8.

Olyan szép színes mostanában a testem: a lábam egészen kék, a mellem tele van piros és fekete foltokkal, a fejem artistikusan alakult, tudniillik mert már az építőművészetben sem szeretik a szimmetriát.

Szept. 11.

De furcsa volt, ma egészen megpuhult a bal kezem.

Szept. 30.

De furcsa, ma megrepedt a jobb lábam.

Okt. 6.

Jaj, de furcsa, ma leesett a bal kezem, ami múltkor olyan puha lett.

Nov. 7.

Ma temettek el. Nagyon szép, testhez-álló koporsót kaptam. Kicsit nehezen lehetett betenni engemet, mivel több darabban voltam, a fejem például folyékony állapotban volt. A temetésemre nem jött el, bizonyosan nem bírta volna ki gyöngé teste a nagy fájdalmat.

Nov. 19.

Egy nagyon kedves kukac van itten, ma megsimogatta a fülemet és csiklandozott. Meg akartam fogni, de ellökött, azt mondta, nincs jó szagom. Milyen kacérak ezek a kukacok.

Dec. 4.

A kukacnak egészen olyan arca van. A kukac olyan szép. De nem akar beszélni velem. Azt mondja, használjak valamit, mert így még neki is rossz szagú vagyok.

Dec. 24.

Ma a nő kint járt a temetőben. El is ment a helyem mellett azzal az idősebb úrral. Annak is olyan már a feje. Kértem tőle egy kis gyöngyvirág-parfümöt, hogy tesse a kukacnak, de úgy látszik, nem hallotta.

BUXBAUMNE, A FA

I

De nem halt bele: a golyót kiszedték a hasából, a spárgát szépen lecsavarták a nyakáról, mint egy spulniról, a villamos két centiméternyire megállt, és az utánaugró mentő még a levegőben kapta el, mint egy labdát. Az intézetben nagyon szépen viselte magát: nem csinált grimaszokat a rácsnál, nem erőszakoskodott a zuhany alatt, és csak egyszer makacskodott az orvossal, hogy adjon neki vattát, mert a tüdeje hozzádörgölődik a bordájához, és az neki fáj. Smirglit is kért, de erről nem mondta meg, hogy mire kell.

II

A fát három hét múlva látta meg a reggeli séta közben. Eleinte nem törődött vele, negligálta, ajkát biggyesztette, nem ment oda, elfordult. Aztán egyszer véletlenül rálépett a fa egyik gyökerére.

- Pardon - mondta hidegen. - Nem vettem észre.

III

Később megállt előtte, hátán keresztbefonta kezeit, és oldalról kicsit gúnyosan méregette.

- Szép fa - mondta az orvos, aki figyelte.

- Igen - mondta szárazon -, szép molett fa. Nagyon kedves. Tetszik önnek?

És ravaszul nevetett az orvosra.

IV

- Csakugyan szép fa - mondta másnap.

Most már sokat volt lent. Járkált a kertben, visszanézett. Az orvosra komoran tekintett, egyszer hirtelen megkapta az egyik ágát a fának, magához húzta, és megcsókolta a végét. A fa szemérmesen és kacéran visszarántotta magát.

V

Néhány napig nehezen aludt, reggel sápadt és zavaros volt, szemei karikásak. Néha éjjel leszőkött a kertbe. Reggel fátyolos szemekkel nézte a fát, és titokzatosan mosolygott.

- Ó - mondta kötekedve -, ezek a bukjelgyökerek.

És mikor nem néztek oda, lihegve szorította magához a fát.

VI

- Hamar lesz ős az idén - mondta az orvos. - Máris hullanak a levelei.

Szúrósan nézett az orvosra.

- Igen - mondta nyomatékkal -, nagyon hamar hullanak. És nézze csak - a gyanta... nem jön a gyanta. Nagyon sajátságos... És az évgyűrűk a szeme alatt...

Néha hirtelen, s gyűlölettel nézett a kert sarkára, ahol egy másik, totyakos fa állott. Megsértődve fordult el tőle.

- Az is almafa - mondta az orvos.

- Tudom - felelt röviden. - Szegény öreg. Bánom is én. Mért nem vigyáz. Az ember vigyázzon a feleségére.

És hencegve, kötekedve és fűtyürészve sétált el a másik fa előtt, rá se nézett, rálépett a gyökerére.

VII

- Azt hiszem - mondta az orvos -, nemsokára lesz már rajta gyümölcs.

- Igen - mondta fölénnel. - No és mit gondol?

- Hogyhogy mit gondolok?

- Mit gondol, fog hozzám hasonlítani?

- Az almafa gyümölcse az almához hasonlít - mondta oktatólag az orvos. - Ez almafa. Olyan, mint az a másik, a sarokban. Az is almafa.

Hangosan, gúnyosan nevetett.

- Azt hiszi? Azért, mert az ott almafa, ennek is olyan lesz a gyümölcse, mint az alma. Na jó, majd meglátjuk.

VIII

- Majd meglátjuk, kihez fog hasonlítani, doktor úr.

Ősz volt, és reggel homályos és nyirkos volt a kert.

- Készíttessen bölcsőt, doktor úr - mondta. - Azt hiszem, szükség lesz rá.

- Igen - mondta az orvos, és áttelefonált a D-osztályba, van-e ott hely, át kell majd szállíttatnia valakit innen a C-osztályból.

IX

Egy reggel hatkor ébredt az orvos, és ásítva eszébe jutott, hogy az almafán valószínűleg lesz már ehető gyümölcs, lemegy és megnézi.

Azonnal meglátta. A levelek közt lógott, kicsit összement, de már zöld volt. Csakugyan az ő betegéhez hasonlított.

Az orvos megcsóválta fejét és levágta. Aztán telefonált, hogy hozzanak bölcsőt, deszkából.

A TANULSÁG

1

Hetvennyolc esztendőskoromban rájöttem, hogy a feleségem ötvennégy év óta csal engem egy fiatalemberrel. Elmentem a Margit-hidra, és egy szép fejest ugrottam, amivel megnyertem a B. T. C. műugróbajnokságát. Azonkívül rikordot csináltam búvárúszásban, két és fél napig maradtam a víz alatt, verve Kankovszkyt, aki csak két perc húsz másodpercig bírta ki az atlétikai versenyen.

2

Szent Péter a vetítőkészülék előtt ült, és az életem filmjét csavarta föl a korongra. Mikor odajöttem, éppen annál a jelenetnél tartott, amint ugrom bele a Dunába. A különböző szentekből és angyalokból álló közönség jól röhögött, hogy olyan furcsán kalimpázok. Dühös lettem, és megrántottam az öregnek a karját. Erre elszakadt a film.

- Marha! - kiabált Péter -, most hogy szedem le a korongról? Le kell forgatni az egészet, hátulról visszafelé. Ez jól fog festeni! Menjen vissza, ahonnan jött!

És ezzel elkezdte forgatni az életem filmjét, hátulról visszafelé.

3

A következő percben lábbal fölfelé kibuktam a Dunából, és felugrottam a Margit-hidra. Arccal Buda felé, szépen hazamentem Pestre, háttal fölmentem a harmadik emeletre, bezártam az ajtót, mire az kinyílt, végighátráltam az előszobán, és visszaültem a dívánra.

4

Egy percre távoztam. Visszahátráltam a szobába, és emészteni kezdtem. Csakhamar készen volt az ebéd, az inasom hátrafelé behozta a piszkos tányérokat, én visszaültem a székre, és a gyomromból a már elkészült jóféle túróstésztát villával és késsel szépen beleraktam a tányérba. Összeragasztottam a hússzeleteket, ami nagyon jó volt. Miután a levest is kikanalaztam a szájamból, felálltam, és megnéztem az órát. Félegy volt, tizenkettőre a hivatalban kellett lennem, gyorsan kihátráltam a szobából. A szájamba dugott cigarettavég mindig nagyobb lett, végre rágyújtottam, és beletettem a zsebembe.

5

Tíz év múlva feketedni kezdett a hajam, és a fogaim lassan behulltak a szájamba. A nyugdíjamat megvonták tőlem, kezdődött a munka, és én megint odaültem a hivatalba, róhattam a betűket, míg az utolsó sortól az elsőig el nem készültem. Főnökeim nagy jóindulattal voltak irántam, de aztán már nem ismertek olyan jól, és huszonöt évi becsületes munka után fölvettek háromszáz forint fizetéssel, teljes lakdíjjal. Itt álltam tehát, hátrafelé, a legnagyobb nyomorban, hivatal nélkül, feleségemmel együtt, aki egyre szebb lett, és egyre jobban szeretett.

Ekkor azonban már huszonöt éves voltam, visszaszöktettem feleségem az apjához, és beleszerettem. Egy bűnös, lobogó éjszakán háromszor egymáselött karjaimba omlott, enyém lett, mire én egyre félénkebb lettem, megfogtam a kezét, de ő visszahúzta, végre megismerkedtünk, és én bemutatkoztam. Azontúl nem láttam többé.

Megkaptam doktori oklevelem, és kezdetét vette a kedves, vidám diákélet. Fiatal voltam és boldog, szerettem tanulni, s így mindig kevesebbet tudtam. Fiatalságommal azonban kissé odaéltem (első életemben ugyanis visszaéltem vele), s így csakhamar minden erőmet visszanyertem. Tizennyolc éves voltam, mikor leérettségiztem, bajuszom szépen visszafejlődött, belenőttem ruháimba, és szorgalmasan felejtettem. Tizennégy éves koromban egyszer kigyógyultam a kolerából, mely csaknem végzetessé válhatott volna, de csakhamar elkövetkezett a fertőzés, és én túl voltam a veszélyen. Ettől kezdve csendesen folyt életem, selypíteni kezdtem, majd elfelejtettem beszélni, s mikor már elég kicsi voltam, négykézláb másztam vissza a bölcsőbe, hogy szoptatós dajkámot ellássam tejjel. Hogy ezután mi történt, nem tudom, csak egy sötét helyiségre emlékszem még, ahova engem valaki erőszakkal betuszkolt.

Szent Péter, amint visszakerültem elébe, éppen készen volt a koronggal, és mosolyogva emelte föl szentséges kezeit.

- Te, aki kétszer éltél - mondotta nékem, hogy bölcs példázattal oktató az összevegyült szenteket -, te, aki kétszer éltél s minden dolgokat megfordítva, mélyébe láttál az élet teljességének - mondjad el tehát minékünk: micsoda tanulságot merítettél amaz úton, melyen közönséges halandónak csak egyszer adatott áthaladni, s amelyet te kétszer esmértél meg az Úr végtelen kegyelméből.

Orromra tettem mutatóujjamat, s rövid megfontolás után így válaszoltam Szent Péternek:

- Minden tanulság, amit tettem, egy megfigyelésre szorítkozik, szent atyám.

- S mi ez?

- Hogy Kassák Lajos verseinek hátulról visszafelé olvasva éppen úgy nincs értelme, mint elülről hátrafelé.

MÁJUS

- Pardon. Uraságod most érkezett?
- Most. Brr.
- Kicsit hideg eleinte, mi? Hja, az ember hozzászokik. A fejére is raktak jeget?
- Raktak. Brr.
- Persze, persze. Az nagyon jó. És persze egészen betolták, mi? Hányas szám uraságod?
- Hányas szám?
- Hát nem nézte meg, hiszen a lábára kötözték egy cédulát a számmal és a névvel, ha van. Nekem csak számom van, nevem nincs. Még nem agnoszkáltak. Nem szűk magának ez a cella?
- Nem.
- Nekem igen, mert fel vagyok puffadva. Négy nap múlva halásztak csak ki. Nem baj, csak a szemem zseníroz, belefolyt a szájamba. Magának még van szeme?
- Az egyik. A másikat kivitte a golyó. Ott ment ki.
- Revolverrel tetszett...?
- Pisztollyal.
- Az jó. Eleinte én is úgy akartam, de aztán nem tudtam pénzt kapni rá. Nekem soká tartott, de tetszik tudni, a biztos, az biztos.
- Honnan tetszett...?
- A vasúti hídról. Tetszik tudni, négy nap múlva tudtam csak feljönni. Utálatos lesz az embernek a tüdeje. Pardon, zöldül már a maga hasa?
- Még nem. Hát zöld lesz?
- Ojjé, látná az enyémet. Szép, világoszöld, egész a köldökömig. Úgy örülök, nemsokára zöld leszek. Csak a hajam szép kék. Most már rendesen megy minden a boncolásig, csak már túl lennék rajta. Szrr. Szrr.
- Mit csinál?
- Semmit, a víz szörcsög bennem; na tessék, most a másik szemem is kifolyt. Sajnálom. Másképp egészen szabályszerű vagyok, mondta a doktor úr. Igaz is, mondja csak: szőke volt?
- Nem, barna. És az öné?
- Az enyém is.
- Hogy hívták?
- Pötty Pepinek hívták.
- Úgy. Úúúgy. Hát hiszen akkor maga a Freinreisz Zoltán.
- Na hát?
- És én számár, azt hittem, magához megy feleségül.

- Hát, maga a Nebbich Lajos? Én azt hittem, a magáé lesz. Hát akkor kellett nekem beugrani a Vasútiról?

- És kellett nekem kiadni a pénzt arra a pisztolyra? Örület.

- Hiszen akkor hozzám jött volna! Ha én ezt tudom, hogy nem magához akar menni, és hogy maga beugrik a Vasútiról... De nekem azt mondta, máshoz megy, és én tudtam, hogy az csak maga lehet...

- És ha én tudom, hogy maga pisztolyokat vásárol és hogy nem akar magához menni... De nekem azt mondta, máshoz megy, és én tudtam, hogy az maga...

- És ezért oszlunk mi itt ketten? Hát kihez ment akkor a Pötty Pepi?

(Egy úr a harmadik cellából)

- Hozzám.

Görbe tükör

TUDOMÁNY

SPORT ÉS TESTÉSZET

KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A NYAVALYATÖRÉSRE

Értekezés

BEVEZETÉS

Sport alatt mindazokat a mozgásokat és görcsöket értjük, amiket evégből felheccelt emberek egyes testrészeikkel külön és egész testükkel oly célból végeznek, hogy egyetlen rész se maradjon azon a helyen, ahova az isten teremtette, hanem lehetőleg oly helyzetet foglaljon el, amire az illető testrész egyáltalában nincsen berendezve. Ehhez a művészethez a test összes részeit fel lehet használni: kivéve az agyvelőt, melynek működése zavarólag hat, mert a görcsöket és ficamodásokat marhaságnak minősíti.

TÖRTÉNELMI FEJLŐDÉS

A sporttörténet nevesebb tudósainak: Halmay Zoltánnak, Weisz Rikárdnak kutatásai alapján a sportokat már a régi görögök is ismerték. Nyilvánvalóan bizonyítják ezt a megmaradt görög és római szoborművek, melyeknek hol a keze, hol a lába, hol a feje hiányzik, hol a hasuk van belökve, hol a bordájuk van kirúgva: ami pedig csak a diadalmas futball, esetleg turistasport akkori nagy népszerűségét és virágzását jelentheti. A rómaiak közmondása „Mens sana in corpore sano”, magyarul: „Menj szanatóriumba, Szana őrmester” is erre mutat, valamint a „Mene Tekel Fáresz”, vagyis „Törd ki a nyakad a tennispályán” óasszír nyelvemlék.

A birkózást egy Jákob nevű izraelita találta fel, aki elég szép eredménnyel mérkőzött az ún. Angyallal: 4 óra 25 perc alatt Nelsonnal fektette. Atlétikában kitűntek még:

1. *Sámson*, gerelyvetés és oszloprázás, első helyezett.
2. *Mohamed*, távgyaloglás Mekkából Medinába.
3. *Dugovics Titusz*, magasugrás.
4. *Nagy György*, lovagolás a bankon.

A középkor néhány érdekes, újszerű sporttal ismertette meg az emberiséget. Spanyolországban ekkor jött divatba a testgyenyészet és szertornázás - ez utóbbit ólomkamrákban, nyakcsavarón, spanyolcsizmán és szeges párnán végezték a protestánsok -, a forró olajban való úszás is meglehetősen divatban volt.

Miután Vázsonyi Vilmos fölfedezte a puskaport, a vadászsportokat is el lehetett kezdeni. Azonnal megindult a hozományvadászat, mely még ma is tart.

A vadászat mindig legfőbb sportunk volt: politikusaink főleg a baklövést kedvelték. Az ősfoglalkozások közül még a víziket kell felemlítenünk: mindig voltak nálunk, akik a zavarosban halásztak.

A többi sportok hosszú ideig fejletlen állapotban tengődtek. A gyakorlatok közül legrégebbi a húzódzkodás; a magyarok nagy ambícióval és kitartással húzódzkodtak mindig, pl. az adófizetéstől. 1849 után vált kedvelté a függeszkedés; ezt vékony kötélén végezték tábornokok és honvédek, Haynau művezető vezénylete alatt. Budapest és Lipótváros kialakulása óta pedig legjobban kultiválják a kapaszkodást.

AZ EGYES SPORTOK

Futball

Magyarul: labdarúgás. Játsszák huszonketten, végkimerülésig, bandázs nélkül. A játékban labda is szerepel, amelyet azonban nem kell komolyan venni; ez csak afféle szimbólum, mely a főcél: a hasbarúgás ürügyéül szolgál. Kézzel nem szabad játszani; úgy fejbe, mint gyomorba, hátba, nyakcsigolyába, fogba, orrlikba, torokba és belekbe csak lábbal szabad belerúgni. A játék „gól”-okra megy: ez úgy történik, hogy a kapus keresztbe fekszik a háló előtt, mire a csatárok addig rúgják a hasát, míg átlukad; ezen a lukon keresztül a labdát begyömöszölik a hálóba. A legújabb szabályok szerint a labda elgurulása vagy kiugrása esetén egy kéznél lévő kirúgott szemgolyóval is folytatni lehet a játékot.

Vízisportok

1. *Úszás.* Két vagy több ember egyszerre belekapaszkodik egy nagy darab vízbe, és addig húzódkodnak benne, míg a végire nem értek. E műveletnél erősen rugdalni kell kézzel és lábbal. Akinek sikerül a többieket úgy összerugdalni, hogy alámerülnek, elsőnek jön be, és felveszi a világbajnok címet.

2. *Búvárúszás.* Két vagy több ember lehúzza a fejét a víz alá, és addig tartja ott, míg a többiek már nem bírják ki. Kezddőket figyelmeztetünk, hogy ily állapotban a lélegzés kissé meg van nehezítve. Elsőnek jön be, aki utolsónak marad. Leghelyesebb egy perccel tovább maradni lent, mint ameddig az ember kibírja - azután már a legnagyobb könnyűséggel napokig folytathatja az ember a versenyt, anélkül hogy egyszer is kidugná a fejét. És Kankovszky Arthurt is lepipálhatja.

3. *Műugrás.* Az ember elmegy egy mozgófénykép-vállalathoz, és ezer forintot kér azzal, hogy ő beugrik egy hídról a Dunába. Ha a vállalat beugrik, az ember elmegy a Dunához, középeg úszik, kiszáll, lefényképezteti magát, bemegy a vízbe, és kint van a vízből.

Atlétika

1. *Birkózás.* Végezhetik professzionisták és amatőrök. Előbbi módszer sokkal nehezebb. Nagy edzettséget, izomerőt, bátorságot és lélekjelenlétet, férfias nyugalmat és hidegvért igényel, hogy az ember véletlenül földhöz ne vágja ellenfelét - ha úgy van fizetve, hogy az vágja földhöz őt. Az amatőr birkózás már sokkal egyszerűbb. Két ember addig nyomja, gyömöszöli, tördeli és furdalja egymást, míg nem marad más, mint csak két váll, ezt aztán hozzányomják a földhöz.

2. *Távfutás.* Szükséges hozzá egy kassza és két rendőr. A kasszát a sportsmann viszi magával, a két rendőr megfelelő távolságban követi.

3. *Magasugrás.* E pontnál az ember belerúg a földbe, mire a föld visszarúg, és feldobja az embert. Most így megy fölfelé az ember, míg egy spanyolnádig nem ér, ezt átlépi, és a másik oldalon megint lefelé megy. Felülről kikeres valami lágy helyet, pl. a pályabíró fejét, és arra ereszkedik le, hogy meg ne üsse magát.

A JÖVŐ SPORTJAI

1. *Dzsiu-dzsicu*. A japánok fedezték fel. Néhány szabálya megtámadtatás esetére:

a) *Kartörés keresztbe*. Két kézzel megragadjuk ellenfelünk talpát, és hirtelen felrántjuk térdéig. Erre térde beleütődik hónaljába, és kilöki bal szemét. Ijedtében megfordul, és kitöri nyakcsigolyáját. Lefektetjük a földre, és továbbmegyünk.

b) Ellenfelünk sarkára sôt hintünk, mire hirtelen fölkapja bal lábát - erre megragadjuk két fülét, lassan előrehúzzuk, hogy gerince félkör alakot vegyen fel. Gyorsan belerúgunk oldalába, és könyökét felütjük, mire veleje kiloccsan. Falnak támasztjuk és otthagyjuk.

Mindeme módszerek rendesen beválnak, azonban gondoskodni kell, hogy ellenfelünk ne zavarhasson bennünket a fogások precíz kivitelében. (Leghelyesebb előre agyonütni egy doronggal.)

2. *Kerekes korcsolya*. Két, négykerekű korcsolyával végezzük. Kezdők rendesen tévedésből a lábukra erősítik e korcsolyákat. Míg aztán tapasztalatból rá nem jönnek a helyes módszerre, hogy ti. jobb mindjárt a hasára kötni az embernek.

3. *Vitustánc*. Mindeme sportok végső magaslata és befejezése. Ide fogják vinni az emberiséget a sportok. Lásd a Pallas Lexikon Vencel-Vúz kötetét.

A LIPÓTVÁROS TÖRTÉNETE

MÚLTJA, FÉLMÚLTJA, JELENE ÉS FOLYAMATOS JÖVŐJE, AZ ÖSSZES HAJTOGATÁSOKBAN, TÁRGYAS RAGOZÁS

ŐSIDŐK

A mai Lipótváros helyén egészen a XIX. század közepéig Váradi Antal terült el, aki innen írta „Egy régi színész vallomásai” című humoros cikkeit a „Pesti Hírlap” c. egykorú lapba, mely cikkekben a kondella vagy Ronda Ella és a Német-színházról tárgyaz. Ezeken kívül semmiféle más nyom nem maradt fel ebből a korból, néhány héber nyelvű okiraton kívül, amelyeket azonban Lipótváros lakói: „Én, kérem, ezt nem tudom elolvasni” felírással egytől egyig visszaküldték az érdeklődő történelmi társulatnak.

HONFOGLALÁS

A múlt század második felében foglalta el Lipótvárost Árpád (Adler) Lipót, ajándéku fehér lovat küldve Szvatopluknak, a Lipótvárosi Bank vezérigazgatójának, amiért cserébe földet, vizet és pausálét kért. Később azután kijelentette, hogy a föld és víz alatt ő részvényeket és a pausálé alatt is részvényeket gondolt, és kibuktatta Szvatoplukot az igazgatóságából. Állítólag Szvatopluk még így is jó üzletet csinált a fehér lóval.

ŐSLAKÓK

A Lipótváros őslakói a keresztes háborúk idején özönlöttek át a szomszédos Erzsébetvárosból, és rövidesen megtelepedtek az Ulits egykorú kőasztala mellett. Szokásaikról kevés adat maradt fenn: zsúrjaikat a mai Börzepalota helyén tartották, nyereg alatt puhított szendvicst és kancateát szolgálva fel a párdúc- és medvebőr szmokingos (Lechner) Leventéknek. Tea után bélák (Bloch) régi magyar dalokat pengettek a „Kol Nidreh” és „Manis Tanu” ciklusból, azután rendesen egy (Teichner) Táltos vagy Utáltos nevű fiatalember jóslatokat mondott a távollevő jóbarátom kitaposott beleiből. Írni nem tudtak (de mégis írtak). Harcmódoruk igen szeszélyes volt: elleneiket „hujvé, hujvé”, egymást pedig „ich geb”, „ich nehm” kiáltással rohanták meg: néha hátrálást színleltek, pedig igazán hátráltak. Főfoglalkozásuk a poloskatenyésztés és hírlapírás volt. Hegedőseik, igriceik és móricaik nagy számmal valának.

ŐSNYELV

Igen sajátságos a nép ősnyelve: anyanyelv nincsen, mert a gyermekeket frank és gall törzsek bevándorolt leányaira, ún. „bonne”-okra bízták, akik a tót és skandináv nyelvek egy sajátságos keverékére szoktatták a zsenget - ezt a nyelvet azután a lipótvárosi anyák „französisch” névvel jelölték makacsul, egészen addig, míg a gyermek párizsi tanulmányaira nem ment el, ahol azután kiderült a tévedés. A legutóbbi időben egészen váratlanul egy eddig még ismeretlen nyelvvel, az ungrissel vagy ungárischsal (magor, magyar) gazdagodott az eredeti zsargon: a lipótvárosiak igen sok szót átvettek, saját használatra kissé átalakítva és kottába szedve; így például a magyar „no!” indulatszót meg is zenésítették.

Nagy csapás érte a lipótvárosi nyelvet a mohácsi vész alkalmával, amikor is elvesztették az r betűt, amelyet mind a mai napig nem tudtak megtalálni.

A MAI LIPÓTVÁROS

A mai Lipótváros négy részből áll: Kossuth Lajos utca, Börzepalota, déli korzó és Siófok. Kezdődik a Kossuth Lajos utca végén - e ponton főlelkészi rendelet tiltja a lipótvárosiaknak átkelni. Délfelé csapatostul láthatja őket az utazó, amint sóvárogva néznek át a Rákóczi út bérceire, és nehéz sóhajjal fordulnak vissza ismét a sarokról.

A bennszülötteket naponta kétszer számlálják össze - e célra külön bekerített hely szolgál, az ún. Duna-korzó, ahová délben és este behajtják az egész lakosságot, és kétoldalt láncsal lezárják, hogy ne szökhessenek ki. Megindító látványt nyújt ilyenkor a szegény, szorongó tömeg, amint céltalanul sodródik fel s alá, kínjában angol és francia szókat adva ki.

A Lipótváros fürdőszobáját Balatonnak hívják: valamikor vízzel kitöltött tó volt ez Magyarország északnyugati részében, ma sajnos csak fürdővendégek állnak benne egymás mellett, bár fenekén állítólag még mindig van víz, melyben a lipótvárosiak télen át megvastagodott kamatlábaikat mossák.

OFEN-BUDA TÖRTÉNETE

A LEGRÉGIBB IDŐKTŐL 1909. ÉVI NOVEMBER HÓ 10-ÉN DÉLUTÁN 3 ÓRÁIG

ŐSIDŐK

Abból a nagy világgödből, melyből állítólag Földünk és a konkurens bolygók kezdetüket veszik, Buda, mint egy kemény, kissé ragacsos vakarcs vált ki, melyet az Alkotó keze nem tudott eléggé átgyúrni. Később, mikor a Föld kihűlt, úgyhogy már éppen föl lehetett volna tálni, az általános berendezkedés alkalmával ezt a vakarcsot sehova se tudták elhelyezni. Próbálták Ázsiába tenni, de legurult a Bengáli-óceánba, és összevissza görbült, úgyhogy Afrikába nem akarták fölvenni, mert rontotta az ensemble-t, és különben is már minden hely el volt foglalva. Az intéző bizottság ezután több helyen próbálta elhelyezni, de sikertelenül, mert a rendezkedő Föld „Nem oda, buta!” kiáltással mindenünnen elkergette őket. (Az általános kihűlés következtében náthás Föld a buta szót „Budá”-nak ejtette: innen a tárgyalt földrész neve.)

Végre az Alkotó a már javában bőrző Magyarországhoz fordult, ahol a szépitészeti bizottság elfogadta a Buda nevű vakarcsot, és elhelyezte szemben a Deák-szoborral.

TÖRTÉNELEM ELŐTTI IDŐK

A történelem előtti időket, mint kutatásaink bizonyítják, Buda békés fejlődésben töltötte. Ekkor nőtt meg a még kicsi Gellérthegy, citadellával, ekkor nőtt meg a Széna téri vicinális, mely azonban azóta már Szentendrére ment, és ekkor nőttek meg az óbudai házmesterek.

ELSŐ LAKÓK

Buda első lakói Kr. e. 0216-ban sváb bevándorlók voltak, melyek a pincékben és hálósobákban telepedtek meg. Ezután Kr. e. 80-ban jöttek a patkányok, majd Kr. e. 20-ban a poloskák. Később néhány ember is jött, de már nem lévén hely, ezeket a Halászbástyára állították sorba, ahol esténként még ma is láthatók.

ŐSVALLÁS

Buda őslakói természetesen Buddha-vallásúak voltak: szertartásaikat a gellérthegyi barlangban végezték, s végzik még ma is; idegeneknek azért nem is ajánlatos a barlang látogatása.

NYELV

Az őslakók nyelve régóta a filológusok kutatásának tárgyát képezi: a teuton, cimber, vogul, osztják és keverick nyelvtörzseknek érdekes vegyülete ez; az eskütéri halpiacon szabad ég alatt tartott akadémiai üléseken tanulmányozhatjuk legjobban ezt a titokzatos idiómát. Néhány fáradhatatlan buzgalmú nyelvtudósunk érdeme, hogy e nyelvnek már három szaváról, s pedig ezekről: „rámatáma”, „rámatúri”, „rámatánsz” - sikerült kitudni, mit jelentenek s hogy egyszerűen e német kiejtésekéből: „räumen thun wir”, „räumen thue ich”, „räumen thun sie” származnak.

KÖZÉPKOR

A mohácsi vész után Buda százötven, koronaértékben háromszáz évig a törökök kezeiben volt, ami, tekintve, hogy a törökök ritkán mossák a kezüket, ma is nagyon meglátszik a városon. Ebben az időben érkezett meg a Duna is Bécsből, amely császári rendeletre keresztülfolyt Budán, és egy darabot levágott belőle.

Buda további története nyugalmas és csöndes: világtörténeti fontosságú esemény csak egy zajlott le itt: a budai kutyavásár ez, melynek óriási jelentőséget és páratlanul izgató érdeket kölcsönöz ama hallatlan körülmény, hogy csak egyszer volt. Erről még többet.

ÚJKOR

Körülbelül a XVII. század közepén bevándorló sörkereskedők különös hírekkel riasztották fel Budát. E hírek szerint a Duna túlsó partján (ahova, tekintve, hogy a budai korcsmák ablakai nem arra nyílnak, a budaiaknak még nem volt alkalmuk kilátást nyerni), tehát a Duna túlsó partján már kétszáz éve idegen néptörzsek várost építettek, és a legszemtelenebb módon fixirozzák odaátról a budai tejkereskedők templomba menő szende leányait. Kiderült az is, hogy a tolakodó várost Pesztnak hívják, azokról az Ofen nevű kályhákról, melyeket a budaiak átdobáltak használat után.

Buda lakossága „Téziz a sveinerei” jelszóval ünnepélyes megbotránkozását fejezte ki a sajnálatos események felett: egyúttal elhatározták, hogy fallal kerítik körül a várost, a sértő viselkedésű szomszédok közeledését ekként megakadályozandó. - De ekkor hallatlan szemtelenség történt. Kitűnt, hogy a pesti oldalon már előzőleg hidakat kezdtek el építeni, amelyek éppen most értek át a budai partra. Hiába nyomták vissza dühösen a budaiak a hidakat, a túlsó parton még jobban nyomták őket. Erre a budaiak a Lánchidat hirtelen eleresztették, mire a Lánchíd a túlsó nagy nyomástól beleszaladt a Várhegybe, és Pesten hasra estek az emberek, így származott az Alagút. Pesten aztán visszahúzták a Lánchidat.

JELENKOR

Most azonban már nem lehetett megakadályozni, hogy a pestiek átjárjanak Budára. A budaiak erre bosszúból kitalálták a propellereket, melyekre a gyanútlan pestiek felülnek, mire a budai oldalról visszaküldik őket azzal a megokolással, hogy elvesztették a jegyük egyik felét, amit pedig odaát leszakítottak. Akik mégis ki tudnak szállani, azokat a Margit-híd alatt félmez-telen, fogcsattogtató irgalmasok rohanják meg nemzeti viseletben és tomahawkot forgatva fejök felett, kihúzzák a fehér bőrűek összes fogait.

Buda története innen kezdve a csöndes és békés visszafejlődés képét mutatja.

UDVARI ÉLET BUDÁN

Végre azonban elérte Buda is megérdemelt jutalmát. Az 1900-ban épített monumentális királyi vár pezsgő életet teremtett a lágymányosi metropolisban. A nap minden órájában csapatostul érkeznek európai uralkodók. Ilyenkor igazán kedves képet nyújt a füstölgő, pőfékelő várkastély, melynek minden ablakából barátságosan integet egy apostoli király. Ezek után Buda nyugodtan és büszkén tekinthet jövőjébe.

A KÖZLEKEDÉS

MINT OLYAN

Az Uránia tud. színház bemutatója a 8342. év 117-ik napján

LEGRÉGIBB KOR

Már Ádám-Éva korában volt közlekedés. Tudvalevő például, hogy nevezett őslények a paradicsomból magántulajdon elleni kihágás következtében illetőségi helyükre toloncoltattak, ami pedig csak úgy lehetett, hogy megfelelő tolonckocsi rendelkezésre állott.

A KÖZLEKEDÉS ELSŐ NYOMAI

Első közlekedési eszköze az emberiségnek egy egészen sajátos, nem éppen érdektelen gépezet volt, melyet a törzs két oldalára alkalmaztak. Méteres csontrudakból állt a gépezet, szám szerint kettőből, mely ütődés ellen meleg hússzeletekbe volt becsavarva. Ezek közül a rudak közül az egyiket nekiszorították a talajnak, a másikat fölemelték, és kissé távolabb megint letették. Erre az egész eljárás újratekintődött. Állítólag így előre lehetett jutni. Ezt a gépet „láb”-nak nevezték, a régi, hasonnevű mértékegységről, több okból, főként azért, mert ez nem volt akkora, mint egy láb.

BIBLIAI IDŐK

Az úristen, hogy az embereket erről a rossz módszerről leszoktassa, özönvizet csurgatott a földre, amibe nem lehetett lábalni, mert a víz bement a cipőn. Ekkor Noé feltalálta a nevére elnevezett bárkát, mely korlátlanul közlekedett oda és vissza. A csekély konkurrenciára való tekintettel meglehetősen jó üzletet csinált: embereket, állatokat és művészeket szállított; a díj kissé magas volt, de voltak szamarak, akik megfizették. A negyvenedik napon beleütköztek az Ararába, arra rátértek, és kinn voltak a vízből.

Jákob idejében mindenki lajtorján közlekedett; az öreg Ábrahám már a sárkányrendszerű feleséget is ösmerte. Ezentúl a közlekedés elég simán folyt a zsidóknál - komoly zavarok egyetlen eset alkalmából léptek csak fel - akkor volt ez, mikor Potifár kergette a zsidókat, akik a Vörös-tenger előtt majdnem megrekedtek. Mózes azonban okosabb volt, és elrendelte a zsidóknak, hogy csak tegyenek úgy, mintha beleszaladnának: mire a Vörös-tenger inkább gyorsan kettévált, attól való ijedtségben, hogy neki kelljen megfürdetni először Mózes népét. A zsidók így szárazon jutottak át Budapestre.

KÖZÉPKOR

A középkor elején barbár hordák törtek át Ázsiából, rettenetes, négykerekű járműveken beszánguldozva egész Európát. E járművek még ma is láthatók Budapest utcáin, hol az egyszerű nép konflisnak nevezi őket.

A középkor egyik legszokottabb közlekedési eszköze a ló volt; bár kissé kényelmetlenül alkalmazták: az utast hajánál fogva hozzákötötték a farkához, és hagyták lógni utána, míg a ló szaladt. Ilyen járművön azonban csak protestánsoknak szabadott utazni, mikor a másvilágra

közlekedtek, spanyol menetjeggyel. Ugyancsak a spanyolok alkalmazták először a kereket: ebbe meg fejjel belegyömösölték az utast, aki némileg megtörve érkezett rendeltetési helyére.

ÚJKOR

Végre új hajnal pirkadata derengett fel a közlekedés egére: Schwarz Berthold feltalálta a puskaport, melynek segítségével igazán gyerekjáték volt a levegőbe röpdülni. Még csak azt kellett elérni most, hogy egy darabban is fentmaradhasson az ember, és a repülés problémája meg volt oldva.

VASUTAK

A XXX. században végre általános szükségét érezte már mindenki, hogy a vasutat feltalálják: a síneket, állomásokat, jelzőlámpákat előre lerakták mindenütt, kalauzokat és fűtőket fogadtak, és jegyeket nyomattak ki. Végre már a szabadjegyesek is megvoltak, nem várhatott tovább Stevenson, és gyorsan feltalálta a vasutat. Sajnos eleinte kissé nehezen ment a dolog, nem lévén elég vonal, sok ellenkező irányú vonatnak egy sínen kellett közlekedni. Ha a lokomotívok találkoztak, szabályszerűen össze kellett csapniok, mire az erősebbik kinyomta a másikat a sínből. Ez az eljárás, melyet műszaki néven vasúti szerencsétlenségének neveztek, olcsóságánál fogva sokáig dívott. Néhány új kocsi és motor kellett csak mindig; orvosi segítségre, hálistennek, nem volt szükség: az utasok rendszeren mind meghaltak.

VILLAMOS

Egyik érdekes járműve ennek a kornak az ún. villamos, mely négy kerékből, egy kalauzból, egy csengőből és egy „Megtelt” felírású táblából állt. Belsejében tilos volt állva köpdülni. A „Megtelt” tábla leeresztése után lepecsételték a feljárást, hogy az utasok ne dagadjanak ki: a végállomáson azután fejszével szétdarabolták a kocsit, és egy darabban kiszedték a tömeget, melyet a következő villamosra raktak. A végállomás a Rókus udvarán volt, ahol az útközben elejtett gyaloglók hulláit szortírozták és ellenőrizték.

BÉRKOCSI

Ide tartozik még a bérkocsi vagy konflis, melyet két ló vagy negyven egyetemi hallgató húzott: a lovakat ugyanis, tekintve, hogy a kocsiban többnyire színésznők vagy nagygyörgyök ültek, rendszeren kifogták az egyetemi hallgatók. A konflisokat később, a kocsisoknak túlságosan az erotikus művészetek felé hajló beszédmodora miatt, konfliskálták.

KORMÁNYOZHATÓ LÉGHAJÓ

Végre megszületett a várva várt Zeppelin is, hetvenéves korában: és kormányozható léghajóján elrepült volna Berlinbe, de ellenkező szél támadván, megváltoztatta szándékát. Működése igen káros volt Németország körtetermelésére, mert az összes körtefákat kivágatta. Igen szép sikerei voltak, még ma is élne, de később már mindenbe beleütközött, és le kellett vágni.

NAPJAINK

Mindezek a közlekedési eszközök lejárták magukat. Napjainkban tisztán csak a levegőben élnek az emberek. A földet csak temetkezésre használják. Különcök persze mindig voltak, nálunk például sokat beszélnek egy Kutassy nevű mérnökről, akit állítólag nem lehet rávenni, hogy elhagyja őseinek dús talaját. Inkább aszongya: nem közlekedik.

BÖLCSÉSZET

**EGY EMBER,
AKINEK ABSZOLÚTE SEMMI ÉRZÉKE A SZIMBOLIZMUSHOZ**

Színházakkal szemben kézirat

Éjjeli kávéház, egyik sarokasztalnál a Mindennel Leszámolt Degenerált. Az ajtón belép Az Ember, Akinek abszolte Semmi Értéke a Szimbolizmusához. Piros képű, bajuszos ember. Odanéz, és észreveszi a Mindennel Leszámolt Degenerált-at, aki, mint azonnal felismeri, iskolatársa volt. Vígán odamegy.

Az E. A. S. É. Sz. *vígán*. Szervusz, Zauerlében, á, szervusz, Zauerlében, hát hogy vagy? Nem ismersz?

A M. L. D. *fájdalmas mosollyal*. De igen, emlékszem. Az iskolában, nemde?

EASÉSZ *szélesen letelepszik*. Hát persze. Emlékszel a Löwingerre?

AMLD *legyint, az, ablak felé fordul. Halkan*. Én már nem emlékszem semmire.

EASÉSZ *vígán*. Mér, mi bajod? Gyöngül a memóriád?

AMLD *tompán*. Nem. Az életem gyöngül. Az életem hajója gyöngül ebben a kávéházban.

EASÉSZ *vígán*. Milyen hajó? Te foglalkozol ezekkel a Duna-gőzhajózási részvényekkel?

AMLD *szünet után*. Én most már többé nem foglalkozom semmivel. Én, barátom, a Semmivel foglalkozom.

EASÉSZ *harsogva nevet*. Hehehe! Nagyon jó! Te még mindig olyan vicces vagy.

AMLD *fájdalmasan végigsimítja homlokát*. Igen, én még mindig olyan vicces vagyok, jó fiú. Már nem sokáig leszek ilyen vicces, jó fiú.

EASÉSZ *vígán*. Mér, talán valami komoly dologgal foglалod el magad?

AMLD *tompán*. Igen, egy *nagyon* komoly dologgal foglалom el magam, jó fiú. Szegény barátom.

EASÉSZ *vígán*. Mér vagyok én szegény? Nem is vagyok szegény, egész jó ez a sóhivatali állásom. Te mér nem lépsz be valahová?

AMLD *egészen tompán*. Igen. Én nemsokára belépek valahová...

EASÉSZ *vígán*. Na végre, látod, ez már egyszer egy helyes elhatározás! Kaptál valami állást?

AMLD *tompán*. Igen. Egy végleges állást. Egy véglegeset. Egy véglegeset.

EASÉSZ *vígán*. No, hála istennek. Mindig mondom, hogy az ember foglалja el magát valamivel. Itt van a városban?

AMLD *tompán*. Nem. Messze van. Nagyon messze.

EASÉSZ *vígán*. Nem baj az, legalább világot látsz. Elutazol?

AMLD *egészen tompán és nyomatékkal*. Igen... én elutazom innen, jó fiú. *Mereven ránéz*.

EASÉSZ *vígán*. Bravó, gratulálok! Mikor utazol?

AMLD *révetegen*. Talán még ma...

EASÉSZ *vígán*. Na nézd csak, ilyen hamar. Na és hová utazol?

AMLD szomorú fölényrel veregeti meg a vállát, tompán. Ha te azt tudnád, szegény, szegény barátom.

EASÉSZ vígan. Hát nem tudhatom, ha nem mondd meg.

AMLD tompán ránéz. Azt nem mondhatom meg.

EASÉSZ vígan. Nem? Kár.

Hosszú szünet.

AMLD tompán. Azt nem mondhatom meg neked soha.

EASÉSZ vígan. Kérlek alássan, nem erőltetlek, ha nem akarsz. *Szünet.*

AMLD kicsit kevésbé tompán. Ahová én utazom, oda poggyász nélkül utaznak,

EASÉSZ vígan. Hát szóval, akkor ide a közelbe valahová. Talán Pomázra, nem?

AMLD mély szájalommal. Nem, nem Pomázra, szegény barátom.

EASÉSZ vígan. Hát nem találtam el.

Hosszú szünet.

AMLD tompán. Ott már nem kell Pomáz, és nem kell semmi... *azon* a vasúton.

EASÉSZ vígan. Tudod, az mindig a vasúttól függ. A gyorsvonalat azért szeretem, mert ott van étkezőkocsi is, az ember kap legalább valami harapnivalót, ha korog a hasa, nem igaz? Hehehe! *Nevet.*

AMLD tompán. Azon a vasúton csak egyetlen ételt osztogatnak... azt is vastányérből... *Mereven ránéz.*

EASÉSZ vígan. Ugyan. Na, az nem valami előkelő, hallod. Vastányér? Nagyon jó. Hehe! *Nevet.*

AMLD tompán. Abban a vastányérben ólomgombóc van, szegény, jó fiú. *Mereven ránéz.*

EASÉSZ vígan. Ólomgombóc? De hiszen azt nem lehet megenni. Milyen vicces vagy, hehe!

AMLD kicsit türelmetlenül. Azt nem is kell lenyelni... az magától nyelődik le... az az ólomgombóc... a vastányérből...

EASÉSZ vígan. Magától? Hogy lehet az? Valami automata?

AMLD kicsit epésen, de még elég tompán. Mert az a vastányér egy vascső... szegény, szegény barátom.

EASÉSZ vígan. Csőből egy tányér? Nagyon jó. Milyen az?

AMLD pikírozva. Az egy hosszú cső, amibe ólomgombóc van... ha tudni akarsz...

EASÉSZ vígan. Csőbe gombóc? Milyen az?

AMLD kicsit forrva a dühtől, de mérsékelve magát. Vagy ólomgolyó, ha akarsz...

EASÉSZ vígan. Ólomgolyó? *Szünet után hangosan nevet.* Ja úgy! Most már értem! Az revolver! Nagyon jó. Hehe!

AMLD sápadtan ránéz.

Szünet.

AMLD *mereven nézi, aztán révetegen.* Igen... Ha tudni akarod...

EASÉSZ *vígan.* Na ja... revolver. *Gondolkodva.* Ja, de hát te azt mondtad, elutazol... Na és ott kapod a revolvért?

AMLD *ránéz.* Nem... a revolver nálam lesz... nálam...

EASÉSZ *vígan.* Nálad? Minek?

AMLD *fogait csikorgatva.* Minek? Hogy mmagaamm felé fordítsam!!! Tudd meg!!!

EASÉSZ *vígan.* Miért fordítod magad felé a revolvért?

AMLD *feláll, kétségbeesetten ordít, hadonász.* Hogy elsüssem a revolvért, lehúzzam a kakast a revolveren, kilőjem a revolverből magam felé a golyót!! Nem érted?!! Nem érted?!!!

EASÉSZ *vígan.* Ja úgy, szóval te főbe akarod lőni magad a revolverrel! Hát mért nem beszélsz világosan?! Akaszd föl magad. Szervusz. *Vígan el.*

NEM TUDOM, DE NEKEM A FELESÉGEM GYANÚS...

Egy férj naplójából

Nov. 1.

Nem tudom, de nekem a feleségem gyanús. Ma este, mikor hazajöttem, egy kardot találtam otthon a szobában, de a feleségem megmagyarázta, hogy hogyan esett be véletlenül az utcáról a kard, mikor lent elmentek a katonák; hát, ami igaz, az igaz, nagy szél volt ma.

Febr. 15.

De nekem mégiscsak gyanús a feleségem. Ma gyereket szült nekem, hát nézem a gyereket, vörös haja van és három füle, nézem a szobaurat, annak is vörös haja van és három füle, de furcsa találkozás, mondok, de a feleségem megmagyarázta, hogy aszongya, biztosan ikreknek akartak születni, aztán meggondolták, és össszementek mégis, de siettükben az egyiknek a másik füle kimaradt, hát ebbe lehet valami.

Márc. 2.

Nem tudom, de nekem roppant gyanús a feleségem mégis. Ma megyek az utcán, hát véletlenül fölnézek egy ablakba, ott látom a feleségem, kibontott hajjal csókolózik egy alacsony fiatal-emberrel. Mindjárt különös volt nekem, direkt megvártam lent a lépcsőházban, és kérdeztem tőle, mit keres ebbe a házba, erre pofon vágott, mondta, hát egy új unokafivérem született, marha, azt jöttem üdvözölni. Kérdeztem, hogy akkor mért bontotta le a haját, mondta, mert meleg volt; hát abba igaza van, kezd már nagyon meleg lenni.

Jún. 14.

Mégiscsak gyanús nekem a feleségem, tudja isten. Hazajövök a hivatalból, hát amint megyek keresztül a szobán, a feleségem, látom, fekszik a díványon, és a házmester is feküdt a díványon; eleinte nem akartam szólni, bementem a másik szobába, de aztán, mikor a házmester elment, mégiscsak szeget ütött a fejembe a dolog, meg is kérdeztem egyenesen a feleségemet, nem sokat teketóriáztam, hogy mi az, de ő mondta, hál' istennek, hogy csak valami lakberről volt szó, aztán közbe elfáradtak, hát azért feküdtek le, szegény házmester fáradt volt, az igaz, egész éjjel kell neki szaladgálni ajtót nyitogatni.

Aug. 3.

Valami jót kitaláltam ma, mert nekem nagyon gyanús volt a feleségem; éjjel, mikor azt hitte, hogy alszom, lassan felöltözködött mindig, és elment hazulról. Hát erre kötöttem egy spárgát a lábára, egy hosszú gombolyagról, mer' az ember vigyázzon a feleségére, ha az elmegy hazulról, ezer szeme legyen az embernek a feleségére, mondok, nehogy megcsalja. Így most jó lesz, gondoltam, a feleségem járkalhat, de nem csalhat meg, mer' én abban a percben, amikor akarom, visszagombolyítom a spárgát, és visszahúzom a feleségem.

Aug. 10.

De mégiscsak gyanús nekem a feleségem. Ma éjjel megint felkel, én lassan, hogy ne vegye észre, ráteszem a spárgát a lábára, ő meg húzta maga után a spárgát, és elment. Most legalább

nyugodt lehetek felőle, gondoltam, mert az utóbbi időben, mondom, igazán szinte gyanús nekem a feleségem. Egy óra múlva kezdem gombolyítani visszafelé a spárgát, húztam vissza a feleségem, egész szépen jött, de egyszerre csak furcsa, kétszer olyan nehéz lett húzni, ez tartott egy darabig, aztán egyszerre megint könnyű lett húzni, később pár percre megint sokkal nehezebb volt húzni, aztán megint olyan könnyű lett, mint eleinte, és végre behúztam a szobába. Nem értem, mért lett közbe nehezebb, roppant gyanús nekem a feleségem, meg fogom kérdezni.

Okt. 31.

Már régebben meg akartam írni a naplómba, hogy nekem gyanús a feleségem. Ma este hazajövök, és le akarok feküdni, hát nem lehet lefeküdni, próbálom így, próbálom úgy: egyszerre rájövök, hogy azért nem lehet lefeküdni, mert már fekszik valaki az ágyamba. Mondok csodálkozva, nini, hát akkor én már előbb lefeküdtem? De az nem lehet, mert hiszen még fent vagyok. Megkérdeztem a feleségemet, hogy lehet az, ez a helyzet nekem nem elég világos. Mondja a feleségem, gyújtsak gyertyát, és tartsam egy ideig a fejem előtt, akkor majd világos lesz. Meg is gyújtottam a gyertyát, és tartottam egy ideig a fejem előtt, arra aztán mondta a feleségem, hogy oltsam el hirtelen. Hirtelen eloltottam, de mondom, nekem roppant gyanús a feleségem, csak nem szeret ez a nő valaki mást?

Nov. 7.

Egy hónapja nem láttam a feleségem, egy hónap előtt azt akarta ugyanis, hogy menjünk a kaszárnyába lakni, de nem akartam, azóta nem látom a feleségem. Este mindig rágondolok, és nagyon fáj a szívem, mert valami egészen különös, egészen érthetetlen gyanú lappang a lelkem fenekén, alig merem leírni: én azt hiszem, ez az asszony nem szeret már engem annyira. Norvég regényekbe olvastam én már valamikor, hogy lehetséges, hogy az asszony lassan-lassan elhidegül a férje iránt, és belső átalakulások lelki távolodást idéznek elő hovatovább. Lehetséges volna, hogy az én feleségem is egy ilyen átalakulás felé közeledik?

Dec. 25. karácsony

Nem, nem: a feleségem mégis szeret. Kéthónapi aggodalmak és lelki harcok után végre mégis megértettük egymást: ma este ismét enyém lett. Az Ó utcán jöttem éppen haza tizenegy után, hát egy kapu alól egyszerre elém toppan a feleségem; biztosan azonnal megismert, bár sötét volt, mert rögtön mondta, hogy jöjjen be hozzám, és még szép embernek is nevezett. Bementem, és feleségem rögtön karjaimba omlott - mégse volt hát igaz azzal a norvég regénnyel. Boldog vagyok, hogy gyanúm alaptalannak bizonyult; soha nem gyöttröm magam többé ilyen elvont dolgokkal, melyek csak lelkünk nyugalmát zavarják.

A FÉRJ ÍROGAT

Jelenet

Az író szobája, háttérben szekrénnyel. Elöl kerevet. A kereveten ül az asszony. Türelmetlen. Az óráját nézi. Dobog a lábával. Az író bundában, fáradtan.

AZ ÍRÓ szerelmesen. Drágám! Csók.

AZ ASSZONY szemrehányóan. Egy órája várlak.

AZ ÍRÓ leveti a kabátját. Be kellett fejezni azt a cikket. A vasárnapi számba jönni kell neki, micsináljak? Legyint.

AZ ASSZONY szerelmesen. Drágám! Szép cikk?

AZ ÍRÓ könnyedén. Na! Amit mondtam, hisz tudod. „A lelki élet fölénye”, az lett a címe. Hisz tudod, amit mondtam. Azt írtam meg, hogy nekem csak a lelki fölény imponál. Hisz tudod. A lelki fölény.

AZ ASSZONY szerelmesen. A lelki fölény.

AZ ÍRÓ könnyedén megcsókolja. Igen, drágám. Megcsípi az állát. Na? Hogy van a kis kicsike? A drága kis drágaság?

AZ ASSZONY csacsog. Nagyon siettem. Az uram még nem jött haza.

AZ ÍRÓ idegesen. Igen.

AZ ASSZONY m. f. A tegnapi verekedés után megint inni ment... borzasztó ember...

AZ ÍRÓ idegesen. Igen... tudom... már mondtad...

AZ ASSZONY. Borzasztó ember az... Bár csuknák már be... De van rá kilátás. Annak a zsokénak állítólag akkora pofont adott...

AZ ÍRÓ idegesen közbevág. Jó, jó, tudom, hírlík.

AZ ASSZONY csók. Na ne, drága. Megint ideges vagy?

AZ ÍRÓ. Ugyan, dehogy. De mit jössz mindig ezekkel? Leül. Szünet után, idegesen. Milyen pofon volt az? Micsoda zsoké?

AZ ASSZONY. Hát azt mondtad, tudod.

AZ ÍRÓ idegesen. Tudom!!! Tudom!!! Hát persze hogy tudom, ha mindig az orrom alá dörgölöd. Mintha kíváncsi volnék rá. Azt hiszed, engem érdekel, hogy milyen pofon volt, vagy hogy ki volt az a zsoké? Hát én egy zsoké vagyok? Furcsa vagy, kérlek, azzal a pofonnal.

AZ ASSZONY csitítva. Ugyan, drágám...

AZ ÍRÓ idegesen. De mit ugyan, ugyan... Hát mit beszélsz folyton arról a pofonról? Azt hiszed, nekem imponál talán a férjed azzal a pofonnal? Ennél a szónál, pofon, mindig összerándul. Azt hiszed, nekem lehet pofonnal imponálni? Mit érdekel engem egy pofon? Kiabál. Hát mit beszélsz folyton arról a pofonról?!

AZ ASSZONY csitítva. De Amadé... kérlek, Amadé...

AZ ÍRÓ *elkeseredve*. Igaz is. Még mindig nem értesz meg engem. Ti asszonyok nem tudjátok megérteni, hogy egy lelkiileg fölényes embernek, egy entellektüelnek a brutális nyers erő nem imponál... Nekem nem a pofon meg a brutális nyers erő imponál... Hanem nekem a lelki fölény imponál... Nekem nem imponál a brutális, nyers pofon... de a lelki fölény, az már igen... *Csettint*. Az már igen!... A lelki fölény! *Csettint*. Az már valami!... nem a brutális lelki pofon... akarom mondani a fölényes lelki bruta... vagyis a pofoni fölény...

AZ ASSZONY. Édes Amadé... hiszen én tudom...

AZ ÍRÓ *legyint*. Hagyj nekem békét... Mit félek én a te uradtól? Ha a te urad lelki fölénnel jönne... nem mondom. Lelki előkelőséggel... nem mondom. De ő csak pofonnal tud jönni. Ugyan, kérlek! Ez nekem nem imponál. Ettől egy lelkiileg erős ember nem ijed meg, kérlek. Mutasson ő nekem lelki kiválóságot... a te híres urad...

AZ ASSZONY. De Amadé!... *Csitítja*.

AZ ÍRÓ. Nagyszerű!... Mér nem jön lelki kiválósággal... az a híres urad!... Mér jön ő pofonnal... nekem imponálni?!... *Egyre hangosabban, nem lehet megállítani, hadonász*. ...az a híres? pofonnal?!... nekem?!... Nem fölénnel?!... Nem lélekkel?!... az istenit... hanem pofonnal?!... furcsa... Nekem csak a lelki finomság imponál!... érted?!... Azzal jöjjön nekem!... ne pofonnal!... *Kiabál*. hanem finomsággal!!!

Csöngetnek. Meghökkenve merednek egymásra.

AZ ÍRÓ *tétován*. ...a kutyaistenit...

AZ ASSZONY *ijedten*. Ki az?

AZ ÍRÓ. ...a ku... kutya... *Kint egy férfihang: „Itthon van Vér Amadé úr?”*

AZ ASSZONY. Szent isten, ez az uram!!!

AZ ÍRÓ. ... Ku... ku... ku...

AZ ASSZONY. Szent isten... ne nyiss ki!

AZ ÍRÓ *tétován*. Ne nyissak ki?

AZ ASSZONY *szaladgál*. Szent isten... várj... ne nyiss ki... elbújok... szent isten... hova bújjak...

AZ ÍRÓ. De kérlek... kérlek alássan... nem szükséges.

AZ ASSZONY. Hát mit tegyek?...

AZ ÍRÓ. Hát kérlek... Ha feltétlenül el akarsz bújni...

AZ ASSZONY. Hová?... Hová?!

AZ ÍRÓ *körbe szaladgál, egymásnak mennek*. De kérlek... ha parancsolsz... talán ide az asztal alá parancsolsz... vagy ide parancsolsz... *A sűgőlyuk fölé*. ...vagy ide parancsolsz méltóztatni, drágám... *A köpőládát megfordítja*. ...fáradj be, kérlek... *A gyufatartóból kiszórja a gyufát*. ...vagy itt kényelmesebb... parancsolsz...

AZ ASSZONY *meglátja a szekrényt*. Megvan! *Beugrik, lihegve kiszól még*. Miután rád lőtt, fojtsd meg...

AZ ÍRÓ *a szoba közepén*. Igen... igen, drágám... ahogy parancsolod... *Erős kopogás*. AZ ÍRÓ *behúzza a fejét, behunyja a szemét, aztán megint kinyitja*. Hehe. Szabad.

A FÉRJ *belép*. Erős, atlétikus ember. *Udvariasan hajlong*. Alásszolgája!

AZ ÍRÓ *behunyt szemmel áll a szekrény előtt. Alásszolgája. Tegye le.*

A FÉRJ *udvariasan. Vár Amadé úrhoz van szerencsém?*

AZ ÍRÓ *kinyitja a szemét, meglátja a férjet, ijedten megint becsukja, összehúzza magát. Egész testében reszket. Hehe. Igen, igen.*

A FÉRJ *közel jön. Nyomatékkal, jelentősen. Nagyon örülök, hogy megismerhettem. Vad Lajos vagyok.*

AZ ÍRÓ *rémülten kinyitja a szemét, megnézi, összerázkódik, megint becsukja a szemét. Hehe. Nagyon kedves. Hehe. Vad Lajos. Kedves név. Olyan finom, könnyed név. Egyszerű név... Beszéljünk csak erről a névről. Rémülten tapogat hátrafelé.*

A FÉRJ *csodálkozva. Miért tetszik behunyni a szemét?*

AZ ÍRÓ. *Á, semmi, csak úgy bánt ez a világosság... aztán fáradt is vagyok... tetszik tudni, éppen aludtam, mikor be tetszett jönni... még nem is vagyok egészen ébren... de mindjárt kinyitom, csak tessék várni egy kicsit...*

A FÉRJ. *Én tulajdonképpen azért jöttem... A hátsó zsebében keresgél.*

AZ ÍRÓ *kinyitja a szemét, meglátja ezt a mozdulatot. Megint becsukja, ijedten összehúzódik, térdre esik. Jaj, jaj!*

A FÉRJ *nem veszi ezt észre, mert közben a kabátja belső zsebébe néz be, és ott keres. ...azért jöttem, hogy megmutassak önnek... önnek, akit nálunk Magyarországon erre egyedül tartok alkalmasnak... hogy megmutassak önnek... hogy megmutassak önnek... ejnye, de hova tettem?!... Ahá, megvan!... Kihúzza a zsebéből egy kéziratot. ... Szóval, hogy megmutassak önnek egy novellát... amit Lesüti szemét. ...amit én írtam... Zavart mosollyal felnéz, észreveszi AZ ÍRÓ-t, aki még térdel. Meghökkenve. P... pardon...*

AZ ÍRÓ *kinyitja a szemét. Hogy mondja?!...*

A FÉRJ. *Egy novella... de miért...*

AZ ÍRÓ *feláll. Á, semmi... semmi... csak folytassa... véletlenül a térdemre ültem a hátam helyett... kicsit szórakozott vagyok... Nem baj... Hát hogy tetszik mondani? Egy novellát?*

A FÉRJ *zavart és szemérmes mosollyal. Tetszik tudni... én titokban... írogatok...*

AZ ÍRÓ *rámered, kicsit kiegyenesedik. Írogat?*

A FÉRJ *kicsit folyékonyabban. Már régebben írogatok titokban... de nem adtam oda még semmi lapnak... nem ismerem ezeket a szerkesztőket...*

AZ ÍRÓ *nagyot lélegzik, kinyújtózkodik, hanyag pózt vesz fel. Na és azért jött fel hozzám... egy novellát hozott?*

A FÉRJ. *Igen... nagyon érdekelné a véleménye... az ön írói egyéniségét nagyon sokra becsülöm... tetszik tudni, engem valami vad fráternek képzelnek az emberek, mer szeretek néha egy kicsit lumpolni... meg veszekedni... de önnek, akit annyira becsülök... önnek egyedül bevallom, hogy lelkem legmélyén a művészetek és nemesebb eszmék szeretetének tiszta lobogású oltárképe világít ki nem apadó fáklya gyanánt.*

AZ ÍRÓ *még mindig gyanakodva nézi. Gyanánt?*

A FÉRJ. *Azért ön az egyetlen ember, akinek elhoztam ezt a novellát, hogy ítélje meg szerény tehetségemet, melyet fel fogok önnek olvasni. Megengedi? Leül, kinyitja a kéziratot.*

AZ ÍRÓ *még kicsit megriadva. ... Öööö... tessék... vagyis...*

A FÉRJ *olvas. „A lelki fölény.” Felnéz. Ez a címe.*

AZ ÍRÓ *csodálkozva. Lelki fölény? Leül. Könnyedén. Kérem, tessék.*

A FÉRJ *olvas. „Magdával egy nyirkos, novemberi alkonyat fájó hangulatának piros esti fényében találkoztam.” Felnéz.*

AZ ÍRÓ *leül. Körülnéz. Aztán cigarettára gyújt. Raccsolva. Kévem, pavancsoljon...*

A FÉRJ *olvas. „Magda halvány és sápadt barna leány volt, és dideregve húzta össze arcának fáradt vonásait.”*

AZ ÍRÓ *felugrik. Ööö... nagyon érdekes... de kérem, talán hozza be a szerkesztőségbe... délután rendszeren ott szoktam lenni...*

A FÉRJ *olvas. „Magda oly búsan, oly fájóan nézett énrám, mint egy őzike, melyet a gonosz emberség megsebzett.”*

AZ ÍRÓ. Emberség?

A FÉRJ. Emberség... emberiség... mindegy. *Olvas. „Őszi lelkemben e napon fájó akarások bugyogtak, s a nagy ellágyulások finom borzongásokat váltottak ki a túlfinomodott lélek rejtett mélységeiből.”*

AZ ÍRÓ *feláll, járkal.*

A FÉRJ *olvas. „- Ki vagy?! - kérdeztem Magdát, és meg kellett állanom. Az utcalámpa sárgán folyta be nemes vonásainkat.”*

AZ ÍRÓ *háta mögé megy, vállára teszi egyik kezét. Kedves Vad úr...*

A FÉRJ *olvas. „Rám nézett bús szájával, és két gyöngy gördült fel szeméből homlokára.”*

AZ ÍRÓ. Kérem csak, tanár úr...

A FÉRJ *olvas. „És én szemeiből szorul szóra a következő szavakat olvastam ki: Miért kérde? Én az ucca leánya vagyok... igen... én az ucca elvetemült, szerencsétlen leánya vagyok...”*

AZ ÍRÓ. Pardon, főszerkesztő úr... egy percre...

A FÉRJ *olvas. „Mit akarsz hát tőlem? - kérdezte akkoriban Magda. - Az én elvetemült lelkemet tehát nem menti meg többé semmi... semmi... semmi...”*

AZ ÍRÓ *vállát veri. Hé csak... tanár úr, mester... mesterke... apukám...*

A FÉRJ *olvas. „Miszerint én a következőket mondtam neki: Miért hiszed, hogy mindenki zord s ridegszívű, mint maga az Élet?”*

AZ ÍRÓ. Apuka... Apicsek... Tata... Tatuska...

A FÉRJ *olvas. „Látod - mondtam Magdának -, miszerint az én lelkem megért tégedet - és én, én, én leszek az - ismétlem -, én, én, én leszek az, aki téged ebből a fertőből kiemel.”*

AZ ÍRÓ *megfricskázza a fülét. Bátyuska... Pampuska... Kisfiú... Bubika... Szép szőke szerkesztő bubika... kérem csak... álljon meg egy percre...*

A FÉRJ *olvas. „Mert úgymond - szoltam Magdának ezen őszi alkonyaton -, mert úgymond - a lélek fölénye az, mely bennünket az emberi rosszság bűzös fertőjéből kiemelni egyedül feljogosítva állhat.”*

AZ ÍRÓ *az ölébe ül.* Te kis kedves... na, kérlek szépen... *Simogatja.* ...na, édesem... na, talán mégis hagyd abba... na, nem bántlak többé... veszek neked vásárfiát... *A füleibe kapaszkodik.*

A FÉRJ *olvas.* „...a lélek fölénye, úgymond, a lélek fölénye és Magda. És ekkor mintegy három óráig beszélgettünk még a csöpögő utcasarkon, szórul szóra a következőket...”

AZ ÍRÓ *felugrik, az asztalhoz szalad, felkapja a teafőzőt.* Vigyázz, Aladár, kérlek... de kérlek, Lajoskám... arrafelé dobok egy teafőzőt...

A FÉRJ *olvas.* „Mert a te lelkedet csak egy elfinomult lélek mentheti meg a lét fertőiből, Magda! - mondtam neki némán, és hangomban egész világ fájdalommal reszketett.”

AZ ÍRÓ *hozzávágja a teafőzőt.* Hopp!

A FÉRJ *olvas.* „Mert az én túlérzékeny lelkem, ó, Magda, az én túlérzékeny lelkem, mely a leggyöngédebb külső behatásokra felrezdül közönyéből - az én túlérzékeny lelkem, úgymond, Magda...”

AZ ÍRÓ *kétségbeesetten szaladgál, aztán hozzávágja az asztalt.* Tessék!... Tessék egy asztal!

A FÉRJ *olvas.* „...az én túlérzékeny lelkem, úgymond, Magda, nem bírná el a te csalfaságod egyetlen hűtlen sugarát szemeid sajátságosan fénylő csillagának kódén keresztül.”

AZ ÍRÓ *szaladgál, megragadja a szekrényt, hogy azt is hozzávágja, hirtelen homlokára csap.* Nini! Ezt egész elfelejtettem! *Kinyitja a szekrényt, és kiveszi belőle AZ ASSZONY-t, aki közben elaludt a szekrényben.* Szent isten! Aranka! Ébredj fel!

A FÉRJ *olvas.* „Mert hidd el, Magda, az én sasszemeim előtt nem maradhat titokban a legparányibb mozdulat sem, úgymond, s előttem nem rejthetsz el semmit, úgymond, Magda.”

AZ ASSZONY *szemeit dörzsöli.* Hol vagyok?

AZ ÍRÓ. Aranka! Szent isten! Segíts! Csinálj vele valamit!

A FÉRJ *olvas.* „Mert, úgymond, a lelki fölény és az elfinomultság amaz egyetlen dolog, mellyel meg lehet érteni a szegény, szenvedő, elvetemült leány lelkének szomorú mélységeiből fakadó kétségbeesést.”

AZ ASSZONY. Kérlek szépen, Lajos!...

A FÉRJ *olvas.* „Mert nekem csak egy szót kell szólnod, Magda, csak azt kell mondanod: hallgass! - és én hallgatok... mert nekem csak hallgatni és figyelni jó, hallgatni és figyelni - ó, mert én csak hallgatni és figyelni szeretek.”

AZ ÍRÓ *hirtelen elhatárolással.* Itt nem maradhatok. *Kabátot ránt.*

A FÉRJ *olvas.* „És én, Magda, én egy lélek vagyok, akit senki nem akar megérteni, mert mindenki csak az én zordon külsőm után ítéli meg legnemesebb hajlamaim tiszta szépségeit!”

AZ ÍRÓ *beleordít a fülébe.* Hé! Szerkesztő úr! Legalább kísérje haza önagyságát! Én szállodába megyek! *Elrohan.*

AZ ASSZONY *kiabál.* Amadé! Amadé! Itt hagysz? Várj, nyomorult! *Utána fut.*

A FÉRJ *olvas.* „Mert, Magda, úgymond, a lélek szépsége és fölénye az egyetlen e földön, mely tiszta ragyogásban tartja megnemesült képzeletem megértő tisztaságának...”

Függöny.

FŐ A DISZKRÉCIÓ

- Appardon... szabad?
- Kérem, parancsoljon... nincs elfoglalva...
- Köszönöm...
- Kérem.
- Appardon... szabad ezt az újságot?
- Tessék.
- Ööö... tetszik tudni, azért mondom, az apróhirdetések miatt...
- Kérem, tessék.
- Nagyon kedves... De itt léghuzam van.
- Igen... Csakhogy nagyon tele van a kávéház. Nincs más hely.
- Nekem, őszintén szólva, nagyon mindegy... Itt is jól érzem magam. Fő, hogy az apróhirdetéseket elolvashassam...
- Eee... igen. *Olvas.*
- Az ember bejön a kávéházba, leül és olvas, nem igaz? Én egyedül érzem magam a legjobban... engem ne zavarjon senki, én se zavarok senkit. De Pesten nem tudnak az emberek diszkrétek lenni... Pesten mindenki személyeskedik, leül az ember mellé, elmeséli az élete történetét, mintha az valakit érdekelne... nem igaz?
- De bizony, kérem, igaz.
- Na, ugye? Másképp van ez, kérem, külföldön. Londonban két év előtt, márciusban voltam, tetszik tudni, kataszteri hivatalnok vagyok, ki voltam küldve a banktól, mondom az anyósomnak, kicsit süket szegény, na, mondok, jól van. Hát mondom, Londonban az emberek tudják, mi a személyes diszkréció. Mert ugye, kérem, mit érdekel engem egy másik embernek a baja? Például mit érdekli önt az, hogy én miért böngészem az apróhirdetéseket?
- Hehe... bizony, mit érdekel.
- Na látja, ugye, azért mondom. Nem szabad tolamakodni az embernek a személyes dolgaival. Hát én nézem az apróhirdetést... Ön itt mellettem ül és néz... és passz. Diszkréció. Ez kérem, a diszkréció. Önt esetleg érdekli, hogy én miért nézem az apróhirdetéseket. De ön ezt nem kérdezi, és én nem mondom meg, mert ez esetleg nekem egy személyes ügyem, amiben nekem nagyon diszkrétül kell eljárni, mert tessék elhinni, például a nők csak a diszkrét embereket szeretik. Például vegyük ezt. Miért van nekem olyan nagy sikerem a nők körül? Na. Hát mert a nők tudják, hogy diszkrét ember vagyok, és ez a nőknek, tessék elhinni, a legfőbb. Hogy ők nyugodtak lehessenek, hogy én nem fecsegem el a dolgot a barátaimnak, nem adom tovább, nem csinállok pletykát - mert tessék elhinni, a hírnevükre nagyon vigyáznak a nők. Most például, tessék ezt venni, hogy példát mondjak. Itt van például egy nőm, egy nagyszerű, fess, molett, barna úrinő, de nem ez a fontos. Hanem, kérem, mi a fontos? Ugyebár, a diszkréció a fontos? Namármost. Ez az én nőm egy férjes nő, akivel mi találkahelyeken szoktunk összejönni. Mármostan, ha én ennek a nőnek leveleket írok, mint más fiatal emberek teszik, ugyebár, mit tesz az ő marha férje? Az ő marha férje, ugyebár, felbontja a levelet, és minden kiderül. Azért vagyok én egy okos és diszkrét ember. Az én leveleimet nem látja maga ottan,

náluk. Engem maga nem lát oda elmenni, felmászkalni, bemutatkozni családnak, mint más fiatalemberek teszik. Engem marha férj nem is ismer. Én megírom szépen az apróhirdetést, itt a Pé Hába; a nő elolvassa, tudja, hogy mikor kell nekünk találkozni. Na. A dolog, ugyebár, milyen egyszerű és milyen nagyszerű. Mondjuk, holnap akarok találkozni. Erre írom: „*Pupu*. Holnap délután, szokott helyen.” Pupu. Ugye, milyen egyszerű? Ki sejti, hogy mit jelent az, Pupu? Pupu. Egyszerűen Pupu. És így: szokott helyen. Naná, majd kiírom, Bábergold Antal-né, Bajza utca három. A dolog egyszerű. A nő elolvassa, és rendben van. Nincs levél, nincs gyanakvás, nincs skandalum, nincs mászkálás kapuk előtt, nincs baj. És mindez miért? Mert tudok diszkrét és ügyes lenni, és nem jár el a pofám, és nem mászkálok el lakásokba, és nem megyek veszélyes helyekre, és nem ismerkedem családdal, és nem beszélek a barátaimnak, és tudok hallgatni. Ezért van sikerem a nőnél, ezért szeret a nő, és ölel és csókol és harap, a bestia... Hát nincs igazam?...

- Hehehe... De igen...

- Na, ugye... De most szaladok... háromra ott kell lennem... Na, örülök, hogy mulattathattam... *Kezét nyújtja*. Frász Ödön vagyok különben...

- Heh he... örültem... Bábergold Antal vagyok...

AZ IDEGORVOSNÁL

Elgondolkodva néztem magam elé, és így szóltam:

- Szeretem a sárga bablevest.

Barátom, aki az utóbbi időben Freud pszikoanalízisével foglalkozik, szúróan nézett rám.

- Miért mondod, hogy szereted a sárga bablevest?

- Mert szeretem - mondtam őszintén.

- Hm. Nem volt neked hatéves korodban egy kék hajú nővel viszonyod?

- Nem emlékszem. Miért?

- Mert kék és sárga kiegészítő színek. Az ember ok nélkül nem mond semmit: ez a pszikoanalitika vívmánya. Minden kijelentés egy rejtett szadizmus vagy mazochizmus önkéntelen megnyilatkozása: mindennek szexuális okai vannak, s minden visszavezethető gyermekkori emlékekre. Neked gyermekkorodban egy kék hajú nővel volt viszonyod, és azért szereted a sárga bablevest.

- Lehet, de már nem emlékszem.

- De én emlékszem. A te idegeid tönkre vannak téve. Szadizmusod, a kegyetlenkedési ösztön, ki akarja élni magát. Valld be, meg akarod ölni a sárga bablevest.

- Én?!

- Igen. Te ütni és verni akarod a sárga bablevest, mert szerelmes voltál egy kék hajú nőbe, akit nem verhettél meg. Te ölni akarsz. Idegeid tönkre vannak téve. Azonnal menj fel Berenczy idegorvoshoz, az majd kianalizálja belőled. Véged van.

Rémülten rohantam fel Berenczy idegorvoshoz. Dolgozószobájában fogadott. Mikor beléptem, keserűen mosolygott rám.

- Miért siet úgy? - mondta. - Szeretné, ugye, ha rám esnék az ajtó, és agyoncsapna engem?

- Bocsánat... erre nem is...

- Jegyezze meg magának, fiatalember, hogy két ösztön vezetheti csak minden cselekvésünk és gondolatunk: a nemi kegyetlenkedés és nemi megalázkodás ösztöne. Minden gondolatunk rejtett rugója ez a két ösztön: a szadizmus, illetőleg a mazochizmus vágya. Különben pedig mit akar?

- Szeretem a sárga bablevest - vallottam be rémülten, és a hideg végigfutott a hátamon.

- Gondoltam - mondotta az idegorvos mély megvetéssel. - Na, csak üljön le, majd meglátjuk, mit tehetünk magával.

Leültem, és egyszerre elmúlt a fogfájásom, amivel feljöttem. Szembeült velem.

- Ön tehát szereti a sárga bablevest. - mondta az idegorvos. - Tisztában van ön azzal, milyen jelentősége van annak, hogy ön szereti a sárga bablevest?

- Kérem... - mondtam félig sírva - ...én nagyon szeretem a sárga bablevest... de ha nincs... hát le tudok mondani róla...

- Kuss!... - dörgött rám az ideg orvos. - Majd adok én magának. Ön igenis szereti a sárga bablevest. Az ön idegei tönkre vannak téve. Ön szadista. Ön kegyetlenkedni akar, ön meg akar ölni mindenkit, ön vágni, szúrni, csípni akar, ön szerelmes volt az öreganyjába, akinek le akarta vágni a fejét, de erről ön maga se tud. Mit álmodott ma?

- Azt álmodtam, hogy húsz koronát kaptam Fuksztól - mondtam, és a fogaim vacogtak.

- Kuss! - ordított az ideg orvos. - Az ön álma azt jelenti, hogy ön, dacára annak, hogy maga se tud róla, szerelmes ebbe a Fukszba, és hogy ön szereti a pénzt, és hogy ön szeretné, ha Fuksz leesné a Halászbástyáról, és a nyakát törné. Ön javíthatatlan szadista. Ön egy született Néró. Ön Caligula. Majd adok én neked, te bűdös!

- Micsináljak? - siránkoztam.

- Az ön határtalan szadizmusát egy erősebb szadizmus hatásának kell kitenni, mely legyőzze ezt az ösztönt, és mazochisztikus hajlamot keltsen önben. Ön parancsolni, hatalmaskodni, uralkodni akar: ez az ön halálos idegbaja, melyből önt ki fogom gyógyítani. Szadisztikus hatásoknak teszem önt ki. Érti?

- Értem - mondtam, és összehúztam magam a széken.

- No - mondta és felállt. Rettenetes szemekkel nézett rám.

- Jajaj! - jajgattam.

- Kuss! - ordított. - Te ronda szadista. Azonnal állj föl, mert lelőlek!

Felálltam.

- Úgy. Most azonnal nyúlj a zsebedbe. Érted? Mert úgy váglak pofon, hogy lerepülsz a lépcsőn.

Zsebembe nyúltam.

- Úgy. Most azonnal szedj ki ötven koronát, és add nekem. Na, mi lesz? De rögtön. Majd letöröm én azt a te komisz szadizmusodat! Majd kigyógyítlak én abból a szadizmusból! Na mi lesz?

Pofonra emelte kezét.

Reszketve nyújtottam át az ötven koronát. Galléron fogott, és lerúgott a lépcsőn. A földszintről csodálkozva néztem vissza. Mosolyogva állt a rácsnál.

- Rendben van - mondta -, az ön mazochizmusa kezd már fejlődni az ellenkező irányú szadizmus jótekonny befolyása alatt. Néhány óra alatt egészen szépen ki fog gyógyulni. Aláoszolgálja. Legyen máskor is szerencsém.

A CIPŐPERTLI

Csak úgy elmondom, hogy mi van mindig reggel a cipőpertlivel, nagyon jól tudom, hogy ez mással nem történik meg, rendes emberekkel, így hát nem is ismerik ezt a dolgot, de azért mégis elmondom, hogy mi van velem, mindig reggel, a cipőpertlivel.

A cipőpertlit megveszem, és hordom rendszeren egy hétig. Befűzöm, bekapcsolom, és szépen másliba kötöm a végét.

Egy hét múlva fönt az a kis hegyes réz, ami arra való, hogy a lyukon keresztülhúzza az ember a pertlit, ez a kis réz letörik reggel.

- Ejnye, veszek cipőpertlit - mondom mérgesen. - Milyen komiszak ezek a cipőpertlik.

Erre benyálazom a leszakadt pertli végét, és kicsit pödröm az ujjaim közt. Ezután behúzom.

Másnap, mikor húzom a pertlit, érzem, hogy olyan gyanúsán nyúlik.

- Fene egye meg, cipőpertlit kell vennem - mondom. És megrántom a pertlit. Erre a pertlinek a vége hirtelen leszakad, és ott marad a kezemben.

Így most nem lehet máslit csinálni, mert a pertli egyik vége hét centiméterrel rövidebb, mint a másik. Nem baj, úgyis veszek pertlit, mondom, és most ilyen dolgot csinálok. Meglazítom a hosszabb végét a pertlinek, egészen végig, és a másik oldalon áthúzom a rövidebb vége felé, amit így kinyújtok. De nem jól csináltam, mert a másik vége lett öt centiméterrel hosszabb, megint nem jön ki a másli. Fél óráig vesződtem vele. Bűdösnek nevezem, és intenzív gyűlöletet érzek a pertli iránt: jó, hát nem lesz másli, mondom vad daccal, és mérgesen csomóba kötöm a pertlit, kettős csomóba. Estig jó lesz, akkor lesz új pertli.

Este nem lehet szétbontani a pertlit, a csomó megfeszült és megdagadt. Dagadj meg. Némi habozás után mutatóujjammal alája nyúlok, és a becsomózott pertlit, ami most olyan, mint egy hurok, megfeszítem, és egy ügyes és kecses mozdulattal leemelem a legfelső kapocsról. Ezáltal meglazult az egész. Mély és intenzív gyönyör ömlik el egész lényemen. Most a többi kapocsról egész kényelmesen le lehet fejteni a pertlit, és a cipő lemegy.

Másnap. A hurokszerű pertli ott lóg a cipőn. Kicsit megdöbbenek. Mi lesz most? Hirtelen átvillan agyamon, mint egy kinyilatkoztatás, hogyha este le lehetett így is fejteni, most vissza is lehet fejteni az egészet. A hurkot megint rácsavargatom a kapcsokra, a végén erősen meghúzom, és némi erőlködés után a végét átpattantom az utolsó kapocsra. Nagyot lélegzem. Hiszen ez nagyszerű! Miért nem csinálják a pertlit mindjárt így, ez sokkal kényelmesebb, nem kell máslit kötni. Homályosan és futólag a szabadalmi iroda jut eszembe. Úgyis veszek ma pertlit.

Most napokig tart az élethaláljáték. Reggelenként diadalmas csatákat vívok, a hurok belemegy mindig az utolsó kapocsba. De ősz lesz, hullanak a levelek, s reggelenként bámulatos sejtelmek boronganak fölöttem, még az ágyban, mikor hirtelen eszembe jut a pertli. A pertli lazul, már nem kell erőlködni, hogy fönt bepattanjon, ellenben néha magától lemegy a kapocsról. Dühbe jövök, erősen meghúzom, hogy még egyszer becsomózzam. Egy roppanás - a pertli elszakad.

Üveges szemekkel, megdermedve nézek a roncsra. Mi lesz most? Okoskodni nem lehet sokat. Dollinger jut eszembe, akinél egyszer végignéztam egy operációt. Kibontotta a hasat, és akkor jött rá, hogy az egész bélrendszert ki kell vágni, mert csupa daganat az egész bél. Mit tegyen? A seb nyitva van, valamit tenni kell, meg kell kísértetni a lehetetlent, s méghozzá percek alatt.

Hirtelen kivágott mindent, és - semmi se maradván a gyomorból - a bárzsingot egy merész mozdulattal közvetlenül összevarrta a végbéllel. És az operáció sikerült.

Lázasan dolgozni kezdek, a torkom kiszárad, vadul lihegek. Kirángatom az egész pertlit. A göböket és csomókat letépek. Most egy tizenöt centiméteres nagyságú csutak van a kezemben. Agyam villámgyors munkát végez, csak a zsenik látnak és éreznek ily tisztán, elhatározó percekben. A három utolsó kapocsra rácsavarom a csutakot. Összekötöm a végét. Hiszen még ma megveszem azt a ronda pertlit.

És most napokig járok a csutakkal. Este lerántom az utolsó kapocsról, és reggel ráteszem. Lassankint hozzászokom. Úgyis veszek délbe pertlit. Mindegy. Így nagyon jó.

Egy nap aztán a cipő nyelve kibújik a csutak alól. Az utcán történik, nem veszem észre. A cipőm gúnyosan és csúfolkodva kinyújtja a nyelvét. A sarkam alá kerül. Megbotlom és elesem. Hátgerincem kitörik. Most már igazán nem kell pertlit venni.

FELKELÉS

Elmélkedések az ágyban fél tízkor

DR. FERENCZY SÁNDORNAK

Nekem tíz órakor kellene felkelni, mert nincsen pénzem, és meg kellene írni egy kroit. Nekem tulajdonképpen ezt a kroit kellene megírni tíz órakor, ezt a szép, humoros humoreszket, nevetségesen és tréfásan.

Mikor feküdtem le? Három órakor feküdtem le, a kávéházban Kosztolányi Dezsővel ültem, aki felolvasta nekem „Barátom gégebajához” című szimbolikus költeményét. Ezután lefeküdtem.

Fél tíz, fél tíz, fél tíz. Fél tízkor felkelek, és megírom a nevetséges kroit.

Brrrrrrr... Ez a vekker. Jól van, már hallottam. Hihetetlen, milyen ostoba egy ilyen vekker. Hallottam már, nem érted?... Brrrr... Hallod... fogd be a pofádat! Mit ordítasz? A fene egyen meg, hozzád vágok valamit... Brrr... De milyen szentelen hangja van egy ilyen vekkernek. Őneki nem volna joga, a vekkernek engemet bántani. Miért bánt ő engemet, a vekker? Én egész életemben előzékeny voltam és jó. És nem volt jó dolgom, sokszor bús voltam, és fájt a szívem. Tud arról ez a vekker, hogy nekem alapjában véve nemes és jóságos lelkem van? Nem, ő erről nem tud, hogy nekem alapjában véve egy nemes és gépalkatrész lelkem volt.

Mert nekem gépalkatrész lelkem van, gép, gép, gép. A gép a modern technika vívmánya, a gép a dolgok lelke, esetleg a lelkek gépe. Gép is lehet, meg gép is lehet, de gépnek jobb lenni. Az ember agyvelejében van valami gép, és talán ebben a gépben van benne a pépség, más szóval a szépség.

Nagyszerű, milyen szép gondolat ez. Végtelenül megható. Ó, végtelenül szép és megható gondolat és megható, megható. Kóta. Kótalap. Fogok erről egy verset írni, milyen szép vers ez, én istenem, de gyönyörű szép!

Különben, hopp! Hiszen ez humoros is. Kótalap és katólap. Hehehe! Nagyszerű humoros, az lesz a legjobb, mindjárt ezt fogom megírni humoros krokinak, úgyis tízkor felkelek, és megírom tizenegyig. A vekker fél tízkor szólt, szóval még van harmincöt percem és egy félórám, akkor fölkelek. Harminc meg egy fél, az harminckettő. Milyen jó ember vagyok én, hogy ezt észrevettem. Milyen jó, jó, jó, jó ember vagyok én. Édes, édes, édes drága jó ember vagyok én; és milyen puha és lágy vagyok, mint egy vánkös. Én olyan jó és nemes és önfeláldozó vagyok, mint Jézus Krisztus. És az is lesz a sorsom, engemet is fel fognak feszíteni, én istenem, én édes istenem, segíts meg, segítsd meg a te alázatos és - milyen kifejezést használnak? - a te pretenciózus fiadat. Igen, ez a helyes kifejezés, pretenciózus. Vagy petenciózus, esetleg petrence. Az is jó ide.

Na, mi lesz azzal a kroival! Nevetséges, elég, hogy már elhatároztam, hogy mi lesz a téma, akkor hamarabb megvan, még fekhettek öt percet, úgyis péntek van, pénteken öt perccel hosszabb minden. Különben a piros terítőt lehúzták az ágyról, ha tehát a piros terítőt lehúzták az ágyról, mit jelent az? Ugye, ez azt jelenti, hogy a vörös kroit is lehúzzák, vagyis hamarabb tudom megírni. Vörös kroit szívesebben írok.

Ezt nagyon hamar meg fogom írni, elmegyek, beszélek szerkesztőmmel a Röck Szilárd utcában. Beülök ebbe a hajóba, és passz! en avant! Fű, fű, fű! Hogy szalad a hajó! Ez a Földközi-tenger, kapitány úr? Hogyne, ismerem a térképről, ilyen színe van neki. Tripoliszba megyünk, kapitány úr? Siessünk, mert kitört a háború.

Nekem egy nagyszerű megoldásom van, ha kitört a háború, vissza kell ragasztani a háborút! Tra-ta! Tra-ta! Trombitának kell ragasztani.

Bumm! Mi az? Léket kaptunk? Szent isten, süllyed a hajó! Kapitány úr, kapitány úr! Kedves kapitány úr, kedves szerkesztőm, micsináljunk? Hja, kérem, be kell ragasztani a léket azzal a krokival, mért nem írtad meg, gazember! Borzasztó, hát akkor gyorsan megírom még, van úgylis ötletem, katólap és kótalap. Na tessék, itt van a kroki, ragasszák be gyorsan. Úgy, jól van már. Na, hála istennek, csak hogy meg van írva!

Csak hogy meg van írva, most alhatom legalább még egy kicsit. De milyen jó így. Fél tízkor szólt a vekker, szóval azóta elment harminckét perc és a Földközi-tenger, az összesen negyvennyolc. Szóval úgy fél tizenegy lehet, akkor már szedik is a kroit, mindjárt elmegyek ebédelni, aztán. Most maradok még négy percre az ágyban, aztán mégis megírom.

Aoaoiá-o-á-ó! Volt ez négy perc? Persze, kelj már föl, te disznó!

Takarítóné! Hány óra van!

Mit beszél? Megbolondult?

Háromnegyed hat?

Reggel?

Mi-i...i? Este háromnegyed hat?

Hát mért nem igazította be a vekkert, maga romlott, perverz nő?

Akkor vége mindennek. Akkor már föl se kelek ma. Jó éjszakát.

JOHNSON-JEFFRIES BOKSZ-MÉRKŐZÉS

Hangok a moziban

- Oda nézz, barátom. Ez muszkli.
- Barátomm! Ez a Dzsonzon, ugye? Örölmény. Szszzs...
- Elemér, was bedeutet das „elschö forduló?”
- Ject kezdet man, tante.
- Most felállnak. Látod, a Jonszon mindig vigyorog. Nagyszerű, barátom.
- Mi van abban nagyszerű? Vigyorogni én is tudok.
- Puff. Ez volt egy flemm!
- Ez orrba megy. Nagygyon jóóó. Most kapott megint egy brusztflekket a tanár úr.
- Milyen vallású ez a Jeffries?
- Du, Elemér, warum schlagen sie sich?
- Das ist ein mérkőzés, tante. Sie versenzyzen um ein díj.
- Bumm! Ez hasfájást fog képezni. Nagyon hirtelen csinálta a kisöreg.
- Pofába. Csak pofába. Pofába! Mért nem üt pofába? Hú, láttad ezt? De ezt láttad? Ezt a poficseket? Oda nézz!
- Nézek, mit ordítasz?
- Most figyeld ezt, fiacskám, látod, mindig hasat védenek, és orrot védenek, tempó az egész ügy. Tempóra megy ki az egész.
- Hát igazán, Adolf, te is tudsz így? A Glasernek mondtad.
- Semmi az egész. Tempó. Kitempózni.
- És nem félsz olyankor? Borzasztó lehet.
- Hidegvér az egész, fiacskám. És persze egy kis bátorságra megy ki az egész. Nem nagy dolog.
- És mernél ezzel is? Johnsonnal?
- Naaaa... Fogás az egész... Egy kis bátorság... Az ember roppant gyorsan mozgatja az öklöt, így csavarva, látod, egyik ujjal hirtelen be... aztán ki... látod? Aztán hirtelen előre... látod?... Nézd a kezemet... most fölülről megint, csak bátorság az egész... látod?
- Kérem, tessék vigyázni a tisztelt praclijával.
- Appardon... nem láttam...
- Hát nyissa ki a pofáját.
- Kérem, mondtam, pardon...
- Nix pardon. Kuss: az a pardon.
- Adolf, te ezt hagyod?

- Csak nem csinállok skandalumot itt a moziba. Különben direkt sértés nem történt, azt mondta: couche, ez egy francia szó, olyan, mint: touche vagy mouche.
- Du, Elemér, was bedeutet das: „támad”?
- Draufugrani.
- Mennyit kap a győztes?
- Hetvenötezer dollárt. Akit legyőztek, az kap huszonötezret.
- Nevetség. Ezt akarod nekem beadni? Hiszen akkor én is kiállok ezzel a Johnsonnal. Annyira én is tudok bokszolni, hogy legyőzzenek.
- És a pofonok, amiket kapsz?
- Szépen kapok. Felhúszom a kesztyűt, bemegyek a pályára, rámosolygok a Johnsonra, erre fültövön vág, mondom neki: „Engem vág maga fültövön, maga utolsó? Tudja mit, ilyen emberrel, mint maga, szóba se állok, adja ide azt a huszonötezret, vigye el a többi, fusson ki a szép szeme!” Erre leülök a földre, és mit mondjak neked, le vagyok győzve. Hadd legyen a hetvenötezer a Johnsoné, én nem irigylem tőle.
- Most, most! Plemm!
- Van ennek a Jeffriesnek felesége?
- Miért?
- Mert ez után a flekk után ítélve, nem ajánlanám magamnak az ábrándozást.
- Oda nézz, ez a Jeffries folyton mozgatja a száját. Beszél ez?
- Hát persze hogy beszél, hagyj békémbe!
- Mit beszél?
- Mit beszél, mit beszél? Vicceket mond. Előadást tart a bokszolás káros behatásáról a zsigerekre. Füst Milán szimbolikus verseit szavalja a „Nyugat”-ból. Mit beszél? Elhunyt nagybátyjáról emlékezik meg néhány kegyeletos szóban. Az idealizmusról beszél. Arról beszél, hogy a középkor piedesztálra állította a felmagasztalt női ideált.
- Bimm! Ez klappolt a hasüregbe!
- Mit csinál ez a Jeffries? Mér hagyja magát ez a bimf?
- Hja, a fekete lők most. Karambol.
- De mért nem üti kupán, most lehetne. Hisz ez csak ábrándozik, ez a sóhivatalnok. Itt ne ábrándozzék, hallja, menjen a sárga holdvilágba! Nyavalyás.
- Ne szidja az unokafivéremet.
- Das sollst du lemen, Elemér.
- Úgy éljen az a vén fejed.
- Wie meinst du?
- Ich záge, igen, tante.
- Ó, ó, ó, szegény Jeffries! Nem bírja. Már alig áll a lábán. Végleg letört. Nézd, most milyen szomorúan néz azzal a szelíd, kiütött szemével. Mintha azt mondaná: én csak egy szegény, szomorú világbajnok vagyok, miért bántanak engem itten? Már csak úgy legyint a kezével.

- Légy nyugodt, veled azért még elbánná.
- De iffiúr...
- Semmi, ez bokszolás.
- De iffiúr, hasba nem szabad.
- Ez már nem has.

LEVÉL TISZTELT CUGSZFÜREREMHEZ

Mélyen tisztelt cugszfürer Úr:

nagyrabecsült engedelméhez híven abfürolás után első kötelességemnek érzem, néhány sorban ezt a rövid meldungot leisztolni cugszfürer úrnak, bejelentvén, hogy minden rendben van, Gebür und lönung richtig erhalten, menázsi vár gut. A rüsztung levetése után jelenvolt hozzátartozóimtól azonnal kifaszoltam, rendesen volt minden reinigolva, cugszfürer úr, se a nyakkendőn, se a kamáslimon, se a mellényen nem volt semmi anstand, a cvikkeremből is kipucolták a homokot, tessék kérem megnézni, alul is ledörgöltem. Azután elmentem menázszizni a Pannónia nevű kantinba, ez egy nagyobb kantin, cugszfürer úr, ahol porcelán-csajkákban faszolnak ebédet, volt sör is, nem hozhattam cugszfürer úrnak, nem volt abtreten. Utána még bementem a New-York korcsmába, amiről már beszéltem a cugszfürer úrnak, itt szoktunk mi összejönni, akiknek civilben doktori meg ügyvédi, meg zeitungsreiberi mester-ségünk van, itt piálunk meg kajolunk, ha van mit, de nem muriztunk, csak ittam egy fél-langyosat, csajkában, meg egy feldflasni fagylaltot. Nem hozhattam sört, kérem cugszfürer úr, mert aztán mindjárt hazamentem, durmoltam egy kicsit, aztán meglátogattam a puccpasztaszemű szeretőmet (ahogy cugszfürer úrnak parancsolni tetszett), akinek színésznői mestersége van, a Vígszínház nevű barakkba, már kétszázhuszonkét kicsi napja. Igen jó egészségben találtam, éppen durmolt, amikor jöttem, egy magasabb, úgynevezett Louis XV. (luikenz) priccsen, a hintaszék, meg a taburettek, meg a medveszőnyegek, minden szépen ki volt reinigolva, cugszfürer úr kérem, nem hozhattam sört. Én is leültem a rézpriccs szélére, semmi anstandot nem találtam, igenis, cugszfürer úr, háromszor megölelgettem, és a puccpasztaszemű színésznő tisztelteti cugszfürer urat, nem hozhattunk sört, de majd lesz minden. Aztán berukkoltam ide a szerkesztőségbe, ahova be vagyok zupálva, egy pár ilyen sreiber-mesterségű komámmal együtt, többnyire intelligens emberek, tiszteltetik cugszfürer urat. Mi itten sreibolunk, nem liegenstüccöt csinálunk, azért mondom, mert múltkor, mikor cugszfürer úrnak tetszett megrügni, és cugszfürer úrnak úgy tetszett csudálkozni, hogy egy zeitungsreiber ne tudjon tisztességesen megcsinálni egy liegenstüccöt, mikor az olyan egyszerű, az ember fél karral az orral elvágva előrekap, aztán egyszerre a hasára esik, hátul két lábbal gyorsan kirúg, aztán két kezéről és két lábáról két méternyire felugrik a levegőbe, úgy, hogy egy vonalba maradjon a földdel, übt, gyors tempóban tízszer - mondom, cugszfürer úrnak tetszett mondani, hogy nem érti, valakinek legyen pofája azt mondani, hogy ő újságíró, és még egy liegenstüccöt se tudjon csinálni, cugszfürer úrnak úgy meg tetszik rúgni hátulról, hogy a levegőben halok meg éhen, mert addig esek fölfelé. Tehát a szerkesztőségi barakkban mi nem mindig liegenstüccöt csinálunk, azért nem lehet azon annyira csodálkozni.

Most már minden strammul megy, sokat gondolok katonai eskümre, melyről a főhadnagy úr is megmondta, hogy azt megszegni nem szabad, „mert isten és ember előtt bünösök leszünk, és isten és ember előtt kellemetlenségeknek tesszük ki magunkat”. Esténként el szoktam járni a Kaszinó nevű pálinkamérésbe, ahol néha blattozunk is, ma megint elvesztettem az egész lönungomat. Aztán van itt a Duna-parton egy gyakorlótér, amit Korzónak hívnak (a korsó sört majd elhozom cugszfürer úrnak), ide is lerukkolok néha, nagyon jó pofájú tyúkok vannak lent, csak aztán soká tart a fegyverpucolás.

Bocsánatot kérek cugszfürer úrtól, hogy abfürolás előtt a nadrágját elfelejtettem kipucolni. Cugszfürer úr abbeli parancsának, hogy mihelyt Pestbe érek, menjek el Darab Mari úrhölgy lakására a Külső Lókupec utca 39. számú ház alá, és vigyek neki két kiló szalonnát, és mondjam meg neki, hogy cugszfürer úrnak csókoltatni tetszik nekije a szíve csücskét, agyon-veri, ha valami anstand lesz: - még nem tehettem eleget - a Nemzeti Színházban egy dara-

bomat adták aznap este, és bárhogya magyaráztam az igazgató úrnak, mit parancsolt cugszfűrer úr: nem akart elengedni. Ne tessék kérem azért rapportra stimmölni az igazgató urat: - ha cugszfűrer úr egy hónap múlva leszerel, és visszamegy a standjára, a Rókus-kórház elé, a 238-as számú kocsinak a bakjára - akkor gyorsabban kijuthatunk mindketten a Külső Lókupec utcába - én oda fogok jönni a bádogszemű színésznő szeretömmel, és felülök a kocsiba, és megmondom a cugszfűrer úrnak: „na te bűdös paraszt, most aztán hajts, ahogy bírsz, kifelé, amerre nem jár sok ember - értetted? És hátra ne forgasd a pofád, mert odavágok.”

Melde gehorzamszt, egyéb nincs. Cugszfűrer úrnak alázatos szolgája.

A GAZDAG EMBER

A gazdag ember aznap nem jól érezte magát. Délelőtt automobilon Budán járt, azután bement a börtérre, és beszélt hosszan egy magas, szőke úrral, akinek keskeny gyémántos csat volt a nyakkendőjében. A gazdag ember ezt a gyémántos csatot nézte behatóan, és próbált valami összefüggést találni a gyémántos csat és az ő élete között, de ez körülményes és fárasztó munka volt. Később a lépcsőházban egy karfadísz vonta magára figyelmét, meg is állt előtte, és később arra gondolt, hogy kivéteti onnan a karfából, és hazaviteti magának. Mégis enélkül ment haza, megnézte az óráját, és fürdőt rendelt. Egy teljes óráig lógott a zománcköves kádban, langyos vizet és meleg vizet engedett bele felváltva, és a sok pénzére gondolt. Azon is csodálkozott, hogy vajon nem lehetne-e a bőrét valahol finoman, valami nagyon finom késsel fölvágni és beengedni a langyos vizet a bőre alá, arra való tekintettel, hogy a bőre és az izmai között nagyon hideg van. Határozottan nagyon örülök a pénzemnek, gondolta aztán. Aztán arra gondolt, milyen lehet az ember agyveleje belül. Szürkés, nyirkos kocsonyát látott maga előtt, apró likacsokkal, melyek nehézkesen nyildokolnak és lélegzenek.

Fürdő után a gazdag ember ebédelni kezdett. A levest nagyon jónak találta, aztán elbúsította az a gondolat, hogy milyen kár, hogy az ember csak a szájával tud enni, és csak a nyeldekklőjén van ízlőszerve, például a szeméhez hiába nyomogatna egy darab húst, az nem érezne semmit a húsból, sőt talán kellemetlen volna neki. Másrészt például az ízlőszerve se érez már semmit abból a húsból, amit tegnap megevett. Sőt talán az, aki tegnap evett, egészen más ember volt, nem is ő volt. Annál rosszabb.

Ebéd után feleségével enyelgett néhány percig. Ezúttal könyvekre és drámákra gondolt, amiket fiatalkorában olvasni szokott, s néha még most is, este az ágyban, színházak páholyából. Mindig kínosan és kellemetlenül lepte meg, hogy az írók a szerelemből valami sajtáságos, gomolygó dolgot csinálnak, szorongásokkal és köddel. Holott nincs talán világosabb és átlátszóbb s egyszerűbb törekvése az emberi kívánságnak, hiszen oly pontosan meg lehet határozni, egyetlen pontra sűríteni s ott rögzíteni azt a határozott célt, mely felé ezek a kívánságok irányulnak, s tökéletes és abszolút kielégülést nyernek. Soha még ebéd után nem volt benne olyan határozottan bizonyos, hogy jóllakott, mint az enyelgések végeztével. Igen, ha még távoli ködfoltokról vagy a tengerfenék növényvilágáról beszélne, s ott használnák a misztikum szavait, azt még lehetne érteni - mert a távoli ködfoltokat s a tenger fenekét igazán nem ismerik jól az emberek. De a szerelmet nagyon jól ismerik. Eszébe jutott, hogy ő már sokszor gondolt erre.

Valamit elfelejtettem, amit nem is tudtam soha, tette hozzá magában. De én már régen éreztem, hogy valami kikívánczik belőlem. Csakugyan úgy érezte. A mellében zavaros feszülések voltak, mintha buborékok volnának. Mintha a tüdejével evett volna valamit, amit nem tudott most megemészteni. Az arcát is külön érezte, mint egy lárvát. Eltűnődött, és a tükör elé ült.

Nézte az arcát. Hja - mondta -, ezen nem lehet változtatni. Minden rendben lett volna, az orra nem tetszett csak, és eszébe jutott a kozmetikus, aki megígérte, hogy majd megcsinálja. Igaz, az nem jelent majd sokat. Szeme körül nyomogatta a bőrt, és hirtelen nagyon kívánczozott rá, hogy valami más kifejezést adjon az arcának. De nem sikerült. Csakugyan merev lárvá, gondolta. Ha meghalok, kicsit puhább lesz. De nem, meghalni nem jó, mert abból valami zavaros és kellemetlen ködöt csináltak az emberek. Most már bizonyosan tudta, hogy valamije hiányzik. Nagyon szerette volna tudni, mi az, hogy kiszámíthassa, mennyibe kerül. Valószínű

volt most már, hogy nem az arcából hiányzik ez a valami - de talán belül van a hiba. Vagy a szemek körül. Mindegy.

Fölkelt, és átment a dolgozószobájába. Egyszerre elkezdett énekelni. Csodálkozva hallotta meg a hangját, régen nem hallotta már, különös és idegenszerű volt. Abba is hagyta hamar, mert nem okozott semmi könnyebbülést. Valószínűleg a gyomromat rontottam el, határozott végre. Most megint egy másik szobába ment át, és egy papíron pénzt számolt. Sok pénz, gondolta, jó sok pénz. Szent isten, ha nem volna! Eszébe jutott egy bank, ahova telefonálni kell valami papírok miatt. Telefonált. Azután átment egy másik szobába.

Nagyon jó idea - gondolta hirtelen. - Nagyon jó. Holnap elutazom Gorgonzolába. Gorgonzolában megveszem azt a villát.

Csengetett.

- Csomagolj... - mondta az inasának.

Szekrényéhez ment, ő maga segített az inasnak. A batisztingeket gondosan rendezte el egy mély bőrönd fenekén. Nagyon jó - nevetett fel vidáman. Nagyon jó. Azután még arra gondolt, hogy Gorgonzolában egy régi ház tetején két macskát látott valamikor a kémény mögött. A ház előtt rostély volt és távolabb két nyesett jegenye. Azt is megnézem - mondta még elgondolkodva. A szekrényhez ment, bezárta, rátolta a reteszt. Megint gondolkodott, egy ráncot igazított el a szőnyegen. Az ajtóhoz ment, óvatosan kinyitotta, kinézett az előszobába, visszafordult, óvatosan becsukta megint, íróasztalához lépett, kinyitotta a felső rekeszt, kivette belőle, és föbe lőtte magát.

BECSÜLETBÍRÓSÁG

Történik az előre megállapított helyen, dr. Szamár lakásán.

Megjelentek: dr. Szamár és Pofa Pál, az egyik; Kraki és dr. Kuss a másik fél részéről.

DR. SZAMÁR. Uraim, azt hiszem, elkezdhetjük a tárgyalást. Az eset szerintem egészen világos. Felünk nyugodtan üldögélt a kávéház teraszán, újságot olvasott, amikor az önök fele, Perec úr váratlanul arra jött, és könyökével meglökte felünket. Felünk megfordult, és ezt a kifejezést használta: „Na...!” Egészen természetesnek találom, hogy önök felükre ezt a hangot sérelmesnek találják, és a magunk részéről kijelentjük, hogy hajlandók vagyunk a legmesszebbmenő elégtételt megadni.

POFAPÁL. Noná, nem adjuk meg. Majd félünk.

DR. SZAMÁR *folytatja*. A feltételeket természetesen önök szabják meg. Jelzem, hogy el vagyunk készülve a legsúlyosabb ajánlatra. Mi igen jól tudjuk, mi a kötelességünk oly társadalmi körök magasztán, ahol a becsület egyetlen kincsünk, melynek kényes szövetét egyetlen szó, durva hang is bemocskítja.

POFAPÁL. Naná! Vagy úriember az ember, vagy mosogatórongy.

KRAKI *köhög*. Tehát kérem. A dolog természeténél fogva és tekintve az izé... sértés minőségét... ööö... feltételeink...

POFAPÁL. Na, csak nyomja ki, öreg!

DR. KUSS *könnyedén*. Azt hiszem, felünk megelégszik kétszeri golyóváltással, tíz lépésről, öt lépés avance. *Könnyedén*. Aztán persze kard... lovassági kard... nehéz... *könnyedén* ...végkimerülésig... *könnyedén* ...vagy még tovább... ahogy tetszik... *legyint*.

KRAKI. Mi adhatunk maguknak. Nekünk van szívünk. Ne mondják, hogy smucigok vagyunk.

DR. SZAMÁR *fagyosan*. Hát kérem. A lovassági kardot elfogadjuk, hanem persze bandázs nélkül. Mert a becsület, uraim, olyan dolog, amivel nem szeretek tréfálni...

POFAPÁL. Vagy mosogatórongy az ember...

DR. KUSS. Pardon. Mi az, hogy bandázs nélkül?

DR. SZAMÁR *könnyedén*. Hát bandázs nélkül... Mi se vagyunk smucigok... Hát bandázs nélkül... ó, igen... sőt kötés nélkül... meztelenül... *nekivörösödve* és ötszöri golyóváltás... *fel-dühödik* ...és nyolc lépés... és hat lépés avance... és löni... és szúrni... és vágni... és rúgni... *ordít* azt hiszi, mi gyávák vagyunk? Nyavalyás! *Röhög*.

DR. KUSS *fagyosan és nyugodtan*. Hát kérem, ez komisz pimaszság. Hát kérem, ez pimasz komisság. Mi mindent adunk, de túllicitálni nem hagyjuk magunkat. Ötszöri golyóváltás se elég? Hát még mi kellene? Gumi nem kellene az orrotokra?

DR. SZAMÁR *dühösen*. A becsület, az becsület! *Üti az asztalt*. És még egyszer becsület, und nochemol, és akinek nem tetszik, bújjon. Az a nyavalyapiszok bújjon!

POFAPÁL. Vagy mosogatórongy az ember...

KRAKI. Mi, még ez a górbarm is beszél?

POFAPÁL *ordít*. Igenis beszélek! És nem vagyok górbárom. És más a górbárom. Hordár! Piszok!

KRAKI *monoton hangon ordít*. Sikkasztó! Bűdös!

POFAPÁL *m. f.* Nem is igaz! Maga a bűdös! *Rúg*.

KRAKI. Rúgsz? Még rúgsz? *Pofoz*.

DR. SZAMÁR *közbelép, de Kraki őt is megpofozza*.

DR. SZAMÁR. Na, hát ez már mégis sajátságos. Hogy jön ez az ember ahhoz, hogy itt engem pofozzon?

DR. KUSS. Ugyan, ugyan... nyugodtabban, uraim... nyugodtabban... csak a kérdésekhez... egyszerre csak egy...

DR. SZAMÁR. Na ja, az nem úgy van... Hogy pofoz ő engem?... Majd megtanítom!... Holnap tízkor várom a lakásomon!...

KRAKI. Én is önt... holnap tízkor!... A lakásomon!... Érti?!...

DR. KUSS. Ugyan, Kinder, micsoda butaság. Csak nem fogtok komolyan összeveszni?!

DR. SZAMÁR. Az nem úgy van... Pofozni nem lehet... Az ember ordít, de nem pofoz.

DR. KUSS. Na jól van, ez gyerekség... Komoly ember nem gyerekeskedik ilyen számárságon... Na, cvikipuszi.

DR. SZAMÁR *makacsul*. Nem, pofozni mégse szabad. Vannak határok... Még köpni inkább szabad. Engem nem lehet...

KRAKI. Magát? Magát le se köpöm.

DR. SZAMÁR *dühösen*. Na látja? Ilyen pimasz még mindig. És még így akarja, hogy kibéküljek! Nem, nem.

DR. KUSS. Na... na... ugyan... ugyan... béküljete ki, hisz így nem lehet tárgyalni... *Krakihoz*. Na, békülj ki! *Dr. Szamárhoz*. Na, gyorsan!

DR. SZAMÁR *kedves durrogással*. Nem, nem, nekem ne mondja, hogy le se köp.

KRAKI *nemesen*. Hát jól van, tudja mit, ne veszekedjünk, leköpöm. *Leköpi. Általános kibékülés, csók*.

DR. KUSS. És most folytathatjuk, uraim... Tehát háromszori lovasság... ötszöri bandázsváltás... golyó végkimerülésig...

POFAPÁL. Vagy mosogatórongy az ember...

TÖRTÉNELEM

A RIPORTER

I *AZ ÖZÖNVÍZ*

ÓRIÁSI ÁRVÍZKATASZTRÓFA
VÍZ ALATT A NAGYBIRTOK
PANAMA! PANAMA! PANAMA!
HOL A HAJÓJEGYEK?

Terjed a víz!

Mai távirataink az ázsiai árvízkatasztrófáról még rémesebb színben tüntetik fel a már múltkor is fenyegetőnek jelzett csapást. Kimutatásaink szerint negyvenedik napja tart már az esőzés, anélkül hogy a biztosítóintézettel megegyezésre juthattak volna az érdekelt nagybirtokosok. Azokat a híreket, melyek szerint a víz Európába is átsapott volna már, ma több oldalról megcáfolják: Kövesligethy Radó ma reggel a Petőfi-társaság több tagjánál fejevizsgálatot rendezett, s megállapította, hogy a vízállás nem mutat emelkedést.

Mit mond Noé?

Munkatársunk a reggeli órákban meglátogatott egy érdekes embert, akiről nagyon keveset tud a közvélemény, pedig egyik legérdekesebb alakja a mentőmunkálatok körül alakult bizottságnak. Felfedezésnek tartjuk a vele való foglalkozást: munkatársunk impressziója az, hogy elsőrangú és figyelemre méltó tehetségről van szó, akiről valamikor még nagyon sokat fognak beszélni. Már nem fiatal ember: férfikorát komoly tanulmányoknak szentelte, különösen a zoológiában fejlesztette tudását magas fokúvá: ebben a nemben elsőrangú szaktekintélynek ismerik. „Bocskay” című darabját szép sikerrel adták. Minden állatot ismer.

Munkatársunkat azonnal megismerte, és nagyon szívélyesen fogadta. Állandóan a hajómunkálatok körül foglalatoskodik. Mindenütt ott van, felügyel, és ellenőrzi az építkezést. A behajózásról óvatosan és kissé zárkózottan nyilatkozott.

- Igaz-e, hogy tekintettel lesznek az összes igényekre? - kérdezte munkatársunk.

- Mindent megteszünk. A hajó internátusába való belépést bélyeges folyamodvánnyal kell kérelmezni, és mi az összes folyamodványokat elolvassuk. Ahol valamelyes jogosultságot látunk a belépésre, a legmesszebbmenő előzékenységgel adunk helyet a folyamodó igényeinek.

- Sok folyamodvány van már?

- Sok. Főleg a foghíjasok köréből. Akadémiai bélyegzővel látták el a folyamodványokat, ezeket tudomásul vesszük.

- Tud-e valami konkurrens vállalkozásról excellenciád?

A kitűnő tudós hűvösen mosolygott.

- Valamit hallottam beszélni. De egészen jelentéktelen dolognak látszik.

- Mégis, mi az?

- Állítólag valami „Nyugat” című vállalkozás hasonló célokkal indult meg. Szintén a jövő nemzedék részére akarják megmenteni korunk faunáját. Hallottam ezekről a törekvésekről, de nem veszem komolyan. Fiatalokkal akarnak dolgozni. Ők nem ismerik az állatokat úgy, mint én.

- Képviselő úr nem utazik velük?

- Hogy gondolja? Hajóm szerkezete kitűnő, és minden állat képviselve lesz. Már legalább a komolyan számbavehetők, akikkel általában foglalkozni lehet.

- Képviselő úr maga végzi a kiválogatást?

- A beérkező állatokat Balla Ignác olvassa végig. De mindent gondosan szemügyre veszünk, s különösen a kritikai rovatot akarom gazdaggá tenni.

- Mi a véleménye képviselő úrnak Ady Endréről?

Legyintett.

- Még várhat. Kaptunk tőle folyamodványt, de nem volt keltezte. Különben nem tudnánk itt hasznát venni. „Repülj, hajóm” című munkájáról kiderül, hogy ő maga is vállalkozó. Különben pedig nem akar a szürkék hegedőse lenni, pedig éppen ez az állás van üresedésben, a többi betöltötték.

- Mennyire tervezik az utat?

- Az előfizetésektől függ. Ha a víz még egy hónapig ekkora marad, kinn vagyunk a vízből.

- Hogy vesznek tudomást a víz csappanásáról?

- A harmadik hónap elején kibocsátjuk a hajóból Feleki Sándort. Ha visszajön, jó. Ha nem jön vissza, még jobb.

- A jegyekkel hogy diszponál képviselő úr?

- Hogy diszponálnék? Mint a rendes jegyek, árban és jellegben fedezik a hajó színvonalát.

- Szóval lesznek mindenféle jegyek. Gyermekes gyermekjeggyel, felnőttek felnőttjeggyel, apák apajeggyel és anyák anyajeggyel utaznak.

- Igen - mondta Noé szárazon. - Csakhogy ezt a viccet már hallottam. Dacára annak, hogy én Noé vagyok. Elmehet.

Munkatársunk elment a viccel.

II

A HONFOGLALÁS

TELEKVÁSÁRLÁSI BOTRÁNY PUSZTASZEREN

!!!SZOROS, NEM SZOROS!!!

MIT MOND SZVATOPLUK?

Pusztaszer, február 16.

Nagy telekvásárlási botrány ügye tartja izgalomban Pusztaszer intelligenciáját. Amit az esetről a helyi lapok megírtak, csak homályos világot derít az ügyre, de munkatársunknak oly adatokat sikerült megtudni, melyek európai botránnyá dagaszthatják a pusztaszeri szenzációt. Sikerült meginterjúvolni *N. Szvatoplukot*, az eset egyik főszereplőjét, a pusztaszeri földbirtokost és *B. Árpádot*, a telekvásárlási história aktív előidézőjét. *B. Árpád* apját is meg

akarta interjúolni munkatársunk, aki azonban munkatársunk bemutatkozására röviden ennyit felelt: „Álmos vagyok” - s így nem tartottuk illőnek alkalmatlankodni.

Mit mond Szvatopluk?

A szimpatikus agrárt dolgozószobájában sikerült feltalálni munkatársunknak. Alacsony, szerény külsejű ember, szlávos kiejtéssel beszél. Arra a kérdésre, honnan ismerte *B. Árpádot*, indulatosan felel:

- Honnan ismerném? Ügynököket küldött hozzám. Én nem törődtem az egész dologgal, tetszik tudni, máskor is jöttek hozzám, hogy így-úgy, adjam el azt a kis birtokot. Ezek is mindenféle zsidók lehetnek, mondom magamban, Ázsia felől jöttek.

- Azt mondják, a vereckei kapun keresztül érkeztek, és sokan voltak.

- Ugyan, kérem. Annál a kapunál éppen nem volt senki, a házmestert berendeltem belső munkára. Gyanús volt nekem mindjárt. Bejönnek a Kárpátiba, nem fizetnek kapupénzt. Aztán nem is voltak sokan. Szépen besurrantak, körülnéztek, nem látja-e őket senki. Pár ember.

- Marczali tanár úrral beszéltem, ő azt mondja, nagyszerű emberek voltak, különösen *B. Árpád*. Lovagias emberek.

- Igen? Hát mondja meg Marczali tanár úrnak, tiszteltetem a nagypapát. Szép fogalmai vannak neki a lovagiasságról.

- Hogyan történt az eset?

- Mondom, egyszerre csak jön az ügynök. Itt van ez a *B. Árpád*, mondja nekem, ez akar velem üzletet csinálni. Ő eladja nekem a Fehér Lót, tetszik tudni, azt a szállodát a Rákóczi úton - én küldjem el neki a Feldet és Fület. Mondom, milyen Feldet, mindjárt a Feld Mátyásra gondoltam, ezek olyan komédiás népség, hát megígértem, hogy majd elküldöm Feld Mátyást vagy Feld Irént, tárgyaljon vele, neki adom. Alá is írtam valamit. Hát egyszerre csak jönnek, hogy ők a Feld alatt az egész földet, szóval az én telkemet értik, és hogy az most az övék. Ez a *B. Árpád* valami mulatót vagy mit akar ott építtetni, *Magyarország* mulatót, már le is szerződtette a színészeit. Micsoda vicc ez, mondom, ebbe én nem megyek bele. Hát az orrom alá röhögtek, mutatják az írást, hogy aláírtam. Ez nem járja, mondom, ez már sok. Ezek csak nevettek. Hogy hurcolkodjam ki gyorsan. Hallatlan! Írja meg, kérem, hogy kijátszottak.

Szvatopluk dühösen verte az asztalt. Munkatársunk gyorsan elbúcsúzott.

Mit mond B. Árpád?

A kitűnő alapítót munka közben találjuk. Egy párducot tanított kacagni, régi párduckacagánya már elkopott.

- Mi igaz a színházalapítás híréből? - kérdezte munkatársunk.

- Hát majd csinálunk valamit. Tetszik tudni, eddig csak szerény szerző voltam magam is - honszerző -, most szeretnék otthon lenni a magam házában. Megcsinálom ezt a mulatót ezen a telken. A Kárpáti mulatótól az Adria-szállóig nem volt ilyen, amilyen ez lesz.

- Mi igaz a szerződésekről keringő hírekből?

- Igen, hét szerződést aláírtak már. Egyszerű bérszerződések.

- Én valami vérszerződésről hallottam. Marczali tanár úr...

- Ugyan, kérem, sajtóhiba. Az összes lapokba így került bele. Milyen tévedés!
- Wörösmarty újságíró-kollégám azt mondja, nagyon meg voltak elégedve a telekkel.
- Az, aki a Zalán-riportot csinálta? Kérem, igazítsa ki azt a passzust, hogy én elkéstem volna az éji homályban. Pontos ember vagyok, és kilenckor mindig megjelenek a próbán. Én nem kések.
- Kérem, kiigazítatom.
- Még valamit. Legyen szíves, tegye közzé a Nyílttérben, hogy nem vagyok azonos a báró Vereckei Weisz Árpáddal, a Lipótvárosból. Az se igaz, hogy én a vereckei szorosban megfordultam volna és azt mondtam volna neki: „Csak furakodjon kicsit, kedves Weisz, nem olyan szoros ez a szoros.” Nem emlékszem, hogy találkoztunk volna a szorosban.

III TATÁRJÁRÁS

RIASZTÓ HÍREK ÁZSIÁBÓL!
!!BATUKÁM! TATUKÁM!!
MIT MOND N. BÉLA?

Azokra a riasztó hírekre, melyeket Marczali újságíró-kollégánk pendített meg először jelentéken folyóiratában, a „Magyarország történeté”-ben: munkatársunk elhatározta, hogy utánajár a szenzációs eseménynek, melyet kormánypárti körökben, úgy látszik, kétségbeesett erőlködéssel igyekeznek eltussolni - egyetlen kormánypárti lap se írt a dologról, az ellenzék is lepéngelték. Munkatársunk nem riadt vissza a nehézségektől, hogy a fenyegető fontosságú ügyre világot derítsen, és jelentkezett a kormánymanipulációnak legtitkosabb fészkeiben, a sóhivatalban, ahol udvarias, de szigorú formában felelősségre vonta a külügyminisztert, aki sóhivatalnoki álruhában végezte aknamunkáját egy asztal mellett.

- Mit tud Ön a tatárok fenyegető közeledéséről, melyet Marczali jelentett folyóiratában?

A külügyminiszter eleinte úgy tett, mintha nem tudna semmit a dologról.

- Milyen tatárok? - kérdezte. - Onnan mi nem kapunk sót.

- Kegyelmes uram, figyelmeztetem, hogy minden titkolódzás hiábavaló. Ön igen jól tudja, miről van szó. A tatárok, Batukám vezetése alatt, egészen a Kárpátokig nyomultak elő, és most Kijev mellett táboroznak. Félő, hogy Budáig meg se állanak, ha a mozgósítás nyomban meg nem történik.

Az álruhás külügyminiszter zavartan nézett munkatársunk pupillájába, és a telefonhoz sietett. Úgy látszik, értesítette a kormányt, hogy munkatársunk mindent tud. Azután visszajött.

- Hát kérem - mondta -, ha ön tatárjárásról beszél, erről csak N. (Negyedik vagy Quart) Béla tud felvilágosítást adni. Keresse fel őt.

Munkatársunk megkereste a lak- és címjegyzékben N. Béla címét. Kvart Bélának volt beírva. A New York kávéház kártyaszobájában találta munkatársunk.

Mit mond N. Béla?

Udvariassen állt munkatársunk rendelkezésére.

- Parancsoljon velem - mondta.

- A tatárjárás ügyében jöttem. Milyen intézkedéseket tettek önök?

- Tatárjárás? - nézett N. Béla.

- Kérem felségedet, legyen őszinte. Batukám Kijev alatt van már.

N. Béla megnézte munkatársunkat, aztán végre nyilatkozott.

- Hát nézze, kérem - mondta munkatársunknak -, ha már így szóba gyött a dolog, hát minek tagadjam, nekem is nagyon kellemetlenek ezek a tatárok. Véleményem azonban az, hogy Marczali úr túlozta a dolgok jelentőségét. Engedelmet kértek, hogy átutazhassanak az országon.

- De felségednek nem szabadott volna megadni az engedélyt.

- Őszintén szólva, nem nagyon bánom az egész esetet. Nem is éreztem itt jól magam, ebbe a Balkánba, ahol se kultúra nincs, se igazi udvartartás. Ady Endrével már régebben megbeszéltük, hogy itthagyjuk Budát, és kimegyünk Párizsba vagy Németországba esetleg, ahhoz a Henrikhez. Közbe itt egy kicsit járnak a tatárok. Mit árt ez? A kultúrának ez csak hasznára lesz.

- Hasznára? Ugyan! Ez talán mégiscsak túlzás.

- Hát mondja csak - fejezte be N. Béla -, el tud képzelni egy kultúrállamot, amelyik még a tatármártást sem ismeri? A nagy invázió után erről szó se lehet majd. Mire visszatérünk, mindenütt tudni fogják majd, hogy bankettot tatármártás nélkül művelt ország nem rendezhet. Azért éljenek a tatárok, éljen Ady Endre, és úgy éljek én!

Nem folytathatta, mert telefonértesítésre két ember érkezett, és munkatársunkat és N. Bélát meghívták kocsikázni egy kicsit.

IV

NAGY SPORTEMBEREK

MÉRKŐZÉS UTÁN!

!!LÁTOGATÁS, AZ ÖLTÖZŐBEN!!

Munkatársunknak néhány szenzációsan érdekes intervjút sikerült összeszedni legelőkelőbb és leghozzáférhetetlenebb sportköreinkben. Buzgó és kitartó utánjárással öt népszerű és kiváló atlétánk nevét választotta ki, kiknek működésével sportlapjaink - nem eléggé kárhoztatható hanyagsággal - mostanában alig foglalkoznak. Munkatársunk célja ez intervjúközzétételével az volt, hogy az állam és a közönség érdeklődését ismét ráterelje sportügyünknek erre az égető fontosságú kérdésére: ez adott neki erőt, hogy szóra bírja az öt atlétát, akik eddig egyetlen tudósítónak sem nyilatkoztak meg.

Mit mond N. Jákob?

A világhírű birkózóbajnokot sátrában találta munkatársunk. Barátságos jóindulattal állt rendelkezésére.

- Az Angyallal való mérkőzéséről mondjak valamit? Engem főleg a tartama lepett meg: egy egész nap és egy egész éccaka folyt a birkózás.

- Nelsonnal nem próbálkozott?

- Nem, nem lehetett a szárnyak miatt. Tiltakoztam is ez ellen, de nem akarták diszkvalifikálni.

- Ki vezette a mérkőzést?

- Az Úr, igen, az Úr, egy arábiai sportmecenás, a *T. T. E. T. K.* (Teremtő Természeti Erők Testgyakorló Kör) tagja. Valamikor teniszbajnok is volt, a Föld- és Nappályát ő alapította, jó futballista, a Föld-labdába úgy belerúgott, hogy még ma is megy. De az Angyallal összetartott.

- Bead ön kérvényt a sportegyesületbe a diszkvalifikálás miatt?

- Ugyan, kérem, öreg vagyok én már ahhoz. Hanem annak a Weisz Richárdnak szeretném egyszer megszorongatni a szárnyait.

- Nincsenek annak szárnyai, kedves mester.

Az ősz bajnok rosszállólag rázta a fejét.

- Ejnye, ejnye. Ezek a modern amatőrök. Szárny nélkül állnak ki az emberrel? Hm, hm.

És még sokáig merengve bólingatott maga elé.

B. Sámson

A hatalmas, izmos atlétát oszlopai közt találtam. Három már össze volt rázva, most éppen a negyediket rázta.

- Hát hogy megy a tréning, mester?

Markába köpött.

- A kirelejzumát, még bírom valahogy. Hej, másképp ment azért Macedóniába'! De készülnöm kell erre a lakomára, ott fogok fellépni a „filiszter-klub”-ban. Oszloprázásban első helyezett vagyok. A gerelyvetés is megy még valahogy. No, majd csak bevesznek a Szövetségbe, múltkor kibuktam. Hehehe!

És vidáman a szemembe nevetett. Az ajtóban egy bájos, fürtös fejecske jelent meg.

- A feleségem, M. Delila - mutatta be, és vidáman megpaskolta a menyecske kezét.

- No, Sámsi, gyere be fészülködni - csicssergett az asszonyka. - Már várnak a filiszteus-zsúron. Majd egy kicsit megnyírlak hátul.

És integetve mentek be a másik szobába.

M. Mohamed

A kiváló távgyaloglóval csak néhány szót válthattam. Már közel volt Medínához, és biztosan reméli, hogy néhány nap alatt odaér. Kérdezte, mi hír Mekkából. Mondtam, az már messze van. Tovább gyalogolt. Igen jó formában van, korán reggel váltam el tőle.

Az utolérhetetlen magasugró mogorva, szófukar ember. Barátjával, H. Zrínyivel együtt treníroztak, úgy találtam őket.

- Azt a rikordot könnyű volt megcsinálni akkor - feleli kérdéseimre mogorván. - Én magam nem akartam ugrani, hátulról lökött valaki. Ott állt a Török, belekapaszkodtam ijedtembe, erre mindketten leestünk, fejest. Erre most bevásáranak a *N. H.* (Nemzeti Hősök) klubba, és kérdés nélkül beneveznek a versenyen magasugrásra. Ilyen marhák. Mit fogok én ott csinálni? Nem tudok én ugrani, csak ha löknek.

Kértem, mutasson be sportbarátjának.

- H. Zrínyi, a junior-kirohanó - mutatta be. - Na, mutass valamit, Miklós, a bácsinak.

A kis Zrínyi egy pompás kirohanást mutatott be. Ezt a sportágat jelenleg csak ő kultiválja nálunk, igen kitűnő futó, de csak valahonnan tud kirohanni; befelé futni vagy nyílt helyről startolni képtelen. Sokat várunk tőle.

V KOLUMBUSZ

!!ÚJ FÖLDRÉSZ!! JAJ, MI LESZ A TOJÁSOKKAL!

Spanyolország lázas sikeréhez csatlakozva, munkatársunk fölkereste Kolumbusz (Krausz) Kristófot, hogy vele beszélgetést folytasson Amerika szenzációs fölfedezéséről, melyet a reggeli lapok megjelenése előtt tudtunk meg.

A beszélgetést egész terjedelmében itt közöljük olvasóinkkal.

Mit mond Kolumbus?

A márul holnapra világhírűvé vált fölfedezőt éppen reggelinél találtam. Udvariasan fogadott, és bemutatott feleségének: kedves, molett spanyol nő, kicsit erélyesnek látszik, férjével energikusan bánt, és beszélgetésünkbe gyakran közbeszólt. Éppen a tojásnál tartottak.

- Kicsit fáradt vagyok - kezdte szívélyesen a kitűnő fölfedező -, éppen most érkeztem, alig szuszogtam ki magam.

- Kérem, mondja el az esetet elejétől végig.

- Hát nézze, kérem, szívesen. Hanem kérni szeretném, bizonyos részleteket jó volna mellőzni a riportban. Köztünk szólván, nem szeretném, ha az előzményeket szellőztetnék.

- Kérem, legyen nyugodt.

- A dolog úgy kezdődött, hogy alkalmazva voltam itt a banknál. Rám volt bízva a pénztár, elseje közeledett, a feleségemnek kalap kellett meg mi... hiszen tetszik érteni. Szóval fáztunk egy kicsit a rovincsolástól. Nem hiányzott sok, pár ezer. De honnan vegyem, nem igaz? Este mondom a feleségemnek: Te Kolumbina, itt baj lesz. Mi az, te szerencsétlen, mondja a feleségem. Hiányzik az a pár ezer, nem tudom előteremteni, hát micsináljak, mondja a feleségem, te marha, hát ha már ilyen pácba vagy, engem szégyenbe ne hozz, még lecsuknak. De hát mit tegyek? A feleségem gondolkodik, gondolkodik, egyszerre kisüti. Nagyon egyszerű

a dolog, megszöksz. Hova, mondom. Hova, te állat, hát hova mehet egy sikkasztó, hát Amerikába. Amerikába, mondom, abba igazad van, de hiszen Amerika még nincs fölfedezve. Látod, mondja a feleségem, mindig ilyen tutyimutyi ember voltál, most ilyen csekélységen jajgatsz, hát eredj és fedezd föl. No, eleinte vakaróztam egy kicsit, de aztán, hogy szorított már nagyon a dolog, mégis rászántam magam.

- Simán ment?

- Hát elmentem ahhoz a Galileihez, itt dolgozik nálunk az is, mióta Olaszországból elkergették, oszt megkérdeztem tőle: Mondjad csak, Galikám, hát aztán biztosan kerek az a Föld, mert mégiscsak nehéz ez a dolog. Naná, nem, négyszögű, mondja a Gali. Ha nem hiszed, tapogasd meg. Persze hogy kerek, hát kerek. Erre aztán elindultam.

- Soká tartott az út?

- Szerencsére találkoztam ezzel a Kecskeméthyvel, az nagyon segítségemre volt. Neki is sürgős volt már a mehetnékje, hát szorítottuk egy kicsit. Útközben tarokkoztunk, egyszerre csak elkiabálja magát a Győző (notabene, a hajókosárban ültünk), mondom, elkiabálja magát a Győző: „Sikkasztó! Sikkasztó!” Mi az, kérdem, te ökö, mit kiabálsz? Ott, aszongya, ott a láthatáron látok egy sikkasztót. No, mondok, akkor helyben vagyunk, ez lesz az. Ki is szálltunk hamar. A parton félig meztelen, barnára sült sikkasztókat találtunk, nagy tollakkal meg mi. Vad sikkasztók voltak, nem értették a nyelvünket. Jelekkel adtuk tudtukra, hogy fel vannak fedezve. Erre megijedtek és elbújtak. Nem láttak még ilyen civilizált, fehér bőrű sikkasztókat. Hát így történt a dolog.

- Na hallja - mondtam -, hát ez nem volt nehéz, kedves mester, ezt én is utánacsinálom.

- Igen? - mondta titokzatosan Kolumbusz. - Hát ide nézzen, itt van egy tojás. Állítsa ezt föl az asztalon, ha tudja.

- Nem lehet azt - mondtam.

- Hát ide nézzen - szólt a felfedező, beütötte a tojást, és ráállította az asztalra.

- Mit akar ezzel mondani?

- Hát így fedeztem föl Amerikát.

Nem értettem.

- Beütötte a tetejét? - kérdeztem.

- Nem. Hanem először csináltam, és más nem jött rá ilyen egyszerűen.

- Óriási! - kiáltottam elragadtatva, mert ebben a percben jutott eszembe a tanulság a III/C-ből.

Le akartam borulni előtte, de ebben a percben belépett önegysége, aki egy percre távozott volt. Azonnal meglátta a tojást. Egyszerre vörös lett, mint a paprika.

- Te disznó! - ordított megszeppent férjére. - Megörültél? Mit rondítod be nekem a tiszta terítőt?

Rémülten néztünk a térítőre: a beütött tojás csakugyan kifolyt.

- Hát ez miféle marhaság? - kiabált most már feltartóztathatatlanul önegysége. - Mi ütött beléd? Ki hallott már ilyet, berondítani egy tiszta terítőt? Erigy, mer' rögtön hozzád vágok valamit!

És felkapott egy tálat. Sietve távoztunk az ablakon keresztül.

A SZÜRKÉK HEGEDŐSE

A közgazdasági miniszter beszámolója a képviselőház 1913 szept. 20. üléséről

Tisztelt Ház!

Van szerencsém ezennel beszámolómat letenni a Ház asztalára, vonatkozólag Hatvány Lajos képviselő úrnak múlt ülésen a szürkéek hegedőséről szóló interpellációjára.

Mint tudjuk, a szürkéek hegedősének égető és sürgető kérdését először doktor Ady Endre közgazdász vetette föl „Repülj, hajóm” című szociálfilozófiai értekezésében, melynek befejező szakaszában szó szerint a következő paragrafus szorítkozik e tárgyra:

*„Én nem leszek a szürkéek hegedőse,
Hajtson szentlélek vagy a kocsma göze.
Repülj, hajóm, ne félj, hajóm,
Én nem leszek a szürkéek hegedőse.”*

Az interpelláció elmondja, hogy a közoktatásügyi minisztérium e paragrafus alapján tudomásul vette, hogy nevezett egyén kijelentése következtében a szürke-hegedősi állás, mint államhivatal, betöltetlennek tekinthető. Önmagától, úgy mond, s fenyegetőleg alakult ki azonnal a kérdés: ki lesz hát akkor a szürkéek hegedőse? Ez az állapot sokáig tarthatatlannak látszott, jelentkező nem akadt, és a kormány semmit sem tehetett az abnormis helyzet megszüntetésére, mely hovatovább egész Európa figyelmét s megbotráncozását közviszonyainkra fordítani alkalmas lehetett. Mert ugyebár, hogy néz ki egy ország, ahol a szürkéeknek nincs hegedőse? Az üresedés sokáig stagnált. Mint költségvetésünkben kimutathatjuk, a minisztérium hivatalból még egyszer megkereste Ady Endre urat, hogy lemondását fenntartja-e, s mivel okolja meg. Válaszából, melyet a „Nyugat” hasábjain közvetített, annyit állapítottunk meg, hogy közhajózási viszonyainkkal nincs megelégedve, repülő hajók létesítését tartja szükségesnek, mely kívánságát költségvetésünk mai állása mellett nem teljesíthettük. Azonkívül részletesen foglalkozott a zeneoktatással; kifogásolta, hogy különböző színű zongorákon tanítják az ifjúságot, ami nem jó a szemnek, s javasolta a fekete zongora hivatalos elrendelését. Végre hivatkozott arra, hogy mint a Halál rokona jobb állásra tarthat igényt - erre vonatkozólag meg kell jegyeznünk, hogy rokoni alapokat kormányunk sohasem vett tekintetbe, s különben is nem volt kimutatható, nevezett milyen rokonságban van az említett családdal.

Ezek után, nehogy effajta zavarok újra fölmerülhessenek, a kormány indítatva érezte magát, hogy a szürkéek hegedősi állását külön s határozott formában szervezze, s ezúton hirdessen pályázatot az állás hivatalos formában történendő betöltésére.

A szürkéek hegedőse, mint hivatal és jelleg, ezentúl tehát a közoktatásügyi minisztérium reszortjába tartozik. Külön helyiséget állapítottunk meg a minisztérium helyiségei közt, második emelet kilenc, jobbra, a toaletthelyiség mellett. A szürkéek hegedőse itt fogad reggel 9-12-ig minden ügyben, mely szigorúan a szürkéek érdekeivel s kívánságaival foglalkozik, különös tekintettel a hegedülésre. A szürkéek, akik hegedőltetni akarnak maguknak, kívánságukat bélyeges kérvény alakjában adják be, két nappal a kérdéses látogatás előtt, mikor is papírjaik s oltási bizonyítványuk bemutatása után a szürkéek hegedőse megfelelő hegedülésben részesíti őket. Kivételes alkalmakkor, s ha nagyon sok a jelentkező, du. 4-5-ig is eszközölhető hegedülés járósürkéek részére. Akut szürkéket a hegedősi hivatal kórházi kezelésre fel is vehet. A szürkéket hegedülés előtt dezinficiálják és kezelik.

Örömmel jelentheti a kormány, hogy tervbe vett még néhány hegedősi hivatal. A közeljövőben dől el, hogyan szervezzük meg a pirosak, kékek és zöldek hegedősi állását. A piros-fehér-zöldek és átmeneti színűek hegedőse is meglesz. A feketék hegedősére és a sárgák hegedősére vonatkozó javaslatokat átküldték az osztrák képviselőháznak.

HERAKLESZ TIZENHARMADIK HŐSTETTE

Ezek után pedig megpihent Heraklesz Eurisztheusz király előtt, és beszolgáltatta a naemeai oroszlán fejét, mellyel Augiász istállóját kisöpörte.

- Itt van a fej, ó, király - mondta Heraklesz. - Feloldasz-e mostan végre?

De Eurisztheusz összeráncolta szemöldökét, és gondolkodva szólt:

- Még egy hőstett vár rád, ó, Heraklesz!

- Mi legyen az? - kérdezte Heraklesz, és meglobogtatta buzogányát.

Eurisztheusz kivette zsebéből a Rafina című szépirodalmi lap legutóbb megjelent számát, és felhajtotta azon az oldalon, ahol Pök Lajos „Tiszta nyál egy régi lemezen” című költeménye volt kinyomtatva, kék betűkkel, keresztbe és visszafelé.

- Látod ezt a verset? - mondta Eurisztheusz.

- Látom - mondta Heraklesz; és tényleg látta.

- Na - mondta Eurisztheusz. - Menj el Pök Lajoshoz, és bizonyítsd be neki, hogy ennek itten nincs értelme. Tizenöt éve nem meri ezt neki senki megmondani.

Heraklesz felcsatolta buzogányát. Két kőből dörzsölt magának nehéz baltákat, egy hosszú kötelet csavart dereka köré, három könyvet dugott tarsolyába, négy vad kritikust szájkosárral szíjra fűzött, véres hússal etette őket két napig, azután vízben áztatta a „Nyugat” négy évfolyamát, s megindult.

A szörnyeteg lakhelyét a Körút felől kísérelték megközelíteni. Körülárkolta a kávébarlangot, melyet a bentlakó fenevadak után, akik „Nyu-nyu” hangot adnak, Nyujorknak neveztek ez időben. A barlangot körülvevő csalit egyik zugában találkozott Heraklesz a Vasorrú Boszorkánnyal.

- Jó estét, öreganyám - szólította meg Heraklesz.

- Szerencséd, hogy magyar írónőnek szólítottál - felelt az -, most megmondom neked, hogy erre a szóra: „merkantil-rendszer”, milyen rímet lehet csinálni.

De Heraklesz nem ült fel a ravasz cselnek, és egyetlen csapással levágta a boszorkány verslábait.

A szörnyeteget fent a hegyen találta, egy pohár mérget kevert, habbal.

Heraklesz nem rohant rá azonnal. Hátrament, öt római pénzt adott Ágnesnek. A vad kritikusokat kétoldalt, a lejárát mellett helyezte el, és megkötötte szíjjal, majd egy-egy nyers, még véres verskötetet dobott eléjük, hogy azokat felfalják, míg majd szükség lesz rájuk.

Azután hátulról, óvatosan közeledett a szörnyeteg felé. Hirtelen csapott le rá: a szörnyetegnek megfordulni sem volt ideje. Heraklesz szeme elé csapta a verset, s mielőtt még a szörnyeteg egy mozdulatot tehetett volna, megszólalt:

- Ennek nincs értelme! - mondta Heraklesz elszántan, és minden izma megfeszült.

A szörnyeteg borzasztót horkantott. Szemei vérbe borultak. Ujjait szétmeresztette, és szembefordult támadójával.

- Ennek nincs értelme! - mondta Heraklesz újból, s megragadta a szörnyeteg veséjét.

Rettentő harc kezdődött. A fenevad csapkodott maga körül, tollát Heraklesz torkába fúrta, és egy nyilatkozatot tett közzé a „Világ” irodalmpolitikai rovatában, Hatvány Lajost idézve, aki azonban nem jelent meg. Majd szédítő gyorsasággal forogni kezdett, és harmincöt verset döfött tavalý megjelent kötetéből.

- Nincs értelme! - mondta Heraklesz.

A szörnyeteg más tizenkét verset harapott Heraklesz hasába. Mellébe is fűrt egy verset és két lapockája közé.

- Nincs értelme! - lihegte Heraklesz, és nem engedte el a vesét. - Nincs értelme! Hol van az értelme? Kérdem, hol van az értelme?

A fenevad újabb verseket karmolt Heraklesz hóna alá. Heraklesz érezte, hogy már nem bírja sokáig. Elmetszette a szíjakat, mire a vad kritikusok csaholva rohantak neki a fenevadnak, de megszagolva a verseket, kurrogva sompolyogtak vissza.

- Nincs értelme! - ordított Heraklesz; kifordította a verset, és a szörnyeteg fejére dobta. Amaz habzsolva nyelte be a verset, összerágta és kihányta. Nem lehetett bírni vele.

Ekkor Heraklesznek egy ötlete támadt.

Egyetlen buzogánycsapással odaírta a vers alá egy másik költő nevét, és a szörnyeteg fejéhez vágta. A szörnyeteg odanézett.

- Nincs értelme! - ordított ő is.

Heraklesz felnyalábolta, és elvitte Eurisztheüshoz.

BLÉRIOT PESTRE JÖN

*Blériot-éknál reggel 10-kor még be vannak csukva a spaletták.
Őnagysága édesen alszik még: a nagy aviatikus pláne, sőt monopláne, hortyog.
Egyszerre felhorkan, és ledobja az egyfedelű paplant.*

A NAGY AVIATIKUS. Hopp! Halló! Kérek helyet. Csak hagyják, uraim! *Leszáll az ágyról. A le-
szállás, 10 óra 5 perc és 11 másodperckor, elég simán történik: először a hátsó rész érinti a
földet, a csavar az ütközéskor kissé megsérül. Nagy ováció.*

ŐNAGYSÁGA *franciául*. Kantscht nicht acht gébn?

GYEREKEK *mind az ötven előrohannak és ordítanak*. Lepotyog a papuka! Lepotyog a papuka!
Kérem, bácsi, fogják meg a papukát.

A NAGY AVIATIKUS *megdörzsöli a motort*. Madame, a nagy francia nemzet hódolattal néz
önre, köszönöm, uraim, ó, semmi, uraim, mais c'est rien. Sarolta, hozzákávét. *A gyerme-
keihez, franciául*. Ne krics. Mi van ma? Tizenötödike van ma?

ŐNAGYSÁGA. Mész napszámba?

A NAGY AVIATIKUS *dühösen és határozottan*. Hát máma nem röpülünk. Hát máma nem
röpülünk. *Az asztalra üt háromszor, és négyet köp szabályos időközökben*. Elég volt, a kutya
istenit, le Dieu du chien! Sarolta, hallgass ide. Fölpakoljuk a gyerekeket, és kimegyünk a Bois
de Budeuche-be. Egész nap megyünk, érted? *Boldog sóhajjal*. Gyalog, gyalog megyünk, jól
rajta a földön, csoszogva... *Vad vággyal*. Te Sarolta, én négykézláb fogok menni.

ŐNAGYSÁGA *a naptárnál*. De huszonnégy lóerőre berendezett madárkám, hiszen máma ide az
van írva: „Október 17-én felszállás Budapesten, en Hongrie.”

A NAGY AVIATIKUS *hirtelen leül, elkeseredetten*. Puff! A teremtésit! Sa création. Ezt elfelej-
tettem. Hát nincs, nincs, nincs nyugalom. Hát nekem repülni kell. Hát én egy kis madár
vagyok. Csip, csip, csiripip, pí-pí! *Szomorúan csipog*.

ŐNAGYSÁGA *kendermagot ad neki*. No jó, Blérikém, no jó. Csak menj szépen. Fő az üzlet.

A NAGY AVIATIKUS. Tudom, tudom. *Benzint sír*. Fő az üzlet. A keserves rézangyalát ennek a
világnak! L'amer ange de cuivre de ce monde. Hol a fenébe van az a Budapest?

ŐNAGYSÁGA. Az egy nagy, kirgiz tábor a Danube partján. Tót és izmaelita menekülők
alapították tavaly novemberben. Volt az újságban.

A NAGY AVIATIKUS. Az más, az Messzina pusztulása, amire te gondolsz, és nem is november.
Budapest... *Szigorúan a kis Mauricehoz*. Maurice, hol van Budapest?

MAURICE *szemtelenül*. Vörös-tenger, jobbra, a második sziget.

ŐNAGYSÁGA. És ide mész te röpülni?

A NAGY AVIATIKUS. Hát mit csináljak? Muszáj. Maurice, hozd be a fogasról a monoplánt és a
kalapomat.

ŐNAGYSÁGA. Ugyan, csak nem viszed azt az új monoplánt a béléssel? Jó oda abba a Góbi-
sivatagba a régi is.

A NAGY AVIATIKUS. Hát hol van a régi?

ŐNAGYSÁGA. Benn van a hálósobában, de egy kicsit ki kell kefélni. Julcsa, hozza be a monoplit. *Julcsa begurítja.*

A NAGY AVIATIKUS *megnézegeti, alánéz, fölemeli a szárnyat.* Na, fiam, ez már elég... Na, abba a Turkesztánba azért jó lesz... Hanem itt hozzá kell varrnod a tengelyt, mer leszakadt... Hm, ejnye... *Súgva.* Mondd csak... őő... ki van ez terpentinezve?

ŐNAGYSÁGA. Ne félj... Abba a Szudánba...

A NAGY AVIATIKUS *tovább nézegeti a monoplánt, egy kereket cérnával összecsomóz a tengellyel.* Ejnye, ez a motor... van gumiarábikum?... Disznóság, hogy nincs gumiarábikum... Nyállal próbálja összeragasztani a motort. Itt egy kicsit megfoltozhatnád... *Belenéz a csónakba; rosszkedvűen visszakapja a fejét.* Hányszor mondtam már, hogy ne fektesd bele éjjelre a gyereket?

ŐNAGYSÁGA. Most te csak siess, mert elkésel. Abba a Kamcsatkába jó lesz.

A NAGY AVIATIKUS. De mégis, ki kell próbálni... *Féloldalt beleül a gépbe, fölemelkedik, és nyikorogva döcög pár lépést a levegőben, aztán megáll görbén.* Gyerekek, fűjjátok. Gyerekek, mind az öten, hátulról fűjják. *A gép nekilódul, és lever egy vázát.* Hisz egész jó. *A motor hátul kiszakad, és kilóg a benzin.*

ŐNAGYSÁGA *franciául.* Kanszt nicht acht geben azzal a nyavalyás izével? Szállj le má', és vidd el.

A NAGY AVIATIKUS. De itt hiányzik még öt lóerő... Julcsa, hova tette a lóerőket? *Leszáll. A csavar beleakad a jobbszárnyba, és kilyukasztja a dugattyút. A benzin leesik a csónakba, a hajó orra betörik, és vérezni kezd. A kormányrúd széthasad, és a turbinatengelyre csavarodik.*

A NAGY AVIATIKUS *megvakarja a fejét.* Hm... Ez mégse lesz jó.

ŐNAGYSÁGA. De az istenért, már fél tizenegy! Vidd, ahogy van.

A NAGY AVIATIKUS *dühösen.* Hát adjál egy kis spárgát és spanyolviaszkat! *Mérgesen felszedi az egész monoplánt, és a hóna alá csapja.* Gyerünk fenébe, a keservit, son amertume. Én egy szegény kis madár vagyok. Én szeretnék négykézláb... És ez a randa monopli...

ŐNAGYSÁGA. Azoknak a zuávoknak jó lesz. Rohanj!

A NAGY AVIATIKUS *rohan.* Hol van az a Pestis? És még a beszédet se tudom. *Hadar.* „Ó, semmi, tisztelt uraim, ó, nagyon örülök, ó, a La Manche is semmi volt... magasztos érzelmekkel suhantam a habok fölött... a lovagias magyar vendégszeretet... ó, levegő... ó, szent repülés... meghódítottuk...” *Eltűnik a keleti láthatáron.*

SHAW, A CÁPA

Lugné-Poe, az „Oeuvre” színház igazgatója levelet kapott Shaw Bernáttól: „Vegye tudomásul, úgymond, hogy én cápa vagyok, aki fogcsattogatva ette meg az angol művészetet, és meg fogja enni a franciákat is. Rengeteg pénzem van és rengeteg hírem - és még többet akarok. Vegye tudomásul, hogy én nem ijedek meg semmitől, és fütyülök mindenre, és hogy én vagyok a nagy Kivagyokmivagyok. Hamm!”

Mielőtt a nagy angol cápának eszébe jutna, hogy ezt a mély, szimbolikus alapgondolatot drámává dolgozza fel, sietünk megelőzni őt, és itt nyújtjuk be tisztelettel pályamunkánk első vázlatát a tekintetes sóhivatalnak:

CÁPA ÉS ÜBERCÁPA

Dráma és mértani baladvány egy felvonásban, vagy amit nem akartok, de muszáj

Sziklás partvidék, az irodalom körül. Félvad kritikusok és drámavizsgálók

KÖZVÉLEMÉNY ÚR
FRANCIA MŰVÉSZET ÚR
ANGOL MŰVÉSZET ÚR
NÉMET MŰVÉSZET ÚR
FINN MŰVÉSZET ÚR
MAGYAR MŰVÉSZET ÚR
IRODALOMTÖRTÉNET ÚR
SHAKESPEARE ÚR
WILDE OSZKÁR ÚR
HAGYOMÁNYOK ÚR
KEGYELET ÚR
TEKINTÉLY ÚR
ÍRÓTÁRSAINK TISZTELETE ÚR
ÉRZÉKENYSÉG ÚR
EGY HALLGATAG ÚR, a háttérben

*A szereplők nyugodtan beszélgetnek egymással. Egyszerre szélroham zúg át a színen.
A tenger elsötétül. Egy szikla tetején megjelenik a Cápa. Nyugodtan forgatja a sétatálcáját.
Lejön. Két kritikus rárohan.*

A CÁPA. Na, mi lesz?

KRITIKUSOK. Hol van az Alapeszme? Hol vannak a gondolatok? Hol van a drámai egység műveidben?

A CÁPA. Megörültetek? Mi lesz itt? Takarodjatok be a Gömbbe, és várjatok szépen, míg megeszlek titeket.

*Háttérben két fehér félgömb lesz láthatóvá, középiütt kerek ajtóval, az ajtó fölött felírás:
„Bejárat Shaw Bernátnak kortársairól való véleményébe.”*

KRITIKUSOK. Jajjaj! *Sírva bemennek.*

KÖZVÉLEMÉNY ÚR. Hehe! Nagyon jó! Nagyon elmés! Nagyon jól mulatok! Hehehe! Hihhi!

A CÁPA. Hát maga mit röhög? Azt hiszi, magát akarom mulattatni? Fogja be a pofáját, barátom. Maga is bemehet.

KÖZVÉLEMÉNY ÚR. Ojjé, nekem megadták! *Sírva bemegy.*

FRANCIA MŰVÉSZET ÚR *kecsesen*. Citoyen, az ön ragyogó szelleme, mely a Manche csatornán át géniuszunkat is megihlette, ezúttal, attól félek, talán mégis a túlzás mezejére csap át műveiben; nem gondolja?

A CÁPA. Hallja, maga izé, inkább ne lopjon mindig a drámáimból. Bemehet maga is.

FRANCIA MŰVÉSZET ÚR *elhűlve*. Ah, c'est inouï! *Beszédül.*

ANGOL MŰVÉSZET ÚR. Sir, well, well. Ön helyesen képviseli Angolország ügyét, de vigyáznia kell, nehogy a francia-angol egységet valami vonatkozásban megsértse, s így hazájának kellemetlenséget okozzon műveiben.

A CÁPA. Micsoda karattyolás ez, tata?! Maga tanít engem, vagy én tanítom magát? Mars be!

ANGOL MŰVÉSZET ÚR *undorral*. Shoking! *Fejcsóválva bemegy.*

IRODALOMTÖRTÉNET ÚR *noteszt vesz elő*. Parancsol előjegyeztetni valamit? Talán ide, Shakespeare úr rendelése mellé fölvehetem?...

A CÁPA. Pont magára van szükségem! Vigye be magának azt a papirost, szüksége lehet rá.

IRODALOMTÖRTÉNET ÚR *szó nélkül bemegy.*

HAGYOMÁNYOK ÚR. Édes fiam, nem szívesen nézem műveidben...

A CÁPA *körbevág*. Befelé, öregem, mert megeszlek. *Hagyományok úr eltűnik.*

KEGYELET ÚR. Nem vette ön észre, hogy megsértett engem műveiben?

A CÁPA. Sajnálom, nem adhatok elégtételt, ön nem érettségizett le. Menjen be! *Kegyelet úr sírva bemegy.*

ÍRÓTÁRSAINK TISZTELETE ÚR. Pardon, ön tartozik nekem...

A CÁPA. Igen, ezzel. *Megfogja, megpöndöríti és berúgja a Gömbbe.*

KÖZÖNSÉG ÚR. Nagyszerű! Nagyszerű ember! Nagy ember!

A CÁPA. Kuss! Be! *Közönség úr be.*

A CÁPA *körül néz*. Na, végre egyedül vagyok. *Megpillant Egy Hallgatót urat a háttérben*. Na, mi az? Hát maga mit néz? Talán nem tetszik valami? *Fenyegetőleg közeledik*. Nem fél, hogy bekapom? *Szünet*. Hát mit néz? Talán nincs a véleményemen? Talán nem tartja helyesnek drámáim erkölcsi tartalmát? Talán nem egyezik meg a Candida alapeszméjével? Miii? Na, mit néz? És ki maga? És mi nem tetszik?

A HALLGATAG ÚR. Én vagyok az Übercápa. Én tudniillik az az ember vagyok, aki egy bűdös bötűt nem olvasott el a maga összes drámáiból. Ennekem az a bibircsók nem tetszik a pofáján. *Órült nyaklevest ad a Cápának. A Cápa maga is berepül a Gömbbe.*

Budapesti emlék

BUDAPESTI EMLÉK

»BUDAPESTI EMLÉK«

Az az ember, akinek emlékiratait fel akarom jegyezni, Budapesten született, a Józsefvárosban, és a Rákóczi úton (akkor még Kerepesi út) látott ilyen feliratú csészéket és anzikszkártyákat és bögréket és mülábakat, amikre, nyilván az idegenforgalom miatt, fel volt írva: »Budapesti emlék«. Azután a Rigó utcában elvégezte elemi iskoláit, a Markó utcában kijárta a nyolc középiskolát, az egyetemre került, és végre újságíró lett. Tisztában van vele, hogy az ő sorsa és élete egészen szokatlan, és hogy abban a társadalmi osztályban, melynek közepette itt Budapesten él, egészen másféle emberek vannak, csupa olyanok, akik Oxfordban és Cambridgeben végezték felsőbb iskoláikat, akik a Parkklub helyiségeiben születtek, és ifjúságukat többnyire mint apácák, kolostorok homályán töltötték: akiknek a mi emberünk budapesti emlékei vajmi idegenek. Mégis, mint szomorú és hányatott életének néhány dokumentumát, fel akarja jegyezni emez emlékeket sajátos életéből, de mondom, előrebocsátja, hogy tisztában van vele, hogy ama dolgokról, melyekről beszélni fog, senki se tud, s nyilván senki nem ment rajtuk keresztül, s hogy olyan előkelő emberektől, mint ők, az ilyen nyavalyás és snassz dolgok, mint amilyenekről ő beszélni fog, távol állanak, mert mondom, tisztában van vele, s nagyon jól tudja, hogy mindazokat az embereket, akiket ő a fényes kávéházakban megismerhetett itt ezen a fényes és ragyogó Budapesten, magas rangú szüleik már gyermekkorukban megfenyítették, ha nem akartak aranyláncot akasztani a mellényükre, és cilindert tenni a fejükre, és délig aludni, és délután bejönni a kávéházba, és ott ülni, hasonló előkelő és magas rangú budapesti urak között, egészen estig, és este bemenni egy másik kávéházba, és ott ülni egészen reggelig, és aztán hazamenni és lefeküdni, és aludni másnap délig. Fényes és ragyogó kávécsarnokaink emez arisztokratalelkű oszlopainak óhajt ez az ember néhány szokatlan, előttük teljesen ismeretlen élményt elmondani, hálából azért, hogy kegyesen és szívesen szóba álltak vele, s megengedték, hogy kávéházcsarnokaikba belépjen, és ragyogó asztalaik mellé leülhessen. Lehet, hogy mulatni fognak az egzotikus és sajátos beszédeken, de mondom, előrebocsátom, és nagyon erősen hangsúlyozom, mennyire tisztában vagyok vele, hogy ők ezen csak azért fognak mulatni, mert ezek olyan furcsa dolgok, nem azért, mintha ők ezeket a dolgokat ismernék, mert arról, ugyebár, szó se lehet.

CUKROK

Elmondom egész őszintén, hogy én milyen cukrokat ettem gyermekkoromban, a Józsefvárosban

1. KRUMPLICUKOR

Fehéresszürke, kolofóniumszerű kis kódarab, késsel nem lehet vágni. Nem tudni, hol bányásszák. Házépítésnél malter néven jön forgalomba - bizonyos távolságokban faléceket állítanak fel a józsefvárosi háziurak, és a lécek közt lévő levegőt bekenik malterrel - ez a házfal.

2. TÖRÖKMÉZ

Nyúlós, fehér gumianyag, amiben apró, bizonytalan tárgyak vannak. Lapáttal darabolja le a cukrosbódés. Ugyanez ezüstpapírba csavarva, felül kis képpel.

3. MÁKCUKOR

Henger alakú kis tárgy, megkövesedett máklenyomatokkal. Csontkemény. Beleharapni nem lehet, az ember tehát beveszi a szájába, néhány nap múlva a szájban, ha jó melegen tartjuk, felenged, és hirtelen lecsúszik. Közben lehet azért enni és inni, az ételek nem rontják el az ízét.

4. OLYAN CSAVART CUKOR

Mintegy tizenkét centiméter hosszú kis rúd, ami csavarmenetekkel van ellátva. Piros és fehér színe van. Íze a pörkölt faltörmelékhez hasonlít.

5. PIROS GUMIBABA

Apró, piros darab, két keze és két lába van, szét lehet húzni, mert olyan, mint a gumi. Csak akkor élvezet megenni, mikor már a kéztől szép szürkésbordó lesz, és a feje beleragadt a kabátzseb fenekén felgyűlt szürke vattába, és a hasában egy rajzszög van és a tintaceruzának egy darabja, és zsemlyemorzsába van bugyolálva, mint a rántott hús. Ára egy krajcár.

6. UGRÓJANCSI

Egy olyan farúdon kis cukorbaba lóg gumi által. A gumi által lehet húzni, aztán ha elereszti az ember, felugrik.

ISKOLATÁRSÁK

Krász dr. vendég önnagyságánál. Negyvenes, komoly ember. Nagyon értelmesen és ünnepélyesen beszél.

KRÁSZ DR. ...és hogy ez miért van, nagyságos asszonyom, kérdi ön. Ez, nagyságos asszonyom, mondom én, nagyságos asszonyom, ez azért van, mert ugyebár, nagyságos asszonyom...

Bejelentik Kotló dr.-t, aki bejön.

KOTLÓ DR. *nagyon komoly, negyvenéves, cvikkeres ember.* Alászolgája, nagyságos asszonyom... Örömmel látom, hogy mindazonáltal, miszerint... *Meglátja Krász dr.-t, meglepetve.* Ni! A Trotykás!

KRÁSZ DR. Nané! A Gümőke! Szervusz! Hogy vagy?

ÖNAGYSÁGA *udvariasan mosolyog.* Hát ismerik egymást?

TROTYKÁS. Miii? Hogy én a Gümőkét? Naná! Majd én nem... Mi, Gümőke, hát nem ültünk bele?...

GÜMŐKE. ...a Falvakaró kalapjába?... Nagyszerű volt... Hát az úgy volt, nagyságos asszonyom, tetszik tudni... hogy a Falvakaró az volt nekünk a fizikata...

TROTYKÁS. Az nem úgy volt, barátom, hanem az úgy volt, hogy a Falvakaró azt mondta *vékony, éles és recsegő hangon, a Falvakaró tanár úr hangján* „Khérrem, nekem eörkhödni kell az osztály errkhölcscse feletth...”

GÜMŐKE *majd megpukkad.* Hehehe! Hihhi! Bruhaha! Nagycsásza... Nagycsásza... Óriási! Pont így csinálta... Óriási!... Hrehehő!...

ÖNAGYSÁGA *udvariasan mosolyog.* Még mindig kellemesen gondolnak vissza az együtt töltött időkre?

Fél óra múlva.

TROTYKÁS. ... Az nem úgy volt, barátom, hanem az úgy volt, hogy aszongya a Sárgaság *mély, rezgő hangon, a Sárgaság tanár úr hangján:* „Huát, kuérrem, majd megluátjuk, mi lesz hitt...”

GÜMŐKE *ordít és röhög.* Hehehe!... Brehehő! Bruhehra!... Nagycsásza! Nagycsásza!... Így!... Akkurát így csinálta... És emelte a lábát...

TROTYKÁS *egyik lábát emelgeti, kétrét mereven kibökdösi, ahogy a Sárgaság tanár úr csinálta huszonöt év előtt...* „Muert nuekem uörködni kell az uosztály...”

GÜMŐKE. ... Én meg kiabálok, és emelem a kezem. *Ordít, és a kezeit lóbálja.* „Tanár úr, tanár úr!...”

TROTYKÁS *a Sárgaság-hangon.* „Muaradjon a huelyén...”

GÜMŐKE *ordít.* ... „De nekem ki kell... tessék kiengedni...”

TROTYKÁS. „Muaradjon... muaradjon!”

GÜMŐKE *fuldokolva a röhögéstől.* Mire én előreugrom... *Megfordul, és nagyot ugrik, feldönti az asztalt.*

TROTYKÁS. ... A tanár hátranéz... *Hátranéz.*

GÜMŐKE. ... Mire én előreesem... *Előreesik.*

TROTYKÁS. ... Bele a hasába... *Ő is előreesik.*

GÜMŐKE. ... A tanár hasába... *Mutatja, hogy esett be Gümőke huszonöt év előtt a tanár hasába.* Bruhaha! Brehehe!...

ŐNAGYSÁGA *zölden.* Kérem, uraim... de kérem, uraim...

Két óra múlva.

TROTYKÁS *az asztalon áll, remegő fejjel, két lábát keresztbe veti, aprókat ugrik. A rettenetes Sárgaság-hangon.* „Huát én majd muegmutatom...”

GÜMŐKE *fuldokol.* Brihihi!... Bruhuha!... És emlékszel, mikor erre hirtelen megbotlott...

TROTYKÁS. Igen, és leesett a földre... *Leesik.* és kiabált... *Kiabál.* „Khérrem, én majd meghmuatatom...” *Összezavarja a Sárgaság- és a Falkaparó-hangot.*

GÜMŐKE. De nem, te marha, hiszen ez a Falkaparó volt... Nem így mondta... így mondta: „Khérrem, én majdd meggmutta... mutta...” És így esett le... *Ő is leesik Trotykás mellé, ahol bruhogva és brihegve hörögnek, és megpukkadnak az emlékek hatása alatt, hogy milyen nagyszerű volt a Sárgaság tanár úr.*

ŐNAGYSÁGA *inast hív be, és kisöpörteti a maradványokat.*

ORVOST HÍVATOK

A feleségem telefonál.

- Kérem, doktor úr, tessék azonnal kocsiba ülni és idejönni.
- Na, na, na. Ráér az holnap reggel is, ahogy azt az esetet ismerem.
- Bocsánatot kérek... a férjem nem holnap reggel beteg, hanem most.
- Látja, ebben igaza van. Holnap reggel esetleg már későn jönnék...
- Szent isten!...
- Na igen, holnap reggel esetleg már nem lenne beteg. Na jól van, jövők.

Kocsin érkezik. Egészen fiatal embernek bizonyul, az ember nem is hinné. Arcán holmi vidám vakáció derült barnasága, mint mikor a gimnazista beiratkozik egy felsőbb osztályba. Pelyhedző bajusz.

- Na, na, na, mi baj van? - szólal meg érces baritonja. Bejön, leveti a kabátját, úgy akasztja a fogasra, mintha évek óta lagnék ebben a szobában. Bizalomgerjesztő megjelenés, az biztos.

Megfog egy zongoraszéket, ágyam elé teszi. Leül.

- Hát itt van baj, itt van baj.

Halkan nyögök.

Megveregeti az arcomat.

- Na, mi fáj, öregem?

Két ujjával megcsípi az orromat. Roppant bizalomgerjesztő ember. Kicsit orrhangon beszél. Két ujjal fogja a pulzusomat is, sunyin nézek rá. Mint mikor könyvet veszünk a kezünkbe, ami nem nagyon érdekel, úgyis tudjuk, mi van benne, két ujjal felemeljük, megpörgetjük és visszadobjuk.

- Na, jól van. Majd egy kicsit megnézzük a mellecskét. Csak nyugalom, fiacskám.

Rápacskol barátságosan a hasamra, aztán szeretetre méltóan belefricskáz az ősz szakállamba. Ejnye, de bizalomgerjesztő egy fiatalember.

- A tüdővel van valami baj? - kérdem bátortalanul. Nem felel mindjárt, unatkozva dúdol valamit, megnézi az óráját, lóbázza a lábát, és az asztalon egy hímzést nézeget. Fel is emeli, aztán ledobja.

- Házi munka? - kérdi a feleségemtől leereszkedő jóindulattal. Aztán megint hozzám fordul, ásít. - Hát, papuska, magának egy kis remicencia mincia mollus trepacienciapirkogomitropikus gokkusza van. Hát ez egy fájdalmas kis fluktuációval jár. Na de majd felszívódik. Beleszívódik a szövetbe. Szépecskén beleszívódik a szövetbe. Szépecskén beleszívódik, beszippog a kis szövetecskébe. Nnna!

Barátságosan bólogatva ismétli ezt, mintha egy őt nem nagyon érdeklő, de rám nézve kellemes hírt hozna egy vidéki rokonomtól, aki tiszteltet, és azt üzeni, hogy most már elküldi a pénzt, mert a dolog felszívódott a szövetekbe.

- Be, be, be. Beszívódik. Nnna!

- Na, nagysádka. Hát vigyék ki szépen a zongorát, és hozzanak be ide nekem egy jó erős, tiszta kádat.

- Egy kádat?!?!

- Na igen. Egy kis dermatikus beavatkozást fogunk végezni. Na, nem kell félni semmit, kicsike.

Tréfásan meghúzza a fülemet, aztán homlokom ráncai között babrál. Tyű, de egy kedves fiatalember!

- Úgy, nagysádka. Most fordítsák fel ezt a szekrényt, és tegyenek rá egy vödör langyos vizet, de jó forró legyen.

Felfordítjuk a szekrényt, kisedjük az ajtót, lehúzzuk a lámpát, és a földszintről felhozatunk egy vízvezetékot. Lecsavarjuk a függönyöket, és a vekkerre hideg borogatást teszünk. Becsukjuk a kályhát, és a Pistikát leeresztjük a kéményen. A doktor úr erre lefektet a földre, és a fejemet lefelé nyomja.

- Nem érez semmit?

- Még nem.

Rátérdel a fejemre.

- Most sem?

- De most már igen. Fáj a fejem.

A derekára mutat.

- Itt, ahová a kezemet tettem, nem érez fájást?

- Nem, a doktor úr derekán nem érzek semmi fájást.

- Akkor ma még nem csinálhatunk semmit. Holnap ötkor eljövök. Vizsgálatásra. Na, nem kell félni.

Megcsípi a feleségem lábát, engem kicsit megpofoz.

- Asszony - mondom, miután elment -, add ide a ruhám.

- Hát jobban vagy?

- Nem vagyok jobban, de pénzt kell szereznem.

- De hiszen szívességből gyógyít! Nem kell fizetni! Az orvosok emberbarátok, nem üzlet-emberek.

- Tudom. De újra be kell bútorozni a szobát - holnapután.

PÁRBAJAIM PESTEN

Alacsony, szőke, pesti fiatal ember vagyok, igen jó nevelésben részesültem, és keveset dohányzom. Összesen két párbajom volt, itt Pesten, egy nő miatt, míg végre az enyém lett.

Első párbajom így történt.

Két barátommal sétáltam, kik közül az egyik nagy szoknyavadász. Elhatároztam, hogy vacsorázni megyek, és az Andrássy út sarkán kezet szorítva a barátaimmal, elváltam tőlük. Alig megyek húsz lépést, a következő párbeszédet hallom a hátam mögött:

- Hallja maga, azt hiszi, nem látom, hogy maga az én feleségemet nézegeti?

- De kérlek, Rezső...

- Hallgass! Menj be ebbe a kávéházba rögtön, majd én elintézem.

Kíváncsian megfordultam, és rögtön megpillantottam a dúlt arcú embert, ó, az én jó ismerősömet, a pesti férjet, aki mindig ugrik, mint az ugrójancsi.

Tyű, gondoltam, itt, a barátommal van valami baj.

A feleséget már nem láttam, mert mialatt megfordultam, az már beugrott egy kávéházba.

A barátomat se láttam, mert az időközben befordult egy mellékutcába, ő ugyanis nem szereti a botrányokat.

A gaz csábítót se láttam, mert az hirtelen az én hátam mögé jött.

Csak a férjet láttam.

- Pardon - mondtam.

- Mit pardon. Maga barom - mondta a férj.

- Nem igaz - mondtam. Hirtelenében nem jutott más az eszembe. A férj habozott.

- Valaki nézegette a feleségemet - mondta a férj végre. - Ki volt az?

- Én tudjam? Hát maga nem látta, hogy ki nézegette?

- Persze hogy nem láttam. Én is a feleségemet nézegettem. És amint nézegetem, hát látom a feleségem arcán, hogy valaki nézegeti. Gyorsan megfordulok, hogy lássam, ki volt az, hát az a disznó már elmenekült. Biztosan maga volt az.

A zsebembe nyúltam, hogy fényképes igazolványomat elővegyem. Ő azt hitte, a névjegyemért nyúltam, és kiszedte a magáét.

Másnap verekedtünk: négy centiméteres sebet ejtettem egyik segédemen; de ellenfelem is megvágta a könyökét egy ablakban, amit betört egy heves mozdulatnál.

Két hónap múlva - nyáron - Balatonbogláron a közös uszodában úszkáltam, és egyszerre eszembe jutott, hogy most megpróbálom, meddig tudok a víz alatt maradni. Lementem a víz alá, és számoltam hetvenkilencet. Ekkor észrevettem, hogy elfelejtettem lélegzetet venni. Ki-dugtam a fejem, és egy akkora pofont kaptam, hogy egyik fülem átszaladt a másikba.

Magam elé néztem, és meglepetve vettem észre a férjet, a pesti férjet.

- Pardon - mondta a férj -, összetévesztettem valakivel, aki már egy fél órája fixírozza a feleségemet a víz alól. Bocsásson meg, nem tiszta a víz, nem tudtam kivenni.

- Melyik feleségét? - mondtam elkeseredve. - Hol van a felesége?

- E percben bukkott a víz alá. Nagyon sajnálom.

Én is sajnáltam, és másnap megverekedtünk. Megvágtam egyik nagybátyámat kétszáz korona erejéig.

Három hónap múlva egy kávéházban ültem, és beszélgettem egy barátommal. Egyszerre az utcán megláttam régi barátomat, a pesti férjet, amint áll az utcasarkon, és kiabál egy kapu alá:

- Te csak maradj itt, majd én elbánok azzal a gazemberrel.

Ezzel szembefordul a kávéházzal, és egyenesen jön befelé.

De ezt már nem várom be, gondoltam. Felugrottam, és otthagya barátomat, a hátsó ajtón kimentem, és elbújtam egy kapu alá, hogy ne vegyen észre.

A kapu alatt egy ismeretlen, csinos hölgy állt, aki rám mosolygott. Csakhamar megismerkedtünk, és találkát kaptam tőle másnap délutánra.

Sajnos, nem beszélgettünk sokáig, mert jött a férj, és diadalmasan kiabált már messziről:

- Megtanítottam azt a gazembert! Majd adok én neki kávéházi ablakból kifixírozgatni a feleségemre.

Megcsókolta a feleségét, megveregette a vállamat, bemutatkozott, és meghívott másnap délutánra. Mondtam, hogy akkor nincs időm, de holnapután eljövök.

A NŐ, AKI GÖGICSÉL

Önagyságával egy kávéházban ismerkedtem meg. Másik asztalnál ült, némely fiatalemberrel: nekem a kalapjával tűnt fel és valami meghatározhatatlan mozdulattal, vállrándításkor. Nem különösebb más nőnél: úgy harmincöt körüli lehet, kicsit már elhasznált arc, szemek alatt ívek ésatöbbsi.

Mikor egyedül maradt, unalomból odamentem, és beszélgettünk. Kiderült, hogy önagysága csípőben szélesebb, mint profilból látszott, és a szája körül két ránc húzódik.

Tapasztalataim alapján rögtön közöltem vele, hogy ő milyen kedves és karcsú, és milyen sima az arca.

Összecsuicsörítette a száját, és így szólt hozzám:

- Ne botoljon, mada cúna!

Csodálkoztam ezen a hangon, mert kora arra engedett következtetni, hogy a sziszegő mássalhangzók használatát alkalma volt már elsajátítani. De gondoltam, ez csak olyan véletlen volt, és elvittem vacsorázni, mert végeredményben elég csinos nő volt még.

Mikor az étlapot kezembe vettem, önagysága összetapsikálta két kezét, és így szólt:

- Jaj, jaj, Majditka ma fodolypecenét eszit!

Udvariasan megjegyeztem neki, hogy örülök, hogy megtudtam, hogy hívják, gyorsan megjegyeztem magamnak, hogy a kezét is festi, és sűgva megjegyeztem a pincérnek, hogy a mai számlát holnap fizetem, mert a fogolypecsenyére nem készültem.

Margit úrhölgy egész további viselkedésében a vacsora alatt megvolt ez a, hogy úgy mondjam, gyermeteg báj, kivételt csupán étvágya képzett, mely egy teljesen kifejlett, hogy ne mondjam, túlfajlett emberi szervezet táplálkozási igényeit, hogy úgy mondjam, jellemezte, hogy ne mondjam, túlozta.

A vendéglőtől néhány lépésnyire Margit úrhölgy megállt egy blúzkereskedés előtt, és gyermeteg gügyögéssel lepityerítve száját, kedvesen nyafogni kezdett:

- Bü-hü-hü! Majditka blúzitát ataj! Majditka ataj! Bü-hü-hü!

A kérésnek ez a módja oly kedvesnek és ellenállhatatlannak rémlett, hogy be kellett mennem, s megvettem a blúzt Margit úrhölgynek, lakásomra küldetve a számlát.

Margit úrhölgy ezután megjegyezte, hogy ilyen későn már nem mehet haza.

Lakásomhoz közel egy öregember mindenféle ronda kiskutyákat árult, amik a zsebéből nyivákoltak elő. Margit úrhölgy megállt, és ugrálni kezdett.

- Jaj! Jaj! Tutyuta! Tutyuta! Vegyetek Majditkának tutyutát!

Ennyi gyermetegséggel szemben nevetséges lett volna ridegnek mutatkozni. Némi habozással két ujjam közé fogtam az egyik kutyát. Barna kiskutya volt, az egész akkora, mint egy bokszkesztyű, de a nyelve olyan széles volt, mint egy lepedő, és az a szokása volt, hogy mikor az ember nem figyelt oda, hirtelen végignyalta az egész képét az embernek.

- Mennyibe kerül? - kérdeztem az öregúrtól.

- Öt korona - mondta az öregúr.

- Három - mondtam, mire a kiskutya nyikkant egyet, és félreértette a tenyeremet, amit alája tartottam.

- Négy - mondta az öregúr.

- Három ötven - mondtam.

- Jaj, tutyuta! - mondta Margit úrhölgy, mire a kiskutya hirtelen úgy végignyalta a bal szememet, hogy majd kiloccsant.

Megvettem a kiskutyát, de Margit úrhölgy másnap kidobta. Tizenkettőkor, mikor hazajöttem, Margit úrhölgyet még ágyban találtam. Keze fejével a szemét dörgölte, és kedves gügyögéssel mondta:

- Majditka ebédelni ataj!

Segítettem az öltözködésnél, és azután ebédelni vittem.

Ezek után délután ötig velem volt. Az a homályos érzésem volt, hogy most már gondoskodnom kell erről a gyermekről, mely sorsát ily bizalommal tette atyai kezembe.

Délután ötkor így szólt Margit úrhölgy:

- Majditka moszt elmegy Majisztához, pipitézni!

Úgy kellett értenem, hogy Margit úrhölgy egy Mariska nevű barátnőjét óhajtja meglátogatni, és hogy „pipitézni” az ő sajátos, gyermek szókincsében beszélgetést jelent.

Elkísértem Margit úrhölgyet. Útközben néhány bolt előtt megálltunk, és Margit úrhölgy néhány ruhatárgyat kedves, gyermek modorával kigügyögött a boltokból.

A Nagymező utcában megfogta a kezemet, és gyermekesen felszaladt velem egy ház negyedik emeletére. Udvariasan mosolyogtam, és vele szaladtam. Erre megint leszaladt, és a kapuban kedves grimaszt vágott rám.

- Fi! Cúna báci!

És gyermekesen leköpte a kabátom.

Udvariasan mosolyogtam. Margit úrhölgy még néhány ilyen mókát csinált. Végre egy kapuban véglegesen megállt.

- Letzti! - mondta, hátba vágott és eltűnt.

Egy ideig vártam rá, de hogy nem jött, eluntam a topogást, és lassan és gondolkodva visszamentem a kávéházba. Nyolckor odajött értem.

- Vacojázni! Vacojázni! - tapsikált, és elvitt egy vendéglőbe.

A vendéglőben kiderült, hogy Margit úrhölgy egy kedves, vékony kis aranyláncsal lett közben gazdagabb. Gyermekesen játszott az aranyláncsal, kérdésemre, hogy honnan kapta, Mariska barátnőjéről beszélt.

Margit úrhölgy gyermekesége a következő napok folyamán csak fokozódott intenzitásban. A kávéházban vöröspecsenyét játszottunk, az Andrassy úton fogócskát, és a színházban malmoztunk a pad alatt.

Délután ötkor Margit úrhölgy mindenféle barátnőjét látogatta meg: hol a Nagymező utcában, hol a Kálvin téren, hol Zuglóban volt dolga. Olyan kedvesen csinálta, hogy mindig el kellett kísérnem.

- Édes fiam - mondtam egy napon -, ma nem kísérhetlek el, dolgom van az adóhivatalban.

Búcsúzáskor Margit sírni kezdett.

- Bü-hü-hü! Majditkának nincs pénzikéje!

Odaadtam neki, ami nálam volt, és gondolkodva indultam meg az adóhivatalba, ahonnan immár negyedszer figyelmeztettek.

Este a Tisza Kálmán téren jöttem hazafelé. Az egyik pad felől kedves gügyögő hang állított meg:

- Ecki becki, tengerecki tánc!

A hang ismerős volt, odamentem, és Margitot ismertem fel, egy húsz év körüli fiatalemberrel játszott valami kedves, gyermeteg játékot.

Érdeklődésemre Margit sírni kezdett, majd hosszas faggatás után elmagyarázta, hogy a saját édesfiáról van szó, akivel véletlenül találkozott hazajövet.

A magyarázat nem volt egészen valószínűtlen. Kezet fogtam a fiatalemberrel, aki vigyorogva hallgatta végig a beszélgetést. Jó, kemény kezű fiatalember volt.

Hazamenet dorgálni kezdtem Margitot, hogy minek hoz engem ilyen kellemetlen helyzetbe. Margit összetette két kezét, és így szólt:

- Piti, pity, báci, tesszét megbocátani!

Nekem egész este fájt a szívem, különös szorongó érzéseim voltak; egyszer a katonaságnál voltam így, valamelyik bajtársam ellopta a sapkámat, és én egy régi cilindert tettem a fejemre, úgy álltam ki a sorba, és mindig éreztem, hogy ebből baj lehet.

Másnap a Koronaherceg utcába kísértem Margit úrhölgyet. Felszaladt a barátnőjéhez, én pedig megindultam gondolkodva a kávéházba. Este, mikor hazamentem, Margitot már otthon találtam. Egy nagyon hosszú katonával ültek a pamlagon, és kerekecske-gombocska, hova szaladt a nyulacskát játszottak. Mikor beléptem, Margit felugrott, és elém szaladt.

- Jaj, a cúna báci bejött ide - mondta panaszosan -, bejött ide, és mindig bánt engemet, bü-hü!

És két öklével gyermeken eltakarta a szemét.

Udvariasan felszólítottam a katonát, hogy ne bántsa Margit úrhölgyet, s főleg ne az én lakásomon. A katona kissé zavartan távozott.

- Bü-hü-hü - mondta Margit úrhölgy. - Majditka haragszik. Cúna báci!

Eléje álltam, s gügyögésre csücsörítve szájam, így szóltam neki:

- Majditka most szépen a nyaka közé szedi a lábát, és elmed innen a szárdá fenébe, mert túlönben olyat rúdot, hogy kirepül Szorokszárra!

- Valóban? - mondta Margit úrhölgy hibátlan kiejtéssel, s végigmért. - Nem tudtam, hogy ilyen gyáva, lovagiatlan emberrel van dolgom.

És kisuhogott.

A KUTYA MEGY A MAGA ÚTJÁN

Önagyságát megpillantottam a Rákóczi út elején. Különös, téveteget és zavart mosoly futkároz az arcán; kalapja kissé ziláltan tűzött, egész megjelenésében megvan ez a leplezett ziláltság, ijedtség, mint aki valamit elfelejtett, vagy valamit szeretne kérdezni, de meggondolta magát, és mégse kérdezi.

Egyik kezére vékony zsinórszíj csavarva, a szíjhoz fekete kiskutya tartozik. A szíj most megfeszült, és kihúzta önagysága kezét: a kutya szaglászva előrefutott. Önagysága zavartan mosolyog, hanyag szórakozottsággal a szomszéd ház felső ablakait kémleli. A kutya hirtelen meggondolja magát, és befordul a Miksa utcába. Mind a ketten eltűnnek.

Egy negyedóra múlva a Teréz körúton egyszerre megpillantom mind a kettőt. Egy kapuból először a kutyát látom kifutni, utána jön az asszony. Most figyelni kezdem őket. A kutya gondolkodik, aztán, mint aki elhatározta magát, nekivág a kocsíútnak. Átmegy a másik oldalra. Ott mást gondol, beszaogol egy kapuba, aztán nyílegyenesen a Király utca felé tart. Úgy látszik, valami ismerőse jutott eszébe, akit meg kell látogatni. Az asszony zavart mosollyal utána. Egy fordulónál összetalálkozunk, amint összenézünk, sértődött és elkapott tekintete ezt látszik mondani:

- Nahát, mit néz? Nekem erre van dolgom. A Király utcában van dolgom; nem lehet nekem a Király utcában dolgom? Előbb csak úgy átmentem a másik oldalra, néha szeretek átmenni a másik oldalra.

Nem folytathatja, a kutya hirtelen megfordult. Felszalad egy villamos lépcsőjére. Keresztülmegy a peronon, és a másik oldalon leszáll. Hirtelen egy macska után veti magát. Szaladni kezdenek. Önagysága kicsit liheg, de a tekintete így szól: „Én most szaladni akarok, mit néztek? Szaladok, az egészséges.”

A macska egy fára mászik azonban. A kutya fél óráig ugat a fára. Mérgesen szaladgálnak a fa körül. Morognak és ugatnak. Nem bírom tovább: otthagynom őket.

Két óra múlva a Józsefvárosban találkozom velük utoljára. Egy pinceablakból mérges ugatás hallatszik. A pinceablak előtt térdel önagysága, és éppen azon van, hogy fejjel előre bebújjon, de kalapja miatt nem lehet. Karját már benyújtotta, a szíj megfeszült rajta. Bentről mérgesen ugat a kutya, ezt ugatja: Na, mi lesz? Mi lesz már? Jössz utánam? Puc, puc.

Puc, puc, ezt ugatja.

Odamegyek, és megragadom önagysága karját.

- Asszonyom - szólok, és könny szökik szemembe -, ezt a rabszolgaságot nem viselheti el tovább. Neki ehhez nincs joga, így ráncigálni magát. Hiszen nem is tett számot magára. És miért nincs szájkosár magán, asszonyom?

Könnyekbe tör ki. Aztán fuldokolva hebegi:

- Mit tegyek? A nővérem rám bízta, és elfelejtettem, hogy hívják.

BEJUTNI

Most pedig beszélni fogok neked, Jóska öcsém, arról, hogy miképpen lehet itt Pesten bemenni valahova, ahol az embernek semmi keresnivalója nincsen; mi ketten tudjuk, milyen tanulságos dolog ez, és mi százezren tudjuk, akik mind máshol kezdtük, mint ahol kellett volna, vagy illett volna, és akiknek mással kellett foglalkozni, mint amit szerettünk és tudtunk, mert az nem kellett senkinek. Én nagyon jól ismerem a te zavart mászkálásaidd utcákon és házak lépcsőin és előszobákban és középületek várótermeiben, és tűnődéseid és félelmeid és aggodalmaid; tudom, fiam, te is ilyenféle ember vagy, mint én voltam, mikor elsőéves voltam az egyetemen, mint te. A múltkor találkoztam veled egy előcsarnokban, valami tudományos előadás volt vagy mi, és te a szolgálával beszélte holmi bemenetel dolgában. Te, ki az emberiség történelmét tanulmányoztad sokáig, és filozófusokat olvastál, és az Eszme fejlődésén szoktál borongani az utcán, nagyon okosan és világosan és szelíden magyaráztál valamit a szolgának, kissé Schopenhauer modorában, mondhatnám világos logikával akartad őt meggyőzni, és magatartásodból nem hiányzott a méltóság sem. De a szolga nem várta be a „quod erat demonstrandum” befejező igéjét: gorombáskodni kezdett veled, és azt mondta, hogy neki ez és ez lett parancsolva, és az úr, ha jobban tudja, menjen a sóhivatalba, ide jegy nélkül nem megy be. Így esett, hogy a felolvasás nélküled folyt le, bár mint később értesültem, neked is fel kellett volna olvasni, és éppen azért nem volt jegyed, mert te voltál a felolvasó.

Ezen te töprengsz, Jóska, mert nem tudod, hogy az emberek nincsenek berendezve a te világos logikádra. Ne töprengj tehát, hanem hallgasd meg egy tapasztalt ember tanácsait.

Arra a felolvasásra nyilván nem juthattál be, mert ott neked dolgod volt. A felolvasásokkal tehát szakíts egyszer s mindenkorra. Ellenben határozd el, hogy ma délelőtt például részt veszel az Opera egyik intim házipróbáján, és elénekeled Lohengrin szerepét, így, ahogy vagy. Ezt így kell csinálni. Bemész oldalt egy kis ajtón; de nagyon jól vigyázz, nehogy olyan ajtó legyen, amire nincsen ráírva: „Tilos a bemenet”. Ott, ahol ez nem áll, feltétlenül valami szolga várna rád, és megkérdezné, hogy hívnak, újravizsgálási bizonyítványt kérne és kikergetne. Te ezt elkerülöd. Ahol ezt olvasod: „Idegeneknek tilos a bemenet”, oda szépen bemész. Végigmész néhány folyosón, emberekkel, szolgálakkal, alkalmazottakkal találkozol - nehogy megszólítsd akármelyiket! Mihelyt kérdezősködsz, vagy elárulod, hogy valakit keressz, hogy dolgod van itt, abban a minutumban elvesztél. Kijelentik neked, hogy az illető nincs itt, sohase volt itt, nem is ismerik, különben is ma reggel utazott el, és tíz perccel ezelőtt ugyan a színpadon volt még, de éppen most futott át a minisztériumba, ha sietsz, még utoléred. Nem, ezt te nem cselekszed. Te sietve elmész az emberek mellett, minden ajtóba bemész, szigorúan körülnézel, mintha azt mondanád: „Ejnye, mi az, még nincsenek itt? Meg fogom őket büntetni!” Ha valami alkalmazottal találkozol, kiabálj rá bátran: „Hallja, micsoda disznóság az, hogy a kottáimat még nem hozták el?” vagy „Mit lődörög maga itt, ahelyett hogy a süllyesztőbe menne?” Nem várod be a választ, erőteljes léptekkel továbbmész. Nagy zajjal kinyitod a páholyokat, keresztülhaladsz néhány folyosón. Végre zongoraszó üti meg a füled. Arrafelé tartasz. Egy tapétaajtó áll előtted, ráírva: „Csakis tagoknak!” Ezt berúgod, egy szolgát félrelöksz, „Na, marha, ne álljon az utamba!” kiáltással, mire az dadogva nyit utat. Belépsz a homályos színpadra, ahol néhány utcai ruhás színész álldogál, és a karmesterrel próbálják éppen a „Lohengrin”-t. Odalépsz, leveted a kabátod, ingujjra vetkőzöl, és kiveszed egyiknek kezéből a kottát. Ha egy kicsit csodálkoznak, húzd össze a szemed, és bosszankodó hangon szólj így: „Mi az, az új rendező még mindig nincs itt? Se a Duci? Se a Lojzi? Persze, az embert nem ismerik meg aztán!” Mire ijedten és tisztelettel elhúzódnak, és eszükbe jut, hogy éppen ma reggel olvasták, hogy Caruso valószínűleg Pestre jön. Erre te énekelni kezdesz,

aztán odavágod a kottát, hogy ez nem járja, felveszed a kabátod, kikísérteted magad egy szolgálóval, és hanyagul húsz koronát kérsz tőle, hogy nincsen apró nálad, majd este behozod.

Ez az egyetlen módja annak, Jóska öcsém, hogy te Pesten bejuss valahová. A balkáni ügyeket tárgyaló diplomaták között ezek után gyerekjáték lesz megjelenni s vezetni a tárgyalást. Ha pedig tanácsaim már későn érkeztek volna, mert időközben agyonütött egy rendőr, akit megkérdeztél, hogy merre van a Király utca - akkor ajánlom kipróbált módszeremet Szent Péterrel szemben, aki a mennyország kapujánál megállít, hogy milyen érdemek alapján óhajtasz bejutni.

HÓNAPOS SZOBA

- Alászolgája.
- Jó napot.
- Kérem, itt kiadó az a különbejáratú utcai szoba?
- Igen. Erre tessék.
- Erre... igen, azaz, pardon... de hiszen ez egy konyha.
- Hát persze hogy konyha. De nem ez az. Itt, mellette...
- Igen, de... bocsánatot kérek, lent az volt, hogy különbejárat.
- Hát ez nem különbejárat?
- A konyhán keresztül?
- Mi az, hogy a konyhán keresztül? Különbejárat, az különbejárat. A szobának külön ajtaja van bejárásra. Ezen az ajtón be lehet járni. Külön ajtó, külön arra a célra, hogy az ember az ajtón keresztül a szobába bemenjen.
- Na igen, igen... hát az mindenestre nagy előny, hogy az ajtó külön erre a célra van itt. Mert például, ugye, hány olyan hely van, ahol az ajtót mindenféle más célokra is használják, teszem föl sikálnak vele, vagy beletörülköznek, vagy ebédelnek rajta, ugye?
- Hát bizony, kérem, manapság, mikor minden olyan drága.
- Vagy, ugyebár, nagyságos asszonyság, hány olyan szoba van, aminek egyáltalában nincs ajtaja.
- Bizony, kérem, ez a nagy drágaság.
- Például itt van mindjárt a koporsó!
- Újságírónak tetszik lenni?
- Miért, mert ilyen elmés vagyok?
- Nem, kérem, hanem mert zenésznek nem adom ki a szobát, mert az nem lehet.
- Jó, hiszen még nem is néztem meg. Bocsánatot kérek - merre van itt az ablak?
- Tessék, kérem... ott van fönt, mind a kettő...
- Pardon... nem látom... kicsit rossz a szemem...
- Ott fent.
- Igen, már látom. De akkor viszont hol van a kályhalyuk, mert én azt hittem...
- Nem kell ide, kérem, kályha, ebbe a szobába. Olyan meleg van itt, kérem, a konyhától, egész télen, ahogy csak tetszik. Kérem, ez a drágaság...
- Igen, igen. De - bocsánatot kérek - bizonyosan az utcára nyílik az a két, hm - - ablak?
- Kérem, ha én mondom az úrnak. Tessék nyugodtan lenni. Az úr nem életbiztosításnál van?
- Miért?
- Mert lakott itt, kérem, egy az életbiztosítótól, olyannak nem adom többet a szobát.

- Ne tessék aggódni. Nem vagyok az. Hát akkor... mi az, ennek a szobának kettős ajtaja van? Ez itt a második ajtó?
- Nem, kérem, ez a fal.
- Mármint a szembe levő fal?
- Igen. Nem járnak az úrhoz nők? Mert azt, kérem, nálam nem lehet...
- Ó, ne tessék aggódni... Van ugyan egy menyasszonyom, de ez esetben természetesen felbontom az eljegyzést.
- Na igen, kérem, mert azt nálam nem lehet. Ez itt az ágy. Szép rézágy.
- Ó, egészen mindegy. Úgyse lehet látni. Csak bele lehessen feküdni.
- Ebbe lehet. Mikor szokott hazajárni az úr?
- Miért?
- Mert nálam tíz után nem lehet hazajárni, mert mi kilenckor lefekszünk, és nem nyitom ki az ajtót senki kedvéért, még a római pápának se, ha én egyszer alszom, kérem szépen, mert vannak, kérem, olyan ronda népek, akik tíz után jönnek, és beledöglenek nekem ruhástul az ágyamba, a disznók, hát azért mondom, kérem, nálam azt nem lehet.
- Kérem... kérem szépen... Van itt szekrény?
- Szülei élnek az úrnak?
- Még élnek... de ha nem lehet, esetleg megölöm őket... Van szekrény?
- Nem beteg az úr?
- Egészségi bizonyítványt fogok hozni... Van szekrény?
- Hát, kérem, tessék megmondani, ki tetszik venni, vagy nem.
- Mennyibe kerül?
- Kérem, nem mennyibe kerül, hanem ki tetszik venni, vagy nem. Kérem, én nem arra vagyok itt.
- Ó, igen... tudom... azonnal... csak leszaladok a pénzemért... letettem ide a kapu előtt... itt vár lent... egy perc alatt itt vagyok...
- Nyolcvan koronát tessék hozni. És tessék sietni, mert minden percben száznak is kiadhatom.

Ő AD NEKEM TÉMÁT

Az az úr, aki itt ül az asztalom mellett, öt perccel előbb ült le az asztalomhoz, és így szólt:

- Remélem, nem zavarom.

- Ó! A legkevésbé! - kiáltottam csendesen, és az üres papír fölé hajoltam, ráírva ezt a számot: öt, mintha már az ötödik kutyanyelven tartanék. Gyorsan leírtam ezt a szót: miszerint.

- De úgy látom, ön dolgozik.

- Nini - mondtam. - Csakugyan. Ha nem figyelmeztet rá, észre se veszem.

- Na, akkor nem zavarom. Mit ír?

- Ó, semmi. Igazán jelentéktelen dolog. E... egy kis színdarab. Egy kis filozófiai szakmunka a magányról. Azt fejtegetem, hogy a munkához feltétlen magány kell, tetszik tudni...

- Hehe! Ezek az újságírók. Na, akkor nem zavarom. Hosszú lesz?

- Dehogy!... Csak egy egész rövid kis dolog...

- Na, csak írja, írja, maga író.

- Hát... ha megengedi...

- Persze hogy megengedem. Tudja, ez a mindenféle írás, én már évek óta nem olvasok semmit. Nem érdemes... Az olyan ember, mint én... aki kétszer is bejárta a világot... az egy kész regény, kedves uram, az egy kész regény, higgye el... Ha én azt magának elmondanám, amiken én már keresztülmentem, akkor maga...

- Bocsánat - szólok közbe szerényen -, nem zavarja önt a társalgásban a tollpercegés?

- Dehogy, csak írjon egész nyugodtan, engem nem zavar. Az én idegeim, az én vasidegeim fel se vesznek az ilyesmit... Hehe, fiatalember. Mert én nem írom meg a dolgokat... az ám! Ezt írja meg egyszer, író úr!

- Ó! Nagyon kedves...

Vállamra csap.

- Látja, én tudnék magának témát adni, azt aztán megírhatja! Amiken én keresztülmentem, ha azt egy író megírja, hát a népek azt mondják rá: na, aszongyák a népek, hát ezt csak úgy kitalálták. Ezt írja meg egy író. He! Író úr, ezt írja meg! Mi? Ehhez mit szól?

Alsó ajkát előretolja a szájára, és fölfelé bökdös a fejével.

- Nagyszerű! Ccc! ccc! - álmélkodom. - Igazán nagyszerű volna. Miért nem írja le egyszer?

Megvetően legyint.

- Tudja, kérem... nekem nem kell. Én nem bajlódom ilyesmivel. A fene ott egye ki. Mit, hogy nekem jöjjenek a kiadók... meg aztán mindjárt görcs áll a kezembe. Nem kell nekem, hagyom őket. Hanem adok én magának olyan témát egyszer, hogy ha azt megírja, aztat szétkapkodják, hogy házat épít belőle... mert olyat még nem írtak...

- Ó! Nagyon lekötelez... de igazán nem merném megfosztani...

- Mit! Nekem nem kell! Mit csinálok én vele? Na, majd egyszer elmondom magának; aztán azt írja meg, író úr, hogy én hogy kerültem Amerikába! He?

- Roppant érdekes lehetett.

Ökölrel mellbe vág.

- Érdekes! Mondja, hogy: csuda. Azt mondja.

- Hát...

- Vagy azt írja meg, hogy mihez fogtam én Amerikában, amikor kikerültem. Hogy havat lapátoltam... ezzel a tulajdon két kezemmel itt ni... elhiszi? Ezzel a két kezemmel... havat lapátoltam... ezt írja meg...

Az orrom alatt hadonászik. Furcsa, már láttam szebb kezeket havat lapátolni. Nem megy a fejembe, miért ne lehetne ezekkel havat lapátolni.

- Nagyszerű! - mondom.

- Nagyszerű! Azt elhiszem. Ha én egyszer azt magának elmondom, hogy én hogy lapátoltam havat New Yorkban... hát nem lesz szüksége többé témára.

Látom magam, hogy írom a hatkötetes regényt a hólapátolásról.

- Hihetetlen! - mondom. - Mik történnek az emberrel! - mondom. - Nnna! - mondom.

Diadalmasan néz rám.

- Azt elhiszem! - mondja. - Mi? Író úr! He?... Író úr!... Tudok témát adni, mi?! Nem volt kár, hogy ideültem, mi? Tudok, mi?

- Tud! - mondom meggyőződéssel, és csodálkozással veszem észre, hogy igazán adott.

LERAJZOLNAK

Bele kell törődni, mert ez most a legújabb mánia a kávéház karzatán. A szomszéd asztalnál ül egy fiatalember, és mereven néz. Az egyik keze az asztalon. Feszengnek. Mi ez? Ki akar kezdeni velem? Vagy tetszem neki? Szemérmesen el akarok fordulni, de a pincér odajön.

- Kérem, Pök úr azt üzeni, ne tessék mozgatni a fejét, mert így nem tud rajzolni.

- Ki az a Pök úr?

- Nem tetszik ismerni? A „Lehetetlen Pofák” című élelclap munkatársa.

- Ú... úgy. Nagyon lekötelez.

Nyilván udvariatlanság volna ezek után apró, személyes kényelmetlenségek miatt megakadályozni fontos közérdekek lebonyolítását. Megmerevitem a nyakam. Pök úr barátságosan bólint.

- Egy kicsit jobbra és fölfelé! - szól, és integet a kezével.

Kicsavarom a nyakam.

- Még egy kicsit! Jobbra!... - biztat a mester.

Ejnye csak...

A csigolyáim békétlenül ropognak. A vér a fejembe megy.

- Érdekes - ábrándozik a mester, és leteszi a ceruzáját. - Milyen különös, kidülledt szemei vannak önnek.

Gyorsan vakarni kezdi a papírt a ceruzával. Ez így van. Némely embernek a feje viszket, az a fejét vakarja. Némely embernek a tiszta fehér papír viszket, az a papírt vakarja.

- Érdekes fej - beszél tovább a mester.

Fél szemét behunyja, egyik kezét maga elé tartja, és két ujja között néz, azzal a szemével, amit behunyt.

- Nehéz fej - határoz végre.

- Tessék?

- Önnek nagyon nehéz feje van, barátom.

- Bocsánatot kérek... mindig jó tanuló voltam...

- Nem úgy értem, barátom. Rajzolni nehéz. Tudja, én nem hasonlatosságra megyek, az nekem vurst. A Benczúr meg a Lotz, az menjen hasonlóságra. Én karakterre megyek. Kérem, még egy kicsit jobbra.

Még egy kicsit jobbra megyek, az egyik nyakcsigolyám szelíden kiugrik.

- Érdekes, roppant érdekes - ábrándozik a művész. - Az ön arca nem is karakterben van, hanem valórben. A homloka kék, az orra vörös, és a nyelve kilóg. Egészen sajátságos fej. Tudja, nekem a fej belső konstrukciója a fontos, meg a karakter. Az ön karakterében van valami pápuajjelleg, amilyent Van Gogh talált a cserkesz nőkben. Önnél nem is a vonások a fontosak, hanem a koponyacsontok. Kérem, húzza be egy kicsit az orrát.

Húzom, nem megy.

- Persze, a csontok a fontosak. A meztelen csontok. A bőr és a többi nem fontos.

Kinyújtja a kezét. Szent Isten, csak nem akarja lehúzni a bőrömet! Nem, hála Istennek.

- Önnek nincs is bőr az arcán. És a fej hátsó része kidagad. Ez így van az idiotizmus elsődleges állapotában. Gauguin ezeket idiótafejeknek nevezi, a „Le Trottlisme” című munkájában. És milyen dagadt szája van önnek! És a fülei hogy szétállanak. És van valami szelíd bárgyúság a karakterben... ezt kell kihozni... Valami szétfolyó és tisztátalan... olyan, mint egy káposzta... Pfuj.

Feláll és begombolkozik.

Én is felállok.

- Na, kész van? - kérdem kíváncsian.

- Micsoda?

- Hát a rajz!

- Micsoda rajz?

- Hát nem engem rajzolt?

- Eszem ágában sem volt. Csak nyugodtan meg akartam mondani a véleményemet az ábrázatról, mert már régen bosszant vele. Különben én vagyok az a Koltai, akinek a verskötetéről ön azt írta, hogy ostoba klapanciák. Alászolgája!

RÉSZVÉT

Kedves Borbála, ülj le, kérlek, és írd, ahogy diktálom. Lehet, hogy az utolsó humoros krockmat írom, reszkető kezeimmel mondom tollba neked utolsó vallomásom. Én egy rettenetes járványos betegség, az úgynevezett Condoleantia Budapestus áldozata vagyok; elmondom a tüneteket a tudományegyetem jelentékeny okulására.

A borzalmas betegség egy egyszerű torokfájással kezdődik. Reggel fáj a torkom, influenzás voltam, a házban van egy orvos, lehívtam, ágyban maradtam. Az orvos alaposan megvizsgált, és kijelentette, hogy közérzetem hanyatlott, pulzusom szapora, és a novelláimat nem érti. Mindenesetre maradjak ágyban, ott se járkáljak sokat; ne egyek olyasmit, amit nem szeretnék enni; amikor fázom, takarózzam be; ha szomjas vagyok, igyam vizet, és a lélegzetemet ne tartsam vissza. Szóval a legnagyobb nyugalmat ajánlotta.

Ekkor még aránylag jól voltam, egy kis lázam volt az influenzától. A következő percben azonban hirtelen kinyílt az előszoba ajtaja, és kitátott szájamba egy olyan léghuzatot kaptam, hogy a manduláim egyszerre kicsíráztak.

Egy barátom jött nagy sebesen, az hagyta nyitva az ajtót.

- Ó, drága komám! A doktortól hallottam, hogy beteg vagy! Képzelheted, azonnal ideszaladtam.

Tényleg, még most is úgy benne van a szaladásban, hogy nekimegy az ágyamnak, és félméternyire feltolja a falra.

Aztán vigasztalni kezd:

- Na, hiszen nincs is semmi bajod, mit akarsz? Jobban nézel ki, mint valaha. Csak persze unod magad így egyedül, mi? Ez a borzasztó a betegségben, tudom. Hát egyszer se félj, ideküldöm a Ragyait.

(Akinek adós vagyok.)

Megköszönöm a szívességét, elhiszem neki, hogy úgy nézek ki, mintha most jönnék a napfürdőből.

Másik barátom már csendesebben jön. Ez a mindenhezjobbanértők alfajához tartozik. Az orvosomat szidja:

- Ez torokgyulladás? Ki az a marha, mondd, kérlek. Mért nem mondja, hogy ez egy féloldali kolera? Hihetetlen, mit csinálnak itt az egyetemen nálunk.

Másik barátom komoran hallgat. Végre eszembe jut, hogy nem ismerik egymást. Elhaló hangon bemutatam őket.

Udvariisan kezet fognak, aztán mind a ketten rám ordítanak:

- Te ne beszélj, mert bemegy a levegő a szájadon!

Egy harmadik barátom lép be.

- Hallottam, hogy beteg vagy.

Ezt olyan hangon mondja, amiből kiérzik, hogy nem is sejti, miszerint a másik kettő ugyanezt mondta, amikor belépett. A második barátom gúnyosan mosolyog (mert ő ezt már kétszer hallotta), olyan ember mosolyával, akinek fogalma sincs róla, hogy én már háromszor hallottam.

Most a negyedik jő, nem éjjel, ez nem fél.

- Csak takard be magad! - kiabál már az ajtóból. - Addig be se jövök.

Ezt a nyitott ajtóban mondja, és tényleg nem jön be addig. Viharos északi szél csap be kisdéd lakomba, s vidáman fütyöréshi a germán erdők éles riadóját gyulladt gégem szerény helyiségében.

Egy úr, nem ismerem. Ó, pardon, talán már nem is emlékszem rá, hallotta, hogy beteg vagyok. Ó az az úr, aki a kávéházban a másik asztalnál szokott ülni... nem is tudja, bejöhet-e... igazán... De igazán, csak jöjjön be, és tegye be az ajtót.

No de semmi se tart örökké, ugye, a huszonötödik barátom kezében ott marad a kilincs. Most már nem lehet becsukni az ajtót, csak kinyitni. Odakünt, a véghetetlen éjben, viharos hófelhők robognak. Egy-kettő berobognak a szobámba, nyilván ők is hallották, hogy beteg vagyok.

A tolongáson keresztül egy sovány, sárga urat látok az ajtóban. Csontujjaival kopog, koponyája udvarias vigyorban verődik össze... Elboruló tudattal hallom még, amint mondja:

- Pardon... erre a nagy zajra jöttem ide... most már én is meghallottam, hogy beteg... hát ide-néztem...

HAZAMEGYEK DOLGOZNI

Igen, ma hazamegyek, hazamegyek este a kis lakásomba, és dolgozni fogok, csinállok valamit, megírom azt a szép novellát a nőről, aki visszament, ami múltkor, kilencvennégyben az eszembe jutott, és azóta minden este nyugtalanít, hogy még mindig nem írtam meg. Azóta írtam háromezer kroit és negyvenezer cikket, de mindig azzal az érzéssel, hogy ezt még gyorsan megírom, hogy kész legyek vele, itt a kávéházban, és aztán haladéktalanul hozzákezek a novellához, és hazamegyek dolgozni.

De ma tényleg. Nyolc óra van, otthon lecsukták a spalettát, felcihelődöm. Ó, magány! Te csodálatos... Ó, néma bútorok és ketyegő órák, ti figyelitek a magányost és a lélek csendes borzongását... Persze itt a kávéházban nem lehet szépet gondolni és írni. Haza, csak haza!

És már otthon is vagyok. A redőnyt leengedem, bezárom az ajtót. Meggyújtom a villanyt. Járkálok. Íróasztalom elé teszem a széket, papírt a táblára.

Na és most. Magány.

Hm. Milyen furcsa itt minden. Még nyolc órákor nem láttam a szobámat - egészen más. Körülnézek, és egy képet fedezek fel, észre sem vettem eddig, mert szemben van az ágyammal.

Ó, magány!

Hát most kezdjük. De milyen furcsa...

Leülök, magam elé teszem a papírt. Hé, izé, egy feketét... Azaz pardon.

Tehát a novella a nőről, aki elment és visszatért... Egy ködös, novemberi este...

Felborzoló a hajam. Hogy is volt csak az a hangulat kilencvennégyben? Egy ködös, novemberi este, a nő, aki elment...

Elment... Elment...

Elment... Elment... tyű! Az a fekete szerkesztő elment, és nem adta ide azt a jegyet, amit a Gárdosnak ígértem tegnap, azt mondta, behozza a Palermóba! Hová is tettem a levelet? Ja persze, bent hagytam a kasszában!

Ó, magány!

Hát elment a nő... Igen, ez fájdalmas. Nem szabadott volna elmennie... Hogy is volt ez csak? Arra világosan emlékszem, hogy ezen a dolgon sírtam, kilencvennégyben, egy ködös, novemberi estén, és akkor elhatároztam, hogy ezt meg kell írni, ez oly szép...

Elment... Elment...

Nagyokat nyelek. Így csinál az ember, mikor sírni kezd. Így csinálom, úgy csinálom. Úgy csinálom, így csinálom. Nagyon jó, ez egy kuplé refrénje, amit a kabaréban hallottam. Milyen ostoba, bornírt dolog ezekkel a kuplékkal meg kabarékkal. És a színész nem jól énekelte. A száját kinyitotta, mint egy teknő, akkora lett a szája, és kiforgatta a szemeit. Milyen buta, marha dolog. Pfuj!

Ó, magány!

A nő tehát elment, kilencvennégyben, elment, és nem tért vissza többé... A november szitált, és kellemetlen és hűvös volt...

Na, mi lesz! Magány.

Persze ilyen dolgok jutnak az eszembe. Soha többé nem megyek el se kabaréba, se moziba. És a barátaimnak is megmondom, hogy ne menjenek, az embert ez a léha, ostoba, kávéházi élet teszi tönkre... Azok most is ott ülnek a kávéházban, milyen bolondság... Ott ülnek és beszélgetnek... új könyvekről, emberekről... Valószínűleg rólam beszélnek most... Biztosan szidnak... a hátam mögött... persze könnyű, ha nem vagyok ott... Pfuj!

Na, azt a magány mindenségit!

Elment az asszony...

Na ja, könnyű nekik. Nem is értik, amit én írok. Könnyű akkor szidni. Most tárgyalják a darabomat, és hibásan magyarázzák a drámai csomót. Pardon, az nem egészen úgy van, kedves Bartos barátom. Én azt nem úgy értettem, hogy az úgy van, hogy az a másik...

Na. Az asszony tehát... kilencvennégyben... novemberben...

Furcsa. Azért én lehetek még nagyon jó drámaíró, ha az a sárga, irigy Budai más nézetten van is. Nem állok vele szóba többé.

Asszony... kilencvennégy asszony...

Nem rossz. Nekem magyarázza az úr! Hát majd én megmagyarázom az úrnak. Azonnal odamegyek a kávéházba, és megmagyarázom.

De a novemberi asszony... elment...

Eh, hát elment. Mit bánom én! Minek ment el? Biztosan valami dolga volt, azért ment el. Sürgős dolga volt.

Magány?

Majd a sírban! Ott elég időm lesz. Gyerünk!

De valamit mégis kellene írni... Na jó, megírjuk ezt a dolgot krokinak, a Gyerünk-Csak kávéházban.

VISZEK EGY KÖNYVET

Megígértem Mariska kisasszonynak, hogy elviszem neki azt a könyvet, már múlt héten megígértem. Reggel tehát szépen csomagolom végre be fehér papírba a könyvet, még be is spárgázom, cukorspárgával.

Kicsit álmosan érek az utcára. Megint későn feküdtem le.

- Á, aláoszolgája, ebbe a szép reggelbe!

- Alá... eee... pardon...

- Na, fogadjunk, hogy nem ismer!

Diadalmasan néz rám. Némely embernek örömet okoz, hogy olyan ostoba képe van, hogy senki se emlékszik rá.

- Kevésbe fogadjunk, mert ön megnyerte.

- Hát Postás... Nem emlékszik?

- De igen, már emlékszem. Nem egy magas, barna ember ön?

- Nem. Alacsony vagyok, és inkább szőke. Hehehe! Mit visz, mit visz?

- Egy könyvet viszek csak biz én.

- Egy könyvet? Hehehe! Nagyon jó.

És úgy hunyorgat felém, mintha valami pikáns adomát mondtam volna el.

- Igen. Hát... merre megy?

- Haha. Hehehe! Na, milyen könyv? Mutassa csak. Kiveszi a kezemből, leveszi róla a papírt, és kinyitja.

- Ja, ez...

Belenéz egyik lapba, könnyedén elolvas egy kikezdést. Harsogva felnevet.

- Höhö! Nagyon jó dolog ez! Ja, ezek még tudtak írni.

Türelmesen állok.

- Igen, ezek még tudtak.

Átlapoz egy másik oldalra. Ez is nagyon jó lehet, tetszik neki. Egy kicsit belemerül.

Néhány perc múlva szerényen megszólalok.

- Tudniillik - mondom - nekem dolgom van - mondom - a szerkesztőségbe - mondom.

- Várjon, most ne zavarjon.

Végigolvassa a fejezetet. Egyik lapnál fület tesz rá. Előveszi ceruzáját, és széljegyzeteket csinál. Érdekes ember.

- Na, pá - mondja aztán könnyedén.

- Pardon... a könyvemet...

- Ja!... A könyvét... Hehe! De milyen szórakozott vagyok, mit szól!

Harsogva belenevet a képembe. Nem szólok semmit, mert nem tanácsos kinyitni a szájamat.

Szépen visszacsomagolom a könyvemet. Most ebédelni megyek, mondok. Ebéd után bemegyek a kávéházamba. Végigmegyek a karzaton.

- Á, szervusz.

- Szervusz.

- Hová szaladsz?

- Dolgom van, fiacskám.

- Na, mit viszel, mit viszel?

- Semmi, egy izé...

- Mutasd.

Kiveszi a kezemből. Kicsomagolja.

- Na hallod, te ilyeneket olvassz?

- Dehogy. Viszem.

- Hová?

- Mariska kisasszonynak.

- Ki az?

- Az unokafivérem... Szervusz, sietek.

- Várj egy percre.

Elkezdi olvasni könyvemet. Ez már alaposabb ember. Az előszót is elolvassa.

- Örülök, hogy végre alkalmam volt végigolvasni ezt a könyvet - mondja este hat órakor -, már régen ajánlották nekem. Na, nem tartóztatlak tovább. Látom, már arcokat csinálsz.

Levászorgok a parkettre.

- Hogy vagy errefelé?

- Szervusz, sietek.

- Mit cipelsz ebben a papírban?

- Semmi. Egy kályhaellenző.

- Ugyan! Ilyen kicsi?

- Hát csak olyan kicsi kályhához való. Különben nem is kályhaellenző, hanem tintatartó.

- Mutasd csak.

- Nem lehet, robban. Törékeny.

- Na hallod... Nagyon furcsa vagy. Különben edd meg.

Ezzel az emberrel nem veszhetek össze, ettől függ az a dolog.

- Kérlek, parancsolj.

Tizenegykor este félig holtan esem a pamlagra. Magam mellé teszem a könyvet.

Két kéz lefogja a szemem.

- Kukucs! Ki vagyok?

- Nem tudom. Honnan tudnám, hogy ki az illető, mikor éppen annak az érzékszervemnek használatában akadályoz meg, mellyel kilétét megállapíthatnám?

- Kukucs! Hopp! Mi ez ebben a csomagban?

Felhördülök, mint a sebzett oroszlán. Vakon megragadom a könyvet, kettészakajtom, és a fejemen keresztül fejéhez vágom a kérdezőnek.

- Tessék! Ez az!

A szememet eleresztik. Megfordulok. Mariska kisasszony.

TÁRSASJÁTÉKOK

Gyermekkori emlék

Kedves felnőttek, emberek, asszonyok, csiribiri csupp. (Tudom, hogy ennek semmi értelme, hogy csiribiri csupp, de ti, mikor velünk beszéltek, mindig ilyen csacsiságokat szoktatok mondani, mert azt hiszitek, hogy ez gyerekes, pedig higgyétek el, mi egymás közt sose szoktunk így beszélni.) Miután ti bizonyosan nagyon unjátok magatokat minélkülünk, csináltunk nektek néhány társasjátékot, hogy ne unjátok el magatokat, mikor mi nem érünk rá veletek foglalkozni.

1. FEKETE, FEHÉR, IGEN, NEM

Ez a játék arra megy ki, hogy valamelyik kis felnőttcske kérdez valamit a másiktól, mire annak felelni kell, de úgy, hogy ezeket a szavakat: „fekete, fehér, igen, nem” ki ne mondja, mert akkor veszít. Például néhány Fővárosi Lakócska kérdezi a Fővárostól: „Milyen színű mája van a városatyáknak?”, mire azt feleli: „olyan sötétes” - vagy „mikor szabályozzák már a házbért, ebbe az évbe?”, mire feleli: „na, na, majd meglátjuk”, vagy: „meglesz az autótaxi, igen vagy nem?” - mire az feleli: „hát hogyne, hogyne, hogyne”; - vagy: „milyen színű lesz a hajunk, mire meglesz?” - mire a Főváros kiböki: „fehér színű lesz” - mire mi nyertünk.

2. UTOLSÓ PÁR ELŐRE

Ezt a katona-felnőttcskék játsszák a háborúban. Az utolsó párt mindig előreküldik, amibe az a vicc, hogy az első pár mindig elesik, és így a tartalékosokat behívják és előreküldik.

3. KIFORDULÓSDI

A felnőttcskék körbeülnek, valamelyikük leül a középbe, és szépen elmondja, hogy hogyan csinálják nálunk a pékzsemlyét - mire a körbe néhányanak a gyomra kifordul. Azután elmondja, hogy hogyan csinálják a bankokat, mire a többi gyomra is kifordul. Erre elülről kezdik.

4. HOL AZ OLLÓ?

Ezt újságírócskák játsszák a szerkesztőségben. Az egyik elkiabálja magát: „hol az olló?”, mire a válasz: „a Blaunál van, éppen most vágja ki a vezércikket egy vidéki lapból”, mire mindenki helyet cserél; akinek nem marad hely, az kilép a szerkesztőségből, és valami okosabbat kezd.

5. CSIP-CSIP CSÓKA

Ezt este, az ágyban játssza a lakáska-felnőttcske. Jönnek a férgek, és éneklik: „csip-csip, csóka, varjú vágja, nem adom olcsóbban a lakást, nagy adósságok ülnek rajta”, és úgy is teszek.

6. VÖRÖS PECSENYE

Vendéglős-felnőttcskék játsszák olyankor, mikor az ember egy jól átsült bécsi szeletet rendel náluk, mire a másik felnőttcske a fejéhez vágja, mert nincs átsülve, mire összehasonlítják, hogy melyik vörösebb.

7. HINTA-PALINTA

Ezt az építész-felnőttecske játssza és a fal-felnőttecske, amit épített. Mikor készen van a fal, akkor az építész-felnőttecske azt mondja: „Hinta-palinta”, mire a fal elkezd hintázni, és szépen lefekszik a járdára.

8. HARANG ÉS KALAPÁCS

Ezt játssza a végrehajtó-felnőttecske, egy kalapáccsal, amit mindig leüt. Egy másik felnőttecske, a végrehajtott, erre mindig odaad valamit. Egy harmadik felnőttecske, akinek semmi köze az egész dologhoz, az esetet kiharangozza a városban.

ÚJ ÉLET

Barátommal délután három órakor találkoztam. Régen nem láttam ebben a helyiségben, de a rendes helyén ült. Nem írt és nem olvasott, egyszerűen ült, maga elé nézett, de azért nem látszott se unatkozni, se fáradtnak nem tűnt.

Mikor letelepedtem mellé, röviden és határozottan üdvözölt, olyan ember hangján, aki tisztában van egy köszönés jelentőségével, sem több, sem kevesebb időt nem szán rá, mint amennyit a dolog igényel. Szemei tisztán, üdén és határozottan nyugodtak meg arcomon: szembenézett velem, és ebben valami őszinteség, becsületes nyíltság és a nyugodt lelkiismeret adta fölény volt. Egy pillanatra szinte zavarba jöttem.

- Hát - mondtam zavartan -, hogy vagy?

- Köszönöm, jól - mondta a barátom nagyon hangosan és határozottan. Meghökkenstem.

- Hm. Olyan... megváltozottnak látszol. Egészen ki vagy cserélve.

- Azt elhiszem - mondta a barátom hangosan, határozottan és némi gúnnyal, szinte fenyegetően. Olyan egyenesen nézett a szemembe, hogy zavaromban elfordultam, és tétován nézelődtem körül.

- Hát... hogy élsz mostanában? - kérdezősködtem tovább gyáván.

Most már határozott gúny volt a tekintetében.

- Hogy hogyan élek mostanában? Hát egy kicsit másképpen élek mostanában, mint például ti élték mostanában.

- Ugyan! Hát hogyan élsz?

Egy percig habozott, mintegy megfontolva, érdemes vagyok-e arra, hogy komolyan vegyen. Végre előrehajolt, az asztalra ütött. A szemei diadalmas, idegenszerű fényben ragyogtak, míg beszélt.

- Hát ide hallgass, fiacskám, ha ugyan az éjjelezésektől megpuhult értelméd tudod még koncentrálni annyira, hogy egy összefüggő előadást ap... hogy mondják? - apercipiálhass. Ide hallgass és gondold meg. Elmondom neked röviden és határozottan, hogy én hogyan élek mostanában... Nem is, nem így mondom el. Hanem elmondom neked például egy napomat, ahogyan mostanában csinálom.

Hát először is.

Felkelés: reggel nyolckor. Kiugrás az ágyból. Mosdás: friss tiszta vízben. Öltözködés. Kávéház: nincs többé. Az utcámban van egy kis kávémérés: kávémérésben szerény reggeli. Szerény, de egészséges, egyszerű reggeli, ami egyben felüdít és táplál. Most fél kilenc van. Figyelsz?

- Ó! Csupa fül vagyok.

- Fél kilenc van, most tehát kezdődik a munka. Írás. Igen, írás, korán délelőtt. Friss aggyal, tiszta, zavartalan képzetekkel. Ez tart egészen tizenegyig. Most otthagyom az íróasztalt, és átmegyek a mellékszobába, ahol jó kis súlyzóim várnak, most egyórai üdítő, friss, egészséges tornázás következik. A test és lélek egységes, harmonikus együttképzése.

- Nagyszerű!

- Azt elhiszem, hogy nagyszerű! Így lehet valamit csinálni, nem a hajnali lefekvésekkel. Hát ide figyelj. Most következik az ebéd. A jó kis friss, üdítő, tápláló ebéd, mely egyben a testet

fejleszti, és a lelket ruganyossá teszi... akarom mondani... mindegy. Most négyig olvasás. Komoly elmélyedés alakuló könyvtáramban: erőgyűjtés a munkára, mint mikor a méhecske gyűjti a hímport.

Barátom legyintett.

- Hímport... Pardon egy pillanatra. Jegyzem az előadást.

- Tessék. Tehát: négytől hatig komoly munka. Hatkor torna, uzsonna. Hétkor séta a parkban. Nyolckor egészséges, üdítő, friss vacsora. Frugális vacsora. Utána egy kis séta, megint olvasás, aztán tíz órakor be az ágyba, és tíz perc múlva alszom, azoknak az embereknek egyszerű, mély, tiszta és üdítő álmát, akiknek egy munkában, egészségben, öntudatban és lelkiismeretben eltöltött nap tiszta érzése teszi édessé a hótiszta párnát!

Barátom hangja a befejező mondatban felségessé magasztosult. Törzsre emlékeztetett a „Sasfiók” Wagram-jelenetében. Kábultan néztem rá.

- És... és mióta élsz te így? - kérdeztem kiszáradt torokkal.

Barátom lehajtotta a fejét. A szeme kialudt. Az arca ráncos lett. A szája lelógott. Tekintete elferdült. Tenyerét kifordította.

- Hát... holnap reggel kezdem. Most... egy fél órája gondoltam ki...

TRÉFA VOLT!

A BÁRÓ ágyacskájában alszik, és álmában egy közönséges embert utánoz, aki úgy hortyog, mint egy iparos.

A GRÓF egy fesztővassal fölfeszíti a földszinti udvarra nyíló ablakot.

A BÁRÓ hortyog.

AZ INAS fölneszel a cselédszobában.

A GRÓF betolja az ablakot, és óvatosan bemászik az előszobába, tapogat.

AZ INAS. Ejnye, ki mászkál az előszobában? Kimegy az előszobába, ahol találkozik a gróffal.

AZ INAS, aki félreérti a helyzetet, és azt hiszi, hogy valaki bemászott az ablakon, lopási szándékkal. Hohó, maga disznó betörő, mi az, mi az?!

A GRÓF browninggal fejbe üti az inast, úgyhogy az meghal.

A BÁRÓ azt álmodja, hogy ébren van.

A GRÓF óvatosan, browningját maga elé tartva benyit a báró dolgozószobájába.

A BÁRÓ. Aoiá! Nyújtózkodik.

AZ INAS oszlásnak indul.

EGY POLOSKA. Bár a kék vért nem szeretem, de éhes vagyok. Megcsípi a bárót.

A GRÓF betörőszerszámait előszedi, és fészegetni kezdi a wertheimkasszát.

A BÁRÓ fölébred a poloskától.

A GRÓF kinyitotta a kasszát, és kiszedi a pénzt. A mágnásokat jellemző hanyag mozdulattal mellényzsebébe gyűri.

A BÁRÓ. Eeee... ájnye, ki áz, ki kotorász a szobámban? Jeán! Jean!

AZ INAS sajnálja, de meg van halva.

A BÁRÓ. So, der Dreckkerl, nem jön. Megnézem. Kiugrik a dolgozószobába.

A GRÓF az ablakhoz ugrik.

A BÁRÓ. Szó! Betörő! Konstábler! Konstábler!

RENDŐR az utcán. Tyű, ez a báró úr hangja! Az más, akkor megyek. Az ablakhoz szalad, ahol éppen akkor ugrik ki a gróf.

RENDŐR. Hopp csak, tata! Megfogja.

A GRÓF browningot ránt, de kicsavarják a kezéből.

Telefonálás. Rendőrök rohannak elő. A főkapitány is megjelenik. A gróf védekezik, verekszik, de nagy nehezen lefogják. A rendőrök felkutatják a szobákat, megtalálják a feltört wertheimot, az agyoncsapott inast. Kikutatják a gróf zsebeit, és megtalálják a pénzt.

FŐKAPITÁNY. Na, gazember, hát most lássuk, ki vagy?!

A GRÓF névjegyet szed elő. Gróf Mágna vagyok, a Park-klubból.

FŐKAPITÁNY. Ehe... méhe...

A BÁRÓ. Ná, der Poldi. Alzo, mi jutottá az eszedbe, Poldi, olyan hámár kéllött a pénz? Ein Mordskerl, der Poldi. C'est inouï!

FŐKAPITÁNY. Bocsánatot kérek, hogy közbeszólok, méltóságos uraim, de a helyzet oly nehéz, hogy mégis arra kellene kérnem méltóságodat, méltóztassék talán befáradni a kapitányságra, ahol megbeszéljük a dolgot.

A GRÓF. Hehehe! Hehe!

FŐKAPITÁNY *megdöbbenve*. Miért tetszik nevetni?

A GRÓF. Hehehe! Hehe! Nagyon jó. Mind be vannak csapva, uraim. Csak vicceltem.

FŐKAPITÁNY *egy a földön heverő csekkre esik. Hebegve*. He... be... be... hebe-berebe... Hebe-bebehe...

RENDŐRÖK *karban*. Hebe... he... hebrehe...

FŐKAPITÁNY. Hehehe! Hehe! Nagyon jó. Csak viccelt. Az más. Hahaha! *A rendőrökhöz*. Na, maflák, hát mit álltok itt? Nem halljátok? A gróf úr csak viccelt.

RENDŐRÖK KARA.

A gróf úr viccelt,
A gróf úr viccelt,
A gróf úr viccelt csupán -
Csu-u-u-u-u-pán!
Hehe! Haha!
Hehe! De jól mulatunk,
Majd megfuladunk!

MINDNYÁJAN *karba*. Hehe! Mi hogy mulatunk! Mulatunk! Csuhaj!

KÓRUS. Tünk... Tünk... Hehehe... Csuhaj!

EGY RENDŐR *megrúgja az inast*. Hallja, mit csinál ilyen savanyú pofát? Nem hallja, hogy csak viccelt?

AZ INAS *feltámad*. ... Mulatunk! Mulatunk! Hehe! Csuhaj!

MIND.

Jaj de mulatunk!
Majd megfuladunk! Csuhaj!

A 22. §, mely a hivatalból üldözendő cselekményekről szól.

Mulatunk... fuladunk,
Fuladunk... mulatunk.

Függöny.

MESÉSKÖNYV

HALANDZSA

Ezt a dolgot a kávéházban észleltem.

Egy úr ült le mellém, jó modorú, szerény fiatalember. Mindenféle dologról beszélgettünk. Néhány percre megakadt a társalgás.

Egyszerre megszólal az én új ismerősöm.

- Bocsánatot kérek - mondja szerényen -, önnek is ide a pincérhez kiszera méra nin, hozzám?

- Pardon - mondom, és közelebb hajolok -, nem értem.

Udvariasan megismétli:

- Azt kérdezem, hogy a pincér önnek is kiszera méra és mindig.

Elpirulok egy keveset. Ejnye, mi van az én fülemmel, hogy nem hallom, mit mond ez az ember? Pedig nyilván egész értelmesen beszél.

Percnyi szünet után tehát így szólok:

- Bocsásson meg, kérem, olyan szörnyű zaj van ebben a kávéházban. Igazán resteltem, de most se értettem, amit mondott.

Ismerősöm zavarba jönni látszik. Kérdőleg néz rám, mintha gyanakodnék, hogy ugratom. Aztán kicsit szégyenkezve ismétli, hangosabban.

- Csak azt akartam tudni, hogy a pincér ebben a kávéházban is kiszera méra bávatag, ha lehet.

Mi történt velem? A füleim zúgnak? Egy pillanatra átcikázik agyamon a rémes gondolat, hogy talán megőrültem. Már régen vettem észre magamon különös jeleket... Tegnap, mikor kifelé mentem a kávéházból, égő cigarettámat bele akartam dobni abba a kis tóba, ami itt a kassza alatt van, és amiben aranyhalak úszkálnak, de hirtelen meggondoltam magam, és melléje dobtam. Később jutott eszembe, hogy ez a mozdulat azért történt, mert megsajnáltam a halakat, hogy valamelyik talán megégeti magát a cigarettában.

Most meg a szavak konganak a fülemben, értelmetlen és zagyva betűhalmazban - rettenetes! Az apercepcióm felmondta a szolgálatot! Nem tudom összekötni a fogalmakat! Ismeritek azt a gyötrő és butító állapotot, mikor az ember kínlódva elismétel magában egy szót, mondjuk „leves”, és a végén már nem tudja, miről van szó, és csak ezt tudja: „leves”, és nem lát semmit, és végre már nem biztos abban se, hogy mondják: „leves” vagy „levés”.

A halántékom ijedten zakatol. Ránézek a barátomra. Ő csalódottan és csodálkozva figyel rám, hogy még mindig nem feleltem egy ilyen egyszerű kérdésre. Kínos, üres szünet. Odakünt csilingelnek a villamosok. Én összeborzongok, és a temető jut eszembe. Így fognak csilingelni a villamosok, és én a temetőben fogok pihenni, por lesz fölöttem és alattam, és szegény, meghülyült, paralitikus agyam ott szikkad csontkoponyám rekeszei közt...

- Hogy a pincér?... - kérdem, utolsó reménnyel, elgyöngülve.

- Hogy itt a kávéházban nekem is lehet-e kiszera mléra bégeva szebékkal visszaadni.

Most már nem mehet ez így.

- Igen - mondom határozottan -, biztosan lehet.

- Hát akkor adja ide, leviszem.

- Mit???

Rám mered elhűlve.

- Hát az öt koronát!

El van csudálkozva.

- Ja úgy, pardon - hebegem rémulten, és reszkető kézzel nyújtok át öt koronát. Aztán elbúcsúzom, és letámolygok a parterre. Ni, már a lábaim is reszketnek. Vége. Ilyen fiatalon! Istenem! Ilyen fiatalon!

Egy barátom fog meg.

- Mit beszéltél azzal a halandzsa-emberrel?

- Kicsodával? Szent isten!

- Hát azzal a halandzsa-emberrel! Te is beugrottál?

Rám néz, mindent megért, röhög.

- Na, sejtettem! Hát tudd meg, ez az ember feltalálta a halandzsa-nyelvet. Értelmetlen szavakat kever bele a mondatba, és amikor az ember félig megőrült, hogy nem érti, öt koronát kér kölcsön.

Hja vagy úgy!

Kiegyenesedem, a lábaim megfeszülnek. Gúnyosan végigmérem a barátomat.

- Na hallod! Csak nem képzeled, hogy beugrottam? Rögtön rájöttem a viccre. Olyan embernek ismersz, akit be lehet csapni?

A DIADALMAS HALANDZSA

Írtam a halandzsa-nyelvről, ugyebár, hol is elpanaszoltam, hogy egy barátom hogy csapott be, összevissza beszélve ilyen dolgokat: „Kérlek alássan, légy szíves kiszera méra bégészért öt koronával”. Én ebből egy kukkot se értettem, azt hittem, megőrültem, és adtam öt koronát.

Az eset nagy nyilvánosságánál fogva port kavart fel, és egy csomó levelet kaptam, melyben sürgős felvilágosítást kérnek olvasóim, hogy a halandzsa-nyelv szótára és nyelvtana megjelent-e már, és hol kapható. Az Akadémia is megtisztelt, hosszabb memorandumot nyújtott be hozzám, melyben azt fejtegeti, hogy a „kiszera”, a „méra” és a „bégész” szavak egyáltalában nem érthetetlen betű-permutációk, mint én hittem, hanem azoknak igenis van értelmük, és hogy ő érti, és hogy jövő hónapban, ha úgy tetszik, felolvasást tarthatok.

Annyi bizonyos, hogy egyszer életemben rákerültem a helyzet magaslatára - és én ne legyek az az ember, aki a szerencsáját kútba ejti. Ezek után tehát határozottan kijelentem, Marinettire és más futuristákra hivatkozva, hogy a halandzsa-nyelvnek igenis van értelme, sőt ez a jövő nyelve, mely el fogja söpörni az eszperantót, a volapüköt és más régi seprőket.

Az elmúlt hét folyamán behatóan tanulmányoztam a halandzsa-nyelv sajátos törvényeit, magam is gyakoroltam magam, és pénteken délelőtt rájöttem, hogy a pesti viszonyokhoz képest folyékonyan beszélek halandzsául.

Azonnal telefonáltam a rendőrségre.

- Halló! Rendőrség! Itt szekéberedétesz. Kérem azonnal küldjenek ide két csendőrt, mert a drégbedészeti főcsévész gyerepelés alatt idehivatasz.

- Halló! Halló! Nem értjük! Tessék? Tessék? Tessék?

Hangosabban kiabáltam, türelmetlenül:

- Kérem, ne ugrassák az embert ilyen sürgős másziászásban! Azonnal két csendőrt, drégbedészeti térben.

- I... i... igenis, azonnal - dadogta valaki ijedten.

Negyedóra múlva két csendőr tisztelgett nálam, és parancsaimat várta.

Vagy úgy, mondtam. Akkor jó.

A két csendőrrel elmentem a sóhivatalba.

- Kérem - mondtam -, nagyon sietek, adjanak mellém lépsérző három, fel kell vonulni.

- Tessék? - mondta a hivatalnok.

- Na, kérem, ne bolondozzon - mondtam neki unatkozva -, nagyon téved, ha azt hiszi, hogy mége szed. Tessék nekem rendelkezésemre bocsátani bedevéreszemélagépádiszáda.

- Aaaa - mondta -, elég lesz nyolc?

- Elég lesz.

Csakhamar nyolc emberrel és két csendőrrel felvonultam a Rákóczi térre. Éppen népgyűlés volt.

- Éljen! Éljen! - ordított a tömeg fellelkesülve.

A hatás leírhatatlan volt. Mint a nép bajnokát, lerángattak az emelvényről, vállukra kaptak, és a két csendőrrel, a nyolc sóhivatalnokkal és az ujjongó tömeggel diadalmenetben vonultunk az egyetem felé.

- Egyetemi ifjúság! - bőgtem a nép hátán. - A zsarnokság mádaszémiféra mindenütt! Fel, fel, a közös, hazafias kiszédere méra!

- Fel, fel - zengett lobogva az ifjúság. - Ez a mi emberünk!

Az egész város lázban forrt. Senki se tudta, miért, de forrt. A katonaságot se lehetett kirendelni, mert nem tudta senki, ki és mi ellen kellene menni a katonáknak, és hogy mi baj van.

Engem délután felrendeltek a külügyminisztériumba. Angol, orosz és német diplomaták vártak sötét arccal, és így fogadtak:

- Ön az egyetlen ember, aki rendet tudna csinálni. Mondja meg, fenség, mit üzenjünk a török portának?

- Üzenjék meg - mondtam most már nagyon határozottan -, hogy legutolsó szavágyer szerint mi hajlandók vagyunk mipéla nivásza.

- Helyes, helyes.

Az ultimátum elment.

Mint hallom, a török porta meghökkent, s a mozgósítás valószínűleg elmarad.

Szerényen mondhatom, ezt nekem lehet köszönni. Azért, nyájas olvasó, csak arra kérlek, máskor vigyáva szabere feledé mi vészekere, ha nekem is - ugyebár, leszél szíves?

JÁTÉKOK

Ketten ültünk a barátommal a parkban. Barátom hanyagul hátradőlt nádszékében, s egykedvűen cigarettázott.

- Hányadika van ma? - kérdezte barátom.

- Csütörtök.

- Akkor ma lesz a koronázás.

- Ma lesz.

Barátom bólintott, aztán még megkérdezte:

- Hogy vagy a feleségeddel?

- Köszönöm: hű hozzám.

- Most van pénzed?

- Mindig az a százezer.

- Parancsolsz egy parti kverenteszt?

- Kérlek alássan.

Kivettem a pakli gyufát, és egyenlően elosztottam. Minden ötödik gyufának szépen levettem a fejét, ahogy kell. Négyet oldalt helyeztem, aztán az egészet átnyújtottam öfelségének.

- Kérlek, emelj.

Tizenkettőt emelt le.

Helyes, tehát talonba megy.

- Mennyit számítunk egy poénra?

- Négy és fél.

A maradék ötöt bent hagytam adunak. Akik a kverentesz-játékot ismerik - márpedig ki ne ismerné nálunk a kverentesz-játékot? olyan emberrel nem is lehet szóba állni -, azokat érdekelni fogja a helyzet. Nálam volt huszonkét gyufa, az harmincöt, hozzávéve egy adut és egy hecsepecst, az negyven és egy ütés.

- Indulhatunk, mester.

Barátom négy gyufát tett elém, keresztbe.

Természetesen, ugyebár, itt nem lehet gondolkodni, minden kezdő tudja, hogy ilyenkor törni kell, meg három, az kilenc.

Két gyufát derékban kettétörtem, igazítok, és letettem a négy mellé.

- Szóval: vörösmacska.

Barátom pillanatig gondolkodott. Aztán rájött, mivel kell válaszolnia.

- Természetesen: kontramacska és rekontramacska.

Ötöt letett, és felírt egy felet.

A helyzet most kritikusnak látszott. Mert, ugyebár, ha erre sakkkal felelek, és leütöm a széket, akkor ő megint kontrázhat, és az én vezérem nem mehet sehova.

- Tessék.

Négygel igazítottam. Most a hadállás körülbelül egyenlőnek látszott.

Barátom sokáig gondolkodott.

Végre rájött az egyetlen megoldásra.

- Becserélek.

Kicsérélte a nála levő összes gyufákat, az egyiknek letörte a fejét.

Vagyonom veszélyeztetve volt, mert ilyenformán négygel bent maradok, és egy uhu, az negyven. Csak hatezer korona volt nálam, és nem látszott valószínűnek, hogy huszonnégy órán belül, míg a kártyabecsület letelik, meg tudom szerezni a hiányzó hatot.

De nem azért játszottam én a kilencvenes években Maróczyval és Pillsburyvel a remis eredménnyel, hogy most fel ne találjam magam.

- Pagát és megint pagát! - kiáltottam diadalmasan, és leütöttem egy parasztot, amiért a büntetőtörvényszék négyévi fegyházat állapított meg.

- Igen! - kiáltott barátom, és nyomban visszarúgta a gólt. Most egy ideig az ellenséges háló előtt folyt a játék, a fekete-sárgák ugyancsak megszorongatják a kapust, de BTC diadala biztosnak látszik. Félidő: 3:2.

Hajrá, előre! Négyet mondtam be.

A bankár mindent behúzott - piros jött ki. Annál jobb.

- Faites vos jeux!

Hármat behúztam: az négy poén és kverentesz. Ultimó.

Nagyszerűen állok. Csakhogy... csakhogy... most az a kérdés, lehet-e bízni Taralban? Az odds 20 az egyhez, de Feketerigó nem áll starthoz, fuss vagy fizess. Nagyszerű tipp, de mégiscsak papírforma.

Éljen Taral!

- Nos? - kérdezte barátom...

- Bemondom a kverenteszt!...

Sajnos nem fejezhettük be a kitűnően induló partit, mert ebben a percben megjelent az ápoló úr, és be kellett menni a cellába.

VASÁRNAP DÉLUTÁN

Vasárnap délután járok az utcán, és ezeken csodálkozom. Mi történt, és miért érzem rosszul magam? Emberek jönnek szembe, kiöltözött iparosok és cselédek. Vasárnap előbújnak a lukakból a munka rossz szagú sajtkukacai, felöltözködnek, vidáman néznek: íme, itt vagyunk, és csakis mi vagyunk itt. Kik ezek, és mit akarnak? Eltűnődöm. Kimennek a Városligetbe talán, felülnek a körhintára, moziba mennek, nevetnek, és jól érzik magukat. Ha nem éreznék jól magukat, nem mennének oda - hanem mit tennének akkor? Akkor ülnének egy helyben, mint most én - és elunná magukat, és elaludnának. Hát én mit szoktam csinálni olyankor, mikor különben elaludnék?

Milyen furcsa. Ma reggel levelet kaptam, sírtam, felindultam egy szón, szavak jutottak eszembe: halál, önfeláldozás, nyugalom, lélek. Úgy látszik, ez izgatott és érdekelt, délelőtt - ezért nem aludtam el. Úgy látszik, nekem hát ez ugyanaz, mint nekik a körhintá, a mozi és ilyenek. Különös, hogy mindebből most semmit sem érzek. De akkor hol kezdődnek a dolgok?

Kezdetben volt az unalom. És mondá az Úr: Legyen szórakozás. És teremtett kis golyókat és nagy golyókat és gurigázott velük hat napig. A hatodik napon elunta magát az Úr, és majdnem elaludt megint. Nagyot ásított, és teremtette az embert szórakozásul. Az ember körülnézett, nagyot ásított, és majdnem elaludt. Teremtette magának az asszonyt és nagy fájdalmakat és érzéseket - és csinált magának forgókat és csörgőket, ilyen felírással: Eszme, Halál, Halál-félelem - nem emlékszel? ma reggel sírtál, és fejed a falba ütötted.

És láttál szavakat és mondtad: Megsemmisülés, Temető, Holdfény - keresztbe egy fekete angyal. Nagyon szép. De mit tesz ez? És mit tesz az, Élet? És nem jelenti ez ugyanazt: Magyar Általános Hitelbank?

Nem jó ez így. Visszafordulok a Körúton, és nézem őket. Hová sietnek? Hová mennek, kérem szépen? Mindegyik úgy megy, mintha valami fontos dolga volna - pedig én tudom, hogy semmi dolguk nincsen. Miért megy ez az ember éppen errefelé? Miért nem ellenkező irányba? Hát nem mindegy?

Úgy látszik, nem. Úgy látszik, valami dolguk van arra, és ez szükséges. Az iskolában tanultam is erről: szükségszerűség. Az embernek szüksége van a szemére, hogy lásson vele; szüksége van a kezére, hogy fogjon vele; szüksége van a fülére, hogy halljon vele. Az egyes tagoknak tehát van céljuk, ez bizonyos. De mi célja van az egész embernek? Na. Ugye?

Nem emlékszel? Délelőtt felindultál, jajgattál, és káromoltad az eget.

Az az ember, az az ember, mit akar az az ember? Errefelé jön, mosolyog, köszön. Alászolgája. Hogy hogy vagyok? Köszönöm, jól. Köszönöm, nagyon jól, tramtadaram. Igazán érdekli? Nagyon jól vagyok, csak a térdem fáj, tegnap megütöttem. Pardon, azt kérdezte, hogy vagyok, ez tehát nyilván érdekli önt. Nézze, látja ott azt az ablakot, a negyedik emeleten? Látja, ott csókolja a szeretőmet egy görbe szájú fiatalember? Pardon, nem azt kérdezte, hogy vagyok? Hát tudja meg. Akar még valamit tudni? Nem? Nagyon kedves. Alászolgája.

Újra megfordulok. Mit akart ez az ember? Nyilvánvalóan nem érdekelt. De hát akkor miért mosolygott? Borzasztó.

Elviselhetetlen. Mit tegyek, és mit mondjak nekik? Nyilvánvalóan semmi közösség köztünk, ők megölnének engem, ha biztosak volnának benne, hogy egy forintot kapnak ezért, és nem fogja megtudni senki.

Azt mondja, gondoljam meg jól. Mit gondoljak meg. Másképp nem jön el. Mit tegyek?

Az az ember, az az ember - hát az az ember mit akar? Úgy látszik, valami ismerős. Igen, most meglátott, erre tart... most intett... Borzasztó. Idejön - ez mondani akar valamit.

Megáll. Rám néz. Vigyorog.!

Alászolgája. Mi tetszik? Mit akar?

Hát mit néz? Pardon, ön megállított, tehát nyilván valami mondanivalója van.

Tehát semmi mondanivalója nincs? Hát akkor miért állított meg? Csak úgy?

Pofon ütöm, hogy elesik. Leesik a földre, rátaposok, széttaposom a földön, mint egy szilvát.

És most, most mi jöhet még, vasárnap délután? Jöhet még, ami érdekel?

Egy morgue-kocsi jön szembe - hé, kocsis, álljon meg: játékszerem, az Eszme, kiesett kezem-ből - felnyitom az ajtót, széttolok két hullát, közéjük fekszem, nagyot, széleset ásítok, kinyújtózom, hogy a csontjaim csak úgy ropognak - mehet.

STANCI NÉNI, FRÉDI ÉS A MÁRKI

Egy fiatalember megy az utcán. Átmegy arra az oldalra, ahol a nap süt; hunyorog, visszafordul. Végre eszébe jut, hogy igen, igaz, csak mégis meg kell látogatni Stanci nénit, akinek az ura meghalt, mert a mamája ma reggel is mondta neki az ágyból:

- Frédi, el kell menned Stanci nénihez kondoleálni, ez mégse szép, hogy oda se szagolsz, pedig már két hete, hogy az ura meghalt.

Frédi tehát Stanci néniire gondol, és néma kétségbeesés fogja el. A ház előtt sétálgat lassan, és nem tudja elszánni magát. Magában gyötrődik: ejnye, mit is kellene mondani a Stanci néni-nek? Kedves jó Stanci néni, ennyi elég is lesz, és érzelmesen, mély szomorúsággal ránéz, ugye, nem is kell folytatni, csak mély szomorúsággal nézni, ami mindent kifejez. A bácsinak jobb így, odafent a mennyországban. Frédi nekifeszíti a képzeletét, hogy ebbe a gondolatba beleélje magát, és igyekszik meggyőződve lenni, hogy a bácsinak jobb odafönt.

Ezzel a gondolattal nekilendül a lépcsőnek, csönget és kopog. Mialatt nyitják az ajtót, Frédi nagyot sóhajt és a szája legörbül. Izgatott lesz, és sebesen, erőlködve mondogatja magában: „Szegény, szegény Stanci bácsi!” Erőlködve képzelel el maga elé Stanci bácsi alakját, hogy átérezze a részvét egész melegét, és Stanci bácsi arca végre tényleg meg is jelenik: duzzadt, fényes orral, félig nyitott szájába mohón tol befelé egy zsíros barátfülét, és kettéharapja. A barátfüléből egy zsírcsepp legördül, és Stanci bácsi utánakap a szájával, de későn; a zsírcsepp lecsöppen a mellényére. Stanci bácsi kísértetarca csúnyán elfintorodik - „a kutyaistenit!” - mondja Stanci bácsi -, és Frédinek eszébe jut, hogy akkor hogy kitört belőle a hahota, mert ő egy perccel előre látta már, hogy annak le kell csöppenni, annak a zsírnak, de Stanci bácsi tényleg nem láthatta, mert a saját fejét nem láthatja az ember. Bruhaha!

Nyitják az ajtót, és Frédi utolsó, kétségbeesett erőlködéssel gyötri magát, hogy Stanci bácsit fehéren, a halálos ágyon elképzelje magának, feje körül az Enyészet ciprussuhogásával. Nem megy.

FRÉDI *elszorult torokkal*. Hogy van, Stanci néni?

STANCI NÉNI *feketében, hátrafésült hajjal, némi pomádészaggal. Siránkozva beszél, már három hete, stílszerűen*. Hát eljöttél, Frédi?

Frédi kergeti magától dühösen a képet, a Stanci bácsival és a barátfülével. Hisz ez lehetetlen, ostoba dolog! Nem megy. És most minden olyan bután veszi ki magát. Miért mondta neki Stanci néni, hogy „eljöttél, Frédi?”, mintha nem látná, hát persze hogy eljött. Naná, nem jött el. És miért mondja ezt siránkozva? És míg Stanci néni bevezeti őt, Frédi agyában hangosan és szenttelenül beszél valaki, félrecsapott kalappal, mélyen meghajolva, a földig meghajolva, leveszi a kalapot a fejéről, igen, és egy márkis mozdulatával eltartja magától, két ujjal fogva a kalapot, kecsesen, és így mondja: „Asszonyom, kedves Stanci néni, még nem jöttem el, de mindjárt itt leszek, lent jövök az utcán, és sietek, hogy hamar itt legyek!” Egyik szemével felfelé kacsint, és kisujját begörbíti, ez az alak, a Frédi fejében. Frédi dühösen lökdösi magától a tolakodót, és Stanci bácsi apoteózisát igyekszik helyébe tolni, de az makacsul visszatér megint.

A szobában be vannak csukva a spaletták, és nehéz, dohos a levegő. Szemben az ajtóval hangosan és fontoskodva ketyeg az óra: Frédi agyán az a groteszk gyanú villan keresztül, hogy tulajdonképpen nem is szokott járni, alszik, mint egy öreg dakszli, a homályos szobában, csak

mikor valaki bejön, kezd el szorgalmasan és tüntetően ketyegni, ráketyeg az emberre, lüktet, zakatol, liheg és morog utána, aztán mindjárt elhallgat megint.

STANCI NÉNI *lassan és fájdalmasan ül le, mintha üvegből volna, és mindjárt összetörik. Siránkozva.* Ül le, kérlek... ne... ne oda... a hokedlire...

Frédi most veszi észre, hogy zavarában rá akart ülni egy kalapra. A vér hirtelen fejébe szalad. Az a márki, aki az imént hajlongott, most kiegyenesedve hetykén szembenéz Stanci nénivel, és hangosan így szól: „Valóban, asszonyom, nem óhajtottam a kalapjára ülni, mert ez esetben a kalapja úgy szétpukkant volna, mint egy kövér dakszli. Tetszik érteni? Mint egy dakszli.” Frédi remegve és rémülten próbálja csitítani a márkít, érzi, hogy ebből nagy baj lesz, a halántéka lüktet. Stanci bácsi... szegény Stanci bácsi... hát meghalt... de neki jobb odafönt... - mondogatja magában Frédi, és a saját halálára akar gondolni.

STANCI NÉNI *siránkozva.* Nem voltál itt azóta.

FRÉDI *most már beszélni kell. A hangja gyengén és hamisan remeg az elfojtott ijedtségtől, hogy mi lesz itt mindjárt, szent isten, mi lesz itt mindjárt! Egyelőre még jól jön ez a remegés, mert a szánalom és meghatottság hangjával külsőleg azonos, és azt a benyomást kelti - de szent isten, mi lesz mindjárt, ha kiderül, hogy mi az oka! Nem jöhettek... az egyetemen roppant el voltam foglalta... Stan...*

A MÁRKI *Frédi szeme előtt ugrál, most akkora, mint a hüvelykujjam, és szemtelenül bókol.* Ja persze, Stanci néni, el volt foglalta. Le volt foglalta. Föl volt foglalta. Szépen volt lefoglalta. Egy pecsét volt rajta ilyen felírással: „Kopf Alfréd le van foglalta, még csak rövid ideig látható. Tessék besétálni, harmadik emelet, pincén a bemenet.”

Frédi homlokán megdagadnak az erek.

STANCI NÉNI *siránkozva.* Ma három hete és naptya, hogy a megboldogultat átadtuk a földnek.

Naptya? Naptya? MÉR naptya?

Szent isten, ezt nem lehet kitartani. Miért naptya? Mi az, hogy naptya? Frédi lesüti a szemét, a gyomra hullámozni kezd. Egészen behunyja a szemét, hogy ne lássa a márkít, és elgyengülve könyörög neki, hogy csak most ne figyeljen ide, mert ez rosszabb a halálnál. Hiába!

A MÁRKI *hangosan.* Naptya? Kinek a kedves naptya? Az anyja meg az aptya.

FRÉDI *elgyengülve.* Ó... kedves Stanci néni... ha tudná, mit éreztem, amikor... *Elcsuklik, ő tudja, hogy miért.*

STANCI NÉNI *siránkozva.* Még csütörtökön itt ült... így, ahogy veled ülsz itt... így ült szembe velem, és aszongya: „Még írok valamit, Stancikám”, és még meg is írta ezt a levelet... megírta, még alá is írta... még el is tettem... ide tettem az asztalfiába...

Stanci néni suhogva feláll, és háttal fordul Frédinek. Frédi mereven nézi a hátát.

A MÁRKI. Az asztalfia nagyon kedves, szerény kisfiú volt. Mindennap szépen kezét csókolt ősz apjának, az asztalnak, amely szülte őt.

STANCI NÉNI *hozza a levelet, és átadja Frédinek. Siránkozva.* Ezt a levelet írta még csütörtökön... így, ahogy te ülsz most itt... és másnap... *Zsebkendő előkerül.*

FRÉDI *átveszi a levelet, és kegyeletesen fölébehajol. A feje zúg, a szemei kápráznak. Csillagokat lát. Egy szót se ért az egészből. E percben újra megjelenik Stanci bácsi feje a barátfülével.*

STANCI NÉNI. így, ahogy te ülsz most... *Csendesen siránkozik.*

Egy hang az udvaron, éles és hangos. Naaa, maga randa!

Püff!

Frédi összeszorított kék szája szétrobban. Fejét viharos fergeteg kapja el. Minden elsötétül. A levél vizes rongy képében esik ki a földre. Frédi fölugrik, Stanci néni hanyatt esik. Frédi ki a szobából, le a lépcsőn, keresztül az utcákon... és torkából fájdalmas, rettentő bömbölésben harsog a fuldokló röhej... mindennek vége... most jön a halál és a megsemmisülés... és jön a Duna zöld vize... és jön a koporsó, ahova begyömöszölik és lenyomják és eltemetik... és ahol a csöndben és sötétben és magányban végre, végre kinevetheti magát... Hahaha! Bruhahaha! Hehehe... he... he...

AZ ŐSEMBER

A) TALÁLKOZÁS AZ ŐSEMBERREL

Este nagyon álmos voltam, és olvasás közben nyitva felejtettem a „Nagy Képes Fejlődéstörténet” című munkát, azon az oldalon, ahol az Ősember című ábra magyarázza a szöveget. Így történhetett a dolog. Egy kicsit meg is lökhettem a könyvet, szóval az őseember lecsúszott, és kimászott a könyvből: mikor hirtelen felriadtam, ott ült szemben velem, az asztal másik végén, rögtön ráismertem szőrös arcáról, kiálló pofacsontjairól, vad, bozontos szemeiről és rettenetes fogairól. Ott volt a kezében a nagy dorong is, amivel, mint Darwin megjegyzi, agyon szokta vágni az ellenségeit.

Rettenetes rémület fogott el természetesen, hogy most hogyan védjem meg magam. Eszembe jutott a dzsiu-dzsicu, amit mint az Atlétikai Klub tagja tanultam, és bal kezemmel vacogva és dideregve előre kaptam (védekező állás, első tempó), miáltal pofon vágtam az őseembert, majd ököllel jobbra, lefelé (védekező állás, második tempó), amivel úgy hasba találtam, hogy lefordult a székről - egyelőre elég volt a védekezésből.

- Ne bántson, az istenért! - mondtam aztán reszketve, és ráfogtam browningomat. - Ne üssön agyon azzal a doronggal.

- Jajjaj - mondta az őseember -, dehogy bántom. Egy olyan frászt kaptam uraságodtól, hogy majd beszakadt a hasam. Minek tetszik verni engem? Én csak nézegetni akartam. Kihez van szerencsém?

- Én a kultúremler vagyok - mondtam neki -, és a maga szőrös fenevadi mivolta rettenetesen hat az idegeimre. Maga egy vérengző fenevad, mely teljesen hasonlít a vadállatokhoz.

- Hát... ahogy vesszük...

Láttam rajta, hogy nem érti, amit mondok, de szégyelli bevallani.

- Én a maga kései ivadéka vagyok - folytattam -, akiből kivesztek az állati ösztönök, és azok helyét a szépség és gondolat tudatos művelése töltötte be.

- Na igen, de akkor... - bólogatott az őseember.

- Fogja be a száját, ha én beszélek - mondtam neki azon a hangon, amit még szegény Kozmás kápláromtól tanultam, aki mindig mondta, hogy ezekkel a bugris regruta bundásokkal csak így lehet beszélni, ezt megértik.

Az őseember elhallgatott.

- Mi már túl vagyunk azon a piszok időn - mondtam neki -, amikor az emberek megették egymást, mint a farkasok. Mi már túl vagyunk a nyers erők hatalmának korszakán, amikor dorongokkal fejbe verték egymást maguk... Mi nem járunk szőrösen, mint maga - nem szégyelli magát? Ilyen arccal kijönni az utcára. És a fogai! Milyen fogai vannak! Rettenetes!

- Hát, kérem... így nőttek...

- Ne feleseljen. Maguk egy utolsó, nevetlen, tanulatlan, műveletlen, szemtelen, csirkefogó banda. Üljön le. Szégyellje magát.

- De kérem, tanár úr...

- Ne kérjen semmit. Így nem lehet élni, ahogy maga csinálja. Arra a fokra, ahol mi vagyunk, csak kitartó munkával, tanulással, intelligenciával és fegyelemmel lehet elérni. De magának ezt már gyermekkorában el kellett volna kezdeni. Mi folytonosan műveljük magunkat, kutatjuk a természet törvényeit, tanulunk és tanítunk... Nézzon körül a városban. Minden utcában vannak iskolák, tudományos intézetek, melyek az ismeretek terjesztésére és kutatására alakultak... Nézze meg egyetemeinket, akadémiánkat... nézze meg tanintézeteinket, melyekben ifjainkat megismertetik húszéves korukig a kultúra és tudomány minden vívmányával.

- És húszéves korukban?... - kérdezte tisztelettel az ősember.

- Na ja, akkor a katonasághoz kerülnek. Az is intézet. Ott is szorgalmasan tanítják az ifjakat.

- Mire tanítják, kérem szépen? - kérdezte tisztelettel az ősember.

- Maga marha! Hát mire tanítanák? Még azt se tudja, hogy mi az a katonaság? Hát arra tanítják, hogy hogyan kell megölni az ellenséget.

Az ősember gondolkodott.

- És ha kérdenem szabad - mondta végre tisztelettel -, meddig tart ez a tanítás?

- Három évig, maga szerencsétlen.

Az ősember megint gondolkodott.

- Az sok - mondta végre. - Akkor mi mégis intelligensebbek voltunk önöknél. Mi sokkal hamarabb megtanultuk.

És ezzel fejbe vert a doronggal.

B) TOVÁBB OKTATOM AZ ŐSEMBERT

Mit tegyek, ha már itt van a nyakamon az a fiú, kiálló pofacsontokkal, szőrös arccal, doronggal, úgy, ahogy a „Fejlődéstörténet”-emből kiszabadult, csináljunk vele valamit. Őszintén szólva, kicsit izgatott is a gondolat, hogy a szegény pasast én ismertessem meg a kultúrával: apák érezhetnek ilyet, akik direkt gyereket hoznak a világra, csak azért, hogy legyen valaki, aki náluk is kevesebbet tud, és akinek imponálhatnak.

- Na - mondtam reggel az ősembernek -, kelj fel, ma kimegyünk az utcára, hadd tanulj valamit.

- Igenis, nagyságos úr - mondta alázatosan (erre nagy nehezen rászoktattam már, hogy nagyságos úrnak nevezzen).

Először a házakat mutogattam meg neki. Elég magosaknak találta, de nem nagyon csodálkozott. Azt kérdezte, mennyi idő kell hozzá, míg egy ilyen kinő a földből.

- Te a kőkorszakból való vagy? - kérdeztem.

- Nem. Az obszidián-korszak tercier szaka, harmadik fejezet, felülről tizenhetedik sor.

- Jól van. Hát jegyezd meg magadnak, hogy ezeket csinálják, nem nőnek. De ezt még nem foghatod fel, mert értelmiséged Darwin szerint oly alacsonyan áll, hogy összefüggő szavakat nem tudsz még mondani, csupán makogásszerű hangokban adsz kifejezést indulataidnak. Értetted?

- Igenis, nagyságos úr.

- Jól van. Éhes vagy?

- Bizony - vigyorgott.

- Hát majd elmegyünk ebédelni a Drechslerbe. Az az Andrássy úton van.

- Hát menjünk - mondta és megindult.

- Várj csak. Az Andrássy út messze van. A kultúra a te időd óta odáig fejlődött, hogy ma már nem kénytelen az ember gyalog odamenni, ahol sürgős dolga van, hanem igénybe veszi az úgynevezett közlekedési eszközöket, melyek ötször, tízszer vagy akár százszor gyorsabban viszik el a megfelelő helyre, mint ahogy gyalog odajutna. Látod ezeket a síneket?

- Látom.

- Ezen jön a villamos. Most ideállunk, mikor idejön, beleülünk, és a villamos magától, nagy gyorsasággal elvisz minket a hátán.

Az ősember türelmesen várt, de nem csodálkozott valami nagyon. Végre jött a villamos.

- Na, üljünk fel - ugrált az ős.

- Várj csak. Ez nem jó kocsi. Ez befordul a Király utcába.

Ős barátom türelmesen várt. Jött egy másik kocsi, de az meg volt telve. A további kocsikkal is így volt, mintegy háromnegyed óráig. Akkor végre már nem jött kocsi, mert mindegyik megállt; a Körúton elromlott valami, és most szép sorba elcsendesedett a közlekedés.

- Ez olyan, mint az ichtyosaurus-gyík volt az én időmben - mondta az ősember szellemeskedve a hosszú villamossorra.

Kicsit bosszankodtam, nem feleltem.

- Nagyságos úr - kezdte megint csendesen.

- Na! - ripakodtam rá.

- Ne menjünk inkább mégis gyalog? Olyan éhes vagyok.

- Ne fecsegi - mondtam mérgesen. - Hála istennek, nem tartunk ott, hogy egy kis zavar miatt visszaessünk a primitív időbe. Azonnal beszélni fogok az igazgatósággal, hogy mi történt.

- Azonnal? - vigyorgott az ősember. - Hogy lehet az? Hiszen nincs itt.

- Te számár - mondtam felsőbbbséggel -, mire való a telefon?

- Telefon? Mi az?

- A telefon egy olyan készülék, amivel az ember rögtön és azonnal beszélhet akárkivel, akármilyen messze legyen is az illető.

- Jó - mondta az ősember. Ez már egy kicsit mégis imponált neki.

- Na, gyere velem ide, ebbe a kávéházba.

Bementünk, és én leemeltem a kagylót.

- Halló. Halló.

Na, mi van ezzel a központtal megint?

- Halló. Halló.

Na, még mindig nem jelentkezik?

- Halló! Halló!

De kisasszony, az istenért! De kisasszony!

- Halló! Halló!

Kisasszony! Kisasszony!

- Halló! Halló!

Kisasszony! Az élet oly rövid! Kisasszony! Hát zokogjon már! Kisasszony! Már egy órája várok itt! Kisasszony, álljon fel a füléről! Hisz ez rettenetes!

- Halló! Halló! Na végre!!! 85 -93... Mi?... Mással beszél?!...

Már egy félórája lehetett, hogy az ősember eltűnt mellőlem. Nem vettem észre. Ebben a pillanatban jelent meg. Kezében egy nagy sonkát tartott, aminek a felét leette már.

- Honnan hoztad ezt, gazember?

- Itt a másik oldalon feküdt egy ablakban. Jó szemem van, rögtön észrevettem. Nagyon éhes voltam.

Kidülledt szemekkel meredtem rá. Nem jutott semmi az eszembe. Végre mégis eszembe jutott.

- Adjál - mondtam neki.

C) MÉG MINDIG OKTATOM AZ ŐSEMBERT

- Ül le - mondtam neki -, ma nem megyünk ki, ma a kultúra áldásairól fogok beszélni neked, és arról, hogy az állatias ösztönöket hogyan győzte le lassanként s nemesítette meg az eszmékkel való foglalkozás.

Ősember rám meresztette bozontos szemöldökét, és vicsorgó fogai megvillantak a kiálló pofacsontok között.

- Ne csinálj ilyen vad arcot, kérlek szépen - mondtam neki -, nem loptam az idegeimet. Nézz egy kicsit értelmesen.

Behúzta a száját, füleit mozgatta, és hunyorogva figyelni kezdett.

Hanyagul elnyúltam a karszékben, körmeimet nézegetve, vontatottan kezdtem beszélni. Pár perccel utóbb jutott eszembe, hogy egyik tanárom modorában beszélek, akit az egyetemen hallgattam.

- Hát nézd, kérlek, hogy is mondjam csak. A kőkorszak után - odaváló vagy, ugye?

- Igenis, jurakorszak, Krisztus előtt tizennégyezer, jobbra, a harmadik cölöpépítmény - hadarta engedelmesen.

- Jól van. Szóval ezután úgy ezer évvel már megkezdődhetett a... a kultúra. Igen. Hát... hát ez úgy kezdődött, tudod, hogy az emberek elkezdtek gondolkodni... Értetted?

- Igenis, nagyságos úr. Mi az: gondolkodni?

- Gondolkodni... hja, hogy mi az? Nézd, te számár. Hát például én meglátok egy darab ennivalót valahol. Erre a fejemben benne egyszerre egy olyan izé keletkezik, olyan, hogy is mondjam csak, egy olyan - na! ejnye csak! egy olyan... vagyis jaj, de jó volna megenni ezt az ennivalót... egy olyan izé, hát ez egy gondolat. Értetted?

- Igenis, nagyságos úr. Nálunk is volt ilyen. De nálunk a hasunkban volt, nem a fejünkben.

- Szamár vagy. Nálunk is a hasunkban van aztán, csak hogy előbb a fejünkben van. Például én gondolok valamit, azért pénzt kapok, azért ételt veszek és megeszem.

- Szóval a nagyságos úr megeszi a saját fejét. Hát azelőtt, a mi időnkben még több ennivaló volt, nem szorultunk az ilyesmire.

- Jó, ne feleselj. Én most arról akarok neked magyarázni, hogy a gondolat hogy terjedt el, és hogy tette finomabbá és igazi emberré az embert, és hogy emelte ki a közönséges vadállatok és fenevadak sorából, amilyen te vagy például.

- Igenis, nagyságos úr.

- Hát ez úgy lett, hogy feltalálták az írást, aztán feltalálták az olvasást, hogy el lehessen olvasni, amit írtak. Értetted?

- Igenis, nem értettem, nagyságos úr.

- Majd mindjárt meglátod. Add ide azt a papirost az asztalról.

Ősember átnyújtotta a bulvárlap esti számát.

- Fel fogok neked olvasni ebből a papírból. Eleinte nem fogod érteni, mert végre is tizenégyezer esztendő választ el bennünket egymástól, de majd belejössz. Ahol valamit nem értesz meg, csak kérdezz.

Elkezdtem olvasni ott, ahol kinyitottam. „Rémes gyilkosság Nyakbogárdon.” „Baltával agyoncsapott apa.” „Kiütötte előbb a két szemét.”

- Értetted? - kérdeztem.

- Ojjé! - legyintett a kezével. - Naná, nem értettem! Ez az egész?

- Várj, akkor majd valami egyebet fogok olvasni. - Fordítottam egy lapot.

„Vérengző féltékenység.” „A kettévágott feleség.” „Késsel felvagdalta a gyomrát.”

- Értetted? - kérdeztem.

- Ojjé! - legyintett. - Hisz ez nagyon könnyű.

- Várj - mondtam neki -, majd valami egyebet. - Még egy lapot fordítottam.

„Megnyúzott végrehajtó.” „A pincébe rejtette el.” „Lehántotta a bőrét.”

- Értetted? - kérdeztem elhűlve.

- Ojjé! - mondta.

- Na, ha értetted - mondtam neki -, mondd el nekem, mi az, megnyúzni valakit, mert én nem értem.

- Hát az úgy megy - mondta szolgálatkészen őseember -, hogy az ember egy késsel bevág felül a másik ember bőrébe, mire aztán...

És őseember buzgón magyarázni kezdte nekem, hogyan kell értenem kedvenc bulvárlapomnak ezt az érdekes cikkét.

FUTURIZMUS

A Rottenbiller utca sarkán egy sarokban kitépelt irkalapot találtam. A tetején - magyar írka volt - a következő feljegyzések: ír - úr - rí -

Alatta kevésbé gondos kidolgozásban (a betűk néhol kibökték a vonalakat, alul és felül), de energikusabban odavetve, a következőket:

Kiáltvány az emberiséghez!

A futurista irodalom rendelete

1. Ír - úr. - Ír -ni -.
2. Úr - ír!
3. Úr - nem - ír.
4. Úr nem ír úgy, ahogy eddig írtak.
5. Dicsőíteni akarjuk a szabad mozgólátót, a kitörő kacajt, a forró nyaklevest, a röpke pofont.
6. Le kell rombolni a múzeumokat, a templomokat és a klasszikus iskolákat. Ezek lekötik a gondolat szabad szárnyalását.
7. Le kell rombolni magát a gondolatot, mely megakadályozza az embert abban, hogy gondtalanul éljen.
8. Le kell rombolni az életet, mely megakadályozza az embert abban, hogy szépen meg tudjon halni. Éljen a halál élete, mely a hegyeknek nyugodt körvonalait belengi. Éljen a forró és izmos, pirosposzsgás halál, mely kerek formákat, ád az izmoknak.
9. Le kell rombolni a romokat, és újra fel kell építeni őket, fejjel lefelé. Ki mondja azt, hogy a fej fönt van, azért, mert eddig ott viseltük? A görög filozófia állapította meg ezeket a tényeket, és az emberiség évezredekken át hagyta főzni magát ezzel az elmélettel. Le kell rombolni a görög filozófiát, az évezredek és az emberiséget.
10. Minek kellene a gondolkodáshoz szavak? Fel kell szabadítani a gondolatot a szavak nyűge alól. Miért ne lehetne zenei jelekben gondolkodni? Vagy miért ne lehetne színekben? Vagy miért ne zsetonokban? Vagy számokban? Vagy kukoricában? Mi nem kukoricázunk. A szavakkal kitűnően lehet festeni - palettára velük! Le kell rombolni a Rombach utcát.
11. Le kell rombolni a következetességet, mely az életet be akarja szorítani a logika szűk csatornájába. Le kell rombolni a következetességet, tehát nem kell lerombolni. Pista azt mondja, hogy hazudik, de nem hazudik, tehát hazudik. Tehát le kell rombolni azt a számárságot, amilyent az imént volt szerencsénk elrendelni, hogy az emberek a fejük tetején járjanak. Micsoda beszéd az, hogy a fejük tetején, ki látott már ilyet? Ezennel elrendeljük, hogy az emberek a lábukon járjanak.
12. Le kell rombolni a rombolókat, akik mindent lerombolnak, és a macskákat, akik mindent ledorombolnak. Rimbelem-rombolom, rombolom, a dolmányom rombolom. Le kell rombolni a dolmányt is, micsoda izé az? Ki a fene látott szördolmányon apró ezüstgombot? A gombot is le kell rombolni - kisebb gombunk is nagyobb.

13. Le kell rombolni a vasutakat és a gőzhajókat - éljen az aeroplán és a sötét gyomorgörcs, mely fölemel. Le kell rombolni a pilótákat, akik felviszik az embert, hogy megint leejtsék. Le kell rombolni a levegőt - mit keres az ember a levegőben? Was hat ein Fisch auf einem Baum zu suchen?

14. Le kell rombolni a romboló rímet és Rimbaud-t, a poétát. Le kell rimbelni a rombot, és le kell rumbolni a rambot. Rambarabam. Rimberebem! Rimbem-rombom, csak azt mondom. Romba, bomba, bamba. Romromrom. Remremrem. Meee! Mi nem félünk a tanár úrtól! Rim-rem-rumra-ra-ra...

15. Ri-ri-ri... Úr - ír -

16. Ri - úr... ri... úr - ír -

17. Mér - ír - úr?

OKKULTIZMUS

Éjféli három óra után ült le az asztalomhoz az ismeretlen. A kávéházban már alig voltak. Török hercegnek mutatta be magát, és kérdezte, nem akarok-e kártyázni. Mondtam, hogy nem tudok, különben is nincs pénzem. Köhögött, és a fakírokra terelte a szót, akik tíz évig ülnek egy szögön, és három napig tudják nyitva tartani a szájukat. Kijelentette, hogy ő Elő-Indiában látott egyet, aki a bal karját háromszor a nyaka köré csavarta, és úgy maradt negyven évig.

- Ugyan, ne hazudjon - mondtam neki álmosan.

Erre megesküdt, hogy ő négy nyelven tud egyszerre gondolkodni, és hogy a tenyerét lenyeli, és megint kiadja; ha utazom, látogassam meg, majd megmutatja. Ha van nálam egy forint, elmehetünk kocsin.

- Köszönöm szépen, majd alkalomadtán.

Erre az okkult tudományokra tért át, és biztosított, hogy a természet erőivel úgy beszél, mint velem. A természet erőit a Tűzszellem tartja fogva, aki neki személyes ismerőse. Fel tud emelni egy ujjal két asztalt, mert mágneses kezei vannak. Nagyon különös dolog, és adjak csak gyorsan elő egy forintot, ha a Tűzszellem is úgy akarja.

- Nézze, kérem - mondtam neki -, beszéljünk valami másról.

Erre rátért a szférák zenéjére, és elmagyarázta, hogy a hét bolygót úgy kell tekinteni, mint az oktáv hét hangját, amelyek a Nap körül keringenek, és hogy ő szokta hallani az ilyesmit, mikor a bolygók énekelnek. Dúdolni is kezdett valami melódiát, hogy aszongya, ezt szokta hallani. Hosszas figyelés után figyelmeztettem, hogy ez nagyon hasonlít a „Rózsabimbó és a méh” kupléhoz. Gondolkodott, aztán könnyedén megjegyezte, hogy ejnye, csakugyan. De az nem baj, a bolygók mégis kör alakú pályán forognak. Nézze, kérem, mondta, ez így van, mindjárt megmagyarázom. Adjon csak egy forintot, mondjuk, hogy az a Nap.

- Dehogysis - mondtam. - Ilyet ne mondjunk.

Köhögött, és rátért a szellemidézésre. Hogy a dolog nagyon egyszerű, és a szellemekkel nagyon kényelmesen lehet beszélni. De nem úgy közvetlenül, hanem annak megvan a módja. Az ember lerajzol egy kört az asztalra, és körbeírja az ábécé betűit. Most a közepére tesz az ember egy forintot, és ketten ráteszik a forintra az ujjukat.

- Ketten? - mondtam gyanakodva. - Egyforma erősen?

Miután erről biztosított, kivettem a forintot, és rátettük az ujjunkat. Eloltotta a villanyt, és ünnepélyesen felszólította Omár szellemét, hogy jelenjen meg.

- Mindjárt megtudjuk. A forint magától mozogni fog, és egyik betűtől a másikig megy, és így válaszol.

Csakugyan. A forint mozogni kezdett ujjam alatt. Az első betű ez volt: A.

- Elég! - mondtam, és zsebre vágtam a forintot. - A többit már tudom. Omár szelleme azt akarja mondani, hogy „Adja kölcsön ezt a forintot.” Szegény Omár! A másik kávéházban is ugyanezt kérte. Nagyon érdekes ez az okkult tudomány, de ma estére már eleget okkultam belőle.

IMPRESSZIONIZMUS

Egy barátommal beszélgettünk, délután négy óra felé, az ablaknál, és néztük a Körutat.

Barátom több modern revü munkatársa, és a neoimpresszionizmus áldásait fejtegette előttem. Több okot sorolt fel annak bebizonyítására, hogy a neoimpresszionizmus miért a legjobb művészi irány. A végén az az impresszióm volt, mint mikor az ember elolvas egy keserűvíz plakátot, hogy az mi minden ellen jó.

- Az impresszionizmus - mondotta a barátom - az a művészet, mikor az ember csak lát, és nem köti össze a dolgokat értéktelen reflexiókkal. Mindent meglátni és leírni úgy, ahogy látom.

És a következő versenyt eszeltük ki.

Mindketten leültünk az ablak mellé, és elkezdjük írni, amit az utcán látunk. Aki öt perc alatt több dolgot tudott meglátni és értelmesen leírni: nyert.

Munkába fogtunk, és öt perc múlva megmutattuk egymásnak a kész dolgozatot. A nyájas olvasó megítélésére bízom, melyik pályamű tökéletesebb.

Az enyém

Utca, kétoldalt házak. Házak fölött égbolt, két felhő megy rajta át, az egyik felhőnek a széle rojtos, és olyan formája van, mint egy kanálnak, aminek az egyik felét letörték, a másik fele pedig meggörbült. Házakon vannak ajtók. Ablakok is vannak. Szemben van egy sárga ház. Tetején kémény. Ablakból fekete ruhás nő néz ki, fehér arccal, szája rendes. Kikönyököl, egyik karján felcsúszik a blúz. Lent egy villamos megy, 622-es számú. Két katona átmegy a sínen. Az egyiknek piros orra van. A másik gondolkodni látszik. De csak látszik. Egy fekete ruhás nő siet. Gyorsan megfordul. Visszanéz. Egy cilinderes úr csóválja a fejét. Egy kiskutya keresztülszalad rajta. Egy téglaleesik egy épülő házról. Nagyot csörren. Egy úr elesik. Egy rendőr odamegy, és fejbe üti, rákiabál, hogy ne csoportosuljon. A rendőr hangja másodtenor. A szemben levő nő most idenéz. Rám néz, kacsint, és int valamit a kezével. Lent a kapu alatt egy munkás áll. Valamit káromkodik. Pucolja a ruháját. Egy zsákot akar fölemelni. A zsák fehér. Egyik oldalán ránc van. A munkás most felnéz. Ránéz a barátomra, aki mellettem ír, és ezt kiabálja fel neki: „A pofájuk istenit ezeknek az uraknak, még van pofájuk tátani rám a pofájuk, míg én itt kínlódom, a teremtesit neki!”

Öt perc.

Az övé

Házak, egyik a másik mellett. A felhők olyanok, mint egy dunyha. Szemben sárgásbarna ház, piszkos ablakokkal. Az egyik ablakban kreol nő, ingblúzban. Nyaka kétoldalt be van határolva. A blúzában egyik gombon két kis madár. Egy kövér kereskedő kinéz a boltból. Abban a pillanatban csődöt mond. Lent bezárnak egy bankot. Reklámmember kivilágított cilinderrel. A szemben levő nő ebben a percben idenézett, és rám kacsintott. Mintha mondania is valamit, azt hiszem, a nevemet. Legalább a kezdőbetűjét. A villamos keresztülmegy egy kisfiún. Az egyik darab szürkés-sárga. A kisfiú jó tanulónak látszik. Egy ember megy, görbén. Valaki a házból egy kályhát dob le rá. Lent a kapuban egy munkás emel egy zsákot, most felnéz, és mellettem

író barátomnak a következőket mondja: „Az istenit a pofájuknak ezeknek az uraknak, mit tátogatja rám azt a rusnya képét, ahelyett hogy csinálna valamit, mint egy becsületes ember!”
Öt perc.

BESZÉLGETÉS SÁNDOR BÁCSIVAL

A régi Pilvax helyén épült most egy restaurant. Este mentem oda, nem voltak sokan. Az egyik asztalnál, dolmányban, árvalányhajás kalapban ült egy fiatalember. Mindjárt ismerősnek tűnt. Néhány tarka bekötésű könyv hevert előtte.

Tisztelettel odatelepedtem.

- Alásszolgája - mondtam -, bocsánatot kérek, de mintha múltkor... mintha a Duna-parti korzón találkoztunk volna. Nem egy kövön tetszett állani, és valamit mutogatni fölfelé?

- Először is - mondta Sándor bácsi - ne mondd nekem, hogy alásszolgája... - És a vállamra ütött. - Nincs szolgál, és nincs úr!... Szabadság, szerelem, e három van csupán!... Keblemre, lantos!

És Sándor bácsi megölelt.

Nagyon megörültem a találkozásnak, de hirtelenében nem tudtam mit mondani Sándor bácsinak. Témát keresve megnéztem a könyvet, amit olvasott: a Petőfi-kiadványok voltak, Ferenczy Zoltán Petőfi-tanulmányaival.

- Érdekes könyv, nemde?

Sándor bácsi rácsapott az egyikre.

- Magyar a mája is meg a zúzája is ennek a Ferenczy komának! Hát csak kihozta belőlem a népies elemet, a kiskésit a juhászszenstemszeretőmnék, ebadta, csuha! Már egy fél órája olvasom, egészen szelíden ültem ide, kérem alássan, mert fáradt voltam abba a sok álldogálásba, ott a Duna-parton. De ez a Ferenczy, ez már aztán egy népies, a ragyogóját - juj, egészen belebizsergett a vérem, úgy feltűzelt, ahogy ezt a „Megy a juhász számáron” című versemet magyarázza -, hogy abba micsoda népies tűz van, meg egyszerűség meg mifene. Tetszik tudni, én már egy kicsit meg is feledkeztem ezekről a dolgokról. Segesvárról Londonba mentem, meg Párizsba, ott voltam egypár évig, olvastam, írogattam, belemerültem a dologba, írtam egypár szép szimbolista verset - a régiek közül csak a „Szeptember végén”-t szerettem -, és mostanában akartam befejezni Swinburne-ről írott nagy tanulmányomat, melyben a szellemi arisztokrácia jogosultságát fejtegettem. Szóval ez a népies dolog már ki is ment a fejemből. Hát tegnap hazajövök, benézek ide a Pilvaxba, és kezembe kerülnek ezek a Petőfi-kiadványok. Elkezdem olvasni - tyű, a betyár angyalát, úgy, de úgy föllelkesített, ilyen szép szavakat még nem is olvastam! Hja, öcsém-sógorom, azért mondom neked, lantos vagy te is, magyar az a fanyar zúzád teneked!

Megint a vállamra csapott.

- Hát - kérdeztem tétován - most nem fejezi be azt a tanulmányt, Sándor bácsi?

- A vakapád fejezi be - mondta Sándor bácsi -, hanem írtam egy igaz magyar tüzes népdalt, ezt hallgasd meg, ha vitéz vagy.

És Sándor bácsi szavalt:

Borban van a szerelem,
Szerелеmben életem,
Barna az én kis babám,
Barna bizon, de az ám!

- Na, hogy tetszik, öcsém?!

- Nagyon szép - mondtam -, olyan... olyan népies.

- Azt elhiszem! - kiáltott Sándor bácsi, és egy imbiszt a falhoz vágott. - Ez a Ferenczy-szentem visszaadott megint magamnak. A János vitézt is folytatni fogom, már gondoltam is hozzá egy új szakaszt.

- Halljuk, Sándor bácsi!

Sándor bácsi szavalt:

János az erdőben mindig beljebb haladt,
Sokszor meg-megállt egy barna kislány miatt,
Barna kislány az én kicsi babám,
Barna kislányt szeretem én, az ám.

- Na, mit szól hozzá, öcsém?

- Nagyon érdekes. Hangulatban mintha az előbbi bordalához hasonlítana.

- Hát persze. Mint ahogy Ferenczy mondja, hogy az a csodálatos énbennem, öcsém, hogy minden versem az a hamisítatlan, egyszerű, népies, naiv barna kislány vonul keresztül. Hát ez a csodálatos, öcsém-bátyám! Barna kislány szentem, mondd, szeretsz-e engem.

És Sándor bácsi belém kapaszkodott.

- Bocsánat... - mondtam - de én...

- Hej, barna kislány - folytatta Sándor bácsi, rám se hallgatva, és megcsípte a karom -, ha te szeretsz, tudom isten, el se feledsz.

Sándor bácsi át akarta fogni a derekam. Gyorsan másra akartam fordítani a beszédet.

- Olvasta azt a cikket, amit Szász Zoltán írt önről a Nyugatba?

- Szász Zoltán? Az is egy barna kislány! - kiáltott Sándor bácsi, és az asztalra csapott. - Csak azért is, ha mindjárt az ingemért is!

- De Babits Mihály...

- Az is egy barna kislány! - harsogta Sándor bácsi, és az asztalra ugrott.

Rémülten néztem rá. E percben váratlan és csodálatos dolog történt. Sándor bácsi feje egyszerre kettévált, két fej lett az egyből, és a két fejből lefelé egész Sándor bácsi kétfelé hasadt. Két nyak, két törzs. Egy perc múlva két Sándor bácsi állt az asztalon. Az egyik dolmányban és árvalánnyal, a másik egyszerű zsakettban. Ijedten néztek egymásra.

- Mi történt? - kérdeztem borzongva.

- A pofátok szentjit! - kiáltott nekikeseredve az a Sándor bácsi, akinek árvalányhaja volt, és földhöz csapta a kucsmáját. - Az ántiját neki! Ez a Beöthy Zsolt már megint különválasztotta bennem az embert a költőtől!

KÉPESKÖNYV

GASPARECZ

Hétéves koromban nagyon megörültem egy elhasznált villamosjegynek, amit Angéla nagynéném azzal adott oda, hogy tízforintos bankjegy. Nagyot ugrottam a levegőbe, mire apám rám kiáltott:

- Gasparecz úr már harmadszor küld fel, hogy nem lehet kitartani ezt az ugrálást. Csendesebben örülj, édes fiam.

Csendesebben örültem, és megjegyeztem magamnak ezt a szót, hogy Gasparecz.

Azontúl is, valahányszor egy székről leugrottam a padlóra, vagy dobantottam, vagy táncoltam a padlón, vagy a dívány alatt volt valami keresnivalóm, vagy feldöntöttem egy széket, hogy ráülhessek, vagy a cserépkályhát át akartam húzni a másik szobába, hogy ott is meleg legyen - apám mindig rám szólt:

- Gasparecz nem tud aludni!

Vagy:

- Gasparecz rögtön szólni fog!

Vagy:

- Gasparecz haragszik!

Lassankint homályos kép alakult ki bennem Gaspareczról. Gasparecz, ez a lény, vagy inkább elvont fogalom, hovatovább a Föld haragvó szellemét jelentette - valamit, ami alattunk van, belül, és figyel ránk, és felmordul a mélyben, ha a Föld könnyű kérgét erősebben megrázzuk. Gasparecz int bennünket, hogy szelíden és csendesen járjunk, és gondoljuk meg minden lépésünket. Gasparecz, a mélyben, emberi kicsinységünkre figyelmeztet minket - hagyjátok aludni Gaspareczet.

Gasparecz lassankint megváltoztatta természetemet, amit a nyers természet indulatosnak s hebehurgyának alkotott.

Gyakran azután is, ha dühbe jöttem egy szóra, vagy másképpen megharagítottak, és én dobantani akartam a lábammal: felemelt lábam megmeredt a levegőben, belsőmben megszólalt egy hang: „Gasparecz!” és lábam enyhén és óvatosan ért le a földre.

Vagy kiabálni akartam valakivel, aki becsapott, vagy hangosan felelni valakinek, aki rám kiáltott, vagy megpofozni valakit, aki hátulról leköpte a kabátomat - de szívem mélyén ott volt már az enyhe és figyelmeztető Gasparecz, és én hallgattam.

Vagy rossz könyvet olvastam és rossz írást, és dühömben oda akartam vágni a földhöz - de megszólalt bennem a mindnyájunkban egy emelettel alább ott lakozó Gasparecz, és én megírtam a könyvről, hogy tehetséges ember műve, de még nem forrta ki magát.

Gasparecz megértővé és szelíddé tett, tanulmányoztam a filozófusokat, és megbékéltem a krisztusi eszmében. Megbékéltem, megnyugodtam, elaludtam, és azt álmodtam, hogy ott ülök a képviselőházban, egy nagy emelvényen, és rázok egy csengőt. Odalent a padok között elegánsan öltözött férfiak kiabálnak egymásra. Egyszerre dühbe jönnek, és elkezdenek verekedni. Rázom a csengőt, és megkérdem, hogy mi baj van. Kiderül, hogy valaki azt mondta, hogy rövid a tarka barika farka - ezen verekesznek. Rázom a csengőt. Erre az egyik verekedő véres szemekkel felordít rám, hogy nyilatkozzam, rövid-e a tarka barika farka, igen vagy nem.

- Uraim - mondom én könyörögve -, hagyjuk a barikát. Csak arra kérem önöket, ne dobogjanak úgy, mert Gasparez nem tud aludni.

- Pfuj, Gasparez! Hazaáruló! - kiabálnak az urak dühösen, és még jobban dörömbölnek a padlón. - Lássuk azt a Gasparecet!

Egyszerre borzasztó csattanás. A Ház ajtaja kinyílik, és egy borzasztó külsejű alak jelenik meg. A ruhája rongyos, szemei véresek. Kezében vörös zászló, ráírva: Forradalom.

- Gasparez! - kiáltom rémülten. - Ez Gasparez, aki alattunk lakik!

Akkorát kiáltottam, hogy felébredtem. A többiek nem ébredtek fel: most ott vannak nélkülem, Gasparezzel, és nagyon nyugtalan vagyok miattuk.

MARISKA ÉS KAROLY BÁCSI

Mariska és Károly bácsival hatéves koromban találkoztam először a Mária Terézia téren, ahova levitt a cseléd játszani. A téren egy csomó kislány kört játszott. A kör közepén térdelt Mariska. Sorsa már akkor nagymértékben érdekelt, mint azóta is minden, ami az események középpontjában áll. A következőket tudtam meg:

Mariska ült egy kövön,
Egy kövön, egy kövön,
Mariska ült egy kövön,
Egy kövön.

Ekkor egy kislány lépett Mariskához, ki, mint kiderült, Károly bácsit képviselte.

Belép hozzá Károly bátya,
Károly bátya, Károly bátya,
Belép hozzá Károly bátya,
Károly bátya.

Károly báty megkérdezte Mariskát, miért sír, mire Mariska odanyilatkozott, hogy neki meg kell halni.

Innen kezdve Mariska sorsa a balladák zavaros kódéba vész. Károly báty nemhogy meg nem vigasztalja Mariskát, de inkább csatlakozva Mariska nézetéhez, hogy neki meg kell halni, előveszi kését, és beleszúr Mariska szívébe. A közvélemény, mely Mariska pártján látszott lenni, erre tapsban tör ki, s Károly durva és határozottan elhamarkodott cselekedetét elítélve, azonnal egy magasabb igazságszolgáltatásra apellál, mely Mariskának ad majd elégtételt.

Mariskából angyal lett,
Angyal lett, angyal lett,
Károlykából ördög lett,
Ördög lett.

Ez a szemeim előtt lefolyt dráma azóta sokat foglalkoztatott. Kérdezősködtem otthon is, szüleimnél és egyebütt, de csak zavaros és összefüggés nélküli magyarázatokat kaptam. Azzal a magyarázattal, hogy Mariska valószínűleg kockacukrot lopott a konyhában, s azért kellett meghalnia, nem tudtam megelégedni. Később, mikor élettannal és természettudományokkal foglalkoztam az egyetemen, néhány tanáromnak újból előhoztam az esetet. Ezeknek tudományos véleménye az volt, hogy nevezett Mariska alatt valószínűleg hajadon leányt kellett érteni, ki az etika szabványairól megfélekezve, bűnbe esett. Károly bátya a bosszúálló lelkiismeretet képviselte abban a percben, midőn Mariska bűnének következményei előtt állt, s nem lévén törvényes neje csábítójának, csak a halált választhatta.

Mi sem természetesebb, hogy Mariska sorsa ezek után kétszeresen érdekelt. Szerettem volna a szigorú Károly bácsival is találkozni, hogy mint naturalista író Mariska belső életének néhány intimtását megtudjam tőle.

Végre egy közös barátunk bemutatott neki.

Károly bácsi meglehetősen megváltozott, de jól néz ki. Nagyon elegánsan öltözködik, vastag aranylánc, városi bunda, lakkcipő. Szívesen fogadott, mindig szerette az újságírókat.

Mariska iránt érdeklődtem.

- A művésznő kitűnően érzi magát - válaszolt Károly bácsi -, és bizonyára örülni fog, ha önt fogadhatja. Azonnal elkísérem önt az öltözőbe. Maga csinos fiú, fog neki tetszeni...

És ravaszul hunyorgott.

Károly bácsi átkísért az öltözőbe, ahol Mariskát éppen öltözködés közben találtuk. A „Nécertánc”-ot próbálta előbb, amivel most indul világ körüli útjára.

- Kérem, egy kincs ez a nő! - hunyorgott szakértően Károly bácsi. - Egy kincs! Majd meglátják, mit csinálok én még belőle! Nem sajnáltam eddig semmi fáradságot.

Megtudtam, hogy Károlykából impresszárió lett, és nem ördög, és hogy ő menedzseli Mariskát.

Ezek után kicsit bátortalanul mertem csak előhozakodni a dologgal.

- Úgy emlékszem - mondtam óvatosan -, azelőtt holmi nézeteltérések voltak ön és a művésznő között. És hogy ön némi túlszigorral ítelt meg bizonyos, Mariska művésznő által elkövetett dolgokat, melyek következményekkel fenyegettek.

Károly bácsi legyintett.

- Ugyan, kérem! Hiszen ön tudja legjobban, hogy a közvélemény már akkor is ellenem volt. Azt mondták, kegyetlenség, amit csinálok. Hát jó, én megmutattam, hogy velem lehet beszélni. Mariskát felkaroltam, és csináltam belőle valamit. No és mellékesen magamból is.

A művésznő mosolyogva nyújtotta csókra a kezét.

- Ön kedves és naiv ember - mondta nekem -, ön még emlékszik arra a kedves jóvendölésre. De amint látja, Mariskából igazi nagy nő lett.

- Károlykából pedig - mondta Károly bácsi -, Károlykából komoly férfi lett, aki érti az életet.

- És a következmények? - mondtam én elszontyolodva.

- A következményekből - mondta finoman Mariska -, a következményekből angyal lett.

MESE AZ ELTÉVEDT VILLAMOSRÓL

Tudod, Pistike, hja, tudod Pistike, azt kérdezted, hogy honnan jönnek a villamosok.

Hát - a villamosok a Telepről jönnek, tudod?

Hogy mi az a Telep?

Hát látod, az úgy van, mint a kisfiúkkal, ugye, azok is iskolába járnak, meg a fák is járnak faiskolába és így tovább.

Na hát ott a Telepen járnak iskolába a kis villamosok... ott tanulnak, nőnek, fejlődnek, míg aztán nagy villamos lesz belőlük...

Na igen, hát a kis villamosoknak is van papájuk, mamájuk... Nem láttál még az utcán egymás mögött két villamost, egymáshoz kötve? Az a papája-mamája a kis villamosnak - hát így.

Na persze, a kis villamos, az még egészen picike... olyan kicsike sín nincsen is, hát azoknak még nem szabad elmenni a Telepről. Mikor a kis villamos a világra jön, akkor még csak akkora, mint egy kis kuffer. Egészen zöld még és kicsike, alig tud járni a kis kerekein... öt-hat születik egyszerre, és a kis villamosok olyankor ott szaladgálnak a mamájuk körül, és szopnak... Hogy mit szopnak? Hát... hát áramot szopnak, villamos áramot. Attól lesznek szép nagyok és erősek, megsárgulnak, a kis feljárójuk meg lámpájuk meg kerekük megnő, megerősödik. Egy napon aztán akkorák lesznek már, hogy beleférnek a sínbe, és akkor kiengedik őket... De milyen mulatságos látvány az, Pistike, mikor egy olyan icike-picike kis villamos, aki még járni se tud, ott bukdácsol az öreg villamos körül, és ijedten beszalad a rács mögé, ha valaki feléje megy... Olyankor olyan vékony hangon csilingel, mint mikor egy kiscsibe csipog...

Bizony, Pistike. Egyszer egy olyan kicsike kis villamos megszökött a Telepről éccaka, mert nagyon vágyott ki a nagyvilágba, a Körútra, amiről annyi szépet hallott a dadájától. Kiszökött az ajtón, és rászaladt egy sínre, ami a Terézvárosba vezetett.

Egy ideig rendben ment a dolog, a kis villamos ámult-bámult a sok szépen meg ragyogáson, de egyszer aztán csak kiszaladt a sín a kis villamos kereke alól, és a kis villamos betévedt egy mellékutcába. Nagyon megijedt, nem ismerte ki magát.

Zavartan nézegetett körül, ijedten kandikált be a kapuk alá, és gyorsan elfutott megint... Felszaladt egy lépcsőn, de nagyon elszédült, visszajött megint, és lefutott a Duna-partra. Ott ácsorgott sokáig, nézte magát a vízben, leült a lépcsőre, első két kerekét belelógatta a vízbe, és magában csilingelt búsan egy régi nótát, amit Húvös Ivántól, a tanító bácsitól tanult... Aztán átment a hídon, felballagott a Gellérthegyre, és most már nagyon megijedt... Este lett, eső kezdett csepegni, és a kis villamos fáradtan leült egy köré, és csendesen sírdogált magában... Egyszerre nagyon megéhezett... Búsan, sírdogálva ment vissza a városba... Nagyon éhes volt már, a kis lámpája elhomályosodott. Egy mellékutcában megállt, és kinézett a Körútra... Éjszaka volt, a Körúton egy ember bandukolt végig. A kis villamosnak eszébe jutott, amit az iskolában tanult, hogyan kell az ügyes villamosnak megtámadni az embert, ólálkodni a mellékutcákban, és hirtelen ráugrani...

A kis villamos megfeszült, kiszámította a távolságot, és hirtelen kipattant a mellékutcából. Abban a percben megfordult az ember. Jó kövér úr volt, testes ember. Összeütköztek. A következő pillanatban a kis villamos fájdalmasan felkiáltott. Az ember rálépett a fejére.

- Megtelt! - kiáltott ijedten a kis villamos. De már későn. A felnőtt ember elgázolta a fejletlen kis villamost. Ott halt meg a sínnek mellett, amit nem szabad elhagyni soha. Bizony, Pistike.

TESTI SZÉPSÉG

Halálom után két nappal idézést kaptam, hogy jelenjek meg a Másvilági Mennyország-kiegészítő Parancsnokság irodájában. Ott beosztottak valahová, ahol többedmagammal vártam, hogy átdeportáljanak a Marsba vagy akármerre, a IV-ik, bővített dimenzióba. Nagyon untam magam. Ötödnap találkoztam Dezső barátommal, akit szintén ide osztottak.

- Hogy vagy - kérdeztem -, soká maradsz itt?

- Tudom is én. Nagyon unom magam. Tudod, az ember a másvilágon ellustul. Sürgős dolog nincsen, az ember mindenre ráér - telik az örökkévalóságból. Téged is örökkévalóságfogytiglan hívtak be?

- Engem is. Mindig ilyen unalmas itt?

- Igen, kérlek, és az ember elveszti minden kedvét. Tegnapelőtt például eszembe jutott, hogy nekem egy komissióm van. Még a behívásom előtt megígértem valakinek, egy hölgynek, hogy halálom után két nappal, éjszaka meglátogatom. Eszembe jutott, gondoltam, úgyszincs most semmi dolgom, lemegyek, elbeszélgetünk egy kicsit.

- Ugyan! Na és mit szolt?

- Tizenkettő előtt valamivel érkeztem, még aludt önagysága. Gondoltam, hadd aludjék szegény, keresztülmentem a falon, aztán beültem a tükörbe, és néztem. Sok tekintetben előnyösebb azért ez az állapot, hogy az embernek nincs teste. Az enyém kicsit kövér volt, és gyakran izzadtam. Az itt nincs.

- Hát persze, az igaz.

- Hát kérlek, elég kíváncsi voltam a találkozásra. Én tudniillik valami hosszú és patetikus levelet írtam neki, amiben ezt a randevút megígértem. Azt írtam neki, hogy a másvilágon találkozunk.

Dezső elgondolkodott.

- Nem értem, miért akartam vele pont a másvilágon találkozni. Úgy látszik, valami mondani-valóm volt neki, de bizony isten elfelejtettem. Ott ültem a szobájában, mondom, a tükörben, és törtem a fejem, hogy mit is akartam neki mondani. Pedig milyen sürgős volt akkor, direkt agyonlöttem magam, hogy találkozhassunk. És képzeld, ott vagyok, és nem jut az eszembe.

Megint elgondolkodott.

- Szép nő? - kérdeztem végre.

Dezső vállat vont.

- Tudja isten. Azelőtt nagyon tetszett. Most jobban megnéztem magamnak, míg aludt. Kérlek alássan, mióta itt vagy, nem jutott eszedbe, hogy milyen furcsa dolog egy emberi test?

- Furcsa?

- Na igen. Mondhatnám, komikus. Különös hatással volt rám, hogy ni, ezek még mindig hordják a testet, amit én már olyan régen nem hordok. Olyan... olyan régi divatú dolog... Mint az uraságoktól levetett ruha... A lélek leveti a testet, és ezek tovább hordják...

- Van a dologban valami. De a részletek...

- Hát, kérlek, azokat is megnéztem. Azelőtt például örültem szerelmes voltam a lábaiba. Kérlek alássan, ugyan kérlek, hogy néz ki egy emberi láb! Nyilvánvalóan olyan, mint egy elnyomorodott kéz. Azelőtt kéz is volt, mikor még majom volt az ember. Az ujjak eltorzultak, és a tenyérből lett egy vaskos, formátlan húsdaganat. Nem értem, hogy ezt akkor nem vettem észre.

- És a szája?

- Az meg két vörös húsgörcs. A bélrendszer felső nyílása, a sok evéstől kidagadt. Beljebb csontocskák vannak, azok se szabályosak. Aztán az orr... na, kérlek szépen... milyen formátlan valami! Két lyuk van rajta. Hanem a legkomikusabb és szánalmasabb a két fül. Hogy ez soha nem jutott az eszembe! Két lemaradt, siralmas húscafatocska, ami összezsugorodott és gyűrődött, mint a töpörtyű. És két ilyen kis cafatocska lóg a fej két oldalán, és ez nekem tetszett, és meg akartam csókolni! Brr!...

- Furcsa, furesa. Mondasz valamit.

- Hát, kérlek, én csak elnéztem egy darabig. Ilyen az egész. Aztán megint törtem a fejem, hogy tulajdonképpen mért is akartam én vele találkozni. Aztán, szégyen ide, szégyen oda, bizony nem jutott az eszembe, hát fogtam magam, és szép csendesen ellógtam, mielőtt felébredhetett volna. Nem mennék többé vissza, nem tudom, miért.

- Azóta se jutott az eszedbe?

Gondolkodott.

- Mit csináljak? Nem. De nem is erőltetem meg magam, van idő. Arra való az örökkévalóság. Nincs egy cigarettád?

- Volna, de mivel szívjuk el, nincs szájunk?

- Az igaz. Látod, ez az egyetlen dolog, amit sajnálok.

FEHÉR EMBER FEKETÉBE CSOBÁLKOZIK

Gyermekkori emlék

Nagyon kérem, tisztelt szedő úr, ne higgye azt, hogy paralitikus vagyok és csak véletlenül írtam csobálkozok, helyett, hogy csodálkozok. Nekem ez a csobálkozok kedves emlékem, ami most húsvét vasárnapján vált aktuálissá. Ötéves koromban, húsvét vasárnapján, délelőtt tíz órakor lekváros kenyeret ettem az ebédlőasztal északi féltekéjén. Ez alkalomból feltérdeltem a székre, mivel az asztal felszíne akkor még feljebbvalóim nagyszámú csoportjába sorakozott. Az asztalon tintát, tollat és papirost fedeztem fel, amint fejem a fennsík szélén felbukott. Lefoglalva ezeket a tárgyakat, a fehér papirosra egy profilban álló ember körvonalát írtam le, mondhatnám: kissé az óegyiptomi művészek hatása alatt. A papír többi részét, a körvonalakon túl, bekentem feketére, nyilván a hatás kedvéért - a világítási effektusoknak ezt a rafinált kihasználását később, mint értesültem, Rembrandt és követői átvették tőlem. Művem befejezve, félig behunyt szemmel visszahúztam a fejem, és higgadt megfontolással szemlélve az eredményt, a profilba fordult úriember arcán némi meglepetést véltem felfedezni. Valószínűnek tartom, hogy a körülötte kialakult váratlan éjszaka lepte meg, ő úgy emlékezett rá, hogy amikor lerajzolták őt, akkor még fehér volt a papír. Bizonyos önelégült kárörömmel igazat adtam neki, és a papír csücskére, ami még tisztán maradt, az alkotás lázából még fennmaradt ihlettel így írtam oda a nagy kompozíció címét és témáját: *Fehér ember feketébe csobálkozok*.

A filológusokra bízom annak eldöntését, hogy akkori nyelvérzékeléssel a csobálkozni szót tartottam-e a helyes kiejtésnek, vagy egyszerűen a b és d betű között fennálló éles disztinkciót véltem felesleges szórszálhasogatásnak. Elég az hozzá, hogy a feketében csobálkozó fehér ember tragikus sorsa mélyen gyökeret vert lelkemben, fejlődő lírámmal azonosította magát e szimbolikus alakkal - igen, uraim, az a fehér ember, aki húsz év előtt hosszan és makacsul s azóta is egyre kitartóbban csobálkozok a feketébe, az a fehér ember én voltam, uraim, én, az európai fehér ember. A képet eltettem fiókom fenekére, és tegnap, tegnap elővettem és megnéztem. Ez azután történt, hogy a balkáni háború részleteinek leírását elolvastam valahol, olvastam a keleti kényelemmel berendezett szénsavas vízfürdőkről, amiket török orvosok ajánlottak szegény török katonának, a nehéz napokról olvastam és Drinápoly elestéről. Olvastam tegnap, és olvastam hat hónapja mindennap. Olvastam bolgár fehér emberekről és szerb fehér emberekről, és azután megnéztem tükörben az arcomat, és változatlanul fehérnek találtam. És olvastam négyezer levágott törökről és hatezer felkoncolt lakosról és bajonettekről és özvegyekről is. És aztán, mint említettem, megnéztem a gyermekkori rajzot a fehér emberről.

Ismerik, uraim, Dorian Gray csudálatos történetét? Az arcképről szól e történet, mely gazdája minden bűnét és romlottságát magára veszi: az arckép öregszik, és gazdája üde és fiatal marad; egy nap megnézi képét, és rémülten veszi észre a változást.

Uraim, a fehér emberrel borzasztó dolog történt. Nedves helyre tették, vagy mi, vagy a papír romlott el, elég az hozzá, hogy a fehér körvonalak közé beszivárgott a fekete, - csúf, sötét árnyak húzódtak a fejen és a mellen keresztül. A fehér ember körvonala elmosódott, beleolvadt a környező fekete atrocitásba, amit ezek a bolgárok véghezvisznek. És elrettenve győződök meg róla, hogy egyidejűleg eltűnt az arcról is az a kifejezés. A fehér ember közben megfeketedett a feketétől, és a fehér ember immár nem csobálkozok.

AZ KÖNYVNYOMÓ, AZ KIRÁLY, AZ POÉTA, VAGYIS UJSÁGH-IRÓ

Allegorikus történet a XV-ik századból

I

Vala penég akkor Frankfurtban, az Városban egy Furfangos, ki is praktikákkal egyben magát gyakorla, s járkálván furfangos Masinát eszel vala ki fejével, mely is ördögösen az Betüket enmaga silabizálá 's azokat meg és többszörözé, olyképpen, hogy egyből több lenne.

II

A neve penég vala Ennek Johannes Guttenbergus, ama Város szokásai szerént s az uccák Sorjába ül vala, s nyomtatta vala az Masinériával egyben mindenek nagy álmélkodására. Kit is igen megcsodálának a város népe egyben.

III

S jöve akkor egy az város Éhenkórászai közzöl, ki is magát Poetának azaz Vers-csinálmányok csinálójának nevezé nagy fennhangon - s mondá néki amaz nyílt szóval, mondván: Nyomas-sad te ki az én Versemet, azaz verscsinálmányomat, kit is mondanak kántának.

IV

Guttenbergus penég hajlítottván az ő szivét az beszédre, s azt ki is nyomtatá bikkfa-betökből....

V

S jelene meg akkor egy is más is ama céh közzöl, kik is igen környülkiáltozák vala 's mindegyre mondván: Nyomtassad ezt és amazt - és igen szorongatják vala az ő szivét.

VI

S jelene meg akkor az város Királlya, azaz Főembere, kit is nevezének Első vagy Uzszorás Kiadusznak, s amaz kérdé, mit mivelne. S Guttenbergus annak mutatá az első kinyomtatott versezetet, azaz Cantatót.

VII

Aztat is a Király elolvashván, igen felgerjede az ő szivében, és az ő gyomrában éreze vala Szaggatásokat és Öklendezéseket, mivelhogy az vers vala ocsmány, valamint az vatrangyos Békának az ő nyálazata, kit is neveznek az Tudósok Crapus Execrumnak.

VIII

S felháborogván s igen zayongván az ő szivében, az Király parancsolá erős hangon Guttenbergusnak, fogná elő s állitaná Elejbé az Poetát, azaz Verscsinálót, ki is megneszeze vala Azt, akara oldalt elszunyogni, valamint az Róka, kit is neveznek Ravasznak. Ám heroldok futának utánna, s azt a Korcsmában fenekedve találák, s vivék őt az Király elejbé.

IX

Meglátván penég azt a Király, parancsolá fejét az Nyomtató Masinába beledugni, azaz belegyemeszelni s azt kipréselni. S az Masinában az Poeta feje szétnyomatván és az kipréseltvén, abból származának vékony bugusok, azaz Lemezek, melyek valának telenyomtatva felel vastagh Betűkkel, kit is azon naptul Ujsaghnak azaz Hirlaphnak nevezék.

Az Úr áldása minden keresztyén lelken.

DIPLOMÁCIA

I

- Hát kérlek, Alfréd, most már beszéljünk végre arról a...
- Excellenciád kijelentése nyilván azokra a súlyos politikai állapotokra vonatkozik, melyeknek megoldásában minden óvatosság és előrelátás okadatolt.
- Na ne izélj, Alfréd, kérlek. Öt nap múlva karácsony, és te már három hete ígéred, hogy beszélünk arról a...
- Ha tettem volna kijelentést excellenciád előtt, akár hivatalos, akár félhivatalos formában, mely kijelentés érdemileg bizonyos újabb beruházásokra vonatkozott volna, ezt a kijelentést semmiképpen kötelezőnek nem tekinthetem, annál kevésbé, mert az akkori európai konstellációk még alkalmasok lehetek arra, hogy excellenciád nemzeti aspirációit támogassák, de már méhükben viselték egy esetleges változás lehetőségét.
- Hát tudod, kérlek, Alfréd, erre nagyon enyhe, ha azt mondom, hogy mégiscsak piszkos smucigság. Ebbe a vacakba nem járhatok tovább, érted? És múlt héten megígérted!
- Ha jól értettem, excellenciád a status quo antéra hivatkozik, és megállapodásunknak nemzetközi határozmányszerű jelleget óhajt kölcsönözni. Engedje meg, hogy ezzel szemben hivatkozzam pénzügyi minisztériumunk legutóbbi expozéjára, mely kincstárunk állapotát oly váratlan és súlyos pillanatban mutatta be, hogy mint igen jól tudja, kénytelenek voltunk egy, a szövetséges államok kincstárából fölveendő nagyobb kölcsön igénybevételét tervezni.
- Na és? Szóval a Blautól is kértél harminc forintot.
- Excellenciád azonban elfelejti, hogy az excellenciád által említett összeg oly rendkívüli kiadások fedezésére fordított, melyeknek sürgősségét jellemezve, nem túlzok, ha azt állítom, hogy közéleti intézményeink e nemzetközi kölcsön igénybevétele nélkül költségvetésünket a minimum alá kellett volna hogy redukálják.
- Azt nekem ne meséld, hogy az egész harminc forintot megettük azóta.
- Excellenciád bizalmatlansága nagyon könnyen megbonthatja a monarchia egyensúlyát.
- Nahát, én pedig kijelentem, hogy még ma földhöz vágom ezt a miskulanciát, és soha többé nem teszem a fejemre, és inkább hajadonfőtt kimék az utcára, és ha az a mitugralsz sógornéd, az Ella legközelebb idetolja a képét abba a malomkerék kalapba, hogy mutassa, hogy neki van, hát én nekimegyek a képének, és levakarom az orrát.
- Excellenciád követeléseit komoly megfontolás tárgyává tesszük. A monarchia elismeri, hogy Ellánia területi törekvései, melyeket az excellenciád által említett Kalap vagy Kalpag annektálásával egészen az Ióni-tengerpartig terjesztett ki, szűk kis országunkat, melynek Ebédli megyéje területileg valóban alig nagyobb, mint az Ellánia által annektált Kalpag, súlyos helyzet elé állítja. Mert úgy látom, excellenciád nemzeti aspirációit nagyon felfokozta ez az annexió, mely önmagában véve elég volt amaz ambíciók felkeltésére is, nemcsak felfokozásáért.
- Szóval, hogy nekem Ella nélkül eszembe se jutott volna az egész kalapügy, ezt akarod mondani. Ez olyan aljas feltevés, ami csak tőled telhetett ki. Pfuj! *Földhöz vág egy széket.*

- A helyzet még mindig nagyon borús. A háborús párt, mint látom, radikális eszközökhöz nyúlt, hogy létérdeke mellett tüntessen. Ezzel szemben a nagyhatalmak hűvös tartózkodással fejezhetik csak ki álláspontjukat.
- Igen? Hát tudod, mit, fújd fel az egész kalapot. Be fogom csapni azt a vacak nyakláncot, amivel múlt karácsonykor kiszúrtad a szemem, s veszek rajta három kalapot. Alászolgája! *El.*
- Úgy veszem észre, diplomáciánk államcsíny áldozata lett. Ezekben a nehéz időkben egyetlen érdemleges nyilatkozatot sem tehetek. Ki kell várnunk a helyzet alakulását; kérem az urakat, beszélgetésünk tartalmát óvatosan közöljék a lapokkal, nehogy a közvéleményt félrevezessük.

DIPLOMÁCIA II

- Na! Szent isten! Mit akar?

- Nagyon kérem méltóságodat, hasson a hírlapok útján a közvéleményre oly irányban, nehogy felesleges izgalmakat keltsen a nagyhatalmak diplomáciájának ez a váratlan és a körülmények következtében sajnos oly sürgőssé vált beavatkozása.

- Jézus Mária! Az ablakon keresztül! Segíts...

- Őszintén sajnálnám ha a közvéleményben ez a pánikszerű riadalom arra kényszerítené a nagyhatalmakat, hogy erélyesebben lépjenek közbe a rend és béke fenntartására, és statáriális, kivételes törvényeket véve javaslatba, odahatnának, hogy a lapok közleményeit az önök jóváhagyásával ellenőrzés alá vegyék.

- Jaj, jaj! Ne bántson! Ne kösse be a szájamat!...

- Megbízóimat természetesen értesíteni fogom a méltóságod által beterjesztett kívánságokról. Örömmel jelenthetem, hogy a nagyhatalmak ez esetben eltekintenek a fent említett cenzúráról, feltéve, ha az önök kormánya nem támaszt nehézségeket, és nem akadályozza meg kormányunkat abban, hogy bizonyos kereskedelmi érdekeink zavartalan lebonyolítása céljából az önök országának kereskedelmi vonalain szabad utat nyerjünk.

- Jaj, jaj, a mellényzsebemben ne kotorásson, ott nincsen semmi!

- A kereskedelmi szerződésnek a Mellényzseb-szorosra vonatkozó pontjait nemzetközi határozmány alapján törölni óhajtjuk. Eszerint önök megtarthatják a Mellényzseb-szoros fölötti teljes uralmat és autonómiát, minden nemzeti kívánságok tiszteletben tartásával. Ezzel szemben a nagyhatalmak fenntartják maguknak a jogot az ország egyéb tartományaiban történendő kereskedelmi szerződésekre.

- Jajjaj, de hát nem elég magának az órám? Mit akar azzal a pár forinttal, ami a belső zsebemben van?... Segítse... Nem viszi el a kezét?!

- Az önök hadügyi intézményeinek fenyegető magatartása arra kényszerít bennünket, hogy ultimátumszerű komolysággal szólítsuk fel kormányukat jelen jegyzékben, vonja vissza azokat a hadtesteket, melyeket a határra kitolt.

- Jaj, jaj, ne csavarja ki a kezem...

- A jegyzék harmadik pontja határozott választ kér arra, hajlandó-e méltóságod visszavonatni a hadtesteket az ország belsejébe, ahol készenlétben maradhatnak, azzal a megkötéssel, hogy a póttartalékosokat nem hívják be.

- Jézuskám, most összekötözte a kezemet! Jaj, ne bántson, betörő úr!

- A nagyhatalmaknak nincsen forróbb óhaja, mint hogy az európai béke veszélytelenül tartsa egyensúlyban minden nemzet létérdekét. Az európai béke fenntartása teszi szükségessé, hogy Albániát lecsatoljuk, és pontosan megszabjuk államuk terjeszkedési határait. Most már határozottan kérünk erre vonatkozó javaslatot.

- De bizony isten, nincs nálam több, az a hat korona volt összesen, amit kiszedett. Nézze meg a nadrágzsebemet, egészen üres. A bukszámban sincs semmi.

- A kereskedelmi miniszter tegnapi expozéja bizonyos gyarmatárakra is kiterjeszkedett, melyekre vonatkozólag szintén óhajtánánk önökkel előnyös szerződést kötni.
- Mi? A szekrényemben? Hát nézze meg, talál-e ott valamit. Egy nadrágtartó maradt összesen, mindent elvitt a végrehajtó. Hová dugnám, ha volna valamim?
- Nem tudom, méltóságod részéről véglegesnek tekinthetem-e ezt a választ.
- Úgy éljek, nem volt egyebem, csak az a hat korona, amit elvett.
- Akkor hát örömmel és megnyugvással jelenthetem, hogy a nagyhatalmak értekezlete tudomásul vette az önök válaszát, és mi, csak hogy az európai béke fennmaradjon, nem óhajtunk további lépéseket tenni, sőt tiszteletben tartjuk és elismerjük az önök követelését, mely nemzeti büszkeségük jogos tartozéka. Azt hiszem, teljes békekötésről számolhatok be, s ezt meg is teszem, ha önök biztosítják a kiküldött követek nyugodt és zavartalan hazatérését.
- Jó, jó, nem kiabálok rendőrért, csak tegye el azt a revolvert... Arra, az ablakon keresztül tessék... jajaj...
- Óvatos és méltányos politikánknak sikerült nagy erőfeszítéssel közmegelegedésre elintézni a konfliktust, és Európa békéje e percben ideálisnak mondható. Kérem az urakat, ily formában informálják lapjaikat.

DIPLOMÁCIA

III

- Hé, hallja, maga izé...

- Kérem, értesítse méltóságod az önök nagykövetét, hogy értesítéseket kaptunk, melyek szerint Szerbiának velünk valami elintéznivalója van, amelyet nem a rendes, diplomáciai formában adott tudtunkra.

- Hé, maga izé, a maga marha lábán járjon!

- Az önök nagykövetének legutóbbi kijelentése olyan követeléseket rejt magában, amelyeket a monarchia megfontolás tárgyává kell hogy tegyen. Véleményünk szerint Szerbiának nincs ugyan joga beleavatkozni a monarchia legszemélyesebb ügyébe, miután azonban a jelenlegi felszólítás olyan kívánalmakat tartalmazott, melyek létérdekünk sine qua nonja gyanánt már eleve fennállott körülményre vonatkoztak (tudniillik már eddig is gyakran jártunk a magunk lábán), azt hiszem, ezt a kérdést végleg elintéztük, ha a status quo ante fenntartásáról értesítjük nagykövetüket.

- Na járjon a szája az úrnak, hallja? Nem tud nézni? Majd kinyitom a szemét, ha odavágok.

- Valóban, uraim, nem tagadom, hogy Szerbia legutóbbi jegyzékében némi halvány árnyalata volt felfedezhető ama fenyegetésnek, mely az uralkodás legutolsó érvelését, az ultima ratio regis elvét egy esetleges kombinációban előtérbe tolhatja.

- Mü? Még ki meri nyitni a pofáját? Na várj, te bugris! Itt van a Zedlacek barátom, a mészáros, annak csak fütyyenteni kell. Majd meglátjuk, lesz-e duma aztán is. *Fütyyent.*

- A helyzet oly váratlanul alakult, és oly súlyos következményekkel járhat, hogy e percben minden kicsinyes féltékenységet elvetve, a hármasszövetségre való hivatkozással kijelentjük, miszerint Szerbia követelésével komolyan foglalkozni óhajtunk, biztosítva kormányát arról, hogy a legmesszebbmenő barátság és jóindulat vezérel Európába békéjének fenntartását tekintve, és hogy Oroszország mellettünk van.

- Igen? Most már jó volna elintézni. De most már itt maradsz, bugris, míg a Zedlacek jön. *Fütyyent.*

- Nem tagadjuk, bizonyos katonai készülődések szükségessé váltak, ez azonban nem jelenti még azt, hogy a két állam közt megszakadt a diplomáciai tárgyalás.

- Na, mi az, nem jön az a Zedlacek? *Fütyyent.*

- Amint azt a berlini lapok meg is írták, a konferenciára összegyűlt diplomatáknak sikerült oly irányban megegyezni, hogy Oroszország, ha nem is vesz részt a hármasszövetségben, barátságos hajlammal bevárja, amit a londoni békétárgyalások határozatba hoznak, és hozzájárulását fenntartja addig.

- Ejnye, mi van azzal a Zedlacekkel? *Fütyyent.*

- Hosszas megfontolás után arra az eredményre jutottunk, hogy most már nem várhatunk tovább. A leghatározottabban felszólítjuk tehát az önök nagykövetét, nyilatkozzék negyven-nyolc óra lefolyása alatt, hajlandók-e elfogadni ajánlatunkat, és hajlandó-e magyarázatot adni azokért a nyilatkozatokért, amelyeket múlt hónap elején az önök megbízottja tett előttünk.

- Na jó, jó, azért ne lármázzon az úr, hasze' senki se bántotta. *Félre.* A rossz verje meg azt a Zedlaceket!

- Mi az, hogy senki se bántott? Dehogynem. Ilyen szemtelen csirkefogók megtámadják az embert. Majd mindjárt rendőrt hívok.
- Kérem, adja át a monarchiának jegyzékünket, mely szerint mi elejétől fogva a békés megegyezés barátai voltunk, és az adriai kikötőre igazán csak kereskedelmi szempontokból volt szükségünk.
- Hja, persze maga útonálló! Most persze megijedtél a rendőrtől, mi? Majd adok mindjárt neked is meg a Zedlacseknek is! Nem hordod el mindjárt az irhádát?!
- Kormányunk örömmel tudatja, hogy a monarchiával való megegyezésünk és a béke szilárdan biztosítva áll a diplomácia óvatos és barátságos letárgyalása következtében, mely bölcs előrelátással ismét megakadályozta a felesleges vérontást.

TAVASZI DIVATLEVÉL

Divatszín az idén előreláthatólag megint a zöld lesz: ilyen tendenciát látunk a hegyek és sétaterek öltözködésében. Az anyag könnyű, muszlinszerű szövetekből áll, szerény díszítéssel alul, a völgyekben: fehér csipke, ami még a téli hókelmék maradványa. A Vág völgyének tavaszi öltözéke különösen szépnek ígérkezik az idén: felül, a nyaknál fehér pointlace, lejjebb zöld blúz, aztán egy kanyargó szalag Vág-kékből, majd megint fehér-kék boltíves óriás kalap, fehér és szürke habdíszekkel, esetleg kis briliánsokkal. Lent, a szoknya szélén (országút) apró pöttyök hó- és jégdarabokból, esetleg megfagyott tótokat is lehet alkalmazni, egyenlő távolságban a hófálnik közt.

Csinosnak ígérkezik a budai Duna-part és Pest. Középen széles, szürke öv csatokkal. Elöl széles, egyenes vágás, úgynevezett Andrassy út, kétoldalt sűrűn applikált kék gombokkal; ezekhez legalkalmasabbak szuronyos katonák és csendőrök; később, május felé, a vágás közepén apró, piros vérfoltokat lehet elhelyezni, az idén az úgynevezett sztrájkvörös és munkáspacal divatos.

Egyénileg természetesen alkalmazkodik az idej divat foglalkozáshoz és alkalmakhoz. Gyerekdivatban különösebb újítás nem lesz. Felolvasásokhoz urak szmokingot hordanak, fülekben fehér, esetleg kék vattával. Születésekhez fehér köpeny illik, szemek alatt kék stráfk - maga a gyermek vörösesfehérben jelenik meg, erősen dekolletálva, kétoldalt fülekkel.

A Ferencvárosban az idén is egyszerű színek és vonalak divatosak a hasznossági elv hangsúlyozásával. Kék vagy fekete ing nyakban sötétebb árnyalattal, fülek mögött egyszerű, fekete applikációs minta. A nadrág és blúz széléről rojtos écharpe (barnás, esetleg más színből), a kézből kék, nagyon plisszírozott bicska lóg le. Estefelé a mellékutcákban hasított gyomor, csipkésen lékelt fej, vörös betét.

Bakkarajátékosok az idén szerény, fehér sávós mellényt hordanak a szmokinghoz. Ehhez elöl, a mell közepén vagy a bal halántékon szintén piros folt, szerényen csipkézett karikával. A nyakzsinór az idén is szürke, öt milliméter széles, hátul csinos hurokra kötve. A fához máslíval, keresztkötéssel erősítik a zsinór végét, a szín lehet sárgás, pettyekkel. Nyelv vörös, hosszú.

A galíciai határon még mindig kék a divat, elöl bőrvvel, nagyon kis karimájú kalap, hátan széles, vastag bőrdísz, kitömve, az úgynevezett bornyú. A kalaptú hosszú, széles, a vállon hordják.

Illaván, Vácott, Márianosztrán semmi különös új kreáció. Egyszerű, ízléses lebernyeg, reformszabás, hosszú fekete sávokkal. Ehhez rövid hajat viselnek és sapkát, szintén élénk kék sávokkal.

A Lipótmezőn, Angyalföldön még mindig a régi, bő zubbonyt hordják előszeretettel, karok hátul összevarrva. A divat erőszaka szinte rákényszeríti az embert erre a ruházkodásra.

A nagy börzepangás és drágasági krízis néhány új ötlettel gazdagította a tavaszi ruházkodás jövőjét. A külvárosokban divatba jön a sárga szín: arcon, kézen, szemekben. A gyomor marad vöröses, belül dudoros üregek, nagy ritkán némi szerény zsinórdíszítés: cérnából, mészdarabokból.

Az idén megint, mint tavaly is, divatos lesz a húshozálló szürkésfehér bőr, néhol, különösen idősebb embereknél, ízlésesen alkalmazott, meglehetősen sűrű redőkkel. Még idősebb embereknél a fehér szín jön divatba: fejen, szakállon, egyéb szőrmékben; ezt nagy előszeretettel viselik idősebb emberek - politikusok semmilyen se hordanak.

Végre, főleg temetésekhez, megint divatba jön az egyszerű, úgynevezett deszkakosztüm, hat sima deszka, oldalt zeimedis behajtással, fodorral. Ez a fejbúb fölé terjed, szerény, sötét díszítéssel. Kényelmes viselet és tartós, ha jó anyagból készül, fölébe kupolás kalap, virágdísszel. Nagyon terjedő divat.

ALLEGÓRIA AZ ÍRÓRÓL

Hogy mi az az író, Pistike?

Hát... nézzed csak, Pistike, hogy is mondjam neked... az egy olyan ember, aki mindig ír. Előtte van egy csomó papiros, és ő egy vékony, kék vonalat enged ki magából, ez a vékony vonal letapad a papírra, és ott mindenféle kacskaringós jön ki belőle... tudod, olyan csipkés rajzok, amik egymás alá kerülnek... hm. Ezeket hívják soroknak.

Hogy is mondjam csak neked - hát ez úgy van, mint például a selyemhernyóval, amit te tenyésztesz. Ugye, mikor az már sokáig teleette magát eperfalevéllal, egyszerre csak abbahagyja az evést, és a fejéből kienged egy hosszú-hosszú selyemszálat, amit a selyemhernyó kienged magából, ezt aztán maga köré gabalyítja, sűríti, fonja, bogozza - és csinál magának belőle egy kis selyemházat, amibe begubózik. Ott elalszik, és később kijön belőle lepkének. A sok eperfalevél átalakul a hernyó fejében selyemfolyadékká, és a selyemfolyadékból selyemszál lesz.

Hát ez úgy van az író-hernyóval is, Pistike. Az író bácsi fiatalkorában eszik mindenféle levelet, de nem eperfalevelet, hanem olyan levelet, amit mások írtak, írt levelet meg könyvlevelet. Ez... hm, tudod, Pistike, hogy is mondjam csak? ...ez aztán az író fejében átalakul tintává, tudod, szép kék tintává, az a sok levél. Na és egy napon, mikor aztán az írónak a feje tele van tintával - hát akkor, Pistike, akkor az író abbahagyja az evést, és kiengedi magából a tinta-szálat, hogy begubózza magát, és majd lepke lesz belőle. Hogy hol engedi ki magából? Hát - az írónak a fejéből vezet egy cső, bele a kezébe, a karján keresztül, a kezének a végén van egy kis hegyes, amit tollnak neveznek és ezen keresztül kijön a tinta-szál. Az a furcsa, Pistike, hogy akármilyen levelet eszik az író, mindig tinta-szál lesz belőle - például az a fajta, amelyiket költőnek neveznek, az egész nap szerelmeslevelet eszik, és abból csupa tinta lesz a fejében, ami a tinta-szállhoz kell.

A tinta-szálat az író kiengedi a papírra a fejéből, a szálnak az egyik végét odaköti valami ághoz, amit kiadónak neveznek, Pistike, és most kezdi kiengedni a tintát a fejéből. Jön, jön a szál a fejéből, mindig hosszabb lesz, mindig több lesz; eleinte nagyon sűrűen és szépen jön (ja persze, Pistike, mert akkor még sok tinta van a fejében!), ilyenkor az elején sűrűn befonja, szövöi vele a papirost, gyönyörű szép tinta-szál, mindenki örül neki, hogy milyen gyönyörű, jaj de szép, jaj de szép, és adnak neki sok helyet. Ilyenkor az író is örül, dacára, hogy folyik a fejéből a tinta, mindig kevesebb lesz, de ő látja a sok szálat, hát örül neki, hogy majd ő hogy begubózza magát, és milyen jól fog aludni, és majd lepke lesz belőle.

A tinta pedig fogyik, egyre fogyik az író fejéből, és amint fogyik, vékonyabb lesz, most már ritkább sorokban ír, ritkább szálak jönnek, ezt nevezik verses drámának. De az író nem bánja, mert örül a gubónak.

Egy napon aztán kifogyik a tinta az író fejéből. Csupa tinta-szál lett belőle a papíron. Mostan az író gondolja, hogy milyen jól alszik ő most a sok szál között, míg lepke lesz belőle.

Csak hogy nem úgy van az, Pistike, ugye, te tudod? Mert a selyemhernyót nem azért tenyésztik, hogy sok lepke legyen, hanem azért, hogy selyem legyen. Azért a kész gubókat beledobálják forró vízbe, belül a hernyó megdöglik, mire leszedik róla a selymet, és csinálnak belőle szép selyemharisnyákat, a hernyót meg eldobják.

Hát így csinálnak a tinta-gubóval is, Pistike. Mikor a sok tinta kint van az író fejéből, akkor szépen beteszik a forró kritikába, mire az író kiesik a tinta-gubóból, a tinta-szálból pedig - hát... hát... abból is selyemharisnyát csinál az írótényésztő bácsi, a feleségének. Vannak olyan írók, akik csodálkoznak ezen, és kérdezősködnek, ezekről szokták mondani a fiatalabb hernyók:

- Hja, az öreg Izé... az már kiírta magát, szegény.

Amiben igazuk van.

Grimasz

EMBEREK

A SAJÁT ANYÁM NEM ISMER MEG

Stílus és modor szerző magy. szab.

- Borzasztó - mondta barátom, a finom és dekadens költő, míg balkeze halványsárga selyemrózsa gyanánt lógott le a kerevet széléről -, borzasztó, a saját anyám nem ismert meg.

Mindketten hallgattunk. És ebben valami mámoros és degenerált volt, mintegy omlatag és panaszos hang, e hallgatás és minden.

- Borzasztó - mondtam én is, míg körmeim halkan s elferdülve nőttek a homályban, és mellényem ránca mosolyra torzult. Harsány illatok tumultuózusán, mintegy negédesen és inkább hervadva tolongtak, ó Isten, és kesernyés kávézacc.

Ekkor kéjesen s merészen, szent Isten, még egyszer kinyúltam vízszintesen, régi herold én, mindegy, s még egyszer: Borzasztó.

- Igen - felelte Félix enyhén, holmi vérengző apácák kötényét gyötörve és marcangolva katonatiszti képzelgésben, de rugannyal. - Igen. Talán furcsa, de mindegy. Hősi lelkem, mit tudom én, és talán nem is igaz. De nagyszerűen kilógtam az életből, igen, ez egy tény, tudod, micsoda remek egy cipőmadzag, egy lendület a halál felé és minden. Képzeld el, egyszerű vidéki város, és atyám is, és egész gyermekkorom, némely népiskolában, de csak harmadik osztályig, és onnan kezdve fel, fel, a legmagasabb lelki pálya, ragyogóan ívelve egészen holmi merész és hetyke paralízisig, érted, érted?

- Még igen - rebegettem -, még van értelme. Kezdd el már, térjünk a tárgyra, ennek még van értelme.

- Nos, mit mondjak? Hiszen tudod. Költészet és holmi csacska szerelmek, és Budapest forró katlan, ó jaj, és selyemkarikák, és ama vaskarika...

- Fából - vetem közbe enyhén, de csak egy langy mozdulata volt.

- Nos tehát, hogy elkallódtam e szertelen és vaskos táncban, főváros, holmi sikerek, te tudod. - És rám nézett. - A mélységben holmi enyhe s mintegy égszínkéék gyötrődések, szóval...

- Szóval?

- Szóval megzenésítve, úgymond, szóval pompás volt, és tizenennyolc év, Teremtőm, tizenennyolc évig nem voltam otthon... és látod, minden szép volt és kíváncsú, de jaj, megváltoztam, rettenetesen megváltoztam.

S még beszélt, de már kinyújtá arca felé, Félix, nemes és béna ujjait és sírt Félix, jaj, Félix, mint régi naplementék, crépuscule d'automne.

Már vigasztaltam volna., némely satnya és polgári szavak öklendeztek a mélyből, bitang szavak, az önnön keserűségük levében fetrengve, ám újra megszólalt. És most tompán és kétségbeesetten beszélt:

- A saját anyám nem ismert meg, most, hogy ellátogattam haza.

Hallgattam; mit is mondhattam volna e züllött és kérkedő bánat fölött.

- A saját anyám - jajongta -, mit ér akkor költészet, minden... mit ér szent örületem s a tekintélyes és gögös paralízis, mit összeszedtem magamnak... ha a saját anyám nem ismer meg többé... Képzeld, lementem, tizenennyolc év múlva, szegény, megtört vándor, vasúton és pompás éttermek közt... vidéki város, utcák és minden. És az utcán találkoztam vele...

- Vele... - kondultam meg enyhén, holmi falióra gyanánt, mit szélvész tapos, és ki.

- Vele... Az országúton pillantottam meg. Anyám, mondtam neki, hát nem ismeresz meg? Félix, Félix - s már dadogtam -, hát nem ismered meg fiad, anyám... és nem ismert meg a saját anyám.

- És?...

- És visszafordultam rögtön... és a vonatra ültem, száguldó vasút, szent Isten... és hazajöttem... és minden. A saját anyám!... A saját anyám!...

És Félix sírt.

Hosszan, sokáig hallgattunk, ó, és némán figyeltem, mint marja bánatát.

Végre, végre halkán szólaltam meg.

- Te... mondtam neki - hm.

Felém fordult.

- Te... hm... mondd csak... biztosan az anyád volt az?...

Ekkor megdöbbenve s szédülten nézett rám, s ajka hebegve nyelte el jajongását. Sokáig, tátott szájjal nézett.

- Ejnye - nyögte végre szelíden s békélten -, mondasz valamit.

Majd eszmélve:

- Te... csakugyan... nem vagyok biztos benne... No nézd csak.

Végre homlokára ütött.

- Persze - harsogta vidáman s vigasztaltan -, most jut eszembe, az anyám alacsony és szőke nő, ez meg magas, fekete volt, akivel találkoztam... majdnem biztos, hogy nem ez volt az anyám.

És ezen az estén inkább vidámak voltunk.

CSOPORTOSULÁS

- Hó! Hé!
- Jaj, jaj!
- Jézus Mária! Fékezzen!
- Puff.
- Szent Isten! Aladár! Nézd, mi történt ott?
- Na, csak ne ugrálj. Maradj itt mellettem. Mi közöd az egészhez?
- De nézd, összeszaladnak az emberek.
- Hát aztán? Csak maradj itt. Hogy nekem megint elájulj.
- Hát húzza vissza a kocsit, kalauz. Mit dadog?
- Fogják meg. Így... Na, húzza ki... A ruhája beleakadt egy kerékbe.
- Valami szegény öreg asszony.
- Barátom, mauztód.
- Hagyják így, ahogy van, míg rendőr jön.
- Jézusom, jesszasz... Borzasztó... Hogy mit tesznek a népek!...
- Ne bölgjön a fülembe, nénike.
- Ennek, uram, a gyomrán ment keresztül. Mi?
- Úgy látszik, szegénynek. Kérem, ne tolakodjék, és ne tessék a hátamra tehenkedni.
- Vissza kellene fordítani.
- Nem szabad, míg rendőr jön. Különben mindegy is. Agygutát kapott. Ismerem az esetet. Egyszer a Klauzál utcában láttamilyent, akkor még egyetemi hallgató voltam.
- Kegyed is? A Tellyesniczkyhez tetszett járni?
- Oda. Kolléga úr talán szintén?
- Hogyne!... Hiszen akkor együtt kollokváltunk kolléga úrral. Hát hogy van az, hogy nem ismertem meg?
- De bizony én már emlékszem, ön mindig a Vörösékkal volt, nem?
- Azokkal, hogyne!... Hallotta, hogy a Vörös Maca férjhez ment?
- Ugyan, ne mondja! Az a csúnya lány! Na!!
- Kérem, a mai világba!... Pénze volt neki. Hehe.
- Kérem, tessék arrébb menni, ne állják itt el az utat.
- Látod, látod, Pistike, ugye, mindig mondom neked, hogy ne járj a kociúton.
- Nem, majd ezentúl átugrom az egyik járdáról a másikra. Stanci néni is mindig ilyen okosokat beszél. Muszáj a kociúton átmenni.
- Pistike, du bist wieder grob.

- Mert, kérem, a kalauz az oka. Mert, kérem, a kalauz fékezzen rendesen. A fékkel kell bánni tudni. Jobbra kellett volna rántani a féket - így -, aztán balra - így -, aztán oldalt kitérni - így... mert, ugye, kérem, tessék elképzelni, ugye, itt jön az a szegény asszony, és itt jön a kocsi... már most ha ideér, hirtelen fordul egyet - így... ugye, és erre visszaránt... így...

- Hallja, a nagyapáját lökdösse, hé! Mit rugdos a könyökével?

- Pardon.

- Nix pardon. Kuss.

- Ugyan ne veszekedjenek, nem szégyellik magukat.

- Vannak népek, amik ilyenkor is veszekesznek.

- Mindenki a maga háza előtt seperjen.

- Csúnya egy dolog az. Én nem volnék képes rá.

- Vannak piszkos népek.

- Szeret vért látni, kisasszony? Na, ne nézzen olyan megvetően.

- Gyere, Mariska, mit nézzük.

- Várj még egy kicsit.

- Ilyenkor leghelyesebb azonnal amputálni. A kocsis nem tehet róla, szegény,

- Mi történt itt?

- Valaki rosszul lett.

- Fenét, valami részeg ember. Csak tetteti magát.

- Kérem, én itt voltam az elején, úgy történt, hogy szegény, öreg úr ment, hát egyszerre meglöki a kocsit, mire egy részeg asszony hátba szúrta.

- Maga látta, mikor hátba szúrta?

- Így, ahogy most az urat látom. Nekiment, hátba szúrta, és mindjárt elment a rendőrségre. Le kell vágni a lábát, még lélegzik. Pampukálni kell.

- Köszönöm. Telefonálni fogok a könyomatoshoz. Gyerünk.

A MEGFIGYELŐ, AKI ÉLES ÉS FÖLÉNYES TEKINTETTEL MINDEZEKET MEGFIGYELTE. Jaj! Jaj! Hé! Rendőr! Konstábler!

- Mi az?

- Ellopták a pénztárcámat a kabátzsebemből!

A FELELŐS EMBER

Először valami színházalapítással kapcsolatban találkoztam vele: a kulisszák közül rohant elő, izgatottan, és sebesen kezét fogott velem.

- Ó!... bocsánatot kérek... de csak egy percre van időm... igazán nagyon sajnálom...

- De kérem, kérem - nyugtattam meg -, hiszen nincs is önnel dolgom. Nyilván összetévesztett valakivel.

- Ja, nem engem keresett? Pardon. Tetszik tudni, az embernek ezerfelé áll a feje... Különben Ezésez vagyok. Tessék elhinni, nem bírom... a felelősség... higgye el, nem nekem való. De hát nem lehet megbízni senkiben.

Valami kellékes szaladt el mellettünk, utána kiáltott:

- Engem keres?

Az visszafordult.

- Mi tetszik? - mondta bambán. - A Ligeti úrnak viszem a kesztyűt.

- A Ligeti úrnak? Az bent van az irodában. Várjon, majd kiküldöm. Majd beszélek vele.

Megint hozzám fordult:

- Látja, kérem, nem lehet... Nincs időm, nem lehet... Hát majd máskor, ha megengedi... Au revoir, kérem, ne vegye zokon.

És elfutott, mint a fergeteg.

Később megkérdeztem valakitől, hogy ki volt ez az úr? Nem nagyon ismerték, aztán kiderült, hogy az irodában alkalmazták jegyeket stemplizni.

Másodszor ő keresett fel. A kávéházban ültem nagyobb társaságban. Odajött, igen komolyan, mondhatnám gyanakodva köszöntötte barátaimat, és odasúgta nekem:

- Kérem csak... van egy percnyi ideje?... Igen fontos ügyben kell önnel beszélnem, sürgősen.

Felálltam és félreültem vele.

- Hanem először: diszkréció - kezdte nagyon komolyan. - Mindabból, amit itt beszélünk, három napon belül senkinek, senkinek szót se!

- Parancsoljon velem.

Körülnézett, aztán közelebb hajolt.

- Arról van szó, tehát arról van szó... de nem szól senkinek, megegyeztünk?

- Ha nem bízik bennem...

- De megbízom. Tehát arról van szó, hogy itt, Budapesten, egy igen nagy vállalat indul meg... egy igen nagy vállalat, amiről egyelőre még nem beszélhetek, a nagy felelősség miatt... Meg kellett tudnom előre, hogy számíthatunk-e önre erkölcsileg, hogy úgy mondjam, számíthatok-e az ön erkölcsi beleegyezésére, az ön morális obligójára, hogy úgy mondjam, az ön szellemi szolidaritására.

- Na igen - mondtam -, miről is van szó?

- Arról még nem beszélhetek! Szóval: - számíthatunk?

- De drága uram, miről...

- Számíthatunk... igen, vagy nem! - kiáltott föl lelkesen. - Ez a kérdés! És diszkréció! Ez a fő! És felelősség! Uram, a felelősség mindenek előtt! Higgye el! Nem bízhatok meg senkiben, magamnak kell vállalni. Szóval: Isten vele. Isten vele és ne szóljon senkinek.

Megígértem neki, hogy nem szólok senkinek. Az ellenkezőjét nem mertem volna megígérni, mert miről szólhattam volna és kinek?

Két hónap múlva találkoztunk utoljára. A Körút sarkán állt, az Oktogonon, a járda szélén, és komolyan, összehúzott szemmel nézte az úttest forgalmát. Egész tömeg állt már körülötte, mert hangosan beszélt.

- Mit csinál itt? - kérdeztem.

- Bocsásson meg - mondta sebesen és félvállról, a nagyon elfoglalt emberek nyers udvariasságával -, látja, hogy egy pillanatnyi időm sincs. Ez a rendezés tönkretesz. Ezerfelé kell nézni az embernek, hogy minden rendbe menjen. Ott, az az automobil... igen, helyes, az mehet.

A pálcájával integetett a levegőbe, mint a karmesterek.

- Az a két kocsi most befordul... Helyes... Szemben egy villamosnak kell állni. Ejnye, mi ez? Itt most katonáknak kellene jönni... Ahá, már itt vannak. Ott jönnek, szemben. Hé, katonák!... jól van, mehetnek. Hé, rendőr... helyes! Magának, a rendezés szerint, itt kell állni a lámpa alatt... Jól van... most már kezd valahogy menni... Most még szembe, a ház negyedik emeletére, egy fehér főkötős cselédet kérek, aki kinéz az ablakon... Jól van, helyes, megvan már... Ketten szembejönnek... egy hölgy, meg egy kalaposinas... Az egész fölé felhők... délutáni világítás... így!..., jól van!!... balra, a házak fölött a nap, két méternyire... lemehet. A nap lemehet. Helyes.

Felém fordult, fújta, a homlokát törölte.

- Fű! uram!... ezt nem lehet kitartani... de a felelősség... nem bízhatom másra... másképp minden ferdén megy.

Két mentősapkás ember közeledett.

- Mentősapka? - kiáltott. - Helyes. Ezeket ide kellett tenni.

Odalépett az egyikhez, és rendelkező hangon szólt rá:

- Úgy. Maguk most velem jönnek a Lipótmezőre, készüljenek. Nincs időnk. Mehetünk.

És könnyedén, bocsánatkérve elköszönt tőlem.

ZENESZERZŐK

Vége van a szezonnak, gondoltam, és egyszer se voltam az Operában. Elmegyek és megnézem Wagner »Gyerünk csak!« című drámai költeményét. Az utcán találok konzervatorista barátommal, aki elmondta, hogy most egy nagy szimfónián dolgozik, amit Bécsben fognak játszani, hallgassam csak, lalala-la-la-laa... de írt két kuplét, amit most hangszerel. Ne menjek egyedül, majd ő velem jön, és magyarázni fogja a zenét, mert azt így nem lehet érteni, magától az embernek.

Útközben már kezdett is magyarázni. Nézze, kérem, mondta, az egész mű egy motívumon alapszik, amit átvesznek a szólamok. Látja, lalalala, ez van a csellókban, de most jön a kontrapunkt: tralalala... mire a fagottok: plim-plim, most fel, fel, egészen a triangelekig trere, tretete, és most: figyeljen most: tye-tye-tye, halkan, egyszerre kitör: bububu, és így a pianóig: nyinyinyi, bebebe, avvava.

Nyitány. A színpadon komor holdfény. Kezdem figyelni a nyitány melódiáját.

BARÁTOM *fülemhez hajol, izgatottan*. Na most! Hallja? Ezek a csellók. Figyeljen: bebebebe... brubru... *Kezével vízszintes mozdulatokat tesz*. Nagyszerű!... Nagyszerű!... Ja, allé Achtung vor hangszerelés. Ezek tudtak hangszerelni... *Diadalmasan néz rám. Egyik fülemmel a hangszerelést keresem, a másikat idegesen mozgatom*.

BARÁTOM *felordít*. Most!... Most figyeljen... Most kezdődik az ellenszólam... Sssz... Bu... bem... bem... Hallotta?!... Hallotta ezt... ezt tradaramtadam... és közben a prímhegedűt: pipipi... hallotta a prímhegedűt?... Maga nem hallgatja a prímhegedűt. *Fenyegette néz rám*.

ÉN *zavartan, mint akit rajtakaptak*. De, de hallottam... igazán nagyszerű... *Kétségbeesetten keresem a hangok közt a prímhegedűt, füleim leszakadnak és mint hét testvér kézenfogva bebújnak az orkeszterbe. Ijedten mászkálnak a mérges hangszerek közt, felmásznak a fuvolák póznáin, bekukucskálnak a trombitába, a zongora alá néznek és a hegedűk tetején szepegeve kérdezősködnék: Kérem, szépen, itt az imént elvesztettünk két hangot, a Prímhegedű bácsitól kaptuk, nem tetszett megtalálni?*

BARÁTOM *vad gúnnyal*. Nagyszerű!... Azt elhiszem, hogy nagyszerű... De most, most majd figyeljen a pianóra... mindjárt jön... ez a teteje a harmonizálásnak... egész piano... pli... pli, aztán még magasabban tretetetete, trete: pizzicato... majd figyeljen... mindjárt jön. *A két ujjával olyan mozdulatokat tesz, mint mikor valami egészen apró tárgyat tapogatunk*.

ÉN *kétségbeesetten várom a pianót. Egy perc múlva csakugyan elhallgatnak a trombiták, és egy hegedű veszi át a szólamot. Abban a pillanatban:*

BARÁTOM *felordít*. Most!... Most!... Most!... Most figyelje a pianót... Hallja?... *Behunyja a szemét, felső testével úszni kezd, jobbra és balra, karjaival svéd tornát űz, derekát riszálja, mintha el akarna repülni. Közben a pianót harsogja teli tüdővel, szabadon, boldogan, ellenállhatatlanul: az egész színházban csak ezt a hangot hallani. Csakugyan pianót játszhatnak odalent. Végre elhal a hangja, összecsuklik és csak a száját mozgatja*.

ÉN *most végre szeretném hallani, mi van odalent. Figyelni kezdek. Egy hölgy egész szép szerelmi dologt énekel a színpadon*.

BARÁTOM *váratlanul oldalba üt, hogy a szívverésem is megáll. Vérbeborult szemekkel mered maga elé. Halványan*. Hallotta?

ÉN *rémülten*. Mi történt?

BARÁTOM. Hallotta a g i s-t? Hallotta a g i s-t? Hallotta a g i s-t?

ÉN. Nem hallottam... Mi van vele?... Talán még lehetne segíteni rajta... telefonáljunk...

BARÁTOM. Látja, ez Wagner... Ide egy g i s-t tenni f i s helyett! Ezt csak ő merte megtenni!... Ez a hallatlan, az érthetetlen, a velőtrázó benne... ez a mindent letipró bátorság... itt, ebbe a szólamba, egy g i s, mollba, három kereszt... három kereszt...

EGY HANG *mögöttünk*. Pardon, két kereszt, egy b é.

BARÁTOM *odafordul*. Nekem mondja? Hallotta maga ezt a g i s-t?

A HANG *szerényen*. Kontrapunkt Ernő vagyok, a konzervatóriumból.

BARÁTOM. Én is. Hát nem hallotta: *Énekel* tra, ta, tada-ra!

MÁSIK ZENESZERZŐ *fagyos nyugalommal, énekelve*. De igen. Csakhogy nem: tra-ta, tada-ra, hanem: tre-te, dede-re!...

BARÁTOM *gúnyosan*. Talán így: dede-rada-lala...

MÁSIK ZENESZERZŐ *megsértődve*. Pe-pe... plem... plem...

BARÁTOM *hevesen*. Tadaradala-da...

MÁSIK ZENESZERZŐ *feleselve*. Tra... dadára... tedere... tye... tye...

BARÁTOM *felpattanva*. Tu-tu... tu... tu...

MÁSIK ZENESZERZŐ. Mit? Ezt nekem? Hát akkor tudja meg: *Énekelve*. te... de-de... de... ladala...

Összepofozkodnak.

GYULA BÁCSI

GYULA BÁCSI *letelepszik mellém. Aggyisten, öcsém.*

CSEKÉLYSÉGEM. Alászolgája, Gyula bácsi.

GYULA BÁCSI. Bácsi, bácsi, eszedtokja bácsi. Hát hiszen tudom, hogy vén vagyok, nem tetőled tudtam meg, de azért nem kell az embernek mindig eszébe juttatni.

CSEKÉLYSÉGEM. Ugyan, Gyula bácsi, dehogy is öreg Gyula bácsi. Fiatalabb Gyula bácsi, mint sok fiatalember, Gyula bácsi.

GYULA BÁCSI. Hát -, ami azt illeti. Tartom magam úgy - ahogy.

CSEKÉLYSÉGEM. Bizony. - Hát - szokott-e még írogatni, Gyula bácsi?

GYULA BÁCSI. No, no. Már úgy gondolod persze, hogy ilyen vén csont létemre, ami vagyok, tudom-e még forgatni a tollat... Mi?!!

CSEKÉLYSÉGEM. Ugyan, Gyula bácsi, dehogy is vén csont Gyula bácsi. Gyula bácsi olyan jó színben van, mint egy húszesztendős fiatal leány, Gyula bácsi.

GYULA BÁCSI. Hát, ami a színt, meg az egészséget illeti, az megvan, nem úgy, mint ezeknél a mai fiataloknál.

CSEKÉLYSÉGEM. Bizony. Hát -, mit szól ehhez a szép őszhöz, Gyula bácsi?

GYULA BÁCSI. Szép, szép... szép, a fiataloknak. Mit csinál egy ilyen kehes, vén gebe, mint én... csak úgy elámolygok, amíg ez az öreg csontom visz.

CSEKÉLYSÉGEM. Ugyan, Gyula bácsi, dehogy kehes vén gebe Gyula bácsi. Gyula bácsi egy délceg daliás fiatalember, Gyula bácsi, Gyula bácsi.

GYULA BÁCSI. Azt hiszed, öcsém?...

CSEKÉLYSÉGEM. Egészen bizonyosan, Gyula bácsi. Mit szól, Gyula bácsi, ezekhez az aviatikusokhoz.

GYULA BÁCSI. Nem hiszek az egészben, édes fiam. Tudom, mit gondolsz most magadba, édes fiam, azt gondolod magadba: »Hát persze hogy nem hiszed, te paralitikus, vén hülye, mert olyan vén vagy, mint egy Matuzsálem«. Ezt gondolod magadba, látom a szemedben, ha nem vallod is be, hogy ezt gondolod.

CSEKÉLYSÉGEM *kétségbeesve*. Gyula bácsi, Gyula bácsi, Gyula bácsi, hogy mondhat ilyent, Gyula bácsi, hogy én ilyet gondolok Gyula bácsiról, hiszen Gyula bácsi olyan fiatal, mint egy fiatal, tüzes csikó, Gyula bácsinak úgy ragyog a szeme, mint egy fiatal núbiai táncosnőnek; Gyula bácsinak, Gyula bácsi, csak úgy rugdalóznak az izmai az életerőtől; Gyula bácsi el lehet ragadtatva Gyula bácsitól.

GYULA BÁCSI. No, no... hát ez a hosszú, ősz szakáll...

CSEKÉLYSÉGEM. Gyula bácsi csak úgy befestette azt biztosan fehérre, az biztosan fekete, Gyula bácsi... Mit szól, Gyula bácsi, ezekhez az ellenzéki pártokhoz, hogy egyesülni akarnak?

GYULA BÁCSI. Ellenzék... ellenzék... kinek kell az ellenzék. Senkinek se kell. Egy ilyen vén számárnak, mint én vagyok, kávé kell, meg tégl a hasára. Mert hiába mondod te azt, öcsém, hogy a szakállam csak úgy be van festve fehérre -, ha olyan nagyon fiatal volnék, mint ahogy te mondod, akkor feketébe se volna ilyen hosszú szakállam.

CSEKÉLYSÉGEM *elkeseredve*. Nem is hiszem én azt, hogy az igazi szakáll, Gyula bácsi. - Különben mit szól, Gyula bácsi...

GYULA BÁCSI. Hogy mondod, öcsém, hogy azt hiszed, ez nem is a szakállam?...

CSEKÉLYSÉGEM. Hát persze. *Révetegen*. Biztosan csak úgy fölragasztotta...

GYULA BÁCSI. No, no... Nem hiszed te azt komolyan...

CSEKÉLYSÉGEM. De Isten bizony, egészen komolyan, úgy élek.

GYULA BÁCSI. Nem nézek ki én olyan fiatalnak... Öreg vagyok én, vén kecske, vén dög vagyok én már...

CSEKÉLYSÉGEM. De Gyula bácsi...

GYULA BÁCSI. Nem is neveznél te engem Gyula bácsinak, ha nem volnék egy agg troty...

CSEKÉLYSÉGEM *fáradtan*. Hiszen csak tréfából nevezem Gyula bácsinak... Majd egy ilyen fiatalembert, mint Gyula bácsi, én bácsizni fogok...

GYULA BÁCSI *duzzogva*. No, no...

CSEKÉLYSÉGEM. Egy ilyen gyereket... *Feldühödve*. Egy ilyen ifjancot... egy ilyen... egy ilyen tacsót... mint te... *Megfricskázom a szakállát*. Egy ilyen kis fruskát... *Megráncigálom a fülét*. Egy ilyen zöld nyálast... egy ilyen csitrit... egy ilyen kis kotnyeleast... *Megveregetem a fejét*. Egy ilyen csöpp pöszit, egy ilyen fityfirittyet... te kis mitugrálsz, te éretlen csecsemő, most aztán eridj innen, mert dolgozni akar apád, te stepszli... mert bizonyisten megfoglak, és ki-pöndörítlek innen, ha egy ilyen nyavalyás kis poronty, ami vagy, nem hagy dolgozni egy felnőtt embert... na, rendben van?

GYULA BÁCSI *boldogan el*.

LÁTOGATÁS A MŰVÉSZNŐNÉL

- Erre tessék - mozgott a szolga, és kinyitotta az ajtót. Egyenesen beléptem egy elegánsan beszegett, ízléses lepedőbe -, a művész nő magánlepedője.

Első percben nem láttam semmit, miután világos volt.

- Tessék sötétet gyújtani - mozgott a szolga.

Felcsavartam a sötétséget, és a sötétben azonnal megpillantottam a művésznőt. Ott állt a lepedő közepén, és mozdulatlanul nézett maga elé.

- Alásszolgája - mozgott neki. De nem mozdult.

- Hja, így nem lehet - mozgott a szolga. - Tessék valamit csavarni előtte, és berregni tessék, arra majd megmozdul.

Csavarni kezdtem egy csavart, és közben folyton mondtam: »Berregi, Berregi, Berregi.«

A művész nő megmozdult, és fájdalmasan elmosolyodott.

- Hogy érzi magát Budapesten?

A művész nő arca fájdalmasan eltorzult, és ajkai reszketve mozogtak. Feje fölött egy cédula jelent meg a következő felírással:

»Fáradt vagyok. Tizenkét színházban kell egyszerre játszani. Budapest különben nagyon szép város. Úgy érzem magam, mint legjobb szerepemben, a »Züllés útján«-ban.«

- Ó, abban nagyszerű volt - berregtem. - Mikor a végén mint hullának tetszik feküdni a földön - berregtem -, micsoda hullá volt az - berregtem -, micsoda egy mozgó hullá, Jézusom, így még nem láttam hullát mozogni. Mit mondjak, undorító volt.

A művész nő arcán újból megjelent a fájdalmas, rezignált mosoly.

»Ugye?« - jelent meg a feje fölött.

- És az »Apák vétké«-ben - berregtem tovább fellelkesülve -, mikor inni tetszik, mint egy kefekötő, és úgy el tetszik züllve lenni - berregtem lelkesen -, ó, művész nő, milyen arcot tetszik csinálni, milyen egy kétségbeesett, berúgott, félrecsapott, falhoz vágott, utálatos egy részeg izét... pfű, mit mondjak! A gyomra felfordult az embernek - berregtem lelkesen.

A művész nő rezignált, tompa és réveteg mosollyal nézett rám.

»Igen« - vetítette oda.

- És a »Pierrot halála«-ban - berregtem rajongva -, ahol egy varangyos békát tetszik alakítani, és úgy húzza magát a földön - berregtem rajongva -, és a végén Psylander ráhág a fejére, és akkor szét tetszik loccsanni - berregtem rajongva -, és ki tetszik lógatni a nyelvét egy fél méternyire -, ó művész nő, mit mondjak, émelyítően mész volt.

A művész nő lemondó, szomorú mosollyal bólintott.

»Ó, igen - jelent meg a lepedőn -, huszonkétezer frankot kaptam.«

- Csak még egy kicsit le kellene fogynia - berregtem -, akkor személyesen is megjelenhet a lepedőn, senki se venné észre, hogy egy kicsit eláll a lepedőtől; mintha odacsapták volna ahhoz a lepedőhöz, olyan jól állna neki művész nőséged. Mintha rá volna kenve arra a lepedőre, ó művész nő, rákenve, mint a vajás kenyér.

»Igen - vetítette tétova és szomorú, megbékélt mosollyal -, menjen a fenébe - lehelte a lemondók enyhe, megtörött mosolyával -, maga goromba disznó - mosolyogta az élet hajótörötteinek szelíd mosolyával -, mert úgy megrúgom, hogy kirepül a Rákóczi útra« - sóhajtotta egy elhaló, csendes, borús mosollyal.

Nem akartam menni, de a csöngetésre bemozgó szolga hirtelen vetítőgépet rántott ki hüvelyéből, két izmos atlétát vetített mellém, akik megragadtak, és ellenkezésem dacára lerángattak a lepedőről. A művésznőt két vetített szolga levetkőztette, bevetítette a vetített ágyába, takarót vetített rá, meggyújtotta a lámpát, mire a művésznő elaludt.

EMBERISMERET

- Uraságod már régen vár?
- Bizony, már majdnem egy órája.
- Borzasztó, meddig váratták az embert minden ok nélkül. Ez is ezektől a viszonyoktól van, ez is anintelligencia, az egyéni kultusz hiánya.
- Hát... bizony, kérem.
- Magának jó, magának van legalább valami olvasnivalója. Mi az? A »Szemle«?
- Igenis... parancsolja?
- Köszönöm. Nem élek vele.
- *Kicsit zavartan.* Hm...
- *Jóakarattal.* De, kérem, kérem, nem akarom megbántani. Kérem, ne zavartassa magát. Mit olvas? Kétségkívül Kárász novelláját. Na, csak olvassa, fiatal ember.
- *Zavartan.* Igen... azt hiszem, ebbe a számba ő ír... *Zavartan lapozgat.*
- *Hirtelen, kihívóan, szinte fenyegetően.* Mi a véleménye róla?
- *Óvatosan.* Hát... tudja Isten... Kétségkívül nagyon érdekes író... kétségkívül igen érdekes megfigyelések...
- *Közbevág.* Kétségkívül, kétségkívül. Nnna. Hát beszéljünk másról.
- *Kicsit elpirul.* Nem tudom... talán rosszul fejeztem ki magam... Önnek nem ez a véleménye?
- *Oldalt néz rá, gőgös mosollyal.* Nem, fiatal ember, nekem nem. Nekem az a véleményem róla, hogy marha ő, édes apám. Egy kis marha. De nem baj.
- *Nagyon zavartan.* Hát...
- *Udvariaskan.* De nézze, drágám, az nem baj. Bizonyos köröknek a Kárász-féle színvonal nagyon jól megfelel. Nagyon jól. És ez az ő sikereinek a titka. Azért mondom, csak olvassa tovább, és beszéljünk másról.
- *Megint elpirul.* De, kérem, ne beszéljünk másról... Úgy látom, önnek az az érzése, hogy ez a színvonal...
- *Közbevág.* Hagyjuk, kérem. Ön, amint itt ül... Kegyed vidékről való, nem?
- Hosszabb időt töltöttem vidéken... de már régen.
- *Méretegeti.* Igen, vidéken... kétségkívül a dunántúli vidéken... Csak rá kell nézni önre, fiatal ember... Na, nem baj. *Megveregeti a vállát.* Hát csak olvassa tovább a Kárászát, azokkal a kis szöke szemével.
- *Folyton pirul.* De, kérem... ha már így szóba került... Úgy látom, önnek az a véleménye, hogy Kárász nem azoknak való, akik az irodalomban magasabb értékeket keresnek...
- *Utánozva a hangot.* „Magasabb értékeket”... Maga roppant kedves fiú.
- *Egészen zavartan.* De... de mégis... tehát e szerint... tehát kit tart ön jó írónak?

- *Göggel végigméri.* Aki itt Magyarországon igényt tart arra, hogy intellektüellnek tartsák, az egyetlen író olvashat, egyetlen író, aki nekünk, magasabb és differenciáltabb igényűeknek lelki lehetőségeit, hogy úgy mondjam: kiváltja, és ez az író Buboly Alajos.

Szünet.

- Hát azért mondom, beszéljünk másról.

- De, kérem, ne beszéljünk másról... Ön, amint látom, alkalmatlannak tart engem arra, hogy velem komolyan lehessen beszélni irodalomról... Bocsásson meg, de mire alapítja ezt a véleményét?...

- *Kényszeredetten.* Nézze, barátom... ne haragudjék... de van némi emberismeretem... Némi érzékem az emberekhez... nem tehetek róla... hát van. És amint ön így rám néz... haha... bocsásson meg, de olyan kedves szemei vannak... kegyednek nem gazdász a papája? Na, úgy értem, gazdálkodó... az nagyon derék állás, hiszen...

- Szóval... hogy én nem érteném meg úgyse, ha kifejtené, hogy miért tartja nagy írónak Buboly Ala...

- *Közbevág.* Hát azért ne legyen szomorú. Nem mindenkinek kell érteni mindenhez. *Fájdalmasan.* Nézze, hagyja ezt meg nekünk, ezt az egyetlen dolgot: az irodalmat. Hisz önnek biztosan jó állása van holmi iparintézmény szolgálatában... miért foglalkoznék ilyesmivel?... Szerezzen pénzt, nősüljön meg, legyen boldog... *Könyörögve.* De hagyja meg nekünk, hagyja meg nekünk Buboly Alajost, az egyetlen, a mélyet, a magasat, akit csak mi néhányan értünk... hagyja meg nekünk...

- *Egészen konsternálva.* De, kérem, hiszen...

- *Közbevág, felugrik.* Ne kérjen semmit... Mit akar kérni? Hagyja el!... Isten vele!... Legyen boldog... Agyó!... *Két ujját lóbálja felé.* Pónem vagyok...

- *Megrázza a két ujját.* Nagyon örülök... hogy szóhoz juthatok... Buboly Alajos vagyok...

AZ IGÉNYTELEN EMBER

Az igénytelen ember egyszerre csak ott ül. Hónapok múlva se tud az eszembe jutni, ki mutatta be. Ó, hiszen nem is fontos a neve, ezt ő maga állítja.

- Ki vagyok én? - mondja és megvetően legyint. - Egy a sok közül. Egy az ezerek közül. Mit érdekli önt, hogy én ki vagyok, és mi vagyok? Ön, aki fényes, ragyogó életében ezer meg ezer szürke emberrel ismerkedik meg, akik elsuhanak és eltűnnek... Kire emlékszik ön? És mit jelent önnek, hogy most itt ülök és beszélek önnel? Semmit. Nekem, nekem nagy dolog, életemnek egy izgalmas perce, hogy a nagy Kovácsik egy asztalnál ül velem... de önnek.

Én, a nagy Kovácsik, egy kicsit zavarba jövök.

- Ó, uram, hogy képzelheti... Igazán mondom, téved. Sőt nagyon örülök, higgye el.

Harsogva nevet, és elragadtatva néz reám.

- Ez a gúny! Egészen a nagy Kovácsikhoz méltó! Ahogy ezt mondta!!... Ahogy ezt a „higgye el”-t mondta!... Ebből ráismerek Kovácsikra!... Tudom, hogy nem vagyok Kovácsik úrnak fontos... Mindjárt el is megyek, na!

Ijedten marasztalom.

- De, kérem, mi jut eszébe? Tessék csak maradni. Én nagyon örültem.

- Persze, ez a gögös fölény. Én nagyon jól tudom, hogy Kovácsik úr most mit gondol magába. Kovácsik úr most ezt gondolja magába: „Mit akar itt ez a szürke senki, ez a tucateMBER az én asztalomnál, mit ül itt le mellém, és miért zavar engem, mikor nekem semmi közöm hozzá, ez is valószínűleg egy a sok tolaKODÓ és szemtelen, kíváncsi fráter közül, akik hozzám dörgölőDZnek, hogy ragyogó hírnevem fényében sütKÉREZZENek, ez a közönséges, nyavalyás...”

- De, kérem, kérem - vágok közbe, és kezdek őszintén nyugtalankodni -, ilyesmit gondolni! Igazán zavarba hoz.

- Én önt? Én hozom zavarba Kovácsikot? Haha, ez megint Kovácsik volt! Egy Kovácsikot, és zavarba hozni! Ha ezt az emberek hallanák! És ha az emberek tudnák, hogy én most Kovácsikkal beszélek! Híttem volna ezt valaha? Ön most azt gondolja: „Milyen jó volna most automobilon ülni már, és menni, és ne lógnának a nyakamon ilyen unalmas, vacak emberek.”

- De esküszöm önnek...

- Jó, tudom, egy Kovácsik nem fogja nekem ezt a szemembe mondani. Egy Kovácsik csak gondolja ezt. De látom, neje önagysága közeledik... Megyek is innen, nem akarom, hogy miattam szégyenkeznie kelljen...

Feláll, és menni akar. Fülig pirulok, így nem válhatunk el.

- De, uram, kérem, maradjon, és győződjék meg róla, mennyire téved...

Megáll, és keserű mosollyal a szemembe néz.

- Hát merje mondani, hogy most nem szégyelli magát miattam a felesége előtt?

- Eszemágában sincs! Sőt nagyon...

Visszaül.

- Hát fogadjunk - mondja -, hogy szégyelli magát... Hát mit mond, ha a felesége megkérdezi, ki ez az úr veled, Kovácsik? Ez az alak?

- Ugyan... ugyan... önre nem mondják, hogy ön egy alak... Ön éppen úgy lehet barátom, mint... kedves... ööö...

Hangosan, keserűen nevet.

- Miért nevet? - kérdem.

- Semmi. Csak úgy eszembe jutott. Hát fogadjunk, gondoltam magamba, fogadjunk, hogy ön nem merne velem tegeződni... például...

Megint elpirulok.

- De miért ne mernék?... Sőt, nagyon izé... Szervusz!...

Elámul, felugrik.

- Hogyan? Hihetek füleimnek! Egy Kovácsik! Velem! Velem tegezni, egy Kovácsik!... Nem, ez lehetetlen... Ön elhamarkodta ezt!... Nem élek vissza...

- De, kedves barátom, ne bolondozz, kérlek, maradj csak... Mindjárt bemutatlak, feleségemnek... Kedves Irén, kérlek... ö... Brehemhöhöghöghö barátom.

- Oh, nagyságos asszonyom... boldog vagyok. Éppen elbeszélgettünk a Lojzival. Nagyszerű gyerek ez a Lojzi, mi?... Örülhet neki nagysád, ez egy gyerek. Csúnya fiú, mi, de esze van neki, igaz, Lojzi? Énnekem már gyöngém ez a Lojzi, ez a Kovácsik-gyerek, múltkor egy nagy társaságba szidták, hogy aszongyák, milyen egy tehetségtelen buta egy ember, tetszik tudni, nagysád - de én mondtam, na csak hallgassatok, együttréve nincs annyi eszetek, mint ennek a bagolyképű kis rongyos fiúnak, ennek az én Lojzimnak... ami igaz, az igaz... Te! te! nagy gazember vagy te, Lojzi!... Igaz, kis nagysád?...

FOGYÓKÚRA

Szép kedvesemmel meglátogattam a művészet csarnokait, s Rubens remekét mutattam néki, mondván, ó nézd a múltak ködén átszűrődő Eszményt, mely halhatatlanná teszi egy pillanat elsuhanó mámorát, ó nézd e nőt, kit kedvese szorít, míg szemében az élet ragyogása tündököl, ó érzed e Művészet örök suhogását: - és kedvesem meghatva felelt: Igen, nagyon jól meg van festve ez a nő, ugye ezek nem hordtak midéért abban az időben? Látod, kérlek, az embernek nem szabad sok tésztát enni, hanem inkább főzelékeket, mert tésztától így elhízik. Nem eszem többé tésztát.

Szép kedvesemmel Thália templomában rajongtunk Shakespeare lángelméjének tüzeiben, és megdermedve a szavak mögött fenyegető szimbólumok mélységétől, bámultuk Duse csodálatos zsenijét, mellyel éteri magasságba emelte Macbeth tragikumát, s mikor az ábrázolás papnője a háttér enyhe homályából halkán lépett elő, még ajkán remegve a csodálatos ígék, hogy szinte emberfölöttinek látszott, mintha nem is a földön, hanem felhőkön lépdelve súlytalan szellemtestével - végre megszólalt szép kedvesem, akit velem együtt hipnotizált e látomás, és szólt remegő hangon: Látod, kérlek, erről a Duséről hallottam, hogy sóskát eszik csak, mogoróval, szaft nélkül, skurcban azért keskeny, de a lábai vastagok, meg fogom rendelni azt a hagymakonzervet, négy hónapig. Húst nem eszem.

Szép kedvesemmel elmentem az állatkertbe, és a világ csodálatos faunáját magyaráztam, s mondtam, mily csodálatos e kerek föld, ezer szépségeivel pompázó rengetegek árnyában, vadállatok ezreivel, s mily csodálatos, hogy a kultúra s értelem lángszövéneke mellett az Ember megtette amaz utat a Földön, a fenevadtól egy Goetheig - és szép kedvesem sokáig, elmélyedve gondolkodott ezen s gondolkodva mondta: Igen, és hogy van az, kérlek, hogy ezek a majmok például ilyen karcsúak maradtak, ezek biztosan nem esznek kenyeret a levesthúshoz, mint a Cranachné, aki öt kilót fogyott a múlt héten, mert citromsavat evett, és milyen hasa volt, ami egészen lement. Kenyeret se fogok enni, főzeléket se fogok enni most négy hétig.

Szép kedvesemmel ott ültem merengve a romok alatt, a pázsiton. Fejünk fölött a fülemüle csattogott, és a fűben tücskök ciripeltek, s míg ezüstös árnyékok suhantak a csillagos égen, megjelent a félhold szende hajója fejünk felett, s szerelemmel és bűbájjal telt el a tájék, s én könnyekkel szememben szóltam: Nézd, nézd a csillagos harangot fejünk felett, s a csillagokat, mindegyik egy-egy világ, és mindegyiken szeretnek, zokognak és szenvednek, s mindenütt vannak boldogok is, ó nézd a csillagokat s a fogyó hold aranyát - és kedvesem végre megértett engem, s keblemre hajtva fejét, mély sóhaj tört ki szívéből, s suttogva kérde: Ó, mondd, milyen kúrát használ a fogyó hold, hogy így lefogyott; nem eszem ezentúl borsót se három hétig.

Szép kedvesem kijött síromra, és sírva idézett fel a mélyből, és én meg is jelentem neki, csontváz alakban, fehér lepedőben, és szóltam: Ó, nő, ha te meg tudnál érteni, lejönnél velem a föld alá, hogy egyesüljünk a másvilágon - és kedvesem extázisban szólt hozzám: Mondd, kérlek, hogy fogytál le ennyire? - és én szóltam: A haláltól - és ő szólt rajongva: - Veled megyek! Veled megyek! A halál mégis a legjobb fogyókúra - és velem jött.

HOGY VAN?

- Hogy van?

Ó, hányszor próbáltam felelni rá, könnyedén és elfogulatlanul, behatóan, meghatva, gúnyosan, közönyösen, élesen, fenyegetően, zavartan, újszerűen, eredetien, hűvösen, tréfásan, és hány-szor szellemesen, mert hát az embernek egyebe sincs, mint az a kis világhírneve, hogy ő egy eredeti ember, egy nemközönséges, egy társalgó. Tetszik látni, nagyságos asszonyom, mondta a barátom, engedje meg, hogy bemutassam barátomat, a legszellemesebb embert Pesten, na most beszélj a nagyságos asszonnyal. És a nagyságos asszony várakozó mosollyal nézett rám, és így szólt:

- Hogy van?

Hogy vagyok? Én Istenem.

Tizennyolc éves koromban Descartes-ot olvastam, a lét és nemlét problémája volt a legkisebb bajom. És ha kérdeztek, hogy hogy vagyok, elmélyülve mondtam:

- Hogy vagyok? Vagyok-e egyáltalában? Gondolkozom, hogy vagyok-e, tehát vagyok.

Később, mikor megnősültem, rájöttem, hogy abból, hogy az ember gondolkodik, legfeljebb az következtethető, hogy a felesége van - mert miből lenne felesége, ha ő nem gondolkodna valamin, amin keresni lehet. Descartes nagy mondását azóta így látom helyesnek: A férjem gondolkodik, tehát vagyok. Magam használatára egyéb válaszokról kellett gondoskodnom. És kipróbáltam mindent: voltam elmés, voltam gúnyos, voltam röpke, voltam fellengző.

- Köszönöm, jól - mondtam röviden.

- Na, na, szo, szo - mondtam kedélyesen.

- Lassan, lassan - mondtam savanyúan.

- Ezer forinttal lehetne segíteni rajtam - mondtam epésen.

- Egy koronáért megmondom - mondtam gorombán.

- Nem tudom - mondtam rejtélyesen.

- Mint szegény ember gazdag városban - eszeltem ki.

- Most nem tudom - mondtam -, de majd megtelefonálom, mihelyt engem értesítenek.

Vagy:

- Visszafelé ugyanennyiért.

Vagy ijedtemben:

- Mint Krisztus a vargát - de ez nem volt jól.

Semmi se segített. Egy nap groteszk ötletem támadt. Elhatároztam, hogy magára a kérdésre fogok felelni, ez még senkinek se jutott az eszébe. Mikor a legelső „hogy van” eldőrdült, megragadtam ellenfelem kabátját és ekként nyilatkoztam:

- Hogylétem összetevője több eredőre bontható, melyeknek némelyike még gyermekkoromra vezethető vissza. Kedélyállapotom nyilván nemcsak a körülmények hatása alatt alakult ilyenné, hanem bizonyos diszpozíciók folytak be e hatások tompítására, illetőleg élénkítésére. Valószínűleg ennek tudható be, hogy ma oly rendkívüli benyomást gyakorolt rám nagyanyám

halála, aki egy vasúti összeütközés alkalmával életét vesztette. Ezzel egyidejűleg arról is értesültem, hogy összes pénzem elvesztettem a tőzsdén, most pedig alig egy fél órája közölte velem orvosom, hogy néhány nap múlva baloldali gutaütést kapok.

Barátom udvariasan végighallgatott, s többször résztvevően bólintott. Majd megrázta kezem, s barátságosan tette hozzá:

- Különben hogy vagy?

- Különben? Különben nagyon jól vagyok.

Akik ezek után még érdeklődnek hogylétemről, azokat tisztelettel értesítem, hogy beléptem a Hogylétellenőrző Intézetbe, mely a sóhivatallal párhuzamosan működve, állandóan figyeli a beiratkozott előfizető hogylétét egy tartozik és egy követel rovattal: egyikbe beírja a bajokat, a másikba az örömeket, amik percről percre érik az embert, és minden félóránban leszámolja az eredményt: hogylétemet. Aki ezután kérdezősködik a hogylétemről, azt a megfelelő szám alatt utasítom a Hogylétemellenőrzőbe, ahol kívánatra bárkit szívesen értesítenek hogylétemről, mert ők jobban tudják, ők már azt is tudják, hogy én csak hiszem azt, hogy most jól vagyok, mert még nem tudom, hogy éppen most indul el hazulról az az ember, aki egy fél óra múlva kölcsön kéri tőlem azt az összeget, amit én kocsira szántam, hogy meglátogassam azt az urat, akitől kölcsön akarom kérni azt a csekélységet, amivel még segíteni lehetne rajtam.

IDEGES ÚR ELALSZIK

Ideges úr egy kissé ideges és szórakozott megint, tizenegy órakor este tehát elhatározza, hogy most hazamegy és lefekszik, miután reggel hétkor kell felébredni, amiatt az izé, amiatt a dolog miatt, na, mi is az. Hja, persze, az utazás miatt, hát ezért. Gyorsan eljátszik még két parti sakkot, aztán udvariasan ajánlja magát, bocsánat, de igazán haza kell mennem.

Útközben még eszébe is jut, ejnye, milyen jó, hogy holnap olyan korán kelek, legalább fürdőbe megyek, az ember mindjárt frissebb. De hopp csak, nem mehetek fürdőbe, hiszen elutazom. Na, nem baj, legalább nem kell felkelni.

Óvatosan nyitja ki az ajtót, nehogy valaki észrevegye, csak mikor bent van már, jut eszébe, hogy senki sincs otthon. Meggyújtja a villanyt, és felhúzza az órát.

Kényelmesen nyújtózik ki az ágyban, na, most aludni fogok.

Ezt nagyon erősen elhatározza, keményen és nagy energiával. Na, gyerünk aludni, mondja sajátmagának lendülettel. Mi az, kérdi magától két perc múlva, még most sem alszom? Micsoda dolog ez? Majd nem tudok felkelni holnap.

Ahá, mondja további két perc múlva, azt hiszem, most alszom el. Erre felijed. Nini, most veszi észre, milyen kényelmetlen egy érzés ez: még az öntudatomnál vagyok ebben a pillanatban, de a következő pillanatban már öntudatlanul fekszem itt, mintegy hulla. Brr.

Hirtelen átdobja magát a másik oldalra, és így érvel magában: Persze, ha folyton azt mondom magamnak, hogy: no, most elalszom, akkor persze, hogy nem alhatok el, mert ettől a gondolattól mindig újra felébredek. Aki igazán aludni akar, annak nem jut eszébe, hogy ő most aludni akar, mert álmos, hanem egyszerűen elalszik, nem mondhatja: most alszom, és viszont.

Tyű, a kutyafáját, ez nehéz dolog volt, egész beleizzadt. Tehát akkor be kell csapni magát az embernek és másra gondolni, hogy közben jöhessen öntudatlanul az álom, és ne vegye észre. A napközben történt eseményekre gondol tehát, de semmi érdekes sem tudja megállítani, legfeljebb este az a két parti sakk, az határozottan érdekes volt. Ő váratlanul sakkot adott, oldalt állt a huszár, a vezért sem lehetett ütni, mert fedte a királyt, egy futóval leütött egymásután két parasztot.

Gyorsan megfordul, és a szoba sötét belsejébe mered. Két szék áll szemben az asztallal, az egyik oldalt fordul. Ejnye, ejnye, de kellemetlenül áll ez a szék! Miért olyan borzasztó ez a szék, el kellene vinni onnan. Hja persze, világos, a szék huszárugrásnyira áll a szekrénytől, szóval a szekrénnel le lehet ütni a széket, amivel sakkot adunk a kályhának. Csakhogy elől van a köpöcsésze, az védi a széket, mégse lehet leütni. De mindenesetre jó lesz onnan elvinni, mert addig semmi se lesz az alvásból.

Kiugrik, és elteszi onnan a széket. Visszafekszik. Most végre rájött, mi volt a baja, persze, a szíven feküdt. Gyorsan hanyatt fekszik, és néz. Így jó lesz. A szív így egyenletesen működhetik. Hallgatózik: vajon működik-e igazán. Na jól van.

Ahá, ahá, persze, ez a vánkos zsenírozta. Megragadja a vánkos csücskét, összenyomja, és a feje alá gyömöszöli. Két perc múlva rájön, hogy csak úgy képes elaludni, ha egy centiméterrel kijjebb húzza ezt a csücsköt; másképp rögtön megfullad.

Úgy, most már rendben volna, csak még a paplan végét kell begyűrti a térde alá, és kész. De csekély idő beteltén kellemetlen mellékgondolat jelentkezik: hiszen ha a paplan így megfeszül, akkor nem tudja mozgatni a lábát, igaz ugyan, hogy minek kell neki a lábát mozgatni, ha egyszer aludni akar, de mégis, ez olyan, mintha le volna kötve.

Hirtelen felrántja hát a térdét álláig, de most kiszabadult a paplan, és akkor hideg jön be balról. Erre egészen kinyújtja ferdén a jobblábát, a balt lelógatja az ágyról, a karját kétszer a nyaka köré csavarja. Félóra múlva a fejét az egyik vánkos alá teszi, a másikat ráhúzza. További negyedóra múlva mindkét vánkost átdobja az ágy túlsó végére, és a derekát becsavarja a paplanba. További húsz perc múlva keresztbefekszik az ágyon úgy, hogy a talpa rátapad a falra. További harmincöt perc múlva rájön az egyetlen lehető megoldásra: a fejét, lefelé fordítva, az ágy közepére teszi, két lábát két ellenkező irányba, balkarját két szétzilált matrac közt lenyújtja a földre, a jobbjaival pedig az odahúzott asztallábba kapaszkodik.

Reggel hatkor jön rá, hogy elfelejtette behunyni a szemét, azért nem tudott elaludni.

SAKKOZÓK

Személyek: P. M. egyetemi tanár és G. N., a híres drámaíró

- Plem, plem.

- Plem, plem? Hogy mondta: plem, plem?!

- Voltam bátor. Voltam bátorságos.

- Na, ha maga volt egy bátor Ságos, ha ön egy Ságos, az a bátrabbik fajtából való, hát akkor én adok magának egy sakkot, kedves Ságos.

- Maga ad nekem egy sakkot, egy sakkantyút. Mit vesz magának az illető sakkon, ha én idelépek... vagy mondjuk, nem is idelépek, hanem, mondjuk, idelépek...

- Maga nem lépegethet, kedves Ságos, kedves bátor Ságos, mert maga nem van meg egy balerina, aki idelépeget, odalépeget, és ezzel megkeresi a kenyerét, hanem igenis maga egy sakkozó, aki csak egyet lépegethet, mert piéce touchée történt, piész túsé, egy piész tusa, egy kicsike, finom tusa, érintett figura mozdul, érintetlen figura marad, de hát van-e érintetlen figura? Sakk!

- Sakk! Ön azt mondja, sakk! Ön bizonyos előszeretettel mondja, hogy sakk. Ön egy sakter.

- Sakter? Groszartig. Hogy magának ilyenek az eszébe jutnak, mondja, hol jutnak bele az eszébe, az eszecsskéjébe, a kis esze-meszejébe, kis mesze-eszejébe az ilyen dolgok, hogy sakter - alul jutnak bele, vagy felül jutnak bele a kis mesze-eszeveszejébe?

- Mesze, esze, vesze, mondja ön, na, hát ha mesze, esze, vesze, hát akkor legyen mesze, esze, vesze, hát akkor én megfogom a bátyámat, és leteszem ide, leteszem a ház asztalára a bátyát, az asztal házára leteszem ezt a kis magyar bátyát, ezt a kis pörge fiút, de kizárólag arra való tekintettel, mivel ön szerint esze-mesze-vesze.

- Na, jó, jó... tyotyotyó... tyetyetye... hiszen nem mondtam semmit, azt is egy halk hang-árnyalattal csupán... és ha maga ezt ide leteszi, hát akkor mi történhetik, Istenke, hát akkor én lépem eztet, maga lépi eztet, ütöm eztet, ja persze, ez ütésben marad - na, gyerünk. Tessék. Sakk.

- Sakk? Talán azt akarta mondani: sakk? Miért mondja ahelyett, hogy: sakk, azt, hogy: sakk? De ha sakk, sak legyen sakk. Ami sak, az sak.

- Hát most mi lesz a huszárral? Mi lesz a huszárral, mi lesz Husz Áronnal, a kis Husz Áronnal, akiről szó volt a napokban?

- Napokban? Napokban, jelzi ön? Hát tudja mit: fog még maga bagóér táncolni. Vagy mondjuk: fog még uraságod dohánymaradékért koreográfiai mutatványokat adni cserébe. Majd meglátjuk, mi lesz azzal a futóval a sarokban.

- A futóval? Önnek láza van, mi lenne a futóval? Ha önnek láza van, tegyen borogatást a fejére, jeges borogatást jeges barátom, mit szól hozzá?

- Mit szólok hozzá, hát maga mit szólt ahhoz a pofonhoz, amit múltkor váratlanul kapott, mikor a futóját leütötte annak a Kellernek, mit szólt, mondja?

- Feltűnt nekem, nem tagadom, feltűnt nekem az pofon... pofó... pofon... fopopofon... propoon... balefon... fonofon...

- Hopp! Hopp! Mit is mondott az imént: esze-mesze, vesze... mondta ön... naház, ha esze-mesze-vesze... hát akkor idenézzen... itt van egy plem... egy futó, leütve.

- Plem, plem, mondja ön, bizonyos méltóságérzéssel kapcsolatban. Nahát, ha plem, plem... akkor megint egy sakk...

És így tovább.

VANNAK KELLEMES EMBEREK

Mostan én megírom ezt a cikket. Mostan elkezdem írni. Mostan van egy ötletem, egy jó, humoros, nevetséges gondolat, amit még nem látok tisztán, nem tudom világosan, hogyan kell megcsinálni, de még öt percig gondolkodom, és aztán elkezdem a cikket. Mostan errefelé jön még a Cukorborsó úr, akit valahonnan ismerek, de az mindjárt elmegy, az Isten áldja meg, hiszen semmi mondanivalónk nincsen egymásnak.

CUKORBORSÓ. Alászolgája. *Leül.*

ÉN *udvariasan*. Á, kedves Cukorborsó úr, hogy van?

CUKORBORSÓ. Köszönöm.

ÉN. Kérem, nagyon szívesen.

CUKORBORSÓ. Hehe.

Szünet.

ÉN. Hát hogy van, hogy van?

CUKORBORSÓ. Nana, szoszo. Száz forinttal lehetne rajtam segíteni.

ÉN. Na ja, természetesen.

Szünet.

ÉN. Száz forint, az sok pénz.

CUKORBORSÓ. Száz, az igen. Az igen. Tényleg, száz, az sok.

Szünet. Cukorborsó hallgat, de nem megy el.

ÉN. Különösen ha az embernek meg kell érte dolgozni. Mint például nekem. Egész nap kell nekem dolgozni. Például azt hiszi, hogy én élvezetből ülök a kávéházban? Dehogy. Itt is dolgozni szoktam.

CUKORBORSÓ. Ez egy jó kávéház arra.

Szünet. Na, most mit akar még.

ÉN. Hát... hát mit csinál mindig?

CUKORBORSÓ. Mindig ugyanazt. Mit csináljon az ember? Valamit csak kell csinálni.

ÉN. Lássá, ebben igaza van.

CUKORBORSÓ. Azért mondom.

Hosszú szünet.

ÉN. Hát... izé... a kedves felesége önagysága hogy van?

CUKORBORSÓ. Hogy lenne, szegény. Dolgozik. Töri magát egyre. Egyebet se tesz, otthon ül, és a háztartásra gondol.

ÉN. Jó az, tessék elhinni, ritka az ilyen asszony.

CUKORBORSÓ. Ritka, ritka, fenét ritka. Minden asszony ilyen. Mint a háziállat. Jó, jó, az igaz, ha az ember hazajön, mindent rendben talál, ebéd rendes, fehérneműek rendben; de azért tessék elhinni, sokszor van az ember úgy, mintha valamije hibáznék.

Szünet.

ÉN. Na, hát nem kell mindent akarni egyszerre.

CUKORBORSÓ *legyint*. Ej, kérem. Az embernek egyéb is kell. Nőben, kérem, legyen egy kis tűz is, egy kis változatosság, hogy az ember életének egy kis tartalmat adjon. Nem arra van az ember, hogy vegetáljon, mint az állat.

ÉN. Már az igaz.

CUKORBORSÓ. Hát nem? Tessék elhinni, a nőkben legszebb a veszély, a titokzatosság... ez a valami, ami ingerel...

ÉN. (Jézuskám, mi lesz az írással). Bizony, az az egyetlen dolog. Olyan az, mint az ismeretlen: félünk tőle, és mégis vágyunk rá. Csak a tüzes, rejtelmes asszonyok érnek valamit, akiről nem tudhatja az ember, övé-e igazán, nem rejteget-e valamit! Nagyon igaza van.

CUKORBORSÓ. Na igen, igen... Csakhogy aztán örökös félelemben él az ember.

ÉN. Hát persze, az tagadhatatlan. De látja, mit érne magának az élet, ha ez a félelem nem tarkítaná? Higgye el, nem árt az. (Szent Istenkém, mi lesz azzal a cikkel.)

CUKORBORSÓ. Na hát ami azt illeti, azért félni nincsen semmi okom. Azt szeretném. Azt azért nem mondhatja nekem senki, hogy nekem okom van féltetni a feleségemet. Nem olyan asszony az. Nem is szeretném, ha olyan volna.

ÉN már tíz perce nem tudom, hogy miről van szó, és ijedten konstátálom, hogy Cukorborsó hangjában valami sértődöttség rezeget. Ki mondja azt, édes uram? Szó sincs róla! Sőt! Ellenkezőleg!

CUKORBORSÓ *gyanakodva*. Mit ellenkezőleg? Hogy ellenkezőleg?

ÉN *most nem tudom, minek az ellenkezőjéről van szó. Találomra*. Azt mondom, ellenkezőleg! De mennyire ellenkezőleg... Nem olyan asszony a kegyed felesége...

CUKORBORSÓ. Olyan milyen?

ÉN. Hát... hát olyan tutyi-mutyi... otthonülő...: tüzes, temperamentumos asszonyka az... bizony...

CUKORBORSÓ *hidegen*. Na, igen. Hanem hát, ugyebár, ez mégis csak az én dolgom, ugyebár, ne tessék haragudni, már mint a feleségem, tetszik tudni, azt már csak én tudom, hogy milyen. Alásszolgája.

Meghajtja magát, átmegy egy másik asztalhoz, és egyik ismerősének a következőket mondja rólam. Én nem értem, vannak emberek, akik belebeszélnek az embernek még a legintimebb családi ügyeibe is és belekotnyeleskednek az életébe és rátolják az emberre a véleményüket, amire senki se kíváncsi. Milyen kellemetlen egy ilyen pletykáló, szaglászó, kíváncsiskodó ismerős, na, az embernek gyomra legyen.

GŐGICSE

Szeretnék valahogy megismerkedni velük, mert Pestig még négy órát megy a vonat, és a lapokat kiolvastam. Csinos, barna asszony és kissé kövéres úr és Bübüke, aki hatéves lehet, de még szoknyában járatják. Odafigyelek.

- Bübüke, mit kell mondani a bácsinak?

- Köszönöm tépen.

- Köszönöd tépen? Jaj, te aranyos! Nézd, kérlek, Aranka, hogy csücsöríti azt a kis száját, mikor azt mondja: tépen! Jaj de édes ez a gyerek. Te!!... Te drágaság.

Aztán.

- Bübüte, tit szejet Bübüte, a nénit, vad a báci?

BÜBÜKE: A Majisza nénit.

MARISKA NÉNI: Jaj, te, mindjárt megeszlek! Méj szejeti Bübüte a Majisza nénit? Ude azéj, mej az ad neki cutojtát.

BÜBÜKE: Igen.

MARISKA NÉNI: Hallod? Azt mondta, igen. Hallottad, hogy mondta?

A BÁCSI: Hát a báci nem szejeti a Bübüte? Na, megállj! Mosz haratszit a báci.

A bácsi tényleg haragszik. Durcásan elfordul Bübükétől, és az egyik ujját durcásan a szájába dugja. Haragosan néz Bübükére, és összecücsöríti a száját. Bübüke nem bánja. Az asszony könnyörögve néz rám, mintegy elképedve, hogy hogy lehet egy gyerek ilyen egy édes. Tényleg, milyen egy édes egy ilyen gyerek. Nem is olyan édes.

Továbbá.

- Bübüte, moszt diditézni tell Bübütének. Ajukálni kell.

Bübüke nyafog, nem akar aludni.

- Bübüte, idenézz, néni, meg báci is ajutál. Idenézz; látod. Neked is muszáj.

Be akarják csapni a gyereket, hátradőlnek, behunyják a szemüket, és úgy tesznek, mintha aludnának. Bübüke figyelni őket, nem merik kinyitni a szemüket. Végre megunják, és tényleg elalussznak. Egyedül maradunk Bübükével. Nagyon unom magam, meg fogok ismerkedni a gyerekekkel.

- Bübüte - kezdem -, méjt nem ajutál?

Bübüke felém fordul, és mély megvetéssel néz végig.

- Nevem Réz Jeromos - mondja Bübüke hidegen és határozottan. - Az úrnak nem vagyok Bübüke. Ezeknek itt vagyok, szegényeknek, mert rokoni viszony köt hozzájuk, és el kell néznom a gyengeségüket. Részint belátásból, mert ők azt hiszik, hogy nagyon kedvesek, amikor így gügyögnek nekem, és nincs szívem hozzá, hogy kiábrándítsam őket, részint pedig számításból, mert néhány évig náluk leszek most, ők gondoskodnak rólam, és mondhatom, így kényelmesebb nekem, mintha magamnak kellene megkeresni a kenyeremet, felnőtt gyanánt. Ezzel szemben én tartozom nekik kedvesnek és bájosnak és gyermetegnek lenni. Ők például azt mondják nekem: „Bübüte”, mire én selypítve felelek nekik, mert ez nekik örömet okoz, úgy látszik, és a pénzükért joguk van hozzá, hogy úgy mulassanak, ahogy ők tudnak. Ezek

társadalmi félszepségek, uram, és én alkalmazkodom, és kíváncsian kérdezősködöm, és csudálkozom, mikor mindenféle butaságokat mondanak nekem a vasútról, meg a madarokról, és úgy teszek, mintha ők nagyon imponálnának nekem, hogy mindent tudnak, és én semmit se tudok. Alkalmazkodom, de higgye el, nehezemre esik sokszor.

- Uram, igazán sajnálom önt.

- Ne sajnáljon. Ha felnövök, nekem is lesz gyerekem, és gügyögve fogok beszélni vele, és tanítani fogom és imponálni fogok neki, és az szót fogad nekem. Az emberek, ha idősebbek lesznek, és rájönnek, hogy senki se hallgat rájuk, bosszúból gyereket szülnek maguknak, hogy legyen valaki, aki előtt játszhatják a felnőttet és mindentudót. De most ne zavarjon, gondolkodom.

A GAZDAG EMBER SÍR

A gazdag ember reggel felkelt, és a papírjait rendezgette. Hatezer részvényt átírt, levágott kétezer szelvényt. Eleinte úgy vágta a szelvényeket, hogy nem nagyon szélesre nyitotta az ollót, egy centiméternyire csak, úgy, hogy kétszer kellett kinyitni, míg egy szelvényt levágott. Később rájött, hogy ha szélesebbre nyitja, két centiméternyire, akkor egy vágással képes levágni a szelvényt. Ennek mérsékelten megörült, de egy félóra múlva elfelejtette.

Ezután ebédhez ült a gazdag ember. Ebéd közben azon gondolkodott, milyen rossz berendezés az, hogy az ember csak a szájával tud enni. A rágásban és lenyelésben van még némi inger, valóban, gondolta a gazdag ember - de aztán lenyeli az ember a falatot, a gyomra tele lesz, csömör és elteltség következik. Valahogy oda kellene fejleszteni az eugéniai kiválogatódást, hogy az embernek az álla alatt, szintén legyen egy fogsora és ezzel átellenben, a mellén is egy, ezzel a két fogsorral megrágja az ember az ételt, és oldalt beleereszti egy tálba. Rendelek egy ilyen tálat, gondolta futólag.

Ebéd után lapokat olvasott a gazdag ember. Az egyik rovatban azt olvasta, hogy mostanában nagyon szép műlábakat tudnak csinálni, olyan kitűnő gépeket, amik jobban járnak, mint az eredeti lábak: a lábfejek végén kerekek is vannak, a lábszárban egy kis motor, és az hajtja a kerekeket, úgy hogy az embernek alig kell mozogni. Rögtön elhatározta, hogy levágatja a lábait, és rendel egy ilyen.

Újságolvasás után egy kicsit kocsikázott a gazdag ember. A kocsiból az embereket nézegette, férfiakat és nőket, és a végén megállapította, hogy a férfiakban van valami nőies, ellenben a nőkben sokkal több nőies van, mint amennyi férfias van más nőkben. Ennek az oka gondolta a gazdag ember, nyilván abban keresendő, hogy nincsen rendes munkafelosztás: a férfiakat is a nők szülik, meg a nőket is a nők szülik, ami rossz beosztás, mert így a nők rossz tulajdonságait a férfiak átveszik, a nők pedig hatványozzák. Úgy kellene csinálni, hogy a nőket a nők szüljék, a férfiakat ellenben a férfiak.

Este két színházba ment a gazdag ember, és végignézte egy tragédia két első és egy vígjáték harmadik felvonását. Némely jelenet tetszett neki, és elhatározta, hogy építtet magának egy nagy színházat, aminek az egész nézőterén ő ül majd egyedül, a színpadon pedig rengeteg fellépti díjak ellenében a világ legnagyobb művészei és művésznői játszanak, de úgy, hogy abban a percben, mikor ő megunja, azonnal elhallgat a művész és művésznő és kimegy a színpadról. Például Duse elkezd szavalni a Nórát, és amikor a jelenet legmagasabb pontján tart, és felhevülve egy nagyszerű mondatba kezd, akkor a mondat közepén a gazdag ember udvariasan felszól a színpadra: „Köszönöm, kisasszony, elég”, a kisasszony kimegy, és erre valami bohóc jön be, aki artistamutatványokat produkál, felmászik egy nagy létrára, és éppen le akar ugrani, mire a gazdag ember közbeszól, hogy elég, menjen le.

Éjszaka tizenkettőkor ért haza a gazdag ember.

Leült egy bőrkarszékre, és unatkozva felbontotta az asztalon heverő táviratot. A táviratban szokatlan hírt közöltek vele: egész vagyonát elvesztette, de mindent, még ezt a házat is, amiben ült most.

A gazdag ember két óráig megmeredve ült a karszékekben. Másfél óráig gondolkodott a szegénységen, és elképzelte, hogy milyen lehet. Becsöngette az inasát, hogy hozzon vizet. De az inas véletlenül nem jött, és ekkor maga állt fel, a fürdőszobába ment, és hozott magának. Mikor visszaült a székbe, egyszerre valami furcsa érzése volt. Eleinte azt hitte, hogy a torka fáj. De aztán rájött, hogy a tüdeje hullámszik. Nagyon elcsodálkozott, és megmerevedve kezdte

figyelni magát. Valami ismeretlen, de nagyon jó lüktetés volt ez, mámorszerű állapot, ami valami ismeretlen, nagyszerű és csodálatos kielégülés reményét viselte magában, borzongó várakozással. Ez a kielégülés közeledett: mintha a szemeiben és a torkában összpontosult volna ez a jó, új mámor. A szemeihez nyúlt és csodálkozva érezte, hogy a szemei vizesek. Várt.

Visszadőlt a karszékbe, de ekkor csöngettek. Bejött az inasa, és egy új táviratot hozott. A táviratban az volt, hogy az előbbi távirat tévedés: a gazdag ember nem vesztette el a vagyonát, és minden úgy van, mint volt.

A gazdag ember jó egy percig nézte a táviratot. Aztán még gondolkodva, de már határozottan az íróasztalhoz ment, papírt vett elő, és egész vagyonát az Ellenőrző Statisztikai Sónhivatal alaptőkéjének emelésére adományozta.

Aztán visszaült a karszékbe, rettenetes szegénységére gondolt, és életében először sírva fakadt.

DOLGOK

KI A VÉRENGZŐ BESTIA?

Egy újságban a következő hírt olvastam:

Kaland a medvével. F. E. főszolgabíró izgalmas vadászkalandot élt át az erdélyi havasok között. A havasi erdőt verték fel a hajtók és a vadászok egymástól nagy távolságra álltak fel a sziklás területen. A főszolgabíró két hajtó után indult. A hajtók hirtelen rémült kiáltással menekültek. Egy hatalmas medve guggolt a bozót tövében, és ott gyökereket rágott. A főszolgabíró célbavette a borzasztó bestiát, és a mellébe lőtt. A medve nagyot bődült, két lábára állt, és szembefordult a főszolgabíróval. A főszolgabírónak még ideje volt, hogy a két csövet kilője, mindkét golyó bele is fűrődött a rettenetes fenevad testébe, de az óriási állat csak éppen megtorpant, aztán bőgve ráesett a vadászra. A szolgabírónak már nem volt ideje tölteni: a fegyvert feje fölé emelte tehát, a medvére sújtott, amely ráesett. Rémes birkózás következett: az acélizmú férfiú egyik kezével a bőszült fenevad torkát szorította; e válságos pillanatban előrántotta vadászését, és a vérengző bestia torkába szúrta. A medve sebeit nyalogatva eloldalgott, s nyolcvan lépésnyire egy vízmosás szélén felfordult.

Így és eddig. Mint lelkiismeretes újságíró áttanulmányoztam az esetet, elolvastam a helyi lapokat. Közben izgalmamban elaludtam, de ez nem akadályozott meg benne, hogy tovább tanulmányozzam a lapokat, melyek között nagy meglepetésemre találtam egyet ilyen címmel: Máramarosi Medvék Szaklapja. Csodálkozva forgattam a primitív sajtóterméket, amit egy Dörmögő Talpas nevű havasi medve szerkeszt. Az egyik oldalon rátaláltam a cikkre, ami engem érdekelt.

HALÁLOSVÉGŰ KALAND EGY EMBERREL

Elszomorodott szívvel közöljük olvasóinkkal, hogy Atta Troli, a havasokban közismert filantróp és filozófus ma reggel a Faodú-kórházban belehalt sebeibe. Barátságosan búcsúzott zokogó nejétől és gyermekeitől és elhunyt előtt még egyszer pontosan elmondta munkatársunknak, hogyan történt a rettenetes kaland, mely életébe került.

A „Természet Bőkezűsége” című nagy bölcselmi munkáján elmélkedve sétált éppen az erdő szélén, midőn egy fa mellett ízletes gyökereket pillantott meg. Elhatározta, hogy visz haza gyermekeinek a csemegéből, és az ő közismert, békés és szelíd modorában lehajolt, és rágesálni kezdte a gyökereket. Felpillantva, pár lépésnyi távolságban egy jóltermett embert pillantott meg, amint vérbenforgó szemekkel szemléli őt, és rúd alakú, mérges mirigyeit, amelyekből tüzes váladékot szokott fecskendezni áldozataira, egyenesen feléje fordítja. Atta Troli, a bölcsék gyermeki naivságával szívében, azt gondolta, hogy megpróbálja szelídséggel és értelmi fölényével lefegyverezni a vérengző bestiát. Okosan és kedvesen nézett rá, de az oktan és dühös vadállat felhorkant, és méregmirigyéből ráfecskendezett Atta Trolira. Atta Troli távozni akart, de látván, hogy a bestia újból támadni akar, eszébe jutott, hogy ilyenformán meghalna, és nem fejezheti be művét. Nem maradt más hátra, bármennyire ellenkezett természetével, valami módon ártalmatlanná kellett tenni a vérengző bestiát. Odament hát, és ballábát neheztelő mozdulattal a fenevad vállára tette, mely azonban ettől még dühösebb lett, és hogy tűzmirigyeit már nem használhatta, előrántott egy éles vasdarabot, és fogait csattogatva, többször Atta Troli torkába döfött.

A jeles bölcseleő rosszallólag rázta fejét, és egy pillanatig arra gondolt, hogy fogaival kettéharapja a vérengző dúvad koponyáját. De ekkor eszébe jutott filozófiai munkájának egyik passzusa, melyben azt tárgyalja, hogy mily megvetendő és alantas némely fenevadnak az a vérengző ösztöne, melyekkel sebeket ejt élő lényeken, s azokat nemcsak megöli, de fel is falja, mint ahogy az emberek teszik, jóllehet a természet gondoskodott arról, hogy minden teremtménye megélhessen a fák gyümölcséből és növényekből, és békében élhetne a boldog és vidám erdőkben. Megvetően elfordult inkább és elment onnan, míg a dühös fenevad fogcsattogtatva elfutott. Atta Troli sebeit kezdte nyalogatni és búsan, a halál eszméjét forgatva agyában, leült a patak partjára, ahol aztán rátaláltunk. Nemes társunk szomorú sorsa köreinkben általános részvétet keltett, mely impozánsan nyilatkozik meg a ma délutáni temetésen.

Elolvastam a cikket, és konstatáltam, hogy a „vérengző bestia” kifejezés legalább is nagyon relatív fogalmat takar, és leírásához bizonyos fokú elfogultság kell.

DICKENS, MÉLY KEDÉLY

Reggel korán keltem, nőm még az ágyban feküdt, és Dickens „Copperfield Dávid” című művét olvasta. Ama kérdésemre, hogy mi lesz a reggelivel, vettem szemrehányó tekintetét, és lementem reggelizni a kávéházba. Tíz órakor feljöttem, és nőmet könnyek között találtam.

- Mi történt, az Istenért?

- Ez az undok Murdstone - zokogta nőm csukló hangon.

Azt hittem, az új cselédet szidja, mert nem csinált reggelit.

- Mit csinált már megint?

- Agyonkínozza ezt a szegény, ezt a szegény kis fiút.

Tényleg, odakint a házvezetőnő éppen e percben pofozta a Pista fiamat, kiről kiderült, hogy reggel nem ment iskolába, hanem a kamrába zárkózott, és megette az egész mustárt.

- A Pistit? - kérdeztem dühösen.

- Dehogy. A Dávidot - zokogta nőm.

Csodálkoztam, mert nőm eddig nem szólt róla, hogy Dávid nevű gyermekünk is van. De nőm már eltűnt a könyv 68. és 69. oldalai közt.

Egy órakor jöttem haza. Nőm még ágyban volt, a fején borogatás. Két gyertya égett az asztalkán. Üveges szemekkel nézett rám.

- Meghalt - mondta tompán.

- Szent Isten, ki halt meg?

- Steerforth - zokogta nőm, és eltűnt a 238-239-ik oldal között.

Hozattam ebédet a vendéglőből, hozattam egy tűzoltót, hogy húzza ki Bandi fiamat a vízvezetéki csőből, amibe a délelőtti folyamán bemászott, és komoran enni kezdtünk.

Egy órától másnap déli tizenkettőig nőmet csak nyakig láttam néha: nyaktól fölfelé nőm fejét állandóan eltakarta a könyv, amit maga elé tartott. Lassanként hozzászoktam, hogy nekem ilyen furcsa feleségem van, akinek a nyakán nem fej van, hanem egy kinyitott könyv, fedéllel kifelé. A könyv egy ideig fölfelé mozgott, aztán lefelé. Nőm egyre sírt. Jóska fiam, műszaki érzékkel megáldott gyermek, este egy találmány tervrajzával lepett meg. Kis vályút képzelt el, mely a könyvek alsó pereméhez illesztendő, oly módon, hogy az olvasás közben zokogott csapadék összegyűlhessen.

Délután négykor a Dickens-könyv nőm nyakán megjelent dolgozószozámban.

- Rettentő - zokogta a könyv -, ennek a Dávidnak hónapokon keresztül egyetlen pennyje sincs.

Zavartan hebegtem valamit, hogy magam is így, meg úgy, elseje már régen elmúlt, de mihelyt megkapom azt az összeget...

Gyermeke, szegény anyátlan árva, másnap délelőtti megszökött hazulról, levelet hagyott hátra, hogy belépett a Vad Cserkészek tízes szövetségébe.

- Szegény Dávid - zokogott nőm, a könyv.

- Mi van Dáviddal - érdeklődtem.

- Elvesztette saját, szülő édesanyját.

- Gyerünk egy kicsit sétálni - ajánlottam.

Nem mehettünk sétálni, mert Dávidból közben inas lett a Murdstone-cég irodájában. Gyuri fiamat kicsapták az iskolából, mert felvette a Mariska ruháját, és úgy ment el reggel, szoknyában a harmadik bébe. Reggel a szobát festették, a paradicsomos káposztát felkenték a falra, és a kék festéket, magyar kolbásszal, délben feltálalták nekünk. Feri fiam kibujdosott Amerikába.

Másnap este már együtt zokogtam nőmmel. Dávidról egyre rosszabb hírek érkeztek. Nőm felháborodva rontott rám: Dávidot egy komisz segéd megverte, rávágott porolópálcával. Hangosan sírtunk mind a ketten, Bandi fiam is bőgni kezdett, ne bőgj, te csirkefogó, kiabáltunk rá mind a ketten sírva, mert zavart bennünket, mire nekimentünk és elvertük, mivel Bandi gyöngébb volt nálunk. Bandi fiam nagynénémhez menekült.

Harmadnap orvost hívtam nőmhöz, akinek könnyzacskógyulladásra aggasztó fordulatot vett. Együtt jöttünk haza, de nőmet sehol se találtuk. Detektívet hívtam, aki tűvé tette a házat. Végre eszembe jutott a könyv, a Dickens-könyv. Ott feküdt az asztalon; kinyitottam, átlapoztam. Az utolsó oldalon, ahol a „Vége” szó áll, ott feküdt nőm, lepréselve. Beleesett a könyvbe. Szemeit törülgette, boldogan nézett rám, és kijelentette, hogy soha még ilyen mulatságos könyvet nem olvasott.

AZ Ő ASZTALA

Bementünk négyen a „Szicíliai Ábrándliget” kávéházba vacsorázni. Leültünk az egyik asztalhoz, ami, jól értve, az ablak mellett állott; ez a levegő miatt történt. Csak mi négyen voltunk a kávéházban: az ábrándos költő, Géza, a sógora és Csekélységem. Hosszas tanácskozás után megállapodtunk, hogy debrecenit eszünk tormával.

Körülnézve a helyiségben, öt pincért pillantottunk meg. Jellegzetes estélyi öltözkükről ismertük meg őket: néhány lépésnyire asztalunktól álldogáltak. Az egyik, magas, barna fiatalember, egyik kezével egy székhöz támaszkodott, és elgondolkodva nézett kifelé. A másik, kinek sötét szemei valami fáradt borongással merültek a távolba, kissé hátrahajolt, s halkán füttyörészett. A harmadik, sápadt ifjú, keresztbefont karokkal támaszkodott egy mór oszlop sudár derekához, s bús mosollyal beszélgetett a negyedikkel, aki ajkain csüggeni látszott. Az ötödik valamely művet olvasott: szép vonásait enyhén feldúlta az érdekfeszítő cselekmény.

Így együtt, amint szoborszerű csoportban elhelyezkedve a háttér enyhe homályából kiváltak: volt a látványban valami monumentális, valami ősi, valami állandó és megmásíthatatlan. Ha festő vagy szobrász vagyok, feltétlen megörökítem vala a jelenést szimbolikus kép- vagy szoborcsoportozatnak, s címül ezt vésem vala a keretbe: „Örök nyugalom”, vagy „A béka öble”, vagy böcklini misztikummal „A Mozdulatlanság Szigete, Sancta Immobilia”. De nem vagyok sem festő, sem szobrász, szegény, közönséges éhes ember vagyok, s e ritka látvány fölött érzett gyönyörűségemet, miután néhány percig mind a négyen elbűvölve legeltettük tekintetünket a Pincérek Apoteózisán, mély és szótalán elragadtatásomat a debreceni után érzett intenzív vágy kezdte profanizálni.

- Pincér - rebegetem bizonytalanul a festői csoport irányába -, négy debreceni kellene tormával...

De a mesterművekben megvan az örökkévalóság érzete. Egyik pincér se mozdult.

Meglöktem Gézát, talán neki nagyobb szerencséje lesz.

- Pincér - mondta Géza, a komolyra fordult helyzetek válságos hangján -, négy debrecenit kérünk, tormával.

De nem mozdultak ők!

Hosszas tanácskozás következett: elhatároztuk, hogy egyenként interpelláljuk meg a pincéreket. Géza sógora vállalkozott rá, hogy e nehéz politikai helyzet megoldására érintkezésbe lép a halvány-oszlop-támaszkodóval, s óvatos puhatolózással megtudja, hogyan volna mód a kibontakozásra. Azonnal fel is állt, és odament a szóban ugyan forgó, különben pedig szintén mozdulatlan pincérhez.

- Pincér - mondta neki lágyan, behízalgőn, mint az alkonyi szél -, pincér, nézze, kérem, szeretnénk debrecenit kapni...

Ekkor megmozdult az ifjú. Arcát fordította Géza sógora felé, és szemében mérhetetlen gúny villant.

- Az nem az én asztalom - szólalt meg mély bariton hangon. - Az a Miska asztala.

Géza sógora szólni akart, de ekkor felütötte fejét az ifjú, aki eleddig olvasott, s végignézte a sápadt ifjút.

- Szépen az én asztalom - mondta keserű megvetéssel. - Az a Náci asztala.

Azonnal megtudtuk, melyik a Náci. A harmadik volt az. Heves, indulatoktól zaklatott lelkű férfinak bizonyult.

- Te marha - szólította meg határozottan a Miska nevűt -, hát persze hogy a te asztalod.

Miska röviden, úgyszólván egyetlen szóval válaszolt. De bár a szóban sok erő és sok fölény volt, mégis azok miatt, akiknek nem lévén módjuk behatóan s igazi komolysággal tanulmányozni hazai lótenyésztésünk nagyfontosságú ügyét, léhán és könnyedén fognák fel e kijelentés súlyos jelentőségét.

Náci heves természetét e szavak fellobbantották. Mintegy félórán át, a következőkben élénk s egyre élénkülő vita tanúi lehettünk ezek után. Mind az öten beleszóltak a vitába, nagy horderejű szavak röpködtek eleinte, később apró tárgyakat szemlélhettünk a szavak között, azok is röpködtek. Ki hitte volna, a sápadt, oszlophoz támaszkodó ifjú, kit csak csendes ábrándokra tartottunk képesnek, az atlétikában is jártasnak bizonyult: ügyes fejpasszal, ami egy Slózerhez se lett vala méltatlan, védhetetlen gólt rúgott Náci hasába. Mint footballbíró időszerűnek véltem a közbelépést.

- Uraim - könyörögtem -, uraim...

A többire nem emlékszem. Később, mikor magamhoz tértem, tudtam meg, hogy Miska fel-emelt, és hozzávágott Nácihoz. Nem lehet zokon venni tőle, hirtelen nem akadt más tárgy a kezeügyébe.

BÁTORSÁG, FIATAL BARÁTOM

Képzeltető, milyen izgalommal olvastam a „Hajdúböszörmény” húsvéti mellékletének „Innen-Onnan” rovatában, hogy az a német tudós már megint mit talált ki. Kitalálta, hogy a bátorság és gyávaság nem lelki diszpozíció dolga, hanem van egy idegszál hátul a nyakban, ha azt átvágják, akkor minden ember olyan bátor lesz, mint egy másik ember, akinek szintén átvágták, mert olyan bátor lesz, hogy ahhoz senkit nem lehet hasonlítani.

Nem mertem hinni szemeimnek, hogy ez igaz. De aztán úgy okoskodtam: Én csak azért nem merek hinni a szemeimnek, mert még gyáva vagyok, mert még nem vágták át; mihelyt átvágják, mindjárt bátor leszek elhinni, hogy nem vagyok gyáva.

A német professzort nem kerestem fel, ő se keresett fel engem, úgy találkoztunk, egy neutrális területen. Ijedten szólítottam meg:

- Uram, vagyok bátor...

- Ön még nem lehet bátor - vágott közbe szigorúan a nagynevű Hogyishívjákcsak -, önnek még nincs átvágva.

- Tehát vagyok gyáva megkérni önt, vágja át nekem - esedeztem.

- Az más. Üljön le, felvágom hátul a nyakát, kiveszem az idegszálat, és ön oroszlán.

- Igen - mondtam -, de félek. Nagyon gyáva vagyok.

- Hát persze. Azért akarom átvágni az idegszálat.

- Ejnye - vakartam a fejem -, furcsa ez. Ahhoz, hogy fel hagyjam vágni a nyakam, bátorság kell; ahhoz pedig, hogy bátorság legyen, fel kell vágni a nyakam. Hm. Nem lehetne előbb kivenni az idegszálat, és aztán felvágni a nyakat?

Az orvos szigorúan nézett rám.

- Hol tanulta maga ezt?

- Az iskolában - mondtam szemtelenül.

A következő percben négy félmeztelen, vérengző asszisztens rohant rám fogcsattogtatva, kivont bonckéssel, letepertek egy asztalra, és a német tanár hangos „tam-tam” kiáltásaira felvágta a nyakamat.

A következő pillanatban felugortam, és úgy vágtam pofon az asszisztenset, hogy az rögtön megállapította önmagán a műtéti változásokat.

A tanár mosolyogva nyújtotta a kezét.

- Gratulálok - mondta szívélyesen. - Mint látja, az operáció fényesen sikerült. A csekély háromszáz korona díjat azonnal kifizetheti.

- Szépen fizetek - mondtam hangosan és bátran. - Nem fizetek - mondtam bátran.

Ujjonganom kellett az eredményen. Az operáció nélkül ugyanezt félénken mondtam volna.

Feszült mellel és megvető göggel lépkedtem ki az utcára. Hangosan füttyültem, és körülnéztem, kibe kössek bele. Egy szép asszony ment előttem a férjével. Nyugodtan félretoltam a férjet, megcsíptem az asszonyka állát, és így szóltam hozzá:

- Uncili, smuncili, hacacaré.

A következő pillanatban rémes pofont kaptam. De én egy cseppet sem ijedtem meg. Hangosan felkacagtam, és bátran így szóltam:

- Hát látni szeretném, mer-e még egy pofont adni.

Kaptam még egy pofont, mire én bátran nekimentem a férjnek, és bátran meg akartam verni, de, sajnos, erősebb volt nálam, és védekezés közben gyáván és halotthalványan remegve ugyan, de pofonvágott, mert ő erősebb volt. Kaptam még néhány pofont, bátran mondhatom, hogy lehetett öt is, mire a férj remegve és fogvacogva nézett rám, mert olyan bátran viselkedtem, és remegve védekezett megint, és védekezés közben, mivel, sajnos, erősebb volt nálam, kiütötte három fogamat, mire bátran megint nekimentem, mire ő sírva félelmében és ijedtében ismét védekezett, és beverte a fejemet, és belelépett a gyomromba, mire gyáván elszaladt, én pedig bátran ott maradtam.

Felépülésem után elmentem megint a német tanárhoz, és bátran felszólítottam, hogy varrja össze megint az elvágott idegszálat, mert különben nagyon megverem. Bátran kijelentettem, amit azelőtt sohase mertem megtenni, hogy én gyáva akarok lenni, az sokkal jobb.

A tanár megijedt, és összevarrta az idegszálat. Kezet csókoltam neki, félénken megkértem, várjon a fizetéssel, és azóta elég jól érzem magam. Csak egyet sajnálok. Hogy abban az időben, mikor még át volt vágva az idegszál, elfelejtettem megmondani a véleményemet Lajos barátom legújabb verseiről.

Ui. Ezt a humoreszket még akkor írtam, mikor még nem varrták össze az idegszálat.

NÉPEK ÖRÖME

...azután, kedves Málcsi néni, miután a Nikaraguai Frászkunyhót és az Amerikai Tüdővasutat is kiélveztük, bementünk a cirkuszbba, mivel férjem igen szereti a művészetet.

Megnéztük először is a Járó Elefántokat, amik két hátulsó lábukon járkáltak körül, de a Pistikének nem nagyon tetszett, azt kérdezte, hát mit tudnak ezek az elefántok, hisz ez semmi; olyan elefántokat szeretne látni, amik mind a négy lábukon tudnak járni; abba igaza van neki, hogy én még nem is láttam elefántokat másképpen, csak a két lábukon járni, igaz hogy elefántokat még csak cirkuszbba láttam eddig, azt mondják, Afrikába olyanok is vannak, akik mind a négyen tudnak.

Azután jött a Számoló Kenguru, ami számokat összeadott és szorozott, ez nem volt érdekes, mert a Pistike mondta is, hogy nagyon hasonlít a számtantanárjához, a Piczege tanár úrhoz.

Azután jöttek a Dzsiggelő Heringek, amik az uszonyaikon igen szépen táncoltak, továbbá gépen is igen jól tudtak írni, egész levelet diktálás után leírtak gépirással.

Azután jött a víz alatt élő gépirónő, aki egy víztartály fenekén úszkált, és egészen jól tudott kopolyúval lélegzeni. Már egészen úgy néz ez ki, mint egy hal, pikkelyei is vannak.

Azután jött a Harisnyakötő Saskeselyű, ami leült a földre, és elég gyorsan bestoppolt tíz harisnyát, keresztöltéssel. Egy másik, hosszú harisnyát is kötött, kötőtűkkel, ez elég érdekes volt, csak lehet látni, hogy már nem sokáig bírja szegény, rövidlátó lett attól a folytonos kötéstől, egészen a szeme elé kell tartani a tűt, amikor befűz.

Azután jött a Repülő Vénasszony, az egy szikla tetején ült, és rikácsolva felrepült a magasba, majd lecsapott, és egy darab véres húst elragadott.

Azután jött Núbia párduca, és egy gyáva nyulat szült.

Azután jött ugyanaz a gyáva nyúl, és visszaszülte a núbiai párducot.

Azután jött a Léggömb-Ember, aki egészen felfújta magát, mint egy léggömb, aztán felszökött a ponyva tetejére.

Azután jött a Szívós Léggömb, amibe három pumpával fűjték a levegőt, de nem akart kitágulni, míg végre megpukkadt.

Azután jött a Szénevő Ember, aki négy kiló szenet megevett, azután ráült egy kályhára, és kezdett gőzölgögni, sívított és kitüzesedett.

Azután jött az Ebédelő Lokomotív, aminek a kazánjába betettek egy tányér levest és két rostélyost és túróscsuszát, és a lokomotív jóízűen megette az ebédet, és utána megtörülte a kéményét, és elindult sétálni, és újságot olvasni.

Azután jött a Tüdő-Akrobata, aki három fogán tud járni, és közben a lábával eszik.

Azután jött a japán hegedűművész, aki egyik fülével megfogja a hegedűt, míg a másik fülével megfogja a vonót, és úgy hegedül egy létra tetején, amit egy másik zongoravirtuóz tartott a kifordított tüdőcsúcsán, mialatt Chopint játszott.

Azután jött Ibsen Henrik svéd akrobata, aki egy bot tetején állt, három malomkövet forgatott, és közben kigondolt egy drámát.

Elég érdekes volt az egész, de mikor kijöttünk az utcára, a Pistike nagyon csudálkozott, mert látott egy embert, aki a lábán járva, az orrán keresztül lélegzett. Egész este erről beszélt aztán.

SOK A HALLGATÓ

Fájtak a beleim, és fájt a mellem belül, mit tegyek? Gondoltam, elmegyek a belgyógyászati klinikára, megkérdezem, mi bajom van.

A klinika bejárata előtt nyüzsgő tömeg feketéllett. Kérdésekre, hogy kik azok, egy szakállas aggastyán válaszolt, mondván, hogy ők orvostanhallgatók, akik az indexüket akarják aláíratni Ázalag dr. egyetemi tanárral, és hogy reggel öt óra óta állnak itten. Be akartam hatolni az épületbe, és kétségbeesetten furakodtam, gyömrödtem és gyömöszöltem, rugdalóztam - az ember mit meg nem tesz az egészsége kedvéért -, de a hallgatók határozott előnyben voltak, többnyire másod- és harmadévesek lévén, a tájanatómia és élettan fölényes ismeretével nálam pontosabban tudták, hogy a gyomornak melyik részébe kell rúgni, hogy nagyon fájjon.

Mire a folyosóra értem, megállapíthattam, hogy nekem tulajdonképpen nem is a belgyógyászatban van dolgom, hanem a sebészetben, hiszen tele vagyok daganatokkal. De ha már itt voltam, megkérdeztem egy ápolót, hogy merre kell bemenni a tanárhoz. Kérdésekre az ápoló az indexemet kérte, és nem akarta elhinni, hogy nincsen. Azt mondta: jó, látott ő már olyat, hogy be akartak csúszni ezek a szemérmetlen hallgatók. Mikor végre mégis meggyőztem, hogy beteg vagyok, nagyon udvarias lett, és bevezetett a tanterem előszobájába. Ő maga bement a tanárhoz. Az ajtón keresztül hallottam a tanár bizalmatlan hangját:

- Biztos, hogy nem hallgató?

- Nem, nagyságos uram - mondta az ápoló -, beteg, egy valóságos beteg.

- Hát akkor vigye be a katedrára, és ültesse le - mondta a tanár örömtől reszkető hangon.

Három ápoló jött ki, nekem estek, és összekötözték. Azután bevitték egy tanterembe, ahol mintegy kilencszáz hallgató ült - én csak kilencszázat láttam, de mondják, hogy tulajdonképpen ezernyolcszáz volt ottan, csak hogy az egyik fele a másik feje fölött foglalt helyet. Mikor behozták, a hallgatók hangos ordítózásba törtek ki, és fogcsattogtatva a katedra felé nyomultak. De az ápolók visszaszorították a tömeget; az egyik közbe a fülembe súgta, hogy már nagyon régen nem láttak beteget, mert ebben az évben minden betegre négyszáz orvostanhallgató jut, úgy hogy a tanárok a színészegyesületet kérték fel, szállítana néhány ügyes színészt, akik jól tudnak betegségeket ábrázolni, hogy a tanítás folytonossága meg ne akadjon.

E percben lépett be a tanár.

A hallgatók hangos üvöltésbe törtek ki, és indexeiket lobogtatták.

- Aláírni, aláírni! - ez volt, amit utoljára hallottam, azután megállapítottam, hogy nekem tulajdonképpen nem is a sebészetben, hanem a fülgyógyászatban volna dolgom, mert megsiketültem.

- Ki vizsgálja ma? - kérdezte szigorúan a tanár.

Ötven hallgató ugrott fel, és megrohanták a katedrát, indexet lobogtatva.

- Csend! - mondta szigorúan a tanár. - Majd meglátjuk, tud-e felelni is úgy a kollokváló, mint ahogy zajongani tud. Neveletlen népség! Beteg, nyissa ki a száját.

Ijedten engedelmeskedtem.

- Nos - mondta a tanár -, mi baja van ennek a betegnek?

Harminc vizsgázó rohant a szájamnak, hogy megnézzze a nyelvemet. Hosszas verekedés után végre egy szőke, izmos hallgató jött be elsőnek, aki ötletesen nyakig bedugta fejét a torkomba, hogy először vizsgálhasson.

- Torokfájása van - mondta aztán a tanárnak. - Tessék aláírni az indexemet.

De a tanár gúnyosan nevetett.

- Majd, ha meg tudja mutatni, hogyan kell gyógyítani a beteget.

A hallgató megvakarta a fejét, aztán megvakarta az én fejemet. Aztán egy pohár benzint öntött a szájamba, és kérdőleg nézett a tanárra, hogy jó lesz-e? De a tanár pokoli gúnnal rázta a fejét, nem segített a felelőnek. Mandula, mandula - súgtak hátul a kollégák, mire a hallgató megfogta a manduláimat és kiszedte, közben kérdőleg nézett a tanárra, aki azonban erre is a fejét rázta. Erre a hallgató dühösen nekem jött, és felvágta a torkomat, aztán a tanárra nézett - na, így jó lesz? De a tanár megint a fejét rázta és végre megszólalt:

- Nem jó. Nem készült. Nem tud semmit. Mars helyre. Pollák, mondja meg maga: mire van szüksége a betegnek?

- Brómra - mondta Pollák.

- Nem jó. Szecsák!

- Császármetszésre.

- Nem jó. Egyikük se készült. Nem tudnak semmit. A betegnek feltétlen nyugalomra van szüksége.

Amire ezek után számíthattam is: örök nyugalomra. Úgy, ahogy voltam, bevittek a bonctanterembe. Mellettem egy másik hulla feküdt, aki vigyorogva intett a szemével, és odasúgott, hogy ne szóljak senkinek, ő nem is hulla, hanem orvostanhallgató és az indexét akarja aláírni, de csak így tudott bejutni a tanterembe. Előre mulatott rajta, hogy meg lesz lepődve a tanár, mikor bele akar majd vágni, mire ő felegyenesedik, és előmutatja az indexet.

TANULMÁNYOZOM A LELKET

Igen komolyan tanulmányoztam utóbbi időben a pszichopatológiát és foglalkoztam a lelki élet rendellenességeivel: dementiákkal, paranoiával, kényszerképzetekkel. Két félévig hallgattam Moravcsikot, Ranschburgot, Freud Zsigmondot, a neurózis és lelki zavarok diagnosztikáját és terápiáját. Szerény nézetem szerint kitűnő és szokatlan érzéket fedeztem fel magamban fixa ideák és kedélybetegségek okainak megállapításában: - az emberi agyat, mondtam egyszer egyik nagy hírű tanárunknak nagyon helyesen, az emberi agyat az örülteken lehet legjobban tanulmányozni, mint ahogy az óra szerkezetét akkor ismerhetjük meg, ha az elromlott, és kénytelenek vagyunk felbontani.

Tehetségem fejlesztését célozva, megkértem a tébolyda egyik főorvosát, vezessen be az intézetbe, ahol a lelki betegek rendellenes és igen mulatságos agyműködését óhajtottam tanulmányozni, most már gyakorlatilag, ad hoc, esetről esetre.

A leghelyesebb módszer, mondtam magamnak eléggé nem dicsérhető logikával, elővenni a betegeket egyenként, orvosi vélemény meghallgatása nélkül, mintegy impresszióra állapítani meg a lelki zavar csíráját; így, anélkül, hogy egy más kialakult végeredmény-komplex szuggerálna, éles intuícióm az okok és összefüggések oly mélységeibe világíthat be, melyeket a megcsontosodott teóriák alapján alkalmazott megfigyelő-módszer soha fel nem deríthet.

A paranoiások parkjába vezetett be az orvos, megkértem, hagyjon szabadon beszélni a boldogtalan élőhalottakkal. Festői csoportban ültek a parkban, az egyik napóleoni pózban merevült meg, a másik izgatottan szaladgált, és összefüggéstelen szavakat kiáltozott. Ketten sakkoztak, egy harmadik vadul kacagott, és az öklét rázta.

Éles szemem csodálatos benső ösztönrel egy halvány fiatalemberen akadt meg, aki fehér zubbonyban, közönyös, fáradt arccal üldögélt oldalt, a kerítés közelében. Elhatároztam, hogy ezen kezdem tanulmányutamat. Legyőzve a természetes borzongást, odaléptem hozzá, és szelíden szólítottam meg.

- Hogy van? - kérdeztem.

Rám nézett. A fáradt arcon semmi izgalom nyoma.

- Na, megjárja - mondta nyugodtan.

Igen, ez az eset. A fásult dementia praecox, melankolikus állapot. A beteg nyugodtan és intelligensen beszél. Az ember meg nem különböztetné az épeszű embertől, míg a fixa ideára rá nem kerül a sor. De mindjárt kiugrasztjuk.

- Mióta van itt?

- Négy éve, a kutya-fáját.

Aha, aha. A rendes tünet. A beteg tudja, hogy hol van, és ezt az állapotot valami tévedésnek, valami ellene elkövetett igazságtalanságnak érzi. Ő egészséges, erőszakkal hozták ide. Krafft-Ebing 248. oldal, alul negyedik sor. Szegény, szerencsétlen ember!

Most egy óvatos kérdés kell. Majd rávezetjük. Közben mereven nézem a pupilláit.

- Hát mi a baja?

A beteg legyint. Igen, ez az a fáradt, rendellenes kézmozdulat.

- Mi bajom, mi bajom. Nem élet ez, kérem. Az embernek se vasárnapja, se ünnepe. Reggel ötkor felkelni. De hát élni csak kell!

Aha. Aha. Már rátér.

- Nehéz a mi helyzetünk, könyörgöm. Nagy felelősség, nagy felelősség, és mi öröme van belőle az embernek?

Aha! Aha!

- Mindenért csak mi vagyunk felelősek, de hát ha már vállaltam, hát teszem, a kötelességem.

Felujjongok magamban. Aha, aha. Nagy felelősség. Cezarománia. Valami nagy politikusnak képzele magát. Talán Bismarcknak. Vagy hadvezérnek, akire rábízták a haza sorsát.

Legyünk óvatosak. Hagyjunk rá mindent. Ez a legenyhébb kezelés.

- És megbízik magában?

- Már miért ne bízne? Két hónap múlva emelnek. Akkor mégis tűrhetőbb lesz.

Aha, rendben van. Szóval trónkövetelőnek tudja magát. Két hónap múlva trónra emelik. Megvan a fixa idea, és milyen egyszerűen fogtuk meg. Szegény fiú. Vajon nem dühöng azonban?

- És milyen lesz az emelés?

- Milyen!!... Semmilyen! Rongyos hússzal emelnek!... Piszok népség... De majd megkeserülnek!

Megrázza az öklét. Rémsülten ugrom hátra, úgy látszik, mégis dühöng. Beleütközöm az orvosba, aki e percben lép oda. Hála Istennek!

- Ó, doktor úr - sűgom remegve -, ez hogy került ide?

- A János? Azelőtt asztalos volt, felvettük, mert tisztességtudó és ügyes ember, csak ne kérne folyton fizetésemelést. Különben egyik legmegbízhatóbb ápolónk.

Abbahagytam a lelki betegségek tanulmányozását.

HETEN VAGYUNK URAM, HETEN

Wordsworth után, szabadon

Egy egyszerű kalauz, ki még virágot szedhet minden ágról - mit tudhat az még egyebet, mint amit most legújabbán rendeletileg kimondtak Hűvösék, hogy a peronon szigorúan hét ember tartózkodhatik csak, és ha az ellenőr rájön, hogy a kalauz többet engedett fel a peronra, akkor a kalauz tizennégy korona büntetést fizet, és elveszti grófi rangját.

Míg tehát eddig a „Megtelt” tábla lebocsátása azt jelentette, hogy már legfeljebb csak harminckét ember szállhat fel a kocsira, több semmiesetre, legfeljebb rendkívüli esetekben, olyankor, mikor a kocsi megáll, vagy még rendkívülibb esetekben, olyankor, mikor megindul: - addig most fel lehet szállani még akkor is, ha a kocsi már teljesen üres, feltéve, hogy még a kalauz nem jött ki a peronra - éppen csak akkor szüntetik meg a feltolakvók további ostromát, mikor a peron már teljesen, zsúfolásig ki van ürítve, és a kalauz egyedül maradt a csata színterén.

A tizennégy korona büntetés, az hatott. Az emberbarátok nyugodtan meghalhatnak: villamosainkban többé nem nyomnak agyon senkit - most aztán vigyáznak majd a kalauzok, a drágák. Most aztán hétnél többet nem engednek fel a kocsira, ha az életükbe kerül is - nem azt. Egyszer feljött ez a hét, több nem száll utána, azt tudom - tekintet nélkül arra, hogy időközben mind a hét megint leszállt, ami gyakran előfordul.

Egy villamoskalauzt találtam - húszévesnek mondá magát. Ártatlan gyermekszemével nézett rám, egész életében nem látott mást, csak a pacsirtadalos József körutat, a vadvirágos Erzsébet körutat, és a bűgő Nyugatit, a mezőn boldog tudatlanságban tépte a piros, zöld és fehér szakaszjegyet, és nézte feje fölött az átszálló, a Váci körútra átszálló felleget. Reggel felszállt neki a kocsijára hét ember, a nyolcadikat leszúrta, a kilencediket keresztüllötte, a tizediket átlukasztotta a jegylukasztóval, a tizenegyedikre ráuszította a villamost, amely kettéharapta a torkát. A József utcánál leszállt két ember, a Rákóczi útnál leszállt egy, a Wesselényi utcánál három és a Dob utcánál egy. Én a Király utcánál találkoztam vele. Fel akartam szállani.

- Nem lehet! - mondta és ártatlan szemeivel lenézett rám. - Heten vagyunk.

- De hiszen csak egy van fent - mondtam csudálkozva, és felmutattam az egyetlen utasra, aki zsebeiből összehajtható vaságyat szedve elő, éppen azon volt, hogy szétrakja a peronon, és lefeküdjék aludni. Nagyon unta magát.

- Nem igaz, heten vagyunk, uram - mondta nyugodtan.

- Hogy lehet az? - álmélkodtam.

Erre számolni kezdett ujjacskáin.

- Van itten ez, aki itten az ágyat rakja, a Muki. Nagyon kedves fiú. Van itten a Pista, a bankigazgató, aki a József utcánál szállt le, és felment a babájához. Van itten a két Resznicsek-fiú, akik a Rákóczi úton szálltak le. Van itten a Bartosné, szegény, aki a Wesselényi utcánál szállt le, mint értesülők, azóta meghalt, el is temették. Aztán a kis Bandi fiú, meg a képviselő úr, azok is leszálltak.

- De hát - szabadkoztam -, ha már leszálltak, akkor nincsenek heten.

- Ki mondja azt? - csattant fel a gyermek. - Azért, mert leszálltak, azért azok már nincsenek? Vannak bizony. Még a Bartosné is, Isten nyugosztalja, csakhogy az már a másvilágon van.

- De hát... - próbálkoztam újra - csak azok számítanak, akik még élnek... akarom mondani, akik még nem szálltak le.

Megint kezdte az ujjain.

- Itt van a Muki - ni, már el is aludt. Ne horkolj úgy, Muki te. Itt van a Bartosné, Isten nyugosztalja, aki a Wesselényinél... itt van a képviselő úr, aki... szóval heten vagyunk.

És én mondhattam akármit... mindhasztalan erőlködésem, a lányka megmaradt hitében:

- Heten vagyunk, uram, heten.

Azzal, tekintve, hogy a villamos már egy fél órája megindult, elbúcsúzott tőlem, és csapongva beszökelte a kocsí belsejébe.

Heten vagyunk, tisztelt villamostársaság, heten. Hétnél többnek nem szabad felszállni a villamosra. Most még csak egy szerény indítványom van, tekintve, hogy mivel kevesebben szállhatnak fel, többen kénytelenek lenni maradni, több embert gázolhat el a villamos - mondassék ki határozatilag, hogy egy emberre viszont nem szállhat fel hétnél több villamos.

SZÓRAKOZOTTSÁG

Egy ideges ember naplójából

Rettenetes feledékenységemnek és szórakozottságomnak négy jellemző példáját jegyzem fel.

I

Egyik barátomtól csinos cigarettatárcát kaptam ajándékba: a fedelén zománcozott kép volt, valami színésznő, dekoltázsban, villogó fogakkal, pedig a fogát nem is nézem, tekintve, hogy ajándék. Örültem a tárcának és délután többször kivettem a zsebemből, és kedvtelve nézegettem a képet.

Öt órakor moziba mentem, végignéztam az előadást, közben megint kivettem a tárcát a zsebemből, és egy percre letettem magam mellé a székre. Azután kimentem a moziból. Egy óra múlva eszembe jutott, hogy a cigarettatárcát otffelejtettem a moziban, letettem magam mellé a székre, és elfelejtettem visszatenni. Nagyon bosszantott az eset, ejnye, mondtam magamban, milyen hallatlan ügyetlenség, már az első nap elvesztettem, pedig milyen kedves kép volt rajta.

Estig többször ugyanebben a formában eszembe jutott a dolog, és mindig újra bosszantott. Mikor otthon vetközni kezdtem, megint eszembe jutott a cigarettatárca. Milyen bosszantó, mondtam magamban, odatettem a székre, és otffelejtettem. Láttam magam előtt a szék sarkát az otffelejtett cigarettatárcával. Milyen kár, milyen ostobaság. Pedig milyen szép, zománcos kép volt rajta. Hát nem buta egy dolog?

Azzal benyúltam a zsebembe, kivettem belőle a cigarettatárcát, figyelmesen nézegettem a képet, és bosszankodva gondoltam magamban: „Hát nem ostobaság, ilyen csinos, zománcos kép, és én szórakozott, feledékeny bolond, erre otffelejtettem a moziban, mindjárt az első napon. Na, nekem igazán nem érdemes ajándékot adni.”

És fejcsóválva és bosszankodva, mérgesen visszalöktem a cigarettatárcát a kabátzsebembe.

II

Eltűnődve és búsan mászkáltam az utcán, nem volt semmi, ami vigasztaljon. A körút elején egyszerre megpillantottam egyik barátomat, aki nekem húsz koronával tartozik. Tyű, az áldóját, ez éppen jól jött. Gyorsan utána futok, de a fiú veszettül szedi a lábait. Végigsiet az Erzsébet és Teréz körúton, én mindenütt lihegve a nyomában. A Nyugati pályaudvarnál majdnem utolértem, de egy villamos élém áll, és feltartóztat. Megnézem a pályaudvar óráját: már négy óra van, nekem negyed ötre ebben és ebben a kávéházban kell lennem, ahol kapok tizenöt koronát ezért és ezért. Gyors számadás. Ha visszafordulok, még megkapom. Eh, már ennyi szaladásom van benne, most már nem futok azért a pénzért vissza, itt különben is öttel többet kaphatok.

Adósom a Váci körútra siet le: én mindenütt a nyomában. Hihetetlen, mekkora lépéseket vált ez a fiú: én voltam katona, de ilyet még nem láttam. Néha úgy rémlik, már utolértem, már nyitom a számat, hogy rászólok, de még mindig alkalmatlan a távolság. Kezd kihagyni a motorom. No, most már azért szorítsuk, ha eddig kibírtuk... A fiú letér a Deák térre, mintha a boszorkányok kergetnék... Ejnye, csak nem sejtí ez, hogy jövök utána? De nem, hiszen nem fordult hátra egy pillanatra se. Most egy mellékutcán át a Duna-partra jutunk. Adósom a

lépcső felé tart. Megy lefelé. Szent Isten, csak nem ugrik be. Vagy legalább adja meg előbb a hús koronámat. Az utolsó lépcsőnél érem utol, kilógó nyelvvel, elfulladva kiáltok rá.

Megfordul.

- Szervusz! - kiáltja vígan és meglepetve. - Ejnye, de jó, hogy találkozunk! Megadhatod a hús koronámat!

Tényleg, a kánya vigye el, hisz ennek az embernek én tartozom, nem ő nekem. Összetévesztettem egy másikkal, aki nekem tartozik.

III

Éjfél után a kávéházban búsan beszélgetek néhány színésszel. Egy kócos fiatalembert mutatnak be. Valamicskét ittam is, és érzékeny hangulatban vagyok.

- Miért nem láttam önt eddig a kávéházban? - kérdem barátságosan.

- Csak három napja vagyok Budapesten.

- És eddig?

- Eddig Berlinben voltam.

- Mióta?

- Születésem óta.

Révetegen nézek rá.

- Szóval - ön talán nem is magyar?

- Német vagyok.

- Ah, ah. Nagyon szép. És most miért jött ide, Budapestre?

A fiatalember búsan lehorgasztja a fejét.

- Szerződést szerettem volna kapni.

- Na és?

- Nem lehet. Nem tudok magyarul.

- Ejnye, ejnye. Ez szomorú. Semmit se tud?

- Nem én. Egy fia-betűt se.

- Hát miért nem tanult meg?

- Nem volt alkalmam rá.

- Pedig azt meg kell tanulni, barátom. Azt meg kell tanulni, ha nálunk valamire vinni akarja. Bizony, bizony.

- Hja, ja. Igaza van, mester. Bizony, bizony. Feküdjön már le, mester, álmos már, mester. Nagyon álmos már, mester. Hiszen az egész társalgást magyarul folytattuk végig.

IV

Feledékenységemnek és szórakozottságomnak negyedik és egyben legérdekesebb példája... ejnye, na, melyik is az? No tessék, elfelejtettem a negyedik példát.

MINT EGYSZERŰ RIKKANCS KEZDTE

Beszéd- és értelemgyakorlat

Pistike, azért mondom neked, hogy a kitartás és szívós vasakarát mindenkor megtermi gyümölcsét. Látod, kérlek, Pistike, itt van ez az Edison. Hát, kérlek, ez az Edison mint egyszerű rikkancs kezdte, látod, és aztán mégis ő találta fel a villamos lámpát, mert szorgalmasan viselte magát, és mindig jó volt, és szót fogadott a papájának. Ilyen butaságokat ne kérdezz, Pistike, hogy akkor miért nem a papája fedezte fel a villamos lámpát. Vagy, látod, itt van ez a Schwarcz Berthold. Ez egy egyszerű pap volt, és egy napon felfedezte a puskaport.

Vagy például ez a nagy Ganz-féle gyár, ami ma egy olyan nagy izé, egy olyan nagy gyár... látod, az ötven évvel ezelőtt még csak egy ember volt, Ganz Ábrahám, aki szögeket csinált egy kis boltban, és ebből a Ganz Ábrahámból lett egy gyár, amiben vasutakat csinálnak. Ő pedig egy nagyon gazdag ember lett, de már meghalt.

Vagy például az öreg Rothschild, az egy kis szatócs volt, de aztán mindig szorgalmas volt, vett mindenféle sorsjegyet, és szorgalmasan megnyerte.

Vagy... vagy... na, mit mondjak még neked, Pistike? A mi nagy Munkácsynk, mielőtt nagy festő lett, eleinte csak kicsi képeket festett és senki se tudta, milyen nagy festő lesz belőle.

Vagy például a nagy Gorkij Makszim, az eleinte egy egyszerű zsákhordó-munkás volt, és addig hordta szorgalmasan a zsákot, míg egy nagy író lett belőle, és most már nem kell neki zsákot hordani.

Vagy például ott van az Apponyi Albert bácsi, az milyen egy magas ember, és mint egyszerű csecsemő kezdte: egészen kicsi kis gyerek volt, és mennyire vitte.

Vagy például a balkán háború, az egy egyszerű kis nézeteltérésen kezdte, és lett belőle egy világtörténelem.

Ilyen számárságokat nekem ne beszélj, Pistike, hogy akkor vegyelek ki az iskolából, és adjalak oda rikkancsnak, akkor te is felfedezed a villamos lámpát. A villamos lámpa már fel van fedezve, és majd kapsz egy pofont, nézze meg az ember.

Mi az, hogy te is zsákokat akarsz hordani, nem férsz a bőröndben? Be akarsz nekem szerezni valami tüdőbajt, mint az a Gorkij, az a bohém?

Abban igazad van, Pistike, hogy a dongólégy az meg mint egyszerű kukac kezdte, és most mégis tud úgy repülni, mint Pégoud, aki mint egyszerű pilóta kezdte.

Arról meg ne is álmodj, Pistike, hogy majd te is elkezdesz festeni kis képeket, és aztán nagy festő lesz belőled. Legyen eszed, Pistike, gondolj arra a szegény Munkácsyra, milyen beteg lett Párisban. Ha nem lett volna belőle festő, nem ment volna ki Párisba.

Még hogy én vegyek neked sorsjegyeket? Bolond vagy te, Pisti fiam.

Mi az, hogy te megint egy kis csecsemő akarsz lenni, örülj, hogy ennyire megnőttél.

Pisti, ne bömbölj. Pisti, micsoda beszéd az. Hogy te egy szegény, nyomorult, elhagyott utcagyerek akarsz lenni, mert így nem lehet belőled semmi? Hogy engedjelek ki az utcára, hogy elmész Dél-Afrikába vad-cserkésznek, hogy te suszterinas akarsz lenni, mert te egy nagy ember akarsz lenni?

Pisti, ne bőgj. Az Isten áldjon meg, hallgass ide. Nézd, Pisti, legyünk egészen őszinték; minek akarsz te nagy ember lenni? Most jut eszembe, a Schwarcz Bertholdról elfelejtettem megmondani neked, hogy mikor feltalálta a puskaport, egyúttal mindjárt fel is robbant. Aztán izé, elfelejtettem szólni, az öreg Rothschild meghalt ám gyomorrákban, a sok pénze az mind a fiáé.

Általában, őszintén szólva, azt figyeltem meg, Pistikém, hogy eddig minden kiváló ember, aki így meg úgy kezdte, hogy rikkancs volt, meg hajóinas volt, meg fővárosi tanító volt, meg csecsemő volt: hogy arról előbb-utóbb mindig azt hallottam, olvastam a lapokban, tanultam a történelemben, hogy meghalt. Másokról nem hallottam, hogy meghaltak, csak ezekről hallottam. Őszintén szólva, azt hiszem, Pistike, hogy akik úgy kezdik, azok mind meghalnak a végén. A tanulság, Pistike, én azt hiszem, abban van, hogy egészen másképpen kell elkezdni, mint ezek, ha az ember nem akar meghalni, nem mint rikkancsgyerek, nem mint pékinas, nem mint kikiáltó és nem mint vad-cserkész, hanem talán mint egy régi asztal a konyhában, vagy mint egy fehér kis kavics a Duna-parton, vagy mint egy darab ócskavas, ami nem pusztul el, és nem múlik a semmibe, hanem túlél mindenkit, nem betegszik meg, és a végén mindig neki van igaza.

VISSZAKÉREM AZ ISKOLAPÉNZT

Beható vizsgálat után kiderült, hogy mindenből kifogytam. Előleget vettem fel egy leendő műre, és előleget vettem fel egy leendő előlegre, amit egy leendő mű előlegére előlegezni fognak majd. Előleget vettem fel arra a szoborra, amit majd csinálnak rólam, ha a mű halhatatlanná teszi nevem, és előleget vettem fel születendő gyermekem összegyűjtött műveire, azzal a megokolással, hogy egy ilyen kiváló ember gyermeke is biztosan lángész lesz, és hogy ezt tőlem öröklí majd, de tekintve, hogy még nem született meg, most még engem illet a mű eladási joga - ki hallott már olyat, hogy az apa ne használhassa vagyonát azon a címen, hogy a gyermekének örökölnie kell tőle -, na né! várjon az a kölök.

Mindezeket az előlegeket elköltöttem. Mától számítva háromszázhuszonkét évre felvettem havi fizetésemet is, elköltöttem nyugdíjamat és dízsírhelyemet, amit a kerepesi temetőben kapok az utókortól.

Egy vas nélkül ültem a kávéházban. Ekkor odalépett Gárdos Andor gépészmérnök.

- Mondd, kérlek, hol van Pittsburg?

- Nem tudom.

- Nem tudod? Kérd vissza az iskolapénzt.

És eltűnt, és én meghökkenve neszelttem fel a szóra. Hopp, csak. Hm. Ejnye, ejnye.

Fél óra múlva ott voltam az egyetem kvestúrájában. Kérem, L. geográfatanárral szeretnék beszélni. Tessék, erre. Bemegyek, a tanár idegesen fogad.

- Mi tetszik?

- Kérem, szépen, nem tudom, hol van Pittsburg.

- Bánom is én. Nálam nincs. Mi vagyok én: lak- és címjegyzék?

- Pardon, tanár úr, az nem úgy van. Én itten tanultam földrajzot, engem itten a pénzemért megtanítottak, hogy hol van Pittsburg, és én nem tudom, hol van. Tehát rosszul tanítottak. Tehát kérem vissza az iskolapénzt. Tehát mi vagyok én? Magamnak is annyiba van.

A tanár pillanatig megkövülve meredt rám. Aztán megvakarta a fejét. Aztán az én fejemet vakarta meg.

- Nézze csak - mondta békülékenyen -, gondolkodjék. Biztosan tudja maga, csak elfelejtette.

Gondolkodtam, de nem jutott eszembe. Biztos a pénz - örvendeztem magamban.

- Nem tudom.

- Na, mondjon valamit... Akármit... Hátha... - mondta a tanár reménykedve.

Megint gondolkodtam, közben észrevettem, hogy a száját halkán mozgatja, és felém hajol.

- Pardon, tanár úr - szóltam erélyesen -, ne tessék sügni. Akkor nem gílt.

A tanár szégyenkezve sütötte le a szemét.

- Szóval nem tudom - folytattam erélyesen. - Kérem vissza az iskolapénzt.

- Kérem, erre nincs felhatalmazásom. Hanem majd le fog vizsgázni megint. Ebből még nem látom, hogy mit nem tud. Ettől még eleget tudhat. Rendes vizsgálatot ejtünk, és megállapítjuk, hogy mit nem tud.

Megköszöntem a felvilágosítást. A tanár kezét fogott velem, és szerencsét kívánt a vizsgához, amelynek határidejét három hétben állapította meg.

Most szorgalmasan készülök a vizsgára, egyúttal folyamodtam újabb érettségi irányában, valamint az elemi iskolai igazgatóságot is megkerestem kérelmemmel, hogy adják vissza az iskolapénzt. Ott azt felelték, hogy szabályszerűen felszerelt igazolvánnyal kell bizonyítanom, miszerint nem tudok írni. Barátaim, akiknek jelen humoreszkem első részét felolvastam, arra unszolnak, hogy egyszerűen küldjem be ezt, mert szerintük fenti követelmény e művem alapján feltétlenül megállapítható.

MEGSZÓLAL A TELEFON

Nagyon untam magam. Az ablaknál álltam, és figyeltem az utcát, de nem volt rajta mit figyelni. Szemben, a szűk utca túlsó oldalán, háromemeletes ház - nézzük, mi van rajta látnivaló. A második emelet három ablaka balról leeresztett vasrolókkal szomorkodik: innen már nyaralni mentek. De ni csak, ott a másik szárnyon élnek még - a nyitott ablak előtt elhúzták a függönyt -, mi van odabent? Egy bőrkarszék az ablak előtt, távolabb könyvszekrény. Nagy íróasztal. Az íróasztal előtt korpulens, középkorú ember, úgy látszik, írt valamit, most álmatagon hátradől és az orrát piszkálja. Ejnye, ki lehet ez az ember? Mit írhat, és mit gondol magában, és miért piszkálja az orrát? Igaz, hogy nem muszájna odanézni, de viszont mi joga van ennek az embernek ahhoz, hogy a térnek pont azt a helyét tegye számomra sérelmessé, ahol van, és én oda ne nézhessek. Milyen borzasztó, hogy nem adhatom tudtára, hogy társaságban van, nem egyedül, és hogy figyelik. Persze átkiabálni nem lehet, ahhoz messze is van, meg még megsértődik. Messze van, azaz hogy!... Ejnye, ejnye. Ez egy furcsa ötlet.

Ki ez az ember? Milyen buta vagyok. Ez Kucor Béla ügyvéd, hisz odalent a táblája a kapun... Második emelet. Öt szám, balra. Stimt.

Kikeresem a telefonkönyvből a telefonszámát. Kucor Béla, ennyi és ennyi. Felhívom. Közben lesem.

A telefon megszólal odaát. Az ügyvéd úr felugrik, szalad a kagylóhoz.

- Halló, halló. Ki beszél?

- Ott Kucor Béla ügyvéd úr?

- Én vagyok. Ki beszél?

- Nem arról van szó, hogy ki beszél. Arról van szó, hogy ne piszkálja az orrát. Mert majd a kezedre ütök, te kis komisz.

Az ügyvéd torkán akad a szó. Hebeg valamit; hogy mit, azt nem hallom, csak a száján látom, mert közben folyton figyelem.

- Na, ne hebegjen, fiatalember.

Az ügyvéd kétségbeesetten kap a fejéhez:

- De... de... de... mi az... ki... ki... ki...

- Ne dadogj, fiacskám. És ne kapkodj a fejedhez, ne gesztikulálj, ne ugrálj. Nem tudod magad tisztességesen viselni?

- Halló! Halló! Ki az? Ki beszél?

Az ügyvéd rémülten forog a tengelye körül, hátranéz, kapkodja a fejét. Nyugodtan leteszem a kagylót. A többi csak figyelem, mint egy mozivásznón. Még egy ideig kiabál a telefonba, nem kap választ. Erre a szemeit kezdi dörgölni meg a füleit. Megcsípi a karját. Végre megkönnyebbülten mosolyog, felsóhajt - végre meggyőzte magát, hogy csak álmodott ezen a forró délutánon. Iszik egy pohár vizet. Megnyugszik. Leül. Odakünt az előszobájában csengetnek. Az ajtóhoz fut; egy hölgy jelenik meg. Ejnye, ejnye. Nagyon bizalmas üdvözlések. Néhány perc múlva mind a ketten a pamlagon ülnek. A beszélgetés egyre bizalmasabb. Az ügyvéd kezét csókol a nőnek - mi ez? A másik karja ravaszul átfut a pamlag peremén. Ejnye, ejnye. Ideje lesz közbelépni.

Felszólítom.

Ijedten bontakozik ki, és a telefonhoz fut.

- Halló, halló!

- Halló! Ott Kucor Béla ügyvéd?

- Én vagyok. Ki beszél?

- Hallja, barátom, nem hagy békét annak a nőnek? Nem szégyenli magát? Szegény felesége Siófokon, hát az mit szóljon?

Az ügyvéd térdei megrogynak. Leomlik a telefon előtt. Kezeit imára emeli. Úgy rebegi a telefonba sírva:

- Ó Uram! Jehova!... Most végre megismertem sújtó szavad... Én csak egy szegény, bűnös halandó vagyok a te fenséged árnyékában... Emelj, vagy sújts, kitárom keblemet... Parancsolj a te szolgádnak...

És buzgó imába merült. Megsajnálta: mit izéljem szegény embert.

- Hát ne félj semmit, édes fiam. Bocsásd el békével azt a nőt, akkor minden jó lesz... Ite missa est. Dominus in excelsis Deo... Nec sutor ultra crepidam... Time is money...

Az ügyvéd keresztet vetett a telefonra és békével elküldte a nőt. Aztán leült az asztal elé és buzgó imába merült.

Kezdett untatni a dolog. Nagyon mulatságos volt eddig, de végre semmi anyagi hasznát nem láttam. Ejnye csak... nem lehetne valamit...

Bátorság. Újra felszólítom. Hajlongva, imádkozva jön a telefonhoz:

- Parancsolj velem, ó Uram!

- Köszönöm, édes fiam, jól vagyok... eee... izé... mondd csak, nem küldenél száz koronát kölcsön... egy percre megszorultam... tudod, ezek a bolygók, meg a naprendszer... ide át küldd, a másik házba, harmadik emelet négy...

Az ügyvéd összeráncolja a szemét. Zavarba jövök.

- Tudod, édes fiam, nekem mindegy, hová küldöd... igaz ugyan, hogy én mindenütt jelen vagyok... de mégis, ami biztos...

Az ügyvéd lecsapja a kagylót. Most jött a világosság Átpillant hirtelen... Puff. Meglátott.

Tanulság: ha Isten vagy, ne kérj kölcsön.

EMBERFÖLÖTTI DOLGOK

CSEVEGÉS AZ ŰRBEN

- Kézit csókolom, kedves mama...
- Jó reggelt, Terrike... Jól aludtál?
- Köszönöm, kedves mama... Egy kicsit fájt a baloldalam, keringés közben. Tudja Isten, mi lehet ez.
- Ugyan, ugyan, nem szégyelled magad: ilyen fiatal, viruló asszonykánál. Mikor én harmincezer esztendő voltam, mint te, azt se tudtam, mi fán terem az oldalfájás.
- Hja, a mamánál könnyű volt... A mama még százezer esztendő korában is csupa tűz volt... Nem is értem, hogy lehet ez... a mama korában.
- Bizony, fiam, Terrikém, ez a mai fiatalság nem olyan, mint a régi volt. Az én anyám, az Alcione, a te nagyanyád, milyen fess, tüzes asszony az még ma is!... De az ifjúság egyre satnyább... Téged például, Terrike, alig hogy elengedtelek, már tizenötezer esztendő gyerekőkorodban elkezdtl hűlni, meg mindenféle kanyarót kaptál... Ezeket a csúnya daganatokat, amikkel most is tele van a szegény kis tested... Mekkora pattanások!...
- Igen, ez a Gaurizankár-pörsenés. Már gondoltam, hogy bekenem valamivel.
- Bizony, beteg vagy te, Terrike. De megmondom én neked, mitől van ez. Nem éltek egészségesen... A te gyereked, Luna unokám, az már egészen kiélte magát, az már csupa csont, meg bőr, annak ugyan már nem lesz többé gyereke. Rosszul éltek, fiam. Tudja Isten, mit csináltok ti éjszakánként, mikor én nem nézek oda. Odanézz, például, hát kérlek, a bátyád, a Szaturnusz... arról már egészen levettem a kezemet, én mondom neked, végleg el fog zülleni. Azt hiszed, nem látom, hogy egész éjszakákat elcsavarog azzal a... azzal a személlyel...
- Kicsodával?
- Hát azzal a Vénusszal... azzal a színésznővel, vagy mi a csoda... Nagyon megjárja ez a fiú! Nézd meg, kérlek, az ábrázatját... ez így megy most már pár ezer éve... ez a lumpolás...
- Tényleg, milyen karikák vannak a szeme alatt...
- Hát csak azért mondom, édes leányom, jó lesz, ha vigyáztok magatokra. Tudod, kérlek, ez az egész vidék tele van mindenféle betegséggel a csírájával: mindenféle fertőzés, amit nagyon könnyen el lehet kapni... Az öreg Neptun doktor beszélt nekem ma ezekről az új baktériumokról. Valami Homó-nak, vagy népiesen Emberféreg-nek nevezik... nagyon könnyen el lehet kapni, aszongya. Ez egy olyan bőrbetegség legyen állítólag, a férgek egészen ellepik az ember bőrét, még a bőr alá is befúrják magukat állítólag: ezeket Bányászféregnek nevezik. Hát azért mondom, kérlek, vigyázz a drága egészségedre.
- Édes mama... én azt hiszem, már meg is kaptam ezt a betegséget...
- Jézus Mária, egyetlen Terrikém! Ne szomorítsd el a szívemet. Mutasd csak ide azt a drága féltekédet. Jajjaj, tényleg... itt egy vörös folt van... egy vörös pörsenés...
- Bizony, édes mama, egész télen viszkettett ezen a helyen. Én már azt hiszem, megkaptam. Már régen gyanítottam valamit, de elhanyagoltam a dolgot, mert nem bántottak nagyon. De most télen ezen a kis helyen egyszerre megbolondultak ezek a férgek, úgy látszik, ezen a csöpp helyen, itt a bőrömön... a Montenegrómon kezdődött a dolog.

- Jajjaj, egyetlen gyermekem, meg foglak vizsgáltatni a Neptun doktor bácsival... Nézze meg csak, doktor úr...

- Hát bizony, kérem, nagyságos asszony, a Terrike alaposan meg van fertőzve. Tudniillik ezek a baktériumok most összementek, egymást eszik, és úgynevezett vér-nedvet váltanak ki ezáltal... ettől van a daganat.

- Jajjaj, hát mit ajánl, doktor úr?

- Kérem, operatív beavatkozás válik szükségessé, ha még egy ideig ez így tart. De még várunk egy kicsit. Ha nem nyugszanak a férgek, egy kis vizet vezetünk oda a Terrike baloldalából, vagy egy kis lávát fecskendezünk be a kedves mamából... Az egész szervezetet fel kell frissíteni, hogy elpusztuljanak. Egy kis mozgás nem ártana. Rázza meg magát néhányszor, Terrike.

- Hallottad, leányom?

- Hallottam, édes mama. Majd várok egy kicsit, aztán megpróbálom. Kézit csókolom, most tovább keringek.

- Isten áldjon meg, édes lányom. Vigyázz magadra.

A BOSSZÚS TUDOMÁNY

Az ifjút, aki így szóba kerül, Krakauernek hívják, tegyük fel, foglalkozása újságírás. Egy napon Krakauernek, tegyük fel, nem volt témája, és írt egy nagy riportot a tudomány-egyetemről, amelyben kimutatja, hogy az egyetem tudósai, így meg így, ennyi meg ennyi, azért és ezért - már ami egy újságírónak eszébe jut.

Az egyetem tudósai és tanárai megharagusznak Krakauerre. Már most hogy áll az ügy? Egy újságíró, ha haragszik valakire, megbosszulhatja magát, ugyebár, és mindenfélét kiír az illetőről az újságba. De mit tegyen egy tudós, akinek nem áll lap a rendelkezésére, amelyben megbosszulhatja magát Krakauerre - csak a tudomány áll rendelkezésére?

Krakauer ezzel a kaján érzéssel feküdt le aznap, hogy a tudomány tehetetlen vele szemben. Édesdeden elaludt, és azt álmodta, hogy az egyetemi könyvtárban ül, és tudományos könyveket olvas.

Az első könyv, ami a kezébe került, az egyetemi professzor nagy Világtörténelme volt. Fölényes mosollyal lapozgatott benne, de egyszerre megdermedt a szíve. Az egyik lapon a következő sorok álltak ritkítva:

„...*V. Sámuel* után a hellén trónra harmadik, vagy *Disznófejű Krakauert* akarták ültetni, de a koronázás előtt undorító betegséget kapott, mire a nép egy távoli szigetre száműzte. Ennek a szerencsétlen, félkegyelmű embernek a történetét csak most kutatták ki a tudósok...”

Krakauer gyorsan tovább lapozott, de vesztére. A szabadságharcról szóló fejezetben megint ott találta a nevét, mint tót hazaáruló szerepelt, akit Görgey akasztófával főbelövetett egy pincében, mert piszkos volt a gallérja. Ezt az adatot is mostanában fedezték fel a történettudósok.

Krakauer nagyon furcsán kezdte magát érezni. Gyorsan visszavitte a hétkötetes munkát és találmányra kikérte egyik neves tudósunk „Állatok világa” című munkáját: - hogy a 127-ik oldalon a következő sorok lángoljanak fel abban a percben, mikor kinyitotta:

„...a lótetűknek ebbe a fajtájába tartozik még az úgynevezett *bü d ö s K r a k a u e r*, vagy *K r a k ó c z a*, amely kártékony nedveket bocsát ki magából. Petróleummal pusztítják kellemetlen szagára való tekintettel.”

Krakauer rémülten tette vissza a könyvet és továbbiakat kért ki -, rettenetes!

A „Sebészet kézikönyve” című nagy munkában egy „Carcinoma ventriculi vagy cracauercinoma” fejezet tárgyalt egy borzasztó betegséget, melynek oka a sertés váladékában tenyésző apró kis cracauer-gomba.

Az „Analitikai példatár”-ban a következő érdekes feladat:

„Tegyük fel, hogy egy akkora golyót, amely egy krakk mennyiségű zabszalmát foglal magában, középen kettévágunk egy négy milliméter széles konyhakéssel - feladat: 1. hány centiméter a gömb csonka átmérője; 2. ha a gömb négy centiméter széles, mekkora a térfogata; 3. ha a gömb Krakauer feje, hány pofon fér el az arcán?”

Végre a „Statisztika” című nagy munkában egy nagy fejezet foglalkozott azzal a kérdéssel, hogy mi az oka annak, hogy a K betűvel kezdődő nevek közt legtöbb a rablógyilkos, ezek közt vérfertőzésben és agygyöngeségben első helyen a *K r a* kezdetű, büntetett előéletben a *K r a k a u* kezdetű nevek állanak: - a *Krakauer* név vezet anyaggyilkosságot elkövetett egyedek nevei közt.

Krakauer hörögve ébredt fel és visszaszívta a riportot. Azóta mélyen köszön, ha egyetemi tanár kerül az útjába.

MOKAN

Tavaszi hangulat. A liget szélén két konflisló áll, Böske és Paczal. Fiatalok még és tavasz van.

PACZAL *oldalt sandít az ellenző mögül. Hirtelen lopva átveti fejét és veres hajával meglegyinti Böske nyakát, enyelegve.*

BÖSKE *idegesen elkapja a fejét.* Ugyan, menj...

PACZAL *meghökkenve.* De Böske!...

BÖSKE *bosszúsan.* Hát igaz is... Mit tolakodsz? Látod, hogy nincs kedvem.

PACZAL *halkan.* Tegnap nem haragudtál, mikor megfogtam a patádat...

BÖSKE: Az tegnap volt... Ma rosszkedvű vagyok.

PACZAL *készerűen.* Úgy, rosszkedvű vagy... *Szünet után, haraggal dobbant.* Jó, jó. Azt hiszed, nem tudom, mi bajod? *Készerűen felnevet.* Haha! Azt hiszed, mert nem szólok, nem látom!... Ó, megkeserülsz még ezt!

BÖSKE *elpirul.* Nem értelek.

PACZAL *hevesen.* Nem értesz? Jól tudod te, miről beszélek. Haha! Tudom, mire gondol a kisasszony! Azt hiszed, nem láttam, mikor a hirdetőoszlop mellett trappoltunk, hogy fordultál meg... hogy néztél mohón a versenyhirdetést!...

BÖSKE *dobbant.* Hallgass! Hazudsz!

PACZAL *egyre hevesebben.* Hazudok? Hát azt a „Turf”-ot ki szedte fel múltkor a földről a szájjával és a negyedik oldalon ki hajtotta be a patájával, azon az oldalon, ahol...

BÖSKE *lángvörösén.* Hallgass...

PACZAL *kérlelhetetlenül.* Azon az oldalon, ahol a Király-díj szereplői álltak... és Moka, a favorit...

BÖSKE *sírva.* Hazudsz, hazudsz, hazudsz! *Dobbant.*

PACZAL *győzelmes röhejjel.* Igen! Moka! A Király-díj favoritja! Hja! A nyalka Moka! Hát attól olyan ideges a kisasszony, hogy nem tűri, ha a szügéhez érnek... Hahaha! Nyihaha!

BÖSKE *elgyengülve.* Hazudsz...

PACZAL: Hát Moka jár az eszébe önagyságának... a favorit... a nőcsábász... az ünnepelt Moka... Hja, babám, attól elkéstél. Lesz annak szeretője, mire a ménesbe kerül, nem egy, de száz... hercegi sarjak várnak rá, angol lovak... Haha!

BÖSKE *zokogva.* Nem!... Nem!...

PACZAL *a megcsúfolt szerelmes dühével.* Egy Moka mersz gondolni!... Te buta liba te!... Akit rizkásán és cukron neveltek, és az istállója tizenkét szobából áll... Haha! Te szegény konflisló... Egy Moka, akinek a családja csupa húszezer koronás mén volt... te, te, szegény! Hogy röhögne, ha hallaná... Moka, a favorit, ha hallaná, hogy a liget sarkán egy rongyos konflisló ábrándozik róla... haha, egy konflisló...

BÖSKE *kétségbeesetten.* Nem!... Nem!...

PACZAL *kegyetlenül*. Egy konflisló... akinek apja-anyja mint gebe pusztult el valami gödörben...

BÖSKE *befogja füleit*. Nem!... Nem!...

PACZAL: ...vagy hurkát csináltak belőle...

BÖSKE *zokogva, lángoló szemekkel kitör*. Hazudsz! Hazudsz!... Te!... Te gebe!... Te aljas!... Hogy értenél te meg engem?... a te zabszalma eszeddel!...

PACZAL *gúnyosan*. Igen. Majd a Mogan meg fog érteni.

BÖSKE *extázisban*. Igen!... Ő meg fog érteni!... Ő el fog jönni értem... igen... el fog jönni...

PACZAL: Nyihaha! Hahaha! Ő érte!...

BÖSKE *lehunytt szemmel, mintha álomban beszélne*. Igen... el fog jönni... mint ahogy álomban láttam... egy tiszta, holdvilágos estén... meg fog jelenni itt az úton... és szép, karcsú nyakát idenyújtja... és eloldja a gyeplőt... és szelíden nyerít rám... és akkor megindulunk a holdvilágos úton... és megyünk egymás mellett... és a ragyogó versenytéren át... és be az öltözőjébe... és felemel magához... és egy napon együtt futunk majd a zöld gyepen... az ordítózó, tapsoló tömeg mámoros tengerében... és együtt hajlongunk a célnál... és együtt fogadjuk a tömeg részeg hódolatát... a Király-díj... Mogan... Mogan... *Rajongva*. Ó, hallom már a hangot... Mogan!... Mogan... Böske!... *Extázisban*. Első díj!... Sieg!... Sieg!... Fuss, vagy fizess!... *Elful*.

PACZAL *röhögve*. Haha! Siegre, mi? Ezekkel a görbe bordáiddal? Ezzel a savó-fejeddal?... Ezzel a horpadt tüdőddel... Meg a vaksi szemeddel, mi?... Ó, te szegény gebe!... Pfuj!... *Undorral otthagyja, tekintve hogy valaki beült a kocsiba*.

BÖSKE *lassan magához tér*. Bután néz az elrobogó Paczal után, aki szorgalmas, egyenletes trappban egyre távolodik. Aztán végignézi a saját lábait. Csönd. Egyszerre csendesen meg-erednek a könnyei, lassan folydogálnak végig az orrán. Lopva néz oldalt, hogy a gazdája észrevette-e... aztán beletöröli szemeit a zabzsákba. A hold tovább süt.

„VILÁGEGYETEM” KAUCSUKSAROK

Harmincezer év múlva pedig leküldé az Úr Riporter arkangyalt a Földre, hogy hozzon hírt, mi történt azóta, és röviden foglalja össze a legfontosabb változásokat, hogy hisznek-e még az emberek, és nincsenek-e fából csinált bálványaik?

Riporter arkangyal visszatért, és szomorú eredményekről számolt be.

- Az emberiség - úgymond - fejlődött valamicskét, szellemileg és anyagilag is, de, én Uram Istenem, ne haragudj, nagyon kínos jelenteni valóm van: új istent választottak maguknak.

- Egészen bizonyosan meggyőződte erről, ó Riporter arkangyal?

- Egészen bizonyosan. Inkognitóban bejártam a társadalom legkülönbözőbb rétegeit, és behatóan tanulmányoztam a megváltozott viszonyokat.

- És ki ez az új isten, hogy hívják őt, ó Riporter arkangyal?

- Az ő neve „Világegyetem” kaucsuksarok.

- Kaucsuksarok? Micsoda marhaságokat beszélsz, ó Riporter arkangyal?

- Már pedig ez így van, bocsánatot kérek. Eleinte magam se hittem, de meg kellett győződnöm róla, hogy az emberiség egyetlen mozgató eszméje, legmagasabb ideálja és lelkének legmagasztosabb szükséglete, melyért mindenét feláldozni hajlandó: a „Világegyetem” kaucsuksarok.

- Beszélj, ó Riporter arkangyal, mert ennek semmi értelménye nincs. Mi az a kaucsuksarok?

- Ó uram, nem értem én ezt magam se, hidd el. Képzelheted, hogy meglepett engem, hogy ilyen értelmetlen apróság ekkora jelentőséget kapott, de kénytelen voltam meggyőződni róla, hogy ennél fontosabb dolog jelenleg nincs a földön.

Először már az utcán találkoztam az új istenséggel, mihelyt megérkeztem. Háború, szórakozás és szerelem, mindez uralkodik még az emberi nem képzeletében, amint a falragaszokból és hirdetésekben kivettem, de a leghatalmasabb és legfélelmesebb falragaszok azok voltak, amelyek a „Világegyetem” kaucsuksarok hasonlíthatatlan dicsőségét zengették. E hirdetésekben értesültem arról, hogy nincs ember, nincs asszony és nincs csecsemő a földön, ó uram, ki el ne ismerné, hogy a „Világegyetem” kaucsuksarok legyőzött mindent, ami őt megelőzte, hogy meghódította a világot és agyonverte Napóleont, hogy már Mózes is „Világegyetem” kaucsuksarkot használt, és hogy „Világegyetem” kaucsuksarok nélkül az élet sivár tengődés és kínos halál.

Azután megnéztem a lapokat, ó uram. Voltak hírek, melyek a háborúról, és voltak, melyek a repülőgépről, és voltak, melyek az emberiség boldogságáról beszéltek; de a legnagyobb betűkkel, a legszembetűnőbb helyen arról értesítették a tömeget, hogy hol kapható a „Világegyetem” kaucsuksarok.

Aztán megnéztem az épületeket, ó uram. Én láttam Párisban és New Yorkban olyanokat, melyeknek csúcsa a fellegekbe nyúlt, de a legmagasabb csúcsokon zászlók lengettek, és a zászlókra e szók voltak írva: „Világegyetem” kaucsuksarok. És megnéztem a templomokat, ó uram, és a templomok tetején is ez volt: „Világegyetem” kaucsuksarok.

Aztán megnéztem a temetőket és a temetők kapujára ez volt írva: „Világegyetem” kaucsuksarok, és megnéztem a zászlókat, melyekkel harcba indultak a hősök, és a zászlókon is ez új istenség neve tündökölt; és leszálltam a folyók fenekére, és ott is ezt olvastam; és egyszer feljött egy szivárvány az égre, ó uram, és arra is az volt írva: „Világegyetem” kaucsuksarok.

- Ó Riporter arkangyal, elvetemedett a gonosz emberiség. Menjünk innen, és ne szállj le többé közéjük soha.

- Nem lehet, ó uram. Új isten, az új isten. Én bizony átpártoltam már, ne haragudj. És leszerződtem az új istenséghez ügynöknek (így hívják az új hitvallás papjait), mától kezdve vásárlókat gyűjtök a „Világegyetem” kaucsuksarok londoni fiókjának szolgálatában.

AUTÓTAXI

Az apja talán Edison volt, anyja Puch, Daimler, Benz, ragyogó palotában született, a Pénz bíborbölcsőjében, a palota udvarában ujjongó tömeg nyüzsgött, amikor hírül hozták, hogy megszületett.

Szédítő karrierjét gyermekkorában kezdte már: emberfölötti, páratlan jövőt jósoltak neki - ő lesz az, mondták, aki repülni fog.

Pompa és fény és ingerlő ragyogás, mámoros sikerek reménye vette körül, míg felnevelkedett. Gazdag selymekben és ruhákban káprázott és kápráztatott, a költők verseket írtak hozzá a vágy és bánat könnyeiből, mert szép volt, a beavatottak rapszódiaiban rebesgették, hogy mit tud, és mi lesz belőle, ha megjelenik, hogy győzelmes ünnepe legyen az emberiségnek.

És fellépett végre, és a siker nagyszerűbb volt, mint minden remény és képzelet. Bódult tapsra verődtek a tenyerek, a nézők szeme kigyúlt, mint megannyi lámpa, mely sikerének szédítő útvonalán kétoldalt sorakozik.

Jöttek a himnuszok. „Repül!” - kiáltott mámorosan a költők serege, és a kritikusok halkabban, de bámész zavarban sügták utána: „Repül! Az ember repül!”

És megkezdődött a karrier.

Páris legdúsabb utain, fejedelmek és milliomosok fürdőhelyein, a tengerparton látták őt suhanni, fejedelmek voltak a szeretői, és a pénz, szellem és rang arisztokráciája dédelgette a költők bálványképét.

Ó, drágán adta magát - magát és művészetét, amelyhez nem volt fogható. Automobilia!... rebegték sápadtan és lihegve a parvenük - Automobilia!... Néhány év kellett, hogy nevét együtt emlegessék az arisztokrácia másik favoritjával, a pompás fehér Yachttal - s néhány év, hogy hirtelen föléje emelkedjék, mert ő repül! - rajongtak a költők. Abban az időben a lapok, melyek a nagy primadonna kulisszatitkaival állandó rovatban foglalkoztak, holmi fényes házasságról is beszéltek, melyben Automobilia a Yachttal egyesülne...

Egy napon aztán apró, furcsa hírek pattogtak fel a szenzációk fazekából.

Eleinte mosolyogtak rajta a vén habituék: no, a kis újságírók megint felfedeztek valakit, mondták hízelegve a primadonnának, mikor az könnyedén s fölényes közönnyel, de el nem rejthető remegéssel szavában, felhozta, hogy valami új csillagról beszélnek. Igen, igen, beszélnek valamit... valami nagy tehetség legyen... azt mondják, nagyobb tehetség, mint... A primadonna erőltetve nevetett. Ugyan! És hogy hívják? Valami Aeroplán vagy micsoda.

De a hír egyre nőtt, és egyre különösebb hangon tárgyalta a régi és az új primadonna közti különbségeket. Ez az új csillag repül. Ó, ezt már hallottuk, mondta a régi primadonna gúnyosan, rólam is így beszéltek a költők. Igen, a költők, felelt szárazon az impresszárió, akik képletes szavakkal fejezik ki magukat. Erről az újról nem a költők mondják, ez *igazán* repül, drága nagysád, a levegőben, nem a földön, azért hát bocsássa meg nekem, ha ebben az évben nem újítom meg szerződését, annál kevésbé, mert Aeroplán kisasszonyt szerződtettem le, aki az ifjúság és a közönség kedvence, már ily fiatalon.

Automobilia szédelegve tántorgott ki a szabadba, és néhány hónap múlva látva, hogy senki sem segít rajta, leszerződött a Párisi és Amerikai Fuvar Wallalathoz, ahol még szívesen látták.

Azóta csak nagy időközökben hallottam felőle. Mindig mélyebbre süllyedt. Állítólag összeállt valami bérkocsitulajdonossal, aztán a kaszárnnyába került...

Tegnap este végre találkoztam vele.

Az utcasarkon állt, fásult közönnyel dőlt neki a járdának, és üres, kiégett lámpákkal nézett maga elé... Pompás ülésén ráncok húzódtak... egyszerű, szürke fedél volt rajta, motorja, ez a valaha dobogó és mámoros szív, pöffekelve zakatolt. Gyáván szólítottam meg, mert költő vagyok, és emlékeztem szédítő múltjára, és az én húsz éves, forró epedésekre, amivel néha utána néztem, mikor a bulváron milliomos szeretőjével elsuhogott előttem... de kiderült, hogy nincs okom félni. Nyugodtan kitárta előttem karjait... és amikor rémülten és szívdobogva rebegtem, hogy nem lehet, mert csak két koronám van... nyugodtan és a züllött nők közönyével bólintott, hogy az is elég neki.

Ölébe ültem hát én is, életemben először, szegény, epedő költő. Lopva megsimogattam kopott bársonyölét... És az autótaxi, a nagy Automobilia egykor, lomhán és döcögve megindult...

FÖLDRAJZÓRA 2852-BEN

- Fiúk, ma felelés lesz. Blériot Pista!

- Jelen...

- Készültél?

- Igenis, tanár úr, kérem, készültem.

- Na, majd mindjárt meglátjuk. Gyerünk. Szállj be gyorsan. Grünfeld, micsoda dolog az, hogy megint ilyen piszkos a gép? Tegnap adattam ki a spongyát; nem megmondtam, hogy a vigyázó tartsa tisztán a gépet? Telefírkáljátok krétával, és valaki megint pacnit ejtett rá.

- Tanár úr, kérem, a fiúk mindig belerakják a szemetet a motorba.

- Ne járjon a szájad, Blériot Pista, ülj be és figyelj. Ti meg, míg felelés van, ne zajongjatok, mert nálam van a távcső, és ha odafönről meglátok valakit rendetlenkedni!... Úgy. Indíts, Blériot.

Srrrrr. Brrr. Brssrrr.

- Pista, Pista, te nekem nagyon ideges vagy. El is sápadtál. Készültél te, Pista? Mondd, kérlek. Te nagyon drukkolsz, Pista.

- Tanár úr, kérem, én készültem.

- Na, majd meglátjuk. Hány méter magasan vagyunk?

- Ezernyolcszáz.

- Innen még nem lehet felelni. Kapcsold be a villanyt. És ülj rendesen, Blériot, és ne mozgolódj, és karba a kezet! Most már nem lehet készülni, tetszett volna tanulni tegnap. Hány méteren vagyunk?

- Hatezernyolcszázakettő.

- Na, még nyolcezer, és mindjárt kezddhetjük. Hát mi volt a feladat?

- Európa hegy- és vízrajza.

- Úgy. Na jól van. Hát innen már lehet látni. Vigyázz, egy kicsit jobbra tarts, hogy a nap ne süssön a szemedbe. Látod az egész térképet?

- Igenis, tanár úr.

- Ne mutogass a kezeiddel. Hát mutasd meg nekem Európa határait.

- Keleten a Kaukázus....

- Melyik az?

- Az a szürkésbarna vonal alattunk.

- Pista, te nem készültél.

- Tanár úr, kérem, én készültem.

- Pista, ne felelj. Az a vonal, amiről beszélsz, az nem a Kaukázus, te csibész, hanem az Appenninek. Hát ez a kék folt itten, balra, ahova mutatok?

- Az a... az a... Nagy Magyar Alföld.

- Nem készültél. Az a Kaspi-tó. Most mutasd meg az Alföldet.
- Balra, az a zöld tányér.
- Hát a Duna?
- Nyugatra...
- Mutasd, mutasd, ne beszélj.
- Ez itt, alattunk.
- Te számár, az egy felhő. Most mutasd meg, hol van Budapest.
- Bu... da... pest...
- Ne keresgélj nekem egy fél óráig, Blériot, mert nekem még öt fiút kell lefeleltetni. Vagy tudsz, vagy nem tudsz. Mondd meg, készültél, vagy nem. Tudod, hol van Budapest, vagy nem tudod. Nekem nincs időm.
- Budapest... ez itten!
- Melyik?
- Az a fekete...
- Az a kis fekete, az Montenegró, édes fiam. Nem készültél...
- Hát itten...
- Olaszországban keresed? Jó helyen. Hiszen te nem tudsz semmit, Pista. Hiszen én téged megbuktatlak.
- Kérem, tanár úr... én...
- Nemcsak megbuktatlak, te gazember, hanem kiteszlek a Holdra, és otthagylak egész éjszakára.
- Budapest... Budapest... ez itten, a Duna mellett, ez a pötty.
- Ejnye, de hirtelen eszedbe jutott. Hallod-e, nem súgtak neked?
- Tanár úr, kérem, nem súgtak.
- Majd mindjárt meglátjuk. Add csak ide azt a távcsövet... Na csak ide vele... Lássuk csak... Negyedik bé... Hát persze... Tyű, ez a gazember, ez a Grünfeld! Hát persze, hiszen ez sűg! Ott a Marconigráf a kezében, most vágta zsebre. Hoci csak a zsebeidet, te Pista!... Hát persze, itt a felfogókagyló... Na megállj, te csibész, neked sűgnak... Nesze, Grünfeld, nesze, majd adok én neked sűgni... Jó, hogy magammal hoztam a Marconi-pofozómat. Te pedig, Blériot, te jössz velem, rögtön kiteszlek a Holdra, és be maradsz zárva ötig...
- Tanár úr, kérem... jaj, tanár úr, kérem...
- Na, mi bajod? Nincs pardon.
- Tanár úr, kérem... tessék leengedni... le akarok szállni...
- Micsoda beszéd az? Csak előre!
- Jaj... tanár úr, kérem... tessék leengedni...
- No megállj, csirkefogó, most jut az eszedbe? Nem tudtál előbb szólni, húszezer méter magasságban jut az eszedbe? Most az egyszer leszállhatsz, de ha még egyszer nem készülsz, irgalmatlanul becsuklak.

MARS-LAKÓK A FÖLDÖN

A Daily Mail tudósítójától

A Havas-ügynökség telegráfjelentésére azonnal kiküldtek a greenwichi csillagdába, hogy vegyek magam mellé három csillagászt, lássam el magam szextánsokkal és kémcsövekkel, és induljunk Budapestre, ahonnan kábeljelentést kaptunk ottani tudósítónktól következő szöveggel: „Azonnal kueldjenek valamyt, Mars lakó a Foeldoen.”

Vonaton értünk el Oderbergbe, ahol automobilra akartunk ülni, de a magunkkal hozott pénz nem bizonyult elégségesnek: ott, ahol Magyarország kezdődik, egy nagy tábla volt ugyanis, amire az volt ráírva: „Magyar Határ”. Megmagyarázták nekünk, hogy ez azt jelenti, hogy ezen belül mindennek hatszoros ára van, az automobilnak is. Utána néztünk Yolland magyar-angol szótárában, ahol „hat ár” tényleg „six price”-nak volt beírva. Repülőgépre ültünk hát, és a Duna fölött haladva, csakhamar elértük Budapestet: egy szövetkezeti igazgató igazított útba, akivel hétszáz méter magasságban találkoztunk; éppen a létesítendő bank alaptőkéjét helyezte el két felhő közé. A város fölött különben újságírókkal is találkoztunk - az idevaló riporterek zöld lepkefogóval járnak; kedves látvány, amint ide-oda csapongva a kék levegőben, kapkodják a híreket.

A leszállás kicsit nehezen ment: e célra a rákosi aerodrom szolgálna, de az tele volt már repülőgépekkel, végre a Tudományos Akadémia dísztermében szálltunk le, ahol aznap délután éppen felolvasás volt, s így nem kellett tartanunk attól, hogy valakiben kárt tehet a gép.

A városban még keveset tudnak a nagy jelentőségű eseményről, vagy nagyon könnyedén fogják fel. Egy rendőrt kérdeztünk meg, aki kérdésünkre kijelentette, hogy nem szabad dohányozni a kocsik belsejében. Arra a kérdésünkre, hogy merre van a Külső Zacherlin utca (itt lakott tudósítónk), odanyilatkozott, hogy a forgalmat zavarni tilos. Arra a kérdésünkre, hogy kitől kellene ezt megkérdezni, tagadó választ adott.

Végre mégis kijutottunk a Külső Zacherlin utcába, ahol felkerestük azt a házat, ahol tudósítónk lakik. Megtudtuk, hogy már nem lakik ottan, néhány nap előtt költözködött el. A ház úrnőjétől megkérdeztük, tud-e valamit a Mars-lakókról, akik a Földön vannak? Hosszasan gondolkodott, és a Terpentin közbe utasított bennünket. Itt egészen alacsony és régi házakat láttunk. Az egyikbe betértünk és megkérdeztük, hogy nem látták-e erre a Mars-lakókat? Eleinte nem értette, de mikor elmagyaráztuk, hogy a ritka csillag-lakók a Földre kerültek, azt mondta, ja, az más, akik a földre kerültek, azok ott ülnek a földön, a kőfalon túl. Megkerülve a kőfalat, végre megláttuk a Mars-lakókat, tényleg ott ültek a pusztai földön, és hagymát ebédelték. Azonnal előszedtük csillagvizsgálóinkat, és megvizsgáltuk őket; a lencsén keresztül igen nagyoknak látszanak, hasonlítanak az emberekhez, csak nem borotválkoznak. Szextánssal megmértük a távolságot és megállapítottuk, hogy a Hosszúság $29^{\circ} 11'$, a Szélesség $41^{\circ} 29'$ és a Búdösség $5^{\circ} 13'$ alatt vagyunk.

Megszólítottuk az egyik marsbelit:

- Mióta van a Földön?

- Három napja - felelt a Mars-lakó vigyorogva. - Hoztak pénzt?

Csudálkoztunk ezen a hangon, előszedtük készülékeinket, és megállapítottuk, hogy a Hosszúság $3^{\circ} 2'$, a Szélesség 18° és a Szemtelenség $485^{\circ} 12'$ alatt vagyunk. Ezt azonnal közöltük is a Mars-lakóval, aki erre félresimította sűrű szakállát, és mi meglepetve ismertünk rá arra a

tudósítónkra, akitől a szóbanforgó táviratot kaptuk. Csudálkozásunkra ő még jobban csudálkozott.

- Hiszen megtelegrafáltam, hogy küldjenek pénzt - magyarázta. - Harmincadikán a háziúr ezzel a kiáltással: „Mars, lakó!” kikergetett többedmagammal a lakásomból, és azóta a földön lakom, szintén többedmagammal. Ezt meg is telegrafáltam.

Megállapítottuk, hogy igaza van, megállapítottuk, hogy a Hosszúság 45° , a Szélesség $18^{\circ} 12'$ és a Házbérusora 8693° -án és $58'$ -én vagyunk, és hazamentünk.

LEVÉL A SZEDŐHÖZ

Kedves barátom. Ne csodálkozzék ezen a váratlan és - nem tagadom - szokatlan fordulaton, hogy a lusta és szeszélyes író megkavarja önt, derék, pontos munkást, munkája teljesítése közben, és levelekkel zaklatja. Higgye el, érett megfontolás után írom e sorokat, vigyázva formára és tartalomra, egy rezignált megismerés hajnalán, mely egészen új világításban mutatta meg nekem az irodalom egész jelentőségét. Látja, kérem, kedves, ismeretlen barátom, ma reggel olvastam a lapokat, háborúról, meteorológiáról, bajokról, és igen elkeseredtem és eltűnődtem. Az írás mégis csak általában ilyen levélforma valami, az ember, akinek estébe jut valami, közli egy másik emberrel vagy több más emberekkel, hogy mi jutott az eszébe. Évek óta csinálom már magam is ezt a levelezést, néhány elképzelt emberhez intézve, hűségesen beszámolva mindenről, ami közben eszembe jutott. Sokféle formában írtam levelet, hol első személyben, hol képzelt alakokat szólaltatva meg, de hálátlan és reménytelen dolog ez, látja, az „olvasó”, akihez az irodalom évszázadokon át írja szerelmes leveleit, ez a gögös, rejtélyes hölgy - nem felel. Pedig hányszor szoltam hozzá, sürgetően, figyelmeztetve, lágyan és szigorúan. Látja, kérem, kedves szedő barátom, magának elpanaszolom: már a múlt évben, mikor ezek a háborús dolgok készülődtek, ugye, maga emlékszik, maga az egyetlen ember, aki emlékszik rá, és akire hivatkozhatom, már akkor megírtam, mi a véleményem nekem ezekről a dolgokról, hogy milyen hibásnak tartom az ilyen oktan öldöklést, hogy milyen egyszerű volna abbahagyni, és hogy remélem, ezek után belátják, milyen meggondolatlanok voltak. Maga emlékszik a levelemre, maga szedte ki - na, és mit gondol, feleltek? Fenét. Nemcsak hogy nem feleltek az én okos beszédemre, hanem, mint ma olvasom, megint előlről kezdik a verekedést, mintha egy sort se kaptak volna tőlem.

Látja, kedves barátom, nem érdemes. Az olvasó nem felel az én bölcs, békéltető, elintéző és elsimító levelemre, az olvasó talán el se olvassa - mit tudom én? -, az olvasó nem hallgat rám, tovább csinál bajokat, háborúba keveredik egymással, összevesz a feleségével, beugrik a Dunába, meggyilkolja a felebarátját, handabandázik, rendetlenséget csinál. Hát mi ez, nem kapta meg a leveletem, amiben figyelmeztettem, hogy ne tegyen ilyeneket, mert baj lesz belőle? Vagy megkapta, és nem olvasta el? Talán nem is tud olvasni az olvasó.

Kedves szedő úr, látja, rajtunk nem múlik. Én szépen megírtam, és maga szépen kiszedte. De hátha az olvasó nem olvasta el! Eltűnődtem ezen, és eszembe jutott, milyen bolond dolgokat csináltam én eddig. Írtam, írtam a leveleket egy ismeretlen valakihez, aki talán nincsen is, vagy nem akar tudni rólam. Aztán eszembe jutott, hogy egyetlen ember van, aki egészen bizonyosan elolvassa, el kell hogy olvassa, amit én írok: és ez ön, szedő úr, az egyetlen ember, akiben biztos lehetek. A régi írók így szóltak: „nyájas olvasó”. Milyen képzelgés! Hátha nincs nyájas olvasó? Ellenben szedő, az biztosan van, az fáradságos, keserves munkával bizonyítja be nekem, hogy első betűtől az utolsóig figyelmesen elolvasta az írásomat, nem hagyott ki egy szót se, elfogadta úgy, ahogy van, és kiszedte. Én bizony sohase írom ezentúl, hogy „gondold meg, nyájas olvasó”, vagy „hidd el, olvasó”, vagy „mit szólsz ehhez, olvasó”, hanem őszinte és becsületes leszek és szavaimat a szedőhöz intézem, akkor nem történhetik meg velem megint ilyen blamázs, hogy leírom a háborút, és mégis kitör.

Hát bizony, kedves szedő úr, így vagyunk. Magunk között vagyunk, beszélhetünk egészen őszintén. Így még kényelmesebb is nekem, szabadabb és fesztelenebb lehetek, megírhatom a véleményemet mindenkiről, elpletykálgatunk, ugye, háborúról, időről, meg a többi íróról, szegényekről, akik még mindig írogatják a szerelmes leveleket ismeretlen olvasóhoz, hol lelkesen, hol fenyegetően, hol gúnyosan, hol allegorikusan; sorok közé rejtve mondanivalóikat - sorok közé! Micsoda képzelődés, maga legjobban tudja, szedő úr, hogy a sorok között spá-

cium van, egy kis vasléc, ami az ólomdarabkákat széttartja egymástól, és nem mondanivaló. Istenem, bár ott tartanánk már, hogy a sorokat elolvassák, nem hogy a sorok között is találjanak valamit.

Na mindegy. Hogy van, szedő úr? Hát mit szól ezekhez a csúnya balkán dolgokhoz? Ugye, utálatos? Már igazán nem tudom, mi lesz belőle. És mit szól ehhez az időhöz, nyár közepén télikabát. Vigyázzon kedves egészségére, az esték igen hűvösek. És kérem, szedje leveletem figyelmesen, hogy lássam, elolvasta. Isten vele, nyájas szedő.

Beszéljünk másról

LEGENDA A KÖLTŐRŐL

A költő délután kiment a repülőtérre és beszélgetett a pilótával. Nagyon érdekelte a repülőgép. Megnézte a motort, a fogantyúkat, a kifeszített szárnyakat. Be is ült a bőrrel kiszögeezett ülésbe, elegánsan hátradült, a haját egy kicsit előresimította a homlokára, és míg a fogantyúk közt babrált, a kezét nézte, hogy milyen szépen simul a villogó rezekre. A pilóta éppen figyelmeztetni akarta valamire, mikor a költő érezte, hogy a keze alatt lecsúszik az egyik emelő. A következő pillanatban rémülten kapaszkodott meg: a gép sivalkodva zúgni kezdett és nekilódult. Még látta a pilóta ijedt arcát, amint két kézzel utána kap... aztán csak vágató sávokat látott... egy perc múlva, mire ki merte nyitni a szemét, apró játékházakat látott maga előtt, a hangárok voltak.

Percekig megkövülve ült, aztán letekintett, maga alá. Mélyen alatta szürke háztenger hullámozott: köröskörül zöld mezők és rétek.

Ijesztő gyorsasággal zsugorodott össze minden: a háztenger egy kis foltta lett, a mezők körbeszaladtak, és egyszerre egy fényes sáv villant fel: a tenger. A sáv szétterült, a mezők összeszaladtak, aztán a végtelen vízlapot látta, középen egy kis szigettel. Aztán egy köralakú, szürke vízlapot látott, itt-ott szigetekkel tarkázva, ez a kör eleinte óriási volt, de aztán ez is kezdett összefutni. Mindig kisebb lett a kör, fölötte, körülötte pedig hirtelen elsötétedett az ég, és feltűntek a csillagok. Az a kör, amit az imént látott, most már akkora volt csak, mint egy tányér, és a költő megismerte a Földgolyót, úgy ahogy az iskolában tanulta.

Körülnézett és látta a sötétségben ragyogni a Napot és a bolygókat. Megismerte a Vénuszt és a Merkurt, hirtelen elhatározással megfogta a kormányt és a vörösen világító Mars felé fordította, mert eszébe jutottak a csatornák és a feltevések, hogy ott kulturált emberek laknak.

A vörös korong nagyobbodni kezdett. Világosan látta a csatornákat: most már tengert is látott a Marson és nagy, zöldesvörös mezőket. Szétszaladtak a körvonalak, hegyek és völgyek tűntek fel, majd egy négyszögletes, sima lapály. A lapály szélén szabályos márványépületek sorakoztak. Két perc múlva a gép csendesen leereszkedett az egyik márványépület közelében és a költő puha, rozsdavörös füre ugrott ki, néhány csodálatos, lantalakú fa árnyékában.

Az épületből különös lények szaladtak elő, és lelkendezve integettek. Egészen gömb alakú fejük volt, és a szemek hosszú csápok végén ragyogtak. Két pár keze volt mindegyiknek: az egyik alatt, mint a denevérnél, repülő-hártya, a lábakon uszonyok. Aranylő, hajlékony fém-ruhát viseltek.

A költő zavartan emelt kalapot, és hebegve bemutatkozott. Azonnal tisztában volt vele, hogy a marsbeli emberekkel áll szemben. Zavartan beszélni kezdett hozzájuk, és azok feleltek -, nem értette, mit beszélnek, de néhány perc múlva álméltkodva rájött, hogy azok értik, amit ő beszél. Figyelmesen hallgatták és bólingattak. Bevezették egy nagy vörös csarnokba, leültették és látta, hogy tanácskoznak.

Néhány perc múlva előkelő marsbeli állt meg előtte - nem szólt semmit, csak a fejére tette a kezét. És csodálatos! a költő egyszerre tisztán és szószerint tudta, hogy mit akarnak tőle. Azt akarják, hogy ma este tartson felolvasást a Föld társadalmáról, az emberiségről - a marsbeliek nagyon érdeklődnek az új jövevény iránt, tudják, hogy a Földről jött, és nagyon kíváncsiak, mi újat és szépet tud mondani hazájáról.

A költőnek hat teljes órája volt készülni a felolvasásra. Agyában csak úgy forrongtak a gondolatok; majd megpattant a halántéka. Micsoda óriási, nagyszerű, kimeríthetetlen téma?

Miről beszéljen, mivel kezdje? Beszéljen a rómaiakról és görögökről? Beszéljen Caesarról és Napóleonnól? Beszéljen Edisonról és Shakespeare-ről - beszéljen a nagy művekről, melyek tömören s plastikusan példázzák és jellemzik az embert - vagy beszéljen a nagy palotákról, a mozgóképekről - vagy beszéljen a nagy színésznőről, vagy az actiumi ütközetről - hogy kezdje, hol kezdje a nagyszerű témát?

Elérkezett a felolvasás órája. Az óriási, vöröskő csarnokban tolongtak a hallgatók: húszezer kíváncsi, izgatott marsbeli, férfiak és nők, akik mind őt jöttek meghallgatni.

Mikor a költő belépett, halálos csend lett az óriási csarnokban. A költő lassan és kissé előrehajtott fejjel ment a felolvasó dobogó felé: még nem tudta, mi lesz. Fellépett, leült az asztal mellé - körülnézett. Előtte az első sorban főleg nők ültek. Megköszörülte a torkát - ivott egy pohárral az asztalra tett vízből, köhögött, egyik fürtjét besimította a homlokába - szenvedő arccal elmosolyodott - és halk, behízelt hangján szavalni kezdte »Az én lelkem« című költeményét, ami tegnapelőtt jelent meg a »Besztercze és Vidéke« »Innen-Onnan« rovatában, elől, fejcikknek.

AZ EMBERISÉG VÁROSA

Arra, hogy hol, már nem emlékszem, csak arra az elragadtatásra, amivel olvastam: hogy Amerikában nagyszerű és grandiózus tervvel foglalkoznak. Meg akarják építeni az Emberiség Városát, egy óriási, pompás kozmopolist, márványból és terméskőből, melynek közepén háromszáz méter magas torony hirdetné az Emberi Haladás eszméjét. Ebben a városban hatalmas bulvárja lesz minden tudománynak és művészetnek; ebben a városban nem lesznek bérpaloták, gyárak és rendőrlaktanyák, csak múzeumok, egyetemek és emlékművek. A házakat remekbe építi az építőművészi ambíció, az utcák minden köve, az épületek minden téglája művészkezek alkotása lesz. Senkié se lesz ez a város és mindenkié; ami az emberi szellem fejlődésében érték és szépség adódik, az mind idekerül, hogy örökkévalóvá avattassék a Szellem és Haladás városában.

Valósággal eksztázisba hozott ez a nagyszerű gondolat. Ujjongtam magamban. Azonnal levelet írtam barátomnak, a Rekonstruált Embernek, aki nekem a jövőből szokott üzeneteket küldeni, lenne szíves és értesítene, meglesz-e az Emberiség Városa, és unokáim kaphatnak-e ott szállást és polgárjogot?

Válaszul a Rekonstruált Ember két újságlapot küldött nekem a jövőből: az egyik 1962-ből való, a másik 1983-ból. Mindkettő lelkes és elragadtatott cikkben foglalkozik az Emberiség Városával, amint az alább következik:

1962. november 20.

»... Óriási ünnepségek keretében ma végre felavatták *Kozmopolist*, az Emberiség Városát. A Haladás Tornán harminckét lobogó lengett, harminckét festő világhírű műve. Mikor az üvegharang megkondult és kinyílt a város kapuja: az ünneplő tömeg elárasztotta az utcákat, s lelkendezve és kábulattal csodálta végig a nagyszerű sugárutak pompáját: a Képzőművészetek Csarnokát, a Tudományok Egyetemét, a Művészek Ingyen-Otthonát, a Kísérletek Akadémiáját, a Fejlődés városát, mindent. Az utcán önkéntes egyetemi hallgatók tartották fenn a rendet; minden nemzetbeli tanárok és szakemberek kalauzolták a bámulókat.

Egy kellemetlen momentum zavarta meg az áhítatos hangulatot: a belga nagykövet, sokak szerint, megneheztelt, mert a kapunál előbb egy cseremisiz uralkodóhercegtől vették el a jegyet - nem is maradt ott végig az Egyetértés palotájában rendezett banketten...«

A másik cikkből, mely egy francia újságban jelenik meg, csak egy passzust:

1983. augusztus 4.

»... A dicsőségteljes és nagyszerű hadjárat elérkezett végpontjához: dicsőséges seregeink döntő győzelmet arattak ma az áruló, ellenséges angol csapatok felett. Minden hazafi lelkében magasra lobog fel e napon az öröm ujjongó lángja: a hatalmas és halált megvető, dicső francia katonák újra fényesre mosták lobogónkat, vérben és könnyben, de tisztára mosták! Ünnepeljünk; a francia nemzetnek nagy ünnepe van!

M. Intrépide tábornok ma este hat órakor tönkretette Irksome összevont csapatait, s ezzel az angolok egész hadművelete megghiúsult. Tudjuk, hogy csütörtökön az angolok bevonultak *Kozmopolisba*, ahol védett pozíciót foglaltak el. Könnyen teheték ezt, mert az Emberiség Városának még helyőrsége sincs. Két heti előkészület után végre Intrépide, dicső tábornokunk,

ma megkezdte a város ostromát, hogy onnan a gaz, komisz angolokat nemzetünk dicsőségére kiverje. A nagy siége hajnalban kezdődött; az angolok kétségbeesetten védekeztek, de derék tűzéink haláltmegvető hősiességgel nyomultak előre, srapnelekkel és bombákkal ledöntötték a Falakat, majd makacs és szilaj rohammal bevették a Lírai Költők Palotáját, amit erőddé alakítottak át. Ebből az erődből katonáink kényelmesen ágyúzhatták a város közepén meredő nagy tornyot, amibe azok a kutya angolok belebújtak. Két óra alatt sikerült derék katonáinknak rommá lövöldözni az egész tornyot - nagy veszteségekkel, de fokozódó bátorsággal ezután a Tudományok Egyetemén rejtőző angol ágyúkat támadtuk meg, szétlövöldöztük az egész házat, és elfoglaltunk harminc kocsi puliszkát, amit derék katonáink annyira szeretnek.

Hat órára az egész város romokban feküdt és az angolok megverve, szégyenkezve hátrálnak Belgium felé... A város utcáit holttestek borítják - a francia lobogó azonban ott lebeg az egyik betört fedelű házon.

Intrépide tábornok a következő beszédet intézte a katonákhoz:

- Ünnepeljünk! A francia nemzet ismét bebizonyította, hogy katonáit a legbátrabb anyák szülik haláltmegvetve, s hogy a dicsőséges hazafiúi hősiesség lobogó lángja oly folyó, melynek árnyékában borzongva hajolnak meg e dicső ország ellenei... Tramtadaramtadaram.«

Ennyi az, amit Kozmopolisról megtudtam.

A HÓEMBER ÉS A KÁLYHA

A hóember exkluzív életet élt. Már zsenge hógyerekkorában feltűnt zárkózottságával és hallgatagságával: nem beszélt az emberekkel, és tudta a módját, hogy mindenkit távol tartson magától. Ezzel hamar feltűnt, és nagy jövőt jósoltak neki. Amint egyre sűrűbb rétegben rakódott rá a hó, vastagodott és felnövekedett, és a tekintélye egyre nagyobb lett.

Kezdték foglalkozni vele. Egy érdekes egyéniség tűnt fel művészi életünkben, írták a lapok. Elhatárolt, különös egyéniség: hallgató és önérzetes. Nem kenyere a közlékenység, nem áradozó, nem bőbeszédű, nem fecsegő.

A hóember divatba jött. A lapok hozták a fényképét, kritikusok véleményt mondtak róla, hogy milyen nagy dolgokat várnak tőle. Meg is magyarázták, hogy miért várnak tőle nagy dolgokat: ezért, mondták, mert nem olyan, mint mások, nem erőlködik, nem keresi a közönség kegyét, nem hevül fel semmin; gúnyos, hideg és objektív, mondták róla, világosan látja a dolgokat, azt érezni rajta, anélkül hogy beszélne, és fölötte áll az eseményeknek. Valamelyik kritikusnak az a szerencsés ötlete támadt, hogy a hóembert szembeállítsa a kályhával. Mennyivel nagyobb, értékesebb, izmosabb egyéniség, mondta a kritikus, ez a hóember! Mennyivel mélyebb, igazabb művészet az ő hallgatagsága, mint a kályha szuszogó, handabandázó sustorgása, amivel az egész világot meg akarja főzni, mindenkire rá akarja erőszakolni az ő unalmas és köznapi lelkét, és hosszú, unalmas ódákat zeng a Nyárról, a szépségről és a nőkről! Milyen más a hóember, egy odavetett szava, aforizmája mennyivel értékesebb, arisztokratikusabb dolog volna, ha érdemesnek találná beszélni. Arisztokratikus - így ez a helyes kifejezés - ebben megállapodtak, és ez a szó rajt is ragadt a hóemberen.

Főleg a nők voltak elragadtatva a hóembertől. Ez már más, ez igen, ez egy igazi férfi, mondták a nők. Ez nem udvarol az embernek, nem olyan, mint a kályha, például, nem áradozik, nem forr fel mindjárt, nem lángol, ennek gerince van, önérzetes ember, igazi férfi, aki megbecsüli magát, és nem zokog és nyafog a szerelemtől. Az ilyent lehet szeretni, az ilyennek mindent oda lehet adni. A hóember naponta ezrével kapta a szerelmes leveleket, de ő egyikre se válaszolt, és csak gúnyosan mosolygott. Ettől aztán csaknem megőrültek a nők, egy csomó öngyilkosságot követett el, ami csak növelte a hóember tekintélyét.

Dicsőségének tetőpontján a hóember megkapta a Nobel-díjat. Nagy bankettet rendeztek másnapra: ezen a banketten a hóembernek végre fel kellett volna szólalnia, hogy beszéljen valamit, mondjuk, a szerelemről. Mindenki izgatottan várta a hóember nyilatkozatát. Aznap éjjel a hóember titokban, hogy senki se tudjon róla, felkereste a kályhát. Leereszkedően köszöntötte: a kályha alig tudta türtőztetni boldogságát, hogy a nagy ember szóba áll vele. Nézze, barátom - mondta a hóember -, nekem holnap beszélnem kell egy banketten, de nem tudom mozgatni a szájamat, mert meg vagyok hűlve; aztán meg nem is méltó hozzám, hogy a saját, értékes gondolataimból pazaroljak a csöcseléknek. Nem volna szíves valami csekélységet kölcsönözni, valami olyan népszerű ostobaságot? Ó, nagyon boldog vagyok - hebegte és sustorogta és lángolta a kályha - talán parancsolná ezt a csekélységet? - és egy parazsat nyújtott át. A hóember leereszkedően biccentett, és könnyedén zsebre vágta a parazsat.

Másnap a nagy hóembert elolvadva találták: az orvosok agylágyulásból származó paralízist állapítottak meg. Azonnal összeült a bizottság, hogy a hóembernek szobrot állítsanak márványból, mely hirdesse dicsőségét az idők nagy végeztéig.

Egy kritikust bíztak meg, hogy a szobor táblájára foglalja össze röviden: milyen volt a hóember. A kritikus három napig gondolkodott, de nem tudta megmondani, milyen volt a hóember; csak azt tudta megmondani, hogy milyen *nem* volt -, nem volt olyan, mint például a kályha. Végre azt ajánlotta, hogy írják: »Nem volt olyan, mint mások«. A bizottság azonban kijelentette, hogy ez nem hangzik szépen; így kell ezt kifejezni: »Különb volt másoknál«.

Ezt rá is vésték a márványtáblára, és hazamentek a kályha mellé, mert nagyon hideg volt.

A MAJOM, A KISOROSZLÁN, A KISMALAC MEG A KISKUTYA

Tudományos értekezés

A budapesti állatkertben mutattak nekem tegnap egy kis ketrecet. A ketrecben volt egy két-hónapos kismajom, egy ugyanilyen korú kisoroszlán, egy kismalac meg egy kiskutya.

Az oroszlánkölyök a ketrec sarkában ült: haragoszöld szeme vadul és leplezetlen mohósággal hunyorgott. Néha felemelte pracliját és körmeit meresztgette. Néha kitátotta a torkát, és nyávogni próbált.

A kiskutya fürgén és fontoskodva szaladgált körül: háromszor-négyszer megszagolt minden sarkot, felkapta a fejét, vakkantott egyet, mintha valami nagyszerű felfedezést akarna közölni, valami butaságot nyilván, hogy télen nagyon hideg van, nyáron nagyon meleg van, vagy hogy ez a ketrec be van csukva, amit mindenki úgyis tud, csak a kiskutya hiszi, hogy ez valami nagy dolog.

A malac semmit se csinált: üldögélt a másik sarokban, jól elterpeszkedett, kéjesen mozgatta az orrát és lusta, apró szemein látszott, hogy valami malacságon jár az esze.

A majom, míg odajöttem, szunyókált egy keresztbefektetett rudacskán. Abban a pillanatban, hogy meglátott, felélénkült: leugrott a rúdról, szaladgálni kezdett. Hirtelen megkapta az oroszlán farkát, rám hunyorgatott és megrántotta. Azzal uccu, fel a rúdra. A sivatag királya a saját farkához kapott, és dühösen megharapta, háromszor körbeforgott, nem értette az esetet, mi történt vele, ki volt az, végre, úgy látszik: beleegyezett, hogy nyilván valami felsőbb lény húzta meg a farkát, a nagy Láthatatlan, akinek rejtelmes valóságát el kell fogadni, s akinek bizonyára oka volt arra, hogy az ő farkát meghúzza, olyan oka, amit a véges oroszlánész úgy sem foghat fel soha, tehát nem kell kutatni, hanem bele kell nyugodni, hogy így van, in saecula saeculorum. A metafizika az metafizika, mondta magában a sivatag királya, és lefeküdt.

Egy kifli csücskét dobtam a ketrecbe, a malac orra elé esett, a malac utána kapott, és megragadta. Abban a pillanatban ott termett a majom, felugrott a malac hátára, két kézzel megkapta a száját, ügyesen kinyitotta, a harmadik kezével kivette belőle a kiflicsücsköt, a negyedik kezével betette a saját szájába, és lenyelte. Azzal megint fel a rúdra. A malac sivített egyet, keserveset és panaszkodót, és így szólt magában: Disznóság. Ami disznóság, az disznóság. Ezekről a zsidóktól nem tud már élni a tisztességes, derék, becsületes polgár, a szájából szedik ki az utolsó falatot, amit arca veritékével keresett magának. És a kormány nem tesz semmit, hogy az efféle méltánytalanságnak elejét vegye; nem, hanem inkább még paktál velük, polgártársak, összetart velük, hogy együtt osztozzanak meg a zsákmányon, mert tudjátok meg, polgártársak, hogy ez a gaz majom a kifli csücskének a felét odaadja Lendl Adolfnak, akinek szerződése van vele, hogy minden elrabolt kiflivég bizonyos százaléka őt illeti meg. Innen van az, hogy neki minden szabad, és hogy a parlamentben nem kerül soha napirendre, a mi méltányos és igaz javaslatunk, mely szerint a majmoknak le kell vágni mind a négy kezét, és helyébe csülköt kell alkalmazni, mint ahogy tisztességes állatokhoz illik.

Ez a dolog nagyon meghatott, és egy diót dobtam a ketrecbe, tudva, hogy a gyenge kismajom nem tudja feltörni. A majom egy grimaszt csinált, és nem mozdult; a kiskutya harsányan felvakkantott, nekiment a diónak, marni, rágni kezdte, és hosszas erőlködés után sikerült feltörnie. Abban a pillanatban ott termett a majom, mint a villám, felkapta a feltört diót, és úgy elillant vele, hogy magam is csak akkor vettem észre a műveletet, mikor már javában szedegette ki vékony, görbe ujjával a halványsárga gerezdet. A kiskutya hangos ugatásba tört ki, szaladgált, ugrált, kapkodott, vérben forgott a szeme, hörgött, tajtékzott: »Munkások! Mun-

kások! - ezt ugatta. - Fel, fel a forradalomra, munkások, ne tűrjük, hogy az átkos kapitalizmus a mi keserves munkánk véres gyümölcsén hízzon, míg mi éhezünk és nélkülözünk. Itt az idő, hogy rendet csináljunk, hogy felforgassuk a társadalom korhadó oszlopait! Szocialisták, jöjjetek mind el, legyetek ott a népgyűlésen, ha mindnyájan ott veszünk is - különben is a rendőrség megengedte a gyülekezést».

Így ugatott a kiskutya, míg a kismajom vígan ropogtatta a diót. Ránéztem és megértettem, hogy lett az ember a teremtés koronája.

SZABADALMI IRODA

Kezdetben teremté az Úr az Eget és a Földet. És méne vele a Szabadalmi Irodába, és mondá az Úr: Alászolgája.

És azok ülének az íróasztal mellett, és fel sem emelék fejüket, hanem körmölének, mondván: Mi tetszik, csak gyorsan, mert dolgunk van. Találmányt hozott?

És mondá az Úr: A következő találmányról volna szó:

Vegyünk egy tüzes golyót, ami magából öntené a meleget és világosságot. Vegyük hozzá a gravitációs erőt, mely ezt a golyót forgatná; ebben az esetben ugyebár, erről a golyóról leválnának apró gyűrűk, amik ismét összeforranának, s e nagyobb golyó körül forognának.

- Nono - mondanák azok. - Csak folytassa. - És körmüket piszkálják vala.

- Vegyük most az egyik golyót, és képzeljük, hogy a nagyobb golyóról folyton áradna rá a meleg és a világosság. Ebben az esetben ezen a kisebb golyón mindenféle dolgot lehetne csinálni. Például gondoltam egy érdekes gépet, ami magától mozogna: ezt agyagból lehetne csinálni. Ennek a gépnek a felső részében volna egy kis motor, ami az egészet mozgatná, de úgy, hogy kívülről nem kellene hozzá vezeték.

- Szóval: automata.

- Olyanféle. Na és ezzel a géppel sok mindent el lehet érni: ugyanis a gép magától végezne el mindent. Az egész golyót tele lehetne rakni ilyen gépekkel, mire nagy sürgés-forgás indulna meg a golyón, hegyek-völgyek támadnának, folyók folynának, tűz és víz vegyülne, s egyre több és több anyag töltene be az üres tért, minden mozogni kezdene és törekedni valami felé, ami többet ér a süket nyugalomnál és csendnél; mindenki akarna valamit, és a végén kiderülne, hogy érdemes akarni azt a valamit: a boldogságot, mámort és örömet, ujjongást és vidámságot, a bús némaság és csendesség helyett.

Azok pedig mondanak:

- No no, várjunk csak egy kicsit. Minden feltaláló ezzel a rajongással kezdi. Kicsit zavaros ez a találmány.

Az Úr pedig vállát voná.

- Így gondoltam el, és bízom benne. Lehet, hogy még nem világos az egész, de hozzá kell fogni, és gyorsan megcsinálni: a cél megéri a fáradságot. Úgy érzem, ha módomban volna hozzáfogni, hat nap alatt nyélbe tudnám ütni az egészet.

Azok pedig mondanak savanyúan:

- Nono. Hát először is: találmány, az találmány. Azt be kell jelenteni szabadalomra. A bejelentés pedig pénzbe kerül. Mi, minden felelősséget a feltalálóra hárítva, esetleg vállaljuk a bejelentést. De a költségek önt terhelik.

És mondá az Úr:

- Honnan vegyem a pénzt, mikor még az embert se teremtettem, aki aztán pénzt csinálna? Nem lehetne addig hitelezni azt az összeget? Ha meglesz az ember, csinál majd pénzt, amiből aztán ki lehet fizetni a költségeket. Ilyen találmányra, úgy hiszem, lehet hitelezni.

Azok pedig hűvösen vigyorognak vala:

- Hja kérem, így nem megy a dolog. Mi nem hitelezhetünk ilyen bizonytalan dologra; még ha biztos volna! De különben is nagyon meg vagyunk terhelve találmányokkal, most egy mandzsettagombon dolgozunk három hete, amit egy mozdulattal rá lehet kapcsolni az ingre, továbbá egy újfajta körömrészelőn, ami csipkés szélűre reszeli a körmöt, továbbá egy új illatszeren, amivel ha belocsolja az ember a füstöltkolbászt, ibolyaszaga lesz tőle, míg ha ibolyát locsolunk be vele, annak meg füstöltkolbász szaga lesz. Ezek reális találmányok, ezekre lehet hitelezni, és hiteleztünk is.

Az Úr pedig haragra gerjedt, és mondá:

- Hát akkor megcsinálom szabadalom nélkül - majd meglátjuk, kinek van igaza.

Azok pedig gúnyosan mondák:

- Jó, de aztán ne csudálkozzék, ha az orra elől lopják el, mielőtt elkészülne a modellel.

- Például ki?

- Például mi - mondák azok szerényen. - Amíg nem védi szabadalom a találmányt, addig közpréda tárgyát képezi.

És mondá az Úr:

- Hát akkor feltalálom előbb a tüzes villámot, és azzal csapom agyon önöket, a mandzsettagombokkal és körömrészelővel és kolbászszagosítóval egyetemben.

Azok pedig mondák:

- Kegyed feltalálta magát! De ezt is szabadalmazni kell előbb!

AMERIKAI PÁRBAJ

Mélyen tisztelt uram,

reszketve és borzongva veszem kezembe a tollat - még hat hónap van hátra az életemből, és engem már most megdermeszt a Halál hideg fuvallata. Alig két hónapja, hogy rettenetes párbajunkat megvívtuk: jól tudom, a fekete golyót húztam, és mennem kell.

Jól tudom azt is, hogy ön kérlelhetetlen és hajthatatlan ember, és nem ismer irgalmat. Mégis: reszkető kézzel és elfehérülő szájjal már most úgy érzem, hogy össze kell tennem két kezem, és fel kell nyújtanom önhöz: Kegyelem! Kegyelem, sötét ellenfelem, én rettenetesen félek a megsemmisüléstől. Kegyelmet kérek és megértést: oldjon fel kötelességem alól, s hagyjon még élnem, hiszen nem tarthat soká úgy se: jól tudja, hogy gyenge, tüdőbajos ember vagyok, akinél ez a kegyelem legfeljebb egy-két évi haladékot jelent csak, azután úgylis távoznom kell, egy önnél irgalmatlanabb ellenféllel: az Élettel vívott halálos párbaj legyőzöttjeként. Ó, irgalmazzon hát! Írjon egy szót, egyetlen szót, hogy felold, hogy nem akarja időelőtti halálom. Ha nem - én tudni fogom a kötelességemet.

Tisztelt uram,

múlt hónapban írt levelemre ön nem válaszolt, nem oldott fel szavam alól. Jól tudom a kötelességemet, és nem az ingadozás, hanem a remény egy utolsó szikrája adja kezembe a tollat, hogy még egyszer, határozottan megkérdezzem: hát igazán óhajtja, hogy öt hónap múlva agyonlőjem magam? Mert ha óhajtja, bizony körülbelül úgy áll a dolog, hogy nekem igazán főbe kell lőnöm magamat: ma megnéztem egy lovagiassági kódexet, és abban határozottan benne áll, hogy ha az ember amerikai párbaj miatt nem lövi agyon magát, akkor az embert diszkvalifikálják, és az ellenfele bárhol megpofozhatja, vagy összekorbácsolhatja az utcán. Nahát én ezt el akarom kerülni, és azért még egyszer kérem: legyen szíves és oldjon fel.

Ne haragudjék, hogy most rövidebben és pongyolábban írok, mint múlt hónapban: tetszik tudni, szórakozásból és felednivágyból beiratkoztam egy testgyakorlókörbe, sokat tornászom, és bizony nem érek rá stilizálni, meg kedvem sincs hozzá.

Uram,

még mindig nem felelt, pedig azóta megint elment egy hónap.

Hát mostan nagyon szeretném tudni, hogy mit akar? Igazán az a legnagyobb baja magának, hogy én agyondurrantsam magam? Magát gyerekkorában az asztal körül kergették, ha én nem lőttem magam agyon a Krakauer Málsi miatt? Ugyan ne izéljen már, hagyjon békémben, és írja meg szépen, hogy nem gondol már erre a csacsiságra. Nagyszerű, hát a fekete golyót húztam, hát aztán? Húzhatta volna maga is a fekete golyót, ugyanazzal a fáradsággal. Én nem is tudom, hogy történt az a dolog: délután nagyon mérgesek voltunk a Málsi miatt, és maga egyszerre elém tette a skatulyát azzal, hogy vagy-vagy, lássuk, ki húzza a fekete golyót. Hát én belenyúltam, de mondhatom magának, hogy a másikat akartam húzni, csak aztán véletlenül fogtam meg ezt. Most ilyen hülyeség miatt muszáj nekem annyit levelezni magával.

Hát azért mondom, hagyjuk már abba ezt a hülyeséget, különben pedig zárom soraimat, mert futok a versenyre, a kör versenyére, ahol beneveztem súlydobásra és birkózásra. Agyő, írjon.

Svarcz úr,

enyhén szólva, ez nem valami finom modor, hogy maga utolsó levelémre, amit egy hónap előtt írtam, megint nem felelt. Mondja, hol tanult illetet? Legalább azt mondaná, hogy papucs. Én nem koptatom a kezemet, mert egyéb dolgom is van, mint magának firkálni. Legyen szíves, postafordultával írja meg, amit várok magától, mert én nem vagyok arra berendezve, hogy itt silbakoljak, különben is el kell utaznom Pestről. Azért mondom.

Svarcz,

mi lesz? Figyelmeztetem, hogy ez az utolsó levelém. Én elég türelmes természetű ember vagyok, de a barátaim azt mondják, hogy néha egész váratlanul kijövök a türelemből. Utoljára és barátságosan akarok beszélni magával - én nem bántom magát, hát maga se bántson engem, passz, akár sohse lássuk egymást. Holnapra várom a levelét: egy sort, már tudja, hogy mit.

Hallja, maga Svarcz,

megkaptam levelét, melyben közli velem, hogy holnap, a határnap délelőttjén el fog sétálni az ablakom alatt, és felkopog, hogy figyelmeztessen kötelességemre.

Hát hallja, Svarcz. Ha akar egy olyan frászt kapni, hogy a szeme kiloccsan, hát csak tolja ide a pofáját. Figyelmeztetem, hogy az Atlétikai Klub középsúlyú bajnoka vagyok, és ha én megpofozok valakit, azon klinikai orvosnővendékek tanulmányozzák a koponyarepedést. Aztán mehet panaszra a sóhivatalba.

Azért ajánlom ezt barátságosan, mert tulajdonképpen nem szeretném bántani magát, sőt, őszintén szólva, szinte azt mondhatnám, hogy nagyon hálás vagyok magának: egy kicsit a maga hatása alatt történt, hogy beiratkoztam a körbe. Örömmel értesítem, hogy tüdőbajom teljesen visszafejlődött, és orvosaim szerint legalább hetven évet fogok elérni a magyar birkózósport dicsőségére.

KERTÉSZ KETTŐ VAGY REMÉNYTELEN SZERELMEM RÖVID TÖRTÉNETE

Nem voltam egész bizonyos benne, vajon emlékszem-e rá, de viszont lehetségesnek tartottam, hogy egyszer már találkoztunk. Ő már messziről rám mosolygott, alighogy a kávéház ajtaján kiléptem - holmi bús mosoly lebegett az arcán - egyenesen felém jött és mind a két kezét nyújtotta.

- Már egy órája várom, hogy kijöjjön - mondta lágyan és egy kicsit szomorúan -, ne csodálkozzék, hogy itt talál. Kötelességemnek tartottam, hogy felkeressem, és megmondjam magának az igazat, bármennyire fáj is, de becsületes és őszinte akarok lenni. Barátom, nem tehetek róla, és kérem önt, ne átkozzon engem - beleszerettem Kertész Kettőbe.

- Úgy - rebegtem, és törtem a fejem, kihez lehet szerencsém.

- Sokáig küzdöttem magamban - folytatta -, szóljak-e magának, de aztán elvégeztem, hogy nem áltathatom önt, ezt ön nem érdemli... nem, nem, ezt mégse... így könnyebben viseljük el mindketten. Az ember nem vitatkozhatik a szívével, és én nem tehetek róla, hogy beleszerettem Kertész Kettőbe.

Nagyon csúnya arcot csinálhattam, mert még mindig nem jutott eszembe, hogy honnan ismerem ezt a nőt.

- Az Istenért - mondta egy kicsit elsápadva - az Istenért, barátom, legyen erős. Azért jöttem, hogy szépen és nemesen megmagyarázzam ezt önnek, és megvigasztaljam: higgye el nekem... hidd el nekem, Lajos, túl fogod élni, és el fogsz felejteni engem... jön majd valaki, egy tiszta és kékszemű leány... aki elfelejteti veled ezt a boldogtalan szerelmedet, és a szíved újra kinyílik majd... ó, hidd el nekem, Lajos, hidd el, leszel még boldog, és eszedbe se jut majd az a gonosz, gonosz nő, aki összetörte a szívedet, de aki nem akarta ezt, mert nem tehetett róla, hogy beleszeretett Kertész Kettőbe.

Megfogta a kezemet, és megindultan simogatta.

- Ki az a Kertész Kettő? - törtem ki dühösen, remélve, hogy így valahogy mégis megtudom majd, ki ez a nő.

Lesütötte a szemét.

- Csak semmi hevesség - mondta. - Lajos, az Istenért, nyugalom! Kertész Kettő az FTC hátvédje.

Ejnye, hiszen nekem dolgom van. Én nem vitatkozom ezzel a nővel, legyen neki igaza.

- Hát ha beleszerettél, légy vele boldog - mondtam, felháborodást negélyezve. - Isten veled!

Sarkonfordultam és elmentem. Hallottam, hogy ijedten és felindultan kiabált utánam, de nem fordultam meg.

Másnap levelet kaptam.

»Szegény, szegény barátom, egész éjjel nem aludtam, borzasztóan aggódom érted, hogy még valami kárt teszel magadban; rettenetes volt, amikor múltkor úgy otthagytál az utcán. Nem vehetem a lelkemre, hogy miattam tönkretedd magad, azt akarom, hogy belenyugodjál sorsodba és megértsed, hogy mi azért barátok lehetünk, szépen, szelíden beszélhetünk egymással, megvigasztalhatjuk egymást. Hát mit tegyek, mondd, Lajos,

mit tegyek, küzdhetek-e én egy érzés ellen, mellyel küzdeni nem áll hatalmamban; küzdhetek-e az ellen, hogy beleszerettem Kertész Kettőbe? Szegény, szegény barátom, nyugodj meg, légy erős, el fogod felejteni tudni a te boldogtalan

Kis Anyádat.«

Egy darabig mérgelődtem, hogy még mindig nem tudom, ki az én Kis Anyám, aztán vállat vontam. Dolgom volt, otthon vacsoráztam, olvastam a lapokat, egy pohár szódás bort hörpintgetve.

Egyszerre egy női kéz szelíden kiveszi kezemből a poharat. Megfordulok - ő volt az. A nyitott ajtón jött be. Bús szemrehányással nézett rám.

- Szegény barátom - suttogta könnybe lábadt szemekkel - már iszol is?

Gyorsan kiitta a boromat, és leült mellém.

- Nem engedhetem meg - suttogta lágyan -, hogy miattam elzúlj. Vigyázni fogok rád. Melletted maradok, míg nem látom, hogy lemondta szörnyű tervedről, hogy valami kárt tégy magadban.

Ijedten biztosítottam, hogy már letettem erről a tervemről. Bús mosollyal rázta a fejét.

- Tudom. Erősnek akarsz látszani. De én ismerlek... Nem megyek el addig. Van még valami vacsora?

Vacsora után kényelembe helyezte magát, és mosolyogva végigfeküdt a sezlónon.

- Igen. Itt maradok nálad. Vigasztalni foglak. Addig nem megyek el, míg bele nem nyugszol a változhatatlanba... szegény barátom...

Három hónap múlva jobbnak láttam, ha elveszem feleségül. Mégis, kényelmesebb dolog.

- Hozzád megyek - mondta egyszerűen. - Hozzád megyek, mert becsüllek férfias, nemes bánatodért, kitartó, reménytelen szerelmedért. Hozzád megyek, s ha szeretni nem is tudlak, tisztelni foglak, mint legigazibb barátomat.

Negyedik gyermekünk után egyszer óvatosan megkérdeztem tőle:

- Mondd, kérlek, édes kis anyám, én igazán nem tudom nézni, hogy te így hervadsz mellettem; úgy érzem, most már el tudnám viselni fájdalmamat... tehát csak azt akarom kérdezni: tudja-e az a Kertész Kettő, hogy szerelmes vagy belé?

- Mit gondolsz! - kiáltott felháborodva. - Milyen nőnek tartasz engem? Sohase hallott rólam, és sohase fogja megtudni, hogy szerettem őt!

Csak legalább tudnám, honnan ismerem a feleségemet!

IDEGES ÚR ELKÍSÉRI A BARÁTJÁT

Ideges úr egy kicsit ideges éppen. No nem éppen nagyon, éppen csak hogy egy kicsit kapirgálni szeretne a körmeivel, nem is mind a tízzel, hanem, mondjuk, csak nyolccal; éppen csak hogy egy kis maltert szeretne lekaparni a falról, vagy egy pár cégtáblát, vagy legfeljebb egy-két erkélyt ablakostul, ha esetleg volna valaki az erkélyen, az már nem számít, azt is lekaparná, azt is lekaparná egy kicsit, egy kicsit végigkarcolná a recehártyáját, egy kicsit kinyomná a szemgolyóját, két ujja közé venné, és kipattantaná belőle a szemlencsét, mint a cseresznyemagot.

Egy úr jön szembe, egy úr, szép, kövér arccal jön; milyen szép, alkalmas arca van, arcocskája, csak egy kicsit nagyon fel van fújva, az biztosan fáj neki, jó volna kiereszteni egy kis levegőt belőle, egy kis gombostűt kellene beleszúrni, vagy egy kis reszelőt, hogy leapadjon. Mi az, mi az, köszön, ki ez az ember, honnan ismerem? Soha életemben nem láttam, de idejön, Isten bizony, idejön, és mosolyog, és mindjárt megszólít, szent Isten, megszólít, hát most mit csináljak veled, hogy öljelek meg?

ÚR. Alászolgája, hova, hova ebbe a szép nyárba?

IDEGES ÚR *magában*. Nem ismerlek, gazember, nem tudom, ki vagy, sötét gazember, dolgom van, nem szólok, nem szólok egy szót se, hogy mertél megszólítani, de most megkeserülöd, mert meghalsz haláluk halálával, mert alávaló módon meg merted szólítani felkent királyodat. *Hangosan*. Nem tudom, csak úgy sétálgatok...

ÚR. Hja, maguknak könnyű, maguk csak úgy sétálgatnak. Na, ha csak úgy sétálgat, hát akkor kísérlen el a sarkig.

IDEGES ÚR *magában, sötétén kacagva*. Haha, te cenk, te felfuvalkodott sündisznó, ezért kell meghalnod a kínpadon, irtózatossági fájdalom közt ordítva, mert azt mered kérni tőlem, hogy kísérjelek el, holott nem is ismerlek, holott nyomni szeretnék, a fejedet nyomni, mint egy gözkalapács, míg vörösen izzó acéllemezzé válna belőled. *Elkíséri a sarkig*.

ÚR. Hát hogy megy mindig magának? Lehetne segíteni magán, mi? Hehe. Na, menjünk egy kicsit gyorsabban, errefelé van dolgom.

IDEGES ÚR *magában*. A fejedet fogom kezdeni, most már végleg megállapodtam ebben, a fejedet kezdem, szegény, szerencsétlen barátom. Most már szinte sajnállok, de látod, miért kellett ma megszólítanod, hogy tehetted ezt, hát nem éreztél semmit? A fejedet kezdem a fűrészeléssel, sajnálom, nem lehet éles fűrészszel, csak tompa fűrészszel lehet, ami csikorog, és néha beleakad szétrepedő koponyád csontszilánkaiba, ilyenkor rántani kell rajta egyet, hogy tovább fűrészeld, mert hiszen le kell fűrészelni, egészen a mellcsontig, mivel szárnalmas állati butaságodban azt merted mondani nekem, hogy még gyorsabban is menjek, holott semmi dolgom errefelé, holott nem is ismerlek, holott oly mélyen, oly engesztelhetetlenül utállok, már zsenge gyermekkoromban, mikor más gyermek gondtalanul játszadozik pajtásával a pagonyban, én nem játszadoztam, hanem egyedül ültem a szobában és tégedet utáltalak, szörnyeteg. *Szaporázza a lépést*.

ÚR. Várjon csak egy percre, veszek egy félliter piszkét. Tudja, ez egy nagyszerű szer, nekem nagyon jól tesz, ez az egyetlen gyümölcs, amit a gyomrom elbír, különben jó gyomrom van, de más gyümölcsöt nem bír el, rögtön kiadja. Parancsol egy szemet?

IDEGES ÚR *magában*. Edd csak a piszkét, edd, hogy jó szívósak, ruganyosak legyenek a beleid, melyeket pribékjeim nyakadra csavarnak majd, míg én füleidet egészen vékony,

szabályos kis szeletekre hasítom, két-két szeletet egyenként összecsomózva, mint az asztalterítőkön a zsinórzást csinálják fürge asszonykezek. Egy harmadik pribék orrodba vascsövet dug, s azon keresztül magyarázza majd, hogy azért kellett ilyen nehezen meghalnod, mivel piszkével mertél engemet megkínálni, engemet, aki ha rágondol csak a piszkére, úgy elkezdene sajogni és viszketni a fogai, hogy három napig csak vízzel hígított, morzsolt mahagónifát tudok enni. *Hangosan.* Ó... nagyon kedves... *Eszik a piszkéből.*

ÚR. Na... itt vagyunk. Ebbe a házba, a harmadik emeleten van dolgom. De mindjárt visszajövök. Megvár, ugye? *Gyorsan el.*

IDEGES ÚR *magában.* Most még csak abban habozom, hogy a kések végére tegyek-e apró horgokat, amik a zsigerekre rácsavarodnak. Szájad elé egy gramofont tétetek, mely vértajtékos ajkad utolsó hörgését automatikusan felveszi, s én esténként ezt a gramofont hallgatom majd, hátradőlve karszékemben, s unokáimnak hanyagul magyarázom majd, hogy látjátok, gyerekek, annak a bácsinak utolsó hörgései ezek, aki elég szemérmetlen volt, hogy fel merte tenni rólam, hogy én, akinek semmi köze hozzá, aki soha nem látta undorító arcát, hogy én várni fogok rá a kapuban, míg ő elvégzi a dolgát. Ha láttátok volna, mint ahogy én láttam, milyen arcot csinált, hogy kapott szívéhez, hogy folyt ki a szeme, hogy lógott ki a nyelve, mikor visszatérve, rájött, hogy én nem vártam rá, hanem alighogy eltűnt a kapuban, elfutottam, és megtettem a kivégzésre vonatkozó intézkedéseimet. *Másfél órát vár.*

ÚR *másfél óra múlva visszajön.* Né, maga még itt van? Na hallja, magának sok ideje lehet, barátom. Különben - honnan ismerem magát? Hiszen maga nem is a Svarcz, akinek gondoltam, most veszem észre!... Na hallja, maga egy furcsa ember... azért a két szem piszkéért megszólít egy vadidegen embert... és ráakasztja magát... na hallja, ehhez ábrázat kell... Pfuj! *Gyorsan el.*

LEVÉL AZ ÚRÖN ÁT

Január 2.

Testvéreim! Boldogan és büszkén jelentem: megérkeztem a Földre. Az út hőgépemen három hónapig tartott, tegnap, napszálltakor ereszkedtem le egy nagy dombon, valami város közelében. Most egy kicsit kifújom magam, aztán hozzáfogok nagyszerű, izgató munkámhoz. Ezt a villámüzenetet még itt írom a hegyen, holnap bemegyek a városba. Micsoda pillanat lesz, mikor a Föld lakói előtt felfedem kilétemet, s hogy a Mars csillagból jövök egyenesen, hogy végre a két bolygó emberi társadalma megismerje egymást. Minő látvány lesz: a bámuló, ujjongó tömeg, amint boldogan lesi szavaimat; a nagy meglepetések, mikor közlöm majd velük a mi történetünket, a mi eszméinket, melyek hivatva legyenek megtermékenyíteni a nálunk fiatalabb bolygó lakóinak fejlődő öntudatát! Bízatok meg bennem, kit képviselőül küldtetek, erős leszek!

Január 3.

A várost, ahol leszálltam, Budapestnek nevezik. Ma még nem volt módomban eleget tenni küldetésemnek. Megjelenésem nem keltett akkora feltűnést, mint ahogy számítottam rá: néhányan ugyan megfordultak utánam az utcán, de aztán továbbmentek. Egy téresebb helyen megálltam, és beszélni kezdtem, össze is verődött néhány ember, de aztán egy kékruhás és fémkalapos ember jött oda, és elvezetett valami szobába. Nyilván az a baj, hogy nem tudok még beszélni a nyelvükön; jelekkel értésükre adtam, hogy jól ismerem őket, mert mi a Marson nagyítóüvegeink segítségével már kétezer éve figyeljük a földi embert, és tudunk minden dolgáról. De nem értették, ügylátszik. Később, mikor kieresztettek a szobából, bementem a könyvkereskedésbe, és vettem egy nyelvtant. Most, amíg nem tudom jól a nyelvüket, nem üzenek többet.

Február 5.

Már meglehetősen jól beszélem a budapesti nyelvet. Rájöttem, hogy nyilvános szónoklattal nem megyek semmire, mert akkor becsuknak. Hanem majd falragaszokban hirdetést teszek közzé, hogy felolvasást tartok a Marsról mint Mars-lakó. Csakhogy egy kis baj van: itt csak úgy csinálnak falragaszokat, ha az ember olyan kis kerek korongocskákat ad valami arany nevű fémből - nem lehetne valahogy küldeni hazulról ilyent?

Március 20.

Nagynehezen mégis megtartottam a felolvasást a Royal kistermében. Sajnos, igen kevesen jelentek meg. És nem volt az a sikerem, ami célunk érdekében kívánatos volna. Ez azért is kellemetlen, mert nem tudom kifizetni a falragaszokat. Már arra is gondoltam, hogy egy kicsit hazautazok, és hozok magammal pénzt, sajnos azonban elromlott a hőgépem, amit zálogba tettem bizonyos elkerülhetetlen szükségszerűség következtében. Ez a Svarcz azt mondja, hogy a felolvasás azért nem sikerült, mert nem kellett volna azt mondani, hogy direkt a Marsból jöttem, hanem talán úgy kellene csinálni a dolgot, mintha magántudós volnék, akinek eredeti gondolatai vannak a Marsról. Lehet, hogy igaza van.

Június 15.

Más módot választottam: nagy művet írtam hazámról, és elvittem egy kiadóhoz, mert a napilapoknál azt mondták, hogy túl komoly a témám, inkább könyvnek való. Ez a Svarcz azt mondja, hogy csak várjak türelemmel, az nem megy olyan hamar. Nem lehetne egy kis pénzt küldeni? Már nagyon sokkal tartozom ennek a Svarcznak.

Július 4.

Ez a Svarcz azt mondja, hogy neki van egy ötlete: lépjek fel az orfeumban mint marsbeli ember, ő majd csinál nekem valami kuplét, meg is mutatta, nagyon kedves dallama van, és minden strófának ez a vége: »Én vagyok a Marslakó Samu.« Kedves dolog, de, azt hiszem, mégsem ez a helyes megoldás. Még várok, hisz ez lehetetlen, hogy...

Július 18.

Tegnap volt egy pillanatom, hogy azt hittem: mégis rájöttek, ki vagyok, és mit jelent az, hogy idejöttem. Egy kávéházban ültem, ezt a Svarczot vártam; egyszerre csak nagy tömeg gyűlt össze az ablak előtt, és izgatottan mutogattak rám. Megdobbant a szívem, és felálltam, hogy beszélni kezdjek, mert a tömeg egyre nőtt; de jött a Svarcz, és azt mondta, ne legyek olyan ügyetlen, használjam ki az alkalmat: ugyanis elterjedt az utcán, hogy itt ülök, és valami oknál fogva összetévesztettek Psylanderrel, azért szaladtak úgy össze. Kérek azonnal jelentést: ki az a Psylander? Csak nem a Merkurról valaki? Nézzetek utána.

Augusztus 4.

Vettem az üzenetet, hogy Psylander nem a Merkurról való. Ez most már nem érdekel, hanem pénz kellene, mert bajban vagyok.

Szeptember 5.

Kérek pénzt.

Szeptember 10.

Leszerződtem az orfeumba, mert nem mehetek vissza, a hógép egész elromlott. Egész jó az a kuplé.

November 18.

Mi?! Van jó dolgok?! Eszetekbe ne jusson! Maradjatok veszteg, és örüljete, hogy vagytok, ahol vagytok. Én majd úgy eltengődöm valahogy: most van egy jó Psylander-kuplém - az utat már úgy se bírnám ki hazáig; egy kicsit beteges vagyok. Szervusztok!

FELTÁMADÁS

A Föld kemény kérgét hetvenezer kilométer magasságú levegőréteg borítja. Ennek a rétegnek a tetején négyen úszkáltunk, angyalok, szabályosan tempózva: Henrik, Vilmos, Sándor, meg én. A többi angyal szétszórva úszkált, fürdött a jó, friss levegőben, mások meg lebuktak a levegőréteg alá, egészen a földig, és fogadtak, melyik tartja ki tovább a levegőréteg alatt; ezeket *embereknek* neveztük; voltak, akik ötven évig kibírták, voltak, akik negyven évig, volt egy, aki százig is kibírta. Fölről aztán mulattunk, hogy lubickolnak odalent, behunyt szemmel, nem ismerve meg egymást: egymást lökdösve.

- Te - mondta Sándor nekem -, fogadjunk mi is, ki bírja ki tovább, jó?

- Nem nagyon szeretek lebukni - haboztam -, az angyal tele lesz mindenféle sárral, meg iszappal, aztán évekig moshatja a levegővel, míg lemegy.

- De csak gyerünk - nógatott Sándor.

- Hát nem bánom - mondtam -, de viszek magammal valami pálcát, vagy fegyvert, mert hallom, mindenféle undok állatok vannak lent: Betegség, Pénz, Kritika, Butaság, meg egyéb hüllők. Majd ezt a jó, kemény, hegyes kis napsugarat.

Azzal már buktunk is le mind a ketten. Sándor nagyon megváltozott a levegő alatt: kidagadtak a szemei, mint a halnak. Nem beszéltünk eleinte, mert féltünk, hogy a levegő bemegy a szájunkba.

Hamar földet értünk. Körülöttünk szaladgáltak az angyalok; egyiket se ismertük meg, a levegő nagyon megváltoztatta őket, emberi állatformájuk volt, a vékony, átlátszó szárnyak egészben eltűntek, azt csak odafent látni.

Húsz évig könnyedén bírtuk mind a ketten. Nagyon kétséges volt, ki nyeri meg a fogadást. A chance-ok egyformák voltak: Sándor jobban bírta a fövény iszapját, én meg a hegyes kis pálcámmal lökdöstem magamtól a kellemetlen halakat, polipokat. Sándornak egyre jobban dagadtak a szemei. Nem szóltunk egymáshoz semmit, vártunk. Közben körülöttünk hol süllyedtek le az angyalok, hol meg az emberek nem bírták tovább, kinyitották a szájukat, becsukták a szemüket, és szálltak fölfelé, a levegőréteg felszínére...

További nyolc év múlva Sándor arcán türelmetlen kifejezés jelent meg. Úgy látszik, félt, hogy elveszti a fogadást, én tovább bírom ki. Egyszerre csak odajött hozzám, és elkezdett csiklandozni.

- Ne, ne bolondozz, Sándor - mondtam én -, nagyon csiklandós vagyok. Akkor persze hogy nem bírom ki.

De hogy nem hagyta abba, a hegyes kis pálcámmal lökdösni kezdtem magamtól.

Sándor mérges arcot vágott, és gondolkodott, mit tegyen velem. Közben az emberek körénk álltak, és röhögve nézték, kinek sikerül felszekírozni a másikat, hogy elveszítse a fogadást.

Őszintén szólva, már akkor rosszul éreztem magam, nem szeretem a csőcseléket, és inkább már itthagytam volna az egész dolgot, egye fene, de hát fogadás, az fogadás. Aztán, gondoltam, itt a pálcám, Sándornak meg semmije sincs.

Az ám, csakhogy Sándor ekkor a fövényben kezdett kaparászni és kikaparászott magának egy nagy ménkü dorongot. A dorongnak jó sáros vége volt, és hosszú volt. Aggódva néztem, mi lesz ebből, az emberek röhögtek.

Hát egyszerre csak Sándor elkezd döfködni a hosszú, sáros doronggal. Most aztán őszintén felháborodtam.

- Hallod, Sándor, ez nem gílt - mondtam. - Nem így fogadtunk. Így nem ér a fogadás, ha ilyeneket csinálsz. Tudod, hogy csak ez a pálcám van, napsugárból.

- Micsoda link duma ez - mondta Sándor. - Micsoda napsugár-pálcáról beszél maga? Én nem is ismerem magát. Én nem értem ezeket a furcsa vicceket. Kérdezzen meg itt akárkit, érti-e ezeket a vicceket? Az enyimet értik.

Az emberek a fejüket bólongatták, és röhögtek, hogy azt értik. Sándor döfködött a doronggal, tele voltam izzappal. Kétségbeesetten védekeztem az én hegyes kis pálcámmal, de hiába, a dorong hosszú és vastag volt és sáros.

- Hát ez disznóság - mondtam Sándornak -, így nem ér az egész. Gyere te is ilyen fegyverrel, mint én.

De Sándor csak döfködött tovább.

Egyszerre csak éreztem, hogy nem bírom. Tele voltam izzappal, sárral, fájt a mellem, körülöttem rossz szagú lett a levegő. Elkeseredtem, no, mondtam, én megyek fel, ez nekem nem kávéház.

- Tudod mit - mondtam Sándornak -, tudod mit: nyertél.

Húsvét vasárnap volt, kinyitottam a szájamat, behunytam a szememet, és elrúgtam magam; nagy ívben szálltam fölfelé, mikor felszínre értem, jól megmosakodtam, nagy lélegzetet vettem, és vígan lubickolni kezdtem a napsugárban.

A FINOM ÉS JÓ MODORÚ EMBER

Tavasszal, mikor zsendül a természet, enyhén olvad a hó, olyankor fújdogál az a se hideg, se meleg, lanyha bágyadt fuvalom, ami orron legyint, mikor barátom, a finom és jó modorú ember, hátam mögé kerülve, diszkréten a fülemhez hajol, és egy kicsit raccsolva, félhangon, hogy ne zavarjon nagyon, de nem is egész halkán, hogy azért meghalljam, szóval kimondhatatlanul tapintatosan és diszkréten, de amellett szerény, ám öntudatos komolysággal ezt leheli a fülembe: «Alázszolgája, Kovács úr, hogy van?»

Mátyás királyról hallottam, hogy jóízűen és egészségesen tudott aludni az ágyúk bömbölése közepett, holmi hadisátorban, ellenben rögtön felriadt, ha valaki suttogni kezdett a sátorban. Így vagyok én barátomnak, a finom és jó modorú embernek a hangjával. Ha valaki rám ordít, ha belém lökik az asztalt, ha két ember a kávéház másik asztalánál, nem tudva, hogy én ott ülök, harsogó vitában magyarázza egymásnak, hogy milyen rossz volt a legutóbbi cikkem, hát én azt észre se veszem, nyugodtan írok, vagy olvasok tovább. De ha barátom, a jó modorú ember, halkán és enyhén odahajol a fülemhez, és enyhén, mint a tavaszi szél, beleheli «hogy van, Kovács úr?», akkor nekem az idegeim felborzolódnak, az ujjaim végén csomók képződnek, a nyakamon kidagadnak az erek, a talpam bizsereg, és a torkomban ellenállhatatlan ingert érzek, hogy hangosan nyeríteni kezdjek.

Barátomnak sima, enyhén rózsaszín, kerekded arca van, orr, száj rendes, fogai épek. Nőktől hallottam, hogy csinos fiú. Miután megkérdezte tőlem, hogy hogy vagyok, többet nem mond, hanem nyugodtan és figyelmesen néz rám, és várja, hogy feleljek. Én felelnék is, ha a nyeldekölmben nem éreznék valami olyan sajátságos hullámozást, amit olyankor érez az ember, ha bemegy egy hentesüzletbe, mert éhes, vesz öt krajcárért egy rendes, piros szafaládét, kimegy az utcára, beleharap a szafaládéba, mire csodálkozva érzi, hogy nem hús van benne, hanem csukamájolajjal folyékonnyá gyúrt marcipán. Gyerekkoromban kimentem a konyhába, loptam egy kockacukrot, vízbe mártottam, és utána meghempergettem porcukorban - ilyen hangja van barátomnak, a finom és jó modorú embernek. Vannak ötletes cukor- és csemegecikkék, amiket külvárosi kirakatban lát az ember: cukorból csinált sonka és cukorból szalámi, befestve hússzínűre, cukorlibacomb, amire még a zsírt is ráfestik. Az ember meglátja egy tányéron, azt mondja magában, ejnye, vuh, vejh, milyen finom, ripegős-ropogósra sült, zsíros libacomb, a nyála összefolyik, és a gyomrában kívánnak azok a kémiai nedvek, amelyek a libacomb és zsír megemésztéséhez szükségesek - erre kezébe veszi a libacombot, és kiderül róla, hogy cukorból van. Ezzel nem azt akarom mondani, hogy a cukor nincs olyan jó étel, mint a libahús, de ha az embernek valami libacombnak tetszik meg, akkor az ne legyen cukorból; a cukornak legyen cukor alakja, és a húsnak legyen hús alakja - és ha barátom, a finom és jó modorú ember, kívülről úgy néz ki, mint egy rózsaszínre sült, friss, gusztusos borjúfilé, akkor miért van olyankor, mikor azt kérdi, «hogy van, Kovács úr?», olyan hangja, mint amilyen hangot ad a frissen gyalult főzőkanál, amivel enyhén langyos, folyékony cukorszörpöt kavargatnak, mikor hirtelen kirántják, és erre a zsíros szörp egyet cuppan?

Én nem vitatkozom, hogy ez miért van. Csak annyit jegyzek meg, hogy ha legközelebb a fülemhez hajol és belecsurgatja a fülembe a folyékony és kicsit cukrozott kérdést: «hogy van, Kovács úr?», akkor kiveszem a zsebkésemet, odaadom a kezébe, és megkérem, hogy szűrje be gyorsan hátul a nyakamba, mert egy kicsit viszket, és ha nem akarja beleszúrni, akkor veszek egy marék sót és belekenem a szájába, és a fejére paprikát hintek, és vitriollal leöntöm, és két fadarabbal összemorzsolom a fejét, és széttaposom a padlón, és aztán nyugodtan megmondom a rendőröknek, akik letartóztatnak, hogy mondják meg a hullának, hogy köszönöm, jól vagyok.

**ÖRVENDETES FEJLŐDÉS
VAGY
NAGY DOLOG A TECHNIKA ROHAMOS HALADÁSA**

Az irodalmi kávéház teraszán ültem és egy irodalmi revüt olvasgattam, amelyben aznap cikkem volt. Ekkor könnyű léptekeket hallottam, és a lépcsőn egy hathónapos csecsemő jelent meg. Körülnézett, és elfogulatlanul leült az asztalomhoz.

- Mándoki vadok - selypítette udvariasan. - Nádön örülök, hod megismerhetem, kedvesz meszter. Rédi tisztelője vadok írászainak. Moszt vadok először ebbe a kávéházba. Tecit tudni, író szeretnét lenni. Gondoltam, meszterhez fordulok, talán tud tanácsot adni.

- Örülök - mondtam csekély zavarral. - Mivel szolgálhatok?

Kicsit kinyújtotta a fejét és a két kezét, és mindjárt úgy is maradt. Szemeit nagyrameresztette, és úgy maradt a szeme is. Kinyújtotta a lábát, és az is úgy maradt. A feje kissé belapult hátul, orra megnyúlt, szája szélesebb lett: most mintegy öt évesnek látszott, de nagyon hasonlított ahhoz, aki két perccel előbb volt.

- Az íróhoz, az emberi lélek ismerőjéhez fordulok - mondta, most már kevésbé selypítve. - Tanácsot akarok kérni öntől - lelki és művészi kérdésben.

- Állok rendelkezésére - mondtam, kissé elhűlve, és lélegzet után kapva... csakhogy...

A fiatal szerző feszülten nézett rám. Szép, szőke haja e percben hevesen nőni kezdett, s lassan folyt le nyakára - tejfogai egymásután hulltak ki, s koppanva estek a tálcára.

- Várjon egy percig - kért -, megvárom, míg kinőnek a fogaim. Nagyon nehezen tudok így beszélni.

Türelmesen vártam, míg a szájpadrólása csendesen kinyílt, és csinos fehér fogak bújtak elő. Mosolyogva nézett rám: - úgy tizenkét éves lehetett most, kedves, szőke fiú.

- Hát kérem alássan - kezdte élénk tiszta kiejtéssel - kezdem az elején: szerelmes vagyok.

- No no - mondtam.

- Szerelmes vagyok! - kiáltotta valamivel mélyebb hangon, míg szőke haja egy árnyalattal barnább lett - szerelmes vagyok, és nem akarok tudni egyébről!... Igen, enyém kell, hogy legyen szívem választottja - a távol Olaszthonba megyek vele - s ott élünk tiszta, művészi életet, mint Salome és Wilde Oszkár, a kiváló dán szociológus. Mit gondol?

Szemei nemes tűzben égtek - e percben kezdett pelyhedzeni félig nyílt ajkai fölött a bajusz. A szerelem s az ifjú hedonizmus megférriasította, pedig e pillanatban alig lehetett több tizenhét évesnél. Ifjú heve magával ragadta képzeletem.

- Igaza van! - kiáltottam lelkesen. - Ne törődjék a hitvány, polgári előítéletekkel. Semmi nincs, csak szerelem - a többi ostobaság. Dalolja a forró, ifjú szerelmet, az öröm romantikáját - és éljen művészies életet, legyen ön az élet királya... boldog, szabad és könnyelmű...

Biztatóan nézett rám. De szeme kissé megtörtnek rémlett, és hosszú fürtjei összezsugorodtak. Hátul kissé kopaszodni kezdett, ami húszéves korára való tekintettel, szokatlan volt.

- Na igen - mondta mély, recsegő hangon, valamivel szárazabban. - Na igen, igaza lehet. A szerelem igen fontos dolog, és mindenképpen érdemes is, kell is foglalkozni vele. Az tuti, na igen. Nyomor, pénztelenség, robot - azért azt se szabad elhamarkodni, mert aztán megbánhatja

az ember. A romantikusok kicsit elferdítették a dolgok képét. Nem szabad felülni nekik. Mindent módjával. Túlhaladott álláspont.

Csudálkozva hőköltem vissza.

- De hiszen... hebegtem... Az imént azt mondta...

- Az imént... az imént... mondta elmerengve. - Mi voltam én az imént? Meggondolatlan, csapongó gyerek, aki nem ismerte még az életet... De most...

- Most?

Hidegen nézett rám.

- E pillanatban nőtt be a fejem lágya - mondta, és feje búbjára tette a kezét. - Pénz nélkül nimolé szerelem és nimolé irodalom, örezsem. Operettet kell írni, örezsem.

- Hiszen lehet, hogy igaza van - mondtam udvariasan. - Én is sokszor gondoltam arra, tessék elhinni, hogy a művészet önmagában semmi - ahhoz keretek kellenek. De viszont keretek között, nézetem szerint, a legnagyobb, legizőbb szenzációja életünknek. Tanácsért fordult hozzám, az íróhoz, mint olyan emberhez, aki ismeri az élet értékét - nos tehát, én azt mondom önnek: legyen erős. Ne hagyja magát megtántorítani. Ami pedig azt a rajongó szerelmet illeti, amiről az imént beszélt - nem mondhatok egyebet: tegye magáévá szívének választottját.

Összehúzta erős fekete szemöldökét.

- Hja... az a nő... egész elfelejtettem - mondta aztán hirtelen. - Hát nem, nem veszem el. Nem vagyok örült. Hiszen megcsalna valami tejfelesszájú suhanc, vagy holmi huszártiszt kedvéért. Az ám - mondta maga elé, míg vastag, fekete szakálla lassan elborította ingmellét. - A szép nők nem szeretik a szakállas embert - tette hozzá.

- Talán lesz egy igazi! - kiáltottam.

Gúnyosan felnevetett. Szemei körül apró ráncok képződtek.

- Egy igazi! Az ember harmincéves koráig egyre az igazit keresi. Míg aztán rájön, hogy nincs igazi - a nők is mind egyformák - meg az írók is mind egyformák.

- De az illúziók...

- Illúziók!... - legyintett megvetően, és őszülő szakállába babrált barna, szőrös ujjjaival. - Illúziók!... Arra valók csak, hogy elrejtsek előlünk a tiszta, de kellemetlen valóságot. Nem méltó az emberhez, hogy illúziói legyenek, és aki megért egy bizonyos kort, az belátja, hogy nem kellenek nők, és nem kellenek illúziók... mindez badarság és gyengeség... higgye el nekem, fiatalember...

- Bocsásson meg - mondtam kissé hidegen -, ön azzal ült le mellém, hogy tanácsot kérjen tőlem: milyen életet éljen. Én udvariasan és előzékenyen adtam tanácsot és felvilágosítást.

Hevesen ugrott fel - hosszú ősz szakálla méltatlankodva rengett ráncos feje körül, és reszkető kezeit felemelte.

- Micsoda? - kiáltott a vén emberek kellemetlenül recsegő, rikácsoló hangján. - Maga akar nekem tanácsot adni, egy aggastyánnak? Maga akar engem tanítani? Törölje meg az orrát, maga taknyos!

Köpött egyet, megrázta görcsös botját, és köszönés nélkül otthagzott.

NYOMOZÁS

Kockás, vidékies kabát volt rajta és rikító nyakkendő. Nagyon ravaszul volt öltözködve, még vastag agancs-botot is hordott. Ha négy év óta minden nap délután háromtól ötig nem ülnék vele egy kávéházban, és innen nem ismerném, és nem tudnám, hogy titkosrendőr, feltétlenül megtévesztett volna, mert direkte olyan ember benyomását tette a felületes szemlélőre, aki el akarja hitetni, hogy ő egy naiv vidéki úr. Komoran lépett be a szobámba, és így szólt:

- Aggyisten.

- Ugyan, Csavolcsek mester - mondtam neki - miért mondja nekem aggyisten, hiszen maga úgy szokott köszönni: »pá, öregsem«, ha a kávéházban ül. Különben hogy szolgál kedves egészsége? Mit csinálnak a gyerekek? Van kilátás fizetésemelésre?

A detektív zavartan nézett rám.

- De hiszen én nem detektív vagyok, hanem egy vidéki naiv, öreg bácsi, aki csak úgy véletlenül betoppant önhöz - mondta kicsit ingadozva.

Jót nevettem.

- Na jól van, Csavolcsek úr, hát csak foglaljon helyet. Mi jót hozott?

A detektív habozva nézett rám.

- Egészen bizonyos ön abban, hogy én Csavolcsek detektív vagyok? Meg tudja állapítani a személyazonosságot?

- Hogyne! Önnek a zsebében egy pakli kártya van, amit egy félóra előtt kért a pincértől.

Megnézte a zsebeit.

- Önnek igaza van - mondta aztán ünnepélyesen. - Beismerem tehát, hogy Csavolcsek államrendőrségi detektív vagyok.

- Nekem mondja. Mi járatban van nálunk?

Komoran nézett rám.

- A Répa utcai gyilkosság ügyében nyomozok.

- Nagyon érdekes - mondtam. - És mit akar tőlem?

- Öntől? Semmit. Csak úgy beszélgetni akarok önnel. Csak úgy csevegni. Úgy eldiskurálgatni.

- Ugyan úgy-e? Miről akar diskurálni?

- Hát... mondjuk... a kalotaszegi varrottasról - mondta ravaszul a detektív. - Már az utcán elhatároztam, hogy erről fogok beszélgetni.

- Hát, kérem, tessék.

- Tegnap délután öt és hat között - mondta a detektív, és szúrósan, élesen a szemem közé nézett - gondolt ön a kalotaszegi varrottásra?

- Nem hiszem. Bocsásson meg, igazán nem jutott az eszembe.

A detektív diadalmasan nézett rám.

- Úgy - mondta gúnyosan. - Hát akkor mire gondolt, ha kérdenem szabad?

- Bizony, az se jut az eszembe.

- Nono - mondta a detektív -, csak gondolkodjék. Nem egy öregasszonyra gondolt ön?

- Ejnye csak... hogy gondolja?

- Egész egyszerűen - mondta a detektív egyre élesebben és gúnyosabban. - Hogy nem gondolt-e ön tegnap délután öt és hat között egy öregasszonyra, aki egyedül van otthon, és akihez fel lehetne menni esetleg valami okból?

- Nézze, Csavolcsek - mondtam bizalmasan - miért nem őszinte öreg barátjához?

- Hogy érti ezt?

- Miért nem mondja meg őszintén, hogy engem gyanúsít azzal, hogy én öltem meg a Répa utcai öregasszonyt?

- Azt nem lehet - mondta szigorúan a detektív. - Mert ha ezt megmondom, akkor ön vigyáz. Így azonban, hogy nem tudja ezt, véletlenül elárulja magát.

- Na jó - mondtam neki -, hát akkor tegyen keresztkérdéseket.

Hálásan nézett rám.

- Igaza van. Egészen elfelejtettem. Nem tud véletlenül egy keresztkérdést?

- De igen. Például kérdezze meg, hogy keresztény vagyok-e?

- Nagyon jó!

- Persze, hogy nagyon jó. De, látja, különben is miért fárad? Már most megmondhatom önnek, hogy tagadom, hogy én öltem meg a Répa utcai öregasszonyt.

A detektív gondolkodott.

- Nem jó - mondta. - Ez csak gyanússá teszi önt, hogy letagadja a gyilkosságot. Mert miért tagadja le a gyilkosságot? Azért, ugye, mert elkövette, és most fél a következményektől. Ha nem követte volna el a gyilkosságot, mi oka volna rá, hogy letagadja?

- Nézze, Csavolcsek bácsi - mondtam, mert kezdtem unatkozni -, milyen nyom vezette önt hozzám?

- Nagyon érdekes nyom. Az öregasszony nyakán egy piros zsebkendőt találtak, azzal fojtotta meg a gyilkos. Már most láttam önt a kávéházban, és megfigyeltem, hogy fehér zsebkendőt húz ki a zsebéből. Miért, mondtam magamban. Azért, feleltem magamnak, mert a pirosat otthagya az öregasszony nyakán. Most csak fehér van neki. Na? Mit felel erre? Be tudja bizonyítani, hogy van piros zsebkendője?

- Nem - vallottam.

- Tehát ön a gyilkos. Hol a piros zsebkendő? Az öregasszony nyakán.

- Nézze csak, Csavolcsek úr - mondtam, mert szerettem volna lefeküdni -, hát magának van piros zsebkendője?

- Nem - mondta megdöbbenve.

- Hát akkor van egy másik nyom. Ajánlom figyelmébe. Hátha ön a gyilkos?

Csavolcsek megköszönte az útbaigazítást, megígérte, hogy ki fogja nyomozni ezt is, és elégedetten távozott.

AZ ÚJSÁGÍRÓ ÉS A MUNKANÉLKÜLIEK

- Tehát keddre behozza - mondta a szerkesztő. - Lehet egy kolumna és fél hasáb. Majd meglátjuk mit tud. Ha jobb lesz, mint a »Hírlap« cikke, pénzt is láthat.

A fiatal újságíró lefelé menet címeiken törte a fejét. »Munkanélküliek Budapesten«, ez száraz, nem hangulatos. »A nyomor hadserege«, na, na. »A nincstelenek«, egy kicsit nagyon modern.

Jó, hisz a cím várhat. De hogyan kezdjük hozzá a riporthoz?

Hogy őszinték legyünk, a fiatal újságíró még soha életében nem látott munkanélkülit. Azaz, lehet, hogy látott, csak nem vette észre. A kávéházban ült egész délután, de annyit homályosan sejtett, hogy itt nem azokról a munkanélküliekről van szó, akikkel találkozik. Olvasta a lapokban, hogy Pesten ennyi meg ennyi ezer ember vesztette el biztos foglalkozását, ezekkel kellene érintkezésbe lépni, valamelyiket kikérdezni, bepillantani életébe, színes szavakkal és tarka színekkel lefesteni a kétségbeesés és tehetetlenség sötét éjszakáját. Másfél hasáb lehetne maga a beszélgetés, fél hasáb a sötét kétségbeesés leírása, aztán egy hasáb adat...

A külváros felé ballagott tépelődve. A Thököly út végén elfogytak az emeletes házak, rossz kunyhók következtek, piszkos kapuk és udvarok. Zavartan állt meg, hogy most mihez fogjon. Az utca közepén állt egy rendőr, már arra gondolt, hogy odamegy, és megkérdezi, kérem, merre jutok itt a legközelebbi munkanélkülihez - de aztán mégis szégyellte magát.

Öt óra felé kiért a mezőkre, ahol semmi se volt már - éhes lett, visszafordult. Mihez fogjon? Végre elszánta magát, bement az egyik házba. Az udvarra ajtók nyíltak, konyhákban nők mosogattak és súroltak, maszatos gyerekek verekedtek. Az újságíró megállt a kapu alatt, és félénken benézett.

- Mi tetszik? - szólt szigorúan a házmester.

- Semmi - hebegte zavartan az újságíró. - A lakók jegyzékét nézem. Nem lakik itt bizonyos Ergerberger?

- Itt nem lakik senki.

Az újságíró zavartan köszönt, s kiment az utcára. Már hat óra volt, korgott a gyomra, és a cikkből még semmi se volt meg. Tanácstalanul nézett körül. Az utca üres volt, a másik oldalon egy tagbaszakadt munkás külsejű férfi ment lassan, rongyos ruhában, elgondolkodva.

- Ez az - dobbant meg az újságíró szíve -, ez a munkanélküli. Délután hat óra, és nincs a gyárban. Ezt kellene megszólítani.

Átment a másik oldalra. Köhögött. A munkás lassan ment előre, látszólag nem vette észre. Az újságíró hozzácsatlakozott, néhány lépésnyire, oldalvást kísérni kezdte. Többször köszörülte a torkát, már ki is nyitotta a száját - végén mégse merte megszólítani. »Bocsánat, kedves barátom« - mondotta magában. - »Kedves barátom, mondja csak« - »Nézze, azért szólítom meg, mert látom, hogy szomorú« - nem jó. És különben is, ha azt kérdezem, hogy nincs-e munkája, azt hiszi, hogy alkalmazni akarom, mire megtudja, hogy nem, mire megharagszik. Nem jó.

A munkás egy mellékutcába fordult, majd végigment a Százház utcán. Az újságíró utána. Vágyódva pislogott feléje, de nem mert szólani. Egy utcakeresztezéskor egyszerre megállt a munkás. Az újságíró is megállt. A munkás megfordult, ránézett, aztán kacéran elmosolyodott. Az újságírónak hevesen dobogni kezdett a szíve.

- Na - mondta a munkás kacéran -, hát mit fél?

- Bocsánatot kérek - dadogta az újságíró, kényszerűen vigyorogva.

- Na jól van, publi, ne féljen semmit - mondta a munkás -, jöjjön közelebb.

Az újságíró boldogan közeledett. A munkás megveregette a vállát.

- Látom, nem mer megszólítani - mondta jóakarattal. Aztán, szünet után: - Hát - mekkora kell?

- Mekkora... izé...

- Mekkora cikk kell, úgy értem. Hány hasáb?

- Három és fél... - rebegte az újságíró szemlesütve.

- Színes kopf-fal?

- Színes kopf-fal.

A munkás gondolkodott.

- Hogy megy sora? - kérdezte.

- Köszönöm, jól... - rebegte az újságíró.

- Nem úgy értem. Mennyit fizetnek soronként maguknál?

- Négy fillért.

- Nem bánom. Hármat kapok belőle, mihelyt megjelent a cikk. Titkáromhoz, Vereshez továbbítandó az összeg.

- Azaz hogy... - dadogta az újságíró.

- Mit azaz hogy? Talán nem bízik bennem? A Pető nagyságos úrnak is én dolgoztam, aki a »Hírlap«-nál ír a munkanélküliekről, meg a Weisz nagyságos úrnak. Na de nincs annyi időm, üljön le, és írja.

Az újságíró boldogan leült a kövezet szélére, s jegyzőkönyvet szedett elő. A munkás szivarra gyújtott, és percnyi gondolkodás után diktálni kezdte:

- Három hónapja, hogy elűztek a gyárból, uram, és azóta kilenc gyermekemmel és szegény, tüdőbajos feleségemmel...

A FELESÉGEM SZIGORLATOZIK

Édes Málcsi néni,

a feleségem megkért, hogy írjak én ő helyette Málcsi néninek, mivel mostan nálunk nagy rendetlenség és baj van, mivel a Jolán most nem ér rá, a szigorlatok miatt. Örömmel értesítem Málcsi nénit, hogy június tizennyolcadikára tűzték ki a feleségem szigorlatát, és minden valószínűség szerint le fogja tenni, mert kórbonctanból ahhoz a tanárhoz került, akinek az előadásait hallgatta, ami - én nem értek hozzá, de ő mondja - nagy előny. A feleségem, szegény, egész nap élettant és bakteriológiát tanul, ami borzasztó nehéz dolog lehet; én múltkor egy kicsit belenéztem ezekbe a csúnya orvosi könyvekbe - de meg is fájdult a fejem, meg a gyomrom is émelyegni kezdett, különösen ahol azok a nehéz betegségek vannak -, de a feleségem kivette a kezemből, és megsimogatott, és azt mondta, hogy ne foglalkozzak ilyesmivel, aztán egy pár latin szót mondott, hogy ilyen betegséget lehet kapni, ha az ember foglalkozik ezekkel, mielőtt anatómiát tanult. Meg is kellett ígérnem, hogy az ő jó férje leszek, és nem csinálok rendetlenséget a könyvei között.

A feleségem igazán nagyon jó hozzám, és én igen hálás vagyok neki, és nem zaklatom őt a nyugtalanságommal, hiszen annyi tanulnivalója van! Most is itt ül a szobában, és én csak lábujjhegyen járok, hogy ne zavarjam. De hát az ilyen magamfajta tudatlan embernek, ugye, annyi mindenféle bolond gondolat megfordul a fejében, mikor úgy magára marad, és nem érti az életet. Tudom én, hogy Jolánnak igaza van, hogy ez az egész egy kis hisztériás neuraszténia, ami el fog múlni, ha okos leszek, és hallgatok rá, de sokszor azért nem tudok parancsolni a szívemnek. Az este is, amikor Jolán fáradtan és kimerülten bejött a hálószobába, és kérdezte, hogy miért nem alszom még, egyszerre olyan nehéz lett a szívem, panaszkodni kezdtem, hogy senki sem gondol rám, és hogy úgy félek a sötétben, de Jolán olyan jóságosan, komolyan mosolygott a szemüvege mögött, ahogy csak ő tud, és megfogta a pulzusomat, és megkérdezte, hogy nem érzek-e fluktuáló nyomást a nervus simpaticus táján, aztán a mellemen is kopogtatott, és felírt valami jó kenőcsöt, amitől biztosan jobban leszek majd. Én nagyon boldog voltam, hogy ilyen jó hozzám, és meg akartam ölelni a derekát, de persze olyan buta és ügyetlen vagyok, éppen egy olyan helyen nyúltam hozzá, ahol, úgy látszik, nagyon veszélyes, mert az ő jóságos és komoly modorában elmagyarázta, hogy máskor vigyázzak, mert éppen azon a helyen a tüdőnyirokmirigyek kontaktusban vannak a hidrohelioglobulus... na, már elfelejtettem, pedig tízszer is elmondatta velem.

Aztán mégis kibékültünk, édes Málcsi néni, csak az a sok baktérium ne volna a világon, amik elkeserítik az egész életemet, tudniillik Jolán nagyon komolyan veszi a baktériumokat, és amiatt folytonosan dezinficiálni kell, ha meg akarom csókolni, vagy ilyesmi. Ő azt mondja, hogy ez egy egész egyszerű idioszinkrázia a részemről, hogy úgy félek attól a kis karbonszublimáttól, amibe esténként be szokta mártani a fejemet nyakig, de hát én az én kis buta fejemmel nem tudom elmagyarázni neki, hogy aztán egész éjjel tele van a fülem, meg az orrom ezzel a furcsa folyadékkal, biztosan kinevetne, ha panaszkodnék.

Nem is panaszkodom, csak egy kicsit szomorúan gondolok a június hónap végére, amikor bizony nagyon egyedül leszek, mert Jolán akkor egész nap el lesz foglalva az egyetemen, a szigorlatok miatt. Az idő is olyan csúnya errefelé, folyton szitál az eső, és én az ablaknál ülök, és kibámulok, és mindenféle bolond gondolat között az jár a fejembe, hogy milyen jó és vigasztaló volna, ha abban az időben, amikor Jolán szigorlatozik, volna itt valaki velem, egy szöske csacsogó gyerek, egy kedves csöppség, aki itt ülne az ölemben, és néznénk ki az ablakon, és együtt várnánk a mamát.

Csak hogy ez nem olyan egyszerű. Málcsi néni tudja, ugye, hogy a kis babát ennek a hónapnak az elejére vártuk, Jolán mondta is, hogy ötödike felé meglesz, és le is feküdt pontosan, bár panaszkodott, hogy sok más dolga volna. Mondom, lefeküdt, és körülvette magát sok szülészeti szakmunkával, és folyton azokat tanulmányozta éjjel-nappal, hogy el ne tévessze, de aztán mégse lett semmi a dologból, a Jolán nagyon csóválta a fejét, és végre megunt, és felkelt. Később aztán rájöttünk, hogy nem ő volt a hibás, hanem az egyik szülészeti szakkönyvben a sajtóhibák miatt rosszul volt leírva, hogy hogyan kell gyermeket szülni, és ő ahhoz igazodott, és így nem sikerült a dolog.

Jolán azt mondja, hogy az orvosi tudomány valamikor odáig viheti, hogy a férfiak is tudnak majd gyermeket szülni. Istenem, miért nem élek én abban a gyönyörű korban.

Most sietek feltenni a teát. Málcsi néninek kezeit csókoljuk.

BELEBESZÉLNEK

Ez egy pesti erkölcsrajz.

Ez egy olyan igazi pesti dolog, amit az erkölcsök ostromozója, a gúnyos és maró satirikus humorista, e sorok szerény írója, megfigyelt, és a következőkben teljes tisztelettel ostromozni óhajt.

Az Andrássy úton tapasztalta e dolgot az éles szemű megfigyelő, a kiváló tömegpszichológus, e sorok szerény írója.

Egy cseléd visz két kis fiút, két kisgyereket, az egyik lehet hatéves, a másik lehet ötéves. Olyan sapka van rajtuk, aminek kétoldalt füle van, amit le lehet húzni a fülekre. Az egyik gyerek, az ötéves, mint később megtudjuk, Ödi nevezetű, húzatja magát. Aki gyereket vitt már az utcán, az tudja, mi az, mikor a gyerek húzatja magát. Az úgy történik, hogy a gyerek hátrafeszül, a lábait nem úgy használja, mint ahogy lábakat szokás, hogy váltogatja őket, hanem csak lógatja, és csúszik rajtuk, mint egy szán. Közben rálóg a kézre, amit kvázi valamely lokomotív kapcsolójának, vagy afféle gőzhajónak tekint, ami a sleppereket cipeli. Ha valahol göröngy van, vagy egy kiálló kő, abba a gyerek beakasztja a lábát, hogy nehezebb legyen húzni. Ehhez a művelethez a gyerek fölényesen vigyorogni szokott, mert mulattatja részint a felnőtt ember idegbaja, amivel úgy rángatja a karját, mintha vitustánca volna, részint a felnőtt ember kétségbeesése, mely szintén idegbajából származik, és amellyel folyton azt kiabálja: »Ödi, ne húzasd magad!« háromszázszor egymás után, jóllehet láthatná, hogy ez egészen meddő hangszálerőltetés.

Szóval, miután a cseléd háromszázszor elmondta Ödinek, hogy ne húzassa magát, mérgében megrántja a gyerek karját, mire a gyerek kárörvendve bögni kezd, és most végleg megáll, mintegy jelezve, hogy ő csak állva tud bögni. A madonna dühbe jön, ne bögj, te dög, mondja (szerintem igen helyesen), és fülönvágja Ödönt. Ödönnek nem nagyon fáj az ütés, hiszen ott van a fülén a fülvédő, ellenben a sérelem alkalmasnak rémlik előtte arra, hogy három méter szélesre kitátsa a száját, és akkora lélegzetet vegyen, ami a most következő bömbölést még Ödönnél is szokatlan arányokban teszi kilátásossá.

Ebben a pillanatban, még mielőtt a bömb eldördült volna, megszólal egy kabát:

- Minek üti ezt a gyereket?

A cseléd hápogva néz az idegenre, aki igazán olyan idegen, amilyen idegen csak egy idegen lehet, aki megszólít egy idegen cselédet. Amellett olyan erélyes, mintha azzal kelt volna fel ma reggel, hogy ma vagy soha megbosszulja a kegyetlen cselédeket, akik nem akarnak vonatóhajó gyanánt szerepelni az Andrássy úton.

- Mit üti azt a gyereket? - ismétli emelt hangon. - Bántotta magát az a gyerek?

Három ember megáll. A cseléd kicsit magához tér a váratlan támadás okozta kábulatból.

- Mi köze hozzá? - felel (szerintem egészen helyesen). - Menjen dolgára!

- Mit? Még beszél? Hogy meri ütni azt a gyereket? A maga gyereke az? Azért bízták magára, hogy üsse? - mondja az özvegyek és árvák védelmezője, és fenyegetőzve közeledik a cselédhez.

A három ember közül, aki megállt, az egyik megszólal. Az első hozzászólóhoz intézi szavait:

- Mit beszél maga bele? - pirongatja (szerintem nagyon helyesen). - Mit tudja maga, egy ilyen szegény lánynak mit kell szenvedni egész nap az ilyen komisz gyerekektől?

További öt ember áll meg. A legértelmesebb az öt közül, többek nevében, a második hozzászólóhoz intézi szavait:

- Nem restelli, még beleszól ennek a tisztességes úrnak a dolgába, aki megfedte ezt a cselédet, mert az úr gyerekét üti. Mit szólna maga, ha a maga gyerekeit ütnék?

Újabb szónokok jelentkeznek az összeverődött szociálpolitikusok közt.

- Én láttam, hogy hasbarúgta - mondja az egyik határozottan -, hogyan veheti ön a lelkére, hogy még védi azt az urat, aki azt mondta, hogy nem kell ezt az urat védeni, amiért megszólította a leányt, hogy ne bántsa a gyerekeit. Vannak magának gyerekei?

- Ahányat parancsol. Volt maga már cselédlány?

Egy öblös hang vegyül a vitába:

- Ilyen dolgokat nem lehet elintézni az utcán. Lelkiismeretes ember nem beszél bele dolgokba, amiket nem ismer, és nem sértegeti a másikat, és nem utasítja rendre. Ön, ha ezt teszi, nem lelkiismeretes ember, hanem lelkiismeretlen és gyöngé jellemű egyén, és legyen szíves, ne járjon a szája: az ember nem vitatkozik, és nem magyaráz az utcán, és nem áll meg minden ostobaság miatt, és nem csoportosul, tetszik érteni?

A többi már nem hallotta az éles megfigyelő, mert akkora volt a tömeg, hogy elzárta a vitatkozókat. A társadalomostorozó, e sorok szerény írója, azon a nézetten van, hogy hallatlan, milyen kotnyeletek és indiszkrétek és nagyképűek a pesti emberek, mindenbe belebeszélnek, mindenről véleményt mondanak, mindenkit szidnak, mindent jobban akarnak tudni. Ezt a véleményét azért írta meg szerző, mert nem hagyták kibeszélni, tudniillik már ott meg akarta mondani, de, mondom, kiszorították a tömegből, és elhallgattatták, tehát itt közli kitűnő tisztelettel.

KARÁCSONYI SZÁM

Hajnalban négy órakor mégis abbahagytam az olvasást: a karácsonyi szám kiesett a kezemből és leragadt a szemem. De nem volt nyugtom: betűk szaladgáltak a paplanomon, karonfogva, szétszaladtak, és megint összeálltak: egy hosszú novellacím a nyakam köré csavarodott, és fojtogatni kezdett. Szerencsére segítségemre sietett egy gondolatjel, és elvágta a novellacímet. A gondolatjel meghajtotta magát és mondta, hogy sietnie kell, egy Erdős Renée-novellából jött, aszongya, és vissza kell menni neki. A karácsonyi számból sürgetve és követelődzve szaladgáltak a betűk, a cikkek beszélgettek.

EGY NOVELLA *siránkozva*. Hallatlan, micsoda indolencia! Elkezd olvasni, aztán abbahagy! A közepemen hagyott abba! Talán nem vagyok neki elég érdekes?

MÁSİK NOVELLA *finoman, kicsit gúnyosan*. Ne búsuljon, kisasszony. Megtörtént ez előkelőbb novellákkal is, például velem. De engem például ez nem alterál. Látja, én úgy vagyok megírva, hogy engem akárhol abba lehet hagyni, és a hangulat mégis teljes. Én egy úgynevezett hangulat-novella vagyok, afféle finom, modern műfaj. Nincs se elejem, se végem.

EGY MÓRICZ ZSIGMOND-NOVELLA. No, no, a kiskésit neki, majd adja még alább is a kisasszony, mert amondó vagyok, hogy kezd már a hasam összefancsorogni attul a sok kákabélű finomságtul, amit a frajla itt elnyiszeg. A nyüstyit annak a tördelőnek, hogy idetördel engem egy ilyen parfüngös frajla mellé, már nem bírom a szagát.

EGY KÖNYVKRITIKA *higgadtan*. Nem tartom helyesnek ezt a veszekedést; önök, bár mind a ketten másféle irányt képviselnek, magasabb esztétikai szempontból közös mértékkel mérhetők.

MÁSİK NOVELLA *mérgesen*. Ugyan ne beszéljen bele mindenbe! Ezek a kritikák mind olyan nagyképűek.

EGY KROKI *szemtelenül a kritikához*. Mennyit kaptak magáér'?

KRITIKA *sértődötten*. Maga meg általában fogja be a száját! Maguknak igazán könnyű dolguk van: mindent elviccelnek, és aztán fölényesnek képzelik magukat. És pláne maga; már sikerültebb gyerekét is láttam a papájának!

KROKI *elvörösödve*. Kikérem magamnak! Olvasott maga engem? Olvasta maga a közepem felé, a negyedik soromban azt a viccet?

EGY AFORIZMA *gúnyosan*. Humorban nem ismerek tréfát!

HARMADIK NOVELLA *súgva a negyedikhez*. Nézze, ott, a kétszázadik oldalon, azt a csinos, szőke verset.

NEGYEDIK. Tudom. Szép vers, de nagyon henceg, amiért tetszik. Nem is áll szóba senkivel. Hallottam, hogy ki fogják adni könyvben is.

HARMADIK *súgva*. Hát tudja, ki az? Az egy törvénytelen gyerek. Az apja bemutatta mint eredetit, pedig nem az övé. Közöséges fordítás.

NEGYEDIK *izgatottan*. Ne mondja!

HARMADIK. Biztosan tudom. A vezércikk ismeri. De ne szóljon senkinek.

EGY TANULMÁNY. Gyerekek, ne pletykáljatok!

EGY VERS *a hirdetések közt*. Segítség! Segítség! Nem bírom tovább!

EGY RIPORT *fontoskodva, lihegve*. Mi az? Mi történt? Ki az ott? Ki kiabál?

A VERS *nyöszörögve*. Nem bírom ki itten. Ezek a hirdetések úgy ordítanak és szorongatnak: nem hallja még senki a hangom.

EGY MÁSIK VERS *rezignáltan*. Hát azt hiszi, ha itt volna, itt elolvasnák? Nézzen meg engem: száznegyvenezer példányban jelentem meg, és eddig még csak egy öreg varrókisasszony olvasott el, de az se értett. *Fájdalmasan*. Engem nem ért meg senki. *Tompán*. Engem a saját szülőanyám se ért meg.

EGY HUMORESZK *felébred és csodálkozva körülnéz*. Jé! Hisz én már egyszer megjelentem ebben a lapban!

EGY NOVELLA. De akkor más címe volt.

A HUMORESZK *odafordul*. Maga honnan tudja?

NOVELLA *súgva*. Ne szóljon senkinek, már én is megjelentem.

A HUMORESZK *felcsapja a monokliját, és fixírozza a novellát*. Milyen csinos fruska maga. Szép eleje van: ott a fején, az a szerelmes pár. *Novella röhög*. Mit röhög? Mit röhög, szép, magyar novella?

NOVELLA *röhögve*. Hogyne röhögnék, hisz én nem is vagyok novella. Én egy közönséges hirdetés vagyok. Az elejem olyan, mint egy érdekes novella, erre elolvasnak az emberek, és a végemen az van, hogy tehát mégis legjobb a Gyomorkakeserű.

A HUMORESZK. Hallatlan!

Az utcán hangosan csöngetnek.

MINDNYÁJAN. Mi az?

A KROKI. A szemetes.

TANÚ VAGYOK

- A törvényszéktől keresik - mondta a háziasszony.

Szent Isten. Villámgyorsan átgondolom életemet, »mint aki sínek közé esett«, ahogy Kosztolányi Dezső barátom jegyzi meg egy helyen, nagyon helyesen. Talán arról az ízéről van szó, arról a dinnyéről?... De nem, hisz akkor még kiskorú voltam, különben pedig két pofont is kaptam. Vagy csak nem ez az ízé, ez a Rogyák, akivel összeveszttem, mert nem írta meg azt a levelet, és összerágta a tollszáramat... Na ja, ez azonban egyszerű rágalmazás. Ejnye, ejnye, micsináltam, micsináltam... tudom már: múltkor arról a »Vérharmat« című drámáról azt írtam, hogy az egy nagyon jó darab, mire a barátom, a rendőrtiszt, elment és megnézte, és mikor találkoztam vele, azt mondta: »Na hallja, mit írt maga arról a Vérharmatról, hisz az egy frász.« Csak nem »hatóság félrevezetése« címen idéznek most e miatt a dolog miatt?

Nem. A járásbíró tanúnak idéz valami Szipa-féle becsületsértési ügyben. Reggel öt órakor jelenjek meg különbeni elővezettetés terhe mellett. Na, hála Istennek, nincs nagy baj. De ki lehet ez a Szipa?

Ekkor és ekkor kell mennem. Mindenesetre azért jó lesz kicsit gyakorolni az esetet, még sohase voltam tanú. Homályosan emlékszem, hogy ott meg szokták hiteltetni az embert. Hol olvastam én valami effélét, hogy az embernek elő kell állani, két ujját feltartani, esküdni az égre, hogy az a darab föld, amelyen most áll, nem tarcsai birtok, ladányi határ az? Honnan tudjam én, a kiskésit neki. Pardon, hisz ez más, ez Arany János versében van, és csak hamis tanúzásnál alkalmazzák.

Most négy napig a törvénytárakat tanulmányozom. De nem sokra megyek velük. Csupa kötelességről van szó, egy jog sincs.

Végre elérkezett a tanúságtétel napja. Már három órakor talpon voltam: harminckét bizonyítványt vettem magam mellé, és kocsiban hajtottam el a járásbírószágra.

Ötől kilencig vártam, akkor jött egy ügyvéd, aki megkérdezte, én vagyok-e tanú. Igenlő válaszomra megmagyarázta, miről van szó. Szipa vendéglős bepörölte Kozarek magánzót, amiért becsületsértő kifejezést használt azzal a marhahússal kapcsolatban, amit 1899. március 27-én szolgált fel neki, azt mondta, ez a marhahús olyan bűdös, mint egy camembert-sajt. A panaszos emlékezett rá, hogy én is ott voltam akkor, mikor alperes az inkriminált kifejezéseket használta, és tanú vagyok rá, hogy a marhahús nem volt kellemetlen illatú. A pör azért húzódott olyan sokáig, mert a bíróság nem tudott megállapodni, hogy mint szemtanút, vagy mint fültanút hallgasson ki, végre múlt hónapban az »orrtanú« minősítést fogadták el, mire orrszakértőt küldtek ki, aki bizonyítja, hogy 1899. március 27-én volt-e, vagy lehetett-e náthám, ami megakadályozott szaglószerveimnek a törvényes formák közt való használatában.

Míg az ügyvéd ezt előadta, lett tizenegy óra. Ekkor bementünk a terembe, ahol a bíró azzal fogadott, hogy elkéstem, miután pedig tanúskodni polgári kötelesség, ötven korona pénzbírságra ítélt.

Ezután a vádlott kihallgatása következett. Vádlott előadta, hogy a marhahús tényleg bűdös volt, ő el is hozta corpus delicti-nek, azóta tartogatja. A bíró bólogatva végighallgatta a vádlottat, aztán kétszáz koronára és négy napi elzárásra ítélte el, mert nem tettem le az esküt szabályosan. Ezután kihallgatták a panaszost, aki kijelentette, hogy visszavonja a panaszt, miután Szipa András azóta belépett társul az üzletbe, és nagyon jóba vannak. Ezzel szemben Szipa kijelentette, hogy akkor ő is visszavonja a marhahúst; végül mindketten kijelentették,

hogy engem nem ismernek. A bölcs bíró bólogatva hallgatta végig a beszédet, felmentette a vádlottat és a panaszt, engem pedig négy hónapi fogházra ítélt, mivel hamisan akartam tanúskodni, hiszen semmi közöm az ügghöz.

Fellebbeztem, de mivel fellebbezésem nem volt szabályszerűen kiállítva, megbüntettek kötél általi halálra átváltoztatható három évi kétezer koronára. Inkább a kötél általi halált választottam - bár ne tettem volna! Szent Péter már a kapunál várt az idézőlevéllel, hogy azonnal jelentkezzem a Másvilági Járásbíróságnál mint - *vértanú*.

Most itt várok a kapu előtt, míg elintézik a kérvényemet, melyben a pokolba való áthelyezésemet kérem inkább.

PÉLDABESZÉD AZ IGAZ ÉS A HAMIS FORINTRÓL

1. Újév szent napján pedig felkerekedék a Jóltevő Angyal, *kit* is küldtek volna, hogy tenne jót.
2. Ő pedig megy vala szívesen, mert régen *pályáz* vala az Arkangyalságra, s elgondolá az ő szívében, hogy most majd cselekszik valamely *cselekvést*, mellyel a Mennyei Hatóság figyelmeztetését magára vonja.
3. S kérdé akkor azokat, kik szembejönnek vala, fennhangon mondván: Micsodás *fétist*, azaz maskarát imádnak mostanság odalent? - mert tudni akarja vala.
4. És mondanak azok: *Bizony*, a Forint nevű bálványt imádják azok, kit is neveznek Krondorfernek, azaz Kroncsinak.
5. S az Angyal mennyei praktikák s csodatételek által szerez vala egyet ama Forintból (vala pedig néki könnyű, mivel Angyal volna), s adá aztat egy koldusnak kezébe, hogy lenne az övé.
6. Mint ahogy meg vagyon írva: Jó tett helyébe jót várj, és mikor mosdasz, lefelé tartsad a te kezedenek *csücskét*, azaz ujjait, mert ha felfelé tartod *azokat*: bizony mondom néked, hogy a víz belecsurog akkor a te kabátod ujjába.
7. Kinek a koldus, azaz kéregető ember, igen megörülvén, s mivel volna már vala két hatosa *azonkívül*, melyen vette sonkának csontját s ama krakói-t az ő estebédjére, *annak okáért* vett a Forintért egy *bokavédőt*, kit is mondanak Kamáslinak, hogy az ő lábaival hivalkodást mívelne.
8. S látván pedig az ő lábán a bokavédőt, *azaz* Kamáslit, mondanak a pestbéliek fennhangon: »Ej-ha!«, »Ej-ha!«, és más szóval mondanak: »Tyetyetye«, kit is minden ismétle.
9. És többet nem *adának* annak alamizsnát, mondván: »Bizony nem kell *annak*, hisz Kamáslit hord, ne adjunk neki alamizsnát, egy izét az ő orrára, mely néz Damaszkus felé.«
10. S egy más koldus kapná oda Koldulás Engedélyét a főrabbitól, kit is neveznek Főkapitánynak.
11. Melytől *emez* a koldus éhenhal vala.
12. Abban az időben pedig felkerekedék *úgyzintén* a Pokolh-ból a Gonosz, hogy rosszat mívelne - átöltözvén, felvéve az Angyal ruháját, és csinál vala ólomból és földnek salakjából Forintot, mely is ama valódi Forinthez hasonlatos lenne: de nem volna az, hanem lenne *hamis* Forint.
13. S megindulván az utca során, adá azt egy koldusnak kezébe, mondván: »Fogja, jó ember«, *hogy* az övé lenne.
14. Az pedig megörülvén a Forintnak, beméne a Pástétomsütő, *azaz* Vendéglőtartó ebédelő házába.
15. S ott kére leves ételt, kit is neveznek *ragu*-nak, azaz *disznó drágának*, és evék húseledelt, kit is neveznek Chateaubriandnak, kit is nem tudom mért neveznek úgy, és macskának húsát, kit is neveznek nyúlnek.
16. S midőn eltelt volna: adá a Főpincér kezébe a Forintot, ki is kiáltá háromszor: Fű! a kutya-fáját! - s állítá lenni *azt* hamisnak.
17. Mire hivatá vala a törvény emberét, azaz detektívet, ki is vivé azon koldust a törvény házába, hogy *ott* töltené az éjnek szakát.

18. Minek igen megörülven a koldus, hálát ada az Úrnak, mondván: »Bizony mondom, a jó vacsora után még éjjeli szállást is kapok, így már jól van!« - s azon nyomban elaludna.
19. A detektívet, azaz törvény emberét pedig kitünteté vala a Főkapitány, hogy még innapon is serény volna, és emelé őt a magasabb Fizetési Osztályba.
20. Ki is veve gyermekeinek karácsonyfát *azon a* pénzen.
21. Akiknek füleik vagynak, hallják, s akiknek szemeik vagynak, lássák.

RÁJÖTTEM VALAMIRE

és most közzéadom, hogy embertársaim okuljanak belőle. Éppen a sóhivatalba telefonáltam volt, ahol meg akartam kérdezni, mi az oka annak, hogyha én felhívom a központot, akkor a központ nem jelentkezik, ellenben egy félóra múlva belémkapcsol valakit, aki számon kéri tőlem, hogy miért nem küldtem el az ő felöltőjét, amiből ki kellett volna szednem a zsírfoltokat. Ezt akartam megkérdezni a sóhivataltól, de a központ nem jelentkezett, ellenben egy félóra múlva jelentkezett egy recsegő férfihang, és udvariasan, de határozottan felszólított, hogy máskor, ha nála vacsorázom, legyek szíves, és ne felejtsem magamnál az ő cigarettatárcáját.

Más esetekben ilyenkor azt mondja az ember: - Pardon, tévedés. Tessék letenni a kagylót. Beszélék. Mire a rendes, szabályszerű eljárás következik, ugyebár, az illető kijelenti, hogy ő nem teszi le a kagylót, mert ő is beszél, tegyem le én, mire én mondom, ugyebár, nem teszem le, tegye le ő, mire ő, ugyebár, azt mondja, hogy majd meglátja, meddig lesz pofám, ugyebár, tartani, majd megunom, ugyebár, ha belátom, hogy nem valami sliferlivel van dolgom, hanem vérbeli pesti fiúval, mire én, ugyebár, szelíden megjegyzem, hogy akkor ugyan ott rothad meg uraságod a telefon mellett, ugyebár, mert én nem teszem le, mert én tudom, mi a tisztesség, nem úgy, mint némely piszok fráter, mire, ugyebár, még egy órácskát így eldiskurálgatunk, míg a központ meg nem unja és mindkettőnket átkapcsol, külön-külön, más tájakra, ahol aztán folytatjuk a társalgást.

Mondom, ez a rendes, egyhangú elintézés következett volna, amit már annyiszor végigcsináltam. No, gondoltam, ma valami újabb dolog kellene. Egy félórácskát kapacitáltam még a férfihangot, hogy tegye le a kagylót - akkor jött a központ, és egy nőt kapcsolt belém.

- Te vagy az, kutyus? - kérdezte epedő sottogással.

Mit csináljak? Megint egy darabig magyarázzam neki, hogy nem én vagyok, tegye le a kagylót? Hát nem sokkal egyszerűbb, ha én vagyok a kutyus? Hátha akkor hamarabb leteszi.

- Igen, én vagyok - epedtem vissza.

- Édes kutyusom - epedte a hang -, ma este kilenckor várlak. Az öreg csak tizenegykor jön haza. Eljössz?

Hm. Elmenjek? Szegény öreg, aki csak tizenegykor jön haza! Nekem az öreg határozottan szimpátikusabb, mint a kutyus.

- Nem megyek - mondtam határozottan.

- Miért?

- Azért, mert meguntalak, kérlek alássan. Nagyon utálatos vagy egy kicsit, hát gondoltam, mostan éppen elég lesz. Kérlek alássan, tudod, szakítani szeretnék veled, mert olyan, hogyis-mondjam kérlek, olyan hányingerem van már tőled, igen, ez a helyes kifejezés. Nem megyek el ma se, se máskor, ne is telefonálj többé, levelet se írsz, mert visszaküldöm, ne is szólíts meg többé, nem akarok tudni rólad. Különben hogy vagy?

A választ már nem hallottam, mert közben a központ megint egy férfihangot kapcsolt belém.

- Na?! - mondta izgatottan a férfihang. - Na?! Hát melyiket tegyem meg?

Rögtön tudtam, miről van szó.

- Tedd meg, kérlek, Pukkadj meg-et platzra, Zerplatz-ot siegre és Zigomárt platzra. Tedd meg Teddmeget és tedd meg Eddmeget. És tedd meg Haljmegéhent és tedd meg nekem, hogy feküdj a sírba.

Újabb férfihang.

- Kedves Auerbauer úr, hát talán... hát talán mégis... legalább valamit tessék törleszteni...

- Nézze - mondtam -, sok pénz nincs nálam. De kétszáz koronát adhatok. Azonnal jöjjön fel a lakásomra, és ne haragudjék, hogy csak ennyit...

- Ó, kedves Auerbauer úr... dehogy! Hát jöhetek? Azonnal jövők. Még csak azt akarom kérdezni, milyen gombokat tegyek a frakkra?

- Pirosakat. Elöl két pirosat, hátul egy zöldet, és tükörrel, természetesen, szép velencei tükörrel.

És azután így, szép simán, lebonyolítottam az ügyeket. Nem vitatkoztam sokat, megtettem, amire kértek. Megígértem, hogy azonnal szállítani fogom a köszönet feleáron, mint ahogy kialkudtuk; megígértem, hogy ott leszek, és agyonverem azt a gazembert; megígértem, hogy beszélek a kegyelmes úrral, hogy megkapja a trafikot, és megígértem, hogy nem szólok a kegyelmes úrnak a trafikról, és megígértem, hogy rajta leszek, és kijelentettem, hogy nem akartam tegnap megsérteni, és elvállaltam, hogy szólok a Mancinak, és megkérem, hogy a Ziegler úrnak adja át azt a levelet, és telefonáltam a boynak, hogy vigye fel a kalapot, és fizesse ki, és gratuláltam a gyerekhez, és mondtam neki, hogy holnap tizenkettőkor legyen a Nyugatinál, akkor nagyon szívesen, akár harmincat.

És így elértem, hogy este hétkor mégis összekapcsoltak a sóhivatallal, ahol kérdésemre azt válaszolták, hogy ma egész nap egyetlen panasz se érkezett a telefonról, mindenki könnyen és simán elintézte a dolgát, a központot áldották az anyák, és felemelték az igazgató fizetését, és hogy Budapest Boldog, mindenkinek el van intézve az ügye, és hogy a polgárság kéri a kormányt, emeljék fel az újonclétszámot, mert szeretne pár ezer embert szülni, ajándékba, a hadsereg számára.

ÉN ÉS A BANK

ÉN *alázatosan*. Jó napot kívánok...

A BANK. Tessék helyet foglalni. Mivel szolgálhatok?

ÉN *vigyázva leülök, hogy lyukas könyököm befelé legyen fordítva. A kérdés egy kicsit zavarba hozott, mert hát, édes Istenem, ha az ember cipőüzletbe megy be, hát valószínű, hogy nem kendermagot akar vásárolni. Micsoda kérdés, hogy mivel szolgálhat? Kérem szépen... én olvastam a Pallas-Lexikonban B betű alatt a következőt: Bank olyan intézet, mely pénzkölcsönzéssel foglalkozik... Eljöttem, hogy pénzt kérjek kölcsön... Ötven koronára volna szükségem...*

A BANK *ijedten kap egy az íróasztalon heverő, nehezeknek szolgáló négyemeletes házhoz. Hogy... hogy tetszik mondani? Öt... öt...*

ÉN *zavartan*. Ven... ven...

A BANK. Hogy mondta ön az imént... Valami idegen szót ejtett ki... Ko... ko...

ÉN *zavartan*. Róna... Róna...

A BANK *merengve*. Borona?

ÉN. Nem. Korona.

A BANK *merengve*. Korona... borona... Milyen szépek ezek az orosz szavak... milyen idegenszerű zamatuk van... És milyen szép rím... korona... borona... Szereti ön a költeményeket?

ÉN. Tudniillik... a kölcsön ügyében...

A BANK *idegesen babrál az óraláncán lógó ötvenezer négyzetméteres háztelekkel. Hát mondja csak, hogy képzelem maga ezt?*

ÉN. Én ezt egészen furcsán képzelem. Egészen sajátságosan, mondhatnám fantasztikusan. Én ezt úgy képzelem, hogy ön ad nekem ötven koronát kölcsön, és én azt önnek visszaadom, majd ha lesz pénzem.

A BANK. Csodálatos. És hogy jutott eszébe, hogy éppen hozzám jöjjön?

ÉN. Ezen magam is csodálkozom. Eleinte persze a temetkezési együlethez akartam fordulni, vagy esetleg az állatvédő egyesülethez. Nem is tudom, hogy támadhatott ez a barokk ötletem, hogy a bankhoz megyek kölcsönkérni.

A BANK. Na jó, ne töltsük az időt viccelődéssel. Ön azt mondja, adjak ötven koronát, és ön majd visszafizeti. Hát milyen garanciát tud ön nyújtani nekem?

ÉN. A biztosíték lelkemben lakik, mondja Madách. Három nagy drámát írtam, amit a színházak már el is fogadtak.

A BANK *sír*.

ÉN *ijedten*. Mi az?

A BANK *egy angol értékpapírral törli könnyeit. Azokra a szerencsétlen árvákra gondolok, akiknek apjuk-anyjuk tűzhalált hal, ha esetleg leég az a három színház, mielőtt az ön darabjait előadták.*

ÉN. No, az mégse valószínű... hogy mind a három...

A BANK. Milyen garanciát tud ön nyújtani nekem, hogy nem? A színházak leégnek, és akkor ki fizeti meg nekem az ötven koronámat? Még ha iratokat tudna mutatni nekem, amelyek bizonyítják, hogy ön mind a három színházat bebiztosította, mondjuk, kétszázezer koronára... akkor lehetne valamit csinálni... akkor beterjeszteném kérését a közgyűlésnek, ami három-négy hónap múlva feltétlenül összeül... De mondhatom, nagyon nehéz lenne a dolog még akkor is... Nagyon, nagyon rossz évünk volt, édes uram, tavaly... *Elcsukló hangon.* Tudja ön, mennyire apadt a nyereségünk?... Ön nem találja ki soha... *Remegő hangon.* Nyolcvan, azaz hetvenöt millió koronára... mondd, hetven millió...

ÉN *mondom.* Hetven millió... borzasztó...

A BANK *férfiasan.* Ne vigasztaljon, uram, erős vagyok, és férfiasan viselem a nehéz megpróbáltatást. De ha azt kell hallanom, hogy ahelyett, hogy néma részvétellel pillantanak rám: három rongyos színházra ötven koronát kérnek tőlem... akkor ki kell hogy törjön belőlem, kitörne a szegény, elnyomott féregből is a méltatlankodás fájdalmas segélykiáltása...

ÉN *ijedten hazudok.* De hiszen van három házam is... tehermentes...

A BANK *zokogva legyint.*

ÉN. Meg birtokom... Erdélyben...

A BANK *zokogva.* Harminc millió... harminc millióval kevesebb, mint két évvel ezelőtt... És minek köszönhetem? Ezeknek a kölcsönöknek... annak a nyavalyás Eibenschütznek, aki szintén megugrott a húsz koronával... Ön boldog ember... önnek háza van, ahol fáradt fejét lehajthatja... de ki segít rajtam?

ÉN *ijedten.* Kérem... kérem... az istenért... igazán boldog volnék, ha valahogy segíteni tudnék... hiszen nem olyan nagy dolog... majd ön megadja nekem... e percben csak öt korona van ugyan nálam... de ha parancsolja...

A BANK. Mindent megteszek, dolgozni fogok, hogy előteremtsem... Legfőbb részletekben fizetem majd vissza önnek. *Átveszi az öt koronát, és egy hanyag mozdulattal a bőre alá dugja.*

ÉNEKELNI TANULOK

Ebből nem lehet megélni.

Elmegyek, és megtanulok énekelni.

Felkeresem a híres tanárt.

A híres tanár megvizsgált, azután elmondta az ő módszerét. Az ő módszere, úgymond, abból áll, hogy a hangszerveket külön hangszernek tekinti. Úgy mint egy hegedűt. Másodszor pedig legyek tekintettel a hangűrre, mert az a legfontosabb. Megígértem, hogy tekintettel leszek.

- Most pedig énekelje el ezt, hogy »Felednék, de nem tudlak feledni«.

De már az első szavaknál leintett:

- Nem jó. Maga a torkából énekel, barátom.

Bevallottam, hogyha már így tetten ért, minek tagadjam, bizony én már csak úgy a torkomból énekeltem.

Szánakozva nézett rám:

- Mindig így szokott?

Irultam-pirultam, de őszintén elismertem, hogy bizony ez már nekem olyan rossz szokásom, nagyon elkényeztettek gyerekkoromban.

- Hát nézze - mondta a tanár. - Az énekes nem a torkából énekel; a torkából mindenki tud énekelni, azzal nem megy semmire. Az ember a hangot leereszti a tüdőbe.

- És tüdőből énekel - találtam ki boldogan.

- Dehogy - intett le a tanár. - A tüdőbe csak leereszti a hangot, de mindjárt felküldi az orrba.

- És onnan... - ingadoztam.

- Na?! Onnan?! - nézett rám szigorúan a tanár.

- A zsebkendőbe - találgattam.

- Nem készült. Az orrból kiereszti a levegőbe. Az énekes a tüdejével és az Eustach-csővel énekel.

- Az mennyibe kerül?

- Az Eustach-cső - magyarázta a tanár -, mint tudjuk, az a cső, ami a füljáratot összeköti az orrjáratral.

- Mint tudjuk - legyintettem könnyedén.

- Ha felhangon énekel - magyarázta a tanár -, a nyelvgyököt le kell tolni a gégébe, barátom, miáltal a gyomor és a bázsing egy rezonáns hangűrt képez.

- Igenis.

- A mély hangoknál kiereszti a nyelvgyököt, és behunyja a szemét. Miért hunyja be a szemét?

- Hogy ne lássam a hatást.

- Falsch. Azért hunyja be a szemét, hogy jobban kinyithassa a száját.

Kinyitottam.

- Úgy. Most rezgesse a hangszalagjait.

Ha én azt tudnám, hogy hol vannak a hangszalagjaim! Mindenesetre a legjobb lesz, ha az egész testemet rezegtetem, akkor a hangszalagjaim is rezegni kezdenek.

- Úgy. Most énekelje: »Felednélek«, de tüdőből, és ne csukja be a száját. Nem jó, nem jó. Így ezt nem lehet énekelni. Próbálja á-val énekelni, akkor talán megy.

- Fáládnálák, dá nám tádlák fáládná - énekeltem mély érzéssel.

- Nem jó. Próbálja u-val.

- Fuludnuluk, du num tudluk fuludnu - énekeltem szívhez szóló bensőséggel.

- Nem jó, nem jó - ordított a tanár úr durván. - Maga visszaereszti a nyelvgyökerét, maga szerencsétlen. Tönkreteszi a hangűrt. Nem érti, hogy a hangűr a legfontosabb? Az énekesnek a hangűr olyan fontos, mint az aviatikusnak a hangár. A nagy énekesek egész fejüket hangűrnek használják. Várjon, majd csinálunk valamit.

A tanár hirtelen belenyúlt a torkomba, és ott megfogott valamit. Később azt állította, hogy a nyelvgyökerem volt, én nem tudom biztosan.

- Most énekeljen! - kiáltott rám a tanár.

- Nem tudok - írtam le egy darab papirosra -, mert a keze a szájamban van.

A tanár ekkor egészen belement a szájamba, és leereszkedett a légcsőmön.

Néhány pernyi szünet után egy hang szólalt meg bensőmben. Azonnal megismertem a tanár hangját.

- Uram - kiabált a torkomon keresztül (egy harmadik szemlélő, egészen hibásan, azt hihette volna, hogy én beszélek) -, nagy baj van. Én azt hiszem, legjobban teszi ön, ha abbahagyja az énektanulást.

- Szívemből beszél ön - mondtam.

- Nem. A gyomrából beszélek. A gyomra rosszul van berendezve. Megmondom, hogy miért.

- Na miért? Nagyon kíváncsi vagyok.

- Mindjárt megmondom.

- Na mondja már.

De nem mondta meg. Néhány pernyi izgatott várakozás után napvilágra került.

- Nos? - kérdeztem izgatottan.

- Csak azért mondtam, hogy rosszul van berendezve - mondta a tanár -, hogy önnek a kíváncsiság kifúrja az oldalát, és az így támadt lyukon kijöhessek.

- Rosszul tette ön - mondtam én. - A könnyökön is kijöhetett volna. A tudománya is ott jött ki, meg az egész énekesművészet.

NAGYBETEG A CIPŐM

November 20.

Ma délután végre megvettem azt az amerikai lakkcipőt. Szép, formás cipő, klapnival: a nap-sugár kétszer szégyenkezve tápázkodott fel, miután hanyatt esett rajta. Jó erősen befűztem, egy kicsit szorított eleinte a nagyujjánál, de mindjárt elmúlt. Húsz koronába került az egész.

November 21.

Reggel, mikor felvettem, megint úgy egy kicsit szorított, mint tegnap, de majd megint elmúlik. A suszter mondta, hogy csak tapossam jól ki.

November 22.

Tyű, de szorít! Taposom!

November 23.

Tyű, a kirelejzumát, ejnye, ejnye. Még ma is, harmadik napja? Tapiskálom.

November 23.

Nagyon fáj, nanana, nagyon fáj. Tyű, de fáj. Nagyon fáj nekem ez a cipő. Ma délután egy kis lázam is volt. Hű! de belenyilalt!...

November 24.

Bebebe... vavava... vávává...

November 25.

Beteg ez a cipő, kérem alássan... most végre rájöttem! Hogy ehhez nekem öt nap kellett! Három napig kint kószáltam a Húvösvölgyben, gyökereket és erdei sáskákat ettem kínomban, és táncoltam hozzá, ahogy a suszter bácsi mondta, a kis hamis. Tangót táncoltam, de most már kicsit ideges vagyok.

November 26.

Ugyanis rájöttem, hogy ez a cipő beteg. Fáj, tehát beteg. Ha az embernek a foga fáj, ugye, akkor a foga beteg, ha a hasa fáj, ugye akkor a hasa beteg: ha tehát a cipője fáj, akkor a cipő beteg. Na, nem mondom, hogy nagyon beteg... hm, egy kis náthája volt, abból lett egy kis influenzája, mit tudom én, és most fáj. Fájingál egy pirinkót. Csak éppen annyira, hogy az ember úgy vakkant egyet-kettőt, de legfeljebb minden lépésnél egyszer, úgy bömbinget egyet, és a szeme egy pirinkót kidagad az üregéből, de csak egy cseppecskét; az a pár szem szikra, amit az ember lát, meg az a pár csillag, fényes nappal, Istenem, oda se neki, katonadolog! Majd beszólok egy cipő-doktorhoz hazamenet. Addig csak kibírom!

November 27.

A cipő-doktor, Suszter mester, megnézte a cipőt, szegényt, megtapogatta, hallgatózott, aztán mondta ő is, hogy nincs nagy baj, kicsit meghűlt, annyi az egész, üljek le addig, bízzam csak rá, mindjárt segít ő rajta. Belgyógyászti szempontból tekintette az esetet, hosszan beszélt rosszul varrt stepliről, bevágott klapniról, feichtolásról, de biz én nem értem ezeket az orvosi dolgokat. Valami csövet dugott bele - nyilván gyomormosás vált szükségessé - aztán hideg borogatást alkalmazott.

November 28.

Még mindig itt vagyok a cipő-kórházban, harisnyában ülök, mert a borogatás nem használt, mikor felhúztam, még fájt egy kicsit, na, nem nagyon, csak éppen annyira, hogy a nyelvem egy pindurkát kilógott, na éppen csak egy negyed méternyire. De a mester mégis lehúzta, azt mondta, most még megpróbálkozik meleg borogatással, ha az se használ, akkor - de azért ne ijedjek meg! - akkor menjek el doktor Kobrákhoz, az specialista, mert, úgy látszik, valami szervi baj van, amit így, belgyógyászilag, nem lehet gyógykezelní, és konzíliumra lesz szükség. Tíz koronát kért.

November 29.

Tényleg a specialistához kellett fordulni, mert este nyolc órákor hirtelen görcsök álltak be, és a jobboldal megdagadt. A specialista sokáig vizsgálta a beteget, hosszan beszélt a diagnózisról, de nem értettem. Most valami új rendszerű bőrnyomóval próbálkozik, mondta, de ha ez sem használ, akkor műtéti beavatkozásra kerül a sor, mert komoly szervi bajok vannak, és a borogatás csak súlyosbította a kórt. Már harminc koronámban van a kezelés.

November 30.

Bulletin: A Cipő az éjszakát nyugodtan töltötte (talán mert nem volt a lábamon). Láz nem volt, az érverés emelkedett. A bélést beragasztották valami nyúlós anyaggal. Kívül két evőkanállal sóborszeszt alkalmaztak. A beteget befektették a sámfába és az ágyamba. Én a pamlagon aludtam.

December 1.

Délben kivettem a sámfát, és megpróbáltam a Cipőt. De az első lépésnél kiütött rajta a verejték, le se mehettem az utcára, azonnal telefonáltam a cipő-sebésznek. Automobilon jött, megvizsgálta és kijelentette, hogy tüstént hozzá kell látni a műtétéhez: egy fél óra múlva már késő lehet.

December 2.

Rettenetes volt. Egy görbe késsel először bemetszett a bélésbe: ekkor kiderült, hogy a nyelve a Cipőnek a bélés alatt összehúzódott, daganat képződött, ez volt az oka annak, hogy olyan rettenetesen fájt, szegény. Nem lehetett okoskodni: a sebész kimetszette (exstirpálta) az egész nyelvet, bemetszett a klapniba, aztán összevarrta, lazán, a felsőrésszel. Utána újra sámfába tették a narkotizált Cipőt. Most várni kell.

December 3.

Fájdalomtól megtört szívvel jelentem, hogy a beteg nem bírta ki az operációt. Ma reggel, mikor felvettem, végigrepedt a varrás, és levált a talp, a cipő abban a percben felsikoltott és - meghalt! (Exitus.) Nyugodjék békében!

December 4.

Az a borzasztó a dologban, hogy most tizenötödikéig nem mozdulhatok ki hazulról, mert addig a fizetésemet kivettem, és elköltöttem a gyógykezelésre, csak tizenötödikén lesz annyi pénzem, hogy új cipőt vehessek.

VALLOMÁSOK

ELSŐ VALLOMÁS

- Fogalmazó úr... tartóztasson le... megfojtottam a barátomat... a szegény jó Gusztikát... mert szükségem volt arra az ezer koronára... aztán kisült, hogy nem volt nála éppen az az ezer korona... pedig hogy számítottam rá... már két napja készültem rá, hogy egyedül találom... és előbb megfojtom, aztán elszedem az ezer koronát... hát erre nem találom nála az ezer koronát... most tessék elképzelni, fogalmazó úr... egész hiába fojtottam meg... a legjobb barátom... ilyen pech... pedig milyen rendesen csináltam... előbb még be is paukoltam a fojtogatást, hogy jól menjen... és most tessék... még hozzá észre is vették... éppen egy rendőr könyökölt az ablakban... még hozzá olyan rendőr, aki ismer engem személyesen... hát hamar ideszaladtam... nehogy ő hozzon be, mert nem szeretem, ha ráncigálnak... tyű a teremtesit neki... de nagy bajba kerültem... kellett ez nekem?... na, ez a hét jól kezdődik...

MÁSODIK VALLOMÁS

- Igenis, fogalmazó úr, természetesen a legmélyebb megbánás készítetett arra, ugyebár, hogy azonnal idejöjtek, és feljelentsem magam. Mikor Csavolcseket ott láttam halva, így szóltam magamhoz: íme, hová ragadott téged rettentő szenvedélyed, te Rudi. Most mit csináltál, megfojtottad ezen embert - hát nem szégyelled magad? Most legalább legyen benned annyi tisztesség, hogy valld be azonnal bűnödöt, s nehogy eszedbe jusson a törvény igazságosan sújtó kezét valamely módon elkerülni, vagy csak hátráltatni is óhajtani. Nem, Rudi, ismerlek téged, ismerem nemes, őszinte lelked, finom, gyengéd érzelmeidet, Rudi, te nem az a fiú vagy, Rudi, te elmész a rendőrségre, és feljelentetted magadat. Teheted ezt annál is inkább, mert hiszen váratlan és ellenállhatatlan dühroham készítetett téged erre a kihágásra, amit itt elkövettél. Ezt gondoltam magamban, tekintetes fogalmazó úr, és tetszik látni, mindjárt ide is jöttem.

HARMADIK VALLOMÁS

- Hát, kérem szépen, fogalmazó úr, most tessék elképzelni, mit éreztem, mikor egyszerre csak észrevettem, hogy ez a Csavolcsek nagyon nézegeti a feleségemet is. Egész éjszakákon sírtam, mert éreztem, hogy feldúlja családi boldogságomat ez az ember, akinek én semmit se vétettem. A feleségem miatt még nem tettem volna, de itt voltak a gyermekeim... az én édes gyermekeim... bocsásson meg, fogalmazó úr... nem tudom folytatni... a könnyek elfojtják a szavam... az én édes, kicsi fiaim, akik elvesztik az anyjukat... hogy tetszik mondani?... hogy hiszen már mindkét gyermekem meghalt a lelencházban... hát azért nem az én gyermekeim, kérdem?... annál inkább fáj, hogy az életüket elvesztették, és most az anyjukat is elveszítsék... az embernek nincsen kőből a szíve...

NEGYESEDIK VALLOMÁS

- Igen, most már pontosan emlékszem, a dolog úgy történt, hogy a katasztrófa előtti napon ez a Csavolcsek megfog engem az utcán, és azt mondja, adjak neki ezer koronát, mert van neki ezer, akar hozzá még ezret. Azt mondom neki, nincs nekem, te Csavolcsek, honnan volna. Erre megfenyegetett, hogy leüt, mint egy kutyát, ha másnap este nem hozom el. Nagyon féltem, hogy beváltja a fenyegetését, és másnap este felmentem hozzá, hogy megkérjem, ne

bántson, hagyjon élni, szegény gyermekeim miatt. Erre Csavolcsek vérben forgó szemekkel nekem jött, és azt mondta, hogy azonnal agyonüt, ha az ezer koronát nem adom át neki. Kérleltem, könyörögtem, de ő hajthatatlan volt. Jól tudom, mondta, hogy nálad van az ezer korona, mondta, csak letagadod, most is ott van a kezedben, a zsebedben szorongatod. Erre szétnyitottam a két tenyerem, mondok, hát idenézz, itt nincs semmi. Erre össze akartam csukni a két tenyerem, de ő azt mondta, te disznó, ott van az ujjaid közt, és most megint el akarod dugni, de nem engedem - és kérem, erre a nyakát odaszorította a két tenyerem közé, hogy ne tudjam összecsukni a kezem, és nem engedte összecsukni, és addig szorongatta a nyakát a két tenyerem közé, hiába könyörögtem, hogy ne bántson, míg egyszerre csak azt vettem észre, hogy megfulladt. Erre rémülten a rendőrségre szaladtam.

ÖTÖDIK VALLOMÁS

- Hogy egyáltalában ismertem-e ezt a Csavolcseket? Bizonyos precíz jogi értelemben vett disztinkció szerint azt lehetne mondani, hogy nem ismertem. Hallottam, hallottam, hogy meggyilkolták - de nekem mi közöm hozzá? Hogy akkor miket beszéltem össze? Szent Isten, akkor nagyon izgatott voltam az esettől, lehet hogy mondtam valamit, de az nem beszámítható állapotban történt, pedig a ténykörülmeny megállapíthatóságának ez a conditio sine qua non-ja. Azon egy vagy több, határozott vagy határozatlan mérvben részes személy, vagyoni jogi vagy vagyoni jogi vonatkozású viszonyainak közös tömege, mely más viszonyok tekintetében való vonatkozások alapján jogképzelem által önállóbb alanyiséggel ruháztatik fel...

A MAGYAR PÉNZHIÁNY OKNYOMOZÓ TÖRTÉNETE

Akadémiai értekezés

ÓKOR

Már a régi magyarok sem ismerték a pénzt, amint azt Lemaître, a kitűnő hisztorikus »Histoire de la Nimolisme hongroise« című alapvető munkájában részletesen kifejti. Filologice tárgyalva az esetet, kiderül, hogy a magyar »pénz« szó a régi »nincs«, »néncs«, »néndz«, »véndz«, »féndz«, »pénz«. A szó gyökét a kitűnő filológus hosszas keresés után találta meg; magát a pénzt azonban ő se találta meg.

FEJEDELMEK KORA

A magyar fejedelmek hosszú ideig nyomorogtak, míg végre Szent István kapott egy koronát. Ezért az egy koronáért sok viszálykodások folytak. Második Endre volt az első, aki a magyar pénzügy fellendítését célozva, vakmerőbb spekulációba kezdett: ama kérdésre, hogy mit akar inkább, kardot vagy koronát, a kardot választotta, abban a reményben, hogy hátha sikerül valahol eladnia két koronáért. Sajnos, ezt a vállalkozását nem koronázta siker.

TATÁRJÁRÁS

1244-ben a tatárok bejárták egész Magyarországot, de a pénzt nem tudták megtalálni ők se, erre hazamentek. A tatároknak szép, egyenes járásuk van, rövideket léptek, láb kifelé.

MOHÁCSI VÉSZ

A mohácsi vész alkalmából, mikor Második Lajos belefulladt a magas árfolyamba, azért az egy koronáért megint nagy perpatvarok voltak. Végre Szapolyai és Ferdinánd között osztották fel a koronát - mindegyik kapott huszonöt krajcárt.

TÖRÖK HÓDOLTSÁG

Ezek után Magyarország 150, koronaértékben 300 évig a törökök kezében volt. Ezáltal a törökök nem tudták használni a kezüket, mire néhány balkán állam hátulról megrántotta őket, mire a törökök hirtelen eleresztették Magyarországot. Ekkor vált aktuálissá Budavár bevétele, mely így sokáig foglalkoztatta a magyar kereskedelemügyet. Savoyai Eugént bízták meg az ügy békés elintézésével, ugyanis némi remény mutatkozott arra, hogy a magyar pénzügy kicsit fellendüljön. Kiderült azonban, hogy Budavárnak nagyon kevés a bevétele a kiadásokhoz képest, dacára az elsőrendű attrakcióknak. Ez se segített.

BÉKÉS FEJLŐDÉS

Az ezután következő kormányok mindent megtettek a magyar pénzhiány fellendítésére és istápolására. A magyar pénzhiány örvendetesen izmosodott, és nemsokára a társadalom leg-szétágazóbb rétegeibe is beszivárgott. Montecuccoli tábornok érdeme, hogy feltalálta a magyar pénzkérdést. Pénzkérdés alatt értendő ez a kérdés: »Miért nincs Magyarországon

pénz?» Ez a kérdés nagy érdeme a politikusoknak; a pénzfeleletet, sajnos, eddig még nem sikerült feltalálni...

FORRADALOM

Bécsben 1848-ban egy napon elterjedt az a hír, hogy láttak egy embert, akinek pénze volt. A diadalmasan fejlődő pénzhány kérdését mélyen sértette ez a feltevés. Ekkor jött az a nagy harc, amelynek eredménye lőn az a határozmány, hogy Magyarországon nincs úr, nincs jobbágy, és hogy mindenki tartsa meg azt a pénzt, ami nála van. Ekkor végre kiderült, hogy senkinél sincs.

PAPÍRPÉNZ

Miután így nyilvánvalóvá lett, hogy a pénzről szóló hír évezredes legenda volt csak, a pénzforgalom, mint olyan, lassanként átment a köztudatba, és most csak papíron, versekben fordul elő. A költészet eme kultuszának az állam is hódol, »papírpénz« címen költeményeket nyomtat és osztat szét. E kis ábrándos versek arról szólnak, hogy ha valaki az államnak bemutat egy ilyen kis versikét, Álomországban kap érte egy picinyke aranykát. Ezt az állam megígéri. Már pedig az állam megtartja, amit ígér. Ha pénzt ígér, azt is megtartja.

HIÚSÁG

Nagy Emberrel negyven évvel ezelőtt találkoztam először: akkor húszéves volt, és máris ünnepelt költő, drámáját a világ minden színpadán játszották, és őt jelölték a Nobel-díj irodalmi nyertesének. Ahítattal hódoltam neki, és elragadtatott szavakban emlékeztem meg a csodálatos műről. Udvariasan hallgatott végig, aztán tartózkodó őszinteséggel válaszolt.

- Igen - mondta gondolkodva -, tudom, van abban a drámában valami. Jól van megkonstruálva, tetszik tudni. De azért most már másképpen csinálnám, ha előlről kellene kezdeni. Az ember mindig tanul... Aztán másképpen is képzeltem a szerepeket... de, úgy látszik, a közönségnek úgy jó, ahogy a színész csinálja.

- Persze - jegyeztem meg udvariasan -, talán az volna a legtökéletesebb előadás, ahol minden színész úgy játszana, ahogy az író játszaná el a szerepet, ha színész volna...

Nagy Ember érdeklődve nézett rám.

- Nagyon helyes megjegyzés - mondta felvillanó szemmel. - Látja, ez az én titkos gondolatom, amiről ritkán beszélek. A szerepet, a főszerepet magának az írónak kellene eljátszania, hogy tökéletesen sikerüljön az alakítás... Hiszen ha lehetne...

- Nos? - kérdeztem. - Miért ne?

- Majd... egyszer... - mondta izgatottan. - Majd megmutatom... Azt hiszem, csodálkoznának az emberek, ha egyszer fellépnék... mint színész, mi?

És fürkészve, kíváncsian várta a véleményemet, egyik kezét teátrálisan emelte szeméhez, és észrevettem, hogy torokból próbálja adni a hangot.

Húsz évvel később kerültem össze másodszor Nagy Emberrel. A szállodájában kerestem fel, hogy lapomnak tudósítást írjak arról a szenzációs találmányról, amely merőben felforgatta a természettudományos elméleteket, s váratlan lendületet adott a gyakorlati fizikának.

Kérdéseimre kissé gépiesen válaszolt, amit nem vettem rossz néven, hiszen annyit zaklatták az újságírók. Törtem a fejem, hogy valami olyan kérdést eszeljek ki, ami érdekelhetné. Szerencsém volt, a találmány szociális jelentőségére tereltem a szót. Azonnal felélénkült, és egyre fokozódó lelkesüléssel kezdte magyarázni, hogy találmánya milyen változásokat vonna maga után, ha a kedvező politikai viszonyok ráterelik a nemzetgazdászok figyelmét.

- Egy nagyszerű, nagyszabású politikusnak kellene kezébe venni a dolgot - mondta lendülettel.

- Egy olyan embernek, aki személyes szuggesztiójával hatna a tömegekre, aki bátor és óvatos egyben, aki egész ember, aki...

Felállt, és úgy szónokolt; éreztem, hogy egyetlen kérdés következhetik:

- És miért ne lehetne ön az a nagy politikus?...

- Gondolja? - kérdezte közönyössé tompított hangon, de e hangban öröm csillogott.

Tíz évvel ezután a képviselőház folyosóján szembejött velem a Nagy Ember. Nem emlékezett rám; másról kezdtem beszélni, és gratuláltam neki sikeréhez. Néhány nap előtt zajlott le a nagy parlamenti harc, amiben Nagy Ember diadalmasan verte vissza a fenyegető, nemzetiségi előnyomulást, és legalább húsz évre biztosította az ország békés, diadalmas fejlődését.

- Igen - mondta szórakozottan -, ügyes gondolat volt azzal a szavaztatással... Nem haragszik, ugye, de sietek az Opera főpróbájára...

- Kegyelmes uram zenebarát?

Nagy Ember szeme felcsillant.

- Remélem, hogy valamikor még több leszek, mint egyszerű zenebarát... A zene, kedves barátom, a zene az egyetlen dolog, amivel érdemes foglalkozni... Vajha itt volna már az idő, amikor nem zagyva és fülsértő szavakban érintkeznek az emberek, hanem a hangok végtelen harmóniáján keresztül...

- Talán?... - kérdeztem.

- Igen - mondta sietve -, próbálok csinálni valamit. Majd meglátjuk.

Nagy Embert hatvan éves jubileumán láttam utoljára. Babérkoszorút vittem neki annak az egyesületnek nevében, mely kiküldött, hogy üdvözljem.

Kedves közvetlenséggel fogadott, leültetett, és cigarettával kínált.

Elfogódva ültem le, és válogatott szavakban kezdtem méltatni érdemeit. Rátértem műveire, melyek iskolát csináltak, s egész korszakra nyomták rá a lángész bélyegét. Aztán beszéltem a nagy politikai tettekről, bátorságáról, közéleti küzdelmeiről, nagyszerű intézményekről, amiknek ő volt alapítója. Udvariasan hallgatott, de néhány perc múlva észrevettem, hogy nem figyel rám. A szemét egy pontra irányította, elnézett a fejem felett. Zavarba jöttem, fészkelődni kezdtem, aztán lopva hátranéztem: egy tükör volt a hátam mögött. Gyorsan visszafordultam, de már nem emlékeztem a mondat első felére. Roppant kínos helyzet volt, fülig elvörösödtem, és kétségbeesetten keresgéltem valami gondolatot, amivel kivághatnám magam; ekkor nyakkendőjére esett a tekintetem, amin nyugodtan babráltak a Nagy Ember ujjai. Máris sokáig hallgattam, muszájt valamit mondani a félbehagyott mondat helyett.

- Milyen szép nyakkendője van - bökte ki bután és kétségbeesetten.

- Ugye? - kiáltott a Nagy Ember felugorva. - Ugye szép? Az én ízlésem! Hatvan közül válogattam ki; hozzáértők szerint három darab van belőle egész Európában.

Először láttam igazi, tökéletes boldogságot ragyogni a Nagy Ember szemeiben.

BESZÉLGETÉS-MINTA

olyan két úr használatára, akiknek egymással valami fontos elintéznivalójuk volna, és éppen mikor a dolog meritumára térnek, megjelenik egy harmadik úr, nem szól semmit, mire a két úr elhallgat, várva, hogy majd csak elmegy, hiszen semmi mondanivalója nincsen; de a harmadik úr nem megy el, udvariasan mosolyog, nem szól semmit, nem zavar, csak éppen hogy nem megy el. A beszélgetés közönyös, majdnem unott hangon folytatandó, mintha egy régebben megkezdett beszélgetés folytatása volna.

- Na igen, hiszen én is.
- Persze, hogy te is.
- Tudod, az ember ilyen dolgokban legyen konciliáns... Én mondtam neki, hogy keresztbe nem lehet kötni.
- Szólsz hozzá, ilyen butaság... Erővel keresztbe akarja kötni, és még hozzá mostan.
- Amikor úgyis a harmadik emelet négy alatt muszáj megcsinálni, most már.
- Még pedig hamarosan!... És bélyegilletéssel, mondom neked, bélyegilletéssel!
- A bélyegilleték nagyon helyes, kedves barátom... Látod, ezt vártam tőled! Már szombaton mondtam a Mellingernek, hogy te vagy az az ember, kizárólag te lehetsz az az ember, aki, ha senki más, le tudja kötni a bélyegilleték joghatály szerinti mibenlétét...
- *Izgatottan.* Mibenlét? Hát mégis mibenlét?
- Kérlek, én mondtam, hogy ne, de hát akarták. Azt mondták: »Mibenlét, vagy nem mibenlét. Válasszak«. Választanom kellett, hiszen tudod, hogy a gyermekeimről van szó.

Ha a harmadik úr még erre se megy el.

- Persze, persze, a szegény, beteg gyermekeidről. Egy apának ez a legfontosabb.
- Különösen ebben az esetben!
- Hát mit mond az orvos? Fertőző?
- Fájdalom. A legnagyobb mértékben.
- Így van ez ezzel a bubó-pestissel.
- Ezzel bizony már csak így van.
- Így, így. Így biz a.
- Hja bizony. Én már úgyis biztosan megkapom.
- Meg én. Most már mindegy. Már egy órája vagyunk együtt, és jól tudod, hogy negyedórai együttlét a megfertőzött egyénnel menthetetlenül további fertőzést jelent.
- Milyen szomorú tünete korunknak.

Ha a harmadik úr még erre se megy.

- El tudom képzelni, hogy hatott rád...

- Igen. De türtőztettem magam. Nem érdemes, mondtam magamnak.
- Ha már úgyis megharapott!
- Igaz, akkor már úgyis mindegy.
- Hát szóval nyugodtan bementem.
- Alva találtad?
- Alva. Hangosan horkolt. A feje félre volt csúsztatva.
- Így könnyebb. Felülről?
- Felülről, kicsit rézsút.
- Mindjárt beszaladt?
- A két csigolya között.
- Én is így szoktam. Kihúztad?
- Kihúztam és megtörültem.
- A gyomrát nem?
- De, alulról, egyetlen vágással.
- Persze, persze... Kifordult?
- Ki.
- Tüzes vas is jó.
- Jó, néha.
- Torkon keresztül.
- Mellkasba.
- Tüdőt be.
- Bordát össze.
- Hja, hja.
- Hm, persze.

Ha a harmadik úr még mindig marad.

- No, és most nyugodtan ülsz?
- Mit csináljak? Aránylag még ez a legjobb.
- Persze, hisz odakünt úgyis...
- No, ugye... Várnak.
- Legjobb, ha megvárod.
- Legjobb. Legfeljebb, ha bejönnek és észrevesznek...

Mozdulat a nadrágzseb felé.

- Mind a hat benne van?

- Mind.

- És hogy képzeled? Rögtön rájuk?

- Mihelyt idejönnek... úgy öt perc múlva itt lesznek... két-két golyót három irányba... Errefelé, errefelé... meg errefelé... *A harmadik úr felé.* Nem célozva, csak találomra.

- Ez a legjobb.

- Ez.

Ha a harmadik úr még erre se megy el, akkor a két beszélgető úr kel fel, és máshova megy, folytatni a dolgukat egymással. Különben ezt mindjárt is meg lehet tenni. Ez esetben az egész beszélgetés elhagyandó.

HÁZIÚR FINOM EMBER

- Kérem, azt a harmadik emeleti lakást szeretném megnézni, ami ki van írva...
- Az a negyedik emeleten van, de már kivették. Hanem, van egy a műterem mögött, az ötödiken.
- Milyen az?
- Tessék, benne volt a hirdetőben. Három világos utcai szoba, konyha, cselédszoba és a mellékhelyiségek, legmodernebb berendezés. Kétezer korona.
- Hm. Van lift?
- Vanni van. Csakhogy most ki van adva. Egy aviatikus lakik benne. Tetszik látni, most jön lefelé... elég szépen rendezte be magának. De őszre kiköltözködik... Nem tetszik szintén aviatikusnak lenni?
- Nem... furcsa véletlen, nem vagyok az.
- Mert ha az tetszene lenni, ki lehetne venni őszre. Jól lehet benne gyakorolni.
- Hát akkor talán azt az ötödik emeletit megnézném.
- Hanem az magasan van. Meg aztán egy kicsit fáj a lábam.
- Akkor...
- Nem baj, csak tessék felmenni, megnézni, aztán majd megbeszéljük.
- A kulcs benne van az ajtóban?
- Az ajtóban benne van, csak épp az ajtó nincs benne a lakásban. Csak tessék nyugodtan bemenni. A macskáktól ne tessék megijedni, vének már.
- Alászolgája. Ja, az úr az, aki délelőtt felment megnézni a lakást. Nem ismertem meg... olyan hamar esteledik az idén.
- Igen... egy kicsit magasan van a lakás.
- Hát hogy tetszett?
- Szép, szép... és sok tekintetben megfelelne. Csakhogy hiszen csak két szoba van....
- Hát az a harmadik balra?
- Amelyikben az a döglött kutya fekszik?
- Már megdöglött a szegény Pfeffer? Nem kutya az, ember volt az. A lakó, aki felmondott augusztusra.
- Hát az szoba?
- Persze hogy szoba. Szép, világos utcai szoba.
- De hiszen nincsen benne ablak.
- De az egyik fal utcára nyílik.
- Na igen... hanem, mondja csak, nem hideg egy kicsit ez a lakás télen? Azért kérdem, mert egy ajtó sincs az egész lakásban.
- Lehet fűteni.

- Csakhogy nem láttam kályhát.
- Lehet azt beállítani. A háziúr nálunk megengedi a lakónak, hogy kályhát állíttasson.
- Na, és mondja... az, ahol a két feloszló csontváz fekszik, az a fürdőszoba?
- Az, ahol egy rohadt zsák van?
- Az, az.
- Igen, az a fürdőszoba.
- Hát hol a kád?
- Lehet állíttatni bele.
- De nincs vízvezeték.
- A háziúr megengedi, hogy a lakó be hagyja vezetni.
- Még egy kis baj van... Az egyik fal beomlott...
- Igazán? Hm, hm, az persze baj. Erre vonatkozó utasításom nincsen, de majd holnapra megkérdezem a háziurat, megengedi-e, hogy a lakó a falat újra fel hagyja építeni. Biztos, hogy megengedi, nagyon finom ember. Csakhogy persze akkor egy kicsit drágább lesz a lakás.
- Miért?
- Na hallja az úr, hát ha annyi pénzt fektet bele, és megcsináltatja, hát az olyan lakás lesz, hogy nem lehet annyiért adni.
- Mondja csak, ki a háziúr?
- Az egy nagyon finom ember.
- Látta már a háziúr ezt a lakást?
- Nem a'.
- Szeretném, ha meglátogatna benne egyszer... nem lehetne?
- Majd megmondom neki, de akkor tényleg tessék átalakíttatni a lakást, beépíttetni, ajtót állíttatni bele, kifestetni, mert az nagyon finom ember, a háziúr, azt nem lehet olyan disznóólban fogadni, ahogy most az a lakás kinéz.

ZÖLD BARACKOK

Egy nagy barackfán tavasszal, mikor melegen és barátságosan kezdett sütni a nap, kinyitották szemüket a picike, zöld barackok, és kíváncsian körülnéztek.

- De jó meleg van - mondta az egyik barack, akit Gábornak hívtak. - Mitől van olyan jó meleg?

- Attól a nagy sárgától - mondta Pista barack, aki barackmag korában esztétikai tanulmányokkal is foglalkozott. - Attól a nagy sárgától ottan, szembe velünk, a kék égen.

- És mi az a nagy sárga? - kérdezte naivan Gábor barack.

- Mi lenne? - mondta fölényesen Pista barack. - Az is egy barack, olyan, mint mi, csak hogy valamivel nagyobb, és egyedül van, egyedül lóg valami nagy fáról, amit innen nem látni.

- És mi is leszünk ilyen szép sárgák? - kérdezte kíváncsian Gábor barack.

- Hogyne! - mondta fölényel Pista barack. - Ha sokáig tart ez a jó meleg, akkor mi is ilyen szép sárgák leszünk.

A jó meleg csakugyan tartós volt, és a zöld barackok kezdtek szépen sárgulni. Különösen az egyik, akit Sándornak hívtak, és aki a legszélén ült a fának, és a legtöbb napfény érte.

- Ez a Sándor gyönyörűen fejlődik - mondta egy napon Pista barack, aki szerette figyelni a barack-testvérek gyarapodását.

Azóta nagy tekintélye volt Sándornak a barackok között.

- Meglátjátok - mondta Pista -, ebből lesz a mi Lajosunk.

(Tudniillik a nagy sárga barackot, ami az égen lógott és ami olyan jó meleg volt, Lajosnak nevezték el.)

- Már most van olyan sárga - mondta később. - Hová fog fejlődni ez a fiú, szinte beláthatatlan.

Sándor valóban egyre sárgább lett.

- Valamivel kisebb, mint Lajos - mondta Pista -, de ez csak optikai csalódás. Tudniillik Lajos messzebb van, és minél messzebb van valami, annál nagyobbak látjuk mi.

Ez ugyan nem egészen így van, de hát egy baracktól az is szép, ha egyáltalában tud ilyen nehéz latin szavakat, mint: optikai csalódás.

- És miért ne? - fűzte tovább gondolatait Pista barack. - Tegyük fel, hogy Lajos valami egészen rendkívüli lény a barackok között, mivel úgy látszik, hogy mindannyian tőle tanulnak sárgulni, még ez a Sándor is, aki pedig kivételes tehetség. Wilde Oszkár egy helyen nagyon szellemesen megjegyzi, hogy nem a művész tanul a természettől, hanem a természet tanul a művésztől.

Ezt ugyan nem egészen így mondta Wilde Oszkár, de hát nem elég-e egy fiatal, zöld baracktól, hogy egyáltalában olvassa a nagyobb külföldi írók műveit?

- Azt lehet mondani - fejtegette néhány hét múlva Pista barack -, hogy a mi Sándorunk nemcsak hogy van olyan sárga, mint az az agyoncsodált, agyonistenített Lajos, hanem talán még sárgább.

A barackok helyeslően zúgtak, Sándor, az ünnepelt sárga, szenvelgően legyintett, és keserűen megjegyezte, hogy ehhez két hónap kellett a többieknek. Ő ezt már zöld korában tudta saját magáról. De hát nálunk nem értik meg a barackot, mert nincsen igazi kultúra.

- Úgy van, sárgább - kiabáltak most már mindannyian.

- És tulajdonképpen kicsoda az a Lajos? Valamikor, igaz, elég sárga volt, és zöld korában, amikor még nem volt ítélőképessége, a mi Sándorunk is tőle tanult - állítólag - sárgulni. De most kiderült, hogy Lajos fejlődésképtelen, már nem tud újat nyújtani. Ő mindig ilyen sárga volt, nem fejlődött, nem változott semmit, míg íme a mi Sándorunk egyre színesebb lesz, egyre duzzadóbb, piros és barna színekben pompázik.

- Kétségtelen - mondta ki végre a szentenciát Pista barack -, kétségtelen, hogy a mi Sándorunk az igazi, az új, a tökéletesebb barack, az ultra-barack; mondhatnám a barackabb barack. Lajos kora és a fejlődésképtelen romantikáé lejárt, le kell lökni Lajost onnan, és Sándort kell a helyébe ültetni. Látjátok - ujjongott fel hirtelen -, Lajos maga is megérezte, hogy igazunk van - odanézzetek! Magától lehullott a fájáról!

Mindnyájan odanéztek. Esteledett, és a Nap, mely melegíti és érleli a barackokat, e percben csakugyan fáradtan bukott a láthatár mögé.

KÉT NŐ BESZÉLGET

- Én nem értem, hogy lehet annyit beszélni róla.
- De milyen ostoba dolog, milyen smokkság, szólsz hozzá!...
- A Tejbegrízéktől jövök, otthagytam őket, mert már nem viselem el, hogy egyébről sincs szó.
- Milyen színvonal, édesem. Látod, ez az oka annak, hogy egy barátnőm sincs. Nem szenvedhetem az ostoba nőket.
- Én is csak azért szeretem a férfitársaságot, mert ott beszélhet az ember, gondolatok vannak - nichts über Intelligenz! - mondhatom neked. Ezek a nők, csak ruhákról lehet beszélni velök, most meg, mióta itt van, mind megbolondult, tele van vele a fejük.
- Utálatos. Én nem értem, hogy lehet annyi szót vesztegetni rá.
- De ennyit beszélni róla!!
- Két szóval el lehetne intézni az egész esetet. Jóképű fiú. Kész.
- Csinos megjelenés. Fertig.
- Érdekes arc. Hát aztán?
- Férfias fellépés. Nincs tovább.
- Tűrhető látvány. Semmi egyéb.
- Kellemes külső. Ennyi az egész.
- Fiatalos alak. Elég.
- Jóleső jelenség. Pont.
- Artisztikus forma. Csönd.
- Finom vonalzás. Muzik.
- Gyengéd arabeszk. Nna.
- De hogy ennyit kelljen róla beszélni!
- Hogy ekkora szájnyitogatást érdemes volna csinálni!
- Hogy így kelljen forgatni a papulájukat!
- Hogy ennyit gágogtassák a fejük nyílását!
- Nem mondom, még ha valami nagy költőről volna szó, vagy valami nagy gondolkodóról.
- Az, én is csak azt akartam mondani. Egy olyan nagy gondolkodó, az már igen. Arról már érdemes. Akivel az ember beszélhet fizikáról, matematikáról, filadelfiáról.
- Filadelfiáról?
- Vagy filológiáról, bánom is én, vagy valami ilyen vacak.
- Persze, de így folyjon a nyáluk, egy ilyen mitugrász miatt! Egy ilyen reklám-pofa!
- Egy ilyen mozi-figura!
- Egy ilyen szívdöglesztő!
- Egy ilyen férfidémon!

- Nem megy a fejembe, mi van az egész emberen amivel félpercnél tovább érdemes volna foglalkozni. Egyebe sincs annál a kis csinoságánál.
- Annál a kis férfiszépségénél.
- Meg az a kis szuggesztív erő.
- Annál a kis szájánál.
- Meg hogy az a szeme van neki.
- Kettő.
- Hogy egy kis szívdobogást kap az ember.
- Nagyszerű! Hát mi van azon? Hogy az ember peislija egy kicsit rángatózik, ha látja.
- Meg egy cseppceskét a szeme kijjebb jön, mint rendesen.
- A szemüregéből.
- Nagyszerű! Hát aztán?
- Én is azt mondom. De hogy ezeknek a nőknek van képük leveleket írogatni neki!
- Meg hogy körülállni a Royal kapuját, mikor lejön az utcára.
- Meg szaladni a kocsija után!
- Mintha volna eszibe törődni velük.
- Hiszen körül se néz. Összehúzza a szemöldökét és megy.
- Na, és ha nem húzza össze? Muszáj azért mindjárt végigesni az utcán? Hát elvesztettem én mindjárt a fejem, amikor láttam, hogy egy kicsit rám nézett, mielőtt a kocsiba ugrott?
- Vagy én talán olyan nagy dolgot csináltam belőle, amikor azt a kis kártyát küldte a pincérrel, hogy szeretne velem megismerkedni?
- Vagy én talán nagyon meg voltam lepve, mikor bezörgetett az erkélyablakon, éjszaka, és sírt, mert nem nyitottam ki?
- Vagy én talán csodálkoztam, mikor egy revolvert szorongatva a kezében, vérbenforgó szemekkel méregette a férjemet?
- Vagy mikor így kinyújtotta a lábát...
- Pardon, kérlek, azért nem muszáj belém rúgni.
- Ó, édesem! Csak nem?
- De igen, egészen belém rúgtál, vérzik a lábam...
- Ó, drágám, parancsolj egy kanál vizet... mosd le, vagy ülj bele egészen a kanálba... és tartsd le a fejedet - jó, ha ilyenkor az ember egy kicsit visszatartja a lélegzetét, egy félperccel tovább, mint ameddig az ember kibírja.

AZ UTCASEPRŐ

Mottó: *Sepertem eleget
Seperjen már más is.*

Bécs városa házi kezelésbe vette az utcaseprést, olvasom, mire elbocsátotta három öregedő utcaseprőjét. Mind a három utcaseprő öngyilkosságot követett el. Jöttek az új utcaseprők, és sepertek. Az egyik seprés közben a hulladékpapírok közt talált egy levelet: az egyik öngyilkos utcaseprő utolsó levele volt. Meghatottan és fennhangon elolvasta, amint alább következik:

Ma utoljára seprek, utoljára. Legyen ez a nap életem eltűnő emlékeinek szentelve: mire e levelet elolvasod, ó ifjú és erős seprő, ki jobban sepersz nálam, én már nem leszek az élők között. Nem tudom elviselni a gyalázatot, önként keresem a halált, amely megváltást jelent számomra.

Ármány és gonoszság okozták bukásomat, ó ifjú, és én megadom magam. Nagyszerű pályát sepertem végig, és utolsó perceimben vigasztal az eltűnt dicsőség kései ragyogása.

Úgyszólván a homályból buktam fel hirtelen a nyilvánosság színpadára. Apám és anyám egészen egyszerű emberek voltak, kénytelenek voltak iskolába járni. Elvégeztem az egyetemet, és tanári oklevelet kaptam. Tíz évig sanyarú csillagok borongtak életem fölött, ekkor váratlanul ért a szerencse. Utcaseprői állást hirdettek a városnál, jelentkeztem, és - kineveztek. Harminc jelentkező közül csak engem neveztek ki - fellépésem szuggesztív erejében keresem e rejtély okát, mert diplomám, amit ez alkalomból felmutattam, nagyon keveset jelentett szemükben, s kvalifikációnak vajmi csekély volt: különben a jelentkezők közt három ügyvéd és négy orvos is szerepelt, akiket visszavetettek.

És elkezdődött pályafutásom, a siker mámora állandóvá lett, és napról napra követett. Délután ötkor megjelentem az utcán, és sepertem tízig, tízkor jelentkeztem az irodában, ahol napról napra átnyújtották nekem a három koronát. Az anyagi fellendülést erkölcsi és művészi elismerés okolta meg: művészetem összeforrt egyéniséggemmel, és vérembe ment át. Éreztem, hogy tökéletes vagyok a magam nemében, nem hiszem, hogy volt még ebben az országban valaki, aki a seprés művészetének árnyalatait oly mélyen ismerte volna, mint én. A siker nem maradt el: csakhamar a főútra kerültem, és a legbonyolultabb feladatok megoldásával bízott meg a magas kormány. Seprőfelügyelővé neveztek ki: tizenöt éven át nekem kellett ellenőriznem, hogy az utca szélére sepert szemetet rendszeren beszállítják-e a személtárába. Pályafutásom ezen fénykorára még sokan emlékeznek: nagyrabecsült barátom, Grün Alajos, aki abban az időben a Merkerstrasse sarkán közhordári hivatalt és jelleget viselt, elmondhatja, hogyan éltem én akkor: asztalomról, hol a környék legkiválóbb államközegei jelentek meg, sohasem hiányzott a húsleves, de néha söröspalackok durrogása verte fel a csöndet. Egészen külön, csak a saját használatomra rendelt, valódi fából készült ágyat béreltem egy vadregényes, ősi hónaposszoba közepén, közvetlen a kályha mellett, kalapjaimról, cipőimről legendákat beszélt a fiatal, törekvő utcaseprő-nemzedék, mely szédülve nézte szárnyalásomat, volt cipőm, amiért nyolc koronát is elfecséreltem.

Talán éppen pazarló-szenvedélyem okozta bukásomat. De irigyeim is voltak: a fiatalok nem nézhették büntetlenül ezt a pályafutást. Esténként, mikor sikerem lázában elfáradva, kimerülten jártam ágyamra, ők kilopóztak az utcára, és hulladékokat dobáltak el azon a helyen, ahol én egy félóra előtt még sepertem. Voltak aztán, tudom, hogy voltak, bár bizonyítani nincs módomban, voltak fondor besúgók, akik a kormánynál áskálódtak ellenem, hivatkozva a hulladékokra, hogy felelősségteljes állásomban megrendítsenek. A kormányt különben is mindenütt

támadták: a háborúk miatt a pénzügyminiszter helyzete kényessé vált, és kellett valaki, akit bűnbakul állítsanak oda, valaki, akinek bukása megkönnyítse az ő helyzetüket. Évek óta sejtettem, hogy ez én leszek: nagyon megnöttem már nekik, féltek tőlem. De nem mertek nyíltan fellépni ellenem; először csak leküldtek a körútról és mellékutcába rendelték. Berchtold szerencsétlen külpolitikája azonban elvégezte a többi: úgy látszik, az udvarnál is kegyvesztetté váltam. Tegnap végre megkaptam az értesítést: húszéves közpálya után felmentettek.

Tudom: volna még mód rá, hogy éljek. A csatornaépítés részéről is kaptam ajánlatokat: de nekem elég volt. Kicsavarták kezemből a seprőt, és a fejét felfelé fordították - magamhoz szorítom, mint katona a zászlaját, és meghalok. De akik utánam jöttek, gondolatok sorsomra, s a Rémület szorítsa össze szíveteket. Megváltoztak az idők, kizökkent a korszellem, az Apokalipszis közel van, ha ez megtörténhetett - én nem várom be az összeomlást. Az üstökös közel van, hogy csóvájával elsöpörje e bűnös és korhadó Földet, félresöpörje az útból, mint egy darab narancshéjat, a fene egye meg, a narancshéj mindig beleakad a seprőbe, nem lehet kipiszkálni, hogy némely ember olyan, mint az állat, csak eldobálja a kövezeten. Fiatal seprők, akik utánam jöttek, hallgassátok meg egy halni térő tanácsát: a héjat be kell seperni a vágányba, ez a legjobb, a papírt, ha nem jön a seprővel, hagyni kell, biztosan odaragadt, de a cseresznyemagtól óvakodjatok, elrontja a cirokseprűt. Isten veletek: a többi néma csönd.

A FEJETLEN EMBER

Villámlott, s utána hosszan dörgött az ég; villám és dörgés között jutottál eszembe, az utcán, barátom, míg szaladó emberek között egy kapu felé igyekeztem. Eszembe jutottál, s egy csodálatos és váratlan kérdés döbbsentett meg - hogy van az, hogy még soha nem jutott eszembe?

Hogy még nem jutott eszembe soha megkérdezni téled, barátom: hol van a fejed?

Nagyon sok barátom van, ismeretlenek és ismerősök, szobákban és tereken láttam őket, s róluk elképzeltem az emberarcot, s most már tudom, milyen egy ember.

De mi lett volna, ha csak téged ismerlek, barátom?

Huszonhat éven át láttam lábaidat, amint súlyosan húzódnak a földön, s nyomot hagynak; és láttam kezeid lebegni lazán, szorongatni idegen kezeket, simogatni szép kelmék szövetét, és látom most is, rákulcsolódva a tollra, végighúzódní, papíron. És láttam karjaid meztelenül és szövetekben, láttam mellényed csücskét s két-három gombját, s kabátod kihajló gallérját is látom, s még egy leomló darabka nyakkendőt is, s még vállaidból is látok egy darabot, ha elfordítom a nyakam jobbra és balra - a többi nincs, nem látok semmit, a nyakkendőn s a vállak felém gömbölyödő vonalán túl ködbe vész alakod, eltűnik előlem. Felállok, s elálmélkodva nézek végig rajtad, s hihetetlennek rémlik, hogy ma először vettem észre, hogy íme legjobb barátom, egyetlen bizalmasom és hívóm, akit, úgy hittem, mindenkinél jobban ismerek: egy rémes csonk, fejetlen törzs, élő kísértet, amilyent gyerekkori lázálmok mázolnak falra, függönyre, a rémmesék borzongó alakja, Fejetlen Richárd, sötét lovag, kivel a rengeteg mélyén találkozok, éjfélben, a megkínzott lelkiismeret.

Fejetlen lovag, nem csurog vér a nyakadról? Hol a fejed, barátom? Nem furcsa, hogy felnöttem veled, s figyeltelek, és gondoltam rád, hogy te voltál nekem a legkézzelfoghatóbb, az egyetlen valóság és egyetlen biztos tény, amit a szkepsis elfogad, hogy fájt nekem, ha megütöttek, s jó volt nekem, ha megsimogattak, hogy mérhetetlenül közelebb tudtalak magamhoz, mint bárki mást, s bárki más bizonytalan álmom, ismeretlen valószínűség volt csak hozzád képest - s íme ma ötlik fel, hogy soha nem láttam az arcodat a valóságban. Távolról hoztak csak hírt az arcodról, másoktól hallottam csak, hogy milyen, ha beszéltek róla, vagy néha szürke kép fölé hajoltam mohón és kíváncsian, hogy milyen lehetsz? Mert csak képekről ismerlek, ó idegen, idegen barátom, mindenkinél idegenebb, képekről és a tó tükréről, vagy a tükör taváról. Láttam a képedet, de nem hittem e képnek soha, s nem hihettem a tükörnek se, mert mihez hasonlítottam volna a képedet? Hiszen sohasem láttalak. És néha, mint a vak, dadogó ujjaimmal értem az arcodhoz, s láthatatlan homlokodon végighúztam, kitapogattam szájadat és szemeidet. Egyszer majd lerajzollak, egyik kezemben ceruza lesz s a másikkal kitapogatlak: egy ujjamat körülhúzom arcod körvonalán, s a ceruzával odalent a papíron követem majd azt a vonalat, amit az ujjam határolt.

Milyen lehet az arcod? Mész az utcán, és lopva figyellek: kezeid lóbálsz és oly nyugodtan, biztosan jársz. Nézem a lábaidat, nem lépsz földre, és kikerülsz a tócsát. Pedig nincs fejed. Rettenetes: nincs fejed. És ezek elmennek melletted, közönyösen, mintha nem történt volna semmi. Hát nem látják, hogy egy fejetlen ember jár közöttük? Nézzetek rá: a nyakkendőjén túl semmi sincsen. Nézzetek végig magatokon, nem rémültök meg? Csodálatos.

Milyen lehet az arcod? Lesütöm a szemem, s alsó ajkam erővel kinyitom. A semmiből vörös, szegletes húsdarab nyúlik ki egy pillanatra. Behunyam az egyik szemem, s a másikkal oldalt, befelé pislogok: elfolyó, fakó fehérség villan fel, otromba, formátlan valami, nyomorék vonalak, visszataszító dudorodások, nyílt pórusok.

Kezdek félni tőled.

Ó nyájas olvasó!

Mindenféle dolog

NYÁJAS OLVASÓ

KEDVES HAJNALKA KISASSZONY!

Bogdánszentmiklósvecsén - nehogy abból, hogy levelére nem válaszolok, azt következtesse, mintha azt a levelet nem kaptam volna meg. Megkaptam, és valóban belátom, hogy egy egyszerű autogramot küldeni egy csinosnak mondott vidéki kislánynak igazán nem olyan dolog, hogy akármekkora elfoglaltsága mellett is meg ne tehetné az író úr.

Bár, mint kegyed nagyon helyesen sejti, én csakugyan százával kapom naponta az effajta leveleket, és hát, ha már eltalálta, mit tagadjam, bizony azzal a gúnyos (ha nem is gunnyos, mint kegyed írja) mosollyal adom oda az inasomnak, mely a nagy humoristát annyira jellemzi. Na igen, igen, hogy annyira zaklatnak a kiadók, hát, kérem szépen, de az már túlzás, mintha semmi másra nem érnék rá, csak ezekkel tárgyalni. Kegyed, Bogdánszentmiklósvecsén, kissé nagyon is kiszínezte magának a pesti magyar író fogalmát: az például nem igaz, hogy előcsarnokomban százával várnak a kiadók, ma is csak tizenennyolc volt, talán még annyi se, és nem is verekedtek, nahát bejönni szerettek volna, azt nem mondom éppen, de verekedni! - ilyet ne gondoljon.

De nem erről akarok beszélni, hanem arról, hogy miért nem érek rá minden levélre válaszolni, s hogy a kegyed levelét bizony félperc alatt elfelejtettem, mint ahogy el is találta. Mint leveléből látom, kegyed körülbelül sejti is, mi lehet ennek az oka, csak persze vidéki fantáziájával egy kicsit elveti a súlykot, hogy egyebet ne mondjak, az a rongyos kis márvány-lakocska az Andrássy út közepén, amibe lakom, igazán nem nevezhető kastélynak; aztán kegyed azt hiszi, hogy az olyan nagy dolog, hogy az embernek autója van egy-kettő: ez igazán nagy tájékoztatanságra vall; mibe kerül ma egy autó? Potom harminc-negyvenezer koronába, abból még nem következik, hogy a magyar írók úgy méltányolja a társadalom, mint ahogy a szellem arisztokratáját (mint ahogy helyesen írja, eltekintve attól, hogy egy „t”-vel is elég volna) kellene.

Ilyen túlzásra és vidékies naivságra vall az a kérése is, hogy mondjam meg, meddig tart még a háború. Hát hogy méltóztatik gondolni, kedves kisasszony, olyan bizonyos benne, hogy énnekem tudni kell azt, és ha tudnám, vajon módomban van-e elárulni? Sajnos, a szellem arisztokratájának társadalmunkban még mindig nincs meg az a döntő szava közügyekben, mint ahogy azt kegyed olyan természetesnek találja, és mint ahogy rendjén is volna. Nagyobb kérdések megvitatása előtt fel szokott ugyan keresni a miniszterelnök, hogy nézetemről és szándékaimról tájékoztassa a kormányt, de higgye el, bármily különösen hangzik is, már többször megtörtént, hogy utóbb aztán a parlament bizonyos pontokban másként határozott. Nem szeretem, ha hamis színben látják a magyar író helyzetét és súlyát a világpolitikában, s így bevallom, inkább kitéve magam annak, hogy szép illúzióit lerombolom e kérdésben, s tekintélyemet elvesztem a szemében, bevallom, hogy a most folyó s a háború tartamára döntő tárgyalás ügyében a külügyminiszternek lakásomon való tisztelgését inkább csak formaságnak tekintem, s egyáltalában nem vagyok bizonyos benne, hogy e kérdésben való állásfoglalásomat véglegesen megmásíthatatlan tény alakjában közli a nagyhatalmakkal. Bizony, kedves Hajnalka kisasszony, mi is csak emberek vagyunk, s méghozzá nem a leghatalmasabbak.

Na, szóval csak azt akartam megmagyarázni, hogy abból, hogy levelére nem válaszolhatok, nem kell arra következtetnie, mintha ez gögből és büszkeségből történnék. Szó sincs róla. Hiszen maga is belátja, ugye.

Ja igen, bocsásson meg, hogy a borítékra, melyben jelen soraimat elküldöm, elfelejtettem bélyeget ragasztani, ez a szórakozottság érthető magamfajta elfoglalt embernél. Remélem, azt nem kell külön megmagyarázni, hogy ez igazán csak feledékenység lehet nálam - na hallja, kérem, öt krajcárom csak van, ugyan kérem, szót se érdemel, legközelebb megküldöm, egész nyugodt lehet, holnap adom el egy négykötetes regényemet.

VICCELNEK VELEM

Írói pályámat nagy koncepciókkal kezdtem: Homérosz álnév alatt megírtam „Odüsszeia” című eposzomat, melyet az Akadémia dicséretre ajánlott. Ezután prózában írt eposzt terveztem: az eposz hőstét Jézus Krisztusnak neveztem el, és a róla írott könyvet Új Testamentomnak. A könyvnek igen nagy sikere volt, de nekem abszolúte semmi; az a furcsa dolog történt meg, hogy az eposzt valamelyik magyarázó, egy történetíró, egyszerűen ellopta és felhasználta Világtörténelem című művében egy helyen, ahol nem volt írnia - hősmet pedig, akit, úgy látszik, túl jól jellemeztem, készpénznek vette a közönség, s máig is azt hiszik róla, hogy valósággal létezett; rólam a kutya se beszélt.

Más műfajokkal próbálkoztam, hogy megéljek. Dante álnév alatt megírtam az Isteni színjátékot, amit Messiás címen lefordítottak németre, onnan lefordítottak magyarra: „A tyúkom vett egy új ruhát!” címen, és a szerző neve nélkül énekelte az orfeumban Bellák Nusi kisasszony.

Később Shakespeare álnév alatt írtam néhány drámát, Schopenhauer és Kant álnevek alatt filozófiai értekezéseket is firkáltam és Goethe álnév alatt néhány drámai költeményt. Kaptam egy levelet egy bogárgyűjtőtől, aki igen udvariasan megkért, küldjem be neki a birtokomban lévő „Életbölcseesség” nevű ízeltlábút, mivel valaki figyelmeztette rá, hogy én is foglalkozom ilyesmivel, cserébe szívesen rendelkezésemre bocsát egy szép afrikai bársonycincért, amiből nálunk, Európában csak két példány van.

Ezek után felmentem a szerkesztőségbe és otthagytam egy cikket „Az akarat sokfélesége” címen. A szedő álmos volt, és a cikk ilyen címen jelent meg: „Vakaródzik a feleségem”, azonkívül belül is volt néhány sajtóhiba.

A cikk nagy feltűnést keltett, az emberek nevettek, és hamarosan kiderült, hogy egy egészen újszerű és hallatlanul mulatságos új humorista tűnt fel, aki mindent egészen furcsán és más-keppen mond: tótágast állítja a dolgokat, és mindent megfordít és eltorzít.

Az utcán kezdtek mutogatni az emberek, meglökték egymást: Ni, mondták, ez a Kovácsik - megfordultak és vigyorogva néztek utánam.

Sikerem határozottan tüneményes volt. Később már nemcsak vigyorogtak, hanem hangosan nevettek az emberek, mikor megláttak. Ni, mondták hahotázva egymásnak, itt megy a Kovácsik, jaj, de jó marhaságot írt az, barátom, a hasamat fogtam, hogy gondolhat ki valaki ilyen egy hülyeséget, hahaha, hát nagyszerű fiú ez a Kovácsik, az már igaz.

Ni, itt megy a Kovácsik, mondta egy másik, hahaha... alászolgája, Kovácsik bácsi. - Melyik az, kérdezte a barátja - hát nem látod, ez itten, mondta erre, ez ni -, és bedugta az ujját a szájamba - ez a Kovácsik fiú, na ez egy kedves marha, de jól mulattam azon a hülyeségen.

Ha bementem egy boltba cipőt venni, a kereskedősegéd egy kalapot hozott, és mikor ijedten és zavartan kérdeztem, hogy mi ez, hahotázva mondta, hogy egy Kovácsik biztosan kalapot gondolt, ha cipőt kér, hiszen hallotta rólam, hogy a kezemen szoktam járnai merő viccből. Végre mégis elhozta a cipőt, amibe mikor bedugtam a lábam, nagyot nyivákkolt, mivel macska volt benne, mire a kereskedősegéd diadallal tapsolt, hogy ugye milyen jó vicc, ugye ő tudja, hogy kell beszélgetni egy híres humoristával.

A fiatal szerzők is érdeklődni kezdtek irántam. Kedves Kovácsik tata, írták nekem, írtam egy jó marhaságot, olyan Kovácsik-féle örült hülyeséget, hát kinek küldjem el, mondok, mint a Kovácsik tatának, mondja, igaz az, hogy maga a szemölcsére gombolja rá az ingét? Na, szervusz, öreg!

Akárhol történt valami lehetetlen eset, mindjárt elküldték és megírták nekem. Maga felhasználhatja, írták. Az utcán azt mondták a családapák: Várj csak, Malvin, ott megy a Kovácsik, odaszaladok, elmondom neki, mit mondott ma reggel a Jenőke, mikor ráültették a bilire, majd kiírja az újságba.

Aztán mondja csak - mondták kövér és izmos emberek hahotázva -, hogy jut magának eszébe az a sok bolondság - és mellbeütöttek dévajul - az a sok örültség - és dévajul vállonboksoltak - jaj, de nagy huncut maga - és hahotázva fültövön csaptak - honnan szedi maga az ilyesmit - újabb gyomorboks - én nem tudnék ilyen baromságot kitalálni, ha megfeszülnék se.

Végre elmentem a harctérre, ahol hahotázva fogadott az egész lövészárók. Befeküdtem a dekungomba, mire mindenki odajött, és nevetve lökdöstek, hogy mondjak valami jó viccet.

De nincs semmi a fejembe, szabadkoztam. De igen, csak gondolkodjam, mondták, és én gondolkodtam, s néhány perc múlva felkiáltottam: Jaj, golyó van a fejemben - mire hangosan kacagott mindenki, és kacagva eltemettek a meszesgödörbe.

A JELEN PILLANATA

Húsvéti elmélkedés

A villamos kocsijára vártam: előttem sínek kereszteződtek, esett, és fénylett az úttest, a túlsó oldalon emberek siettek.

És ekkor döbrentett meg a gondolat, mintha friss szélroham csapna keresztül agyamon, kisodorván belőle mindent, ami bánat, tompa szorongás, baljós félelem.

A jelen pillanata! *Ez* a pillanat itt, állok az utca szélén, habos víz csordogál a csatorna felé és szürkén áll az ég fölöttem. *Ez* a pillanat, egyetlen százmilliárd pillanatok között, mely mindegyiktől különbözik, mert ez a pillanat először él e Földön, s ami utána következik, ismeretlen.

Mozogtok és utaztok a térben, melyet végesre határolt sorsotok, és melynek lehetőségeit, hegyeit és völgyeit ismeritek már, és elfelejtitek nagy utatokat az időben, mely ismeretlen végtelen felé visz az ismert tájak felől.

A jelen pillanata! Micsoda mélység, micsoda örvény nyílik meg előttem; az utca leferdül lábaim előtt, mintha lejtős, kanyargós pályán a hegy peremére érnék, s hirtelen sziklafal szakadna a mélybe. Itt állok a múlt partján, egyetlen lépés még - a többi ismeretlen tenger, levegőóceán. Ezt érezhette Kolumbusz Kristóf, állván az Atlanti-óceán partjain, szemét a láthatár felé meresztve, melyről nem tudhatta még, idegen világ fölé borul, vagy közvetlenül a csillagos egekbe omlik?

Mögöttem elhagyott vidékek. Jól emlékszem. Jártam a gyermekvágy forrásvidékén, zöld füvek közt néhol az öröm piros számocái villantak fel. A csalódás hideg patakján keresztül-gázoltam, sötét alagútján a kétségbeesésnek sajgó, zakatoló vonatok vittek. Emberekkel találkoztam mindenütt és mindennek tudom a helyét. Ami mögöttem van, azt meg nem változtathatom többé, a mozgókép megállt, s egyik lábukkal a levegőben, szóra nyílt szájjal, felemelt kézzel állva maradtak a figurák, a múlt figurái, s így marad most már a kép idők végeztéig. Egy kéz, mely felém nyúlt, egy szó, amit elmenőben dobott felém ismeretlen száj, a ház tetejéről zuhanó kő, mely elől félreugrottam, egy asszony mozdulata, amint az ablak felé fordult, s válla könnyedén felemelte a csipkét: - mindez megállt, megmerevedett a levegőben, s nincs az az erő, mely kimozdíthatná helyéről a múltnak egyetlen pihéjét, mely a szellőben szállongott, nincs az a hatalom, mely meg nem történtté tudja tenni a szűnyog szárnya-rebbenését, ha elmúlt.

De ami előttem áll - halljátok? -, azt még el nem határozta semmi. Abba még beleszólhatok, ott még vár rám valami, ott még dolgom van, ott még szabad vagyok: ott nem parancsol senki, ott szolgál és úr nincsen, mert ott még senki se járt, síneket senki se rakott le, vonalakat senki se húzott, házat senki se épített, ott nincs enyém és tied, ott nincs megkötött jog, jogtalan kötelesség. Száraz és lelketlen hivatalnok nincs ott, ki azt mondaná: ön ide és ide tartozik, és nincsenek akták és bizonyítványok, bélyegek és pecsétek, ott a nevem és sorsom nincs beírva lajstromokba, mert az az ország még senkié, ott senki nem uralkodik, azt még el nem foglalta senki, azt még nem osztották fel egymás közt a hatalmasok. Ott én egyenlő vagyok a királyokkal, mert én ott még király lehetek, és ők közkatona. Ebben az országban Grey nem szónokol és Asquith nem hoz határozatot és párisi konferencia nem hoz törvényt, mely mindenkit kötelez, azt is, ki lelkében más törvényt ismert meg. Mert ennek az országnak utaira táblákat és kerítéseket nem lehet állítani, mert ennek az országnak utait senki nem ismeri, ott az utak talán a felhőbe szaladnak, talán a föld alatt mennek, ott talán fehér, ami itt

fekete, ott talán nem a tengerbe futnak a folyók, ott talán fent van az, ami itt lent, ott talán nem a föld felé esik az eleresztett kő. Senki ne merje mondani, hogy ott is földre esik, mert ebben az országban még nem látott követ senki, és nem látott folyót, és nem látott tengert, és nem látott fehéret, és nem látott feketét, mert ez az ország az ismeretlen jövő.

Ebben az országban vannak még esélyeim - halljátok? -, ott nekem földem és birtokom van. Innen, a múlt partjain állva, belemeresztem tekintetem, és kinyújtom a kezem; ami ott van, ahhoz hozzányúlhatok, megváltoztathatom, helyéről eltolhatom. Ha akarom, ott nincsen úgy, ahogy lenni akar, intésemre ott visszafordulhat, ami elindult, s megindulhat, ami helyben áll.

Mert ott lefejt csuklójáról és szeméről letépi a köteléket hallgatag útitársunk, a százszor leláncolt, százszor megcsúfolt Akarat.

Húsvétvasárnap! Zúgjanak a harangok. Törjön ki börtönéből, a múltból, a szabadnak született új ember, ki nem féli, mert akarja és előidézi a Jövő.

ASSZONY ÉS GYEREK

POLIGÁMIA

FÉRJ. Hm. Nagyon érdekes. Kuriózum.

FELESÉG *nyugodtan*. Mi érdekes?

FÉRJ. Ez a dolog. Ez az ízé. Ez az ötlet.

FELESÉG. Miféle ötlet?

FÉRJ. Amit ez a Zsemlei mondott máma a hivatalba.

FELESÉG. Mit mondott?

FÉRJ. Evvel a dologgal... hm. Tudod, kérlek, én csak úgy felemlítem... mint egy ötletet, semmi mást. Egy groteszk ötlet, igazán, hidd el, nem tekintem másnak. De hogy érdekesnek találjam, azt csak szabad, ugye?

FELESÉG *nyugodtan*. Persze.

FÉRJ *felháborodva*. Aztán, kérlek, az ötlet nem is új... Történelmi precedens van rá, kérlek alássan. Ő azt mondja, hogy a harmincéves háború után is behozták.

FELESÉG *nyugodtan*. Mit?

FÉRJ. Tudniillik akkor is arról volt szó, hogy a hosszú és véres háború megtizedelte a férfilakosságot, és gondoskodni kellett a jövőről. Tehát behozták... Már most azt mondja ez a Zsemlei, hogy mi volna, ha most is behoznák, a háború után.

FELESÉG *nyugodtan*. Mit?

FÉRJ. Tudod, én igazán csak egy bizarr ötletnek tartom, hidd el, hogy behozzák.

FELESÉG *nyugodtan*. Mit?

FÉRJ *szünet után, gyorsan*. A poligámiát. *Elkapja a fejét, eltakarja az arcát.*

FELESÉG *nyugodtan*. Hja, a poligámiát.

FÉRJ *vár, aztán csudálkozva felfedi az arcát, néz, hogy nem repült hozzá semmi; meglepetve*. Igen.

FELESÉG. Hogy a poli... Hát mér ne hoznák be?

FÉRJ *csodálkozva és lelkesen*. Igazán?! Ugye? Hát ugye, te is azt mondod?! Na, ez már gyönyörű! Sohase hittem volna, hogy ilyen emelkedetten, ilyen... ilyen elfogulatlanul gondolkodol... ilyen objektívan tudsz látni... mint egy intellektus... mint egy férfi...

FELESÉG. Te mindig butábbnak hittél engem, mint amilyen vagyok.

FÉRJ *lelkesen*. De ezentúl magamhoz méltónak, nemesen és önzetlenül és szélesen gondolkodó, egyenrangú, megértő szellemnek foglak nézni, akivel mindenről lehet beszélni... szellemtársam is leszel... igen, egész boldog vagyok e felfedezésen. Most már megmondhatom neked, mint egy barátnak, egy igazi embernek, egy észlénynek... most már megmondhatom neked, hogy az én nézetem szerint is nagyon helyes volna, ha behoznák.

FELESÉG *nyugodtan*. Mit?

FÉRJ. A poligámiát.

FELESÉG. Hja, a poligámiát.

FÉRJ *lelkesen és folyékonyan, könnyv nélkül*. Azokat a kifogásokat, amiket erkölcsi szempontból tehetett az elfogult konzervativizmus, már rég megdöntötte az új tudomány... Hiszen vannak népek, melyeknél a poligámiának éppen az ellenkezője erkölcstelen. És éppen a legrégebb mítoszok tekintik természetesnek a poligámia gyakorlását... Úgy látszik, az emberi természetben gyökerezik, s így csak a természetes, egészséges rend visszaállítása volna, ha behoznák.

FELESÉG. Hát persze, fiam.

FÉRJ *lelkesen, ragyogva*. Ugye, fiam? Milyen okos, kedves, bölcs, megértő vagy! Aztán itt van a gazdasági szempont, kérlek alássan... Első percben azt hinné az ember, hogy gazdaságilag a férfira elviselhetetlen terheket róna a poligámia. De ha közelebbről nézzük, kiderül, hogy a gazdasági egyensúly nemcsak hogy megmarad, de inkább javul a poligámiában. Ez egészen bizonyos.

FELESÉG. Ha bizonyos, akkor jó.

FÉRJ *szavalva*. Igenis, javul... mert bár egyrészt én több nőről kell hogy gondoskodjam, másrészt ez a több nő, aki nekem mind tulajdonom...

FELESÉG *leteszi a villát*. Ho... hogy van ez csak, kérlek, mégegyszer? Miféle több nőről beszélsz te?

FÉRJ *tágranyitott szemmel*. Hát...

FELESÉG *megint felemeli a villát, de ezúttal hegyekkel kifelé*. Micsoda több nőt kell neked eltartani?...

FÉRJ *elhűlve*. Hát... kérlek... alássan... hát nem a poligámiáról beszéltünk?!...

FELESÉG. Bánom is én azt a poli... vagy hogy hívják. Te itt nőkről beszéltél, nem arról a pali... arról a palimágia... *Hirtelen gyanúval*. Hallod-e, tulajdonképpen mi az a polimánia, vagy hogy mondtad? *Emeli a villát*.

FÉRJ *lehajtott fejjel, lesütött szemekkel*. Hja... a poligámiát gondolod... semmi... kérlek... a... a... vámtarifa központosítását hívják így... a hivatalnokok fizetésrendezésének állami szervezését... a... a... mezei kankalin porzójának a balszirmának a tudományos neve... poli, az szir... gámia, az szírom... *Alázatosan tovább eszik*.

FELTŰZVE, GIRLANDDAL

Hogy mikor kezdett beavatni engem, beszélvén a betétről és a kivágásról, arra pontosan nem emlékszem: de két-három évnél régebben aligha történt. Eleinte feszülten és gondosan figyeltem, és már-már úgy volt, hogy kezdem felfogni, miszerint alul csak seszlivel lehet, huppolva, két applikált tölgyfagommbal, a sajátjából, de később homályosan úgy rémlett, hogy a seszli nem apart, hanem stuccolva lehetne, krézlire, az legalább slankít. Ekkor csüggedés fogott el, éreztem, hogy emlékezőtehetségem kihagy, és hogy jegyzetekkel, komoly szorgalommal sem pótolhatom tehetségem hiányát, mert hiszen a mi tegnap még feltűzdelt hólfaltni volt, sima rüssel, az ma már, úgy lehet, egészen le van engedve, két girlanddal, oldalt, leszorítva, felraffolva, összestuccolva.

Néhány hónap múlva látván, hogy még van egy-két közölnivalója e pontban, ezzel szemben családi gondjaim felnövekedvén, el kell már intéznem bizonyos anyagi ügyeket: felálltam, és udvariasan és lassan kimentem a szobából, és szaladtam a dolgaim után. Azt kell hinnem, hogy jelenlétemre nem volt feltétlen szüksége ahhoz, hogy elmélkedését folytassa, mert mikor visszajöttem, harag nélkül és derűsen közölte velem, hogy mégse lesz felstuccolva, hanem elől hasítva lesz inkább, de passzal, bordűrrel.

Ezután sokáig úgy volt, hogy inkább steltcizni kell, minden áron, még ha le is kellene bontani hátul egy tenyérnyi darabot. A hadüzenet, mely a társadalmi, gazdasági és politikai életet fenekestől rendítette meg, úgy látszik, e pontban is éreztette hatását. Mikor közöltem vele Szerbia válaszjegyzékét, elkomolyodott, röviden, de intenzíven gondolkodni látszott. Remegve vizsgáltam az arcát, végre, úgy rémlett, határozni kell. A helyzethez illő komolysággal, de nyugodtan s mondhatnám férfiasan viselkedett e nagy percekben, nem vesztette el a fejét, nem kapkodott s kijelentette, hogy a girlandról esetleg lemond, de ha éponge-ból csinálja mégis a seszlit, akkor szó sem lehet róla, hogy az aljba be lehessen toldani, legfeljebb ha gloknival applikálná az ember, aminek viszont megvan az a veszélye, hogy a slankság rovására megy.

Ugyanily higgadtan fogadta a feltornyosuló eseményeket, emlékszem, csak a japán hadüzenetnél látszott zavarba jönni, úgy látszik, a blúzkivágást befolyásolta a szövetségnek ez a váratlan értelmezése. De gyorsan rájött, hogy a kivágást is bordűrözni lehet, és alul máslit, moaréból. Salandra árulásával szemben arra az álláspontra helyezkedett, hogy apró slinglik is megteszik, de félselyem alapon, behúzza.

Mikor kardot ragadtam, hogy a határra siessek, könnyek szöktek a szemébe, és szenvedélyesen kiáltotta, hogy nem és nem és nem lehet fekete karakánt rakni fehér nyersselyemblúzra, akárki mit mond, olyat csak egy örült gondolhat ki. Velem jött, nem akart elhagyni, velem jött, mert még azt akarta csak mondani, de igazán, ne legyek már olyan morcos és unalmas, nem érti, hogy lehet valaki ennyire szórakozott és figyelmetlen, hiszen csak azt akarta még mondani, hogy azt a kék fátyolt, hiszen tudom, azt a tavalyit, amit még májusban a szürke kosztümhöz hordott, hogy azt most ráteszi erre a fehér filckalapra, roppant apart lesz, mert a másikról, arról a sárga szegélyes bársonyformáról levette a plüssmadarat, és azt is felteszi melléje.

És jött tovább, felült velem a vonatra, jött tovább, elkísért viharban és esőben, mint egy test és egy lélek, melyeket nem lehet elszakítani egymástól, velem volt golyók záporában és ágyúk dörgésében, ott menetelt mellettem a forró országúton, ő volt az, aki erőt és bátorságot adott a küzdelemben, s betöltötte pihenésem perceit, s mikor egy ágyúgolyó elvitte a fejemet, az ő hangja volt az utolsó, amit felém hozott a szél, hogy aszongya ne siessek, mégis inkább feltűzve csinálja, három gombbal, girlanddal, de az ujjakat még nem tudja, felhajtóval csinálja-e.

Így kellett meghalnom, ezzel a rettenetes kétséggel a szívemben - vándor, ha arra jársz, állj meg, kérdezd meg tőle, határozott-e már ebben dologban és hozd hírül nekem síromba, hogy könnyű legyen nekem a föld, olyan könnyű, mint egy herceg, apart, könnyű kis muszlin ízé, raffolva, ruffolva, puffolva, rüssölve, sisselve, fürüssölve, sürüssölve, süsörögve, sisteregve, mint az az apart, herceg, sikkes kis istennyila, ami egyszer mégis csak belecsap abba a ruhába, ha van igazság.

A VÉDTELEN NŐ

ASZFALTBETYÁR. Bocsánatot kérek, mélyen tisztelt nagysád...

VÉDTELEN NŐ *nem felel, siet.*

ASZFALTBETYÁR. Szabadna esedeznem, csak azt akarom mondani...

VÉDTELEN NŐ. Takarodjék.

ASZFALTBETYÁR. De hiszen, könyörgöm alázatosan...

VÉDTELEN NŐ. Takarodjék innen, piszkos gazember!

ASZFALTBETYÁR. Én csupán azért lettem volna bátor...

VÉDTELEN NŐ. Ha nem tágít innen, aljas, becsstelen csirkefogó, rendőrrel vitetem be.

ASZFALTBETYÁR. Nagyságos asszonyom, de igazán higgye el nekem...

VÉDTELEN NŐ. Hát mégsem érti meg, undok, elvetemedett kéjenc, jellemtelen csábító, hogy egy védtelen nővel van dolga, egy szegény kiszolgáltatott védtelen nővel? Ó Istenem, Istenem, minek van kitéve egy védtelen nő! *Sírva pofonvágja az Aszfaltbetyárt.*

ASZFALTBETYÁR *megrendülve.* Vigasztalhatatlan lennék, asszonyom, ha azt hinné...

VÉDTELEN NŐ. Hallgass, kutya, hallgass! Jó volna, ugye, beszennyezni egy védtelen, kiszolgáltatott nő tehetetlenségét undorító, állatian vad és mohó érzéki vágyaid dögletes kéjmámorának? Irtózatos! Nem hagyja abba az erőszakoskodást? *Mellbe rúgja az Aszfaltbetyárt.*

ASZFALTBETYÁR *rémülten.* Jézus Mária!

VÉDTELEN NŐ. Hát nem hagyja abba az úr, hogy egy védtelen nő fülébe suddogjon, aki nem akar az ilyen disznóval szóbaállani? *Fejbeveri az Aszfaltbetyárt.*

ASZFALTBETYÁR. Hát hiszen ha nem méltóztatik parancsolni...

VÉDTELEN NŐ. Hát senki nem segít rajtam? Hát nem véd meg engem senki? *Keresztüllövi az Aszfaltbetyárt.*

KÖZVÉLEMÉNY. Mi az, mi az itten?

VÉDTELEN NŐ. Ez az ember megszólított engem... *engem* megszólított! Szólított *engem* meg! Meg *engem* szólított!

KÖZVÉLEMÉNY. Rettenetes! Egy védtelen nőt! Pfuj! *Leköpi az Aszfaltbetyárt.*

ASZFALTBETYÁR. De hiszen én csak...

KÖZVÉLEMÉNY. Hát nem lehet ettől a fekélytől megtisztítani a társadalmat?

TÁRSADALOM. Segítség! Segítség! Mentsetek meg! Ez a fekély beszennyezett!

IGAZSÁGSZOLGÁLTATÁS. Mi az, mi az?

KÖZVÉLEMÉNY. Tessék gyorsan gyönni, ez az izé itten bántja a Társadalom Pistikét, aki egész nyugodtan ment haza az iskolából, ez meg nekiment itten, és minden ok nélkül verekedni kezdett! Tessék gyorsan gyönni!

IGAZSÁGSZOLGÁLTATÁS. Be kell vinni a rendőrségre.

VÉDTELEN NŐ *sír.* Ki ad nekem elégtételt?

IGAZSÁGSZOLGÁLTATÁS *zavartan*. Hát, kérem, mit tegyünk, nincs rá megfelelő szakasz...

KÖZVÉLEMÉNY. Nincsen? Disznóság!

ASZFALTBETYÁR *elhaló hangon*. De, kérem szépen... hiszen csak azt akarom mondani...

KÖZVÉLEMÉNY. Eláll! Eláll! Női becsület dolgában nem lehet bizonyítani!

IGAZSÁGSZOLGÁLTATÁS. Ez igaz.

TÁRSADALOM. Le vele! Le vele! *Levágja az Aszfaltbetyár fejét.*

AZ A PÓKFAJTA, AMELYIKNEK A NŐSTÉNYE TIZENHATSZOR AKKORA, MINT A HÍM, ÉS RENDES KÖRÜLMÉNYEK KÖZT MEG SZOKTA ENNI A HÍMET. Le vele! Le vele! Egy védtelen nőt bántalmazni! *Megcsípi az Aszfaltbetyárt.*

ASZFALTBETYÁR. De hiszen én csak azt akartam megkérdezni önagságától, hogy hogy van a kedves férje, az én Papucs Rudi barátom! *Meghal.*

VÉDTELEN NŐ *sírva*. Ilyen hazug gazember! Nem is a férjem a Papucs Rudi, csak a barátom! Nem is a barátom, mert tegnap otthagytam, ma reggel óta már a Ferivel vagyok.

AZ ASSZONY ÉS AZ IGAZSÁG

Az asszony elment az Igazsághoz és így szólt:

- Nem szeretem a férjemet, el akarok válni tőle, kérem, válasszanak el.

Az Igazság a döntvénytár egyik kiadványában lapozgatott és gépiesen válaszolt:

- Kérem szépen, az nagyon egyszerű. Beadja a válókeresetet, mire felszólítjuk a férjet, hajlandó-e elválni, és ha hajlandó, rendben van a dolog, elválasztjuk.

- Csakhogy a férjem nem hajlandó elválni, mivel erre semmi oka, csak nekem van rá okom, mivel nem szeretem őt.

- Ez kérem, nem ok. Miért nem szereti őt?

- Azt én nem tudom, hogy miért nem szeretem, valószínűleg azért, mert utálok.

Az Igazság a döntvénytárt nézegette, de nem talált erre vonatkozó utasítást.

- Hát kérem, az nem úgy van. Ebben az esetben nem választjuk el. Csak két eshetőség lehet - vagy az, hogy a férj hajlandó elválni, vagy pedig a másik, hogy kegyed olyan okot tud felhozni, melyet a törvény válóoknak elfogad. Iszákos az ön férje, azért nem szereti?

- Nem iszákos. Mégse szeretem. Talán ha iszákos lenne, szeretném.

- Veri nagyságodat a férje?

- Nem ver. Mégse szeretem. Talán éppen akkor szeretném, ha verne.

- Nem tudja eltartani, ezért nem szereti?

- El tud tartani, mégse szeretem.

- Hát akkor itt van ez az utolsó és legfőbb argumentum: nem férfiú-e kegyedhez a férje? Mert ha be tudja bizonyítani, hogy kedves férje nem férfiú, abban az esetben a törvény elismeri, hogyha nem férfiú, akkor nem is férj, és elválasztja önöket.

- De bizony férfiú, hiszen éppen azt nem szeretem benne, hogy mégis férfiú akar lenni hozzám, mikor nem szeretem. Ha nem akarna hozzám férfiú lenni, akkor tudnék mellette élni, még ha nem is szeretem. Hiszen éppen azért jöttem a törvényhez, hogy akadályozza meg a férjemet abban, hogy férfiú lehessen.

- Hja kérem, erre nincs törvény. Ha kegyed azt tudná állítani, hogy a kegyed férje nem férfiú, akkor esetleg lehetne valamit csinálni.

- Csak akkor?

- Csak.

Az asszony gondolkodott.

- Hát tudja mit? - mondta aztán -, most jut eszembe, nem férfiú. Ezennel beadom férjem ellen a válókeresetet, azzal az indokolással, hogy nem férfiú, tehát nem is lehet férj.

Az Igazság jegyzőkönyvet vett fel.

- Tudomásul vesszük, hogy az ennyi és ennyiedik törvénycikkre hivatkozva, beadta férje ellen a válókeresetet. Megindítjuk a vizsgálatot, és az eredményről értesíteni fogjuk.

Az asszony hazament és várt. Az Igazság pedig elment a férjhez, és így szól hozzá:

- Az ön felesége azt állítja, hogy ön nem férfiú, és ezen az alapon el akar válni öntől. Mit tud felhozni védelmére?

- Micsoda beszéd az, hogy én nem vagyok férfiú?

- Bizonyítsa be!

- Hogy bizonyítsam be, mikor a feleségem nem hagyja bebizonyítani? Bezárja az ajtót.

Az Igazság egy percig gondolkodott.

- Orvosszakértőt fogunk megkérdezni.

Az orvosszakértő odanyilatkozott, hogy az ember férfiúi mivoltát csak nővel szemben bizonyíthatja. Viszont az asszony nem hajlandó arra, hogy a bizonyítás céljából kísérleti alanyul szolgáljon, s erre a törvény nem is kötelezheti. Mi itt a teendő?

Az Igazság három napig gondolkodott, aztán rájött, hogy ezt csak úgy lehet elintézni, ha a törvény egyenesen kirendel egy nőt, akivel szemben a férj bebizonyíthatja, hogy ártatlan a vádban foglalt gyanúsítással szemben, mely szerint ő ártatlan. Bizonyítani kell, és más mód nincsen rá.

Kirendelt a törvény egy nőt, aki effajta tudományos és szakértői kísérleteknél félhivatalos megbízatás révén hivatásszerűleg asszisztálni szokott, és kiküldött bizottság előtt a férj bebizonyította ártatlanságát. Jegyzőkönyvet vettek fel, mely a csatolt orvosi látleletre hivatkozva megállapítja, hogy a felesége által emelt vád alaptalan, mivel a férj igenis férfiú, minek következtében az egyetlen felhozott válóok elesvén, a válókereset visszautasítása a megfelelő törvénycikk értelmében indokoltatik. Erről értesítetik az asszony.

Az asszony a haját tépte, aztán felvette legszebb kalapját és elindult a Duna-partra, hogy a vízbe vesse magát. A Kossuth Lajos utcában találkozott egy ügyvéddel, akinek elpanaszolta, hogy bánt el vele az Igazság.

Az ügyvéd egy pillanatig gondolkodott, aztán úgy szólt:

- Várjunk egy kicsit azzal a vízbeugrással. Be fogjuk adni még egyszer a válókeresetet.

- Hogy adjam be? A férjem nem iszik, nem ver, el tud tartani és férfiú. Más okot nem fogad el az Igazság.

- Dehogynem. A házasságtörést. A kegyed férje házasságot tört, és erről a törvény maga vett fel bizonyító jegyzőkönyvet. Hoci csak ide azt a kis okmányt.

Rögtön megcsinálták a válókeresetet - és az Igazság, a megfelelő törvénycikkre hivatkozva, házasságtörés címén elválasztotta az asszonyt a férjétől.

A MEGRÖGZÍTETT HÚSÉG

- Igenis, doktor úr, a dolog úgy kezdődött, hogy szerelmes voltam egy híres színésznőbe, akit egy időre talán megkaphattam volna, minden kötelezettség nélkül, úgy mint sokan mások. De értse meg: én szerettem ezt az asszonyt, és halálosan féltékeny voltam rá, az a gondolat, hogy más férfiaknak is tetszik, s öneki tetszhetnek más férfiak, beteggé tett. A mozdulataira, a hangjára, a szemére, a ruhájára voltam féltékeny: mindenre, ami belőle látható volt, ami benne édes lakoma és kiapadhatatlan forrás volt az én két szememnek.

- Okos ember voltam azonban, és beláttam, hogy szerelmem így, ebben a formájában reménytelen. Nem lehetek vele minden pillanatban, nem lehetek arcán a kis tapasz vagy kisujján a gyűrű, amit mindenüvé magával hord. Beláttam azt is, hogy nekem nem a lelke kell, hanem az, hogy lássam őt, mindig és mindenütt, ahol akarom, mint az én gyönyörűségem megelevenedett vízióját. És hogy mindig egyformán, mindig úgy lássam, mintha csak értem, csak nekem lenne a világon: nem bánom, elérhetetlenül ugyan, mint odafönt a halavány hold, de éppen oly elérhetetlenül más számára is, egyedül bolyongva a felhők között. Ne nyúlhassak hozzá, csak a szememmel, de más se legyen a közelében: ezt a hűséget akartam csak tőle.

- Egy napon holmi mozidrázában láttam őt játszani: a filmnek volt egy része, ahol egyedül sétál egy fasorban, lassan előrejön, leül egy padra, és vár. Ebben a filmjelenésben oly sűrített erővel ragyogott belőle mindaz a szépség és szerelmes inger, ami a bolondjává tett, hogy azt gondoltam magamban: ha ezt az öt percig tartó jelenést, ahol egyedül, egymagában, csak nekem jelenik meg, meg tudnám menteni az elmúlástól, eldugni magamnak, ennyi is elég volna nekem, hogy rajongásomat kielégítse, és enyhítse kínzó féltékenységet.

- Az ügynökhöz siettem, s megvettem egy példányát ennek a filmdrázának, kivágtam belőle ezt az ötperces jelenést, kis házi vetítógépet vásároltam, és esténként zárt ajtók mögött, az elsötétített szobában a falra vetítettem szerelmemem mozgó alakját.

- Jogom volt elhítni magammal, hogy ez a nő, akit kicsiny dobozban őriztem, mint az Ezeregyjé óriása az ő féltett szerelmesét, hogy kinyitva, négy fal között, ezt a kis dobozt, néhány boldog percre elevenné váljon előttem - mondom, jogom volt elhítni magammal, hogy ez a nő hű hozzám. Mulandó s ellenőrizhetetlen életének egy olyan percét ragadtam meg s rögzítettem le, mikor egyedül van, nincs sóvár férfiszem a közelében, s minden mozdulata, szemének minden rebbenése nekem szól. E nőnek hűségében megbízhattam: hiszen ugyanazt teszi és ugyanúgy, bármennyiszer hívjam életre a vetítógép bűvös lámpáján keresztül, mindig egyformán, újra és újra, szoknyájának minden libbenése változatlanul megismétlődik, megmásíthatatlan végzetszerűséggel, hála a nagyszerű találmánynak, mely a futó, kicsi percből mozdulatlan örökkévalóságot tud teremteni.

- Képzelteti, néhány éven keresztül hogy bevésődött lelkembe ennek az öt percnél minden mozdulata. A nő jön előre a fasorban, lassan közeledik, kicsit habozik, megáll, pillanatra a fák közé tekint, folytatja útját, leül a padra. Boldog voltam, hogy ilyen nagy kincs birtokában lehetek.

- Néhány hónap előtt ütött meg először a gondolat: miért áll meg a nő egy helyen, s miért néz a fák közé? Valószínűen a szerepében így volt akkor, abban a drámában, de engem nyugtalanított a dolog. Tudtam, hogy nem történhetik semmi, hogy ez az én magamnak teremtet, a magam részére örökre lekötött asszony nem okozhat nekem gyötrelmes meglepetést, nem árulhat el, hiszen egyetlen útja van a padig - hiába, egyszer megütött a gondolat, s azóta

sajátságos, érthetetlen nyugtalanság fogott el, valahányszor a filmdarabka ehhez a részéhez közeledett. Miért áll meg az én hűséges szerelmesem, kit keres a fák között?

- Nos, doktor úr, tudom, miért jöttem ide, és tudom, hogy hol vagyok. Magam is kíváncsi vagyok rá, vajon őrült vagyok-e, s joggal kerestem fel az elmebetegek hajlékát. Győződjön meg róla maga is, magammal hoztam a filmet.

Doktor úr, ez az asszony megcsal engem. Tegnap jöttem rá. Meredten figyeltem a filmet, s a harmadik percben, mikor az én asszonyom megáll a fák között, s oldalt néz a ligetbe, egy férfi ugrott elő a fák közül, hirtelen megcsókolta az én asszonyomat, és megint visszaugrott. Az asszony ezután úgy folytatta az útját, mint rendesen, és leült a padra. Lehet, hogy ha most levetítjük a képet, már nem ismétlődik ez a jelenet, megcsalt... megcsalt a nyomorult... a filmen... megváltoztatta a filmet... elárult... Hiába minden: az asszonyi hűséget még egy percre se, még a mozgókép se tudja megrögzíteni.

OLYAN GYEREK, MINT MÁS

- Na látja, kérem, itt van az egész gyerek, négyhónapos. Mit mutassak rajta? Kérem, én nagyon jól tudom, hogy a legtöbb fiatal apa elfogult; az első gyerek, tetszik tudni, oda vannak tőle, hogy ilyen gyerek még nem volt a világon, hogy ez milyen okos és milyen szép; én nem értem az ilyet. Én nagyon jól tudom, hogy ez is csak olyan gyerek, mint más...

- No igen, igen, hát egy kicsit jobban fejlett. Egészséges gyerek és passz. Mi van abba? Olyan egészséges, mint a makk. Hibája az nincsen neki, talán az az egyetlen dolog, ami már szinte nem is természetes, hogy semmi hibája nincsen. Mondom is a feleségemnek: furcsa nekem ez a gyerek, mindegyiknek van valami hibája; egynek hat ujja van, másnak két feje meg mi, hiszen egyebet se olvas az ember az orvosi lapokban, ennek meg mindene annyira a helyén van, hogy az már szinte különös. Nem rendellenes dolog ez, kérdem a feleségemtől. Mert ez volna az egyetlen, különben olyan gyerek, mint más.

- Meg hogy talán nagyon is hamar fejlett, attól félek. Tessék, kérem, nézni, hogy néz ez a gyerek. Ránéz az emberre.

- Na igen, igen, tudom, hisz nem azt mondom én, tudom, hogy más gyerek is néz. De ez mintha nem úgy nézne, mint más gyerek. Ez egyenesen ránéz az emberre, egyenesen az arcába néz, a szemeivel.

- Hogy mivel nézzen? Tudom én, hogy a fülivel nem nézhet, mivelhogya nem lát vele. De nem arról van szó, hanem arról, hogy ez a gyerek nem is *próbált* a fülivel nézni, mint más gyerek, hanem, mingyárt azon kezdte, hogy a szemivel nézett. Bocsánatot kérek, honnan tudta ő, mikor a világra jött, hogy mivel kell nézni? A lába is megvolt neki, mégse tudja még ugye, hogy azon járni kell; az még soká tart. Én csak nem vagyok elfogult, de nézze, kérem, hogy forgatja utánam a szemét, ha így oldalt elmegyek. Figyelje csak meg.

A gyerek nem néz utána.

- Na látja, mit mondtam? Most direkt nem néz. Direkt nem akar nézni. Ez a csodálatos, hogy négyhónapos gyerek, és már önálló akarata van!! Azt akarja, hogy ne nézzen, és tényleg keresztülviszi az akaratát. Ez a szívósság, kérem, ez a furcsa.

- És hall, kérem, hall, minden szót meghall, és figyel rá. De nem úgy, hogy talán csak a hangot hallaná, hanem megkülönbözteti a szavakat: nézze, nem azt mondom, hogy érti, nem vagyok én elfogult, már hogy értené, nevetséges, egy négyhónapos gyerek, hanem hogy megkülönbözteti a szavakat, és tudja mindegyik szóról, hogy mit jelent.

- Hogy nem hiszi? Hát kérem, mit szól maga ahhoz, hogy mindig, ha azt mondom neki: „prüty-praty”, felnéz rám, és elneveti magát? Mi? Hát mért nevet olyankor, mikor azt mondom? Nem azért nevet, mert érti?

- Hogy maga se érti? Na látja, éppen ez a csodálatos, hogy ez a gyerek meg érti. Figyelje csak: prütypraty!! prütypraty!! *A gyerek nem néz fel, és nem nevet.*

- Nézze csak, látja? Hogy megrándult a kis szája. Észrevette? Akart nevetni, de elfojtotta. Más gyerek, ha nevetni akar, hát elkezd nevetni, mint egy bolond. Ez meg elfojtja, összeszorítja a száját, összehúzza a szemét, de nem nevet! Én csak nem vagyok elfogult, de ebbe a gyerekbe önérzet van. És nem hiszem, hogy nagyon tévedek, ha azt mondom, hogy szemérem van ebbe a gyerekbe vagy mi, tudja Isten, megfigyeltem, kérem, hogy nem nevette el magát, várt, míg elmentem, akkor aztán, mikor azt hitte, hogy már nem látom, elkezdett halkán, csendesen

nevetni. Csak úgy befelé. Nem furcsa? Most nézze, ezt a gumibabát mutatom neki, nézze, hogy nyúl utána...

A gyerek kinyújtja a kezét és magasán a baba fölött megmarkolja a levegőt.

- No nézze, kérem, hát teszi ezt más gyerek? Más gyerek bután, mint az állat, megfog mindent, ez nem. Ez vár, figyel, aztán a kezével célba veszi a dolgot, mert biztos akar lenni a dolgában; célba veszi, látta? Aztán néha megesik, hogy nem találja el. De legtöbbször eltalálja.

- Azért mondom, hogy én csak nem vagyok elfogult, de hát nem hallott különös átöröklési eseteket? Kérem, ez a gyerek magával hoz ám sok mindent, nem is gondolná az ember!... Az én nagyapám is olyan különös ember volt, azt beszélik róla, hogy tudott hipnotizálni, ránézett az emberre, az ember kérdezett tőle valamit, ő nem felelt, csak ránézett az emberre, és erre az ember megértette, hogy ő mit felelt a kérdésre. Nem furcsa?

- Hogy mért jutott eszembe? Hát, kérem, én olyan furcsa dolgokat vettem észre ennél a gyereknél; néha, mikor így felveszem a karomra, nézze csak, így, és ránézek és beszélek hozzá... hát ez nem felel, persze hogy nem felel, de úgy néz a szemembe, mintha mondani akarna valamit. Én azt hiszem, ha nagyon... Titokzatos dolgok ezek!

- Tudniillik ha nagyon figyelnék... nem tartom lehetetlennek... hát figyeljen csak, mindjárt meg fogom próbálni; figyeljen.

- Prutypruty... idenézz... (látja, néz, és milyen figyelmesen, milyen elmélyedve) mondd csak, prutypruty, figyelj... mi-a-vé-le-mé-nyed-a-há-bo-rús-i-ro-dalom-ról?...

- Szent Isten... dada, vigye innen ezt a kölyköt gyorsan, a fene egye meg... az új kabátom...

- Utóvégre, ha meggondoljuk, ez is vélemény.

JÁTÉKOKAT VESZEK

*Kérem, én még nem játszottam
Nem játszottam, nem játszottam
Játszani szeretnék mostan.
(Szép Ernő)*

A kisfiam idestova másfél éves lesz, hallatlan, milyen aranyos kölök, igazán nem azért mondom, mert az enyém, mások is azt mondják, például a feleségem.

Szóval elmentem játékokat venni a József körútra mint egy apa, és megálltam a kirakat előtt szemlét tartani. Igen, igen, ezt a paprikajancsit mindenesetre, aminek meg kell nyomni a mellét, mire tapsol. Miért is akarom ezt mindenesetre megvenni? Ja igen, tudom már, mert már régen szeretném tudni, hogy csinálja azt a dolgot és hogy belül fából van-e vagy vasból - hm, különben a feleségem azt mondta, olyant vegyek, amit nem lehet könnyen összetörni. Tudom már, egy Richter-kőépítőt veszek, igenis, végre veszek már egy Richter-kőépítőt, az nagyszerű játék, a legszebb a világon, micsoda tornyokat lehet belőle építeni!... és a mintafüzet utolsó ábráját még úgyse csináltam meg, amivel az utolsó oldal leszakadt, aztán meg hiányzik a két kék háromszög, a sublód alá esett, és nem lehet kivenni, akarom mondani, persze az régen volt, nem most. Hohó, veszek egy ilyen pörgőcsigát is, nagyszerű, hogy fog örülni a Fiú, olyat, amelyiket spárgával kell pörgetni, és közbe zúg is. Hát még mit veszek, veszek egy ilyen trombitát, végre mégis hozzájutottam, akarom mondani, végre mégis hozzájut a kisfiam.

Na, itt vannak a játékok, a Marika mindjárt vigye ki a Fiúnak, és a Fiú szép rendbe játsszon kint a szobájában, és a papát hagyják dolgozni, mivel a papának írni kell, és most nem ér rá.

A papa ír... igenis, a papa egy komoly, nagy férfi, aki cigarettázva ül az íróasztal előtt, és súlyos gondjai vannak, és ír. A Fiú pedig egy kisfiú. Na, mi az odakint, micsoda visítás? Hát nem hagytok dolgozni? Édes fiam, menjen ki, és szóljon a Marikának, hogy ne visítsen ez a gyerek.

Hallatlan, hogy nem hagyjátok dolgozni az embert, kénytelen az ember felkelni az íróasztal mellől, és kijönni ide, hát mi van itt, miért nem hagytok dolgozni?

Dehogy vagytok csendben, olyan lármát csináltok, hogy a harmadik szobában is meghallom. Hát mi van itt? Persze a gyerek visít, mert nem adjátok neki a pörgőcsigát, amit vettem.

Na ugye, látod, mindjárt elhallgat, ha odaadom neki. Látod, Fiú, ez a pörgőcsiga, ezt vette neked a papa. Ugye gyönyörű?

Jaj, de ügyetlen a Fiú, azt nem kell szájba venni, Gabi, hallod? Hanem így ni... így meg kell fogni, látod, majd a papa megmutatja neked.

Látod, Fiú, így két ujjal meg kell fogni alul... így, ügyesen... aztán rá kell csavarni a spárgát, aztán hirtelen megrántom, hopp! és most gyorsan letesszük a földre, látod, milyen gyönyörűen pörög... na, vigyázz, ne nyúlj hozzá, te csacsi, hiszen akkor megáll... Mész el innen? Hozzá ne nyúlj! Hallatlan ez a gyerek... elrontja a dolgot, pedig milyen szépen pörgött.

Na várj, édes kisfiam, így nem lehet, majd a papa megmutatja neked, hogy hogyan kell... na add ide szépen a papának, na ereszd el... hiszen te nem tudod pörgetni... na, nem ereszted el?... na, add ide... ejnye, te kis komisz... hát add ide a papának, hadd mutassa meg... ejnye, mindjárt dádát ütök a kezedre...

Ugyan ne mondjon ilyet, édes fiam, hogy én kiteptem a kezéből, és azért visít... dehogy téptem ki, csak meg akarom mutatni neki, hogy hogyan kell pörgetni. Hiszen magától nem tudja, láthatja. Na, Fiú! Ne visíts! Nézz ide szépen, a papa milyen gyönyörűen tudja pörgetni... látod, így két ujj közé fogom, aztán rácsavarom a spárgát, aztán hirtelen megrántom, aztán leteszem a földre... nézd, de szép, hogy pörög... milyen hangtalanul és sebesen...

Nem mész innen, Fiú? Nézze ezt a komiszt, most meg rá akar lépni... ugyan vigye odébb innen...

Édes fiam, ne mondjon olyat, hogy ez nem neki való játék! Hát kinek való játék, ha nem neki? Hát ha játék, akkor már neki való, mivel a játékokat a kisfiúknak csinálják, és nem öreg kancellároknak. Hát kinek való, ha nem neki? Talán magának? Vagy nekem? Na látja. Maguk asszonyok mind ilyen logikátlanok. Persze, hogy neki való. Sohse volt ilyen szép játéka. A legszebb pörgőcsiga, csak jól meg kell pörgetni. Így, két ujj közé kell fogni, így... aztán rácsavarni a spárgát... aztán hirtelen megrántani... aztán gyorsan letenni a földre... jaj, de szépen pörög... jaj, de szép... most nekimegy az asztallábnak... nem... visszafordult... most ingadozni kezd... most tántorog... puff! Megállt. Sebaj, még egyszer fel lehet húzni, biztosan kétszer annyit is tud pörögni, csak gyorsabban kell megrántani a spárgát és erőteljesebben... így... látja? Most sokkal tovább fog pörögni, mibe fogadjunk... látja?...

Hogy hova lett a Fiú? Mit tudom én... Biztosan kiment... átment a másik szobába... vagy a harmadikba... észre se vettem, igazán... talán elunta magát...

Várjon... még ne hozza be... most olyan szépen pörög... az az ügyetlen mindjárt nekimenne és feldöntené... várjon, kíváncsi vagyok, meddig pörög... addig hagyja bent... majd el lesz ő bent is addig... legfeljebb leül, és megírja a cikkemnek a végét.

TÁRGYAK

TÖLTŐTOLL

Mostan leülök, és nekifogok az írásnak, és e célból előveszem a töltőtollamat. Bizonyos elégedett és könnyed mozdulattal teszem ezt, ami nem öntudatosan, de tudattalanul egész sereg kellemetes mellékgondolatot tartalmaz, ilyeneket: hogy tulajdonképpen nem is olyan rossz dolog az élet - ha nem is a legjobb intézmény az elképzelhető világok legjobbikában, mint Leibnitz mondja -, de nem is negatív öröm és pozitív szenvedés minden esetben. Másrészt igaz, hogy az emberi fajta keveset fejlődött erényekben, erkölcsökben, de bizonyos fejlődés azért tagadhatatlanul van, ha nem is általános, hanem csak részleges, és ha már így van, csináljunk jó képet a dologhoz és örüljünk, hogy bizonyos szempontból ahhoz a részhez tartozunk, mely e részleges fejlődés előnyeit élvezi. Vegyük ehhez, hogy távoli névrokonom, Kazinczy a „Pályám Emlékezetét” saját vérével volt kénytelen írni a börtönben, na igen, szóval ez a töltőtoll mégis csak gyönyörű intézmény, és van olyan kiváltságos és előkelő dolog kicsiben, mint az, hogy némely ember automobilt használ lábak helyett.

Lám az ember könnyedén és lágyan csavarint, miközben a tollat egyenesen fölfelé tartja, magasra, egyenesen azért, mert úgy van konstruálva, hogy egyenesen tartva semmiesetre se folyik ki a tinta, magasra pedig azért, hogy ne a mellényemre csurogjon, ha mégis kifolyik. Lám milyen könnyedén forog a csavar, mintha olajban járna - - nana, nem éppen olajban jár, hanem tintában jár, tudniillik a csavarmenetek közé egy kis tinta került belülről, baj, baj, de igazán nem lehet rossz néven venni, valahová csak folynia kell nekije, nem igaz? Kézbe fogni persze így nem lehet, hanem majd letörölgetjük egy kicsit, óvatosan - mivel, mivel, hát egy kis papírkával, itatópapírkával, na, az éppen nem jó, mivel nagyon merev és a csavarmenetek szűkek, finomak, igen minuciózus, finom munka egy ilyen töltőtoll, hát szóval, majd zsebkendővel, ezzel, ez már úgy se kell, úgyis mindig utáltam ezeket a zsebkendőket, hogy lehet ilyen vacak zsebkendőket gyártani?

Na jól van, nem is hinné az ember, mennyi tinta tud lenni ezekben a csavarmenetekben, de most már tiszta, patyolatfekete megint - na most, ugye, megint leveszem a csavart, tyű, majd elfelejtettem a csavaranyát is ki kell pucolni, hiszen szükségképpen az is tintás, ha a csavarapa tintás - hiszen ezek megfertőzték egymást, ez a házaspár, haha, nagyon jó vicc, lám, már megvan a téma is, amit majd írni fogok ezzel a töltőtollal, miután kipucováltam, az istenit, mert mondom, a csavaranyát is ki kell pucoválni, ehhez valami keskeny, de tompa tárgy kellene, amit bele lehet nyomni a résekbe, olyatén módon, hogy fel ne karcolja a nemes anyagot.

Most ez is megvan, most ugye, alul le kell emelni ezt a kijáró darabot belőle, hopszasza, na mi az, mi bugyborékol... vagy csak képzelődöm? mintha bugyborékolást hallottam volna... ki az? mi az?... vagy úgy... fordulj be és alugy... csak a szél veri az ablakot... vagy talán távoli lelkek sóhajtanak... elszálló életek hörögnek...?! lehet, lehet, Edward király... de azonban, tyű a kutyafáját, most megint egész tisztán hallottam a bugyborékolást... nem, ez nem képzelődés többé... itt valami, vagy valaki bugyborékol... hé! valaki!... nyissák ki az ajtót... haha! elő! síp! dob! zene! harsogjon harsona!... egyre hangosabb lesz a bugyborék... ezer torokból bugyborékol... fülembe zúgja átkait... hahaha! (Megőrül.)

Holott miről van szó. Holott arról van szó, hogy ez a kis izé itt alul, ez a kis vacak, lement, és most szép lassan csurog ki a tinta, már jó néhány perce csuroghat, anélkül, hogy észrevettem volna, onnan gondolom, hogy már tele van tintával mind a két kezem.

Fekete tinta - fekete vér - olyan, mint a vér. A tinta olyan, mint a vér - és a vér olyan, mint a tinta. A világ csak hangulat. És szépek a versek, igen, a szép hasonlatok - és az ember szereti a

hasonlatokat... már gyermekkoromban csodálkoztam azon, hogy azt mondták: ez a szalonna olyan, mint a mandula - hogy miért nem esznek akkor mandulát inkább? És miért mondják a leányka ajkáról, hogy olyan édes, mint a méz? - holott mézet huszonöt krajcárért lehet kapni, a leányka-ajk pedig sokkal többbe kerül. Úgy látszik az embereknek tulajdonképpen, nem tetszenek a dolgok, és hogy mégis élvezni tudják, kénytelenek valami máshoz hasonlítani, ami nincsen jelen, és így látja az ember, hogy tulajdonképpen az se ér semmit.

Mert tulajdonképpen semmi se ér semmit, ez az igazság, és semmi se való arra, amire készült: de ne legyünk pesszimisták, és tudjunk örülni érdek nélkül, mint ahogy örülünk a kicsiny virágnak, ami semmire se jó, csak szemünknek kedves és üde látvány. Miért vettem én a fejembe, hogy én ennek a töltőtollnak azért örülök, mert írni lehet vele? Ha szerényebb lettem volna, és csak úgy néztem volna, mint egy kicsiny virágot, melyre, ha mohó vággyal rája rohansz, megölöd - milyen szép hasonlatot tudtam volna mondani rá -, fekete pillangónak nevezhettem volna, karcsú elefántcsonttoronynak, mely néz Damaszkusz felé, és megírhattam volna a szép hasonlatokat... megírhattam volna... hm, de mivel? Erről jut eszembe, volna nekem egy nagyszerű találmányom, amit szabadalmaztatni kellene. Ajánlom figyelmébe az illetőknek: egy olyan tollra gondolok, aminek a szára belül nem üres, hanem tömör, és aminek a végén egy acéltoll van, és már most úgy ír vele az ember, hogy azt belemártogatja egy előre elkészített tartályba, amiben tinta van, és mikor megszáradt, megint belemártja! Csodálom, hogy még senkinek nem jutott eszébe.

IDEGES ÚR ÖNGYILKOS

Jó, jó, jó - mondja magában Ideges úr, és vigyáz, hogy minden „jó”-nál a ballábával lépjen, és minden második utcakőnek a szélére - jó, jó, jó, hát szóval nem lehet szó arról a dologról. Három hétig biztos voltam benne, hogy lehet, mindent úgy csináltam, mintha máris meglenne, és minden gondolatomat elvágтам ezzel, hogy na, majd ha az a dolog meglesz. Most mihez kezdjek, most ki kellene gondolni valami egyebet, na, most gondoljunk ki valami egyebet.

Na most, na most, na most - mondja magában Ideges úr, aztán eszébe jut, hogy háromszor mondta: „na most”, három, az szerencsétlen száma neki, és gyorsan még egyszer hozzáteszi: „na most”. - Ki kellene gondolni, az ám, de minek kellene, majd aztán, várjunk, majd ha az a dolog meglesz. Ja igaz, hiszen nem lesz meg.

Nem lesz meg? Hiszen ez borzasztó, ez elviselhetetlen. Hát most mit tegyen? Nemcsak hogy az sem lesz meg, de most egyébre se tud gondolni, mert már hozzászokott, hogy meglesz. Rettenetes. Undorító. Nem lehet gondolkodni erről, már egyszer volt így, évekkel ezelőtt, akkor is ilyen undorítóan érezte magát, és már öngyilkosságra gondolt, de akkor még csak úgy, mellékesen.

Ccc, ccc, ccc - sziszeg Ideges úr, és körmét tenyerébe vágja - gyerünk, gyerünk, valami egyébre, valami okosabbra, valami kellemesre. Például arra az izére, hogy is volt, mikor felment a méltóságos úrhoz. A méltóságos úrnál igazán kellemes volt, leültette, cigarettával kínálta, és egészen elfogulatlanul beszélgettek, ő hátravetette magát, és két ujjá közt könnyedén fogta a cigarettát, és úgy csinált, mintha ez nagyon természetes volna. Igen, ez jól volt csinálva, persze, persze, de volt valami számárság azért... ahá, mikor az izére kérdezett a méltóságos úr, ő meg azt hitte, hogy róla beszél, Ideges úrról, és szellemeskedni akart, és azt felelte, hogy... Fű, fű, micsoda buta baklövés, a méltóságos úr zavartan mosolygott, azt mondta: „Pardon, lehet, de én nem önre gondoltam...”, mire ő gyorsan beszélni kezdett, próbálta elütni szellemesen, de nem jött ki a dolog... Fű, de utálatos, böböböbő... lalala...

Ideges úr elvörösödik, hirtelen megáll, s kihívó arccal ránéz a szembejövőre. Na!! mondja majdnem hangosan... hát aztán, mondja, van valami köze hozzá? Igenis, kérem, az nem úgy van, mondja egész hangosan.

Igen... és a méltóságos úr is észrevette a baklövést, és elhallgatott... Fű, de undok, beszéljünk valami másról... lalalalala...

Ideges úr dobol, és egész hangosan mondja: „beszéljünk másról”, fülig vörösödve; néhányan megfordulnak utána. Erre gyorsabban kezd menni.

Lalala... gondolja magában. Gondoljunk valami másra. Nem lehet. Rettenetes. Soha többé nem megy fel oda. Hiába. Fű, de számárság. Puff, puff. Mi az, hogy puff? Ja, igen, a revolver. Főbe fogja löni magát, mert ezt a baklövést nem lehet kitartani.

Igen, főbe lövi magát. Erre egy kicsit megnyugszik. Igen, már éppen itt az ideje. Minden rosszul megy úgyis, ez a dolog sincsen elintézve, és neki már éppen elég volt... eleget szenvedett ezektől a nyomorult dolgoktól... három év előtt is, akkor is csinált egy ilyen baklövést... már akkor elhatározta, hogy főbe lövi magát. Nem is érti, miért halogatta eddig. Puff, és vége az egésznek. Nem kell többé gondolni ezekre.

Milyen egyszerű, az ember a revolvért odateszi a homlokához és elrántja a ravaszt. Egy dördülés és vége... Puff, kérem alássan.

Míg ezeket gondolja, találkozik egy barátjával. Hogy vagy, Ideges úr? Köszönöm, mondja nevetve, és rázza a kezét. Puff, kérlek alássan. Mi az, hogy puff, már megint szórakozott vagy? Dehogy, csak azt akarom mondani, hogy fő a puff, kérlek alássan. Na, szervusz.

Ezzel jól elbántam, gondolja elégedetten, míg tovább megy. Kedves ember, de mért olyan jókedvű mindig? A jövőben másképp beszélek vele. Na, miről is volt szó? Mire is gondoltam? Tudom már, az öngyilkosságra...

Ideges úr egy kávéház előtt megy el, belülről zene szűrődik.

Tralalala... gondolja... mi is ez? Ahá, az az olasz keringő... Nagyon kedves melódia... na, mire is gondoltam?

Tralala... tara... fő az öngyilkosság... Főbe lövöm magam... de milyen kedves, pikáns melódia...

Lallala... mert fő az öngyilkosság...

Lallala... a szép kis öngyilkosság...

Trárára... gyerünk az öngyilkossághoz...

Trárá... gyerünk, gyerünk, lalala...

Ideges úr vidáman dudorássza magában a keringőt.

KORÁNKELÉS

A mező másik oldalán nagy hegyek emelkednek, két hegy közt ösvény, úgy látszik, ezen keresztül jön az ellenség. Vajon rajvonalban jönnek-e? Jó manlicheremet szorongatom, nézem a Verschluss-t, jól jár-e? Igen, igen, hadnagy úr, az a csillogó, az a mazúri tavak, különben tessék nézni, éppen itt jön Hindenburg, az mindent megmagyaráz. Alásszolgája, tábornok úr. Ja, lieber Freund, es wäre alles in Ordnung, aber wo haben sie ihre Schuhe vergessen? Nézem a lábamat: Jézuskám, hiszen én mezítláb vagyok; micsoda feledékenység, mezítláb és frakkban, így nem állhat az ember a rajvonalba. De hol öltözködtem én, hogy ilyesmi történhetett, és pont Hindenburg előtt? Persze, hiszen mondtam a feleségemnek, hogy készítse ki a hatlövetű félcipőmet, de ő már reggel nyolckor elment a színházba bevásárolni.

Milyen szégyen! Hála Istennek, éppen itt jön Angi néni, a kedves Angi néni, és már messziről lobogtatja a cipőket, csak felmenjenek a lábamra. Kedves Angi néni, ez Hindenburg - Herr Feldzeugsmeister, ich stelle gehorsamst vor meine Tante Angele, die meine Schuhe gebracht hat. Freut mich sehr, freut mich sehr, Gnädige Frau - ha! ha! ha! - milyen kedvesen, közvetlenül nevet ez a Hindenburg, és milyen elfogulatlanul beszélget az Angi nénivel. Ne féltse a Fricit, mondja, és kedélyesen veri a vállam, ne féltse a Fricit, nagyságos asszony, nem lesz semmi baja, a fiú szabadkéziből egy kicsit gyengén áll, de fő, hogy az érettségi biztos előtt ne drukkoljon, csak beszéljen bátran mindent, ami eszébe jut.

Köszönöm szépen, tanár úr, azt hiszem, majd csak keresztülmegyünk rajta. Hogyne mennénk, nevetséges. Gárdos Andornál ott vannak a puskák, amikkel meg lehet csinálni az egész dolgozatot. Aztán nekem van egy trükköm, kedves tanár úr, ami nagyon meg fogja lepni önöket, meg a biztost is: tessék csak nézni, így egyszerűen felemelkedem a levegőbe, látja, szétvetem a karomat, aztán így járkálok az asztal fölött, köröskörül a szobában. Igen, én magam sem hittem, hogy ez ilyen könnyen megy, de most egyszerre rájöttem: fel kell emelkedni, nyugodtan állani a levegőben egy darabig, egyensúlyozni, aztán járni is lehet.

Most kilépek az ablakon, és a házak fölött sétálok, feljebb megyek, megkerülöm a Gresham-palotát, és háromszáz méter magasságban a Bazilika felé tartok. Milyen egyszerű ez, és nekem nem jutott eddig eszembe! A Bazilika harangja megkondul - mi ez? Szent Isten, csak nincsen már hat óra?

De igen, úgy látszik, a harang egyre makacsabbul és sürgetőbben kong, namilesz, namilesz, namilesz - folyton ezt mondja a harang - nakeeljfel, nakeljfel, nakeljfel, kejjfel, kejjfel... persze, hisz ez nem a Bazilika, ez a Kejjfel-torony, hisz akkor rendben van, akkor elfoglaltuk Párist, akkor már nem lehet hat óra, akkor még van két teljes óráam aludni, míg a csapatok bevonultak a Louvreba, ahol átveszik a cipőmet, mert a cipőmet még úgyse pucolták ki. Addig, amíg kipucolják, még van időm, hiszen csak hétre kell bemennem, jól van, édes fiam, jól van, hallom már, tudom, ne beszélj olyan sokat, azt hiszed, süket vagyok? Hát hiszen kelek már, már felkelek, én nem értem, milyen nagy dolgot csinálnak az emberek abból a felkelésből, mintha én tulajdonképpen már nem is volnék fenn, hisz én állok már, nem fekszem, csak éppen hogy nem függőlegesen állok, hanem vízszintesen, de hiszen az mindegy. Miért olyan kicsinyesek az emberek, hát vízszintesen ne lehessen állani - kérem szépen, kapitány úr, ha önnek is mindegy, mondja, maga nem fél, hogy valami baj lesz? Nem fél, nem fél, még csak negyed, negyed nyolc, hiszen akkor lehet még várni, mert hat meg öt az kilenc, abból lemegy tíz perc Páris bevételére, ennyit lehet számítani, akkor még öt és fél percem van hátra, ahhoz hozzászámítok tízet, mit bánom, legfeljebb levonják a fizetésemből, a lönungomból, tessék, vonják le, na, rendben van, akkor még aludhatok egy félórát.

Ao-á!

Szent Isten... hol a harisnyám?

UTOLSÓ SZAVAM A HALÁSZLEGENDÁRÓL

Elmondtam múltkor egy álmomat, melyben a hullámszó Balaton tetején csónakázó halászlegénnyel társalogtam, melyből kiderült, hogy a halászlegény elég jól érzi magát, jól megy neki, és így - szóval, nem mondom el újra az egészet, tessék elolvasni, vagy újra megírni. Az esetnek folytatása lett, ma reggel levelet kaptam a postán, mely „Balatoni halászlegény” aláírással udvariasan helyreigazítja néhány tévedésemet. Azt mondja, ezt a levelet egy halászsímerőse bízta, mert ő nem adhatja fel, amint mindjárt meg fogom érteni majd. Nem igaz, hogy ő üzletet csinál a bánatából, ahogy álmomban meggyanúsítottam és így tovább. Aszongya, hogy ne szóljak senkinek (hát ez meglesz, nem szoktam elmondani a rám bízott titkokat - mikor meg is írhatom, pénzért!), majd ő megmondja nekem, mi az oka annak, hogy ott vesztegel a vízen, és nem mer kijönni a partra. Hát az úgy volt, tetszik tudni, hogy neki nincsen csónakja külön, hanem bérelt egyet a „Balaton Nyuzdár” fürdőtelepen, egy órára negyven krajcárért (akkor még krajcárba számítottak), hogy ő azelőtt nem is volt halászlegény, hanem fürdővendég volt, egy bizonyos Grünfeld nevezetű, de ne szóljak senkinek. (Kérem, kérem, már mondtam, rendben van.) Szóval, fürdővendég volt, és bérelt egy csónakot negyvenért és csónakázott Tihany felé. Egyszerre vihar támadt, behajtotta, erőlködött, nem tudott kijönni. Végre beállt a szélcsend, és kivezett a partra: a hídon várta már a kabinos, órával a kezében, és vigyorogva jegyezte meg, hogy szép idő van, ifiúr, éppen három órát tetszett csónakázni, az forintúsz. Grünfeld könnyedén megborzongott, s lenge képzelete támadt bugyellárisáról, melyben ötvenhat krajcár volt akkor, papírpénzben (ez még negyvennyolc előtt történt). Udvariasan mosolygott hát, és futólag megjegyezte, hogy hiszen még nem akart kijönni, csak fáradt volt, és kijött egy kicsit a partra pihenni, mindjárt visszamegy megint, és vissza is ment - de igazán ne tegyem szóvá (ugyan kérem, hát nem bízik meg az emberben!) -, és gondolkodott, mit tegyen most. Nagyot gondolt, átevezett Füredre, de ott is állt egy kabinos, órával a kezében és két forint huszonnyolcat számított a csónakért. Visszafordult hát Füredről és átment Keszthelyre, a nádas közt akart kikötni; hanem a nádas közt ott állt a fürdőigazgató, és már messziről integetett neki, délnyugat felé fordult hát, és sokáig töprengett, mit tegyen; végre eszébe jutott Aliga felé egy elhagyott és vadregényes sziklapart, ahol vadkacsák és bölömbikák tanyáznak, ott van egy kis szoros, a fák között, ahol a víz beomlik a földbe és eltűnik: odamegy, úgymond - hanem tényleg, nehogy híre menjen a dolognak (no de igazán megharagszom, folytassa csak!) -, bebújik csónakostul a föld alá, és valahol majd csak kimászik a föld alól, vagy legrosszabb esetben mindjárt ott maradhat, ingyen temetés, úgyis elfáradt már az élet zivatarában, és haló porából fűzfa lesz, mely évek múlva kidugja fejét a parti homokból, szerény, szomorú fűzfa, melyben senki nem ismeri fel majd az egykori Grünfeldet, és senki sem kéri számon tőle, hová tette a csónakot, és hol a húszezer-száznegyvenkilenc korona, amennyire a bérlet felrúgott azóta. Meg is indult arrafelé, de mire odaért, addigra már ott is fürdőtelepet építettek, és a parton állt három kabinos, órával a kezében, s bátor, lobogó szemekkel vizsgálták a viharos látóhatárt: nem vet-e ki partra csónakot, melyben egy régi ember, valamely ősz fürdővendég haldokol, ki mint könnyelmű ifjú egykor negyven krajcárért bérelt egy csónakot egy órára, s az óra leteltével nem tudott visszatérni.

S így járt mindenütt Grünfeld, az egykori fürdővendég: most legendás halásza a Balatonnak. Bárhol akart kikötni, mindenütt újabb s újabb fürdőtelepek nőttek ki a földből, s ő borzongva számolgatta magában: hányszor kelt fel, s nyugodott le a nap, s hányszor negyven krajcárt elcsónakázott ő már azóta. Egy napon értesült róla, parti halászsímerőstől, hogy már nem krajcárba számítanak, hanem fillérbe - azóta egészen elvesztette a fonalat, s beletörődve sorsába, már nem számolgotott tovább: hiszen most már az ő ötvenhat krajcárja is elvesztette értékét, s még

az első órát se tudná kifizetni. Évek jöttek és mentek, a halászok gyakran találkoztak az ősz, szakállas Grünfelddel - de őrizzem meg titkát örökké (hallgatag leszek, mint a sír: azt a kis tollpercegést leszámítva) - ne szóljak senkinek, hiszen most már úgyse lehet segíteni őrajta, legalább ötvenezer forinttal tartozik a kabinosnak, és az állam nem fizeti ki helyette ezt az összeget, elég baja van neki a színésznők adósságaival. Ő most már úgy érzi, itt hal meg a vízen, és magával viszi titkát a hullámok ölébe, én vagyok az egyetlen ember, akinek mindent elmondott, s még egyszer, utoljára kér, temessem el magamban az ő sorsát, mint egy fájó emléket.

Könnyezve fogadtam meg, hogy eleget teszek kívánságának, és jelen soraimmal van szerencsém elhallgatni a balatoni halász legendájának való történetét..

BESZÉLGETÉS A SÖTÉTBEN

- Ó... mester... ön az... alig merek hinni szemeimnek... valóban ön volna az...?
- Na igen, igen, fiatal barátom... eee... bocsásson meg... ööö... egy kicsit sötét van... nem tudom kihez...
- Persze, persze, nem is emlékezhetik kérem, hiszen még nem volt szerencsém... csak hírből ismerem Mestert... De igazán, egészen zavart vagyok az örömtől... nem is reméltem, hogy mesterrel, a mi csodált, nagy Zedlacsekunkkal fogok találkozni...
- Nagyon kedves, nagyon kedves. Hát még foglalkoznak velem a fiatalok?
- Ó! mester! kérdezheti! Valahányszor összejövünk...
- Hol szoktak összejönni? Népligetben, mint mi öregek azelőtt.
- Ó... mester... nem, mi a Városligetben szoktunk, jobbra, a híd alatt...
- Nagyon szép. Nagyon kedves. Meg vagyok elégedve. Higgycs el, mindig szimpátiával tekintettem a fiatalokat, és amit dolgoznak... Kegyed is nyilván kezdő?
- Ó... mester... igen... vagyunk néhányan, akik az ön nyomdokán haladva, valami újat, egyénit szeretnénk alkotni...
- Ó! fiatal barátom! nagyon szeretetreméltó... hm... hát még emlékeznek a régebbi, kis dolgaimra...?
- Ó! mester! kérdezheti? Mikor néhányan, fiatalok, összejövünk, lelkesedéssel emlegetjük régebbi műveit... Mindannyian emlékezünk, ki ne emlékezne a Kotló utcai dologra...
- Hehehe. Na igen. Hát azt még fiatalon csináltam. Akkor még jobb szemeim voltak... Hát igen, az kedves dolog volt... Hehehe...
- *lelkesen.* Gyönyörű volt! Nagyszabású kivitelben és elgondolásban egyaránt! A kéményen keresztül... és aztán a vakarókéssel...
- *szerényen.* No igen, igen, hát értettünk valamicskét a dologhoz, mi öregek is... Nagyon kedves, hogy figyelmeztetett rá. Na és maguk fiatalok, hogy dolgoznak?
- Hát mi is csinálunk valamit, kérem szépen... mester... például ez a mai is... de nem is reméltem, hogy itt találom...
- Maga nagyon tehetséges fiatalembernek látszik. Hogy lássa, mennyire értékelem tehetségét, hát tudja mit, ha nincs ellenére, nem bánom, csináljuk azt a dolgot együtt...
- Ó!... mester... nem találom szavakat... A nagy Zedlacsekkel együtt dolgozni... Ha ezt a Városligetben megtudják a barátaim...
- Na, hát csak hidegvér, hidegvér!
- Ó... mester... jól fekszik ön?... Nem kényelmetlen a hely?... Nem akar helyet cserélni velem...?
- Köszönöm... jól fekszem... egy kicsit zseníroz itt az ágynak a lába... és a matrac belelóg a szemembe... de nem baj, innen jól lehet látni az ajtót...
- Jól látja, mester?
- Igen... Minden pillanatban beléphet az ügyvéd úr... Hát csak hidegvér.

- Mester! Számíthat rám!
- Tehát nyugalom. Mihelyt belép, maga megrántja a lábát, mire az ágyra esik...
- És erre mester megfogja a torkát... ó igen... ismerem a stílusát...
- Nagyon helyes. Tehát: nyugalom.
- Pszt!
-
- Ú...ú...gy!
- Nagyon jó...
-
- Na, most a torkát!
-
- Megvan... Most hol a szekrénykulcs?.
-
- Gratulálok, fiatal barátom. Nagyon ügyes.

ZSEBEIM

Ezt a címet csak ideiglenesen írom ide, amíg eszembe jut az a hallatlanul érdekes és nagy fontosságú téma, amiről most írni akarok, helyesebben míg meg nem találom, amit feljegyeztem egy darab papírra, hát persze, nagyon jól emlékszem rá, egy darab kockás papiros volt, még arra is pontosan emlékszem, hogy az egyik csücske össze volt gyűrve, és én a bal sarokba jegyeztem fel a témát sebtiben, emlékszem, még arra is gondoltam, na, gondoltam, végre egy nagyszerű téma, egy kitűnő, problémát elintéző gondolat, amelyet én szeretek, végre valami, amit szívesen írok - mondom, ezt gondoltam, gyorsan fel is jegyeztem, csak most nem jut eszembe, mi volt az; de különben rendben van, melyik zsebembe tettem azt a darab papírt, de mindjárt meglesz, utóvégre az embernek legfeljebb tizenkét zsebe van, négy a felsőkabátban, kívül, belül kettő, a mellényzsebben négy, a nadrágban három, gyorsan átnézem a zsebeimet, addig kérem az olvasót, legyen türelemmel, mert meglesz az a papír, nagyon jól emlékszem a papírra, amire felírtam, arra is, hogy közben mire gondoltam, míg írtam, csak éppen azt nem tudom, hogy mit írtam.

Ez nem az, itt a jobb oldali belső-felső-zsebben, ez egy csomó nemtudommi, egy összeragadt papírcsomó, amit hónapok óta minden este szép rendesen kiveszek a zsebemből, leteszem magam mellé a hálószekekre, reggel aztán visszateszem a zsebembe, úgy, ahogy van. Tulajdonképpen mi lehet ez, egyszer már meg kellene nézni, nem hiába őrzöm itt már egy éve, csak volt valami okom rá, hogy nem dobtam el. Na igen, két összehajtott ív, tyű, hisz ez annak a szegény izének a mozdíthatósága, amit ideadtam nekem, hogy legyen szíves, adjam oda a hogyhívják, de lehetőleg még aznap, mert kellene neki a pénz. Persze ezt nem lehetett eldobni, hanem a többi, ez egy kis füzet, mi ez, valami árjegyzék gépalkatrészekről, hát ez hogy került hozzám? Pedig nagyon fontos lehet, mert fel is van vágva, jegyzetek vannak benne, igaz, hogy nem az én írással, de mikor kellett nekem gépalkatrészek? És minek őrzöm én ezt? Eh, nem jut eszembe, tegyük vissza, biztosan kell valamire, majd eszembe jut. Itt más már nincs, csak egy darab kaucsuk, mi ez? Ahá, ami letört két év előtt a töltőtollamról, na né, hogy kerestem, veszekedtem a feleségemmel, hogy az ő retiküljébe tettem, végre négy koronáért újat csináltattam rá, hogy lármáztam, szegény asszony, mégis neki volt igaza, ő mondta, hogy betettem az alsó fiókba.

Hát itt a bal alsó-külsőbe mi van? Ez a kis kés, ami eltört, ez meg, ez meg egy nagy sróf, minek ez? Ezt eldobom, meg egy hosszú spárga, ezt is eldobom majd, minek hordom magamnál, de nem most, egyelőre gyűrjük gyorsan vissza, most nem érek rá, majd feljegyzem magamnak, hogy ezt el kell dobnia. Persze már fel is jegyeztem, erre az összegyűrt papírra rá is van írva, hogy a spárgára semmi szükség, azt majd el kell dobnia alkalomadtán; itt is van egy darab papír, erre felírtam, hogy minek hordok mindenféle vacakot a zsebemben. De most nem erről van szó, mindent a maga idejében, most én keresek valamit - mi ez itt a jobb külső-alsóba? Levelek? Felbontatlan levelek? Né, hisz még el se olvastam, tyű, fenét, hisz ezeket én írtam, bélyeg is van rajtuk - sssz! Hát azért nem felel nekem három hónapja a Kulcsár, mert én nem adtam fel a levelet! Én meg hogy haragudtam rá, mindenfelé szidtam, hogy milyen gazember. Gyorsan vissza a zsebbe, ezt még ma feladom.

Ez az órá, ez meg a másik kés, ez meg az öngyújtó, ami nem működik fél éve, mert nem tudok kapni tüzkövet sehol, ez meg két rozsdás toll, ez meg három összetört cigaretta, ez meg egy üres tok, mi lehetett benne? Ez meg egy villamosjegy, ez meg egy színházjegy 1905-ből, ez meg egy névjegy, ez meg egy kis stancik, tíz darab kis kövecské van benne, mire való ez? Ahá, ez biztosan tüzkő lesz, ezt vettem valamikor, de mire kellett nekem a tüzkő? Már nem jut eszembe, régen volt, ez meg egy skatula gyufa.

Ez meg az erszényem, ez a zsebkendőm, ez egy szipka, még egy szipka, mért nem használom?
Ez meg egy darab üveg, ez meg egy csomó...

Egy csomó vacak... tyű, ezt nem bontom fel, itt ezer dolog van, amit el kell intézni, meg kell nézni, erre most nem érek rá, vissza a zsebbe... különben most úgyis más dolgom van, keresek valamit, mit is keresek? Ja, azt az izét, azt a noteszt, vagy papírt, vagy mit, már nem tudom, mi volt az, csak arra emlékszem, hogy valami volt, amire felírtam... mit is?... tudom már, amire felírtam tegnap, hogy a jövőben ne írjak mindenféle jelentéktelen számárságról és személyes dolgokról, ami nem érdekli az embereket, csak rám tartozik, hanem inkább gondolkodjam, és valami közérdekű és komoly témát keressek magamnak. Na, rendben van, akkor nem keresgélek tovább.

DALIÁS IDŐK

VIZSGÁZOM A VILÁGHÁBORÚBÓL

Délután három órakor beültem az időgépbe, és megindítottam: a csavarok, kerekék berregni kezdtek, szédítő sebességgel pörögtek a napot, hónapot és évet jelző óraszerkezetek. Zseb-óráam négy órát mutatott, mikor a gépet megállítottam, körülnéztem, magas házak közt, egy kis téren állottam, homályosan úgy rémlett, mintha a Kálvin tér volna, de a házak nem azok. Megnéztem az évmérőt: 2015-öt mutatott éppen, április hónap negyedikét. Az időgép órája délutáni hármat mutatott.

Kiszálltam a gépből, és taláломra megindultam. Emberek siettek az utcán, lötyögős, bő szoknyájú férfiak és feszes nadrágban nők. Egyik-másik megfordult utánam, meglökték egymást a párok. Fejem fölött a levegőben hangtalanul cikáztak keresztül-kasul a repülőgépek.

Az egyik olyan közel csapott el a fejem fölött, hogy megriadtam, és gyorsan beugrottam egy kapu alá, amelyből márványlépcsők vezettek az emeletre. Mikor magamhoz tértem egy kicsit, körülnéztem. Fiatal emberek futkostak föl-le a lépcsőn, könyvekkel, füzetekkel megrakodva, nyilván izgatott és nyugtalan társaság, észre se vették különös, korszerűtlen megjelenésem. Az egyiket, amint elfutott mellettem, megfogtam; amint gyorsan felém fordult, majd elestem meglepetésemben: ez a fiatalember annyira hasonlított hozzám. Leküzdve csodálkozásom, udvariasan megkérdeztem, milyen épületben vagyok.

- Ez a huszadik kerületi gimnázium - válaszolt sietve, és el akart futni.

- Bocsásson meg - tartottam vissza -, kérem, nézzen rám, nem tűnik önnek is úgy, hogy mi ketten nagyon hasonlítunk egymáshoz?

Rám nézett, és ő is meglepődött.

- De igen - mondta aztán -, furcsa. De ön valamivel idősebb lehet nálam.

- Valamivel. Ön hány éves?

- Tizenhét. Különbösen Paczka Pál a nevem.

- Bizonyos ebben? Én már arra gondoltam, hogy valamelyik ükunokámhoz van szerencsém.

Az elmebetegeket megillető részvétellel nézett rám. Aztán idegesen vállat vont, és el akart sietni.

- Hová siet? - tartóztattam.

- Ugyan, kérem - mondta -, a legnagyobb bajban vagyok, és ön rébuszokat ad fel nekem. Megyek, és felakasztom magam.

- Nono! Mi történt?

- Mi történt! Öt perc múlva érettségiznem kell történelemből, már kikaptam a tételemet, és nem tudok belőle semmit. Nem volt időm készülni. A kilencszáztizenötös világháború! Az egyetlen tézis, amiből nem készültem.

A világháború... kilencszáztizenöt (mondtam magamban)... no, ennek a fiúnak szerencséje van. Ha sejtené, hogy egy szemtanúval beszél! Már-már nekifogtam, hogy néhány szóban összefoglalom neki az egész tételt, aztán jobb ötletem támadt. Szegény fiú, megmentem. Derék ember lehet, hiszen annyira hasonlít hozzám.

- Nézze - mondtam neki -, bemegyünk egy üres terembe, és ruhát váltunk. Egy szót se, bízzék meg bennem! Senki nem veszi észre, annyira hasonlítunk. Bemegyek, és leérettségizem maga helyett. Maga megvár; ne féljen, az Isten küldött engem, hogy megmentsem magát, fiatal-ember. Magával csoda történt.

- A tudomány nem ismer csodát - mondta ő habozva.

- Jó - mondtam -, ha maga annyira bízik a tudományában, hát menjen, és érettségizzen belőle.

Ez hatott. Öt perc múlva átöltözködve ott ültem a tanteremben, Paczka Pál helyén, előre örülve, milyen sikerem lesz a vizsgán. Éppen jókor készültünk el, egy perc múlva Paczka Pált hívta ki a tanár.

Büszkén siettem a katedra felé.

- Ön tudja, miből kell felelnie? - kérdezte a tanár szigorúan.

- Tudom - feleltem bátran. - A kilencszáztizenötös világháborúból.

Izgatottan vártam a kérdéseket, előre örülve, milyen precíz, tökéletes válaszokat adok majd, és hogy meglepem az egész hallgatóságot nagy tudásommal.

- Tehát, Paczka Pál - kezdte a tanár -, mondja meg nekem, hogy akarta Anglia kiéheztetni Németországot?

Kinyitottam a szájam, aztán megint becsuktam. Tyű, az áldóját, no, jól nézünk ki... hogy is akarta? Ejnye, a kiskésit neki... lám, épp a múlt héten volt erről egy szép, nagy cikk „Az Újság”-ban, el is akartam olvasni, de éppen jött a feleségem, hogy menjünk el cipőt venni, mert már lemegy a talpa. Tessék, az asszony elrontotta nekem az érettségit!

- Hát ezt nem tudja - mondta a tanár egy percnyi várakozás után. - Na, lássunk egy másik kérdést. Hogy viselkedett Olaszország a háborúban?

Hogy visel... hogy Olaszország hogy viselkedett... né csak ezt magam is szeretném tudni. De ennek igazán nem én vagyok az oka... sehol nem írták meg világosan.

- Kérek egy más kérdést - hebegtem pirulva.

- Maga, úgy látom, nem készült, Paczka Pál. Na még egy kérdést kap. Mit beszélt Tisza István a német császárral?

- Januárban, ugye? - kérdeztem.

- Persze hogy januárban.

- Hát mit beszélt? - kérdeztem kíváncsian, kiesve szerepemből.

- Mi ez! - pattant fel a tanár. - Maga vizsgáztat engem, vagy én vizsgáztatom magát? Takarodjék a helyére!

Jézusom, mi lesz azzal a szegény Paczkával? Könyörögni kezdtem, hogy csak még egy kérdést. Hosszas kapacitálás után engedett.

- Hol volt Hindenburg márciusban? - ezt kérdezte.

- Bocsánatot kérek - válaszoltam méltósággal -, ezt nekem nem is kötelességem tudni, hiszen ezt taktikai okokból nem közölték.

- Maga, úgy látom, egészen hülye - mondta a tanár. - Menjen a helyére.

- Egyetlen kérdést még! - kiáltottam.

- Nem bánom - mondta a tanár -, a politikából semmit se tud. Talán kultúrhistóriai szempontból tud valamit arról a korról. Mondja meg... mondja meg, ki volt ennek a kornak a legnagyobb humoristája?

Nagyot lélegeztem... Paczka Pál, meg vagy mentve! Diadalmasan, habozás nélkül vágtam ki a nevemet.

- Takarodjék helyre! - üvöltött a tanár felugorva. - Ez mégiscsak szemtelenség! Kitalál egy nevet, amit soha életemben nem hallottam... ez már mégiscsak arcátlanság!

Mit mondjak? Paczka Pál megbukott. Úgy kell neki.

RÉZPITYKÉK

Az olasz orvos ezután egy másik terembe vezetett bennünket, engemet meg Grandvisage barátomat, a pesszimista író. Ebben a teremben egy fiatalember ült a kórház csikos egyenruhájában: száját és állát egy kaucsuk ellenző takarta el.

Az orvos levetette ezt az ellenzőt, borzalmas látvány tárult elénk: a fiatalembernek teljesen hiányzott az alsó állkapcsa - fogatlan, rémes úr tátongott a helyén, a nyitott torok bejáratait láthattuk - ebből a sötét nyílásból dréncső nyúlt ki: ezen keresztül táplálták a boldogtalant.

- Mi baja a szerencsétlennek? - kérdeztem elsőrnyedve.

Az olasz orvos elmagyarázta, hogy ez a török fiatalember egy hónappal ezelőtt vonult be ezredéhez, akkor, mikor az oroszok a Fekete-tenger felől támadtak török szövetségésünkre. Két nappal utóbb gránát csapódott le mellette, és elvitte az állát - próbálták pótolni más szövetekkel, de nem sikerült. Különben félő, hogy ezen kívül még meg is kell vakulnia - egyébiránt életben marad, csak hogy haláláig mesterségesen kell táplálni.

- És mindez miért? - szaladt ki a számon, magam elé meredve.

- Majd én megmondom - szólalt meg Grandvisage, a pesszimista olasz író. - Mindez a török rézpitykékért van így.

- Rézpitykék?

- Tudnia kell - mondta Grandvisage -, hogy a török nők a fátvölt, amit hordanak, századokon át egy kis rézpitykével erősítették meg az orrukon. Sok éven át szállították az oroszok ezt a pitykét török földre: óriási forgalma és jövedelme volt a cikknek, míg a németek rá nem jöttek, hogy a pitykét fából is lehet csinálni, bevonni rézzel: így olcsóbb, könnyebb és egészségesebb a használata. Kellett is a töröknek, és a német ipar jelentős piachoz juthatott volna - ha van vasút, mely Dedeagacsig szállítja a cikket. Azonban a vasútnak orosz földön át kellett volna vezetni - éveken át tárgyalták e kérdést, de megállapodni nem tudtak. A két állam diplomáciáját elidegenítette egymástól a folytonos huzavona - végre odáig mérgesedett a helyzet, hogy csak alkalom kellett hozzá, és kitör a nyílt ellenségeskedés. Az alkalom nem késett - Németország hadat üzent Oroszországnak, s a törökök odaálltak a szövetségésék mellé. Kihirdették a szent háborút, zászlók alá sorakozott a mozlím, és így került Szulejmán barátunk az orosz gránátok elé. Ez az ő szétroncsolt állának és tönkretett életének hiteles története: a rézpitykék, amiket Németország szállítani akart.

Elkábultva és hitetlenkedve figyeltem, de be kellett vallani magamnak, hogy közgazdasági tanulmányaim közepette az én lelkemen is átvillant, vajon nem lehetetlen-e, hogy a rettenetes háborúknak ilyen ostoba, kicsinyes, rideg okai lennének?

Az orvosnak nem volt megjegyzése, közönyösen hallgatott, az olyan ember nyugalmával, akit csak a pozitív tények és kézzelfogható jelenségek érdekelnek. Udvariasan megvárta, míg Grandvisage befejezi mondókáját, aztán megjegyezte, hogy a kórházban ezenkívül van még egy ilyen esetük: az illető páciensnek szintén hiányzik az álla s különben is művi szempontból ugyanaz a kórkép - de ott nem gránát okozta a defektust, hanem belső, romboló betegség: vérbaj.

Átmentünk, és megnéztük azt is - szőke fiatalember volt: bizonytalan nemzetiség. Ennek is hiányzott az álla, és a torkából dréncsővek lógtak. Látogatója volt éppen, német fiatalember, katonatiszt, aki kérésünkre következőképpen foglalta össze szerencsétlen barátja történetét:

- Carlóval Berlinben ismerkedtem meg: nagyreményű vállalkozó volt, egy derék, régi gyároscsaládnak sarjadéka. Mint kitűnő tehetségű és szorgalmú kereskedőt, igazgatójának jelölte egy induló cég, mely Törökország keresletére alakult - valami kapcsokat vagy pitykéket volt szállítandó, amiből állítólag rengeteg kell a török nőknek, én bizony nem tudom mi az. Az üzem gyönyörűen megindult, de váratlan zavarok támadtak, valami külföldi beavatkozás vagy mi, a cikket nem lehetett szállítani, megbomlott minden, rengeteg passzíva, mit tudom én, nem értek az ilyen dolgokhoz. Csak annyit tudok, hogy Carlo reménytelenül és végleg tönkrement, a dologban az volt a szomorú, hogy éppen akkor lett volna esedékes egy igen előkelő nővel való szerelmi házassága; a nagy zavarban sarkukra álltak a szülők, elvitték leányukat Amerikába, hogy ne is láthassák egymást. Carlo egy ideig verekedett még, hasztalanul, kétségbeesve, egyre nyomorultabb próbálkozásokba döntötte a szükség, durva és rossz társaságba került, nem hozzá való környezetbe. Ehhez járult szerelmi bánata, nem törődött magával többé, elzüllött. Inni kezdett, s egyszer elveszett szemeim előtt, a csöcselék magába szívta, véletlenül bukkantam ma rá, hogy megtudjam, micsoda borzasztó betegséget szedett föl abban a körben, ahová lezüllött.

Így fejezte be Carlo történetét, s az orvos, udvariasan végighallgatva az előadást, megjegyezte, hogy ennek a páciensnek az esete tudományos szempontból még reménytelenebb, mint ama másiké. Míg ott a külső erőművi behatás, mely a defektust előidézte, egyszersmindenkorra végzett emberünkkel, addig itt az a belső kór, mely deformálta betegünket, nem szűnt meg azzal, hogy így szétroncsolta, dolgozik belül tovább, s előbb-utóbb halálát okozza. Pedig nyomorultul élni mégis jobb, mint nem élni.

ŐNAGYSÁGA 1916-BAN

- És ez például micsoda?
- Ez, nagyságos asszonyom? Melyik ez?
- Ez a katona, a másik asztalnál.
- Ez egy főhadnagy.
- Főhadnagy? Azt miről látni, hogy főhadnagy?
- Tetszik látni, nagyságos asszonyom, két aranycsillag van a gallérján.
- Úgy. De bizony négy van.
- Mindkét oldalon kettő.
- Ahá, már értem. És ez nagy állás?
- Ahogy vesszük. Sok rang van alatta, de fölötte is van elég.
- És ennek milyen állása van a csatában?
- Pardon, nem egészen értem a kérdést - hogy milyen állása van a csatában?
- Na igen, hogy milyen foglalkozása van, mire van beosztva - ez vezeti a csatát? Ez mondja azokat az ízeket, a vezényszavakat?
- Milyen vezényszavakat tetszik gondolni?
- Hát hogy hapták, meg bal-jobb, meg előre arc, hátra arc - amik kellenek a csatában.
- Hát - ezek éppen nem kellenek az ütközetben... De mindenesetre vezényel, igen. Rendesen egész zászlóaljat vezet, ami háborúban több száz emberből állhat.
- Tudom én, láttam már ilyet, az „Ezredkisasszony” operettben. Egy nagyon jó primadonna-színésznő játszotta a főhadnagyot. Az is mondta, hogy hapták, hapták.
- Na igen - hát nem éppen...
- Nem vagyok én olyan műveletlen.
- Dehogysis, nagyságos asszonyom... Sőt meglepő és tiszteletre méltó ez az érdeklődés korunk legnagyobbszerű mozgalma, a militarizmus iránt.
- Hát persze, az ember érdeklődik. És aztán, mondja, mennyit kap egy ilyen főhadnagy egy csatáért?
- Hogy mennyit... Nem értem a kérdést.
- Na hát csak van fizetése egy ilyen nagy rangú főhadnagynak.
- Persze hogy van.
- Hát azért kérdem, mennyi jár neki egy csata után? Vagy átalányban fizetik, nem csatánként?
- Hm... mondjuk, átalányban.
- És körülbelül hány csatát kell neki csinálni havonként?
- Istenem... azt nem lehet pontosan...
- És amelyiket megnyeri, azért többet kap?

- Mindenesetre nagyon méltányos gondolat, nagyságos asszonyom. Csodálom, hogy a hadvezetőség még nem gondolt erre.
- Pedig világos. És mondja, ez a főhadnagy hol dolgozik?
- Hogy hol dolgozik... A parolija után ítélve, valamelyik vadászrezredbe...
- Hisz akkor nem lehet rossz dolga.
- Hogy nem lehet rossz dolga?
- Hát persze. Vadászni nem rossz. És ezek mikor vadásznak, délelőtt vagy délután?
- Pardon - azt nem egészen úgy kell érteni... ez csak olyan szimbólum...
- Na és a szimbólumok nem vadásznak? Az más. És milyen idős lehet ez a főhadnagy?
- Azt igazán nem tudom, nagyságos asszonyom.
- És most mért komolyodott úgy el?
- Nem tudom... Az újságot olvassa, talán rosszul esik neki, hogy Erzerumot elfoglalták.
- Na és? Hiszen az jó, ha elfoglalták. Mindig örülni szoktunk, mikor valamit elfoglalunk.
- Igen... de Erzerumot kivételesen az oroszok foglalták el.
- Na és... Hát az nem jó?...
- Hogy az oroszok elfoglalták?...
- Hát persze! Hiszen azok nekünk adják...
- Pardon, nagyságos asszonyom - egy kis tévedés... az oroszok nem szövetségeseink... azokkal hadilábon állunk...
- Ja! Az más. Annyian vannak ezek az országok. Na és mondja - mit gondol, van ennek a főhadnagynak felesége? És ha nem - ki lehet a szeretője?

HŐSÖK

Fuksz, harmadéves egyetemi hallgató, magyar-görög szakos bölcseész, hajnali fél öt órakor fölfelé pislogott, és észrevette, hogy pirkad - az ég peremén rozsdavörösen derengett a világosság. Fuksz, harmadéves egyetemi hallgató, magyar-görög szakos bölcseész, négy centiméterrel kijebb dugta fejét a megfigyelő dekkungból, ahol mint inspekciós töltötte az éjszakát; visszafelé nézett, az árokban nem messze tőle hortyogtak még a katonák. Szemben, néhány száz méternyire, változatlanul húzódott az ismert, ellenséges sánc.

- Még jó félóra eltelik addig, míg azok rákezdik - mondta magában Fuksz -, és én bizisten elalszom. Legokosabb, ha előszedem a könyvet, már elég világos van, azt a félórát átolvassuk.

És Fuksz, harmadéves egyetemi hallgató, magyar-görög szakos bölcseész, kiráncigálta bródzakkjából a könyvet, megnyálazta az ujját, és felütötte ott, ahol tegnap este abbahagyta: a thermopylaei ütközet leírása következett, eredeti görög nyelven, úgy, ahogy a klasszikus történetíró, már én nem tudom, hogy melyik, pergamenre vetette.

Eleinte dörzsölgette a szemét, pár perc múlva azonban belemelegedett, és a könyvhöz szokott emberek láttató képzelete odavarázsoltta elé az egész jelenetet, a szorost, amin keresztül-özönlik Xerxes hada és Leonidast. Félóra múlva úgy érezte, mintha az egyetemi könyvtár csendes boltívei alatt ülne, a kényelmes bőrszéken, előtte az asztal, tele könyvekkel, és ő megint elábrándozva mondaná magában: igen, ezek nagy idők voltak, az emberi test, az emberi bátorság, az egyén nagyszerű kultuszának fénykora - igen, a hősök.

Merengve eresztette ki kezéből a könyvet, és tétován nézett maga elé. Ekkor egy kicsit összerezzen: a pirkadó hajnal most már sárga háttéréből éles körvonalakban vált el egy magas, különös férfi alakja, ott ült pár lépésnyire a lövészárók szélén, és kifelé nézett. Nehéz páncél lógott nyakáról, és a fején kacskaringós, kürtös sisak.

Fuksz nem lett volna görög-magyar szakos bölcseész, ha rögtön meg nem ismerte volna Leonidast. Rögtön megismerte, és rögtön tudta azt a szép görög mondatot, amivel ilyen magas rangú katonát és félisteni hőst az ókorban megszólítani illett; már kezdte volna mondani, de különös, a mondat egészen másképp fordult, mint ahogy befejezni akarta.

- Zeusz fia, perzsaölő Leonidas - kezdte el Fuksz görögül, olyan hangon, mintha a kollokviumon felelne -, üdv neked! Mely istenség vezérelte lépteidet e tájra, és nem tudod-e... (itt vette csak észre Fuksz a sisakot), és nem tudod-e, hogy a sisakot nem szabad kismirglizni, ha Feldbe van az ember, mert az jó Zielt mutat?

A hős lassan fordította fejét Fuksz felé.

- Üdv, ifjú harcos! - mondta ércesen, görögül. - Látom, megismertél engem, éles a szemed, mint Odyszeuszé. S Hellászom nyelvén szólítasz, ami jól esik nekem, de mégis azt hiszem, nem vagy görög: mert mit jelentsen a smirglizni szó, ha ugyan jól értettem, hogy sisakomról szólasz?

- Az azt jelenti - magyarázta Fuksz görögül -, hogy nem szabad a sisaknak fényesnek lenni, mert az ellenség rögtön észreveszi. Vegye le gyorsan a fejéről, vagy bújjon be a dekkungba, ide mellém.

- Hát itt csata van, ifjú? - kérdezte a görög félisten fellángoló szemmel, görögül.

- Hát persze - magyarázta Fuksz görögül -, nem látja, hogy svarmléniába fekszünk?

- És így... így harcoltok? Hol az ellenség?

- Az meg ott fekszik. A másik árokban.

- Hát így elbújtok egymás elől? - kiáltott a görög hős, és nemes tűzben égő szemekkel emelkedett fel.

- Tyű, az istenit... akarom mondani, a félistenit kegyednek - ijedezett Fuksz -, hát ne dugja ki magát, hisz rögtön észrevesznek bennünket. Bújjon be gyorsan: dekken!

- Hallgass, gyáva Efiatesz - dörögte a görög hős. - Leonidasnak mered mondani, hogy bújjon el az ellenség előtt? Ti csak remegjete, nyúlshívűek, az árok fenekén, Leonidas majd megmutatja nektek, hogy kell elbánni a perzsa gazokkal.

Fuksz egy kicsit elszégyellte magát, hogy így rendreutasították, és egy szép görög mondaton törte a fejét, amivel kiengesztelje a haragvót, amikor sívítva fúrta fejét az égbe valami, a fejük felett szétpukkant az első srápnél, és fehér felhő villogott.

- Na tessék - mondta Fuksz. - Észrevettek. Most kezdődik a munka, nem lesz idő reggelizni se.

És Fuksz nagyot ásítva nyúlt a puskája után. A szomszédos fedezékekben is mozgolódni kezdtek a fiúk. Fuksz oldalt fordult, hogy a történetekéhez férjen, és csodálkozva vette észre, hogy Leonidas ott guggol mellette a földön. A félisten eszelősen nézett Fukszra, és alig tudott elhebegni néhány szót.

- Mi... mi volt ez? - kérdezte.

- Ez egy egyszerű srápnél volt - magyarázta Fuksz, és megint nagyot ásított. - Öt órákor szokták kezdeni, rendszeren hat srápnellel. Még öt jön mindjárt.

- De... engem... megütött valaki... és nem látom, hogy ki... - vacogott a görög hős, egész testében remegve.

- Ja - mondta Fuksz -, hiszen maga kapott egy golyót a könyökébe. Várjon, majd bekötöm, semmi az egész.

- De nem láttam senkit - nyöszörgött Leonidas.

- Persze, hogy nem látott - mondta Fuksz -, mert azok is fedezékben vannak. Na, emelje fel egy kicsit a vállát, hogy a könyökét beköthessem.

- Nem, csak hagyja - nyöszörgött a görög hős.

- Miért hagyjam? Csak emelje.

- Dehogyan emelem - kiáltott dühösen Leonidas -, nem látja, hogy akkor kikerül a fejem a fedezékből?

És gyorsan visszakarta a könyökét.

A FÜRDŐSZOBA AJTAJA

*„...felperes felmondott cselédjének, mert az nem nyitotta ki a fürdőszobaajtót,
mikor ráparancsolt - azzal a megokolással, hogy felperes neje az ellenkezőt parancsolta.
A közigazgatási bizottság elutasítja felperest, és a felmondást nem veszi tudomásul...”*

FÉRJ tartalékos táborszernagy. Mari, nyissa ki egy kicsit a fürdőszoba ajtaját.

MARI az ajtó felé megy.

ASSZONY. Hagyja csak, Mari, ne nyissa ki.

MARI megáll.

FÉRJ szelíden. Mari, óhajtanám, hogy nyissa ki a fürdőszoba ajtaját.

MARI. De a naccsága aszongya...

FÉRJ. Én pedig, a te urad és parancsolod, azt mondom néked, hogy nyisd ki a fürdőszoba ajtaját.

MARI az ajtó felé megy.

ASSZONY. Mari, úgy kilököm, hogy a lába se éri a földet, ha nem hallgat az emberre.

MARI megáll.

FÉRJ. A törvény, mely sok ezer éve kormányozza a társadalmat, bizonyos formákat állított fel a jogviszonyok tisztázására. Gondold meg, Mária, hogy e formák nekem kedveznek. Vajon nem az én hatásköröm alá tartozol-e jogi szempontból?

MARI az ajtó felé megy.

ASSZONY. Mari, én kidobom magát.

MARI ezt már érti; megáll.

FÉRJ. Dacolsz velem, Ösztön, dacolsz velem, Föld Szelleme? Ám lássuk: az Eszme és Igazság velem van! Idézzek, Jog, Rend, idézzek, Társadalom, segíts! Lássuk, ki erősebb.

KÖZIGAZGATÁSI BIZOTTSÁG nagy füstfelhőből megjelenik. Mit akarsz, szellemtestvér?

FÉRJ.

Hogy szolgáltam hazámat, tudva van,
A dörgő ágyú és a harci vész.
Oroszlánlelkem meg nem rendité,
A Jogra és a Rendre gondolék,
Nem tűrhetem, hogy rajt' erőt vegyen
A durva Ösztön - inkább száz halált
Haljak halállal - hogyha él a Köz
Szabad Hazában, hol Törvény s Igazság
Áll büszke daccal, s védi a jogot
Melyet mértékkel mér ki egyaránt
Erősnek és gyengének bölcs Szabály,
S mit kontár kézzel meg nem dönt a cenk.
Idéztelek, hogy állj mellém, s dacolj,
Velök, kikért a vésszel dacolék.

KÖZIGAZGATÁSI BIZOTTSÁG. Miről beszélsz?

FÉRJ.

E hitvány csőcselék
Tagadja létem és parancsaim,
Mihez jogot Te adtál, Közzsabály!
Mutasd meg néki sújtó jobbkezed!

KÖZIGAZGATÁSI BIZOTTSÁG *Marihoz.*

Leány, teérted harcolt sok csatán
E büszke fő, ó hallgasd meg szavát.
Gyöngéd szívével mindig jót akart,
De azt ne hidd, hogy tőled fél talán,
S hogy gyöngédsége gyöngeség csupán.
Nyisd ki az ajtót!

MARI. Az urak beszélnek az embernek, hogy így meg úgy, de én csak azt tudom, hogy a könyvem a naccságánál van és ha a naccsága kidob, szaladhatok a rendőrségre, míg térdig kopik a lábam!

KÖZIGAZGATÁSI BIZOTTSÁG. Úgy én nyitom ki! *Az ajtó felé megy. Nagy csattanás. Az ajtó előtt borzasztó arccal megjelenik a Butaság Szelleme.*

BUTASÁG SZELLEME.

Édes vetés, fanyar gyümölcs,
Galambszóval kígyókat költs.
Ez ajtó az enyém!

Butaság Szelleme eltűnik.

KÖZIGAZGATÁSI BIZOTTSÁG *visszaborzad.*

FÉRJ. S te borzadsz?

KÖZIGAZGATÁSI BIZOTTSÁG.

E rém erősb, miként
Mi ketten; én, én nem bírok vele.
Hol ő van, ott erősebb és viszont.
Eltűnik.

FÉRJ.

A Jog s a Rend hát gyöngé volt, no lám.
S érvényt szerezni nem tudott nekem.
Idézlek hát, Erőszak, durva Kény,
Ki engedelmes voltál száz csatán
Az én szavamnak, és mivel csupán
Hazámat és a Rendet védtem én,
Védjen meg egyszer engem is vasad!
Erőszak, jöjj, légy zsarnok, kedvemért!

ERŐSZAK SZELLEME *óriási, fegyveres közkatona, puskával, szuronnal, megjelenik.*

Parancsolsz, Mester?

FÉRJ.

Félrelökd e nőt

S tedd, hogy kinyissa az az ajtót!

ERŐSZAK SZELLEME *közeledik Marihoz.*

MARI. Né, a Jóska! Jóska, hogy kerülsz ide, galambom?

ERŐSZAK SZELLEME. Te vagy az, Mari? Hát mi baj?

MARI. Azt akarják, hogy a naccsága kidobjon.

ERŐSZAK SZELLEME *a férjhez.* Hát vona szíve, naccságos úr, kidobadni ilyen egy derék lányt? Az én galambomat? No, ezt nem hittem volna a naccságos úrról. És még ilyenre akarják felhasználni az embert! *Erőszak Szelleme eltűnik.*

FÉRJ.

Vezess, vezess új létre, Lucifer,
Csatákra szálltam szent Eszmék után,
Hol büszke harcot küzd a férfidac
S azé a pálma, akié a jog.
De nincs erő, s hazug volt korcsszavad,
Korszellemem - te hitvány s gyáva vagy
S elárulád a büszke férfiszűt
Egy gyenge nő gonosz szeszélyinek!
Kardjába dől.

ASSZONY. Legalább megmondaná az embernek, hogy miért akarja kinyitni a fürdőszoba-ajtót!?

FÉRJ

haldokolva.

Miért, miért... Hisz magam sem tudom...

Csak úgy... hogy jog s erő enyém legyen...

ASSZONY. No látod! Ha te nem tudod, hogy mért legyen kinyitva, én meg nem tudom, mért legyen becsukva. Egyik olyan szeszély, mint a másik.

FÉRJ.

Ó hallom, hallom a jövő szavát!
Megadtad a szót, Éva, gyöngé nő.
Ó látom a kort, hol nem az nyitandja
A szent Ajtót, ki erősebb s jogosb,
De az, ki tudja, hogy mért nyissa ki.
Vezess, vezess e korba, Lucifer!
Meghal.

ÚJ GENÉZIS

Végezetül pedig megfogyatkozott a sokaság a rettenetes háborúk folyamán: pusztult vala a sok férfi, és hervadt az asszony, és kevesebb lón az ember.

És Psylander Valdemár eljátszotta vala a „Végzetes idők” című ezer méteres dráma címszerepét.

És akik maradtak vala, ismét háborút üzennek vala egymásnak, és meg nem szűnt az öldöklés, mint ahogy meg volt írva János Jelenéseiben.

És Psylander Valdemár eljátszotta a „Férfiszépség” című négyezer méteres drámát.

És elcsenevészedik vala az emberi fajta, s alig maradt volna belőle s azok is egymást marják s pusztítják vala, míg minden elhallgat vala - és Psylander Valdemár eljátszotta a „Testhezálló démon” címszerepét.

Mígnem két ember maradt csak, Ádám és Éva, kik egy ideig békében élnek vala, mígnem Ádám kisütötte, hogy a Paradicsom délkeleti csücske a kapcsolt részekkel és Albániával együtt tulajdonképpen az övé, tekintve, hogy ő egyszer járt arra, Éva pedig ragaszkodik vala ahhoz a részhez, mondván, hogy csak. Megegyezni nem tudván, Ádám ultimátumot küldött Évának, a hadüzenet megtörtént, s egymást megették vala.

És pusztá lón a föld, s a tengerek felett lebeg vala a sötétség.

És ekkor eljött a Földre a Szentlélek, s körülnézván látá, hogy állatok és bogarak mászkálnak vala a térségen, de más élőlény ott nem volna, hanem hogy Psylander Valdemár. Psylander Valdemár volna csak abban az időben, s a mezőkön keresztül sok ezer méter hosszú filmek folydogálnak vala, e filmekben békésen evezett Psylander Valdemár, s a magasból biztatóan nézett le rá a Nordisk-Companie.

Mikoron pedig a Szentlélek megérkezett volna a Földre, éppen nagyon meleg vala, a pusztá mezőkön lankadtan hervadtak a filmfák, melyekről éretten lógott le a dús Psylander-film, az elhagyott medrekben hús Psylander-filmek csörgedeztek, s a mezők állatkái vígan legelték a ropogós filmet. Mondom, pusztá volt még a Föld, nem éltek rajt' emberek, mikor a Szentlélek megérkezett, éppen a „Bűnös szerelem” című képet adták, melyben Psylander játszotta a világ teremtetését. Nagyon eluná magát a Szentlélek, és bemenvén, megnézte azt a képet. Hat napig nézte vala, de hogy akkor se lett vége, elunta magát, s gondolta, hogy a hetedik napon megpihen. Csakhogy könnyű volt ezt mondani, Psylander Valdemár nem akart pihenni, aszongya, ő vasárnap is játszik, és még hátra van ezernyolcszáz méter.

Ekkor elhatározta magát a Szentlélek, hogy teremt Embert a mozgókép mintájára, ellesi a mozgókép formáit, és leutánozza, és megpróbálja, talán ezek a mozgókép mintájára készült lények is tudnak éppen úgy mozogni, mint az, mely esetben megspórolta a vetítőkészüléket és a vásznat.

Munkához kezdett, agyagból és más olcsó anyagokból csinált figurákat Psylander Valdemár mintájára, és nevezé őket Színésznek, azaz Moziutánzónak. Tépett a fonográffáról egy szép, érett fonográfot, és betette az így készült színésznek a hasába. Eleinte persze nehezen ment a dolog, a színész nem tudott mozogni, nem tudott beszélni, szögletes volt és merev, de aztán lassanként elleste szülőanyjának, a mozifilmnek titkát, s lassanként odáig vitte, hogy tűrhetően mozgott. A Szentlélek úgy dresszírozta be, hogy mikor azt akarta, hogy mozogjon, a kezével hadarni kezdte a levegőt, mintha a vetítőkészüléket csavarná, és hozzá berregett, így: „Berregi, Berregi, Berregi”, később Berregi nélkül is tudott már mozogni, és készen volt az első ember,

egy valóságos, eleven Psylander Valdemár. A Szentlélek bejelentette találmányát a Nordisk-filmnek, megmagyarázván, mennyi vásznat és vetítőkészüléket lehet így megspórolni. A Nordisk-filmnek csak egy kifogása volt, az, hogy a mű-mozikép, az Ember, ez a tökéletlen Psylander, egyszerre csak egy helyen tud megjelenni: - igaz, hogy ezzel szemben korlátlan mennyiségben szaporítható.

Ezt az egészet pedig álmodta vala Andachtné ő nagysága, jobbra a harmadik sorban, a „Harctéri felvételek” előadása alatt, mikor türelmetlenül várakozván már a programban szereplő Psylander-filmre, elaludt egy negyedórácskát.

KÖNNYFAKASZTÓ GRÁNÁT

Heuréka - kiáltom a kádból -, ez már igen, ennek van már teteje, ez már kezd hasonlítani ahhoz, ahogy én már az elején elképzeltem, csak nem akartak hallgatni rám. Mindent közvetve, kerülő úton csináltak ebben a háborúban. Oroszország, mely fennen hirdette, hogy csak védelmi harcot visel, a Kárpátokban védte országának határát; diplomaták megcsinálták a háborút és a katonák elmentek beléje; a polgárság megvédte a hadsereget, és a tábornokok haditerveit végrehajtották a közlegények. Minden nagyszerű volt elgondolásban, csak a kivitel volt kicsit körülményes. Mert hiszen - hogy a feladott tétel meritumára térjek - könnyfakasztó gránátok eddig is voltak, sőt a legtöbb gránát végeredményben könnyet fakasztott özvegyek és árvák szeméből, s ha egy törekvés végső eredményét a törekvés céljának tekintjük, nyilvánvaló, ugye, hogy a gránátipar végső célja a könnyfakasztás. De milyen nehézkesen ment ez a mai tökéletlen eszközökkel, milyen méltatlanul a gyorsaság nagy századához: a gránát előbb letépte kezét, lábát, fejét a katonának, a katonát eltemették, zsebéből kivették a kapszlit, megnézték, hol lakik, és megírták a családnak az esetet - a kívánt könnyfakasztás így legjobb esetben négy-öt nap múlva követhette csak a gránát lecsapását.

Ez az új találmány lényegesen meggyorsítja az eljárást, és még csak vérbe se kerül. A gránátban sajátságos kémiai termékek vannak, melyek gázzá változva, az ellenség szemébe hatolnak - egy ilyen gránát megríkat egész regimentet: zokogni kezdenek a sturmoló rajvonalak, zokogva kiáltja a rajvezető: „hu... hu... hurrá!”, szemeit törülgeti a tábornok, és sír a vezérkar. A katonák megfordulnak, hogy meghatottságukat leplezzék, és minekutána már meg vannak indulva, mennek szépen tovább, hátrafelé.

Most már kezdem hinni, hogy mégis csak vége lesz. A háború, ultima ratio regis, végeredményben mégis csak egy neme a meggyőző érvelésnek, ha az érvek kissé túlságosan szembe-szökőek is. Erőnkről, igazunkról, jogainkról akarjuk meggyőzni ellenfeleinket, a gyilkolás és rombolás csak elkerülhetetlen és kínos bizonyíték ez érvek helyessége mellett, mindnyájan szeretnők, ha a bizonyításnak ez a primitív formája elmaradhatna. Mi szükség az én ultima ratiómra, ha elhiszik nekem, ha ki tudom mutatni, hogy képes vagyok rá? Lám, az Úristennek nem volt szüksége arra, hogy bebizonyítsa nekünk erejét és hatalmát, s elhitesse velünk, hogy a világot el tudná pusztítani, ha akarná: ugye, soha nem támadott ránk negyvenkettesekkel, kéksav bombákkal, robbanó aknával. Ha nagyon okoskodtunk és hencgettünk, egy kis flottademonstrációt rendezett, megbökte a földet, és a hegyek kicsikét dideregtek, egy kis zuhanyt eresztettek ránk, afféle negyvennaposat, és mi csiklandósan és nevetve mondtuk: jó, jó, elhisszük, igazad van, hadd abba - mire kisütött a mosolygó szivárvány. Hát igazán azt hiszitek, hogy meg kell ölni az embert ahhoz, hogy elhiggye halandó voltát, és ki kell szűrni az egyik szemét ahhoz, hogy a másikkal meglássa erőnket?

A jövő háborúja bölcsebb lesz, és több lesz benne az emberismeret és kedély. Újabb felfedezések követik a könnyfakasztó gránátot, hallom a jövő dalát, a vidám és gúnyos melódiát. Kacagtató gránátok következnek és tüsszentő gránátok, és lesznek gránátok, amik jó illatot terjesztenek, parfümöt és friss sülték szagát, és rájövünk majd, hogy ezek a gránátok jobban gyengítik az ellenfél erejét, mint a robbanó löveg, mely elviszi az egyik lábat s esztelen dühöt és bosszúvágyat gerjeszt, s erőt ad újabb s megújabb vérbosszúra. És eljön majd egy új Schwarcz Berchtold, aki véletlenül feltalálja az új puskaport, valami ismeretlen, új anyagot, mely szétpukkanva az ellenség feje fölött, fülébe, szájába és agyába hatol, s ott kiválasztja azt a megfelelő kémiai reagenst, amit ma képzeletnek és megértésnek nevezünk, az emberek összenéznek majd e por hatása alatt, és elnevetik magukat, s nagyot sóhajtvá mondják: mit cselekedtünk mi ezeknek? Miféle fölösleges, ostoba munkára pazaroltuk szép életerőnket: megölni és elpusztítani azt, ami nélkülünk is meghal és elpusztul idővel.

OLASZORSZÁG HADAT ÜZEN

„Azt a feltétlenül barátságos és meleg viszonyt, mely a két kormány között fennállott, az utóbbi időben félreértések zavarták meg, melyeknek oka a török kormány bizalmatlanságában keresendő és abban a gyanakodó magatartásban, amivel Törökország a mi előzékeny és békeszerető ajánlatainkat és közeledésünket fogadta.

Mi mindig a békét akartuk és mindent megtettünk, hogy Törökországot meggyőzzük békés szándékunkról. Két hónap óta egyebet se tesz kormányunk, folyton Törökországot győzőgeti meg, hogy mi békét akarunk. Követek százait és ezreit küldözgettük a Dardanellákra, hogy biztosítsák a békéről Törökországot, hajlandók lettünk volna még néhány százezer követet küldeni, de Törökország nemes szándékunkat rosszakaratúan félreértette.

Legutóbbi ultimátumunkra, amelyben a török tisztek sértő viselkedésére hivatkoztunk, akik nem fizettek elő D'Annunzio összegyűjtött jelzőire, holott barátságos érzelmünknek kifejezést adandó, a portókötséget is felajánlottuk: Törökország azzal válaszolt, hogy a török tisztek nem értenek olaszul. Ami nyilvánvalóan rosszhiszemű célzás arra, hogy D'Annunziót azok se értik, akik értenek olaszul.

Második ultimátumunkban hivatkoztunk a szerződés nyolcadik pontjára, annak a meggyőződésünknek adván kifejezést, hogy az esetben, ha a hágai konferencia értelmében meghatározott olyan egy vagy több, esetleg elképzelt viszonyok más viszonyok tekintetében való vonatkozások alapján gyakorolt hatása következtében körülírható helyzetre való tekintettel beállott változások feltételezett volta ellen nincsen ellenvetés: akkor és mindazonáltal azt a homályos, ravasz és félreértésekre alapot szolgáltató diplomáciai választ adta, hogy „kutya-kutya tarka, se füle, se farka”. Ami nyilvánvalóan sértő célzás D'Annunzióknak ily című hős költeményére, melyet annak idején mellékelünk a füstölt hering szállítására vonatkozó iratokhoz.

Harmadik ultimátumunkra, melyben Törökországtól Erdély három vármegyéjét kértük csak és néhány jelentéktelen szigetet a Himalaya-óceánon, valamint Svédországnak a kínai határon fekvő három erődjét egy sarokházzal az Andrássy út és Ferenc körút sarkán - ezzel szemben kötelezván magunkat arra, hogy átengedjük nekik Patagónia délnyugati részét, három darabot a Kanári-szigetektől és a Niagara-zuhatagból annyi vizet, amennyi reggel kilenctől tizenegyig lefolyik - erre az ultimátumunkra a török kormány szintén zavaros és ki nem elégítő választ adott, hivatkozván harctéri helyzetünkre a Karsztokban, mely gúnyos és sértő célzás, úgy látszik, D'Annunzio fejére vonatkozik, s a Karsztok kopaszsága és említett fej között szándékozik vonatkozást keresni.

Ezek után nem maradt más hátra, mint hogy egy negyedik ultimátumban most már kategorikusan és világosan összegezzük előbbi feltételeinket: 1. Hajlandó-e Törökország arra, amire felszólítottuk, igen, vagy nem? 2. Hajlandó-e Törökország abban az esetben, ha lehet, feltéve, hogy nem lehet, fontolóra venni, vajon legyen-e hajlandó meggondolni, hogy megfontolás tárgyává tegye, amire semmiesetre se hajlandó, igen, vagy nem, és ha igen, miért nem? Megjegyzendő, hogy a válaszban nem szabad előfordulni a „fekete, fehér, igen, nem” szavaknak.

Ezekre a kérdésekre Törökország ugyan kedvezően válaszolt, de mert nyilvánvaló, hogy a kérdéseket, amilyen sületlen hülyeségek voltak, meg nem érthette: a válasz rosszhiszemű célzás arra, hogy nincs értelme a kérdéseknek. Ezek után kénytelenek vagyunk megszakítani a diplomáciai viszonyt Olaszország és Törökország között, azokért a csúnya és megalázó és sértő kifejezésekért, amiket tárgyalás közben kellett, hogy rólunk gondolt legyen magába, csak nem mondta ki.”

KIMENŐ

ÉN *a család feje és a ház ura, úgyis mint nagyságos úr felháborodva és elképedve.* Mi jut eszébe? Este kilenc után kimenő, itt hagyni a gyereket? Hogy mer még csak beszélni is ilyeneket!

MARI. Én nem tehetek róla, nagyságos úr, én nem akartam, de az a csirkefogó egyre a nyakamra jár, aszongya, sürgősen beszélni akar velem - nem hagy mán.

ÉN. Miféle csirkefogó?

MARI. Az a léhűtő sehonnai.

ÉN. Miféle léhűtő sehonnai?

MARI. A vőlegényem.

ÉN. Úgy!

MARI. Hogy ű csak most beszélhet velem, mert hónaptól már nem lehessen - oszt felkajabált a lépcsőn, hogy gyűjtek le, oszt ű is igen kéreti a nagyságos urat, hogy tesszen leereszteni.

NŐM. Hallatlan!

ÉN. Kilenc óra után!

NŐM. Mit gondol az az ember?

MARI. Mán hiszen én is tudom, hogy ami nem illik, nem illik, mondtam is neki - de hát nem hagy békén, hogy csak gyűjtek, oszt fenyeget, hogy elhagy.

ÉN. Na, majd ellátom a baját annak az embernek! Még fenyegetőzik? Hol van az az ember?

MARI. Itt lent áll a lépcsőházban.

NŐM. Ugyan csak nem állsz oda...

ÉN *harciasan.* Dehogyan! Csak nem hagyom, hogy itt engem is zsaroljanak meg a cselédemet is, holmi érzelmi revolverrel. Hogy különben elhagyja! Majd adok én neki! Este kilenc után kimenő? Majd megnézem magamnak azt a legényt!

Lefutok a lépcsőn.

MARI BARÁTJA *lent áll a földszinten. Csinos, bajuszos cugszfűrer. Három csillag a paroliján, harmincnolcas paroli, extra blúz, az olíva szépen, forsristosan áll, a bajonetten sárga bojt, tizenkettes emlékérem, süccerbojt, sárga distancseccer stráf.*

ÉN *messziről, mikor még nem láttam meg.* Hallja, izé, mit gondol maga... *Meglátom, haptákba vágom magam, és szalutálok, fa, igaz, elfelejtettem közölni az olvasóval, hogy közkatona vagyok, egyszerű infanterist.*

MARI BARÁTJA *könnyedén sapkájához legyinti a kezét. Szervusz! Látva, hogy még mindig állok. Ruht!*

ÉN. Mondja csak, maga a...

MARI BARÁTJA. Ki az, hogy maga?

ÉN. Akarom mondani, hogy cugszfűrer úrnak tetszik lenni a... Mari vőlegényének?

MARI BARÁTJA. Én hát. Mi bajod vele?

ÉN. Nekem semmi...

MARI BARÁTJA. Nem „nekem semmi”, hanem „jelentem alássan, nekem semmi.”

ÉN. Jelentem alássan, nekem semmi.

MARI BARÁTJA. Úgy bizony, fiam. Nem azért mondom, de a legénység vigyázzon a fősriftra. Mert a nélkül öt rossz.

ÉN. Tudom, kérem...

MARI BARÁTJA. Nem „tudom, kérem”, hanem „jelentem alássan, majd megtanulom”. így kell beszélni. *Jóakarattal*. Látom én, fiam, hogy abba a fatornyos házádba nem volt benne módod, hogy az úri beszédet megtanuld, hát akkor leginkább is jobb, ha hallgatsz, mikor urakkal beszélsz. Mert én óriási jó ember vagyok, de tudok óriási rossz is lenni.

ÉN. Igenis.

MARI BARÁTJA. Nnna. *Jóindulattal*. Aztán hová még?

ÉN. Csak úgy... kicsit sétálni...

MARI BARÁTJA *összehúzza a szemét*. Kilenc után? Van erlaubnis?

ÉN. Bizony, ma éppen nincs...

MARI BARÁTJA. Na ugye. Oszt erlaubnis nélkül akartál ellógni kilenc után. Hát mi lenne most, ha én holnap rapportra küldenék?

ÉN. Hát...

MARI BARÁTJA. Na, nem kell begyulladni, kék a paroli. Tudok én óriási jó is lenni. Most felmég ide a második emeletre, osztán Darab Mária kisasszonyt keresed - meg tudod jegyezni a nevét? akkor jó -, oszt megmondod, hogy führer úr izeni, jöjjön már, mert nem várok tovább. Akkor aztán, ha éppen el akarsz lógni - hát ne tudjak róla! Csak vigyázz a patrujra.

ÉN. Igenis, führer úr... Köszönöm... *Felszaladok*.

NŐM. Na, mi az?

ÉN *Marihoz*. Na jó... nem bánom, lemehet egy kicsit, Mari... nem látom sehol a vőlegényét... majd legközelebb megmagyarázom neki, hogy ez nem járja... most lemehet, az egyszer... *Nőmhöz*. Tudod, eszembe jutott... hogy ilyen dolgokban nem szabad mereven ragaszkodni az embernek az álláspontjához... inkább jónak és engedelkenynek kell lenni... ha az ember akar, óriási jó tud lenni...

D'ANNUNZIO ÉS A NÉP

- Ó nép! egyenesen Párisból jövök hozzád, a latinság ragyogó gyújtópontjából, ahová egy időre visszavonultam, hogy a latin tenger hullámmosta partjain álló görög villám kertjében lángcsettrel fessek fel az égre dicsőséged, ó nép, nagyszerű nép! Eljöttem hozzád, lábam dobbanva pihent meg Velencének, a tenger menyasszonyának pihegő földjén, eljöttem, hogy szomjú lelkemet megittassam a te nagyszerű dicsőségeddel, ó nép, hogy aztán mint a méz aranyával megrakodott méh, visszazárljon megint lelkem, visszamegyek megint Párisba, és négy szonettet írok Velencéről és rólad, napsugaras olasz nép; szonettet, melyben a tenger partján fekvő szoborhoz hasonlítalak tégedet.

- Ó nép! Mi az, hogy négy szonettet? Négy szonettbe nem lehet megírni lelked szilaj szépségét úgy, hogy leboruljon előtted a világ: ehhez egy drámai költeményt kellene írni, kérlek szépen, legalább hat ívet, amit már külön kötetbe lehet kiadni. Csakhogy, kérlek szépen, a drámai költeménybe már cselekmény is kell, tudod, nem elég, ha szoborszerű izmaid szépségét megírom, melyet a latin napfény ezüsfátyollal borít, míg ereidben régi szőlőtőkék bora pezsg; ahhoz mozdulat kell nekem, na csak bízd rám, ehhez jobban értek. Emeld hát fel fejedet, ó nép, hogy lássam izmaid játékát, lássam szemedben kigyúlni a harag tűzcsováját, tárd ki karcsú karjaidat, melyek a nemes agarak kinyúlt tagjára emlékeztetik az én lelkemet, és légy szíves, álljál így egy darabig, hogy ezt a páratlanul szép mozdulatot égő szavaim ecsetjével lerajzoljam, s a távol hullámok visszaverjék, s a lenyugvó nap bíborló tüze remegjen indulatban reszkető nemes körvonalaidon, ó nép! Én aztán Párisba megyek, és megírom ezt a drámai költeményt, melyben a vadat szimatoló, megfeszült izmú lombardiai agárhoz hasonlítalak tégedet!

- Ó nép! Mi az, hogy drámai költemény? Drámai költeménybe nem lehet megírni halált megvető, nemes bátorságot, szilaj, isteni szépségedet! Egy egész drámát írok rólad, ó nép, egy nép drámáját, hat felvonásban, ó nép! Csakhogy ehhez anyag kell, kérlek szépen, ehhez te nem értesz, bízd csak rám, én tudom, hogy mi kell egy drámába. Abba, kérlek szépen, bonyodalom kell, drámai csomó, tragikum és ilyen dolgok. És tekintve, hogy ennek egy történelmi drámának muszáj lenni, a jelenkorból, anyagomat csak a te történelmedből meríthetem, ó nép! Csinálj hát történelmet magadnak, ó nép, mint nemes és nagyszerű őseid, akik nem restelltek pénzt és fáradságot, ha arról volt szó, hogy a halhatatlan költőnek egy kis téma kellene, mert már egy kicsit kiírta magát. Nem restellték a fáradságot, hanem rendeztek olyan parázs verekedést a környék lakosságával, hogy kilenc eposzt meg lehetett írni, csupa egyszerű ténnyel, tisztán a háborús epizódokból, hogy hogyan ölték meg egymást a hősök, s milyen bámulatraméltó halálmegvetéssel tudtak elesni; mindezt egyszerűen leírta a lantos, ugye, és nem kellett neki agyalni, és préselni magából holmi számár képzeletbeli eseményeket, amiket neki kellett kitalálni, ha írni akart valamit! Igen, azok idők voltak, nagy idők! Csupa nagyszerű hős! Csupa félisten!! Csupa nagyszerű téma!!! Miért nem éltem abban a korban, ó nép, hogy póriasan fejezzem ki magam: valóságos ziccer lett volna nekem megírni Róma bukását, például! Bezzeg, ha ilyesmit te is tudnál produkálni, ó nép! De te csak ülsz, és tátod a szájad; hát nem lelkesít a gondolat, hogy méltó légy egy halhatatlan költő pacsirtadalára? Játsszad el hát a te történelmedet, emelkedj fel, törj ki magadból, zúdulj ki a völgyből, büszke vitorlád szegd neki az északi szélnek! Ó, micsoda nagyszerű drámát írok rólad, elmegyek Párizsba, és megírom azt a drámát, melyben a szárnyait kitáró kőszáli izéhez hasonlítalak tégedet.

- Ó nép! Mi az, hogy drámát? Egy egész regényt akarok írni rólad, ó nép, háborús regényt, egy nép csatáját!

Csakhogy ehhez aztán igazán sok mindenféle kell, háborús regényhez, kérlek szépen, mit gondolsz? Ahhoz epizódok kellenek, amik hagyják írni magukat, hogy népiesen fejezzem ki magam. Ahhoz kellenek száguldó paripák, bömbölő ágyúk, ordító rohamok, szuronyok hegyén vergődő ellenség, véres gombolyagba gomolygó tömegek, halálhörgés, dobogó paripák - már említettem a paripákat? pardon -, szóval halálhörgés, vérfolyó, megtörő tekintet, bíborfolyó gyanánt csörgedező patakok - na, nem is folytatom, ha csak gondolok rá, az embernek kinyílik a zsebibe a töltőtoll!

- Fel, hát, ó nép, fel a nagyszerű, a hősi csatára! Jöjjön, aminek jönni kell, vagy jöjjön a nagyszerű halál, hol a sírt népek veszik körül, fel a csatára, fel a küzdelemre, ó nép, ha lehull a két kezünk is, ha mindnyájan ott veszünk is, csak előre, s ha buknunk kell, és kettőnk közül valamelyik, Isten ments, elpusztul, én mindenesetre Párizsba megyek, és szemeim véres könnyeibe mártott lángtollal írom meg nagyszerű halálokat, ó nép!

HAJÓNEVEK

UNDERSEA TENGERNAGY. Mi újság?

ALLAN TENGERNAGY. Elsüllyedt a *Majestic*.

UNDERSEA. Mi az magyarul: *Majestic*.

ALLAN. Honnan tudjam? Nem tudok én magyarul. Különböben miért akarja magyarul tudni? Nem kell azt tudni.

UNDERSEA. Mondja, maga azt hiszi, maga azért ellentengernagy, hogy mindig ellenmondjon nekem? Igenis, kell tudni magyarul, hogy mi az: „Majestic”, mert különben nem értik meg Pesten, ha ez a szó előfordul a vicces krokiba.

ALLAN. Milyen vicces krokiba?

UNDERSEA. Hát amibe mi ketten szerepelünk.

ALLAN. Ja, az más. Hát akkor beszéljünk magyarul. *Majestic* az magyarul „felséges”-t jelent. Elsüllyedt a *Felséges*.

UNDERSEA. Jó. Hát még mi újság?

ALLAN. Elsüllyedt a *Góliát*.

UNDERSEA. Hm. Hát még?

ALLAN. Elsüllyedt a *Kolosszális*.

UNDERSEA. Ej, ej. Más baj nincs?

ALLAN. Nincs. Elsüllyedt a *Rémnag*y és elsüllyedt a *Hűdeóriási*.

UNDERSEA. Tyetye. Maga honnan tudja mindezt? Hátha nem igaz?

ALLAN. De igaz.

UNDERSEA. Honnan tudja?

ALLAN. Onnan, hogy nem volt benne a lapokban.

UNDERSEA. Az baj, akkor igaz. Hát még mi süllyedt el?

ALLAN. Elsüllyedt a *Megközelíthetetlen* és elsüllyedt a *Zimpozáns*. Továbbá fenékbe fűrták a *Feneketlen*-t és elsüllyedt az *Elsüllyedhetetlen*. Továbbá egy lövést kapott az *Aether királynője* és a *Félisten*-nek beverték az orrát. Továbbá léket kapott a *Fellegek ura* és az *Achilles*-nek kifűrták a...

UNDERSEA. Sarkát?

ALLAN. Dehogy, az oldalát. Továbbá elsüllyedt a *Hallatlanjelentőségű* és elsüllyedt a *Legfontosabb*. Elsüllyedt a *Döntőszerepű* és elsüllyedt a *Csakeznesüllyedjenelmertakkorbajvan*, továbbá elsüllyedt a...

UNDERSEA. Elég... még nem merült ki?

ALLAN. Dehogy, egyre jobban bemerül...

UNDERSEA. Nem úgy értem... Ezen a dolgon változtatni kell.

ALLAN. Hát micsináljunk? Talán alá kellene támasztani őket gerendával, hogy ne tudjanak elsüllyedni...

UNDERSEA. Ellentengernagy, ne beszéljen számárságokat. Én nem arról beszélek, hogy a hajók ne süllyedjenek el... Én arról beszélek, hogy egy hajónak, ami süllyed, ne legyen az a neve, hogy *Nemlehetelsüllyeszteni*... Hány hajónk van még?

ALLAN. Tizenkettő. A *Példátlan*, a *Legképtelenebb*, a *Bődületes*, a *Szuperhiperultra*, a...

UNDERSEA. Elég, elég!

ALLAN. Nem ég el. Elsüllyed.

UNDERSEA. Nem szégyelli magát, egy jó nevű humorista krokijában ilyen buta viccet mondani? A hajók nevét meg kell változtatni.

ALLAN. Hova gondol, tengernagy!

UNDERSEA. Hova gondolok? Ahova akarja. A hajók nevét meg kell változtatni. Mi értelme van ezeknek a fellengzős címeknek? A hajó elsüllyed, az ellenséges sajtó telekiabálja a hajó nevével a világot és dicsekszik, hogy mekkora kárt okozott nekünk, megint elsüllyesztették a *Góliát*-ot, aminek már a neve mutatja, hogy óriási nagy hajó volt. Minek ez nekünk? Mit gondol, csapnának-e akkora lármát akkor is, ha azt az elsüllyesztett hajót nem *Ménküfrás-nagy*-nak, hanem, mondjuk, *Kisvacak*-nak hívnánk? Képzelve csak el! Elsüllyesztettük a *Bagatell*-t! Hogy venné ez ki magát? Le se közölnék.

ALLAN. Mond valamit, tengernagy.

UNDERSEA. Azért mondom. A hajó nevét meg kell változtatni. *Kis csöppség*, ez egy név. Vagy ez: *Rozoga*, vagy *Játékszer*? Mit szólna például ehhez: *Vízi csíborka*, vagy *Liliput*, vagy *Babszem Jankó*, vagy *Hajók vakarcsa*, vagy *Noezértnemkár*, vagy *Eztnagunkiselsüllyeszt-hettükvolna*, vagy *Ebbőlarongyosbólúgyisezvoltazutolsó*, vagy még inkább *Atöbbitlátnátok*?

ALLAN. Jó, jó, de mi lesz azokkal a hajókkal, amik még megvannak? Amik benne vannak a lajstromban? Amik a dicső angol flotta nagyszerűségét hirdetni hivatvák? Ezeknek csak nem adhatunk ilyen vacak neveket?

UNDERSEA. Ellentengernagy, hát mondtam én, hogy ezek a nevek az élő hajókra vonatkoznak? Minden hajónak két neve lesz ezentúl: egy óriási és egy kisvacak. Amíg a víz fölött van a hajó, addig *Góliát*-nak hívják. Abban a pillanatban, mikor elsüllyed, felveszi a *Babszem Jankó* nevet. Szóljon annak az izének, annak a H. G. Wellsnek, találjon ki valami elmés szerkezetet, ami a hajó oldalára alkalmazott feliratot abban a pillanatban automatické ki-cserélje, mikor az utolsó kémény is eltűnik a víz alatt.

ALLAN. Óriási! Zseniális! Ilyen fényes ideája igazán csak angol alattvalónak támadhatott! Anglia mégis csak az országok fejedelme!

UNDERSEA. Amíg el nem süllyed. Mihelyt süllyedni kezd, leugrunk róla, és elnevezzük „Népek aljá”-nak.

A HÁBORÚ VÉGE

A lapok még vitatkoztak és találgattak: az egyik a Dardanellák kérdésében látta a döntést, a másik az angol sziget blokádjáról beszélt. A meginterjúvott politikai nagyságok közül az egyik tisztán gazdasági kérdésnek tekintette az ügyet, a másik esküdött rá, hogy minden attól függ, vajon lehet-e a vámszerződést Bulgária megkerülésével oly módon nyélbe ütni, hogy részint a skandináv egyezmény ne sértse a perzsa vasúttársaság ázsiai érdekeit, részben pedig az angol gyarmatpolitika Amerika szemében ne tegye lehetetlenné az ausztráliai bányaterület által érintett közép-európai helyzet mibenlétének status quóját.

Eközben pedig Csutak András közlegény a háború tizedik hónapjának egyik napján nagyot ásított a lövészárokból, és odaszólt Kemény János őrzetűnek:

- Hej, freiter úr, szép, szép ez is, az már igaz, de azért mégiscsak azt mondom, hogy már igen szeretném megnézni a házam tájkát. Két napja furt egy eperfára gondolok, ami a kertcskénk végiben áll, hogy én azt igen szeretném megnézni, mer' nem akar eszembe jutni: balra görbül-e a dereka, vagy jobbra; oszt addig nincs nyugtom, míg meg nem néztem. Mondok: öleget vertük már a muszkát, meg a rácot, hadd fusson má haza az is, oszt mondja el a fajtájának: máskor ne kezdjen ki a magyarral.

Kemény őrzetű nem felelt közvetlen alattvalójának, de a beszéd szeget ütött a fejébe. Egy óra múlva átment a csajkáért, és útközben odaszólt barátjának, Nemecek káplárnak:

- Egyszer már haza kéne nézni, káplár úr - mit gondolsz, várnak már minket, igaz?

Nemecek káplár aznap este Balog cugszfűrerrel pipázott a lövészárok szélén, nézte a csillagot, és így szólt:

- Ez a sok ember, ami esztendeje ide jött a határra, úgy nézem, elvégezte dolgát. Figyeld csak, cugszfűrer, nemsokára megindulnak hazafelé.

Balog cugszfűrer nem felelt neki, hanem Gomba őrmesternek, jó barátjának hozta szóba, csak úgy melleleg:

- Azt beszélnek, hamarosan kitör a béke. Hazamegyünk, oszt ki-ki folytatja a mesterségét.

Gomba őrmester, földije és jó ismerőse Tuszkay kadétnak, reggel átment a tartalékba, elmondta annak a dolgot, hogy valaki hallott valamit, nem tudja mi igaz belőle.

Tuszkay kadét három napja a tisztekkel étkezett már akkor; Kovács zászlósnak beszélt róla, hogy békeszelek fújdogálnak, úgy látszik, valahol döntő győzelmet arattunk. Kovács zászlós ásított, és nyújtózkodott.

- Hát bizony nem lehetetlen. Elég régen csináljuk már becsülettel.

Megmondta ezt Zsibónak, a hadnagynak is, aki éppen aznap kapta a beosztását: áthelyezték a vezérkarba, aminek azért is örült, mert annál a beosztásnál szolgált az ő ludovikai iskolatársa, a kedves és jókedvű Bársony Muki főhadnagy.

Nagyon örültek egymásnak, a főhadnagy kérdezősködött a csapatról, a hadnagy elmondta, hogy minden rendben van, az egész vonalon elérték a kívánt vonalat, és hogy a tisztikar, úgy látszik, meg van győződve róla, hogy a háborút annak rendje és módja szerint befejezték.

- Ne mondd, kérlek, nagyon érdekes - mondta a főhadnagy gondolkodva. Aznap este szóba hozta a dolgot, a kapitány elégedetten bólogatott, és hozzátette, hogy az őrnagynál érdeklődik majd bizalmasan, hogy állanak a dolgok.

Az őrnagy nem sokat tudott mondani az egésről, de nem tartotta lehetetlennek, hogy van valami. Annyira érdekelte a dolog, hogy felkereste barátját az ezredest, nem tud-e még valamit ebben az ügyben.

- Kérlek alássan - szólította meg még aznap délután az ezredes jó barátját, a tábornokot, a csapatszemle után, egy domb aljában - nem voltál Micskeynél tegnap?

- Miért?

- Beszélnek itten valamit: az altábornagy biztosan jobban van informálva. Ti ketten összejöttök, beszélhetnél vele, mi igaz a dologban.

Ők ketten tényleg össze is jöttek; az altábornagy azt felelte, hogy mintha ő is hallott volna valamit, de itt határozottan állítani már azért sem lehet, mert hiszen közvetlen feljebbvalója, a tábornagy, maga is döntő szerepet játszik a legfelsőbb hadvezetőség határozathozatalában, s így részben tőle is függ az, amiről szó van.

Ezt a tábornagynak is megmondta, aki viszont a táborszernagynak szolt; ez csak félig-meddig hallgathatta meg, mert éppen hívatta őt a hadsereg parancsnoka valami fontos ügyben.

Beszélgetés közben, mellesleg felemlítette a táborszernagy, hogy a háború kitűzött célja, kitűnő szakemberek szerint, eléretett, és hogy az ő véleménye szerint nem lehetetlen, hogy ránk nézve igen előnyös béke közeledése válik kilátásossá.

A hadvezér aznap került audienciára. Őfelsége barátságosan és nagy örömmel fogadta, de látszott, hogy erősen gondolkodik valamin.

- Egy félórával ezelőtt fogadtam az ellenség küldöttjét - mondta azután. - Igen előnyös békefeltételeket ajánlott, teljesen elismerve fölényünket. Mit gondol excellenciád, milyen a hadsereg hangulata?

A hadvezér elgondolkodott.

- Én azt hiszem - mondta, és egy pillanatra eszébe jutott a délutáni beszélgetés -, hogy ha hozzánk méltó módon tehetjük, elérkezett az idő, hogy békejobbot nyújtsunk ellenségeinknek.

- Igaza van - mondta őfelsége.

És Csutak András közlegény két hét múlva megtudta, hogy az eperfa dereka jobbra görbül ott a kertecske végibe.

Aki utoljára nevet

LEVÉL A FRONTRA

Június 8.

Kedves barátom,

megkértél, írjak neked röviden néha-néha, hazulról. Persze, nektek odakünt a fronton könnyű a dolgok, azt hiszitek, mi, akik naponta ezer halálnak nézünk a szemébe, ráérünk titeket mulattatni. A kényelmes, srapelbiztos fedezékben üldögélve valami romantikus kalandnak képzelitek a mi komoly és veszedelmes életünket. No de hiszen ezt meg lehet érteni, és én nem is haragszom rátok. Időnként egy-két sorban referálok majd neked az eseményekről.

Június 10.

Kedves barátom,

ma ismét rettenetes napunk volt. A Népszínház utcai közönség-osztag harmadik zászlóalja, melyhez engem is beosztottak, már korán reggel lenyomult az utcára, rajvonalba fejlődve lassan indultunk meg. A cél, úgy látszik, a Nagykörút-vonal elérése volt, meg akartuk szállni a Nemzetisínház-dombot, hogy onnan, amennyiben lehetséges, a Rákóczi-folyó mentén elérjük a Múzeum-vonalat. Mozgolódásunkat, úgy látszik, észrevette az ellenség. Hét órakor a 28-as ellenséges zászlóalj támadásba kezdett. Először csak négy villamos bukkant fel, sárga ruhában, nehéz kerekekkel, teljes felszerelésben. Úgy látszik, előőrsök voltak. Azonnal átlátva szándékukat, mely abból állt, hogy a szűk Népszínház-völgyben összeszorítson, és letiporjon bennünket, néhányadmagammal ellentámadásba kezdtem, szembefutva velük, hogy oldalt elsurranva, hátuk mögé kerüljek, és kiérjek a Körútra. Rettenetes kizúszása fejlődött ki, a villamosok ránk rohantak, hogy keresztültörjék sorainkat. Bajtársaim közül csak kettő esett el, három pedig könnyebben megsebesült. Néhányunknak sikerült mögéjük kerülni, és a Simplon-barlangban egyelőre elsáncoltuk magunkat. Járőrt küldtünk vissza a tartalékhoz, hogy az összeköttetést fenntartsuk, és híreket kapjunk. A járőr csakhamar visszajött, és jelentette, hogy a villamosok betörték a mieink közé, úgy hogy a Teleki tér irányában egész hadosztályunk kénytelen volt visszavonulni. Az elől lévő néhány szakasz, miután egy ideig hősiiesen ellenállott, végre megadta magát, és csoportonként felszálltak a villamosokra, melyek rettenetes nélkülözések között beszállították őket az ország belsejébe.

Június 15.

Kedves barátom,

csak néhány sort írhatok. A villamosok, úgy látszik, megint támadásra készülnek. A Városerdő felől reggel óta heves csengetés hallatszik. Legközelebb többet.

Június 20.

Kedves barátom,

délután két órakor a villamosok az egész vonalon megkezdték támadásukat. Mi az utóbbi időben állásainkat eléggé megerősítettük, fedezékeket ástunk a járda két oldalán, és drótsövényeket húztunk. Én a második vonalban voltam: az első vonal csakhamar rendetlenül futott vissza, és rémmeéseket kiáltottak a futók. Ötven állig felfegyverzett villamosról beszéltek, melyek szöges kerekekkel rohannak közénk, egyesek azt állították, hogy az ellenséges

csapatok vezetői, az ún. kalauzok, lasszóval dolgoznak, a menekülőket elkapják futás közben és kényszerítik a kerekek alá. Mások azt beszélték, hogy a páncélos villamosok egy egészen új fegyverrel vannak felszerelve, az ún. mentődeszkákkal, melyek közvetlenül a kerekek elé vannak helyezve s melyeknek az a céljuk, hogy a kerekek elé esett közönség, aki még esetleg el tudna menekülni, ha hirtelen félrerántaná legalább a fejét, ezt ne tehesse: mert a mentődeszka, mely húsz centiméternyire eláll a földtől, feltétlenül elkapja, és a kerekek alá gyömöszi. Ennek az állításnak az igazságáról magam is meggyőződtem.

A támadás rövid, de igen heves volt. Sajnos, visszavonulásunk nem történhetett teljes rendben, mert az ellenség fedett állásból vízfecskendővel spriccelt belénk, és megzavarta sorainkat. Lábamon könnyebben megsebesültem.

Június 30.

Kedves barátom,

azt hiszem, nem bírom tovább: az embernek idegei is vannak. Holnap valószínűleg egészségest jelentek, és megyek a frontra egy kicsit pihenni.

Kedves barátom,

legutóbbi levelem óta nem igen volt alkalmam írni, felkészülő tevékenységben voltunk, a Villamosok visszanyomtak bennünket, és kapuk alatt, mellékutcai fedezékekben vártuk meg az előnyomulás végét. Újból csak azt írhatom, amit múltkor: nektek könnyű odakint, Isten szép szabad ege alatt, ahol nincsenek sínek, villamos huzalok, fecskendők, zöldségeskofák, bérkocsik és perselyesek, a modern hadviselés mindeme borzalmas pusztító szerkezetei. Legközelebb azt hiszem, mozgalmas napokról számolhatok be.

Kedves barátom,

mint ahogy előre jeleztem, a nehéz napok ismét elkezdődtek. Ma kora hajnalban hallgatózó őrünk távoli berregést figyeltek meg: szakértők már ebből a távolságból megállapították, hogy odaát a harminckettes nehézperselyek, az ún. Vöröskereszt-perselyek kezdik belőni magukat, és a támadás minden valószínűség szerint még a délelőtti órákban megindul. Restelkedés nélkül bevallhatom, hogy a hideg végigfutott a hátunkon - a perselyes cserkesz boyokkal néhány nap előtt lezajlott csetepaténk élénk emlékezetünkben volt még.

Készülni kezdtünk, a muníciót felosztottuk, és elfoglaltuk a fedezékeket a kávéházak különszobáiban, mellékutcákban, kapuk alatt, kanálisokban, álló és lefegyverzett villamosok kerekei alatt, néhányan ama zöld villamosokba rejtőzködtek el, melyek az út szélén állanak. Az első század egy kétségbeesett kísérletet tett, hogy még a támadás előtt áttörje magát a Józsefváros-fennsíkon, de úgy látszik, heves gránáttűzbe kerültek, és vissza kellett húzódnok. Nyolc óra felé a perselyek heves csörgése fokozódott: néhány ellenséges járőr tűnt fel a jól ismert vörös és sárga szoknyákban, mely színekkel a kiöntött vérhez és a dühtől elsárgult arcokhoz alkalmazkodik Jótékonyország ádáz és elkeseredett hadserege.

A helyzet ekkor a következő volt:

Az ellenséges csapatok igen nagy előnyben voltak, és átkaroló mozdulattól lehetett tartani. Nem volt más hátra, szilárdan ki kellett tartani állásaink mellett: bármiféle akció az ellenséges perselyek torkába rohanó esztelenség lett volna.

A perselycsörgés pergőcsörgésbe ment át. Félórás tüzérségi előkészítés után a vörössapkás cserkeszek rohamra következett. „A harctéren elesett gyermekágyas apák!” kiáltással beugráltak árkainkba, heves kézítása fejlődött ki; megállapítást nyert, hogy az ellenség dum-dum-perselyekkel és fojtó gázperselyekkel dolgozott ezen a szakaszon.

Miután el voltunk szánva utolsó csepp krajcárunkig kitartani, a verekedés igen heves volt, úgy hogy másfél óra múlva az ellenséges nehéz bakfisok kénytelenek voltak beavatkozni. A gépviccek rettenetes tüzét nem tudtuk állani, és visszavonultunk második védelmi vonalunkra, számos foglyot hagyva hátra és jelentékeny hadiszert.

Most az „Üdülő Alkalmatlanok Segéd-Egylete Gondviselő” címet viselő ezredek is munkába léptek, nemkülönben a „Harctéren elesett hősök özvegyeinek második házasságából származó leánygyermekeket támogató bizottság” című ezred s végre „A mezők liliomát” felruházó kegyetlen szoknyás kozákok.

A csata kimenetelét nem tudom; éreztem, hogy mindenáron menekülnöm kell, cselhez folyamodtam. Egy elesett bakfis kezéből kiragadtam a perselyt, átrohantam az ellenséges sorokba rettentő csörgetéssel - ott azt hitték, közéjük tartozom. Sikerült átjutni a be nem lőtt területre, ahol meghúztam magam, bevárva a további eseményeket.

A CONFLIS

Származástani értekezés, Bölsche nyomán

...hogy mikor e ponthoz érkezünk, nyájas olvasóm, nem szabad megfeledkezni egy bizonyos állatfajról, mely tételünket szembetűnően igazolja. A conflis budapestus ez, egy még mindig eléggé szapora fajta, jóllehet egyetlen éghajlat kedvez csak létfeltételeinek, s mint bizonyos ausztráliai erszéyesfajta, az egész földkerekségen csupán egy kis területen él meg. Kevés állat van, mely annyi adalékot nyújt az összehasonlító fejlődéstörténetnek, mint éppen ez: alig lehet jobb példáját találni egynémely elméletnek, mint amilyenek pl. a csökevényesség, a konkubinátus, a parazitás stb.

Első pillanatra fel kell hogy tűnjön ez állat külseje a laikusnak is, s gondolkodóba kell hogy ejtse. Ha van még ember, aki Darwin alaptételeiben, hogy az egyes fajták egymástól származnak, még kételkednék: meg kell hogy adja magát e sajátos lény láttára, melynek mellső része egy a közönséges lóhoz egész feltűnően hasonló különálló rész benyomását kelti, hogy aztán egy szintén négylábú, de eredetében már sokkal kevésbé felismerhető hátsó részben végződjék.

A tudomány tanácstalanul áll e tüneményes állat előtt, és nem tudja, melyik csoportba sorozza. Mint a csőrös emlőst vagy az orsóhalat, vagy akár a piciny noktikulát: úgy látszik, a conflist is átmeneti lénynek, missing link-nek kell tekintenünk, mely két főcsoport határán összekötő kapocsként bizonyítja, hogy a természetben nincsen ugrás. A c.-nak gerince van, mint az emlősöknek, amellet azonban nyolc lába, tehát a bogarak közé kellene számítani. Szerveit különös szeszéllyel halmozta fel a természet, a legmeglepőbb sorrendben. A mellső rész mindenképpen a lóra emlékeztet, csak persze erősen degenerált formában mutatja az ősalakot. A legérdekesebb sajátság, hogy eltérően a közönséges emlősöktől, két szája van, egyik elől, amivel eszik, másik magasabban, a hátsó rész előtt, amivel iszik és ordít.

Ami azonban bennünket elméletünk szempontjából legjobban érdekel, az a többször említett hátsó rész, mely szervetlen függelék formájában lóg a tulajdonképpeni állat négy lába után, kikapcsolva a vérkeringésből, mint a köröm és a haj, vagy mint a szarvasbogár agancsa. Ennek a függeléknek rendeltetését ugyanis eddig még lehetetlen volt kideríteni. Kétféle elmélet tartotta magát e pontban, de a tapasztalás egyiket se igazolta. Az egyik szerint a c. az erszéyesek családfájából származván, ezt a függelékét egyszerűen erősen fejlett és különvált erszéynek kell tekinteni (erre vallana öblös belseje, melyben tényleg elférne akár két ember is), mely a fejletlen kis c.-ok védőtartálya lenne, míg meg nem erősödnek. Ennek ellentmond az, hogy még soha nem találtak benne kicsiny c.-okat. A másik elmélet szerint a c. a remeterák egyenes leszármazottja, annak az állatnak, mely érzékeny testének védelmére bizonyos csigák üres héját tapasztja potrohára, hogy benne elrejtőzhessék. Ez az elmélet tetszetősebb volna, tekintve, hogy ez az üres függelék, éppen úgy mint a csigák és kagylók héja, szervetlen, meszes anyagból áll. Csakhogy soha nem látták még a c.-t visszavonulni ebbe a tartályba, sőt mintha valami határozott ösztön vagy hajlam dolgozna e rejtélyes állatban, mely arra készítetné, hogy makacsul vigyázzon e tartály érintetlen ürességére. Nemcsak hogy maga soha nem húzódik vissza beléje, mint ahogy a csigák teszik, de szinte betegesen irtózik tőle, hogy bármit beléje tegyenek. A bennszülöttek jól tudják ezt, számtalanszor megkísérlik, hogy elfáradva a gyaloglásban, beleugorjanak a c. függelékébe, s vitessék magukat, de minden erőfeszítés kárba vész, a különös vad eszeveszetten futni kezd, sőt ostorszerű csápjával vagdalozva kétségbeesetten védekezik is, ha effajta szándékot észrevesz. Ami annál meglepőbb, mert mindenféle módon próbálták már megszelídíteni, ételeket, italokat mutogatva, sőt -

gyanítván, hogy erszényes állattal van dolguk - erszényt is. A c. azonban inkább éhezik, sőt el is pusztul éhen, semhogy eltűrje a látszólag jelentéktelen megterhelést. E félénkségével érthetetlen ellentétben áll másrészt az a feltűnő hajlama, hogy szeret emberek közt tartózkodni, keresi a népies vidéket, keresztülszalad a sokaságon.

Nézetünk szerint a csökevényes szervi maradványoknak egy különleges esetével állunk itt szemben, mely...

FÉLELEM ÉS REMÉNY

Egy sápadt, beesett szemű civil és egy piros, mosolygós katona beszélgettek az élet értelméről.

- Síralomház és pokol, reszkető aggodalom és fogaknak csikorgatása az élet - mondta a civil. - Sírva jövünk a világra, s azontúl nincs az a perc, mely ne emlékeztetne rá, hogy egyszer sírva kell majd elhagyni mindent. A halált hurcoljuk testünkben, csontvázunk alakjában; testünk kényelmetlen ruha csak e vigyorgó szörnyetegnek, melytől minél előbb szabadulni igyekszik. Alig van néhány pontja a testnek, mely örömet felfogni képes, és nincs egyetlen pontja sem, mely kimondhatatlan fájdalmak kész kútforrása ne lenne. Életünket megkeseríti a haláltól való folytonos félelem, a haláltól való félelem elől menekülnénk már a halálba is, ha lenne bátorság bennünk, hogy belássuk minden vágyak reménytelen voltát. A haláltól való félelem állítja meg szívünk verését, ha mögöttünk szél vágja be az ajtót, és szívdobogva nyitjuk ki megint, nem áll-e mögötte a halál. Kívül a kemény és részvétlen természet, hegyes és szögletes tárgyaival, melyek minden percben felhasíthatják a vékony szövetű véres zsákok, egyetlen testünket, hogy kifolyjon belőle egyetlen életünk - belül, a sötétben dolgozó finom és komplikált szerkezet, száz meg száz piciny csavarával, csövecskéjével, melyek közül egy is ha megreped, örökre vége a drága, többé fel nem építhető gépnek. Örökös félelem, barátom, örökös félelem. Nem szakadhat-e rám e szoba tetőzete egy meglazult téglá ostoba szeszélyéből? Vagy ki felelős az oktan állatokért, hiszen minden percben megveszhet egy eb, hogy véres szemekkel halálra marjon? Ha kilépek az utcára, ezer halál fenyeget: épülő ház, rohanó villamos - hátha éppen reám esik, rajtam fut keresztül? Kezet fogok valakivel - hátha éppen fertőző beteg váladéka van a kezén? A pénzdarabon, amit kezembe veszek, halálos kórok csírája rejtőzik, s vár reám, baktériumok röpködnek a levegőben, amit beszívok. Vagy nem fenyeget halál az emberek szeméből is: ki tudja, a kocsis, aki mellékutcákon keresztül hazavisz éjnek évadján, nem arra gondol-e, hogy leszúrjon és kiraboljon? Ki biztosít arról, hogy borbélyomon nem éppen akkor tör ki a dühöngő elmebaj, mikor az én államát kaparja, hogy egy váratlan mozdulattal lejjebb csúsztassa kését, és átnyisszentse a nyakamat? Mérgek lapulnak mindenütt, szomjasan oldódva fel ételekben és italokban - hátha éppen elém teszik? Vagy érdemes kezdeni valamihez, érdemes elhatározni valamit, bízni valamiben, terveket kovácsolni - hiszen elpusztulhatok bármely percben, mielőtt hozzáfognék. Félelem, édes barátom, örökös félelem az élet.

- A lövészárokból - kezdte el szünet után a katona, megfordulva egy szőke nő után, aki elment az ablak előtt -, a lövészárokból azért elég jól él az ember. Tudja, a koszt lényegesen jobb, és társaságban van az ember. Aztán nem igaz az, amit sokan mondanak, hogy az ember unja magát. A lapok oda is éppen úgy eljárnak, aztán mindig akad valami szórakozás, zene, kártya, egy kis ital. De a legfőbb szórakozás a tippelés, tervezgetés. Pergőtűzben ott lapulni a dekkung szélén, s tele reménnyel és bizalommal, örvendezve mondogatni magában: hátha nem esik ide egy se? Előnyomulásban csúszni a fűben, hallgatni a golyók füttyülését, s remélni, hogy elérem azt a zsombékot, anélkül hogy egy is eltalálna. S milyen édes, izgalmas öröm elgondolni sokszor: hátha nem robban fel ott az a gránát, ami, úgy látszik, éppen az orrom előtt akar lecsapni, vagy ha felrobban, még mindig megvan a remény, hogy a hasamba egyetlen szilánk se kerül, se a fejembe. És remélhetem, hogy az ellenséges lövészárokból, amit elfoglalunk, és amiből kifutott a csapat, kivételesen nincsen aláaknázva. És lehet remélni, hogy a fejem fölött röpködő aeroplán nem trafálja el bombájával az én szakaszomat, sőt talán észre se veszi, és ha nem, akkor bizony nem lesz semmi bajom, legfeljebb egy kis láblövés, amivel néhány hónapra haza lehet menni, nőket nézni, talán még valami szép is vár otthon, egy kedves, szőke lány... meleg barátság, kedves öröm... hátha még több is, ki tudja... Csupa tervezgetés, bizalom, a jövő festegetése, hiszen lehet remélni, hogy az a csúnya gépfegyver,

ami éppen most kezdi fecskendezni a balszárnnyunkat, éppen akkor hagy ki néhány patrnt, mikor hozzám ér a lassan közelgő tűzsugár... Higgye el, édesem, az élet csupa reménység.

JÓTÉKONYSÁG

Én már húszezer év előtt találkoztam vele egy ragyogó, délszaki tájon, mikor még nem élt ember a földön. A hegyek orma piros volt még a föld belső tüzetől, lent a völgyben duzzadt páfrányok zöldelltek, boldog gyíkok cikáztak a fűben, s a kék, tiszta eget csattogva szelte a sárkány.

Kimosott, kék ruha volt sovány testén, lábán nagy cipő, az orrán pápaszem. Egészben véve nem valami vonzó jelenség, de mégiscsak nő, bár kissé vénecske. Hogy még hajadon, fel kellett tennem, mert hiszen még nem volt férfi a világon. Megnéztem az órámat: a hatodik nap volt, délután három órákor - rövidesen be kell következni az ember teremtésének. De hiszen... hiszen akkor ez talán már Éva? Hihetetlen, de mégis fel kell tennem.

Több nyelven szólítottam meg, nem válaszolt. Végre angolul megértett, így társalogtunk tovább.

- Nem Évához van szerencsém? - mondtam udvariasan. - Azért kérdem, mert a biblia szerint most volna esedékes a kegyed korszaka.

Elfintorította csontos orrát, és tovább dolgozott a kezében tartott horgoláson.

- Nem - mondotta megvetően -, idősebb nővére vagyok. Éva húgom még nem született meg - hallom, nemsokára jön.

- Úgy látom, nem nagyon örül neki.

- Remélem, nem sok dolgom lesz vele. I don't want her.

- Haragszik rá?

- Könnyelmű, ostoba, önző teremtés lesz. Csak léhaságon töri a fejét, piperében, ruhákon. Tetszeni akar, szép akar lenni. Jól akar élni. Boldog akar lenni. Boldogítani akar. Pfuj.

- De mégis, kedves miss, gondolja meg, ő fogja világra szülni az Embert.

Legyintett.

- Igen, öntudatlanul és akaratlanul, nem önzetlen áldozatkészségből, hanem csak azért, mert azt hiszi, öröme lesz abban is, hisz mindenben csak a maga örömét keresi, a céda.

- Szigorú elvei vannak, miss, de látja, az anyaság misztériuma minden nőben megvan. Avagy kinek horgolja ezt a kendőt, amit a kezében látok; ha nem egy picike lénynek, akiről még nem tud, akit sejt, s akit szeretni akar?

Tetőtől-talpig végignézett.

- Kinek néz engem? - mondta szűzies felháborodással. - Én tisztességes nő vagyok. Ez a kendő nem csecsemőnek készült.

- Hát nem a születendő emberre gondol, mikor csinálja?

- De igen, csakhogya ez nem ruha. Ebből kötés lesz a karjára, meg a lábára.

- Szent Isten! Minek?

- A karját le fogja harapni egy oroszlán. A lábát kitöri egy medve. Ki kösse be, ha nem én, én, a szűzi, tiszta önzetlenség, a jótékony kéz, a hús balzsam, a szenvedők nemtője.

Elszörnyedtem.

- Szent Isten! - mondtam. - Ne beszéljen ilyen szörnyűségeket. Még meg se született az Ember, honnan tudja, hogy ilyen borzasztó dolog történik vele?

- Honnan tudom? - kiáltott nemes felháborodással, egyre hangosabban. - Onnan, hogy én nemcsak léhaságokon, mulatságokon töröm a fejem, mint ti, hanem a szenvedőkre gondolok, a könnyekre gondolok, amiket le kell törölni, a vérre, amit fel kell itatni, az eltörött tagokra, amiket helyre kell rángatni, a letépett fülekre, amiket be kell tapasztani, a felhasított hasakra, amiket össze kell varrni, a kinyomott agyvelőkre, amiket el kell távolítani, a halottak szemhéjára, amit le kell szorítani. Ki törölje fel, ki itassa le, ki rángassa helyre, ki tapassza be, ki varrja össze, ki távolítsa el, ki szorítsa le, ha nem én, a jószág, a szenvedők fehér angyala, ami vagyok, a kirelejszumát neki! Mit tudtok ti, akiknek csak holmi ostobaságon jár az eszetek, hogy embert teremteni, boldogságot adni - mit tudtok? Tudjátok ti, mi lesz itt? Sejtitek, mi lesz? Sejtitek ti, hogy eszi meg a krokodil a fejeteket, hogy tépi le a cápa a lábatokat? Sejtitek ti, hogy jönnek majd a betegségek, a vér, az átok, a nyomorúság, a döghalál? Én mindenre számítok, én mindent tudok. Én készülök. Én tudom, hogy Románia nem marad semleges, én már készítem a kötést a román katonáknak, mert ott is szükség lesz rám. Én fogom leitatni a vérüket... vér... vér...

- Szent Isten - súgtam ijedten -, ne kiabáljon úgy, meghallják.

Tényleg, egy oroszlán közeledett füvet legelve. A nagy kiabálásra megállt, és kíváncsian tágra meresztette a szemeit.

- Csak hadd hallják - kiabált tovább a nemtő, és az oroszlánhoz fordult.

- Hát nincs igazam? - kérdezte tőle.

- Miben, kérem? - mondta az oroszlán udvariasan.

- Hogy tépést csinálok az ember fiának, akinek te le fogod harapni a karját.

- A karját? - csodálkozott az oroszlán. - Hát azt le lehet harapni? Nézze csak, érdekes, eltalálni ugyan nem találta el, de egy jó tippet adott. Tényleg le fogom harapni.

TÖRTÉNELEM

*„...a népek sorsát éppúgy
törvényszerű szükségesség
irányítja, mint a csillagok
mozgását az űrben...”*

Tolsztoj

*„... mi folytatjuk a háborút,
ha kell, öt-tíz évig...”*

Rodzjanko

Elő-India és Madagaszkár között, ahol most a tenger hullámszik, sok ezer év előtt szárazföld terült el, és ezen a földön egy nagy nép lakott: a dravidák. Ezeknek fejedelme, Mikulás, igen jó módú és boldog ember volt, mindig volt neki pénze, nem úgy, mint nekem. Ha valami megtetszett neki a boltban, megvette, ha valami gusztusos volt és étvágygerjesztő, megette. Mikor álmos volt, lefeküdt aludni, mikor kialudta magát, felkelt.

Ilyen jól élt, de volt neki egy minisztere, Roczi Jankó, ez mindig unszolta, hogy menjen vele sétálni az országban. És hogy sétáltak, mutatott neki házakat, földeket, szép kerteket, ahol emberek laktak, és azt mondta:

- Látod, ez is a tied lehet, ha akarod.

- De hiszen ez más embereké - mondta naivan Mikulás. - Először is más embereké, nem az enyém, másodszor nekem nem is kell, mert már van annyi, amiből jól élek.

- Naiv vagy - mondta Roczi Jankó -, az embernek mindent el kell venni, amit lehet.

- De úgyse adják - mondta naivan Mikulás.

- El kell venni erővel.

- De ők többen vannak, tehát erősebbek.

- Az ám - mondta Roczi Jankó -, erősebbek, addig, amíg tudják, hogy azok. De mihelyt elhiteted velük, hogy van valami, ami náluk erősebb, azt teheted velük, amit akarsz.

- És hogy hitessem el velük?

- Azt csak bízd rám - mondta fölényesen Roczi Jankó -, ahhoz neked gyenge a fejed. Az étvágyad ellenben erős, ne fojtsd magadba, te csak cselekedj, majd én megmagyarázom nekik, amit cselekedtél.

A szomszédban legelészett egy jókedvű bika, meghallotta ezt a beszédet, és méregbe jött, hogy ilyen maszlagot be akarnak adni valakinek. Leszegte a fejét, és dühösen nekiment Mikulásnak, hogy egy kicsit megöklözze, hogy vigyázzon magára.

Roczi Jankó erre felugrott egy tuskóra, és elkezdett szónokolni.

- Ó nép - mondta -, látod-e a Törvényt fejed fölött? Íme a fajok öntudatlan feszülése, mely, mint ahogy nagyon helyesen mondja Tolsztoj, éppen olyan törvényszerűség s előre elvégzett sors, mint a csillagok futása, vagy a fizika törvényei, íme szükségképpen magával hozta, hogy a nagy Bika rád rohanjon s pán-bika törekvéseivel megfojtsa a te nemzeti aspirációidat.

Töltsd be te is a törvényt, mely tudósaink számítása szerint $a^2 + 6x + \sqrt{3 + 5 + \infty} - 0$ abból áll, hogy visszatartsd azt az izét, még ha belepusztulnál is.

A Nép, egy nagy, szőke fiú, letette kezéből a kenyeret, amit éppen majszolt, és kék szemével ránézett Roczi Jankóra.

- Tényleg ez a törvény? - kérdezte.

- Igen - mondta Roczi Jankó -, te nem tűröd a pánbika terjeszkedést, inkább elpusztulsz.

- Tényleg nem tűröm? - kérdezte szelíden a nép.

- Tényleg nem tűröd - mondta lelkesen Roczi Jankó.

A Nép, nagy, szőke fiú, gondolkodott egy kicsit, aztán nekiment a bikának. Szégyellte bevallani ugyanis, hogy nem érti ezt a hosszú számot.

- No most, gyorsan - súgta Roczi Jankó Mikulásnak -, szaladj be a házába, és edd meg, ami az asztalon maradt.

Mikulás éppen éhes volt, beszaladt, és enni kezdett.

A Nép pedig verekedett a bikával, holott az erősebb volt, és őt nem is akarta bántani. Egy pillanatra elfáradt, akkor megtörölte a homlokát, és véletlenül hátranézett. Meglátta Mikulást az asztalnál, amint az ő ebédjét eszi. Ezen nagyon elcsudálkozott, és már-már vissza akart fordulni.

- Gyorsan, gyorsan - súgta Roczi Jankó -, mert baj lesz. Vágj hozzá egy darab követ.

Mikulás felkapott egy darab követ, és Néphez vágta. Éppen homlokon találta, a Nép elesett, a bika keresztülgázolt rajta.

- Hát ez mi? - kérdezte csudálkozva a Nép.

- Na hallod - magyarázta Roczi Jankó -, hát ez a Természet Törvénye.

- Hogy a követ a fejemhez vágják?

- Dehogy vágták a fejedhez - mondta Roczi Jankó -, csak eleresztették. Hát nem ismered a fizika törvényeit? Hiszen már Newton megállapította, hogy a szabadon eleresztett kő 9.80 gyorsulással, vízszintesen elkezd repülni. Sajnos, éppen ott álltál, és így kupán talált.

- Hja úgy, az más - mondta a Nép. - Ha a Természet Törvénye, az más. Az ellen hiába okoskodnék, abba bele kell nyugodni. Az más.

És nyugodtan meghalt, mert restellte bevallani, hogy mikor a nehézkedési törvényt tanulták, akkor éppen nem készült, és így nem tudja biztosan, hogy az eleresztett kő függőlegesen esik-e vagy vízszintesen.

SZÍNESZET

Egy katonatiszt barátom beszéli:

- Békeidőben nem voltam nagy színházlátogató; az a pár előadás, amit végignéztem, nem hagyott bennem kellemes emlékeket. A színdarabokról az volt a benyomásom, hogy mind egy szálig túlzott és hamis képet ad az életről, afölött való erőlködésében az írónak, hogy mindenáron hatást csikarjon ki. Ami pedig a színészek alakítását illeti, mindig kínos és feszengő érzéssel, idegenkedve gyötrődtem végig hasból préselt kitöréseiket, émelygős siránkozásaikat: soha őszintén nem hatottak rám. Főként az úgynevezett naturalista alakítások töltöttek el ellenszenvvel, ahol a színész nyomort, szerencsétlenséget, bűnt, öregséget ábrázol, mindig a masztikszot és a verejtékes erőlködést éreztem csak, és azt mondtam magamban, hogy olyan emberek, mint amilyeneket ezek a színészek adnak, egyáltalán nincsenek, és nem is lehetnek: mindez kiagyalt trükk, hamisság, hatásvadászat, valótlanosság.

A gorlicei áttörés után száguldó iramban egész sereg falun vonultunk keresztül, melyeknek lakossága rendetlenül menekült. A visszamaradt elemek közt, leégett házakban, országutakon, erdők között sokat fogdostak össze katonáink, kik valami okból gyanúsak lévén, vizsgálatot és rostálást tettek szükségessé. A vizsgálóbizottságban én is bent voltam: a gyanúsakat kihallgattuk, aki ellen nem volt bizonyíték, elengedtük, a többit hadbíróság elé utaltuk.

Egy este töpörödött, félvak öregasszonyt vezettek elénk: a katona, aki behozta, félórával azelőtt találta egy leégett ház konyhájában, a hamu között kotorászott, és meglátva a katonát, valamit a kötényébe rejtett, vonakodván megmutatni, mi az.

A vénasszony valami érthetetlen orosz tájszólással karattyolt és sopánkodott: egyikünk se értette. Végre tolmács került elő, aki nagynehezen kihámozta a szegény bolondos öreg vallo-másából, ami bennünket érdekelt.

Kiderült, hogy ez az öregasszony abban a házban lakott az offenzíva előtt, amelynek konyhájában megtalálták. Férje háromnegyed éve eltűnt, úgy látszik, az oroszok hurcolták el. Két fia volt, az egyik elesett a Kárpátokban, a másik is katona, nem tudja, hova lett. Egyedül maradt, kicsiny készletével kertjében, amit maga művelt. Egy napon tüzeső esett az égből, lángba borult a falu, és a menekülő, jajgató tömeg magával ragadta őt is az országútra. Harmadnap eszébe jutott, hogy a két fia képét otthagytá a kalyibában; visszafordult, betért a leégett faluba, kikereste az ő kunyhóját, és a romok közt sírva keresgélte, ami az övé volt. Az a dolog, amit még most is görcsösen szorongatott köténye ráncai közt, egy marék hamu volt, amit a leégett asztalfiókban talált.

Ahogy az egész dolgot, rettenetes életének tragikomédiáját, piros szemekkel hunyorgatva, kapkodó lélegzettel előadta, ahogy hülyén meredt rá kötényére, amit erővel kihúztunk, és meglátva a marék hamut, elsírta magát: váratlanul és hirtelen fogta marokra a szívemet valami ismeretlen görcs. Az emberi nyomorúság és szerencsétlenség képe egyszerre, mint a villám fényében, oly erős körvonalakban döbbsentett meg: éreztem, hogy szimbólumot látok magam előtt. Egyben az a homályos emlékem volt, hogy ezt a szimbólumot már láttam valahol, de akkor, valami oknál fogva, nem hatott rám úgy. Meghatottságomat restellve, kimentem a szobából, a csillagos ég alatt tűnődtem, és eszembe jutott, hogy egy naturalista orosz író színdarabjában láttam én ezt az öregasszonyt: valamelyik jónevű színésznő alakította, és akkor túlzottnak, hamisnak rémlett ez a csinált figura. Most meghatva és bűnbánóan kértem bocsánatot ettől a színésznőtől és az egész naturalista színművészettől; íme nekik volt igazuk,

ilyen nyomor, ilyen szenvedés igazán van, ez az élet, és íme van ilyen öregasszony is, amilyen, azt hittem, csak a rossz színészek fantáziájában él.

Másnap reggel tisztársaim mesélték, hogy a tegnapi öregasszonyt átküldték a hadbíróshoz: a motozás alkalmával részletes tervrajzokat találtak nála hadállásainkról. Falhoz szorítva, bevallotta, hogy a lublini színház művésznője, aki kémvizsgálatokat teljesített az oroszoknak, s ebben a minőségben maszkírozta magát csavargó öregasszonynak.

Nem tudom, mi lett vele. Remélem, felakasztották, megérdemelte, nagyon rossz színész volt, egészen úgy játszott, mint a többi.

A PÉNZ SZIGETÉN

Szimbolikus közgazdasági allegória számos Nagy Betűvel.

Ültem vala pedig, költő és látnok, ama Pénznek szigetén, mely is mondatik Fizetésem Szigetének. Nem nagy sziget vala, de lakályos: lábamat megvethetem rajta, s ha elfáradtam, le is lehetett ülni.

Körülöttem pedig folydogáltak vala a vizek, és a vizekből sziklák álltak ki és kövek, melyek is mondatnak a Dolgok Árainak. E köveken apró állatkák és növények hűsültek, s én kivétven szigetemről az én horgomat, el-elkapdostam belőlük néhányat, amire éppen szükségem volt, azokról a kövekről, amik elég közel voltak szigetemhez s én elérhettem őket az én kicsiny horgocskámmal. Lapos tájék terült el körülöttem, de az én szívemnek elég volt: a Kenyér Árának kis köve egészen közel állott hozzám, valamivel messzebb, de még elérhetően a Hús Árának köve és kedvenc kövecském, Túrós csusza Árának köve. Távolabb kissé a Szórakozás Ára, a Könyvek Ára, a Cipők és Ruhák Ára és egyebek: ha nagyon ellöktem horgomat, ezek közül is elérhettem néha egyet-kettőt, és boldogan éltem az én szigetemen, irigység nélkül gyönyörködve a messze láthatárban, hol kéken és távoli ragyogásban tündökölt a Gumirádlidomb, az Automobil-Csúcs, a Sarokház-Hegylánc, a Gyémántmellénygomb-Fennsík és egyebek: kezemnek nem, csak szememnek elérhető messzeségben.

Ma két éve kezdődtek azok a dolgok, amikről beszélni akarok. Egy napon azt vettem észre, hogy a Liszt Ára, mely szigetemtől balra, csekély távolságban kuksolt eddig a vízben, jó néhány arasszal feljebb fekszik. Mikor jobban odafigyeltem, láttam, hogy lassan, de állandóan úszik fölfelé. Nono, mondtam, furcsa, én azt hittem, hogy ez a kő le van ágyazva a folyó medrébe, de úgy látszik, tévedtem. Ez nem egy fix pont, amire számítani lehet, ez megindult, és megy, mendegél, ez, úgy látszik, nem is kő, hanem valami állat, vagy hal, nem is tudtam, de se baj.

Már jobban meghökkenem, mikor másnap csak azt látom, hogy a Hús Ára, egy csinos bokor a part mellett, nekilódul, és mint az örült elkezd futni fölfelé. Ez már nagyobb baj volt: utánadobtam a lassót, és egy darabot még lecsíptem belőle; de egyre gyorsabban futott, és ma már ott van valahol a Drágakő-Erdő közelében, maga mögött hagyva az Ananász-Fokot és a Pezsgő-Zuhatagot.

No, mondok, ez már baj, én azt hittem, hogy ez egy bokor, de nem, ez is magától megindult, mint a dunsinani erdő. Nyilván a csodák korát éljük.

Igen, gondoltam aztán, ez a csodák kora: az erdők, hegyek és völgyek körültem lábra kapnak, és futni kezdenek: megindult a Cukorhegy, megindult a Főzelék-Erdő, megindult a Cipőmadzag és megindult a Kézelőgomb. Mind megindultak, egyszerre csak, és mind fölfelé mentek. Csoda, csoda, de nagyon kellemetlen egy csoda, mert a szigetem egy helyben áll, és lassanként egyiket se érem utol a horgommal.

Egy reggel aztán arra ébredtem, kitekintve szigetem csúcsáról, hogy körülöttem az egész tájék szalad fölfelé: a Dolgok Ára vad futásban száguld a messzeségbe, nincs a vidéknek egyetlen pontja sem, a cipősuvikszot is beleszámítva, mely megmaradna a helyén. Bomlottan futnak az Árak, és mind egy irányban: amelyik közelebb van hozzám, sebesebben, amelyik távolabb, lassabban.

És ekkor megcsóváltam a fejem, és azt éreztem, amit Copernicus, aki először kezdte furcsának találni, hogy a Nap, a Bolygók és az Égbolt összes csillagjai egyértelműen a Föld körül keringjenek, s eszébe ötlött: nem-e egyszerűbb e végtelen sok összeeső mozgás helyett egyetlen mozgást tenni fel, s amazokat csak optikai csalódásnak tekinteni?

Hát persze, mondtam és a homlokomra ütöttem, a Hegyek, Völgyek és Folyók egyértelmű, csodálatos rohanásánál nem egyszerűbb feltevés-e, hogy a Pénz kicsiny szigete indult meg - visszafelé? Azt hittem, földbe épült ház tetején ülök, és kiderült, hogy csak álló vonat az, a Pénz vonatja, mely most megindult alattam, és szalad lefelé, és a vonat ablakából persze hogy úgy látom, mintha a vidék szaladna - fölfelé.

Ohó, akkor álljon meg, kalauz úr, én ebből a vonatból kiszállok. Nekem éppen az ellenkező irányban van dolgom, arra, amerre a Dolgok Árai vannak, azokat szeretném elérni. Nem a dolgok lettek drágábbak, a mi pénzünk lett olcsóbb: ugorjunk le róla gyorsan, felebarátaim, ha nem akarjuk, hogy ez a vonat berobogjon velünk a Nincs-állomásra, ahol harmincezer ezüst-forintért se adnak egyetlen búzaszemet.

NYOMOZÁS

I.

Mariska kisasszonnyal délben találkoztam a főtéren, egy barátnőjével sétált, én meg a csendőrismerősömmel. Mondtam Mariskának, gyűjön el hozzám egy feketekávéra, ő egy kicsit szabódott, de aztán eljött; a barátnője a kapuig kísérte, még a lépcsőn is feljött egy darabig, aztán magunkra hagyott, hogy majd később nézzen be hozzá Mariska.

Feketekávé után még egy kicsit beszélgettünk Mariskával, aztán bocsánatot kértem, hogy nekem sietni kell, mert még a kávéházba is be akarok menni, elbúcsúztam Mariskától, gyorsan megfojtottam, és feltettem a szekrényre, hogy ne legyen útban.

Délután találkoztam a barátnőjével, aki csodálkozott, miért nem nézett fel hozzá a Mariska, mondtam, talán dolga volt valahol, aszongya, persze.

Másnap már nekem is feltűnt, hogy eltűnt a Mariska, többen említették ugyanis, hogy a családja nem érti, nem jött haza éjszakára, kezdtem aggódni, de aztán megnyugodtam, eszembe jutott, hogy hiszen nálam van, fent a szekrényen, hogy ne legyen útban a takarításnál.

Aztán hogy egy hét múlva már nagyon jajgatott a család, meguntam a dolgot, meg sajnáltam is őket, azt a tanácsot adtam valamelyiknek, jelentsék be a dolgot a csendőrségen, az talán tud valamit.

A csendőrségen jegyzőkönyvet vettek fel a dologról, beküldték a központba aláírás és bélyeghatósági szabályilleték-vizsgálat miatt.

Rövid két hónap alatt megjött az irat, melyben utasították a helységparancsnoksági főszám-tartót, hogy láttatassa a helyszíni vizsgálat főkönyvmásolatának jogérvényes határozatát.

Ennek alapján megidéztek Mariska nagynénjét, aki Amerikában húsz év előtt meghalt, hogy megeskessék, vajon Mariska tényleg be volt-e oltva himlő ellen, mint ahogy a becsatolt iratokból sejteni lehet.

Három hét múlva főhelyetteshatóságszakosztályi engedéllyel megindult a nyomozás, mely annyit megállapított, hogy Mariskát eltűnése előtt még többen látták, és beszéltek is vele, sőt két év előtt a Soroksári úton saját édesapjával sétált egy fél óráig.

A nyomozást vezető közeg igen lelkiismeretesen vezette a nyomozást, mindenkit kikérdezett, aki a leánnyal valaha beszélt, s így Mariska barátnőjének vallomása alapján hozzám is eljött, kérvén engem, vajon nem tudnék-e valami felvilágosítást adni.

Mondtam, hogy tudomásom szerint utoljára itt volt nálam, a lakásomon, de hogy aztán mi lett vele, az már az ő dolga, nem az enyém. A közeg a fejét vakarta, és azt mondta, hogy persze, persze, és ejnye, hát akkor nehéz a dolog, ha további szálak nem vezetnek innen. Bocsánatot kért, hogy alkalmatlankodott, biztosított, hogy nagyon derék ember vagyok, és milyen csinos lakásom van, az asztal is, meg a szekrény is, csak azt nem érti, mi az ott a szekrény tetején - hát mi lenne, maga marha, mondom, nem látja, hogy fonográf - mire elpirult, és zavartan nevetett, nézze, aszongya, milyen marha vagyok, hát innen egészen úgy néztem, mintha egy női holttest lenne. Még egyszer bocsánatot kért, elment a rendőrségre, és bejelentette, hogy a nyomozás eredménytelenül végződött, amiről értesítették az alfelterjesztési bizottság létszám emelési osztályának nyersbőrvizsgáló és ellenőrző hivatalát.

Most nem tudom, mit csináljak a Mariskával, mégis útban van a takarításnál, nem lehet miatta rendesen törölgetni a szekrény tetejét, pedig szeretem a rendet. Már gondoltam, hogy beküldöm a Múzeumnak, de félek, hogy nem fogadják el.

Ja igaz, most jut eszembe, talán mégse kellett volna megírni az egész dolgot, pláne kiadni az újságban, hogy megfojtottam a Mariskát. De hiszen különben úgyse olvassák el, aztán ravasz vagyok, nem írom meg, hogy milyen színű hajtűje volt a Mariskának, tehát úgyse jöhetnek rá a dologra.

II

Mindjárt sejtettem, hogy múltkori cikkemben, amelyben megemlítettem, hogy Mariska kisasszonyt hogyan fojtottam meg, és tettem fel a szekrény tetejére: nem voltam elég óvatos, és hogy e leírás révén még esetleges kellemetlenségnek teszem ki magam. Hiába, a csendőrség oly éber és szemfüles, hogy egy szegény gyilkos még annyit se engedhet meg magának, hogy - más téma híján - egy kicsit elmesélgesse a gyilkosság történetét az újságban, anélkül, hogy ebből mindenféle kombinációkra adjon alkalmat.

Hiszen nem mondom éppen, hogy a dolgot mindjárt közvetlenül a csendőrség kezdte firtatni. Ez már mégis kicsit sok lett volna, hogy abból, hogy az ember egy pár olvasónak elmondja, hogyan fojtotta meg a barátnőjét: a csendőrség mindjárt gyanúokat formáljon. Nem, a dolog úgy történt, hogy egyik nyájas olvasóm véletlenül éppen a másik szobában volt, mikor a gyilkosság történt, és így végighallgatta az esetet. Fene egye, pedig én elég elővigyázatos voltam, emlékszem, hogy a gyilkosság előtt még átkiabáltam a másik szobába, hogy amennyiben van ott valaki, legyen szíves és mondja meg, előfizetője-e „Az Újság”-nak (számítva rá, hogy esetleg megírom majd a dolgot valamikor, más téma híján), s emlékszem, hogy megnyugtatta fogtam munkához, mikor az illető udvariasan visszaszólt, hogy nem. Úgy látszik, hazudott (vannak ilyen erkölcstelen emberek, akik képesek hazudni, nem értem, de vannak), vagy lehet, hogy csak utóbb lett előfizetőnk.

Na, szóval ez az ember (a nevét nem árulom el, kezdek már óvatosabb lenni a csendőrséggel szemben), ez az ember, elolvassván múltkori cikkemet, felment a csendőrségre, és bejelentette, hogy Mariska kisasszony eltűnésének délutánján ott volt a másik szobában, és hallotta, hogy én így szóltam Mariska kisasszonynak: most megfojtlak, mire nagy sikoltozás és lármá volt, ami aztán elmúlt; a sikoltozás női hangon történt.

Ez a vallomás a csendőrségen, ahol Mariska kisasszony végleges eltűnését már befejezett ténynek tekintették, élénk vitára és eszmecserére adott alkalmat. A tanút tüzetesen kihallgatták, hogy bizonyos-e benne, vajon az illető női sikoltozás, mely állítólag női hangon történt, a Mariska kisasszony hangja volt-e?

A tanú, aki Mariska kisasszonyt évek óta ismeri, kijelentette, hogy egészen bizonyosan az ő hangja volt, ami fölött ezek után tényleg nem lehetett kétség.

Ezután körültekintő tárgyalás folyt, szakértők kihallgatása mellett, hogy a szóbanforgó sikoltozásnak mi lehetett az oka. Az egyik szakértő eskü alatt kijelentette, hogy gyakran előfordult már, hogy emberek, különösen nők, sikoltozásba törnek ki, ha bántalmazták őket. Másik szakértő a hangszálak megerőltetéséből származó légköri rezgést nevezte meg a sikoltozás feltehető okául.

E pontnál a tanú megjegyezte, hogy vajon feltehető-e, miszerint én megfojtottam Mariska kisasszonyt. A tárgyalás elnöke elszörnyűködve fordult a szakértőkhöz, lehetségesnek tartják-e, hogy érző és élő ember, akit istenke a saját képére teremtett, megölje embertársát, mert

őszintén szólva, ő ilyet még soha életében nem hallott. Ebben a szakértők is, a felháborodás nemes pírjával arcukon, megegyeztek, de kijelentették, hogy aki ilyesmit fel tud tenni embertársáról, az legalábbis képes arra, hogy annak vagyonát jogtalanul eltulajdonítsa: így a tanú nagyon gyanússá tette magát, hogy ő volt az, aki két év előtt Darab Mária három pár cipőjét ellopta a szekrényből, mely bűnügyre azóta is hiába iparkodott világot deríteni a csendőrség megfeszített buzgalma. Ez alapos gyanúok alapján tanút előzetes letartóztatásba helyezték.

Végül a szőnyegen fekvő ügyet azzal a határozattal zárták le, hogy Mariska kisasszony emlékezetes sikoltozása eltűnésének délutánján „csendháborítás” céljából történt. A csendháborítás kihágás lévén, erről értesítették az ügyészséget, engem pedig becitáltak, hogy mint a csendháborítás másik tanúja mondjam el, amit tudok. Nem szeretek árulkodni, tehát kijelentem, hogy engem a sikoltozás egyáltalában nem háborgatott, és nem kívánom, hogy vádlottat megbüntessék. Az ügyész azonban kijelentette, hogy a csendháborítás hivatalból üldözendő cselekmény lévén, nem tehet eleget kívánságomnak. Egyébként megdicsért nemes szívemért, és kegyesen elbocsátott: az eltűnt csendháborító ellen pedig kiadta a körözőlevelet és elfogatói parancsot.

III

A nagybajusza Kiss Bélának, a cinkotai kékszakállnak fényképét nézegettem „Az Újság” kiadóhivatala előtt, mikor egyszerre csak észrevettem, hogy egy szúrós szemű ember meg engem nézeget. Zavarba jöttem és odébb akartam állani, de az ember elém állt.

- Várjunk csak - mondta fenyegetően. - Néhány kérdésem volna Önhöz.

- Miféle címen? - kérdeztem csodálkozva.

- Majd mindjárt meglátja. Különbözik Zigomár vagyok, a nagy hírű cseh detektív.

- Az más. Tehát mit akar tőlem?

- Csak sorjában, sorjában. Először is erre feleljen: hová tette a bajuszát?

- A bajuszomat? Leborotváltam.

A detektív szeme diadalmasan csillant fel.

- Aha. Szóval beismeri, hogy volt bajusza.

Zavarba jöttem: hiába, ezeknek a detektíveknek csodálatos keresztkérdéseik vannak.

- Hát ami azt illeti, legalább is lehetett volna. Huszonnyolc éves vagyok és férfiasságom zavartalan birtoka feltehető nálam is.

- Feltehető és levehető, mi? - folytatta gúnyosan a detektív. - Azt mindenki mondhatja, hogy neki nincsen bajusza. Láttam én már olyan embereket, akik álszakállt ragasztottak, hogy ne lehessen felismerni őket. Úgy látszik, olyanok is vannak, akik borotvált állat ragasztanak fel a szakállukra.

És jelentősen nézett rám.

- Nono - mondtam -, beszéljünk magyarul. Mivel gyanúsít?

Szúrósan nézett rám.

- Ön Kiss Béla - mondta aztán dörgő hangon. - Le meri tagadni?

- Mégis - kérleltem szelíden -, ha nem indiszkrécia a kérdésem, miből gondolja?

- Elsősorban - magyarázta udvariasan a detektív - abból, hogy Ön leborotválta a bajuszát. Mi oka lehetett erre más, mint hogy félt, hogy ráismernek?

- Hát van a dologban valami. De mégis, nem gondolja, hogy ezenkívül még néhány gyanúokra volna szükség?

- Dehogynem gondolom. Minek néz engem, azt hiszi, nekem elég ez az egyetlen, bár nyomós bizonyíték? Akkor nem ismeri Zigomárt, a leglelkiismeretesebb és legkörültekintőbb detektívet. Ha én valakiről olyan bizonyossággal állítok valamit, mint amilyen bizonyossággal Önről állítom azt, hogy Ön Kiss Béla, akkor nekem sok és egybevágó bizonyítékra van szükségem.

- És hol vannak ezek?

- Mindjárt meglesznek, ne legyen olyan türelmetlen. Csak egy kicsit vallassam magát, mindjárt meglesznek.

- Hát még nincsenek meg?

- Na hallja, maga igazán furcsa. Két perce beszélgetünk, soha életemben nem láttam magát eddig, és már bizonyítékokat akar. Nem megy az olyan könnyen, mit gondol. Előbb vallatnom kell még magát, keresztkérdésekkel csapdákba csalni, megtörni konok tagadását, rávezetni a vallomásra. Mit gondol, az nem olyan egyszerű. Van magának fogalma arról, milyen agyafúrt, milyen ravasz egy ilyen többszörös gyilkos, aki félre akarja vezetni a rendőrséget? Mit tud maga, maga naiv ember! Van magának fogalma arról, micsoda munkája van egy magamfajta detektívnek!

- Igazán nagyszerű lehet - álmélkodtam. Laikus csodálkozásom láthatóan hízelgett neki, mert jóakarattal veregette meg a vállamat.

- Bizony, kedves barátom - mondta barátságosan -, itt tanulhat, ha akar. Még meg is írhatja. Majd figyelje meg, ahogy én ezt a vallatást vezetni fogom, ahogy én pontról-pontra megcáfolom a maga tarthatatlan állításait, ahogy én bebizonyítom, minden makacs és ravasz fondorkodása ellenére, hogy maga Kiss Béla. Maga csodálkozni fog, mert ilyet még nem látott. Mi? Maga se hinné, mi, most még, hogy maga nem Kiss Béla? Hát majd nézni fog.

Már éppen hozzá akart kezdeni a mutatványhoz, mikor a szomszéd utcasarkon csoportosulás támadt. „Kiss Béla! Kiss Béla!” kiabáltak az emberek. A nagy detektív felkapta fejét, és büszkén nézett oda. De aztán megütközve eresztette el a galléromat. A csoportból egy ember vált ki, akit két rendőr vitt.

- Kiss Bélát megfogtuk - mondta az egyik, amint elmentek mellettünk. - Most vallotta be, hogy ő az.

A detektív gyanakodva nézett rám.

- Hallja - mondta fenyegetően -, hogy hívják magát?

Megmondtam a nevem.

- Hiszen akkor maga nem Kiss Béla - kiáltott dörgő hangon -, hát hogy merte ezt tagadni?

- Én? - csodálkoztam.

- Na megálljon! - kiáltott dühösen. - Majd adok én magának. Most merje tagadni, hogy maga nem Kiss Béla, miután keresztkérdéseim hatása alatt bevallotta, hogy másképp hívják. A bizonyítási eljárást ezzel befejezettnek tekintem, és ezennel letartóztatom Önt hatóság félrevezetésének büntette miatt.

KIK CSÓKOLÓZNAK TÖBBET?

Tavaszi probléma

Következőképpen állítottam fel a körkérdést: Eldöntendő, vajon igaz-e a pesszimista gondolkodók amaz állítása, hogy a nő általában erkölcstelenebb a férfínál, hűsége ingadozóbb, vágyai szabadosabbak: - szerelme megbízhatatlanabb? A spekulatív karakterológia meggyőző választ nem tud adni e kérdésre, a gyakorlati filozófia legmodernebb kútforrása: a statisztika gyűjthetna csak világosságot. Feleljenek hát végre nyíltan és őszintén a tapasztalás és elmélkedés nagymesterei: mit gondolnak, kik csókolóznak többet (szerelmi csókról van szó!) általában: a férfiak, vagy a nők?

A válaszok homlokegyenest ellenkező véleményekről tanúskodtak. A legtöbb válasz - adatok híján - részletesen kifejtett érvekkel támogatta feltevését, mely szerint (egyik esetben) feltétlenül a nők csókolóznak többet (ezt rendesen férfiak írták), vagy pedig (másik esetben) bizony, hogy nem a nők, hanem a férfiak csókolóznak többet (ez többnyire a nők nézete a dologról).

A papírhányra való tekintettel csak két, egymással elleneredményre jutó elmélkedést közlök e tárgyban, mindkettő figyelmet érdemel érvelésének, logikájának meggyőző szabatoságánál s az elfogulatlan tárgyilagosságra való törekvésénél fogva.

Az egyik válasz *Strindberger* aláírással így hangzik:

- Nem is kérdés. Statisztikára hál' Istennek semmi szükség, a női jellem alapos ismerete minden statisztika nélkül nyilvánvalóvá teszi, hogy a nő a férfínál hűtlenebb és csapódárabb. Következik ez először a nők általános lelki jellemtanából, másodszor pedig a nők mai társadalmi helyzetéből, neveléséből, abból az elhelyezkedésből, ahogy a ma nőjének körvonalai jelentkeznek. Fizikai és pszichikai adottságánál fogva a nő természettől fogva közelebb áll a csak testi életet élő állathoz, s így a férfínál jelentékenyen kisebb mértékben gátolják cselekvéseit olyan motívumok, melyek speciálisan emberi produktumai az idegrendszernek, mint: hűség, jog, tulajdon, önfegyelem, belátás. Társadalmi helyzeténél fogva pedig a nő, szemben a sokféle és sokfelé irányuló tevékenységű férfival, majdnem kizáróan, de legalább is túlnyomó részben speciálisan a szerelmi tevékenységre van utalva mint hitves, mint szerető. A nő életének és megélhetésének egyetlen lehetősége a szerelem, természetes hát, hogy minden törekvése a szerelem felé irányítatván, szükségképpen a szerelemhez való érzék nagyobb mértékben s intenzívebben fejlődik ki benne, mint a férfiban, s így a szerelem összetevői, köztük a legfőbb, a szerelmi vágy is nagyobb erővel jelentkezik a nőben, s ennél fogva több módot és alkalmat keres és talál e vágyak kielégítésére: nyilvánvaló tehát - quod erat demonstrandum -, hogy a nők többet csókolóznak általában, mint a férfiak.

A másik válasz *Ellen-* és *Mellet-* Key aláírással:

- Nem is kérdés. Statisztikára hál' Istennek, semmi szükség, a férfijellem alapos ismerete minden statisztika nélkül nyilvánvalóvá teszi, hogy a férfi a nőnél hűtlenebb és szabadabban éli szerelmét. Következik ez először a férfiak általános lelki jellemtanából, másodszor pedig a férfi társadalmi helyzetéből, neveléséből, abból az elhelyezkedésből, ahogy a mai férfi körvonalai jelentkeznek. Fizikai és pszichikai adottságánál fogva a férfi mint természettől fogva a szerelemben támadó fél, nincs kitéve ama gátló körülménynek, mely a nőt arra kényszeríti, hogy megvárja a másik kezdeményezését, s így választása csak azoknak az egész férfinemhez képest elenyészően kicsi csoportjából lehet, akik speciálisan őt választották, míg a férfi választási lehetősége az egész női nemre kiterjed. Társadalmi helyzeténél fogva pedig a férfi -

szemben a nővel - mindenféle eszköznek birtokában van, amik számára a nő szerelmét megszerezhetik: pénz, állás, pozíció; hiszen a nőnek semmi egyebe nem lévén szerelménél, csak egyszer és egy férfinak adhatja oda, míg a férfi a fentnevezett eszközök folytonos és nem csappanó birtokában újra és újra megszerezheti magának egy újabb s megint újabb nő szerelmét. Mindebből, de főként a nőnek mint anyának való lekötöttségénél fogva nyilvánvalóan következik - quod erat demonstrandum -, hogy a férfiak általában többet csókolóznak, mint a nők.

A válaszok lelkiismeretes tanulmányozása után letettem az egész papírcsomót, és két percig gondolkodtam.

E gondolkodás eredménye gyanánt engedtessek meg nekem, hogy szerényen én is hozzászóljak a nevezetes kérdéshez.

Szerény nézetem szerint a férfiak és nők egészen bizonyosan egyformán sokat csókolóznak, miután minden csókolózáshoz egy férfi kell, meg egy nő.

MÁSODIK LIPÓT

Középfajú dráma

*Kivántatik színmű, a melynek
tárgya II. József, II. Lipót
vagy első Ferenc korából való.
A színmű lehet tragédia,
vígjáték, vagy középfajú dráma.
Jutalma tűzberki Koczán Ferenc
alapítványából 100 arany.
Határnap 1917. május 31.
(Tudományos Akadémia.)*

No mondok, végre kint vagyok a vízből. Mindig tudtam, hogy komoly pénzt csak darabírással lehet csinálni, és hogy az egész pusztá elhatározás dolga, de hiányzott a téma, a keret, az ötlet. Vizsgáltam az élet magasságát és mélységét, leszálltam a bűn kloákáiba, és jártam a boldogok márványtermeiben, voltam a harctéren, és képzeletemben bekalandoztam a jövőt, voltam boldog és boldogtalan, voltam szerelmes, és voltam csalódott, a halál közelét éreztem már, és a gyönyör túlvilági vihara megcsapta már szívemet. De nem találtam még meg a nagy Eszmét, vagy Ideát sehol és soha, amiből megszülethetett volna a Dráma. Hát most itt van - és nekem nem jutott eszembe! Kolumbusz tojása, csak rá kell bukkanni. Második Lipót - Istenem, hát el tudtam felejtetni? Hic Rhodus, hic salta - ezennel benyújtom pályaművemet „Második Lipót” jelige alatt a Tudományos Akadémiának.

I. FELVONÁS

(Szín: a Kanizsa felé közlekedő vo... akarom mondani postakocsi belseje. Második Lipót korabeli izléssel építve. Személyek: Hadagány gróf, Nyakigláb báró, postakocsis. A kocsi sebesen halad.)

GRÓF *a postakocsishoz.* Hol vagyunk?

KOCSIS. Második Lipót korában, egykorú miljöben.

GRÓF. Nem azt kérdezem, hiszen azt mind a hárman tudjuk. Hiába, nagy dolog Második Lipót korában élni, az ember egészen fel van villanyozva.

BÁRÓ. Engem inkább kellemes félálomba ringat az a költői hangulat, hogy ilyen régen, régen élünk mi itten mind a hárman Második Lipót korában.

GRÓF. Ah, valóban. Én is alhatnék.

BÁRÓ. Álmos is vagyok, és ha én egyszer elalszom, ágyúval se lehet felébreszteni. Igaz csak, erről jut eszembe, hallja kalauz, nekem Siófoknál ki kell szállni a kocsiból. Ha akkor aludnék, próbáljon felkelteni, ha nem ébrednék fel, fogjon csak meg egészen bátran, és lökjön ki a kocsiból, akárhogy ellenkeznék is félálomban, mert ez nekem már rossz szokásom. Fogja, itt van szolgálataiért egy forint.

KALAUZ *megnézi a pénzt.* Rendben van, Második Lipót korabeli foréntos. Ne tessék bizalmatlanságnak venni, de múltkor is be akart csapni valaki, egy papír kétkoronást adott nekem, aki, mint tudjuk, Második Lipót korában élek.

Függöny.

II. FELVONÁS

(Szín: a kanizsai forspont-állomás. Sokan várják az állomáson az expressz-postakocsit. Az állomásfőnök kimegy az útra, mert a kanizsai postakocsi éppen most érkezik be. A kocsiból kilépnek a Báró és a Postakocsis. A Báró rettenetes irgalomban van, ordít, kefével a Postakocsis orra előtt hadonász.)

BÁRÓ *vörösen, képéből kikelve.* Maga disznó, maga sikkasztó! Maga gazember! Agyonverem magát! Nem mondtam magának, hogy Siófokon keltsen fel, ha nem akarok felkelni, lökjön ki a kocsiból? És most ébrednek fel, mikor már itt vagyok Kanizsán? Agyon csapom magát!

KOCSIS *behúzza a fejét, nem felel.*

ÁLLOMÁSFŐNÖK *odamegy, meglöki a kocsist.* Hallja, kocsis, mért hagyja, hogy így ordítsanak magával, micsoda muri ez itten?

KOCSIS *legyint a kefével. Rezignáltan.* Ez muri? Azt hallotta volna, akit Siófokon kidobtam a kocsiból!!...

ÁLLOMÁSFŐNÖK. Hallja maga gazember! Ilyen régi viccet mer maga elmondani nekem? Hiszen ezt a viccet I. Ferdinánd korában hallottam már.

KOCSIS. Annyi baj legyen. Akkor az egész darabban átváltoztatjuk Második Lipótot Első Ferdinándra, és jövőre megpályázzuk az Akadémián a Kóczán-pályázatot, melyben Első Ferdinánd korabeli középfajú dráma kívántatik.

Függöny.

PROTEKCIÓ

Levelet írtam éppen egy kis ügyben, elég fontos ügy nekem, de maga a dolog nem érdekes, még nem is biztos, hogy lehet-e, és ha lehet, se érdekelné az olvasót - tehát csak azt akartam mondani, hogy levelet írtam, amiben valakit arra kértem, hogy ha lehet, esetleg szóljon arról a dologról annak az úrnak, aki aztán megkérhetné az illetőt, hogy említsen meg engem, ha ez a bizonyos dolog szóba jön, hogy ottan az az úr, akitől függ, elintézzé - hiszen csak egy szavába kerül -, hogy én jussak arra a bizonyos helyre, ami nekem jó volna, ha lehetne.

Iksz úr - hiszen a neve nem fontos - ekkor jött hozzám, és miután igen udvariasan és alázatosan bemutatkozott, egy levelet mutatott fel, amelyben Ipszilon úr hozzám fordul, hogy legyek szíves és vegyem pártfogásomba Iksz urat, vagyis írjak annak az úrnak, aki Iksz úr érdekében szólhatna a méltóságos úr titkárának, hogy beszéljen neki arról a dologról.

Sietnem kellett volna, de viszont Ipszilon urat nem sérthetem meg azzal, hogy Iksz úrral, akit hozzám protezsál, ne legyek előzékeny: így hát kénytelen voltam foglalkozni a dologgal, ami egy kicsit nehezen ment, mert Iksz úr - érthető okokból - nem beszélhetett magáról a dologról, illetve arról, hogy tulajdonképpen miről is van szó, és neki mi kellene: az én közbenjárásomra csak annyiban van szüksége, hogy írjam annak az úrnak azt, hogy Iksz úr megbízható, derék, tehetséges, kitűnő férfiú, és minden pártfogásra érdemes.

Nem egészen értettem az egészet, és eleinte azzal szabadkoztam, hogy az én protekcióm ugyan keveset ér, hiszen én kicsi ember vagyok ahhoz - de Iksz úr biztosított, hogy inkább nagyon sokat ér, és ha én azt írom róla, hogy ő egy igen talentumos és képzett férfi, hát neki nyert ügye van.

Miután a magam ügye már nagyon sürgős volt, és a levelet már fel kellett adni, nem vitatkoztam tovább Iksz úrral, hanem megírtam Zéta úrnak a levelet, hogy a legnagyobb bizalommal fogadja Iksz urat, a kitűnő és elsőrangú hkszberebögyszöt (ezt a szót olvashatatlanul írtam le, mert őszintén szólva sejtelmem se volt róla, hogy Iksz úr kicsoda és micsoda és miben olyan kitűnő és elsőrangú), és ha örök hálámra számítani akar, tegyen meg mindent Iksz úr érdekében.

Iksz úr hálálkodva elment, én pedig befejeztem, és feladtam a levelet, abban a bizonyos ügyben.

Néhány nap múlva levelet kaptam az illetőtől, amiben közli, hogy természetesen mindent megtesz az érdekemben és szól majd izé úrnak, aki bizonyosan méltányolni fogja kívánságomat: - csak persze várni kell egy kicsit, mert előbb még izé úrnak is el kell intézni egy másik urat, akit szintén hozzá protezsáltak, és akinek a protektora szintén olyan ember, hogy kérését nagyon nehezen lehet mellőzni.

Már ekkor sejtettem, hogy nincsen egész rendben a dolog, és így nem lepett meg néhány nap múlva a kellemetlen értesítés, hogy bizony az a bizonyos dolog, amit szerettem volna, nem sikerült, mert arra a helyre egy másik úr került. Izé úr mentegetőző levelében részletesen kifejtette, hogy a protektor, akihez engem protezsált, hogy protezsáljon a protektorhoz, úgy látszik, nem elég hatalmas ember ahhoz, hogy ne lehessen visszautasítani a kérését. Protekció nélkül pedig az ilyesmi nem megy, azt meg beláthatom, ugye - nem akar ezzel sérteni, de hiszen én okos fiú vagyok, magam is belátom -, hogy ez alól én a legkevésbé lehetek kivétel.

Magam is beláttam, és lemondván arról a bizonyos helyről, ahová szerettem volna bejutni, egyébhez kezdtem - ehhez azonban fel kellett menni oda, ahol az a bizonyos hely van, hogy

valakivel beszéljek, aki protezsálna. Legnagyobb meglepetésemre azon a helyen, ahová én szerettem volna kerülni, Iksz urat találtam - aki legnagyobb sajnálatára kijelentette, hogy kényes és felelősségteljes állására való tekintettel nem protezsálhat engem. Egyben örömmel közölte, hogy ezt az állást végeredményben az én levelemnek köszönheti, és gratulált, hogy aszongya, ugye, megmondta, hogy én milyen befolyásos ember vagyok.

Amiről másnap meg is győződtem, kapván egy levelet Zéta úrtól, melyben felszólít, hogy miután ő kérésemre protezsálta Iksz urat, akit nem is ismer, legyen szíves most viszonzásul írni egy levelet *A* úrnak, hogy *B* úr érdekében szóljon *C* úrnak, hogy *D* úr beszéljen *E* úrral...

S megint előlről, mint Babits Mihály mondja.

FELVÁGOTT

Nem a vegyes felvágotról van itt szó, és nem a felvágott cipóról, hanem - de hiszen éppen arról akarok beszélni, hogy nem tudom, miről van szó. Itt nyugodtan beszélhetek, itt nem hallja senki, és senki nem tudja meg, amit soha senkinek bevallani nem fogok, amit magammal viszek a sírba, a titkot, hogy én nem tudom és nem tudom, nahát mégse tudom, hogy mi az, hogy ő felvágott. Gyermekeim, ne tudt meg soha, és ha megtudod mégis, pirulj el, és rejtse el magad: de ne áruld el soha te se, hogy a te apád nem tudta, hogy mi az, hogy ő felvágott. E néma, magános papír legyen tanúja életem végzetének - csak ez, és senki más.

És ha mégis kiderülne rólam balsorsom átka, és az utcán ujjal mutogatnának rám, csak ő ne tudja meg, könyörgök, emberek, csak öneki ne mondjátok vissza, hogy én nem tudom, hogy mi az, hogy felvágott. Én megértem és nem átkozom őt, ó, tudom, jót akart velem, a barátom, a Sándor, ő nem tehet arról, ami történt. Ő nekem lelkesen és dagadó szívvel magyarázta, hogy most, de most, minden pénzt csak adjak oda neki, ami nálam van, mert most lehet nyerni egy kalap pénzt, ebbe a futamba, hogy én ne hallgassak a balga emberekre, akik - felülve a népszerűség csillogó maszlagának - mind Villámot favorizálják, és csak arra tesznek. Csak adjak oda minden pénzt, de minden pénzt Kehesre, igen, arra a görbe kis kancára ottan, a négyes számmal, akiről mindenki úgy beszél, mint egy autszájderről. Mert mit tudnak az emberek? Az emberek nem tudják, hogy ennek a Kehesnek a mamája a Körömfájós volt, valamikor a legjobb kétéves, de ő, a barátom, a Sándor, ő jóba van az összes menedzserrel, és ő tudja, hogy ki ez a Kehes.

Barátom Sándor tájékozottsága egészen elkábitott, és csak azt kérdeztem még, mielőtt a pénzemet odaadtam, hogy hát a papája ki volt mégis a Kehesnek, de a barátom Sándor fölényesen és diszkréten mosolygott, és olyan határozottan jegyezte meg, hogy azt bízzam csak rá nyugodtan, hogy én zavarba jöttem, elpirultam, és szégyenkezve hebegtem valamit, hogy bocsásson meg, ha talán indiszkrét voltam, és az ő privát életét nem tiszteltem...

Ezután nem is mertem többet mukkanni, nehogy blamározzam magam, hanem odaadtam a mindenpénzt, és a barátom Sándor úgy megrakta vele Kehest, hogy aggódni kezdtem, nem terheli-e meg túlságosan ilyen nagy távra.

Aztán a lovak elkezdtek ügetni, és a barátom mellettem állt, és ragyogó szemekkel mutogatta, látod, az ott, az a Kehes, a négyes számú. Én láttam is a kehest, könnyen lehetett látni, mert egészen külön, előkelő magányban bandukolt a pályán, félkilométernyire a többi ló mögött. Látod, magyarázta lelkesen a Sándor, hogy előre engedi a többit, ez nem futja ki a formáját most az elején, ez tartja az erőt, hanem majd nézd meg a célegyenesben! A mamája, az Elefántcsülök, az is így dolgozott, mindig a célegyenesben verte meg ellenfeleit. El kellett ismernem, hogy Kehes valóban furfangos ló, egyre nagyobb lett a távolság, egyre ravaszabbul engedte előre a többit - na de várjatok, gondoltam magamban, rajongva emelvén tekintetemet barátom Sándor megdicsőült alakjára - várjatok csak, majd a célegyenesben.

Azonban a távolság egyre nagyobb lett, és a célegyenes egyre közelebb jött, és én már kezdtem nem érteni a dolgot, mikor egyszerre csak hallom, hogy a barátom Sándor azt ordítja: „Felvágott! A Kehes felvágott!” - Felvágott? - kiáltottam én habozva.

- Felvágott! - kiáltott a Sándor. - Hát nem látod, hogy felvágott?

- Dehogynem - mondtam én bizonytalanul -, hogyne látnám! Nagyszerű! Most már, ugye, biztosan megnyeri?

De a következő percben csengettek, és kirepült a tábla, hogy Villám nyerte a versenyt, a favorit. Kehes nem volt helyezve.

Hazafelé menet, miután eldöntöttem magamban, hogy mégis a vasúti hídról fogok ugrani, ott megtakarítom legalább a hídpénzt, óvatosan megkérdeztem Sándort, mit gondol, miért maradt le a nagy Kehes.

- Na hallod! - mondta megbotránkozva. - Hát nem láttad, hogy felvágott?

- Hja úgy... felvágott... persze... - mondtam pirulva.

A rendőrséget ezennel értesítem, hogy a középmagas, barna férfitetem, akit holnapután Mohácsnál kifognak a Dunából, én vagyok. Ismertetőjel: nem tudja, mi az, hogy felvágott.

A KÜLVILÁG

Kisfiam jegyzeteiből

Elhatároztam, hogy - immár másfél éves lévén - elmélkedéseim eddigi eredményeit, spekulatív világnézetemet rendszerbe foglalom, egy nagyobb elvi tanulmány keretében, melynek „A világ belső és külső szemlélete a tiszta ész tükrében” lenne a címe; ebben a műben nem szándékom új metafizikus rendszert felállítani, inkább az eddigi szemléleteknek összefoglalását szeretném adni, egy individuális tapasztalati módszer segítségével: olyanformán, mint Humboldt Sándor az ő „Kosmos”-ában. E nagyobb munkához szükséges jegyzetek és pontos definíciók az alább következők:

1. *Papa, mama.* A Darwin-féle fejlődéstan tanúsága szerint az emberhez hasonló háziállatok; feltehető, hogy az embernek valami régebbi formájában megmaradt csökevényes elfajzása, mely a létért való küzdelemben az ember szolgálatára fejlődött ki s minden szerve e célnak felel meg. Egymástól lényegesen nem különböznek. Kétszer-háromszor akkorára nőnek, mint az ember, úgy hogy a járkálásban elfáradt embert alkalomadtán fel tudják emelni, s elégséges izomerővel a levegőben tartják. Lovaglásra kevésbé alkalmasok. Főképpen élelmezésünk biztosítása céljából tartjuk őket; erről közvetve gondoskodnak, mert maguk nem ehetők.

2. *Bácsi, néni.* Az előbbiekhöz hasonló szabadon élő állatok, olyanféle viszonyban az előbbiekhöz, mint a vadméh a valódihoz, ebédet, vacsorát nem gyűjtenek számunkra, minden produktumok néhány szem cukor, amit - könnyen szelídíthetők lévén - el lehet venni tőlük, „kuc-kuc” és más efajta hangokat adva, csettintve, és nyakukat veregetve.

3. *Pá, pá.* Összefoglaló értelemben a vad természetet kell érteni e fogalom alatt, melyet emberi kéz nem rendezett még. Ide tartozik a *gang*, vagy *vang*, egy hosszú, kacsakaringós szoba, mely a lépcsőhöz vezet, ahol a *lift* nevű nagy állat van, melyre ha ráül az ember, ijedten leszalad az *utcára*. Az *utcán* nőnek a kisebb-nagyobb házak, rendetlen szaporaságban, keresztül-kasul. Néhol látja csak az ember a kultúra nyomait: egy-egy fát, fűvet, virágot meg egyéb építményeket.

4. *Tü-tü.* Ízetlen, hideg lé, az ember szórakoztatására, szájba véve csörög és bugyborékol. Olyanféle, mint más játék, de hamar meg lehet unni.

5. *Pancsi.* Ugyanabból több, nem szájba veszi az ember, hanem beleül. Az egészet nem lehet lenyelni, spriccelni lehet vele.

6. *Dádá.* A papa- és mama-állat egy sajátságos idegbetegségét kell érteni ez alatt, az oktalan rémületnek egy olyan állapotát, melyet bizonyos egyszerű és természetes emberi mozdulatok idéznek elő, mint például egy üvegtárgynak oly célból való földhöz csapása, hogy egy helyett több legyen belőle; holmi kisebb állatoknak, pókoknak, villáknak és késeknek oly célból való szájba vevése, hogy az ember lenyelje; természetes szükségleteknek a leveses tányérba való kielégítése stb. Nevét arról a hangról nyerte, melyet e lények ilyenkor adnak: kezüket olyanformán emelik fel, mintha le akarnák ejteni hátunk gömbölyűbb felére, ami azonban, ha erélyes kiáltással megfélemlítjük őket, elkerülhető.

7. *Gyümaci.* Négy lábú, barna játékok, melyek az utcán szaladgálnak. Úgy vannak készítve, mint az igazi *lovak*, amik a szobában hevernek szanaszét. Annyiban tökéletlenebbek az eredeténél, hogy fejük és lábuk el nem távolítható, legalább ezt kell feltenni, mert nem tudunk olyanokról, melyek fejek és lábak nélkül szaladgálnának - tökéletlen, szét nem szedett állapotban tapasztalhatók csak.

8. *Cica*. Bár nem volt szándékom e jegyzetekben metafizikai problémákat is érinteni, meg kell említenem a *cica* fogalmát, mint olyan elvont, csak a transzcendens hitvallás révén feltételezett és csak hatásaiban érzékelhető absztrakciót, melynek létét fel kell tenni, hogy olyan tüneteket megmagyarázzunk, mint például mikor egy tárgyat, gyűrűt vagy fülbevalót vagy gombostűt el akarunk venni a papa-mamától, mire az hirtelen eltűnik, s a mama rémülten mutogat a levegőbe „elvitte a cica!” A *c.* teste láthatatlan, de a repülő szellemi lények közé tartozik, és szorosan összefügg minden emberi gondolkodás elérhetetlen végcéljával és az értelemmel meg nem közelíthető isteni magánvalóval, a

9. *házmesterrel*, aki a világot teremtette, aki láthatatlan és anyagtalan, de mindenütt ott van és mindent kormányoz, az egyetlen lény, akitől a büszke és határtalan hatalmú embernek is félnie kell, s aki miatt véget kell vetni a végtelenbe csapongó jókedvnek, vagy haragos kitörésnek; aki ott áll az ajtó előtt, ha ordítunk, készen minden percben arra, hogy belépjen; aki rögtön ott terem, ha nem akarunk elaludni, s aki végre mégiscsak el fogja vinni az embert, most és mindörökké, ámen.

A CSODAPÓK

KIKIÁLTÓ *megjelenik a függöny előtt.* Nagyérdemű hölgyeim és uraim! Itt látható a világon egyedülálló páratlan természeti tünemény, a magnetikus hipokondria eszményi csodája, a huszadik század rejtélyének örök titka! A világ összes tudósai, többek közt a chicagói világegyetem filadelfia tanára, elámulva bizonyították, miszerint ezen természetes csodalény, mely hipnotice útján a nagyérdemű közönség előtt elaltatva és kikérdezve lesz, eddig még el nem ért csodálatos rejtély tárgyát képezi. Bárkinek tízezer forint fizetendő, ki saját szemével nem látja ezen tüneménykisasszony csodálatos gondolatolvasását, mint a nagy költő mondja: gladiator et altera pars. Azért mindenkit felszólítok, el ne mulassza ezen alkalmat, midőn látható lesz Maud kisasszony, a csodapók, ki kezek és lábak nélkül, mint egyszerű fej áll a közönség előtt, hogy az ő világon egyedülálló képességét bemutatás tárgyává tegye, amint azt tuccik tenni. Ezen világrejtvény folytatólagos előadása azonnal kezdetét veszi; kéretik a nagyérdemű közönség, hogy jegyeit a következő előadásra már most váltsa meg, első helyért 20, a másodikért csupán 10 fillér háborús illetmény fizetendő. Megjegyzendő, hogy mindez nem csalás, nem ámtás, hanem ténydolog és való, amint azt a kirelomancia, hipnotika és magnézium számos példájával ezen előadáson az élő női fej, Maud kisasszony által megtekinthető lesz, és részletesen kifejtendő. A kisasszony bemegy, és az előadás kezdetét veszi. *Csönget.* Gyerekek, menjetek innen.

Hátul behúzza a függönyt, pálcával a kezében a pókhoz lép.

Hölgyeim és uraim! Mielőtt tulajdonképpen előadásunkat megkezdzenők, felkérem Önöket, hogy a csodapók háborús viszonyok közt való eltartásához csekély jótékony adományokkal hozzájárulni szíveskedjenek. *Tányért hord körül, mind a négyen adnak neki. Visszamegy a pókhoz.* Hölgyeim és uraim! Látható lesz Maud kisasszony, a huszadik század rejtvénycsodája, ki mindamellett, hogy csupán egyetlen fejből áll, eszik, iszik, lélegzik és gondolatot olvas. *Leleplezi Maudot, akinek csak a feje áll ki egy kis szekrény tetejéből.* Akárki megtekintheti, miszerint kezemet elhúzom a fej alatt. *Kezét elhúzza a szekrény előtt.* Kérem a hölgyeket és urakat, csekély adománnyal járuljanak hozzá a pók levegőbentartásához. *Tányérozva.* Most pedig következik a kisasszony hipnotice útján való elaltatása, bárki meggyőződhetik róla, hogy a kisasszony tényleg elalszik. *Maud felé fordul, hangosan.* Maud! Aludj el! *Maud nehezen lélegzik, szemfehérje kifordul, fejét lecsüggeszti. Kikiáltó hangosan.* Maud! Így ejti: *Ma-ud.* Ébren vagy?

MAUD *végig vontatott, monoton, szomnambul hangon.* Ne-em.

KIKIÁLTÓ. Maud, alszol?

MAUD. Igen.

KIKIÁLTÓ *lemegy a közönség közé. Mindenki önkéntelenül a zsebébe nyúl.* Hölgyeim és uraim! Kérem Önöket, mindenki vegyen elő valamely írást vagy levelet, melyet maga előtt tartson, míg sorban elmegyek Önök előtt. *Odalép az első nézőhöz, elveszi tőle az írást, maga előtt tartja, háttal állva Maudnak.* Maud! Figyelj ide! *Szünet.* Mondd meg nekem e napon, Maud, mit paptartok a kezemben? *Mindent szédítő gyorsan mondja.*

MAUD. Egy no-teszt.

KIKIÁLTÓ *fenyegetően.* Maud!

MAUD *hallgat.*

KIKIÁLTÓ. *Papold el nekem na, ugye, de gyorsan, Maud, ne siess, mit irtartok a kezemben?*

MAUD. Egy pa-pírt.

KIKIÁLTÓ. Jól van. *Jegyezd meg Maud, milyen papírt úgydenév tartok?*

MAUD. Egy névjegyet.

KIKIÁLTÓ. Jól van. Vigyázz *nagyon*, Maud, *oszt károgd el*, milyen név van ezen a névjegyen?

MAUD. Nagy Osz-kár. *Álmélkodás.*

KIKIÁLTÓ *visszaadja a névjegyet, egy másik nézőhöz lép.*

NÉZŐ *odaad egy noteszt.*

KIKIÁLTÓ. *No* mondd meg nekem, Maud, de gyorsan, ne *esztelenkedj*, mi van a kezemben?

MAUD. Egy no-tesz.

KIKIÁLTÓ. Mi van írva, de ugye most na Maud, e *laknotesz első címoldalára?*

MAUD. Egy lakcím...

KIKIÁLTÓ *fenyegetően*. Maud!! Figyelj jobban!

MAUD *hallgat.*

KIKIÁLTÓ. *Bátran* mondd meg. Maud, *orrfintorgatás nélkül igazán*, milyen utca van ezen a lakcímen?

MAUD. Bá-to-ry-utca...

KIKIÁLTÓ. Ne *ötölj-hatolj*, Maud, gyorsan mondd meg, hányas szám?

MAUD. Ötvenhat. *Álmélkodás.*

KIKIÁLTÓ *visszaadja a noteszt*. Hölgyeim és uraim! Mielőtt előadásunkat folytatnánk, felkérem a hölgyeket és urakat, adakozzanak a kisasszony gondolkodási pótidéjének megváltásához. *Tányérozás.*

KIKIÁLTÓ *a második nézőhöz lép, átvesz egy könyvet*. Maud, most aztán figyelj, mondd meg, ez itten na, de ugye most a kezembekötve mi van?

MAUD *hallgat.*

KIKIÁLTÓ *fenyegetően*. Maud!

MAUD *hallgat.*

KIKIÁLTÓ. Nagyon figyelj, Maud, könyvkezembe mi van, Maud?

MAUD *hallgat.*

KIKIÁLTÓ *kétségbeesetten*. Maud, *könyv-* mondd meg, *könyvgyorsan*, mi van nekem most *könyv* a kezembe?

MAUD *hallgat.*

KIKIÁLTÓ *megfordul. Félre*. Elaludt a disznó. *Gyorsan visszaadja a könyvet, hangosan*. Hölgyeim és uraim, köszönöm figyelmüket, alásszolgája, ajánlom magamat. *Nézők csalódottan felállanak, oldalogva mennek kifelé. Kikiáltó tuszkolja őket.*

HARMADIK NÉZŐ. Tőlem mért nem kérdezett semmit? Az én névjegyemet mért nem találja ki?

KIKIÁLTÓ *tuszkolja*. Mert azt nekem se kell megnézni, úgyis tudom, hogy Schwarz Árminnak hívják. Különben, hogy van a Weisz?

HARMADIK NÉZŐ *csodálkozva*. Tényleg! Köszönöm kérdését, a Weisz jól van. *El*.

KIKIÁLTÓ *odamegy a Pókhoz, aki már hangosan hortyog. Dühösen rázza. Róza! Róza!*

MAUD *horkol*.

KIKIÁLTÓ *rázza. Róza! Róza! Ez mégis disznóság!*

MAUD *ébred*. Mi... Mi az?

KIKIÁLTÓ Meg vagy te örülve?

MAUD. Oá... o... oan á-hámos va-hagyok... eh... egész nap do... dohagoztam... e... elnyomott...

KIKIÁLTÓ *a legnagyobb felháborodással*. És pont akkor kell neked elaludni, amikor én altatlak?

MAUD. Mi... mit tegyek... Nem vettem észre. Ne haragudj, Samu... Hányadik előadás volt?

KIKIÁLTÓ. Az utolsó.

MAUD. Add ide a pénzemet. Oiá... *Ásít*.

KIKIÁLTÓ *dühösen*. A pénzedet kérni, azt tudod... Ahhoz nem vagy álmos. Most aludj el! *Hipnotizálva*. Maud, aludj el!

MAUD *egészen felébred, dühösen, kezd kimászni a szekrényből*. Na ne szemtelenkedj, Samu, tegnap is megszöktél! Csak add ide gyorsan, mert murit csinállok!

KIKIÁLTÓ *félre*. Nini... ez éppen fordítva csinálja, mint ahogy hipnotizáltam neki. Várjunk csak! *Hangosan*. Maud, ébredj fel!

MAUD *ásít*. Aoiá... *Lecsuklik a feje, megint elalszik*.

KIKIÁLTÓ *számolja a pénzét. Örömmel*. Ez már beszéd. Ma jó napom volt. *Kifelé indul*.

SCHERMANN

Hetek óta olvasok mindenfelé a kitűnő Schermann tanárról, a grafológusról, aki elolvassa az aláírását akárkinek, akit sohase látott, és az aláírásából megállapítja az illetőnek a jellemét, hajlamait, természetét. Hihetetlennek tartottam a dolgot, de tegnap valamelyik újság leköszölte Schermann tanár úr véleményét Nagy Jánosnak, a cinkotai bűntársnak aláírásáról - hát kérem, ez előtt le a kalappal. Schermann csak ránézett az aláírásra, és megállapította, hogy az az ember, aki ezt a nevet leírta, munkás-féle lehet, de valószínűleg rendőr is volt már. Úgy látszik, fejtegeti tovább Schermann, hogy ennek az embernek, aki ezt a nevet írta, nagy bűn nyomja a lelkiismeretét, de nem szívesen beszél róla, aszongya, különösen - az *N* betű alakjából következtetve - a rendőrségen nem beszél róla szívesen. A *gy* betű második fele arra enged következtetni, hogy ez az ember hosszabb ideig élt valami nagy városnak, esetleg Budapestnek a közelében, egy kisebb városban, nem lehetetlen - a *J* betűt tekintve -, hogy ennek a városnak *C*-vel kezdődik és *inkotá*val végződik a neve. És így tovább.

Hát kérem, ez valami. Ez már igen. Ezzel már érdemes foglalkozni. El is határoztam, hogy tanulmányozom a kérdést, és kipróbálom grafológus-tehetségemet. Szerény kutatásaim eredményéről a következőkben van szerencsém tájékoztatni a közönséget.

Három aláírás fekszik előttem; lássuk, mit tudok belőlük következtetni.

Az első: Shakespeare.

Az az ember, aki ezt a nevet leírta (ha az *S* betű középső vonalát tekintem) nem valószínű, hogy még életben van. Inkább (úgy mutatja az *a* betű) már régebben meghalt, de nem magyar ember volt (erre a *h* ferde helyzete enged következtetni), hanem inkább más nemzetiségű.

Ami ennek az embernek a jellemét illeti, a betűket összekötő vonalak helyzetéből azt látom, hogy gondolkodó természetű volt, de azért nem mindig gondolkodott, néha énekelgetett és evett is. Nem tartom lehetetlennek, hogy gondolatait leírta, de valószínűleg nem folyamatos formában, hanem - ha a keményen nyomott *r* betűnek hinni lehet - szaggatottan, drámai előadásban, esetleg direkt drámákban. De ha már drámát írt, akkor - az *e* betű szorgalmas embernek mondja - bizonyára sokat írt, és ha sokat írt, akkor biztosan írt egy olyat is, aminek Mamlett, vagy Hemlett, esetleg Hamlet volt a címe. Ezt különben nem állítom biztosan, mert most jut eszembe, azt talán Bacon írta, mely esetben mindaz, amit írtam, a *Bacon* névaláírásra vonatkozik.

Második név: I. Napóleon.

Az az ember, aki ezt a nevet leírta - a *p* betűből gondolom - temperamentumos, erélyes ember volt, akinek (erre mutat az *o*) volt energiája, hogy terveit keresztülvigye, és mivel az *l* betűből látni, hogy szeretett parancsolni, nem lehetetlen, hogy keresztülvitte, miszerint elérte ezt a pozíciót, hogy minél többet és minél nagyobb dolgokat parancsolhasson, esetleg annyit és olyanokat, amiket csak egy császár parancsolhat.

Az *e* és *o* betűk viszonya arra mutat, hogy hiú is volt, és nagy súlyt fektetett rá, hogy a nevét mindenki ismerje, nemcsak kortársai, hanem az utókor is. Erélyes ember lévén, valószínűleg ezt is keresztülvitte, és tisztán a névaláírásból majdnem teljes bizonyossággal meg merem állapítani, hogy ez a név olyan ember aláírása lehet csak, akit mindenki ismer, akinek a nevét és történetét mindenki tudja, utóbbit egészen részletesen. Egyéb adatom erre nincs, mint a *p* farkincája, mely feltűnően görbe.

Ja igen, az n betűből, a végén azt következtetem, hogy ennek az embernek francia neve volt, nem valószínű, hogy Göre Gábornak hívták, de nem lehetetlen, hogy Napóleon volt a neve.

Harmadik név: Schermann tanár.

Aki ezt a nevet leírta, igen kedves és vicces ember lehet - az S betűből ítélve -, valószínűnek tartom, hogy Bécsben lakik és tanár. Szívesen ad interjúkat - ez az a betűből derül ki -, főként magyar újságíróknak, és véleményeket mond nevekről, amiknek azért nincs semmi értelme, mert csupa olyan dolgot mond, amit én is tudok, meg ő is tud.

Végre van itt, előttem, még egy névaláírás, amit jelen, szerény soraim alatt megtalál a nyájas olvasó. E névaláírás formájából arra következtetek, hogy annak, aki leírta, éppen szüksége van egy kis honoráriumra, és e célból felhasznál minden témát, ami eszébe jut, és kicsúfolja a derék grafológusokat, csak hogy legyen miről írnia.

ÚJ EZERKORONÁS

Igen tisztelt Osztrák-Magyar Bank,

bokros elfoglaltságomra való tekintettel igazán nagy jóakaratra mutat részemről, hogy nem restellem külön levélben felhívni az önök figyelmét egy adminisztratív jellegű intézkedésre, amiről e levelem nélkül talán megfeledkeztek volna.

Több oldalról hallom, hogy az önök kiadásában „Ezerkoronás” címen a napokban új nyomtatvány jelenik meg.

Önöknek nyilván érdeke, ugyebár, mint kiadóknak és szerkesztőknek és íróknak, hogy termékeik irodalmi és művészi értékéről a sajtó lelkiismeretesen tájékozza a közönséget.

Mint újságíró és szépirodalmi kritikus, évek óta írok könyv-, kép- és zenekritikákat a lapokba, és szerénytelenség nélkül mondhatom, hogy véleményemnek súlya szokott lenni egy új sajtótermék értékének megállapításában.

Igen jól tudják ezt az írók és szerkesztők és művészek, azok is, akik mint bevezetett cégek régi üzemek élén állanak, és a kezdők, akiknek legjobb reklám egy megértő és elismerő kritika.

Köztudomású, hogy rendíthetetlen lelkiismerettel, tisztességesen és buzgón igyekeztem elbírálni a kezembe került könyveket és iratokat; ebben a tekintetben szinte pedáns vagyok, amit ez a levelem is bizonyít, ugye, melyben én magam ajánlok fel ingyen és önzetlenül egy olyan szívességet, amit különben önöknek illenék tisztelettel kérni. Lelkiismeretem tiszta: soha anyagi mellékgondolat nem zavarta meg ítéletem kialakulását, most sem zavar meg az a körülmény, hogy önök - mint hallom valakitől - igen jó forgalmú és jól jövedelmező üzlet tulajdonosai. Ez engem nem érdekel, erre én nem vagyok kíváncsi, ez nékem eszembe se jut, erős nyomatékmal figyelmeztetem erre önöket, hogy az anyagi dolgokra való legkisebb célzást határozott sértésnek veszem, és úgy tekintem, mintha elfogulatlan és tisztán irodalmi szempontjaimat akarnák befolyásolni, s ezzel kritikusai tisztességemet kétségbevonják.

Engem az új nyomtatvány irodalmi és művészi értéke érdekel, én arról akarok írni, ezt akarom meghányi-vetni, erről akarom tájékoztatni a magyar olvasóközönséget. Önöknek is érdeke ez, és remélem, emelt fővel állnak önök a kritikus elé. A szóbanforgó kiadványnak elsősorban művészi illusztrációját szeretném elbírálás tárgyává tenni: a vonalvezetés, színezés és a téma szempontjából. Azután a szövegről írnék néhány őszinte és lelkiismeretes szót. Miután megvesztegetni nem hagyom magam, bizony megtörténhetik, hogy bírálatom nem lesz kedvező, de még ez is jobb önöknek, az új sajtótermék üzleti érvényesülése szempontjából is, mint ha anyaghallgatnám.

Mindezekre önzetlenül figyelmeztetve, felkérem önöket, hogy - az újságoknál dívó rendes szokás szerint - postafordultával küldjenek be nekem az új nyomtatványból egy tiszteletpéldányt, olyant, amilyent „Szíves megemlékezés céljából” felirattal minden új könyv vagy írás megjelenése alkalmából kapni szoktam. Számíthatnak lelkiismeretes bírálatomra.

Jóakaró tisztelettel

A MEZŐ

Tavasszal a mező mozgolódni kezdett: ágait, gyökereit nyújtogatta, fészkelődött. Zöld ruháját, a piros pettyeset, amit még a télen rendelt, felpróbálta, kisimította - néhol kacér dekoltázst hagyott. Telt dombjai halkán pihegtek - a mező készült valamire. Nem szólt, és nem hívta magára a figyelmet, de a fák közül néha, lesütött pilláin keresztül, lopva lesett ki az útra.

Piros sáv villant fel az úton: egy tábornok jött lassan, elgondolkodva, és összehúzott szemmel nézett a mezőre, megállt. Aztán bólintott.

- Jó terep - gondolta a tábornok. - Ott túl, a lejtős dombsor mögött szélesen felfejlődhetik a rajvonal, kettős futóárkot áshat, és tarthatja magát. Itt az erdő szélén kitűnő fedezéke van a tűzéségnek, amarra gépfegyverosztag helyezkedik el. Az a három domb kitűnő áttekintést ad a megfigyelőknek, lent, a folyóparton kényelmesen felvonulhat a trén. A segélyhelynek is van hely, és az egészet össze lehet kötni drótakadályokkal. Egy koncentrált, jól előkészített támadásra nem is tudnék magamnak ideálisabb terepet elképzelni.

A mező szemeiben néhány harmatcsepp jelent meg, elfordult, és magára húzta pára-takaróját. Egy idő múlva ismét kiderült, és kikukucskált az út felé. Egy kereskedő közeledett és szórakozottan nézelődött.

- Hány hold lehet ez? - gondolta, önkéntelenül számolgatva ujjain. - Be lehetne vetni kenderrel az egészet: két hónap alatt, ha minden jól megy, aratni, még mielőtt maximálják az árát. Beszélni kellene Guttmannal a dolgról, az ért az ilyesmihez. A termést el nem adni, hanem tartani pár hónapig, míg az ára felmegy, akkor se dobni mindjárt piacra, hanem konzorciumot csinálni, megegyezni a gyárral, feldolgozni az egészet katona-fehérműnek, jó összeköttetést keresni, és eladni a hadseregnek. Csinos üzlet volna, határozottan csinos egy üzlet.

Hallva e szavakat, a mező elpirult haragjában, és köpött egyet. Homlokán borús felhők vonultak keresztül. De egy idő múlva felragyogott az arca: szép arcú ifjú közeledett az úton, kezében állvány, vászon, festékesdoboz.

- Gyönyörű motívum! - kiáltott lelkesen az ifjú. - Itt megállunk: ebből lehet csinálni valamit.

Leszögezte az állványt, felfeszítette vásznát, és sebesen dolgozni kezdett. A mezőnek eleinte hízelgett a csodálat - kipirult, aransávok futottak keresztül testén, és lélegzetviSSzafojtva leste, hogy bámulják őt, úgy téve, mintha nem venne észre semmit. De egy idő múlva elunta a dolgot, látván, hogy a festő nem mozdul helyéről: mozgolódni kezdett, illatfátyolát lebegtette, felhőkendőjét lejjebb bocsátotta.

- Megváltozott a világítás - mondta a festő bosszúsan, felkapva állványát és hóna alá csapva -, nem ér semmit az egész.

És odébb állt.

Utóbb egy költő jött, aki rajongó szavakkal dicsérte a mezőt. Leírta külön völgyeit, halmait, leírta a folyót, mely halk csillogással övezi derekát, s az eget, mely fölébe borul. Leült és verset csinált az egészről, mikor kész lett, elszaladt vele, hogy eladja a szerkesztőnek.

Ekkor megszaggatta ruháit a mező, szelet sóhajtott, és záport sírt, ledobott magáról mindent, fehérret öltött, s unottan, elkeseredve odaadta magát a Télnek, aki már régen udvarolt neki, ellomposodott és undorral, fásultan megszülte és felnevelte termékeny testében a lárvák és kukacok rút nemzetségét, gyermekeit a télnek és a pusztulásnak.

-&-